

ПОЛЬЩА ТА УКРАЇНА
У ТРИДЦЯТИХ-СОРОКОВИХ РОКАХ
XX СТОЛІТТЯ

ПОЛЬСЬКЕ ПІДПІЛЛЯ 1939-1941

ЛЬВІВ
КОЛОМІЯ
СТРИЙ
ЗОЛОЧІВ

POLSKA I UKRAINA
W LATACH TRZYDZIESTYCH -
- CZTERDZIESTYCH XX WIEKU

POLSKIE PODZIEMIE 1939-1941

LWÓW
KOŁOMYJA
STRYJ
ZŁOCZÓW

1

**Польща та Україна
у тридцятих–сорокових роках ХХ століття**

Невідомі документи з архівів спеціальних служб

Том 1

**Polska i Ukraina
w latach trzydziestych–czterdziestych XX wieku**

Nieznane dokumenty z archiwów służb specjalnych

Tom 1

Центральний архів Міністерства внутрішніх справ і адміністрації Республіки Польщі
Державний архів Служби безпеки України

Польща та Україна
у тридцятих–сорокових роках ХХ століття

Невідомі документи з архівів спеціальних служб

ПОЛЬСЬКЕ ПІДПІЛЛЯ

1939–1941

Том 1

Львів–Коломия–Стрий–Золочів

Варшава–Київ 1998

p. 104

Centralne Archiwum Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji RP
Państwowe Archiwum Służby Bezpieczeństwa Ukrainy

Polska i Ukraina
w latach trzydziestych–czterdziestych XX wieku

Nieznane dokumenty z archiwów służb specjalnych

POLSKIE PODZIEMIE
1939–1941

Tom 1

Lwów–Kołomyja–Stryj–Złoczów

Warszawa–Kijów 1998

Редакційна колегія
Зузанна Гайовнічек
Гжегож Якубовський
Петро Кулаковський
Руслан Пиріг
Володимир Пристайко
Олександр Пшенніков
Юрій Шаповал
Єнджей Тухольський
Малгожата Вінярчик-Коссаковська

Упорядники
Зузанна Гайовнічек
Петро Кулаковський
Малгожата Купецька
Юрій Шаповал
Єнджей Тухольський

Переклад
Майя-Марія Мотиль-Блінчикова
Малгожата Слонь-Новачек
Іван Дедов

Коректор
Малгожата Слонь-Новачек

Художник
Тадеуш Хвалінський

Фоторепродукції
Олександр Заленський

Комп'ютерна верстка
Ева Клісінська
Павло Маслак

ISBN 83-901333-8-5
ISBN 83-86678-99-2

© Всі права застережені.
Центральний архів Міністерства внутрішніх справ
і адміністрації Республіки Польщі,
Державний архів Служби безпеки України
Варшава 1998

Komitet redakcyjny
Zuzanna Gajowniczek
Grzegorz Jakubowski
Petro Kułakowski
Ruslan Pyrih
Wołodymyr Prystajko
Ołeksandr Pzennikow
Jurij Szapował
Jędrzej Tucholski
Małgorzata Winiarczyk-Kossakowska

Redakcja naukowa
Zuzanna Gajowniczek
Petro Kułakowski
Małgorzata Kupiecka
Jurij Szapował
Jędrzej Tucholski

Przekład
Maja Maria Motyl-Blinczykow
Małgorzata Słoń-Nowaczek
Iwan Diedow

Korekta
Iwonna Olszewska
Krystyna Kanecka

Okładkę projektował
Tadeusz Chwaliński

Reprodukcje fotograficzne
Aleksander Załęski

Skład komputerowy
Ewa Klisińska
Pawło Masłak

ISBN 83-901333-8-5
ISBN 83-86678-99-2

© Copyright by Centralne Archiwum
Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
i Administracji Rzeczypospolitej Polskiej
i Państwowe Archiwum Służby Bezpieczeństwa Ukrainy
Warszawa 1998

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВИ

Президента Республіки Польщі Олександра Квасневського та Президента України Леоніда Кучми	10
--	----

ВІД КОЛЕКТИВУ УПОРЯДНИКІВ	18
-------------------------------------	----

ЧАСТИНА ПЕРША. СПЕЦІАЛЬНІ ПОВІДОМЛЕННЯ

№ 1–6 16.III.–31.VII.1940, Київ. Спеціальні повідомлення наркома внутрішніх справ УРСР І. Серова	40
---	----

ЧАСТИНА ДРУГА. ЛЮДСЬКІ ДОЛІ

№ 1. 24.IX.1939, Стрий – 15.X.1939, Львів. Справа Мечислава Непокульчицького, бургомистра міста Журавно	96
--	----

№ 2. 8.X.–29.XI.1939, Золочів. Справа Лукаша Відавського, стар- шого постерункового Державної поліції з Олеська	118
--	-----

№ 3. 31.III.1940, Львів – 28.VIII.1941, Томськ. Справа Антонія Пуціловського з Гродна про нелегальний перехід кордону	138
--	-----

№ 4. 31.III.1940, Львів – 8.IV.1941, Херсон. Справа генерала Маріуша Заруського, померлого у в'язниці в Херсоні, та його дружини Ізабелі Заруської	150
--	-----

№ 5. 6.IV.1940, Львів – 7.II.1942, Карлаг. Справа ксьондза-генерала Кароля Богуцького, померлого у виправно-трудоному таборі у Казахстані	210
---	-----

№ 6. 23.VII.–18.XII.1940, Львів. Справа польської поетеси та письменниці Беати Обертинської, засланої до виправно-трудо- вого табору в Комі АРСР	226
--	-----

№ 7. 17.IX.1940–26.VI.1941, Львів. Справа Здзіслава Врублевсько- го, старшого пшодовніка Державної поліції зі Львова	262
---	-----

ЧАСТИНА ТРЕТЯ. ПРОБЛЕМИ ПІДПІЛЛЯ

№ 1. 21.X.1939–24.VIII.1940, Коломия. Справа 18 членів польської молодіжної підпільної організації у Коломиї	282
---	-----

№ 2. 24.V.1940–27.VI.1941, Львів. Справа 6 молодих озброєних поляків звинувачених у підготовці до переходу угорського кор- дону	422
---	-----

SPIS TREŚCI

PRZEDMOWY

Prezydenta RP Aleksandra Kwaśniewskiego i Prezydenta Ukrainy Leonida Kuczmy	11
--	----

OD KOMITETU REDAKCYJNEGO	19
------------------------------------	----

CZEŚĆ PIERWSZA. MELDUNKI SPECJALNE

Nr 1–6 16 III–31 VII 1940 Kijów. Meldunki specjalne <i>narkoma</i> spraw wewnętrznych USRS I. Sierowa	41
--	----

CZEŚĆ DRUGA. LOSY LUDZKIE

Nr 1 24 IX 1939 Stryj – 15 X 1939 Lwów. Sprawa Mieczysława Niepokulczyckiego burmistrza miasta Żórawno	97
---	----

Nr 2 8 X–29 XI 1939 Złoczów. Sprawa Łukasza Widawskiego star- szego posterunkowego Policji Państwowej z Oleska	119
---	-----

Nr 3 31 III 1940 Lwów – 28 VIII 1941 Tomsk. Sprawa Antoniego Puciłowskiego z Grodna o nielegalne przekroczenie granicy	139
---	-----

Nr 4 31 III 1940 Lwów – 8 IV 1941 Chersoń. Sprawa generała Mariusza Zaruskiego zmarłego w więzieniu w Chersoniu i jego żony Izabeli Zaruskiej	151
---	-----

Nr 5 6 IV 1940 Lwów – 7 II 1942 Karłag. Sprawa księdza generała Karola Boguckiego zmarłego w poprawczym obozie pracy w Ka- zachstanie	211
---	-----

Nr 6 23 VII–18 XII 1940 Lwów. Sprawa polskiej poetki i pisarki Beaty Obertyńskiej zesłanej do poprawczego obozu pracy w ASRS Komi	227
---	-----

Nr 7 17 IX 1940–26 VI 1941 Lwów. Sprawa Zdzisława Wróble- wskiego starszego przodownika Policji Państwowej ze Lwowa	263
--	-----

CZEŚĆ TRZECIA. PROBLEMY KONSPIRACJI

Nr 1 21 X 1939–24 VIII 1940 Kołomyja. Sprawa 18 członków pol- skiej młodzieżowej organizacji konspiracyjnej w Kołomyi	283
--	-----

Nr 2 24 V 1940–27 VI 1941 Lwów. Sprawa 6 młodych Polaków oskarżonych o przygotowania do przekroczenia granicy węgier- skiej z bronią w rękę	423
---	-----

№ 3. 17.II.1940, Самбір–Львів–Полтава – 16.I.1941, Київ. Справа ксьондза доктора Єжи Ягляжа, Мечислава Грушковського, Гелени Клецан та інженера Чеслава Гаттовського, розстріляних у Києві	462
№ 4. 1.III.1940–15.IV.1941, Львів. Справа капітана доктора Густава Брухнальського	524
№ 5. 7.III.1940–3.IX.1941, Перемишль–Маріїнськ. Справа Антоніни Плонської, кур'єрки СЗБ, яка супроводжувала через кордон генерала Міхала Токаржевського–Карашевича	540
№ 6. 22.III.–3.IX.1940, Львів. Справа збройного осередку СЗБ у Брюховичах під Львовом (27 членів), утвореного на базі Стрілецького Союзу	586
№ 7. 4.IV.1940–24.II.1941, Львів. Справа Командування Регіону № 3 Союзу Збройної Боротьби (СЗБ-1), підпорядкованого Головнокомандуючому СЗБ у Парижі – 13 смертних вироків . . .	674
№ 8. 1.III.1940, Львів–Москва – 5.VII.1940, Львів. Справа Едварда Голі, заарештованого у Львові	766
№ 9. 20.III.1940, Львів – 28.IX.1941, Воркутстрой. Справа членів СЗБ Анджея Стоккера, Тадеуша Слівінського і Тадеуша Ляха, етапованих до Воркути	852
№ 10. 10.XII.1940, Львів – 5.VII.1941, Київ. Справа редакції та розповсюджувачів підпільної львівської газети „Побудка”	920
СПИСОК СКОРОЧЕНЬ	1002
ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК	1024

Nr 3	17 II 1940 Sambor–Lwów–Połtawa–16 I 1941 Kijów. Sprawa księdza doktora Jerzego Jaglarza, Mieczysława Gruszkowskiego, Heleny Klecan i inżyniera Czesława Gattowskiego rozstrzelanych w Kijowie	463
Nr 4	1 III 1940–15 IV 1941 Lwów. Sprawa kapitana doktora Gustawa Bruchnalskiego	525
Nr 5	7 III 1940–3 IX 1941 Przemyśl–Mariińsk. Sprawa Antoniny Płońskiej kurierki ZWZ, która przeprowadzała przez granicę gen. Michała Tokarzewskiego-Karaszewicza	541
Nr 6	22 III–3 IX 1940 Lwów. Sprawa zbrojnej komórki organizacyjnej ZWZ w Brzuchowicach pod Lwowem (27 członków) powstałej na bazie Związku Strzeleckiego	587
Nr 7	4 IV 1940–24 II 1941 Lwów. Sprawa Komendy Obszaru nr 3 Związku Walki Zbrojnej (ZWZ-1) podporządkowanej Komendantowi Głównemu ZWZ w Paryżu – 13 wyroków śmierci	675
Nr 8	1 III 1940 Lwów–Moskwa – 5 VII 1940 Lwów. Sprawa Edwar- da Goli aresztowanego we Lwowie	767
Nr 9	20 III 1940 Lwów – 28 IX 1941 Workutstroj. Sprawa członków ZWZ Andrzeja Stockera, Tadeusza Śliwińskiego i Tadeusza Lacha zesłanych do Workuty	853
Nr 10	10 XII 1940 Lwów – 5 VII 1941 Kijów. Sprawa redakcji i kolporterów podziemnej lwowskiej gazetki „Pobudka”	921
	WYKAZ SKRÓTÓW	995
	INDEKS OSOBOWY	1009

ПЕРЕДМОВИ
Президента РП Олександра Квасневського
та
Президента України Леоніда Кучми

Слово Президента Республіки Польщі

З давніх-давен український і польський народи жили в сусідстві, взаємно збагачуючи один одного в галузі культури і економіки. Були періоди братерства по зброї, були також руйнівні війни. Зрештою прийшов такий час, коли обидва народи опинилися під чужоземним ярмом. У двадцятий вік наші народи вступили позбавлені своєї державності.

Перша світова війна зробила можливим створення польської держави. Не було цього дано українському народу. Період миру, який прийшов після 1918 року, був коротким. У той же час виникли і зміцніли великі тоталітарні системи. Тридцяті і сорокові роки нинішнього століття виявилися просто трагічними для обох народів.

Іноземні тоталітарні системи нав'язували полякам та українцям рішення, які принесли величезні нещастя, біль і страждання, багато даремно пролитої крові. Цей період залишився позаду. Прийшов час підняти завісу, розкрити механізми тоталітаризму з тим, щоб такі трагедії більше не мали місця. Досліджуючи історичні джерела і процеси, ми набуваємо впевненості, яка буде для нас гарантією того, щоб у майбутньому не допустити повторення помилок.

Як Президент Республіки Польщі я глибоко переконаний, що майбутнє польсько-українських відносин слід будувати на правді, яка є основою злагоди і примирення між нашими народами. При цьому я свідомий того, що найважчі проблеми виникають з недомовок і фальші, особливо тоді, коли вони стосуються спільної історії.

Найбільш правильним шляхом до пізнання правди є використання історичних джерел. Тому я задоволений створенням спільної польсько-української робочої групи, яка поставила перед собою сміливу мету підняти з архівів спеціальних служб невідомі досі документи і подати їх широким верствам читачів по обидва боки кордону у вигляді публікацій.

PRZEDMOWY

Prezydenta RP Aleksandra Kwaśniewskiego

i

Prezydenta Ukrainy Leonida Kuczmy

Od Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej

Od wieków narody ukraiński i polski sąsiadowały ze sobą, wzajemnie się wzbogacały kulturalnie i gospodarczo. Były okresy braterstwa broni, były również wyniszczające wojny. Nadszedł wreszcie taki czas, że obydwaj znalazły się pod obcym jarzmem. W dwudziesty wiek narody nasze wkroczyły pozbawione własnej państwowości.

Pierwsza wojna światowa umożliwiła powstanie państwa polskiego. Nie było to dane narodowi ukraińskiemu. Okres pokoju, który nastąpił po 1918 roku, był krótki. W tymże czasie powstały i okrzepły wielkie systemy totalitarne. Lata trzydzieste i czterdzieste obecnego stulecia okazały się wręcz tragiczne dla obydwu narodów.

Obce systemy totalitarne narzuciły Polakom i Ukraińcom rozwiązania, które zaowocowały ogromem nieszczęść, bólu i cierpień, przede wszystkim niepotrzebnie przelanej krwi. Okres ten mamy poza sobą. Przyszła pora odstonięcia kulis, ujawnienia mechanizmów totalitaryzmu, by tragedie takie nie miały miejsca nigdy więcej. Poznając źródła i procesy historyczne zyskujemy świadomość, która będzie dla nas gwarancją, aby nie dopuścić do powtórzenia błędów w przyszłości.

Jako Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej jestem głęboko przekonany, że przyszłość stosunków polsko-ukraińskich należy budować na prawdzie, będącej podstawą porozumienia i pojednania między naszymi narodami. Mam przy tym świadomość, że najtrudniejsze problemy wynikają z niedomówień i fałszu, zwłaszcza gdy dotyczą one wspólnych dziejów.

Бажаю польським та українським дослідникам новітньої історії наполегливості у досягненні ними визначених цілей і очікуваних результатів. Нагородою буде те, що опубліковані ними історичні матеріали стануть основою для синтетичних об'єктивних наукових розробок, вкрай потрібних у сучасну епоху братерських українсько-польських взаємин.

Aleksander Kwiecień

Najwłaściwszą drogą do poznania prawdy jest sięgnięcie do źródeł historycznych. Dlatego też jestem usatysfakcjonowany powstaniem polsko-ukraińskiej wspólnej grupy roboczej, która postawiła sobie ambitny cel – wydobycia z archiwów służb specjalnych nieznanych dotychczas dokumentów – i przedstawienie ich szerokim rzeszom czytelników po obydwu stronach granicy, w formie publikacji.

Życzę polskim i ukraińskim badaczom historii najnowszej wytrwałości w dążeniu do wyznaczonych przez nich celów i osiągnięcia rezultatów, które założyli sobie. Nagrodą będzie, że opublikowane przez nich materiały historyczne legną u podstaw syntetycznych, obiektywnych rozpraw naukowych, tak bardzo potrzebnych we współczesnej dobie braterskich stosunków ukraińsko-polskich.

Aleksander Kocjanowski

Слово Президента України

З інтересом і схваленням сприйняв намір спільного авторського колективу підготувати це фундаментальне видання. Оприлюднення цілого масиву архівних матеріалів, раніше недоступних для дослідників та широкої громадськості, дозволить побачити у новому світлі непрості, а часом і трагічні сторінки минувшини наших держав і народів. Документи, як безпристрасні свідчення історії, розкажуть про справжній політичний підтекст, джерела та рушійні сили тих подій, про їх ініціаторів і виконавців.

Водночас є всі підстави сподіватися, що значення серії, започаткованої цим томом, вийде за рамки історичної науки. Це відчутний і реальний крок до остаточного звільнення від тягаря минулого, від пов'язаних з ним ідеологічних нашарувань та психологічних стереотипів. Тобто до головної мети, задекларованої у спільній українсько-польській заяві „До порозуміння і єднання”, яку ми підписали з Президентом Республіки Польщі Олександром Квасневським у травні 1997 року.

У зв'язку з цим хотів би згадати слова відомого польського політика Ігнаци Дашинського про те, що не раз і не два лилася зовсім непотрібно польська й українська кров у боротьбі між собою, і ця боротьба знесила обидва народи, призвела до втрати самостійності Україною і Польщею перед сильнішими ворогами, які тільки й чекали нашого знесення, щоб накинути на вас і на нас ярмо неволі, тяжкі кайдани гніту.

Слова гіркі, болісні, але справедливі. Вони підтверджуються всім перебігом подій та процесів, що передували Другій світовій війні,

Od Prezydenta Ukrainy

Z zainteresowaniem i aprobatą przyjąłem zamiar przygotowania przez wspólny zespół autorski tego fundamentalnego dzieła. Udostępnienie opinii publicznej materiałów archiwalnych, niedostępnych wcześniej dla badaczy i szerokich kręgów społecznych, pozwoli rzucić nowe światło na skomplikowane, a nierzadko tragiczne karty z przeszłości naszych państw i narodów. Dokumenty – bezstronne świadectwa historii – ukażą rzeczywisty polityczny podtekst, źródła i siły sprawcze wydarzeń, ich inicjatorów oraz wykonawców.

Istnieją zarazem podstawy, by oczekiwać, że znaczenie serii wydawniczej zapoczątkowanej niniejszym tomem wykroczy poza ramy nauk historycznych. Jest to znaczący i realny krok w kierunku ostatecznego wyzwolenia się od ciężaru przeszłości, od związanych z nim ideologicznych nawarstwień i psychologicznych stereotypów, krok do osiągnięcia głównego celu zadeklarowanego we wspólnym ukraińsko-polskim oświadczeniu „O porozumieniu i pojednaniu”, które wraz z Prezydentem Rzeczypospolitej Polskiej Aleksandrem Kwaśniewskim podpisaliśmy w maju 1997 roku.

W związku z tym chciałbym przypomnieć słowa wybitnego polskiego polityka Ignacego Daszyńskiego, który mówił, że nie raz i nie dwa całkiem niepotrzebnie łała się polska i ukraińska krew w bratobójczej walce, która osłabiła obydwie narody oraz spowodowała utratę przez Ukrainę i Polskę niepodległości w obliczu silniejszych wrogów, którzy czekali tylko na nasze osłabienie, by narzucić wam i nam jarzmo niewoli, ciężkie kajdany ucisku.

To słowa gorzkie i bolesne, ale sprawiedliwe. Potwierdziły je wydarzenia i procesy, które miały miejsce przed drugą wojną światową, działy się gdy trwała i po jej zakończeniu. Wystarczy przypomnieć chociażby jesień 1939 roku, kiedy to w wyniku zmywy dwóch dyktatorów – Hitlera i Stalina – rozpoczął się rozbiór Europy, a po inkorporacji Zachodniej Ukrainy na jej terytorium zastosowano planowe masowe represje wobec obywateli pol-

відбувалися в її ході й по завершенні. Досить пригадати хоча б осінь 1939 року, коли внаслідок змови двох диктаторів – Гітлера і Сталіна розпочався переділ Європи, а після інкорпорації Західної України на її території розгорнулися масові сплановані репресії проти польських громадян. У цьому ж ряду стоїть і сумнозвісна акція „Вісла”, за допомогою якої тодішнє польське керівництво намагалося „остаточно розв’язати” українську проблему у своїй країні.

Чи варто ще раз повертатися до всього цього зараз, коли існують наші суверенні й незалежні держави, коли між ними динамічно розвиваються добросусідські відносини та взаємовигідні зв’язки в усіх сферах?

На мою думку, варто. І більше того, потрібно. Насамперед з огляду на те, що вирішуємо багато в чому схожі і спільні завдання – як внутрішні, так і зовнішні, беремо активну участь у побудові нової Європи. Щоб швидше, динамічніше рухати вперед цей процес, слід глибоко, тверезо й неупереджено осмислити уроки історії і назавжди підвести ризик під тим, що затьмарювало наші стосунки.

Цій меті слугуватиме і спільна науково-документальна серія – важливе джерело об’єктивної інформації. Щиро вітаю авторів і читачів з її започаткуванням.

Лещинський

skich. W tym samym szeregu należy postawić ponurą akcję „Wisła”, podczas której ówczesne polskie kierownictwo chciało doprowadzić do „ostatecznego rozwiązania” problemu ukraińskiego w swym kraju.

Czy warto jeszcze raz powracać do tego wszystkiego dziś, kiedy istnieją nasze suwerenne i niepodległe państwa, kiedy prężnie rozwijają się między nimi stosunki dobrosąsiedzkie i korzystne dla obu stron układy, obejmujące wszystkie dziedziny życia?

Według mnie, warto. A co więcej, należy. Przede wszystkim dlatego, że borykamy się z problemami – zarówno wewnętrznymi, jak i zewnętrznymi – podobnymi pod wieloma względami, bierzemy aktywny udział w budowaniu nowej Europy. By szybciej, bardziej dynamicznie rozwijać ten proces należy głęboko, trzeźwo i bez uprzedzeń przemyśleć lekcje historii i raz na zawsze odkreślić to, co zaciemniało nasze stosunki.

Celowi temu służy też wspólna naukowo-dokumentalna seria wydawnicza – istotne źródło obiektywnych informacji. Serdecznie pozdrawiam autorów i czytelników z okazji jej zapoczątkowania.

Ljerm

ВІД КОЛЕКТИВУ УПОРЯДНИКІВ

Том, який читач тримає в руках, є першим у багатотомному виданні, що його планує здійснити спільний українсько-польський колектив упорядників. Цей колектив, до складу якого увійшли працівники Міністерства внутрішніх справ і адміністрації Республіки Польщі, Служби безпеки України та Національної академії наук України, розпочав свою роботу кілька років тому.

Імпульсом до початку спільної діяльності була постійна зацікавленість, яку виявляли громадяни Республіки Польщі долями своїх родичів, які внаслідок сталінських репресій зникли безвісти. Безпосередній поштовх до співпраці відноситься до 1991 року. Саме тоді за запитом польської сторони працівниками української спецслужби було розпочато пошук матеріалів про долю заступника прокурора міста Рівне Станіслава Мільчановського, заарештованого НКВД у 1939 році. Ці пошуки призвели до того, що в архіві колишнього КГБ УРСР було виявлено список на 3 435 осіб, заарештованих упродовж 1939–1940 років у західних областях України. Список, який в 1994 році передано польській стороні, увійшов до надрукованої через рік у Варшаві книжки „Український слід Катині”, перевидання якої зі значними доповненнями з’явилося під назвою „Слідом катинського злочину” у 1998 році.

В листопаді 1995 року було досягнуто домовленості між Міністром внутрішніх справ Республіки Польщі і Головою Служби безпеки України про необхідність проведення подальшої спільної роботи по пошуку документальних матеріалів щодо репресованих у 1939–1941 роках польських громадян, заарештованих НКВД у Західній Україні.

На запрошення Міністерства внутрішніх справ РП у квітні 1996 року до Варшави приїхала делегація Служби безпеки України. Саме тоді було вирішено створити спільну робочу групу, якій довірено здійснювати в своїх відомчих архівах, а також в інших архівних установах, розшук і дослідження матеріалів, що є актуальними для обох держав.

Сторони зобов’язалися здійснювати виявлення документів щодо – українська сторона:

- долі польських громадян – співробітників МВС (Державної поліції, Корпусу охорони прикордоння, Прикордонної охорони), Тюремної охорони, жандармерії, службовців прокуратури, судів і державної адміністрації, а також Другого відділу Генштабу Війська польського;

OD KOMITETU REDAKCYJNEGO

Książka, którą przekazujemy Czytelnikowi, zapoczątkowuje wielotomowe wydanie, jakie zaplanował wspólny ukraińsko-polski komitet redakcyjny. Zespół ten, składający się z pracowników Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji Rzeczypospolitej Polskiej, Służby Bezpieczeństwa Ukrainy oraz Narodowej Akademii Nauk Ukrainy, pracuje od kilku lat.

Impulsem do rozpoczęcia wspólnej działalności było nieustające zainteresowanie obywateli Rzeczypospolitej Polskiej losami swych krewnych, którzy w wyniku represji stalinowskich przepadli bez wieści. Bezpośredni bodziec pojawił się w 1991 roku. Wtedy właśnie, na prośbę strony polskiej, pracownicy ukraińskich służb specjalnych rozpoczęli poszukiwanie materiałów dotyczących zaginionego zastępcy prokuratora w Równem Stanisława Milczanowskiego, aresztowanego przez NKWD w 1939 roku. W wyniku tych poszukiwań odnaleziono w archiwum byłego KGB USRS spis 3435 osób aresztowanych w latach 1939–1940 w zachodnich obwodach Ukrainy. Spis ten przekazany stronie polskiej w 1994 roku stał się podstawą wydanej rok później w Warszawie książki *Ukraiński ślad Katynia*, której drugie wydanie, znacznie uzupełnione pt. *Śladem zbrodni katyńskiej* ukazało się w 1998 roku.

W listopadzie 1995 roku Minister Spraw Wewnętrznych Rzeczypospolitej Polskiej i Szef Służby Bezpieczeństwa Ukrainy osiągnęli porozumienie co do konieczności podjęcia wspólnych prac przy poszukiwaniu dokumentów dotyczących represjonowanych w latach 1939–1941 obywateli polskich, aresztowanych przez NKWD na Zachodniej Ukrainie.

Na zaproszenie Ministerstwa Spraw Wewnętrznych RP w kwietniu 1996 roku przybyła do Warszawy delegacja Służby Bezpieczeństwa Ukrainy. Zdecydowano wówczas o utworzeniu wspólnej grupy roboczej, której powierzono prowadzenie w archiwach własnych, jak również w archiwach innych instytucji, poszukiwań i badania materiałów ważnych dla historii obydwu państw.

Strony zobowiązały się do ujawnienia dokumentów dotyczących –
strona ukraińska:

- *losów obywateli polskich – funkcjonariuszy MSW (Policji Państwowej, Korpusu Ochrony Pogranicza, Straży Granicznej), Straży Więziennej, żandarmerii, urzędników prokuratury, sądownictwa i administracji państwowej, a także Oddziału II Sztabu Generalnego Wojska Polskiego;*

- масових депортацій польських громадян у період 1939–1941 рр. із західних областей України;
- боротьби польських підпільних організацій у 1939–1941 роках польська сторона:
- діяльності українських політичних партій і громадських об'єднань у Польщі у 1920–1940 роках;
- Організації Українських Націоналістів (ОУН) на території Польщі та боротьби між Українською Повстанською Армією (УПА) і польськими збройними формуваннями;
- діяльності розвідувальних та контррозвідувальних підрозділів Української Галицької Армії та Української Народної Республіки;
- переселення українців з Польщі у 1944–1947 роках.

Передбачено також спільне видання збірників документів та інших публікацій наукового характеру.

Під час чергової робочої зустрічі в лютому 1997 року було затверджено назву спільної видавничої серії: *Польща та Україна в тридцятих-сорокових роках ХХ століття. Невідомі документи з архівів спеціальних служб*, а також ухвалено присвятити перший том цієї серії документам про польське підпілля в західних областях України у 1939–1941 роках. Було заплановано також другий том, який матиме назву *Польсько-українські переселення 1944–1947 років*, при цьому вирішено опублікувати обидва томи в 1998 році.

Сподіваємось, що таку роботу успішно буде продовжено і у наступні роки.

Президенти Республіки Польщі і України у підписаній 21 травня 1997 року в Києві спільній заяві до порозуміння і єднання підкреслили:

„Шлях до щирої дружби та єднання пролягає, насамперед, через правду і взаєморозуміння. Визнаємо, що жодна мета не може бути виправданням злочину, насильству, застосуванню принципу колективної відповідальності...

Інтерпретацією нашої спільної історії, її непростих періодів мають займатися фахівці, які в атмосфері відкритості ретельно вивчать події минулого й дадуть їм об'єктивні оцінки”.

Ці слова є своєрідним епіграфом до нашої роботи.

*
*   *
*

В основі спільної праці лежить прагнення не нав'язувати читачеві власного бачення, суб'єктивних думок про доволі непрості польсько-українські відносини.

- *masowych deportacji obywateli polskich w latach 1939–1941 z zachodnich obwodów Ukrainy;*
  - *walki polskich organizacji podziemnych w latach 1939–1941;*
- strona polska:
- *działalności ukraińskich partii politycznych i organizacji społecznych w Polsce w latach 1920–1940;*
  - *Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów (OUN) na terytorium Polski oraz walki między Ukraińską Powstańczą Armią (UPA) a polskimi formacjami zbrojnymi;*
  - *działalności służb wywiadowczych i kontrwywiadowczych Ukraińskiej Halickiej Armii oraz Ukraińskiej Republiki Ludowej;*
  - *przesiedleń Ukraińców z Polski w latach 1944–1947.*

Zaplanowano również wspólne wydawanie zbiorów dokumentów, a także innych publikacji o charakterze naukowym.

Podczas kolejnej narady roboczej w lutym 1997 roku zatwierdzono tytuł wspólnej serii wydawniczej *Polska i Ukraina w latach trzydziestych–czterdziestych XX wieku. Nieznane dokumenty z archiwów służb specjalnych* i ustalono, że tom pierwszy tej serii zawierać będzie wybór dokumentów o polskiej konspiracji w zachodnich obwodach Ukrainy w latach 1939–1941. Zaplanowany został również tom drugi pt. *Przesiedlenia w Polsce i na Ukrainie w latach 1944–1947*, a przy tym postanowiono opublikować obydwie tomy w 1998 roku. Mamy nadzieję, że praca ta będzie kontynuowana w następnych latach.

Prezydenci Rzeczypospolitej Polskiej i Ukrainy w wydanym w dniu 21 maja 1997 roku w Kijowie wspólnym oświadczeniu o porozumieniu i pojednaniu akcentują:

Droga do autentycznej przyjaźni wiedzie przede wszystkim przez prawdę i wzajemne zrozumienie. Uznajemy, że żaden cel nie może stanowić usprawiedliwienia dla zbrodni, przemocy i zastosowania odpowiedzialności zbiorowej....

Interpretacją naszej wspólnej przeszłości, jej złożonych okresów, powinni zająć się specjaliści, którzy w atmosferze otwartości rzetelnie zbadają fakty oraz przygotowują ich obiektywne oceny.

Słowa te stały się swojego rodzaju mottem naszej pracy.

*

*   *

U podstaw wspólnej pracy legła zasada nienarzucania Czytelnikowi własnego punktu widzenia ani żadnych osądów skomplikowanych przecież stosunków polsko-ukraińskich.

Добре відомо, що напередодні Другої світової війни відбулися події, які, на жаль, зовсім не сприяли зменшенню того негативного потенціалу, який накопичився впродовж багатьох століть в історичній свідомості українців і поляків. Вибух Другої світової війни ще більш поглибив конфлікти.

1 вересня 1939 року Німеччина напала на Польщу, а 17 вересня на територію польської держави вступили частини Червоної Армії. У відповідності із секретними протоколами до угоди між Німеччиною та СРСР від 23 серпня 1939 року, так званого пакту Ріббентропа–Молотова, та до договору „Про дружбу і кордони” від 28 вересня 1939 року існувала межа, далі якої нацистські війська не йшли на Схід, а радянські війська не просувались на Захід.

Вчиняючи агресію на території Польщі, сталінське керівництво порушувало кілька основних міжнародних документів, а саме: Пакт Ліги націй від 26 червня 1919 року, Антивоєнний трактат, який складено в Парижі 27 серпня 1928 року, а крім того Лондонську конвенцію про визначення агресії від 3 липня 1933 року. Порушено було також всі рішення міжнародних договорів між Польщею і СРСР: Мирного договору, підписаного в Ризі 18 березня 1921 року, угоди про ненапад від 25 липня 1932 року, яка 5 травня 1934 року була продовжена до 31 грудня 1945 року, а крім того спільного комюніке урядів Польщі і СРСР, оприлюдненого в Москві 26 листопада 1938 року, в якому підтверджувалося, що основою мирних відносин між обома країнами є угода про ненапад 1932 року.

Внаслідок пакту Ріббентропа–Молотова території, населені переважно українцями і білорусами, увійшли до УРСР і БРСР¹.

У СРСР із самого початку ці події були розцінені і коментувалися офіційною пропагандою як процес зміцнення західного кордону і воз'єднання земель. Все це у пропаганді набуло назви „золотий вересень” і „визвольний похід” Червоної Армії. Ці події визначили розстановку сил і орієнтацій різних прошарків і середовищ польського суспільства воєнного і повоєнного часу.

У колишньому СРСР і, зрозуміло, також в УРСР, не можна було тоді всебічно і об'єктивно оцінювати, що саме крім воз'єднання приніс цей „золотий вересень” 1939-го народам західноукраїнських земель, чим він ще став для багатьох українців і поляків. У новостворених західних областях УРСР ще восени 1939 року розпочалися перетворення, які мали на меті „зрівняти” устрій на цих територіях із політичним і соціально-економічним ладом на території тодішнього СРСР.

Тільки тепер ми можемо назвати документ від 15 вересня 1939 року, де вміщено суворо таємну директиву Лаврентія Берії. Ця директива чітко

Wiadomo dobrze, iż w okresie poprzedzającym wybuch drugiej wojny światowej miały miejsce zdarzenia, które niestety nie sprzyjały zmniejszeniu tego negatywnego potencjału, jaki nagromadził się na przestrzeni wielu wieków w historycznej świadomości Ukraińców i Polaków. Wybuch drugiej wojny światowej pogłębił konflikty.

1 września 1939 roku Niemcy zaatakowały Polskę, a 17 września na terytorium państwa polskiego wkroczyły oddziały Armii Czerwonej. Zgodnie z tajnymi protokołami do umowy pomiędzy Niemcami i ZSRS z dnia 23 sierpnia 1939 roku, tzw. paktu Ribbentrop–Mołotow i do układu o *granicach i przyjaźni* z dnia 28 września 1939 roku, wytyczono kordon graniczny, poza który wojska nazistowskie nie wychodziły na wschód, a wojska sowieckie nie operowały na kierunku zachodnim.

Dokonując agresji na terytorium Polski stalinowskie kierownictwo naruszało szereg podstawowych dokumentów międzynarodowych jak: pakt Ligi Narodów z 26 czerwca 1919 roku, traktat przeciwwojenny zawarty w Paryżu 27 sierpnia 1928 roku, a ponadto konwencję londyńską w sprawie określenia agresji z 3 lipca 1933 roku. Naruszone zostały także wszystkie postanowienia umów międzypaństwowych między Polską a ZSRS: traktatu pokojowego zawartego w Rydze 18 marca 1921 roku, paktu o nieagresji z 25 lipca 1932 roku, który w dniu 5 maja 1934 roku został przedłużony do 31 grudnia 1945 roku, a ponadto wspólnego komunikatu rządów Polski i ZSRS ogłoszonego w Moskwie w dniu 26 listopada 1938 roku, w którym potwierdzono, że podstawą stosunków pokojowych między obydwojma krajami jest układ o nieagresji z 1932 roku.

W rezultacie paktu Ribbentrop–Mołotow tereny zamieszkałe w większości przez Ukraińców i Białorusinów weszły w skład USRS i BSRS.¹

W ZSRS, od samego początku wydarzenia te były oceniane i komentowane przez oficjalną propagandę jako proces umocnienia zachodniej granicy i zjednoczenia ziem, nadając im nazwy *złotego września* i *wyzwoleńczego marszu* Armii Czerwonej. Wydarzenia te zadecydowały o rozkładzie sił i orientacji różnych warstw i środowisk społeczeństwa polskiego czasu wojny i okresu powojennego.

W byłym ZSRS i oczywiście także w USRS nie można było wówczas wszechstronnie i obiektywnie ocenić, co właściwie oprócz zjednoczenia przyniósł ten *złoty wrzesień* 1939 roku narodom zamieszkującym ziemie zachodnioukraińskie, czym był dla wielu Ukraińców i Polaków. W nowo utworzonych zachodnich obwodach USRS już jesienią 1939 rozpoczęły się przekształcenia mające doprowadzić do ujednoczenia ustroju na tych ziemiach z politycznym i socjalno-ekonomicznym ładem ówczesnego ZSRS.

Dopiero teraz możemy ujawnić dokument z dnia 15 września 1939 roku, zawierający tajną dyrektywę Ławrientija Berii, w której dokładnie określa on

---

регламентувала дії чекістсько-оперативних груп НКВД, які слідом за частинами Червоної Армії вступали на анексовані території².

Інструкцією передбачалось створення тимчасових органів влади, до складу яких входив керівник оперативної групи.

Перед оперативними групами було поставлено завдання негайно займати приміщення установ зв'язку, державні приміщення, а також приватні, в яких можна було знайти коштовні речі (банки, інші сховища цінностей), друкарні, склади паперу, архіви. Разом з тим вже наказано негайно заарештувати поліцейських, жандармів, працівників розвідки і контррозвідки, службовців, представників владних структур та політичних і економічних еліт, розвивати агентурну сітку.

В інструкції названо конкретні партії, діячів яких слід усунути в першу чергу. Це: Польська соціалістична партія (ППС – Polska Partia Socjalistyczna), Національна партія (СН – Stronnictwo Narodowe), Партія праці (СП – Stronnictwo Pracy), Табір національно-радикальний (ОНР – Obóz Narodowo Radykalny), Українське національно-демократичне об'єднання (УНДО), Організація Українських Націоналістів (ОУН), Українська соціалістично-радикальна партія (УСРП) та російські білогвардійські організації. Слід підкреслити, що цей список у найближчий час значно буде поширений, а прізвища заарештованих увійдуть до згаданого вже списку, який містить 3435 прізвищ.

Процитуємо один з 16 пунктів директиви: „Одночасно із здійснюваними операціями розгорніть слідство ув'язнених, контрреволюційних організацій з метою викриття підпільних контрреволюційних організацій, груп і осіб, які мають на меті проведення диверсій, терору, повстанства і контрреволюційного саботажу. Осіб, яких викрито слідством у організації політичних ексцесів і відкритих контрреволюційних виступах, заарештовувати негайно”.

Ця антилюдяна директива несла в собі зародок майбутніх трагедій, серед яких слід, у першу чергу, назвати Катинський, Харківський і Тверський розстріли, знищення ув'язнених у тюрмах західних областей УРСР і БРСР. Маючи величезний досвід у боротьбі з „ворогами народу”, відомство Лаврентія Берії почало масово розправлятися з тими, кого, за таємними наказами і інструкціями НКВД, було визнано „ворожими” або „соціально небезпечними” елементами. Зокрема, 5 березня 1940 року Берія надіслав до ЦК ВКП(б) доповідну записку, в якій просив згоди на розстріл „заклятих ворогів радянської влади”, які, на його думку, „тільки і чекають звільнення, щоб мати можливість активно включитися у боротьбу проти радянської влади”. До цих ворогів було віднесено польських офіцерів, поліцейських, жандармів, тюремщиків, розвідників, а також поміщиків, службовців і осадників, яких було інтерновано в трьох

zadania czekistowsko-operacyjnych grup NKWD, wkraczających w ślad za jednostkami Armii Czerwonej na anektowane terytoria².

Instrukcja ta nakazywała tworzenie zarządów tymczasowych, w których skład wchodził naczelnik grupy operacyjnej.

Przed grupami operacyjnymi postawiono zadanie natychmiastowego zajmowania wszystkich obiektów łączności, lokali państwowych i tych prywatnych, w których spodziewano się wartościowych przedmiotów, banków, drukarni i składów papieru, a zwłaszcza archiwów. Równocześnie nakazano natychmiastowe aresztowanie funkcjonariuszy policji, żandarmów, pracowników wywiadu i kontrwywiadu, urzędników, przedstawicieli elit rządzących, politycznych i ekonomicznych, rozwinięcie działalności śledczej i agenturalnej.

W instrukcji wymienia się konkretne partie, których działacze należy wyeliminować w pierwszym rządzie. Są to: Polska Partia Socjalistyczna (PPS), Stronictwo Narodowe (SN), Stronictwo Pracy (SP), Obóz Narodowo Radykalny (ONR), Ukraińskie Zjednoczenie Narodowo-Demokratyczne (UNDO), Organizacja Ukraińskich Nacjonalistów (OUN), Ukraińska Partia Socjalistyczno-Radykalna (UPSR) oraz rosyjskie organizacje białogwardyjskie. Należy podkreślić, że lista ta w najbliższym czasie ulegnie znacznemu rozszerzeniu, a nazwiska aresztowanych znajdują się we wspomnianym wcześniej spisie zawierającym 3435 nazwisk.

Zacytujmy jeden z szesnastu punktów powyższej dyrektywy: *Równocześnie z prowadzonymi operacjami rozwinięcie pracę śledczą wśród więźniów z zadaniem wykrycia podziemnych organizacji k.-r., grup i osób stawiających sobie za cel prowadzenie dywersji, terroru, działalności powstańczej i sabotażu k.-r. Osoby, co do których ustalono w śledztwie udział w organizowaniu ekscesów politycznych i w jawnych wystąpieniach k.-r. natychmiast aresztować.*

Ta nieludzka dyrektywa niosła w sobie zapowiedź przyszłych tragicznych zdarzeń, wśród których należy w pierwszym rządzie wymienić egzekucje w Katyniu, Charkowie i Twerze, likwidację więźniów w więzieniach zachodnich obwodów USRS i BSRS. Mając olbrzymie doświadczenie w walce z *wrogami ludu*, resort Ławrientija Berii rozpoczął, w dosłownym tego słowa znaczeniu rozprawianie się z tymi, którzy zgodnie z tajnymi rozkazami i instrukcjami NKWD uznani zostali za *wrogi* albo *społecznie niebezpieczny* element. Zwłaszcza dotyczy to 5 marca 1940 roku, kiedy to Beria skierował do KC WKP(b) raport, w którym prosi o zgodę na rozstrzelanie *zaciekłych wrogów władzy sowieckiej*, którzy według niego *czekają tylko na uwolnienie, aby uzyskać możliwość aktywnego włączenia się do walki przeciwko władzy sowieckiej*. Do wrogów tych zostali zaliczeni polscy oficerowie, policjanci, żandarmi, pracownicy straży więziennej i wywiadu, a także ziemianie, urzędnicy i osadnicy internowani w trzech wielkich obozach dla jeńców wo-

великих таборах для військовополонених, та в'язнів тюрем у Західній Україні та Білорусії, – разом 21 857 осіб. Такий дозвіл було дано³.

Вже з грудня 1939 року тривала підготовка до масових депортацій населення західних областей України й Білорусії до віддалених районів СРСР. Перших мешканців було депортовано в лютому 1940 року разом із родинами польських військових осадників і лісничих. Друга депортація у квітні 1940 року охопила сім'ї репресованих. Третя і четверта, відповідно в червні 1940 року і в травні-червні 1941-го – переважно біженців.

Всього депортація охопила близько 320 тис. осіб⁴.

Умови транспортування були такими, що люди зазнавали жорстоких поневірянь, знущань та мук, потерпаючи від холоду і голоду, варварського ставлення до них. Все це призвело до величезних втрат, особливо серед дітей і осіб похилого віку.

Крім того, в радянських таборах, тюрмах і таборах для військовополонених опинилася значна кількість осіб, які оголосили себе польськими громадянами, хоча вони належали до різних національностей. За матеріалами НКВД СРСР від 1 серпня 1941 року, в таборах додатково утримувалось 28 236 осіб, засуджених на довічне важку роботу, 18 358 в'язнів перебували у тюремних камерах, крім того в таборах знаходилося 26 197 військовополонених – солдатів і поліцейських⁵.

Досі не обчислено тих, які померли раніше в транспортах, в'язницях і таборах, та розстріляних на підставі різних вироків. Слід відзначити, що в червні 1941 року після вибуху німецько-радянської війни в тюрмах або під час евакуації були проведені розстріли тисяч в'язнів і військовополонених. Ці питання ще потребують детальних досліджень.

Становище в західних областях України значною мірою ускладнювалось тим, що місцеві державні та партійні організації очолювали приїжджі уповноважені з центральних і східних областей України і, зрозуміло, з Росії. Вони не тільки не знали в багатьох випадках мови, звичаїв, традицій, але й не бажали всього цього знати, бодай для проформи рахуватися з тим, що місцеве населення довгий час жило за інших соціально-політичних, культурних і побутових умовин. Тим самим, по суті, провокувалися братовбивчі акції, коли українці змушені були протистояти українцям.

У Західній Україні було заборонено всі польські і українські політичні партії, наукові, громадські, молодіжні, культурні, торговельні і промислові товариства і установи. Нова влада розпочала війну проти духовенства і віруючих, були закриті всі католицькі друкарні і часописи. Почалися арешти священників різних конфесій.

Заборонено товариства „Просвіта” і „Матиця шкільна”, а також Наукове товариство імені Тараса Шевченка. Державою було конфісковано при-

jennych oraz uwięzieni w więzieniach Zachodniej Ukrainy i Białorusi – razem 21 857 osób. Zezwolenie takie zostało wydane.³

Poczynając od grudnia 1939 roku trwały przygotowania do masowych deportacji ludności zachodnich obwodów Białorusi i Ukrainy do odległych rejonów ZSRS. Pierwszych deportowano w lutym 1940 roku wraz z rodzinami polskich osadników wojskowych i leśników. Druga deportacja w kwietniu 1940 roku objęła rodziny osób represjonowanych, zaś trzecia i czwarta w czerwcu tegoż roku i w maju–czerwcu 1941 – przeważnie *bieżeńców*.

Łącznie deportacjami zostało objętych ok. 320 tys. osób.⁴

Zarówno warunki transportu, jak i osiedlenia, podczas których ludzie zaznawali okrutnej poniewierki, znęcania się i męki, cierpiąc od głodu i chłodu, barbarzyńskiego wobec nich stosunku, powodowały olbrzymie straty zwłaszcza wśród dzieci oraz ludzi niedołążnych i starych.

Ponadto w sowieckich łagrach, więzieniach i obozach dla jeńców wojennych znalazła się ogromna rzesza obywateli polskich, niezależnie od narodowości. Według materiałów NKWD ZSRS z 1 sierpnia 1941 roku żyło jeszcze w łagrach 28 236 osób skazanych na długoletnią ciężką pracę, 18 358 aresztantów wypełniało cele więzienne, a oprócz tego w obozach znajdowało się 26 197 jeńców wojennych – żołnierzy i policjantów.⁵

Do tej pory nie obliczono zmarłych wcześniej w transportach, więzieniach i obozach oraz rozstrzelanych na podstawie różnych wyroków. Zaznaczyć trzeba, że w czerwcu 1941 roku, po wybuchu wojny niemiecko-sowieckiej, w więzieniach lub podczas ewakuacji rozstrzelano wiele tysięcy więźniów oraz jeńców. Bilans przeprowadzonych wtedy egzekucji wymaga prowadzenia szczegółowych badań.

Sytuację w zachodnich obwodach Ukrainy znacznie komplikował fakt, że na czele miejscowych organizacji partyjnych i państwowych znaleźli się pełnomocnicy, którzy przybyli z centralnych i wschodnich obwodów i oczywiście z Rosji. Nie tylko nie znali oni często języka, zwyczajów, tradycji, lecz nie chcieli tego wszystkiego poznać i nawet pro forma nie liczyli się z faktem, że miejscowa ludność przez długi czas żyła w innych społeczno-politycznych, kulturalnych i bytowych warunkach. W ten sposób prowokowano bratobójcze walki, podczas których Ukraińcy zmuszeni byli przeciwstawiać się Ukraińcom.

Na Ukrainie Zachodniej zakazano działalności wszystkim polskim i ukraińskim partiom politycznym, organizacjom i stowarzyszeniom o charakterze naukowym, społecznym, młodzieżowym, kulturalnym, handlowym i przemysłowym. Nowa władza rozpoczęła wojnę przeciwko duchowieństwu i wierzącym, zamknęto wszystkie katolickie drukarnie i czasopisma. Rozpoczęto aresztowania duchownych różnych wyznań.

Zakazano działalności szczególnie zasłużonych towarzystw – „Proswita” i „Macierz Szkolna”, a nawet Naukowemu Towarzystwu im. Tarasa Szew-

ватні колекції, а також закрито низку державних музеїв. Варто тут процитувати фрагменти доповіді, складеної спеціальною комісією для секретаря ЦК КП(б)У М. Бурмістенка, про проведений перегляд музейних установ: „В музеї історії міста Львова закрити останній поверх, присвячений імперіалістичній війні, солдатам 18–19–20 років, як шовіністичний і антирадянський [...]”

Музей Українського війська – закрити цілком, як націоналістичний [...]

В музеї прикладного мистецтва слід вилучити на власність держави [...] військові цінності (рушниці), віддати на збереження до державного банку”⁶.

Самоправство, беззаконня, сваволя репресивно-каральних і партійно-державних органів – все це викликало невдоволення мешканців краю. Вони явно або приховано протестували проти нової влади, навіть ті, які зовсім нещодавно поклали на неї надії, як на захисника і гаранта від цілковитої колонізації. Тепер люди цілком закономірно протестували проти радянської і русифікації.

Це засвідчують численні документи і свідчення безпосередніх учасників тих подій. Наприклад, Іван Маковецький, мешканець села Висоцьк Ярославського повіту Львівської області, у своїх спогадах пише, що з давніх давен їхня місцевість входила до складу Руського воєводства Польщі періоду перед поділом. Зусиллями староруських священників поборювалось українське відродження і сповідувалася віра у „неділиму” Росію. Однак, за його спогадами, „коли восени 1939 року прийшли до Висоцька більшовики, тоді все населення села зовсім вилікувалось з проросійського ставлення. Такої гуртової бридоти наші люди ще ніколи у своєму житті не зустрічали. В часі вивозу 12 родин з Висоцька десь на Бессарабію, навіть такий «кацапський» стовп і оборонець російщини як О. Станьчак захитався у своїй вірі в Росію.”⁷

Такого роду приклади, – а їх можна наводити чимало, – допомагають зрозуміти, чому багато українців вважали захисниками своїх інтересів Організацію Українських Націоналістів (ОУН), а згодом – Українську Повстанську Армію (УПА), які активно діяли на цих теренах. Особливо відчутно це виявилось у 1944–1947 роках під час брутально здійснюваних переселень, включно із сумнозвісною антиукраїнською акцією „Вісла”.⁸

Втрата незалежності, поділ країни між двох окупантів та нав’язування радянського громадянства викликали гострий спротив польського суспільства. Він виявився у створенні підпільних організацій військового характеру.

Вже 16 вересня 1939 року в Коломиї маршал Едвард Ридз-Сміглий довірив майорові Едмунду Галінатові організацію сітки тилової диверсії Друго-

czenki. Upaństwowiono zbiory prywatne, a szereg muzeów państwowych zamknięto. Warto tu przytoczyć fragmenty raportu skierowanego do sekretarza KC KP(b)U M. Burmistenki sporządzonego przez specjalną komisję z dokonanej lustracji obiektów muzealnych: *W Muzeum Historii Miasta Lwowa – zamknąć ostatnie piętro, poświęcone imperialistycznej wojnie, żołnierzom 18–19–20 lat, jako szowinistyczne i antysowieckie[...]*

Muzeum Wojska Ukraińskiego – zamknąć całe, jako nacjonalistyczne [...]

W Muzeum Sztuki Użytkowej należy – upaństwowić [...] wojskowe wartości (strzelby), przekazać na przechowanie do banku państwowego.⁶

Samowładztwo, bezprawie, samowola organów represyjnych i wymiaru sprawiedliwości oraz organów partyjno-rządowych – wszystko to powodowało niezadowolenie mieszkańców kraju. Protestowali oni otwarcie albo skrycie przeciwko nowej władzy, nawet ci, którzy jeszcze niedawno pokładali w niej nadzieję, jako obrońcy i gwarancie przed całkowitą polonizacją. Ludzie protestowali teraz całkiem słusznie przeciwko sowietyzacji i rusyfikacji.

Poświadczają to liczne dokumenty i świadectwa bezpośrednich uczestników wydarzeń. Na przykład, Iwan Makowecki, mieszkaniec wsi Wysock w powiecie jarosławskim obwodu lwowskiego, pisze we wspomnieniach, że z dawien dawna jego miejscowość należała do województwa ruskiego Polski przedrozbiorowej. Dzięki wysiłkom staroruskich duchownych przewyciężono ukraińskie odrodzenie i nadal wyznawano wiarę w *niepodzielną* Rosję. Jednakże, jak wspomina ... *kiedy jesienią 1939 roku przyszli do Wysocka bolszewicy, wówczas cała ludność wsi całkowicie wyleczyła się z prorosyjskiego stanowiska. Obrzydliwstwa w takiej ilości nasi ludzie nigdy jeszcze w swoim życiu nie spotkali. Podczas wywózki 12 rodzin z Wysocka gdzieś do Besarabii, nawet taki kacapski słup i obrońca rosyjskości jak O. Stańczak zachwiał się w swojej wierze w Rosję.⁷*

Takie przykłady – a można ich przytoczyć wiele – pomagają w zrozumieniu dlaczego wielu Ukraińców za obrońcę swoich interesów uznało Organizację Ukraińskich Nacjonalistów (OUN), a później – Ukraińską Powstańczą Armię (UPA), które aktywnie działały na tych terenach. Szczególnie dało się to odczuć w latach 1944–1947 w czasie brutalnie przeprowadzanych przesiedleń, łącznie z osławioną, w negatywnym tego słowa znaczeniu, antyukraińską akcją „Wisła”.⁸

Utrata niepodległości, podział kraju między dwu okupantów oraz narzucenie obywatelstwa sowieckiego wywołały gwałtowny sprzeciw polskiego społeczeństwa. Wyrazem tego sprzeciwu było tworzenie organizacji konspiracyjnych o charakterze wojskowym.

Już 16 września 1939 roku w Kołomyi marszałek Edward Rydz-Śmigły powierzył mjr. Edmundowi Galinatowi uruchomienie podległej mu sieci dy-

---

го Відділу Головного Штабу, яка б підлягала йому, і утворення на її підставі партизанських загонів для боротьби з німцями. З огляду на зміну військового і політичного становища, викликану вступом Червоної Армії, маршал змінив наказ, вимагаючи створення таємної організації на зразок колишньої ПОВ. Цей наказ майор Галінат доставив до Варшави, яка тоді ще боронилася.

Водночас у Станіславові 17 вересня 1939 року генерал Вацлав Стахевич, начальник штабу ВП, дав майорові Янові Мазуркевичу наказ про створення Таємної військової організації, який було виконано негайно.

Генерал Юзеф Ольшина-Вільчинський, командир Округу корпусу III, наказав 17 вересня 1939 року у Гродні утворити конспіративну сітку на території Білостоцького воєводства. Генерал Тадеуш Піскор, командує Армією „Люблін”, 21 вересня 1939 року, – тобто ще під час боротьби з німцями, – дав офіцерам, які йому підлягали, наказ підготуватися до переходу у підпілля.

У день капітуляції Львова, 22 вересня 1939 року, генерал Мар'ян Янущайтис заснував Польську організацію боротьби за волю (ПОВВ – Polska Organizacja Walki o Wolność). Кількома днями потому у Варшаві, яка ще боронилася, 26 вересня 1939 року генерал Міхал Токажевський-Карашевич приступив до творення організації Служіння перемозі Польщі (СЗП – Służba Zwycięstwu Polski) і тієї самої ночі, з 26 на 27 вересня, спираючись на згаданий наказ маршала Ридза-Сміглого (який доставив майор Галінат), зробив з неї основну підпільну організацію, яка мала підтримку Верховного Головнокомандуючого, де-факто підпільне польське військо.

Командуючий Корпусом прикордонної охорони (КОП – Korpus Ochrony Pogranicza) генерал Вільгельм Орлік-Рюкеман після бою з Червоною Армією під Витичним 1 жовтня 1939 року наказав начальникові розвідки КОП майорові Болеславу Студзінському утворити підпільну організацію „Захисники Польщі”.

Цей період завершився 13 листопада 1939 року в Парижі наказом нового Верховного Головнокомандуючого генерала Владислава Сікорського, який заснував Союз Збройної Боротьби (СЗБ), таємну військову організацію, що була невід'ємною складовою частиною Польських збройних сил і об'єднувала попередні військові ініціативи. Цей наказ дійшов на польську територію через місяць.

Треба підкреслити, що одночасно, вже з останніх днів вересневої кампанії, спонтанно постали конспіративні групи, пов'язані з політичними партіями, громадськими, професійними, молодіжними організаціями та товариськими і, навіть, родинними колами. Вони займалися збиранням і забезпеченням зброї та військового знаряддя, допомогою пораненим або тим, які втратили все внаслідок воєнних дій, надавали допомогу воякам, які хотіли уникнути полону. Ці невеликі групи докладали героїчних зусиль, заступаючи розтрошені державні структури.

wersji pozafrontowej Oddziału II Sztabu Głównego i utworzenie na jej podstawie oddziałów partyzanckich do walki z Niemcami. Wobec zmienionej przez wkroczenie Armii Czerwonej sytuacji militarnej i politycznej, Marszałek zmodyfikował rozkaz nakazując utworzenie tajnej organizacji na wzór dawnej POW. Rozkaz ten mjr Galinat dostarczył do walczącej jeszcze Warszawy.

Równocześnie w Stanisławowie 17 września 1939 roku generał Wacław Stachiewicz, szef sztabu WP, wydał mjr. Janowi Mazurkiewiczowi rozkaz utworzenia Tajnej Organizacji Wojskowej, został on bezzwłocznie wykonany.

Także generał Józef Olszyna-Wilczyński, dowódca Okręgu Korpusu III, nakazał 17 września 1939 roku w Grodnie, utworzenie sieci konspiracyjnej na terenie województwa białostockiego. Generał Tadeusz Piskor, dowódca Armii „Lublin”, 21 września 1939 roku – a więc jeszcze w trakcie walk z Niemcami – wydał podległym sobie oficerom rozkaz przygotowania się do przejścia do konspiracji.

W dniu kapitulacji Lwowa 22 września 1939 roku generał Marian Januszajtis powołał Polską Organizację Walki o Wolność (POWW). Kilka dni później w broniącej się jeszcze Warszawie 26 września 1939 roku, generał Michał Tokarzewski-Karaszewicz przystąpił do tworzenia organizacji Służba Zwycięstwu Polski (SZP) i jeszcze tej samej nocy 26/27 września – mając oparcie we wspomnianym rozkazie marszałka Rydza-Śmigłego, dostarczonym przez mjr. Galinata – uczynił z niej podstawową, posiadającą poparcie Naczelnego Wodza organizację konspiracyjną, de facto podziemne wojsko polskie.

Dowódca Korpusu Ochrony Pogranicza, generał Wilhelm Orlik-Rückeman, po stoczeniu z Armią Czerwoną bitwy pod Wytocznem 1 października 1939 roku, nakazał szefowi wywiadu KOP mjr. Bolesławowi Studzińskiemu utworzenie organizacji konspiracyjnej Obrońcy Polski.

Okres ten zamyka 13 listopada 1939 roku w Paryżu rozkaz nowego Naczelnego Wodza, generała Władysława Sikorskiego, powołujący Związek Walki Zbrojnej (ZWZ), tajną organizację wojskową stanowiącą integralną część Polskich Sił Zbrojnych, która scaliła podjęte wcześniej inicjatywy wojskowe. Rozkaz ten dotarł na ziemie polskie miesiąc później.

Należy podkreślić, że równocześnie, poczynając od ostatnich dni kampanii wrześniowej, powstają samorzutnie grupy konspiracyjne związane z partiami politycznymi, organizacjami społecznymi, zawodowymi, młodzieżowymi, kołami towarzyskimi a nawet rodzinnymi. Zajmują się one zbieraniem i zabezpieczaniem broni oraz sprzętu wojskowego, pomocą rannym lub tym, którzy stracili wszystko na skutek działań wojennych, udzielają pomocy żołnierzom chcącym uniknąć niewoli. Te niewielkie nieraz grupki dokonują heroicznych wysiłków zastępując zdruzgotane struktury państwowe.

Wielorakość inicjatyw będąca w równym stopniu wyrazem powszechnego sprzeciwu wobec okupantów jak i chaosu wywołanego błyskawicznym

Різноманітність ініціатив, що були рівнозначними вияву загального спротиву окупантам, як і хаосу, викликаного блискавичним руйнуванням польської державності, посилювалася внаслідок поділу країни кордоном.

Львівське підпілля, до якого, в принципі, зводиться тематика першого тому видання, свій початок бере у заснуванні згаданої вище ПОВВ. Майже одночасно постає Гарцерська визвольно-військова організація, перетворена згодом у Сірі лави (Szare Szeregi).

У грудні 1939 року до Львова приїхали емісари Головного командування СЗП з Варшави та Головного коменданта СЗБ з Парижа. Ця подвійність, а при тому амбіції місцевих керівників військового підпілля, спричинилась до того, що постали паралельно дві окремі організації – СЗБ-1 і так само СЗП, яка в січні 1940 року перетворилася в СЗБ-2. Це становище, з одного боку, викликало організаційний хаос, а з іншого – ускладнювало діяльність органів НКВД.

Львівський центр СЗБ поширив свої структури на територію довоєнних – Тернопільського, Станіславівського, Волинського воєводств і, зрозуміло, Львівського, створюючи там свої округи. Паралельно на цих територіях діяла низка інших підпільних організацій, наприклад Кресові батальйони смерті, Армія Великої Польщі, Революційний союз незалежності і волі, декілька організацій з назвою Польська організація військова та інші.

Весною 1940 року НКВД розпочав атаку проти польських підпільних організацій, а особливо проти СЗБ. Було знищено Командування Регіону (Obszaru) СЗБ-1 та значну частину Львівських і локальних структур як СЗБ-1, так і СЗБ-2. Крім того, з-поміж заарештованих, які були піддані жорсткому слідству, НКВД завербував двох агентів, яких згодом було впроваджено у штаб СЗБ-2 і до відтвореного Командування СЗБ-1. Обидва агенти діяли безперервно, аж до відходу Радянської влади з цієї території, тобто до червня 1941 року, а за свою зрадницьку діяльність, за вирокком суду Головного командування СЗБ, в грудні того самого року відплатили власним життям.

Незважаючи на ці удари, завдані органами безпеки СРСР, СЗБ вчинив водночас низку диверсій, спрямованих, передусім, проти залізничного транспорту, було здійснено ліквідацію інформаторів, представників Радянської влади, працівників НКВД.

У другій половині 1940 року посилюється репресивна діяльність НКВД, спрямована проти дуже активної ОУН, особливо на Тернопільщині і Волині. Це знаходить відображення у спеціальних повідомленнях НКВД УРСР до Москви. Прочитуємо фрагмент одного:

„З 1 січня до 15 червня 1941 р. у західних областях ліквідовано 38 політичних і 25 злочинних банд, які налічували разом 273 активних учасників. Заарештовано також 212 осіб, які надавали допомогу і притулок бандитам.

demontażem państwowości polskiej, była jeszcze pomnażana wskutek rozdzielenia kraju kordonem granicznym.

Konspiracja lwowska, do której w zasadzie sprowadza się tematyka niżejszego tomu, została zapoczątkowana przez powołanie wspomnianej wyżej POWW. Prawie równocześnie powstaje Harcerska Organizacja Niepodległościowo-Wojskowa, przekształcona wkrótce w Szare Szeregi.

W grudniu 1939 roku docierają do Lwowa emisariusze Dowództwa Głównego SZP z Warszawy oraz Komendanta Głównego ZWZ z Paryża. Ta dwoistość, a przy tym ambicje miejscowych przywódców konspiracji wojskowej powodują, że powstają równoległe dwie odrębne organizacje – ZWZ-1 oraz SZP, która w styczniu 1940 roku przekształca się w ZWZ-2. Sytuacja ta z jednej strony powodowała chaos organizacyjny, z drugiej zaś utrudniała skuteczne działanie organom NKWD.

Lwowskie centrum ZWZ rozszerzyło swe struktury na tereny przedwojennych województw tarnopolskiego, stanisławowskiego, wołyńskiego i oczywiście lwowskiego tworząc tam swoje okręgi. Równoległe na terenach tych działało szereg innych organizacji podziemnych jak np. Kresowe Bataliony Śmierci, Armia Wielkiej Polski, Rewolucyjny Związek Niepodległości i Wolności, kilka organizacji o nazwie Polska Organizacja Wojskowa i szereg innych.

Wiosną 1940 roku następuje uderzenie NKWD w polskie organizacje konspiracyjne, a zwłaszcza w ZWZ. Wyeliminowana zostaje Komenda Obszaru ZWZ-1 oraz znaczna część lwowskich i terenowych struktur tak ZWZ-1, jak ZWZ-2. Ponadto spośród aresztowanych, którzy przechodzą okrutne śledztwo, NKWD zwerbowało dwóch agentów, lokując ich w sztabach ZWZ-2 i odtworzonej Komendy ZWZ-1. Obydwaj agenci będą działać nieprzerwanie, aż do ustąpienia władzy sowieckiej z tego terytorium tj. do czerwca 1941 roku, a za swoją zdradziecką działalność z wyroku sądu Komendy Głównej ZWZ w grudniu tego roku zapłacą głową.

Mimo tych ciosów zadawanych przez sowieckie organa bezpieczeństwa, ZWZ dokonała w owym czasie szeregu aktów dywersyjnych wymierzonych przede wszystkim w transport kolejowy, dokonywano likwidacji konfidentów, przedstawicieli władz sowieckich i funkcjonariuszy NKWD.

W drugiej połowie 1940 roku wzrasta się represyjna działalność NKWD wymierzona w bardzo aktywnie działającą OUN, szczególnie w tarnopolskim i na Wołyniu. Znajduje to odbicie w meldunkach specjalnych NKWD USRS kierowanych do Moskwy. Zacytujmy fragment jednego z nich:

Od 1 stycznia do 15 czerwca 1941 r. w zachodnich obwodach zostało zlikwidowanych 38 politycznych i 25 przestępczych band liczących razem 273 aktywnych uczestników. Aresztowano także 212 osób udzielających pomocy i schronienia bandytom.

Крім того, виявлено і затримано 747 підпільників і тільки у квітні-травні заарештовано і виселено 1865 активних членів української контрреволюційної націоналістичної організації (ОУН).

Під час операції вбито 82 і поранено 35 бандитів-оунівців, підпільників і злочинців.

У учасників ліквідованих бандитських груп та оунівців і підпільників конфісковано велику кількість зброї [...] В принципі всі банди були пов'язані з контрреволюційними формуваннями (ОУН та іншими)⁹.

Уже ці, навіть конспективно позначені проблеми, пояснюють, якою складною була ситуація на західноукраїнських землях, що перед тим входили до складу Польської держави. Всю цю різнобарвну історико-політичну амальгаму не досягнути за допомогою фрагментарного підходу. Тут потрібна, зрозуміло, всебічна дослідницька робота.

*
*   *
*

Упорядники цього видання керувалися принципом формулювання лише таких тверджень і положень, які ґрунтуються на відповідній джерельній базі, і, особливо, на архівному матеріалі. Публікуючи повністю і дослівно документи, не викривлені інтерпретаціями, ми прагнемо надати можливість читачеві самому оцінити події. Це, на нашу думку, сприятиме тому, щоб ліквідувати непорозуміння, неясності, позбутися дотеперішніх стереотипів і заступити їх правдою про польсько-українські відносини.

При підготовці цього видання ми свідомо обмежили джерельну базу документами, що зберігаються в архівах спецслужб і досі не були використані у наукових дослідженнях. Сподіваємось, що матеріали, вміщені в книжці, висвітлять приховувані досі факти спільної історії Польщі і України, допоможуть дослідникам, які займаються цією проблематикою.

Здійснюючи видання двома мовами – польською й українською, ми вважали за потрібне зберегти мову оригіналу, використали російські тексти, з метою максимально повного донесення тогочасної специфічної стилістики і лексики, а тому не перекладали їх українською мовою. В текстах документів так російських, як і українських залишені всі стилістичні та інші помилки. Курсивом виділено деякі терміни і окремі, використовувані у той час скорочення, а назви і розділи анкет подано жирним шрифтом. Нумерація документів і заголовки належать упорядникам, якими було також підготовлено коментарі довідкового характеру та іменний покажчик. Польські прізвища і псевдоніми у коментарях, написані так, щоб повністю відтворити їхнє звучання в польській мові.

Oprócz tego, wykryto i zatrzymano 747 nielegalów i tylko w kwietniu-maju aresztowano i wysiedlono 1865 aktywnych członków ukraińskiej kontrrewolucyjnej nacjonalistycznej organizacji (OUN).

W czasie operacji zabito 82 i raniono 35 bandytów-ounowców, nielegalów i przestępców.

Uczestnikom likwidowanych grup bandyckich oraz ounowcom i nielegalom skonfiskowano dużą ilość broni [...] Z reguły, bandy były związane z kontrrewolucyjnymi formacjami (OUN i innymi).⁹

Już nawet tak pokrótce zarysowane problemy wyjaśniają trudną sytuację na ziemiach zachodnioukraińskich, które wchodziły wcześniej w skład państwa polskiego. Tego wielowątkowego historyczno-politycznego amalgamatu nie można rozpatrywać fragmentarycznie. Potrzebna jest tutaj wszechstronna praca badaczy.

*

* * *

Członkowie komitetu redakcyjnego niniejszego tomu przyjęli za regułę formułowanie tylko takich stwierdzeń i tez, które są poparte odpowiednią bazą źródłową, a zwłaszcza materiałem archiwalnym. Publikując *in extenso* dokumenty, nie zniekształcone interpretacjami, pragniemy umożliwić Czytelnikowi własną ocenę wydarzeń. Sądzymy, że jest to krok w kierunku zlikwidowania nieporozumień i niejasności, zastąpienia dotychczasowych stereotypów prawdziwym obrazem stosunków polsko-ukraińskich.

Przygotowując do druku tę publikację świadomie ograniczono bazę źródłową do zasobu archiwów służb specjalnych, które dotychczas nie były wykorzystywane do badań naukowych. Spodziewamy się, że zamieszczone materiały rzucą dodatkowe światło na skrywane dotąd fakty ze wspólnej historii Polski i Ukrainy, pomogą badaczom zajmującym się tą problematyką.

Zamierzeniem naszym była publikacja w dwóch równorzędnych językach – polskim i ukraińskim. Jednakże w przypadku tekstów rosyjskich nie tłumaczono ich na język ukraiński pozostawiając oryginalny zapis w celu zachowania zgodności ze specyficznym stylem i słownictwem epoki. Teksty dokumentów odwzorowano wiernie zachowując nawet nieporadności językowe oraz błędy. Wyróżniono kursywą niektóre terminy, zwłaszcza ówczasie stosowane skróty, zaś czcionką pogrubioną tekst formularzy. Numery i tytuły dokumentów pochodzą od redakcji, która opracowała również przypisy oraz indeks osobowy.

Szczególnie chcemy podkreślić znaczenie wspólnych publikacji historycznych dla wzajemnego zrozumienia się narodów polskiego i ukraińskiego.

Особливо хотілося б підкреслити значення спільних історичних видань для взаєморозуміння між польським і українським народами. Це зобов'язує до подальшої інтенсивної роботи, до пошуків істини, до всього, що відроджує історичну правду. Сподіваємось, саме цьому допоможуть і зусилля нашого спільного українсько-польського колективу.

Висловлюємо щиру подяку всім, хто допоміг нам у підготовці цієї праці.

Варшава–Київ, травень 1998 року

Примітки

¹ У вересні 1939 РККА зайняла територію 8 польських воєводств. Український фронт – воєводства: Волинське, Львівське, Станіславівське і Тернопільське; Білоруський фронт – воєводства: Білостоцьке, Віленське, Новоградське і Поліське. За загальним переписом 1931 р. на цій території мешкало 13 021 300 польських громадян, які як материнську мову назвали: польську – 5 597 600 (43%); українську і русинську – 4 301 100 (33%); білоруську і „тутешню” (на Поліссі) – 1 693 800 (13%); інші мови – 1 428 800 (11%).

Ситуація в чотирьох воєводствах у напрямку діяльності Українського фронту була наступна: на цій території проживало 8 292 600 осіб, з-поміж яких як материнську мову назвало: польську – 3 271 900 (39,5%); українську і русинську – 4 241 100 (51,1%); інші мови – 777 000 (9,4%). *Mały Rocznik Statystyczny 1939, Warszawa 1939, s. 22.*

² ДА СБУ, ф. 16, оп. 32, спр. 33, арк. 10–15. Опублікована в: *Śladem zbrodni katyńskiej, Warszawa 1998, s. 17–19.*

³ „Вопросы истории” 1993, № 1, с. 17–18; *Dokumenty Katyńia. Decyzja, Warszawa 1992, s. 15–31; Katyń. Dokumenty ludobójstwa, Warszawa 1992, s. 26–45.*

⁴ *Депортації. Західні землі України кінця 30-х–початку 50-х рр. Документи, матеріали, спогади*, т. 1, Львів 1996; К. Popiński, А. Kokurin, А. Gurjanow *Drogi śmierci, Warszawa 1995, s. 31; J. Tucholski Polacy w ZSRR 1939–1941 w dokumentach NKWD, в: „Wojskowy Przegląd Historyczny” 1995, nr 1/2, s. 388–392; J. Tucholski Katyń – liczby i motywy в: II półwiecze zbrodni, Warszawa 1995, s. 46–63.*

⁵ Там само.

⁶ А. Sudoł *Początki sowietyzacji Kresów Wschodnich. Jesień 1939, Bydgoszcz–Toruń 1997, s. 58–61.*

⁷ „Віче” 1993, № 6, с. 117.

⁸ Сенат Відродженої Республіки Польщі на засіданні від 3 серпня 1990 р. прийняв постанову, яка однозначно засудила цю акцію. Це виявилось також у спільній Заяві Президентів Польщі і України, підписаній 21 травня 1997 р.

⁹ *Органы государственной безопасности СССР в Великой Отечественной войне*, т. 1., ч. 2, Москва 1995, с. 234.

Zobowiązuje to do dalszej intensywnej pracy, do poszukiwania sedna sprawy, do wszystkiego, co ukazuje historyczną prawdę. Spodziewamy się, że właśnie w tym okażą się pomocne wysiłki naszego wspólnego ukraińsko-polskiego zespołu.

Wyrażamy szczerze podziękowania wszystkim, którzy pomagali nam w przygotowaniu tej książki.

Warszawa–Kijów, w maju 1998 roku

Przypisy

¹ We wrześniu 1939 RKKA zajęła obszar 8 polskich województw. Front Ukraiński – województwa: wołyńskie, lwowskie, stanisławowskie i tamopolskie, Front Białoruski – województwa: białostockie, wileńskie, nowogródzkie i poleskie. Według spisu powszechnego z 1931 r. obszar ten zamieszkiwało 13 021,3 tysiące polskich obywateli, którzy podali jako język ojczysty: – polski 5597,6 tys. (43%); – ukraiński i ruski 4301,1 tys. (33%); – białoruski i „tutejszy” (na Polesiu) 1693,8 tys. (13%), inne języki 1428,8 tys. (11%).

Sytuacja w czterech województwach na kierunku działań Frontu Ukraińskiego przedstawiała się następująco: obszar ten zamieszkiwało 8292,6 tys. osób, spośród których podalo jako język ojczysty: – polski 3271,9 tys. (39,5%); – ukraiński i ruski 4241,1 tys. (51,1%); inne języki 777 tys. (9,4%). *Mały Rocznik Statystyczny 1939*, Warszawa 1939, s. 22.

² PA SBU, sygn. F.16, op. 32, d. 33, s. 10–15. Opublikowana w: *Śladem zbrodni katyńskiej*, Warszawa 1998, s. 17–19.

³ „Вопросы истории” 1993, nr 1, s. 17–18; *Dokumenty Katynia. Decyzja*, Warszawa 1992, s. 15–31; *Katyni. Dokumenty ludobójstwa*, Warszawa 1992, s. 26–45.

⁴ *Deportacji. Zachidni zemli Ukrajiny kincia 30-ch – poczatku 50-ch r.r. Dokumenty, materiały, spohady*, t. 1, Lwów 1996; K. Popiński, A. Kokurin, A. Gurjanow *Drogi śmierci*, Warszawa 1995, s. 31–32; J. Tucholski *Polacy w ZSRS 1939–1941 w dokumentach NKWD*, „Wojskowy Przegląd Historyczny” 1995, nr 1/2, s. 388–392; tenże *Katyni – liczby i motywy w: II półwiecze zbrodni*, Warszawa 1995, s. 46–63.

⁵ Tamże.

⁶ A. Sudol *Początki sowietyzacji Kresów Wschodnich. Jesień 1939*, Bydgoszcz–Toruń 1997, s. 58–61.

⁷ „Віче” 1993, nr 6, s. 117.

⁸ Senat Odrodzonej Rzeczypospolitej na posiedzeniu w dniu 3 sierpnia 1990 r. podjął uchwałę jednoznacznie potępiającą tę akcję. Znalazło to również wyraz we Wspólnym Oświadczeniu Prezydentów Polski i Ukrainy wydanym 21 maja 1997 r.

⁹ *Organy gosudarstwiennoj bezopasnosti SSSR w wielikoj otiecziestwiennoj wojnie*, t. 1, cz. 2, Moskwa 1995, s. 234.

ЧАСТИНА ПЕРША

СПЕЦІАЛЬНІ ПОВІДОМЛЕННЯ

CZĘŚĆ PIERWSZA
MELDUNKI SPECJALNE

№ 1-6

16.III.-31.VII.1940, Київ.

**Спеціальні повідомлення наркома
внутрішніх справ УРСР І. Серова**

ДА СБУ (Київ), фонд 16, опис 33, справа № 58

Nr 1-6

16 III-31 VII 1940 Kijów

**Meldunki specjalne *narkoma*
spraw wewnętrznych USRS I. Sierowa**

PA SBU (Kijów), sygn. arch. F. 16, op. 33, d. 58.

ЗАМ. НАЧ. 2 СПЕЦОТДЕЛА НКВД УССР
 ЛЕЙТЕНАНТУ ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ
 тов. СУРЫГИНУ

В январе 1940 года в районе Чертковского погранотряда были задержаны при нелегальном переходе румынско-советской границы два польских офицера, брата ЖИМЕРСКИЕ¹, назвавшиеся при задержании НЕГАЛЬСКИМ и ЛОЗОВСКИМ.

На следствии ЖИМЕРСКИЕ показали, что они прибыли на советскую территорию с заданиями² от руководящего центра польской нелегальной террористической и диверсионной организации „Союз вооруженной борьбы” („Звензок вальки збройной”) – *ZWZ³.

Организацию возглавляют премьер-министр „польского правительства” в Париже – генерал СИКОРСКИЙ⁴, псевдоним „Стражница” и генерал СОСНОВСКИЙ⁵, псевдоним „Годземба”.

В числе других поручений НЕГАЛЬСКИЙ и ЛОЗОВСКИЙ должны были передать комендантам местных организаций „Союза вооруженной борьбы” в Львов⁶ и Варшаве о том, что в начале декабря 1939 года в Париже будет установлена коротковолновая⁷ радиостанция, которая будет поддерживать связь:

1. С Львовом – утром от 8 до 10 часов на волне 22 м.
 Вечером от 22 до 24-х часов на волне 65 м.
 Позывной знак для Парижа – „Г-0-4”.
 Позывной знак для Львова – „К-4-3”.
2. С Варшавой – в четные дни: утром от 8 до 10 часов на волне 22 м.
 Вечером от 22 до 24 часов на волне 45 м.
 В нечетные дни: утром от 8 до 10-ти часов на волне 65 м.
 Вечером от 22 до 24-х часов на волне 85 м.
 Позывной знак для Парижа – „1-А-Ф” или „1-А-3”.
 Позывной знак для Варшавы – „Т-К-1”.

Кроме того, имеющаяся в Бухаресте радиостанция базы „Союза вооруженной борьбы”⁸ будет поддерживать радиосвязь с Львовом на волне 7 или 7,5 метров по средам от 8 ч. 30 мин. до 9 ч. 30 мин. и по воскресеньям от 21 ч. 30 м. до 22 час. 30 мин.

DO ZAS[TEPCY] NACZ[ELNIKA]
2 ODDZIAŁU SPECJALNEGO NKWD USRS
LEJTENANTA BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO
tow. SURYGINA

W styczniu 1940 roku w rejonie czortkowskiego oddziału granicznego zostali zatrzymani w czasie nielegalnego przekraczania granicy rumuńsko-sowieckiej dwaj polscy oficerowie, bracia ŻYMIERSCY¹, którzy podczas zatrzymania podali się za NIEGALSKIEGO i ŁOZOWSKIEGO.

W śledztwie ŻYMIERSCY zeznali, że na terytorium sowieckie przybyli z zadaniami², które zlecił im kierowniczy ośrodek polskiej nielegalnej terrorystycznej i dywersyjnej organizacji „Związek Walki Zbrojnej” („Zwienzok Walki Zbrojnoj”) – „ZWZ”³.

Na czele organizacji stoi premier „rządu polskiego” w Paryżu – generał SIKORSKI⁴, pseudonim „Strażnica” i generał SOSNOWSKI⁵, pseudonim „Godziemba”.

Wśród innych poleceń NIEGALSKI i ŁOZOWSKI mieli przekazać komendantom miejscowych organizacji „Związku Walki Zbrojnej” we Lwowie⁶ i w Warszawie wiadomość o tym, że na początku grudnia 1939 roku zostanie zainstalowana w Paryżu radiostacja krótkofalowa⁷, która będzie utrzymywać łączność:

1. Ze Lwowem – rano w godzinach od 8 do 10 na fali 22 m.
Wieczorem w godzinach od 22 do 24 na fali 65 m.
Sygnał wywoławczy dla Paryża – „G-0-4”.
Sygnał wywoławczy dla Lwowa – „K-4-3”.
2. Z Warszawą – w dni parzyste: rano w godzinach od 8 do 10 na fali 22 m.
Wieczorem w godzinach od 22 do 24 na fali 45 m.
W dni nieparzyste: rano w godzinach od 8 do 10 na fali 65 m.
Wieczorem w godzinach od 22 do 24 na fali 85 m.
Sygnał wywoławczy dla Paryża – „1-A-F” lub „1-A-Z”.
Sygnał wywoławczy dla Warszawy – „T-K-1”.

Oprócz tego, istniejąca w Bukareszcie radiostacja bazy „Związku Walki Zbrojnej”⁸ będzie utrzymywać łączność radiową ze Lwowem na fali 7 lub 7,5 metrów w środy od godz. 8 min. 30 do godz. 9 min. 30 i w niedziele od godz. 21 min. 30 do godz. 22 min. 30.

По имеющимся данным, в Львове должна была быть организована коротковолновая радиостанция. Намечалась также организация передаточных станций в Белостоке и Вильно.

Все радиопередачи должны вестись шифром, базирующимся на книге Адама МИЦКЕВИЧА „ДЕДИ”, издание Большой польской библиотеки, цикл 41 (специально для учебных заведений. В книге 250 страниц)⁹.

Основанием шифра является 117 страница книги, которая должна отвечать дате 29 ноября 1939 года. В каждый следующий день пользуются новой страницей книги. Употребляются для шифра все письменные знаки первых четырнадцати строчек. Каждой букве должна была отвечать группа из 3-х цифр. В нужных случаях впереди добавляется необходимое количество нулей.

Предлагаю немедленно организовать наблюдение в эфире за работой этих станций на обусловленных волнах и установлению таким образом существующих нелегальных радиопередатчиков.

О мероприятиях и результатах наблюдения докладывать мне каждые два дня.

НАРОДНЫЙ КОМИССАР ВНУТРЕННИХ ДЕЛ УССР
КОМИССАР ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ 3 РАНГА
СЕРОВ¹⁰

16 марта 1940 г.
а-н 956/СН-а

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО

НАРОДНОМУ КОМИССАРУ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ СОЮЗА ССР
КОМИССАРУ ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСН. 1-го ранга
тов. Л.П. БЕРИЯ¹¹

О к.р. организации польской молодежи в г. Львове.

УНКВД по Львовской области вскрыта глубоко законспирированная контрреволюционная организация, именуемая „Польской партизанской организацией”¹², в составе реакционно-националистически настроенной польской молодежи.

Z posiadanych przez nas danych wynika, że we Lwowie powinna być zainstalowana radiostacja krótkofalowa. Zamierzano również zorganizować stacje nadawcze w Białymstoku i Wilnie.

Wszystkie audycje mają być nadawane szyfrem bazującym na książce Adama MICKIEWICZA „DZIADY”, wydanie Wielkiej Biblioteki Polskiej, cykl 41 (specjalnie dla szkół. Książka zawiera 250 stron)⁹.

Podstawą dla szyfru jest strona 117 książki, która powinna odpowiadać dacie 29 listopada 1939 roku. Każdego następnego dnia korzysta się z nowej strony książki. Do szyfru wykorzystuje się wszystkie znaki pisarskie pierwszych czternastu wierszy. Każdej literze ma odpowiadać grupa 3-ch cyfr. W razie potrzeby na początku dodaje się niezbędną ilość zer.

Polecam natychmiastowe zorganizowanie nadzoru nad pracą tych stacji w eterze na podanych falach i ustalenie w ten sposób istniejących nielegalnych radiostacji nadawczych.

O środkach i rezultatach nadzoru meldować mi co drugi dzień.

LUDOWY KOMISARZ SPRAW WEWNĘTRZNYCH USRS
KOMISARZ BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO 3 RANGI
SIEROW¹⁰

16 marca 1940 r.

^a-nr 956/SN^a

ŚCIŚLE TAJNE

DO LUDOWEGO KOMISARZA
SPRAW WEWNĘTRZNYCH ZWIĄZKU SRS
KOMISARZA BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO 1 rangi
tow. Ł.P. BERII¹¹

O k.r. organizacji młodzieży polskiej w m. Lwowie.

UNKWD obwodu lwowskiego wykrył głęboko zakonspirowaną kontrrewolucyjną organizację o nazwie „Polska Organizacja Partyzancka”¹², w której skład wchodzi reakcyjno-nacjonalistyczna polska młodzież.

W niniejszej sprawie w grudniu 1939 r. zostali aresztowani i pociągnięci do odpowiedzialności jako uczestnicy organizacji k/r: KRZYŻ Adam syn Ludwika¹³, BOROWY Jerzy syn Henryka, PISTL Gustaw syn Rudolfa¹⁴,

По данному делу в декабре 1939 г. были арестованы и привлечены к ответственности, как участники к/р организации: КШИШ Адам Людвигович¹³, БОРОВЫ Юрий Генрихович, ПИСТЛЬ Густав Рудольфович¹⁴, КУХАРСКИЙ Юрий Евгеньевич¹⁵, ХМЕЛЕВСКИЙ Леонард Казимирович¹⁶, ИНГАРДЕН Юрий Романович¹⁷ и ХОЖЕВСКИЙ Збигнев Владимирович, являющиеся выходцами из среды семей бывшего польского офицерства и а/с настроенной части польской интеллигенции.

Следствием по делу установлено, что эта к/р организация начала формироваться в октябре 1939 г. на базе сколачивания вокруг группы бывших учащихся кадетского корпуса, детей бывш. польского офицерства, а также детей части польской интеллигенции, явно враждебно настроенных по отношению к Соввласти и Красной Армии.

Это обстоятельство ярко отражено в показаниях руководителя к/р организации ХМЕЛЕВСКОГО Л.К., который при допросе его 8. XII-1939 года показал:

„Приход Советской власти я воспринял враждебно ... Я вошел в окружение детей офицеров польской армии, также враждебно настроенных по отношению к Соввласти ... Общаясь мы высказывали друг другу свои а/с убеждения ... и нами было решено создать молодежную тайную организацию, которая поспособствовала бы и оказывала помощь в подготовке вооруженного выступления военным тайным организациям ...”

Как установлено показаниями арестованных, основной задачей к/р организации являлся подрыв военной мощи Красной армии, путем проведения диверсионных актов на военных объектах и объектах мобилизационного значения, а также подготовка к вооруженному выступлению против Советской власти.

Арестованный по делу как активный участник организации КШИШ А.Л. в своих показаниях задачу к/р организации определяет следующим образом:

„Основной задачей нашей контрреволюционной организации, в которую я входил, ставилось узнать точное расположение воинских частей, складов с боеприпасами и в последствии взорвать их, тем самым ослабить Красную армию ...”

Эти показания КШИША А.Л. подтверждаются также рядом других участников к/р организации, как-то: ХОЖЕВСКИМ, ПИСТЛЬ и др.

Как установлено следствием, для разработки планов диверсионной деятельности в составе к/р организации была специально создана разведывательная группа, которая широко развернула свою к/р деятельность по выявлению и установлению расположения воинских частей, а также квартир командного состава РККА и работников НКВД. Так, например, вокруг намеченных к диверсии объектов, в первую очередь здание штаба

KUCHARSKI Jerzy syn Eugeniusza¹⁵, CHMIELEWSKI Leonard syn Kazimierza¹⁶, INGARDEN Jerzy syn Romana¹⁷ i CHOŻEWSKI Zbigniew syn Włodzimierza, wywodzący się ze środowiska rodzin byłych polskich oficerów oraz części polskiej inteligencji nastawionej a/s.

Ustalono w śledztwie, że owa k/r organizacja zaczęła tworzyć się w październiku 1939 r. wokół grupy byłych elewów Korpusu Kadetów, skupiając dzieci byłych polskich oficerów, jak również dzieci tej części polskiej inteligencji, która jest jawnie wroga wobec *Sowwłasti* i Armii Czerwonej.

Powyższy stan rzeczy znalazł dobitne odzwierciedlenie w zeznaniach kierownika organizacji k/r CHMIELEWSKIEGO L. K., który podczas przesłuchania 8 XII 1939 roku zeznał:

„Nadejście władzy sowieckiej przyjąłem z wrogością ... Nawiązałem kontakt ze środowiskiem dzieci oficerów armii polskiej, również wrogo nastawionych do *Sowwłasti* ... Obcując, mówiliśmy między sobą o swoich przekonaniach a/s ... i postanowiliśmy utworzyć tajną organizację młodzieżową, która wspierałaby i okazywała pomoc tajnym organizacjom wojskowym w przygotowaniu wystąpienia zbrojnego ...”.

Jak ustalono na podstawie zeznań aresztowanych, podstawowe zadanie organizacji k/r polegało na osłabieniu siły Armii Czerwonej poprzez dokonywanie aktów dywersyjnych przeciwko obiektom wojskowym oraz obiektom o znaczeniu mobilizacyjnym, a także przygotowaniu do wystąpienia zbrojnego przeciwko władzy sowieckiej.

Aresztowany w sprawie, jako aktywny członek organizacji KRZYŻ A. L., w swych zeznaniach określił w następujący sposób zadanie organizacji k/r:

„Główne zadanie naszej organizacji kontrrewolucyjnej, do której należałem, polegało na ustaleniu dokładnej lokalizacji jednostek wojskowych, magazynów z amunicją i następnie wysadzeniu ich, by w ten sposób osłabić Armię Czerwoną ...”.

Zeznania KRZYŻA A. L. potwierdza również szereg innych członków organizacji k/r, takich jak: CHOŻEWSKI, PISTL i in.

Jak ustalono w śledztwie, w celu opracowania planów działalności dywersyjnej w składzie organizacji k/r została utworzona specjalna grupa wywiadowcza, która rozwinęła szeroko swą działalność k/r polegającą na wykrywaniu i lokalizowaniu jednostek wojskowych, jak również kwater dowództwa RKKa i pracowników NKWD. Na przykład, w listopadzie i na początku grudnia ubiegłego roku *razwiedgruppa* prowadziła wzmożoną inwigilację obiektów wytypowanych do dywersji, w pierwszej kolejności budynku sztabu *Ukrfrontu* i budynku UNKWD, w celu rozeznania możliwości przedostania się do wymienionych budynków dla realizacji swych wywrotowych zamierzeń.

Укрфронта и здание УНКВД, в течение ноября и в начале декабря месяца прошлого года разведгруппа вела усиленное наружное наблюдение с целью изучения возможности проникновения в указанные здания для осуществления своих подрывных намерений.

В состав разведгруппы было вовлечено более 30-ти человек разведчиков-агентов, завербованных из числа учащихя девушек в возрасте от 13 до 16 лет, которые ежедневно представляли письменные рапорта о результатах выполнения заданий по разведке, подписывая их присвоенными псевдонимами.

Список агентов-разведчиков, регистрация явок и материалы донесений и записи характера заданий изъяты при обыске на явочной квартире разведгруппы нами изъяты и проводятся оперативные мероприятия.

В числе разных документов и записей было обнаружено ряд агентурных донесений агентов-разведчиков с результатами наружного наблюдения за воинскими объектами. Так в одной из сводок, агенты-разведчики под псевдонимами: „ВВД-26-5” и „ВВД-27-5” (фамилии нами установлены) сообщают:

„Казармы 19-го полка пехоты осмотрели от ул. Св. Лазаря. В 15 час. 08 мин. вышли работницы, которые работают по исправлению забора около полка. Ежеминутно прибывают подводы с картофелем и выезжают пустыми. Приехали два автомобиля с амуницией и карабинами. После снова вышли работницы. Можно одеться работницей и пройти в полк. В 16 час. вышло 20 человек красноармейцев с карабинами”.

„ВВД-26-5” и „ВВД-27-5”

В другой агентурной сводке наружного наблюдения по установлению квартир командиров РККА и работников НКВД, агент-разведчик „ВВД-17-12” (фамилия нами установлена) сообщает:

„В особняке Бачевского проживают 6 офицеров ГПУ, по ул. Снедецких № 10 – 1 офицер, по ул. Набеляка № 53/6 – 1 офицер”.

Как установлено следствием, непосредственным организатором и руководителем разведгруппы являлся арестованный по данному делу участник к/р организации БОРОВЫ Юрий Генрихович, 1919 г. рождения, бывший учащийся кадетского корпуса, без определенных занятий, сын подполковника авиации быв. польской армии находящегося теперь в Румынии. Мать БОРОВЫ Юрия – Мария БОРОВЫ, урож. ВРАНГЕЛЬ, является племянницей известного белогвардейца барона ВРАНГЕЛЯ.

Обвиняемый БОРОВЫ Ю.Г. полностью подтвердил инкриминируемое ему обвинение и дал подробные показания о своей к/р деятельности, а также назвал целый ряд других участников к/р организации.

Do *razwiedgrupy* wciągnięto ponad 30 wywiadowców-agentów zworbowanych spośród uczących się dziewcząt w wieku od 13 do 16 lat, które codziennie składały pisemne raporty o rezultatach wykonanych zadań wywiadowczych, podpisując je przybranymi pseudonimami.

Lista agentów-wywiadowców, wykaz adresów konspiracyjnych i materiały meldunków oraz notatki o charakterze zadań zostały przez nas wzięte podczas rewizji w lokalu konspiracyjnym i [obecnie] prowadzi się działania operacyjne.

Wśród różnych dokumentów i notatek wykryto szereg agenturalnych doniesień agentów-wywiadowców zawierających wyniki zewnętrznej obserwacji obiektów wojskowych. Jeden z meldunków podpisany pseudonimami agentów-wywiadowców „WWD-26-5” i „WWD-27-5” (nazwiska zostały przez nas ustalone) podaje:

„Koszary 19 pułku piechoty obserwowano od ul. Św. Łazarza. O godz. 15.08 wyszły robotnice, które pracują przy naprawie płotu wokół pułku. Co minuta przyjeżdżają podwozy z kartoflami i wyjeżdżają puste. Przyjechały dwa samochody z amunicją i karabinami. Następnie znów wyszły robotnice. Można ubrać się jak robotnica i wejść do pułku. O godz. 16 wyszło 20 czerwonarmistów z karabinami”.

„WWD-26-5” i „WWD-27-5”.

W innym meldunku agenturalnym z obserwacji zewnętrznej związanej z ustaleniem kwater dowódców RKKA i pracowników NKWD, agent-wywiadowca „WWD-17-12” (nazwisko zostało przez nas ustalone) donosi:

„W willi Baczewskiego mieszka 6 oficerów GPU, przy ul. Śniadeckich nr 10 – 1 oficer, przy ul. Nabelaka Nr 53/6 – 1 oficer”.

Jak ustalono w śledztwie, bezpośrednim organizatorem i kierownikiem *razwiedgrupy* okazał się aresztowany w niniejszej sprawie członek organizacji k/r BOROWY Jerzy syn Henryka, ur. w 1919 r., były elew Korpusu Kadetów, bez określonego zajęcia, syn podpułkownika lotnictwa byłej armii polskiej przebywającego obecnie w Rumunii. Matka BOROWEGO Jerzego – Maria BOROWY z domu WRANGEL, jest siostrzenicą znanego białogwardzisty barona WRANGLA.

Oskarżony BOROWY J. H. w pełni potwierdził wniesione przeciwko niemu oskarżenie i złożył szczegółowe zeznania o swej działalności k/r oraz wymienił szereg innych członków organizacji k/r.

Ustalono również w śledztwie, że jednym z inicjatorów utworzenia organizacji k/r był aresztowany w niniejszej sprawie CHMIELEWSKI Leonard syn Kazimierza, ur. w 1919 r., Polak, były elew Korpusu Kadetów, syn oficera byłej armii polskiej, mieszkaniec m. Warszawy, który w m. Lwowie mieszkał od października 1939 r. jako *bieżeniec*, bez określonego zajęcia.

Следствием также установлено, что одним из инициаторов создания к/р организации являлся арестованный по данному делу ХМЕЛЕВСКИЙ Леонард Казимирович, 1919 г. рождения, поляк, бывш. учащийся кадетского корпуса, сын офицера быв. польской армии, житель гор. Варшавы, в гор. Львове проживал с октября месяца 1939 г. на положении беженца, без определенных занятий.

Обвиняемый ХМЕЛЕВСКИЙ Л.К. будучи изобличен материалами следствия полностью признал себя виновным, а также назвал ряд других известных ему участников к/р организации, с которыми составляли план вооруженного восстания и организации „боевых групп”.

По показаниям ХМЕЛЕВСКОГО Л.К. и др. участников к/р организации в задачу „боевых групп” входила, главным образом, вербовка новых участников в к/р организацию из числа а/с настроенной польской молодежи, которые должны были составлять резерв повстанческого формирования на случай вооруженного выступления. В практическую деятельность „боевых групп” также входило выявление на своих участках военных об'ектов, разработка и проведение на них диверсионных актов.

В своих показаниях по вопросу сколачивания и задач „боевых групп” обвиняемый ХМЕЛЕВСКИЙ Л.К. говорит следующее:

„В руководство »боевой группы« нами вербовались проверенные и преданные члены организации. Количественный состав каждой группы не должен был превышать 30 человек. Задачей »боевой группы« являлось выявление военных об'ектов, а также я считал, что »боевые группы« будут являться резервом на случай вооруженного восстания”.

Руководители „боевых групп” нами арестованы и будучи уличены материалами следствия признали себя виновными в своей принадлежности к к/р организации, а также назвали ряд других лиц, причастных к их к/р деятельности.

Следствие разворачивается в направлении:

1. Вскрытия связей с другими к/р националистическими организациями.
2. Выявления неарестованных руководителей и участников „боевых групп”.
3. Выявления спрятанного оружия к/р организации.

Вербуется агентура из окружения арестованных участников к/р организации.

НАРОДНЫЙ КОМИССАР ВНУТРЕННИХ ДЕЛ УССР
КОМИССАР ГОСУДАРСТВЕН. БЕЗОПАСН. 3 РАНГА
(СЕРОВ)

[..] март 1940 года

Oskarżony CHMIELEWSKI L. K. zdemaskowany w pełni dzięki materiałom śledztwa przyznał się do winy oraz wymienił szereg innych znanych mu członków organizacji k/r, z którymi opracowywał plan powstania zbrojnego i organizacji „grup bojowych”.

Jak wynika z zeznań CHMIELEWSKIEGO L. K. i in. członków organizacji k/r, do zadania „grup bojowych” należało przede wszystkim werbowanie do organizacji k/r nowych członków spośród nastawionej a/s młodzieży polskiej, mających stanowić rezerwę formacji powstańczej w przypadku wystąpienia zbrojnego. Do praktycznej działalności „grup bojowych” należało również ustalanie obiektów wojskowych na swych odcinkach, ich rozpracowywanie i dokonywanie tam aktów dywersyjnych.

W sprawie tworzenia i zadań „grup bojowych” oskarżony CHMIELEWSKI L. K. zeznaje:

„Do kierownictwa »grup bojowych« werbowaliśmy sprawdzonych i oddanych członków organizacji. Ilościowy skład każdej grupy nie powinien przekraczać 30 ludzi. Zadanie »grupy bojowej« polegało na ustaleniu obiektów wojskowych, a ponadto sądziłem, że »grupy bojowe« będą stanowiły rezerwę w przypadku powstania zbrojnego”.

Aresztowani przez nas i zdemaskowani dzięki materiałom śledczym dowódcy „grup bojowych”, uznali się winnymi przynależności do organizacji k/r oraz wymienili szereg innych osób, które współdziałały z nimi.

Śledztwo jest prowadzone pod kątem:

1. Wykrycia powiązań z innymi nacjonalistycznymi organizacjami k/r.
2. Ujawnienia nie aresztowanych dowódców i członków „grup bojowych”.
3. Ujawnienia ukrytej broni organizacji k/r.

W otoczeniu aresztowanych członków organizacji k/r jest werbowana agentura.

LUDOWY KOMISARZ SPRAW WEWNĘTRZNYCH USRS
KOMISARZ BEZPIECZ[EŃSTWA] PAŃSTWO[WEGO] 3 RANGI
(SIEROW)

[..] marca 1940 roku

**НАРОДНОМУ КОМИССАРУ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ СОЮЗА ССР
КОМИССАРУ ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ I РАНГА
тов. БЕРИЯ Л.П.
г. Москва.**

В дополнение к докладным запискам по вскрытию повстанческой польской националистической организации „Союз вооруженной борьбы” на территории западных областей, сообщаем следующее:

Львовским и Дрогобычским УНКВД арестовано руководство окружного центра „Союза вооруженной борьбы”, центр которого установлен в г. Львове.

1. Дрогобычским УНКВД арестовано в общей сложности 287 человек, членов „Союза вооруженной борьбы”, из них наиболее видными являются следующие:

I. МАРЦЫНЯК Петр Францевич¹⁸, псевдоним „Эмиль”, майор б. польской армии. Член Львовского окружного центра, задачей которого являлась организация периферийных повстанческих центров в западных областях УССР.

За время своей работы „Эмиль” завербовал и назначил в качестве руководителей областных организаций „Союза вооруженной борьбы”, в Станиславове, Дрогобыче, Ровно и Луцке и поставил задачу перед организационными комитетами:

а) установить существующие в областях разрозненные повстанческие формирования, объединив их под общим руководством областных повстанческих комитетов „СВБ”.

б) активизировать вербовку членов в организацию с целью создания новых повстанческих групп, главным образом за счет младшего и среднего командного состава б. польской армии и учащихся учебных заведений.

в) наладить связь и руководство повстанческих формирований в уездах.

г) форсировать приобретение различных видов оружия и снабдить им членов организации.

Принцип построения „Эмиль” предложил следующий: низовое звено — пятерка сводилась в плутоны — взводы, которые в свою очередь объединялись компаниями — ротами. Причем имелось в виду, что в состав организации могут быть вовлечены лица польской национальности и

b

DO LUDOWEGO KOMISARZA
SPRAW WEWNĘTRZNYCH ZWIĄZKU SRS
KOMISARZA BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO 1 RANGI
tow. BERII Ł.P.
m. Moskwa

W uzupełnieniu notatki służbowej dotyczącej wykrycia na terenie zachodnich obwodów polskiej nacjonalistycznej organizacji powstańczej „Związek Walki Zbrojnej”, informujemy co następuje:

Lwowski i drohobycki UNKWD aresztowały kierownictwo okręgowego centrum „Związku Walki Zbrojnej”, które to centrum ustalono w m. Lwowie.

1. Drohobycki UNKWD aresztował ogółem 287 ludzi, członków „Związku Walki Zbrojnej”, wśród których najwybitniejszymi są:

I. MARCINIAK Piotr syn Franciszka¹⁸, pseudonim „Emil”, major b[ylej] armii polskiej. Członek lwowskiego centrum okręgowego, którego zadaniem była organizacja terenowych ośrodków powstańczych w zachodnich obwodach USRS.

Podczas swojej działalności „Emil” zwerbował i mianował kierowników obwodowych organizacji „Związku Walki Zbrojnej” w Stanisławowie, Drohobyczu, Równem i Łucku oraz postawił przed komitetami organizacyjnymi następujące zadania:

a) ustalić istniejące w obwodach, działające w pojedynkę formacje powstańcze, zjednoczyć je pod wspólnym kierownictwem obwodowych powstańczych komitetów „ZWZ”;

b) uaktywnić werbunek członków do organizacji w celu utworzenia nowych grup powstańczych, głównie spośród podoficerów i młodszych oficerów b[ylej] armii polskiej oraz słuchaczy wyższych uczelni;

c) usprawnić łączność i dowodzenie formacjami powstańczymi w powiatach;

d) zintensyfikować pozyskiwanie różnego rodzaju broni i zaopatrzyć w nią członków organizacji.

„Emil” przedstawił następujące zasady strukturalne: podstawowe ogniwa – piątki łączą się w plutony – *wzwoły*, które następnie tworzą kompanie – *rotę*. Należało przy tym mieć na uwadze, by do organizacji przyjmować osoby narodowości polskiej, a dopiero w chwili powstania zbrojnego zalecano

---

лишь в момент вооруженного восстания рекомендовалось использовать граждан из других национальностей, недовольных Советской властью.

II. ВИДАВСКИЙ Юзеф Андреевич¹⁹, псевдоним „Вид” и „Юзек” подпоручик б. польской армии, являлся помощником руководителя „Эмиля” по Ровенскому и Бориславскому комитетам.

Для дальнейшего следствия ВИДАВСКИЙ высылается в Ровно, где он организовал повстанческий центр.

III. ЧЕХОВСКИЙ Эрвин Станиславович²⁰, псевдоним „ОЗЕРСКИЙ” – доктор, руководитель Бориславским комитетом.

IV. ПЕРОВСКИЙ Антон Иванович²¹, псевдоним „ВИД”, а впоследствии „БЕРЕГ”, кадровый капитан б. польской армии, руководил одним из Львовских комитетов.

V. ВУНДЕРЛИХ Збигнев Владиславович²², псевдоним „ВИННИЦКИЙ” быв. вице-староста г. Зборова, руководил Тарнопольским областным повстанческим комитетом. ВУНДЕРЛИХ также передан в Тарнопольскую область для дальнейшей работы с ним.

VI. СТЕЦ Тадеуш Янович²³, кадровый капитан б. польской армии, псевдоним „СКЕРЛИ”, является военным руководителем в составе Бориславского комитета.

VII. КУРПЕЛЬ Юзеф Янович²⁴, псевдоним „ВИЛЬТ”, поручик бывшей польской армии, являлся руководителем организации по Дрогобычу.

VIII. МИХАЛЬСКИЙ Владислав Владиславович²⁵ выполнял роль военного эмиссара между Дрогобычем и базой № 2 г. Будапешт.

Кроме перечисленных еще арестован ряд руководящих лиц по районам Дрогобычской области. За этот период Дрогобычским УНКВД изъят: 2 пулемета, 2900 патронов, 94 гранаты и 4 радиоприемника.

При ликвидации Добромильской повстанческой организации²⁶ изъят: план восстания, дислокация повстанцев, объекты нападения в период восстания, пароли и шифровки для связи участников организации.

В Мостисском районе, Дрогобычской области, арестована бандитская группа из 5-ти человек, во главе с подофицером быв. польской армии ЗЕМЛЯКОМ Г.Я. созданная Львовским центром „СВБ”.

При ликвидации изъято 92 гранаты, 3 револьвера, до 2000 патронов, 2 приемно-передаточных радиостанции.

2. Львовским УНКВД вскрыт окружной центр „Союза вооруженной борьбы”, который распространяет свое влияние и руководство на все области организации.

wykorzystać obywateli innych narodowości niezadowolonych z władzy sowieckiej.

II. WIDAWSKI Józef syn Andrzeja¹⁹, pseudonim „Wid” i „Józek”, podporucznik b[ylej] armii polskiej, był pomocnikiem kierownika „Emila” dla komitetów rówieńskiego i borysławskiego.

Dla dalszego śledztwa wysłała się WIDAWSKIEGO do Równego, gdzie organizował ośrodek powstańczy.

III. CZECHOWSKI Erwin syn Stanisława²⁰, pseudonim „JEZERSKI”, doktor, kierownik komitetu borysławskiego.

IV. PIEROWSKI Antoni syn Jana²¹, pseudonim „WID”, a następnie „BIERIEG”, zawodowy kapitan b[ylej] armii polskiej, kierował jednym z komitetów lwowskich.

V. WUNDERLICH Zbigniew syn Władysława²², pseudonim „WINNICKI”, były wicestarosta m. Zborowa, kierował tarnopolskim obwodowym komitetem powstańczym.

WUNDERLICH został również przekazany do obwodu tarnopolskiego, dla dalszej z nim pracy.

VI. STEC Tadeusz syn Jana²³, zawodowy kapitan b[ylej] armii polskiej, pseudonim „SKIERLI”, kierował sprawami wojskowymi w Komitecie borysławskim.

VII. KURPIEL Józef syn Jana²⁴, pseudonim „WILT”, porucznik bylej armii polskiej, był kierownikiem organizacji w Drohobyczu.

VIII. MICHAŁSKI Władysław syn Władysława²⁵, pełnił rolę emisariusza wojskowego pomiędzy Drohobyczem a bazą nr 2 w Budapeszcie.

Oprócz wymienionych, aresztowano jeszcze szereg osób z kierownictw rejonów obwodu drohobyckiego. W tym czasie drohobycki UNKWD skonfiskował: 2 karabiny maszynowe, 2900 naboń, 94 granaty i 4 odbiorniki radiowe.

Podczas likwidacji dobromilskiej organizacji powstańczej²⁶ skonfiskowano: plan powstania, dyslokację powstańców, obiekty ataku w czasie powstania, hasła oraz szyfry dla łączności pomiędzy członkami organizacji.

W rejonie mościckim obwodu drohobyckiego została aresztowana grupa bandycka [składająca się] z 5 osób, na czele z podoficerem bylej armii polskiej ZIEMLAKIEM G. J., utworzona przez lwowskie centrum „ZWZ”.

W czasie likwidacji skonfiskowano: 92 granaty, 3 rewolwery, ok. 2000 naboń, 2 radiostacje nadawczo-odbiorcze.

2. Lwowski UNKWD wykrył okręgowe centrum „Związku Walki Zbrojnej”, które rozprzestrzenia swoje wpływy i kierownictwo na wszystkie obwody organizacji.

Установлено, что Львовский окружной центр возглавляет бывший директор Львовского Кадетского корпуса, полковник ЖЕБРОВСКИЙ²⁷, который скрывается под кличкой „ЖУК” и „СТАРЫЙ КОВАЛЬ”.

В состав Львовского окружного центра, кроме арестованного Дрогобычским УНКВД МАРЦЫНЯК, входили:

I. ДЗЕВОНСКИЙ²⁸ – бывший полковник польской армии, являющийся заместителем Окружного коменданта.

II. ВИЦЕ-ЖЕРЧЕВСКИЙ²⁹, быв. владелец конного завода, работавший шефом штаба организации.

III. СВЕРЖБИНСКИЙ³⁰ – шеф интендантства.

IV. ШУЛЬМИНСКИЙ³¹, возглавлял специальное бюро по фабрикации документов и ведал переброской закордон.

V. БОГДАНОВИЧ³², ксендз, финансировал организацию, был лично связан с ЖЕБРОВСКИМ, ведал шифром, по которому поддерживалась связь с закордоном.

VI. Арестованная по показаниям СТРОВСКОГО³³ „ГАНКА” ДАШКЕВИЧ³⁴, бывшая владелица табачного магазина, была содержательницей конспиративной квартиры, где происходили заседания главного штаба и руководила отделом материальной помощи.

VII. ХРЖОНСТОВСКИЙ³⁵, агроном, заместитель командира округа. Арестован также по показаниям СТРОВСКОГО.

У арестованных участников организации изъято 15 боевых гранат, 7 винтовок и 1000 патронов к ним.

Проведенной комбинацией 13.IV в г. Львове в одном из костелов было изъято из замурованной стены большое количество золотых и серебрянных вещей, в прошлом находившихся в Познанском ломбарде, а в сентябре 1939 года перевезенных в гор. Львов и переданных директором этого банка для организации по восстановлению Польши³⁶.

Продолжается работа в направлении вскрытия остальных руководящих участников организации.

3. Станиславовским УНКВД с начала февраля месяца ликвидированы две разработки „ПАРИЖАНЕ” и „СЕМЕРКА”. В результате оперативно-следственных мероприятий была также установлена контрреволюционно-повстанческая организация „Союз вооруженной борьбы” по Станиславовской области.

Допросами арестованных установлены те же задачи, что и в остальных западных областях. Всего по Станиславовской области арестовано 150 чел. и намечено к аресту до 600 человек.

Руководителями контрреволюционной организации являются:

Ustalono, że na czele lwowskiego centrum okręgowego stoi były dyrektor lwowskiego Korpusu Kadetów, pułkownik ŻEBROWSKI²⁷, który ukrywa się pod pseudonimem „ŻUK” i „STARY KOWAL”.

W skład lwowskiego centrum okręgowego, oprócz MARCINIAKA aresztowanego przez drohobycki UNKWD, wchodził:

I. DZIEWOŃSKI²⁸ – były pułkownik armii polskiej, który jest zastępcą komendanta okręgowego.

II. WICE-ŻERCZEWSKI²⁹, były właściciel stadniny, czynny jako szef sztabu organizacji.

III. ŚWIERZBIŃSKI³⁰ – szef intendentury.

IV. SZULMIŃSKI³¹ stał na czele specjalnego biura zajmującego się fabrykowaniem dokumentów i kierował przerzutami za granicę.

V. BOGDANOWICZ³², ksiądz, finansował organizację, miał osobisty kontakt z ŻEBROWSKIM, zawiadywał szyfrem, za pomocą którego nawiązywano łączność z zagranicą.

VI. Aresztowana na podstawie zeznań STROWSKIEGO³³ „HANKA” DASZKIEWICZ³⁴, poprzednio właścicielka sklepu z tytoniem, była właścicielką mieszkania konspiracyjnego, w którym odbywały się posiedzenia sztabu głównego i kierowała wydziałem pomocy materialnej.

VII. CHRZĄSTOWSKI³⁵, agronom, zastępca komendanta okręgu. Aresztowany również na podstawie zeznań STROWSKIEGO.

U aresztowanych członków organizacji skonfiskowano: 15 granatów bojowych, 7 karabinów i 1000 naboju.

Dzięki przeprowadzonej kombinacji [w dniu] 13 IV w m. Lwowie, skonfiskowano w jednym z kościołów zamurowaną w ścianie dużą ilość złotych i srebrnych przedmiotów, które przedtem znajdowały się w poznańskim lombardzie, a we wrześniu 1939 roku zostały przewiezione do m. Lwowa i przekazane dyrektorowi tego banku na organizację [mającą zająć się] przywróceniem Polski³⁶.

Kontynuuje się pracę w kierunku wykrycia pozostałych członków kierownictwa organizacji.

3. Stanisławowski UNKWD na początku lutego zlikwidował dwa rozpracowania „PARYŻANIE” i „SIEMIERKA”. W wyniku działań operacyjno-śledczych została również wykryta w obwodzie stanisławowskim kontrrewolucyjno-powstańcza organizacja „Związek Walki Zbrojnej”.

Na podstawie przesłuchań aresztowanych ustalono te same zadania, co i w pozostałych zachodnich obwodach. Ogółem w obwodzie stanisławowskim aresztowano 150 ludzi i planuje się aresztowanie ok. 600 osób.

Kierownikami kontrrewolucyjnej organizacji są:

1. МАРЦЫНОВСКИЙ Павел Иванович³⁷, поручик запаса бывшей польской армии, урож. Манчжурии, руководил повстанческой организацией по Станиславовской области.

2. ЛИШИНСКИЙ Роман Адамович³⁸, бывший поручик польской армии, является одним из руководителей областного центра.

3. ДУКЕТ Збигнев Владиславович³⁹, сын бывшего судьи, руководитель Коломыйской организации.

Кроме того арестованы: МАРЦЫНОВСКИЙ Тадеуш⁴⁰, ВЕЛИХОВСКИЙ Алексей, ЯКУБОВСКИЙ Тадей⁴¹, ПЕТРОВСКИЙ Вислав⁴², ЧЕХОВСКИЙ Адам⁴³ – бывшие офицеры польской армии, которые являлись руководителями участковых повстанческих организаций.

Допросом установлено, что основные директивы по Станиславовской области получались из гор. Львова.

В дополнение к общим задачам повстанческой организации, имелось ввиду установление связи с находящимися в Румынии польскими кругами.

Участковыми к-р организациями в своей практической деятельности строго соблюдались правила конспирации, пароли, шифры и клички.

Количественный состав организации, согласно показаниям арестованных, выражается в Станиславове до 500 членов, Коломыи – 1600 членов. Кроме того в остальных районах до 500 человек.

По показаниям МАРУЩАК⁴⁴, являвшейся связисткой между Станиславом и Львовом и переносившей из Львова 4 раза оружие и гранаты видно, что в г. Станиславове существует санитарная школа, руководимая одним из врачей гор. Станиславова, в задачу которой входила закупка и хранение медикаментов, бинтов, марли, ваты, необходимых для нужд организации в момент восстания⁴⁵.

Кроме того, перед организацией стояла задача выявления и учета работников НКВД и местных лиц помогающих Советской власти с тем, чтобы в момент восстания провести массовый террор в отношении перечисленных лиц.

Также было дано задание организовать переправочные пункты через границу, для направления закордон участников организации, которые заподозрены органами НКВД или считались проваленными. Вместе с этим, ставилась задача при невозможности организации восстания перейти на путь саботажа и диверсии.

Следствие продолжается в направлении:

а) выявление полного состава организации как в городах, так и в районах области,

б) выявление контакта в работе „Союза вооруженной борьбы” с украинскими повстанческими формированиями с выявлением мест зарытого оружия,

1. MARCINOWSKI Paweł syn Jana³⁷, porucznik rezerwy byłej armii polskiej, urodzony w Mandżurii, kierował organizacją powstańczą w obwodzie stanisławowskim.

2. LISZYŃSKI Roman syn Adama³⁸, były porucznik armii polskiej, jest jednym z kierowników ośrodka obwodowego.

3. DUKIET Zbigniew syn Władysława³⁹, syn byłego sędziego, kierownik organizacji kołomyjskiej.

Oprócz tego aresztowano: MARCINOWSKIEGO Tadeusza⁴⁰, WIELICHOWSKIEGO Aleksego, JAKUBOWSKIEGO Tadeusza⁴¹, PIOTROWSKIEGO Wiesława⁴², CZECHOWSKIEGO Adama⁴³ – byłych oficerów armii polskiej, którzy byli kierownikami dzielnicowych organizacji powstańczych.

W czasie przesłuchania ustalono, że podstawowe dyrektywy dla obwodu stanisławowskiego otrzymywano z m. Lwowa.

Uzupełniając ogólne zadania organizacji powstańczej, miano na uwadze nawiązanie łączności z polskimi środowiskami w Rumunii.

Dzielnicowe organizacje k-r w swej praktycznej działalności ściśle przestrzegały zasad konspiracji, hasel, szyfrów i pseudonimów.

Ilościowy skład organizacji, zgodnie z zeznaniami aresztowanych, wynosi w Stanisławowie ok. 500 członków, w Kołomyi – 1600 członków. Oprócz tego w pozostałych rejonach ok. 500 osób.

Z zeznań MARUSZCZAK⁴⁴, która była łączniczką między Stanisławowem a Lwowem i 4 razy przenosiła broń i granaty ze Lwowa wynika, że w m. Stanisławowie istnieje szkoła sanitarna, którą kieruje jeden z lekarzy m. Stanisławowa, do której zadań należał zakup i przechowywanie leków, bandaży, gazy, waty niezbędnych dla potrzeb organizacji w chwili powstania⁴⁵.

Oprócz tego zadaniem organizacji było rozpracowywanie i ewidencjonowanie pracowników NKWD oraz tutejszych osób pomagających władzy sowieckiej po to, aby z chwilą powstania zastosować wobec wyżej wymienionych masowy terror.

Postawiono również zadanie zorganizowania punktów przerzutowych przez granicę, dla wyprawiania za kordon członków organizacji podejrzewanych przez organy NKWD lub uznanych za spalonych. Jednocześnie polecono, aby w przypadku niemożności zorganizowania powstania przejść na drogę sabotażu i dywersji.

Śledztwo jest kontynuowane w kierunku:

a) ujawnienia pełnego składu organizacji zarówno w miastach, jak i w rejonach obwodu,

b) ujawnienia roboczych kontaktów „Związku Walki Zbrojnej” z ukraińskimi ugrupowaniami powstańczymi oraz wykrycia miejsc zakopania broni,

в) выявление проводов, по которым руководство к-р организации получало задание из закордона.

При обыске арестованных из'ято: револьверов – 4, карабин – 1, гранат – 1, патрон разных – 110, радиопередаточных станций – 2, к-р националистической литературы – 69 экз.

4. Ровенским УНКВД вскрыта организация „Союз вооруженной борьбы” в городах: Ровно, Дубно, и Костополе. Всего арестовано 88 человек. Контрреволюционную организацию по Ровенской области организовал представитель Львовского центра ВИДАВСКИЙ и в качестве руководителей завербовал:

I. ЗАРЕМСКИЙ М.А.⁴⁶ бывший подхорунжий польской армии и комендант организации „Стрельцы”, являлся руководителем к-р организации.

II. ВЕЖБОВСКИЙ⁴⁷ – бывший начальник пожарной охраны, являлся заместителем руководителя к-р организации.

После вербовки ЗАРЕМСКОГО и ВЕЖБОВСКОГО, им была дана явка в гор. Ровно к ЯЗВИНСКОМУ⁴⁸, который остался вместо ВИДАВСКОГО для контроля за работой от Львовского центра.

ЗАРЕМСКИЙ связался с ЯЗВИНСКИМ, вручил ему адреса ряда разных лиц, проживающих в г.г. Луцке, Кременец, Сарны и других для проведения вербовочной и организационной работы. Задачи к-р организации являлись те же, что и в других областях.

Кроме того ставилась задача внедрения в советские органы их представителей.

После ареста ряда участников к-р организации, один из них – ЯНИЦКИЙ⁴⁹ склонял нашего агента „МОЛОТ” на немедленном освобождении арестованных путем взрыва РО НКВД в Яновой Долине с тем, чтобы после этого освободить заключенных.

Ровенское УНКВД развертывает работу по выявлению районных повстанческих организаций и ареста участников.

5. Тарнопольскому УНКВД был передан арестованный Дрогобычским УНКВД, ВУНДЕРЛИХ Збигнев Владиславович, который при допросе в Дрогобыче показал, об организованной им к-р повстанческой организации в гор. Тарнополе.

В результате допросов установлено, что ВУНДЕРЛИХ был назначен руководителем областного повстанческого комитета в Тарнополе.

Заместителем у него был ВАЙДЕЛЬФ Рудольф Иосифович⁵⁰, бывший студент Львовского университета, безработный.

КРИЗЛЯК Антон⁵¹ – ксендз польского костела, руководил отделом агитации и финансовой частью областного комитета.

---

c) ujawnienia kanałów, którymi kierownictwo organizacji k-r otrzymywało zadania z zagranicy.

Podczas rewizji u aresztowanych skonfiskowano: rewolwerów – 4, karabin – 1, granat – 1, różnych naboji – 110, radiostacji nadawczych – 2, nacjonalistycznej literatury k-r – 69 egz.

4. Rówieński UNKWD wykrył organizację „Związek Walki Zbrojnej” w miastach: Równe, Dubno i Kostopol. Ogółem aresztowano 88 ludzi. Organizację kontrewolucyjną w obwodzie rówieńskim organizował przedstawiciel centrum lwowskiego WIDAWSKI i zwerbował jako kierowników:

I. ZARĘBSKI M. A.⁴⁶ były podchorąży armii polskiej i komendant organizacji „Strzelcy”, był kierownikiem organizacji k-r.

II. WIERZBOWSKI⁴⁷ – były naczelnik straży pożarnej, był zastępcą kierownika organizacji k-r.

Po zwerbowaniu, ZARĘBSKI i WIERZBOWSKI otrzymali kontakt w m. Równe z JAŻWIŃSKIM⁴⁸, który pozostał [tu] zamiast WIDAWSKIEGO dla nadzorowania pracy z [ramienia] centrum lwowskiego.

ZARĘBSKI skontaktował się z JAŻWIŃSKIM, wręczył mu adresy szeregu różnych osób zamieszkałych w m.m. Łucku, Krzemieńcu, Sarnach i innych w celu przeprowadzenia werbunku oraz pracy organizacyjnej. Zadania organizacji k-r były takie same jak w innych obwodach.

Oprócz tego postawiono zadanie wprowadzenia do organów sowieckich swoich przedstawicieli.

Po aresztowaniu szeregu członków organizacji k-r, jeden z nich – JANICKI⁴⁹ nakłaniał naszego agenta „MOŁOTA” do natychmiastowego oswobodzenia aresztowanych przez wysadzenie RO NKWD w Janowej Dolinie, aby potem uwolnić więźniów.

Rówieński UNKWD rozkręca pracę w celu ujawnienia rejonowych organizacji powstańczych i aresztowania uczestników.

5. Do tarnopolskiego UNKWD został przekazany WUNDERLICH Zbigniew syn Władysława aresztowany przez drohobycki UNKWD, który w czasie przesłuchania w Drohobyczu zeznał o organizowanej przez niego powstańczej organizacji k-r w m. Tarnopolu.

W wyniku przesłuchań ustalono, że WUNDERLICH został mianowany kierownikiem obwodowego komitetu powstańczego w Tarnopolu.

Jego zastępcą był WEIDEL Rudolf syn Józefa⁵⁰, były student Uniwersytetu Lwowskiego, bezrobotny.

GRYŻLAK Antoni⁵¹ – ksiądz kościoła polskiego, kierował wydziałem agitacji i finansami komitetu obwodowego.

МАЗИЙ Казимир⁵², бывший студент гимназии, безработный, являлся курьером-связистом между руководителем уездной организации и начальником отдела вооружения.

САМБОР Тадеуш Илькович⁵³, безработный, курьер-связист между руководством Львовской и Станиславовской повстанческими организациями.

ВАРХАЛОВСКИЙ⁵⁴ – студент Пединститута, руководитель повстанческой группы в учебных заведениях.

Последние два из числа перечисленных устанавливаются на предмет ареста. Руководству организации была поставлена задача развернуть организационную деятельность во всех районах Тарнопольской области.

По показаниям руководителей областных повстанческих комитетов ВУНДЕРЛИХ и ВАЙДЕЛЬФ устанавливаются по г. Тарнополю до 450 членом и до 700 членом по районам областных участков повстанческой организации.

Всего арестовано 66 человек, из областного руководства и районных руководителей повстанческой организации.

Агентурно-оперативными мероприятиями и следственным путем установлено, что в результате проведенного им учета, организация располагает большим количеством оружия, закопанном в разных местах.

В результате произведенных обысков Тарнопольским УНКВД изъято: 3 винтовки, 1875 винтовочных патронов, 13 гранат, взрывчатого вещества и ядов.

Арестованные указали места закопанного оружия и после уточнения их будет изъято.

6. По Волынскому УНКВД вскрыта организация „Союз вооруженной борьбы” из которой арестован комендант организации ВРУБЛЕВСКИЙ⁵⁵, работавший до последнего времени зам. Наробраза Рожищенского района. Арестованный показывает, что его завербовал для работы „Эмиль” (арестован Дрогобычским УНКВД) и поставил задачу по сколачиванию вербовки и проведение контрреволюционной деятельности на территории Волынской области.

Также арестован ЛУЦИНСКИЙ, работавший шофером в одном учреждении, который являлся курьером между Брестлитовском и Луцком.

Подробная ориентировка из показаний ЛУЦИНСКОГО выслана в УНКВД БССР к тов. ЦАНАВА⁵⁶.

Всего арестовано 53 человека участников повстанческой организации „Союз вооруженной борьбы”, которые дают показания.

При аресте отобраны шифры, контрреволюционные листовки и план проведения восстания.

MAZIEJ Kazimierz⁵², były gimnazjalista, bezrobotny, był kurierem-łącznikiem między kierownikiem organizacji powiatowej a naczelnikiem wydziału uzbrojenia.

SAMBOR Tadeusz Ilkowicz⁵³, bezrobotny, kurier-łącznik między kierownictwem lwowskim a stanisławowską organizacją powstańczą.

WARCHAŁOWSKI⁵⁴ – student Instytutu Pedagogicznego, kierownik grupy powstańczej na uczelniach.

Dwaj ostatni spośród wymienionych są ustaleni w celu aresztowania. Przed kierownictwem organizacji zostało postawione zadanie rozwinięcia działalności organizacyjnej we wszystkich rejonach obwodu tarnopolskiego.

Na podstawie zeznań kierowników obwodowych komitetów powstańczych WUNDERLICHA i WEIDLA ustalono: w Tarnopolu ok. 450 członków i ok. 700 członków w rejonach obwodowych placówek organizacji powstańczej.

Ogółem aresztowano 66 ludzi spośród kierownictwa obwodowego oraz rejonowych kierowników organizacji powstańczej.

W wyniku przedsięwzięć agenturalno-operacyjnych i poprzez śledztwo ustalono, że jak wynika z zaprowadzonej ewidencji, organizacja dysponuje dużą ilością broni zakopanej w różnych miejscach.

W rezultacie rewizji przeprowadzonych przez tarnopolski UNKWD skonfiskowano: 3 karabiny, 1875 naboju karabinowych, 13 granatów, materiały wybuchowe i trucizny.

Aresztowani wskazali miejsca zakopania broni i po uściśleniu zostanie ona skonfiskowana.

6. Wołyński UNKWD wykrył organizację „Związek Walki Zbrojnej” i aresztował komendanta organizacji WRÓBLEWSKIEGO⁵⁵, który ostatnio pracował jako zastępca *Narobraz*a rejonu różyszczańskiego. Aresztowany zeznaje, że zwerbował go do pracy „Emil” (aresztowany przez drohobycki UNKWD), który powierzył mu zadanie prowadzenia werbunku i działalności kontrrewolucyjnej na terytorium obwodu wołyńskiego.

Został również aresztowany ŁUSZCZYŃSKI, pracujący jako kierowca w jednym z urzędów, który był kurierem między Brześciem Litewskim a Łuckiem.

Szczegółowa notatka informacyjna z zeznań ŁUSZCZYŃSKIEGO została wysłana do NKWD BSRS, do tow. CANAWY⁵⁶.

Ogółem aresztowano 53 ludzi, członków powstańczej organizacji „Związek Walki Zbrojnej”, którzy składają zeznania.

Podczas aresztowań zabrano szyfry, ulotki kontrrewolucyjne i plan realizacji powstania.

Всего по Западным областям на 18.4 с.г. арестовано до 900 чел. руководящего состава „Союза вооруженной борьбы“. При этом отобрано: 2 пулемета, 21 винтовка, 4 револьвера, 124 гранаты, до 5000 патронов, 6 радиоприемников и передатчиков, много к-р литературы, шифры и т.д.

Работа по дальнейшей ликвидации „ЗВЗ“ продолжается.

НАРКОМ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ УКРАИНСКОЙ ССР
КОМИССАР ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ 3 ранга
(СЕРОВ)

18 апреля 1940 г.
н 1301/СН

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО

НАРОДНОМУ КОМИССАРУ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ СОЮЗА ССР
КОМИССАРУ ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ 1 РАНГА
тов. БЕРИЯ Л.П.
г. Москва

По ряду ликвидируемых в Западных областях УССР польских повстанческих организаций устанавливается, что контрреволюционное подполье в своих планах проведения террора и диверсии стали на путь подготовки бактериологических диверсионных актов в частях Красной армии и среди населения.

Арестованный по делу „ЦЕНТРАЛЬ“ в г. Львове доктор ЧАРНИК Лешек⁵⁷, один из руководителей польской к-р организации подготавливал совершение биодиверсионных актов в частях Красной Армии и по вопросу практического осуществления их консультировался с Львовскими врачами ПАРАТЫНСКИМ и ЯНКОВСКИМ.

Арестованный по тому же делу ЯГЛЯШ Георгий⁵⁸ подтверждает намерение актов биодиверсии и дал показания о том, что в Румынию направлен курьер ЯНОВСКИЙ⁵⁹ с заданием получить в польском посольстве в Бухаресте биопрепараты бактерий паратифа группы „ ”.

Один из участников ликвидированной Дрогобычским УНКВД польской к-р повстанческой организации КАЗИМИРСКИЙ по поручению руководства организации должен был организовать в г. Стрие лабораторию для получения бактерий и использования их в массовом масштабе среди населения.

Арестованный участник к-р организации „Союз вооруженной борьбы“ ВАЛЬЧАК Збигнев имел задание подготовить и совершить дивер-

Razem w zachodnich obwodach na [dzień] 18.4 b.r. aresztowano ok. 900 ludzi z kierownictwa „Związku Walki Zbrojnej”. Odebrano przy tym: 2 karabiny maszynowe, 21 karabinów, 4 rewolwery, 124 granaty, około 5000 naboji, 6 odbiorników radiowych i nadajników, dużo literatury k-r, szyfry itd.

Praca nad dalszą likwidacją „ZWZ” jest kontynuowana.

NARKOM SPRAW WEWNĘTRZNYCH UKRAIŃSKIEJ SRS
KOMISARZ BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO 3 rangi
(SIEROW)

18 kwietnia 1940 r.
nr 1301/SN

ŚCIŚLE TAJNE

DO LUDOWEGO KOMISARZA
SPRAW WEWNĘTRZNYCH ZWIĄZKU SRS
KOMISARZA BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO I RANGI
tow. BERII Ł.P.
m. Moskwa

Podczas szeregu likwidacji polskich organizacji powstańczych w zachodnich obwodach USRS zostało ustalone, że kontrrewolucyjne podziemie planując terror i dywersję wkroczyło na drogę przygotowań dywersyjnych aktów bakteriologicznych w oddziałach Armii Czerwonej i wśród ludności.

Aresztowany w m. Lwowie w sprawie „CENTRAL” doktor CZARNIK Leszek⁵⁷, jeden z kierowników polskiej organizacji k-r, przygotowywał przeprowadzenie aktów biodywersyjnych w oddziałach Armii Czerwonej i w sprawie praktycznej ich realizacji konsultował się z lwowskimi lekarzami PARATYŃSKIM i JANKOWSKIM.

Aresztowany w tej samej sprawie JAGLARZ Jerzy⁵⁸ potwierdza planowanie aktów biodywersji i zeznał, że do Rumunii został wysłany kurier JANOWSKI⁵⁹ z zadaniem uzyskania w ambasadzie polskiej w Bukareszcie biopreparatów bakterii paratyfusu grupy „ ”.

Jeden z członków polskiej powstańczej organizacji k-r zlikwidowanej przez drohobycki UNKWD, KAZIMIRSKIJ, na polecenie kierownictwa organizacji miał utworzyć w m. Stryju laboratorium dla uzyskiwania bakterii oraz wykorzystywania ich na masową skalę wśród ludności.

Aresztowany członek organizacji k-r „Związek Walki Zbrojnej”, WALCZAK Zbigniew, miał za zadanie przygotować i wykonać akty dywersyjne

сионные акты на транспорте и провести отравление конского состава в частях Красной Армии.

В феврале месяце с.г. в адрес командира дивизии 6 армии получена листовка следующего содержания:

„Если не перестанете наш народ угнетать, убивать и вывозить, то немедленно начнем с Вами бактериологическую борьбу. Отравим Вас всех найстрашнейшими болезнями, так что от Вашего края останется только одно огромное кладбище. Наш народ предпочитает умереть тут на своем мусоре, чем кочевать и гибнуть с голоду в Вашем нищенском краю. Видно какие Вы трусы, если боитесь даже беззащитного народа. Помните, что организации во всем Вашем краю ждут приказа, чтобы Вас вытравить как крыс и уничтожить Ваш ужасный режим раз навсегда. П.В.О.”

Во Львове находится научно-исследовательский институт, изготавливающий сыворотку против эпидемических болезней, руководимый профессором ВАЙГЛЕМ⁶⁰.

ВАЙГЛЬ – крупнейший ученый, пользующийся мировой известностью, член нескольких академий наук, изобретатель сыворотки против сыпного тифа. ВАЙГЛЬ является единственным ученым, обладающим секретом производства этой сыворотки.

В настоящее время ВАЙГЛЬ продолжает работу по изучению эпидемических заболеваний.

После завоевания Италией Абиссинии ВАЙГЛЬ лично МУССОЛИНИ был приглашен в Абиссинию для борьбы с эпидемией сыпного тифа среди итальянских солдат.

В 1938 году к ВАЙГЛЬ обращались представители китайского посольства в б. Польше с предложением организовать борьбу с сыпным тифом в Китае.

Советский Союз покупал в клинике ВАЙГЛЯ антитифозную сыворотку.

ВАЙГЛЬ – тип замкнутого кабинетного ученого, обладающего большими научными познаниями.

Комитет по делам Высшей школы, в ведении которого находится институт ВАЙГЛЯ, до сих пор не назначил туда директора.

В институте работает 500 человек и среди них нет ни одного направленного туда советского работника.

Институт помещается в помещении Университета, теснится в семи небольших неотопливаемых комнатах подвального помещения, недостаточных для развертывания большой научной работы.

Хранение ядов и бактериальных культур в складах Медсансбыта неупорядочено.

Районы Львовской области являются эпизоотическими ввиду наличия среди населения эпидемических очагов сыпного тифа, остроза-

w transporcie oraz przeprowadzić trucie koni w oddziałach Armii Czerwonej.

W lutym b.r. do dowódcy dywizji 6 Armii trafiła ulotka następującej treści:
„Jeżeli nie przestaniecie gnębić naszego narodu, zabijać i wywozić, to natychmiast rozpoczniemy z wami walkę bakteriologiczną. Zatrujemy was wszystkich najstraszniejszymi chorobami tak, że z waszego kraju pozostanie tylko jeden wielki cmentarz. Naród nasz woli umrzeć tu na swoich śmieciach, niż tułać się i ginąć z głodu w waszym żebraczym kraju. Widać, jacy z was tchórze, skoro boicie się nawet bezbronnego narodu. Pamiętajcie, że organizacje w całym waszym kraju czekają na rozkaz, ażeby was wytruć jak szczury i zlikwidować wasz okropny reżym raz na zawsze. P.W.O.”

We Lwowie znajduje się instytut naukowo-badawczy przygotowujący surowice przeciwko chorobom epidemicznym, kierowany przez profesora WEIGLA⁶⁰.

WEIGL – wybitny uczony o światowej sławie, członek kilku akademii nauk, wynalazca surowicy przeciwko tyfusowi plamistemu. WEIGL jest jedynym uczonym, który posiada tajemnicę produkcji tej surowicy.

Obecnie WEIGL nadal pracuje nad badaniem chorób epidemicznych.

Po podbiciu Abisynii przez Włochy, MUSSOLINI osobiście zaprosił WEIGLA do Abisynii, do walki z epidemią tyfusu plamistego wśród włoskich żołnierzy.

W 1938 roku do WEIGLA zwrócili się przedstawiciele ambasady chińskiej w b[ylej] Polsce, z propozycją zorganizowania walki z tyfusem plamistym w Chinach.

Związek Radziecki zakupił w klinice WEIGLA surowicę przeciwtyfusową.

WEIGL – typ zamkniętego, gabinetowego uczonego, posiadającego dużą wiedzę naukową.

Komitet do spraw szkoły wyższej, któremu podlega instytut WEIGLA, do tej pory nie wyznaczył tutaj dyrektora.

W instytucie pracuje 500 ludzi i wśród nich nie ma ani jednego skierowanego tam sowieckiego pracownika.

Instytut mieści się w gmachu Uniwersytetu, ciśnie się w siedmiu niewielkich nieogrzewanych pokojach na wół piwnicznego pomieszczenia, niewystarczających dla prowadzenia dużej pracy naukowej.

Przechowywanie trucizn i kultur bakterii w magazynach *Miedsansbyta* jest nieuporządkowane.

Rejony obwodu lwowskiego są zagrożone epidemią z powodu istnienia wśród ludności epidemicznych ognisk tyfusu plamistego, ostro zakaźnych infekcji jelitowych oraz szeroko rozpowszechnionych chorób wenerycznych.

Laboratoria prof. WEIGLA mogą być wykorzystane przez elementy kontrewolucyjne dla aktów dywersji biologicznej.

разных кишечных инфекций и значительного распространения венерических заболеваний.

Лаборатории проф. ВАЙГЛЬ могут быть использованы контрреволюционным элементом для бактериологических диверсионных актов.

В то же время институт проф. ВАЙГЛЬ имеющий громадную научную ценность, достаточных условий для научной работы в условиях Львова не имеет.

В связи с этим считаем целесообразным перевести институт ВАЙГЛЯ вглубь Советского Союза.

Нами ориентированы УНКВД Западных областей УССР по перечисленным вопросам и озадачены на выявление, ликвидацию контрреволюционного подполья, подготовляющего биодиверсии и предупреждение могущих быть биодиверсионных актов.

**НАРОДНЫЙ КОМИССАР ВНУТРЕННИХ ДЕЛ УССР
КОМИССАР ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ 3 РАНГА
СЕРОВ**

а-н 1313/СН-а

19 апреля 1940 г.

г. Киев

4 экз.

1 – т. БЕРИЯ

2 – в д. Секр. Нарк.

3 – в д. Секр. 3 Отд.

4 – в д. исп.

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО

**НАРОДНОМУ КОМИССАРУ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ БССР
КОМИССАРУ ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ 3 РАНГА
тов. ЦАНАВА
г. Минск**

В результате следствия по делу вскрытой и ликвидируемой польской к-р повстанческой организации а-„ZWZ”-а на территории Западных областей УССР устанавливается, что одним из основных организаторов этого подполья являлся б. генерал польской армии ТОКАРЖЕВСКИЙ-КАРАШЕВИЧ Михаил Тадеуш Болеславович⁶¹.

По этим же данным ТОКАРЖЕВСКИЙ-КАРАШЕВИЧ, после разгрома польской армии эмигрировал закордон, откуда руководил повстанческой деятельностью в Западных областях УССР.

Кроме того ТОКАРЖЕВСКИЙ неоднократно нелегальным путем переходил границу на нашу территорию в г. Львов и др., откуда им давались практические указания по развертыванию к-р деятельности.

Obecnie instytut prof. WEIGLA, który posiada ogromną wartość naukową, nie ma we Lwowie należytych warunków do pracy naukowej.

W związku z tym, uważamy za celowe przeniesienie instytutu WEIGLA w głąb Związku Sowieckiego.

Poinformowaliśmy UNKWD zachodnich obwodów USRS odnośnie wyżej przedstawionych spraw i uczuliliśmy je na wykrywanie oraz likwidację kontrrewolucyjnego podziemia przygotowującego budywersję, a także co do zapobiegania ewentualnym aktom budywersyjnym.

LUDOWY KOMISARZ SPRAW WEWNĘTRZNYCH USRS
KOMISARZ BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO 3 RANGI
SIEROW

^a-nr 1313/SN^a

19 kwietnia 1940 r.

m. Kijów

4 egz.

1 – t. BERIA

2 – do akt Sekr[etariatu] K[omisarza] Lud[owego]

3 – do akt Sekr[etariatu] 3 Odd[ziału]

4 – do akt wyk[onawczych]

ŚCIŚLE TAJNE

DO LUDOWEGO KOMISARZA SPRAW WEWNĘTRZNYCH BSRS
KOMISARZA BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO 3 RANGI
tow. CANAWY
m. Mińsk

W wyniku śledztwa w sprawie wykrytej i likwidowanej na terenie zachodnich obwodów USRS polskiej powstańczej organizacji k-r ^a „ZWZ”^a ustalono, że jednym z głównych organizatorów tego podziemia był b[yły] generał armii polskiej TOKARZEWSKI-KARASZEWICZ Michał Tadeusz syn Bolesława⁶¹.

Z tych samych danych wynika, że TOKARZEWSKI-KARASZEWICZ po rozgromieniu armii polskiej wyemigrował za granicę, skąd kierował działalnością powstańczą w zachodnich obwodach USRS.

Oprócz tego TOKARZEWSKI niejednokrotnie nielegalnie przechodził przez granicę na nasze terytorium [udając się] do m. Lwowa i in., skąd dawał praktyczne wskazówki odnośnie rozwijania działalności k-r.

ТОКАРЖЕВСКИЙ, якобы, в одну из последних ходок в марте месяце с.г. при попытке нелегального перехода госграницы СССР из Германии был задержан под вымышленной фамилией вместе со своей спутницей СЕВЕРСКОЙ Брониславой⁶².

СЕВЕРСКАЯ является активным участником польской к-р повстанческой организации, связанной с Варшавским центром.

Не исключена возможность перехода и задержания ТОКАРЖЕВСКОГО вместе с СЕВЕРСКОЙ на границе БССР, поскольку направляемые из-за кордона курьеры от ТОКАРЖЕВСКОГО, что устанавливается материалами следствия, имели переправочный пункт в районе Велиполье в 90 клм. от Белостока и Бреста.

Направляя при этом фотокарточку ТОКАРЖЕВСКОГО-КАРАШЕВИЧ Михаила Тадеуш Болеславовича, просим организовать розыск его в тюрьмах Вашей области⁶³.

Одновременно сообщаем Вам приметы ТОКАРЖЕВСКОГО: уроженец Дрогобыча, лет 53-55, высокого роста, блондин с крупной сединой, глаза серые.

О результатах розыска просим информировать.

НАРОДНЫЙ КОМИССАР ВНУТРЕННИХ ДЕЛ УССР
КОМИССАР ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ 3 РАНГА
СЕРОВ

22 июня 1940 г.
г. Киев
ШИРОБОКОВ

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО

НАРОДНОМУ КОМИССАРУ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ СССР
КОМИССАРУ ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ 1 РАНГА
тов. БЕРИЯ Л.П.
г. Москва

В результате камерно-агентурной и следственной работы над арестованными перебежчиками, содержащимися в Винницкой тюрьме, выявлены б. офицеры польской армии и участники различных к-р формирований.

Многие перебежчики, в целях скрытия своей принадлежности к контрреволюционной организации и службы в б. польской армии изменили свои настоящие фамилии.

Podobno TOKARZEWSKI podczas jednej z ostatnich podróży w marcu b.r., został zatrzymany przy próbie nielegalnego przekroczenia granicy państwowej z Niemiec do ZSRS pod fałszywym nazwiskiem, razem ze swą towarzyszką SIEWIERSKĄ Bronisławą⁶².

SIEWIERSKA jest aktywnym członkiem polskiej powstańczej organizacji k-r, powiązanej z warszawskim centrum.

Nie wyklucza się możliwości przejścia i zatrzymania na granicy BSRS TOKARZEWSKIEGO razem z SIEWIERSKĄ, ponieważ kurierzy kierowani zza kordonu od TOKARZEWSKIEGO, jak wynika z materiałów śledztwa, mieli punkt przerzutowy w rejonie Wielipole, 90 km od Białegostoku i Brześcia.

Wysyłając w załączeniu zdjęcie TOKARZEWSKIEGO-KARASZEWICZA Michała Tadeusza syna Bolesława, prosimy o zorganizowanie jego poszukiwań w więzieniach Waszej *oblasti*⁶³.

Jednocześnie podajemy cechy TOKARZEWSKIEGO: urodzony w Drohobyczu, lat 53–55, wzrost wysoki, blondyn z dużą siwizną, oczy szare.

Prosimy informować o wynikach poszukiwań.

LUDOWY KOMISARZ SPRAW WEWNĘTRZNYCH USRS
KOMISARZ BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO 3 RANGI
SIEROW

22 czerwca 1940 r.
m. Kijów
SZIROBOKOW

ŚCIŚLE TAJNE

DO LUDOWEGO KOMISARZA SPRAW WEWNĘTRZNYCH ZSRS
KOMISARZA BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO I RANGI
tow. BERII Ł.P.
m. Moskwa

W wyniku działalności agenturalnej w celach [więziennych] i pracy śledczej wśród aresztowanych uciekinierów, trzymany w winnickim więzieniu, ujawniono b[yłych] oficerów armii polskiej i członków różnych formacji k-r.

Liczni uciekinierzy, aby ukryć swą przynależność do organizacji kontrewolucyjnej oraz służbę w b[ylej] armii polskiej, zmienili swe prawdziwe nazwiska.

Как правило, б. офицеры польской армии перед уходом закордон уничтожали свои документы, приобретая новые на другие фамилии.

В числе арестованных перебежчиков был выявлен и разоблачен как участник к-р повстанческой организации „ЗВЗ”, б. подхоронжий польской армии ЖЕБРОВСКИЙ Роман Владиславович⁶⁴.

ЖЕБРОВСКИЙ является сыном б. полковника польской армии ЖЕБРОВСКОГО Владислава, известного нам как руководителя к-р повстанческого центра „ЗВЗ” на территории Западных областей УССР.

На следствии ЖЕБРОВСКИЙ показал, что по возвращении из б. польской армии в г. Львов он по рекомендации своего отца познакомился с ЯВОРСКИМ Яном⁶⁵, б. подпоручиком польской армии, которым и был завербован в к-р повстанческую организацию.

ЯВОРСКИЙ Ян „КОВАЛЬ” нам известен как личный ад’ютант ЖЕБРОВСКОГО Владислава.

Будучи связан по к-р работе с ЯВОРСКИМ, ЖЕБРОВСКИЙ, якобы, от него узнал, что отец его после ареста руководителя к-р повстанческого центра „ЗВЗ” в Львове б. генерала польской армии ЯНУШАЙТИСА⁶⁶ возглавил руководство этой организацией.

Кроме того, ЯВОРСКИЙ рассказал ЖЕБРОВСКОМУ, что непосредственно связан по к-р работе с его отцом, по заданию которого, помимо вербовочной работы занимается переправами б. офицеров польской армии в Венгрию.

После ареста ЯНУШАЙТИСА, как показал ЖЕБРОВСКИЙ, руководством организации „ЗВЗ” был разработан специальный план его освобождения из-под стражи, но осуществить это не удалось по неизвестным для ЖЕБРОВСКОГО причинам.

В целях освобождения ЯНУШАЙТИСА предполагалось переодеть 2–3 человек из участников организации „ЗВЗ” в форму сотрудников НКВД, которые проникнув в здание тюрьмы выведут его, якобы, для сопровождения на допрос.

В декабре месяце 1939 года ЖЕБРОВСКИЙ по заданию отца и ЯВОРСКОГО, вместе с участниками к-р повстанческой организации „ЗВЗ” КОСАНЬ Мечиславом были направлены в Венгрию с заданием проинформировать военного атташе польского посольства в Венгрии о состоянии организации.

Помимо этого, они должны были там рассказать об аресте отдельных участников организации, о возвратившемся в г. Львов курьере № 1⁶⁷, получить дальнейшие указания по работе организации, деньги и возвратиться обратно.

Направляя ЖЕБРОВСКОГО и КОСОНЬ за-границу, ЯВОРСКИЙ детально ознакомил их с маршрутом, дав явки в г.г. Стрий и Долина

Z reguły b[yli] oficerowie armii polskiej przed ucieczką za granicę niszczyli swoje dokumenty, zdobywając nowe na inne nazwiska.

Wśród aresztowanych uciekinierów został ujawniony i zdemaskowany jako członek k-r organizacji powstańczej „ZWZ”, b[yli] podchorąży armii polskiej ŻEBROWSKI Roman syn Władysława⁶⁴.

ŻEBROWSKI jest synem b[yłego] pułkownika armii polskiej ŻEBROWSKIEGO Władysława, znanego nam jako kierownik k-r centrum powstańczego „ZWZ” na terytorium zachodnich obwodów USRS.

W śledztwie ŻEBROWSKI zeznał, że po powrocie z b[yłej] armii polskiej do m. Lwowa, z rekomendacji swego ojca zapoznał się z JAWORSKIM Janem⁶⁵, b[yłym] podporucznikiem armii polskiej, przez którego został zwerbowany do k-r organizacji powstańczej.

JAWORSKI Jan „KOWAL” jest nam znany jako osobisty adiutant ŻEBROWSKIEGO Władysława.

ŻEBROWSKI, związany z JAWORSKIM pracą k-r, podobno dowiedział się od niego, że jego ojciec po aresztowaniu kierownika k-r centrum powstańczego „ZWZ” we Lwowie, b[yłego] generała armii polskiej JANUSZAJTISA⁶⁶, stanął na czele kierownictwa tej organizacji.

Oprócz tego JAWORSKI powiedział ŻEBROWSKIEMU, że jest bezpośrednio związany w k-r pracy z jego ojcem, na którego polecenie oprócz pracy werbunkowej zajmuje się przerzutem b[yłych] oficerów armii polskiej na Węgry.

Po aresztowaniu JANUSZAJTISA, jak zeznał ŻEBROWSKI, kierownictwo organizacji „ZWZ” opracowało specjalny plan uwolnienia go z aresztu, lecz zrealizować tego nie udało się z nieznanymi ŻEBROWSKIEMU przyczynami.

W celu uwolnienia JANUSZAJTISA planowano przebrać 2–3 członków organizacji „ZWZ” w mundury pracowników NKWD, którzy dostawszy się do budynku więzienia mieli wyprowadzić go rzekomo na przesłuchanie.

W grudniu 1939 roku ŻEBROWSKI, na polecenie ojca i JAWORSKIEGO, razem z członkiem k-r organizacji powstańczej „ZWZ” KOSONIEM Mieczysławem, zostali skierowani na Węgry z zadaniem poinformowania wojskowego attaché ambasady polskiej na Węgrzech o stanie organizacji.

Oprócz tego byli zobowiązani opowiedzieć tam o aresztowaniu poszczególnych członków organizacji, o powrocie do m. Lwowa kuriera nr 1⁶⁷, otrzymać dalsze wytyczne dotyczące pracy organizacyjnej, pieniądze i wrócić z powrotem.

Kierując ŻEBROWSKIEGO i KOSONIA za granicę, JAWORSKI dokładnie zapoznał ich z marszrutą, dając w m.m. Stryju i Dolinie kontakty z przewodnikami ŻUCZYDŁO⁶⁸, CHORINIEM i BENESZEM (aresztowani), którzy powinni byli przeprowadzić ich na Węgry.

к переправщикам ЖУЧИДЛО⁶⁸, ХОРИНЬ и БЕНЕШ (арестованы), которые должны были переправить их в Венгрию.

В г. Стрий, скрываясь на явке у ЖУЧИДЛО, ЖЕБРОВСКИЙ и КОСОНЬ познакомились с неизвестными, якобы, им до этого лицами ПШИБОШ Владиславом, ГЕНЗЛЕРОМ Эрвином⁶⁹ и БУДЗИНСКИМ, которые также должны были идти в Венгрию.

Пробыв на явке в г. Стрий около 3-х дней, ЖЕБРОВСКИЙ с указанной выше группой лиц выехали в м. Долина, где на станции по обусловленному ранее паролю, данному им ЖУЧИДЛО, встретились с другим переправщиком ХОРИНЬ.

ХОРИНЬ в свою очередь в поле за гор. Стрий передал группу ЖЕБРОВСКОГО переправщику БЕНЕШ, который и должен был перевести их через границу, однако не доходя 5-6 километров совпогранохраной они были задержаны и арестованы.

На следствии ЖЕБРОВСКИЙ и КОСОНЬ назвали известных им участников организации „ЗВЗ” и места тайнохранимого оружия по Львову.

Арестованный вместе с ЖЕБРОВСКИМ при попытке перехода границы в Венгрию ГЕНЗЛЕР, в результате агентурно-камерной разработки на следствии сознался, что настоящая его фамилия не ГЕНЗЛЕР, а СТЫРСКИЙ и является он б. офицером авиачастей польской армии в чине капитана.

ГЕНЗЛЕР-СТЫРСКИЙ по гор. Львову был связан с к-р повстанческой организацией через некоего „КОВАЛЯ” (он же ЯВОРСКИЙ), по заданию которого следовал за-границу, как летчик-специалист с целью вступить в формирующиеся там польские легионы.

Кроме этого, разоблачены как участники к-р повстанческой организации задержанные на границе перебежчики б. офицеры польской армии ПШИБОШ Александр, ХОНУС и друг., следовавшие закордон вместе с группой ЖЕБРОВСКОГО.

По существу показаний ЖЕБРОВСКОГО и друг. приняты меры к установке и аресту проходящих лиц и изъятию оружия.

Следственную работу над арестованными продолжаем.

НАРОДНЫЙ КОМИССАР ВНУТРЕННИХ ДЕЛ УССР
КОМИССАР ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ 3 РАНГА
СЕРОВ

^а-№ 2575/СН-^а
31 июля 1940 г.
г. Киев

Ukrywając się w m. Stryju w lokalu konspiracyjnym u ŻUCZYDŁY, ŻEBROWSKI i KOSOŃ poznali nie znanych im podobno do tej pory PSZIBOSZA Władysława, GENZLERA Erwina⁶⁹ i BUDZINSKIEGO, którzy również mieli iść na Węgry.

Po około trzech dniach pobytu w lokalu konspiracyjnym w m. Stryju ŻEBROWSKI wyjechał z wymienioną wyżej grupą osób do m. Doliny, gdzie na stacji na umówione wcześniej hasło, które otrzymał od ŻUCZYDŁY, spotkał się z następnym przewodnikiem CHORINIEM.

CHORIŃ ze swej strony, w polu za mias[tem] Stryjem przekazał grupę ŻEBROWSKIEGO przewodnikowi BENESZOWI, który miał ją przeprowadzić przez granicę, jednak nie dochodząc do niej, w odległości 5–6 kilometrów zostali zatrzymani przez sowiecką straż pograniczną i aresztowani.

W śledztwie ŻEBROWSKI i KOSOŃ wymienili znanych im członków organizacji „ZWZ” oraz miejsca tajnego przechowywania broni we Lwowie.

Aresztowany razem z ŻEBROWSKIM przy próbie przekroczenia granicy na Węgry GENZLER, w wyniku agenturalnego rozpracowania w celi [więziennej] przyznał się w śledztwie, że prawdziwe jego nazwisko to nie GENZLER, lecz STYRSKI i jest on b[yłym] oficerem wojsk lotniczych armii polskiej w stopniu kapitana.

GENZLER-STYRSKI miał w m. Lwowie powiązania z k-r organizacją powstańczą przez niejakiego „KOWALA” (*on-że* JAWORSKI), na którego polecenie udawał się za granicę jako specjalista lotnik w celu wstąpienia do formujących się tam polskich legionów.

Oprócz tego, zdemaskowani jako członkowie k-r organizacji powstańczej, zatrzymani zostali na granicy uciekinierzy, by[li] oficerowie armii polskiej, PSZIBOSZ Aleksander, CHONUS i in., idący za kordon razem z grupą ŻEBROWSKIEGO.

Na podstawie zeznań ŻEBROWSKIEGO i in. podjęto kroki w celu ustalenia i aresztowania osób wymienianych [w śledztwie] oraz konfiskaty broni.

Pracę śledczą nad aresztowanymi kontynuujemy.

LUDOWY KOMISARZ SPRAW WEWNĘTRZNYCH USRS
KOMISARZ BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO 3 RANGI
SIEROW

^a-nr 2575/SN-a

31 lipca 1940 r.

m. Kijów

Примітки

^a -^a Вписано від руки.

^a Вписано від руки.

^b Прямокутна печатка про надходження документу з нерозбірливим підписом.

¹ Жимерський Юзеф Броніслав, нар. 6.11.1902 у Кракові, капітан бронетанкових військ з 1 бронетанкового батальйону, псевдо „Піотр”. Жимерський Станіслав Адам, нар. 23.3.1905, підпоручник авіації з 1 п.ав., псевдо „Павел”. (ЦВА, Ап. 10133+2833; *MSWojsk. Tajny Dziennik Personalny*, 1935 № 1, с. 67, 149; *Armia Krajowa w dokumentach 1939–1945*, т. 1, Londyn 1970, с. 72, 234, 235).

² Обидва офіцери були відправлені в грудні 1939 з Парижа до окупованої Польщі з кур'єрською поштою: „Павел” з „Інструкцією для Громадянина Раконя” від 4.12.1939 до Варшави, а „Піотр” до Львова. Як випливає з цього донесення, вони були разом під час кур'єрської подорожі. (*Armia Krajowa w dokumentach 1939–1945*, т. 1, с. 10–21 та 72 і 234–235).

³ СЗБ – Союз Збройної Боротьби, таємна військова організація, яка була складовою частиною Польських збройних сил, вона підлягала через свого Головного Коменданта Верховному Головнокомандуючому. Заснована Верховним Головнокомандуючим, ген. В. Сікорським (псевдо „Еугенюш Стражніца”, „Газда”) 13.11.1939 замість утвореної ген. М. Токажевським-Карашевичем 27.9.1939, ще під час облоги Варшави, підпільної військової організації Служіння перемозі Польщі (СЗП). В період 12.1939–1.1940 СЗП повністю підпорядкувалася СЗБ. Головним Комендантом СЗБ було призначено ген. К. Соснковського (псевдо „Юзеф Годземба”), який перебував тоді в Парижі, тому однією із найважливіших проблем було утримання зв'язку з організацією в Польщі. До завдань СЗБ належало підтримування патріотичних настроїв у суспільстві, організація і здійснення активного опору окупантам і ренегатам, які вислужувалися перед ними і підготовка загального збройного повстання. СЗБ діяв на території обох окупацій, при чому територію Речі Посполитої було поділено організаційно на 6 регіонів [поль. obszar]; до складу регіонів входили округи [поль. okręg], в округах – райони [поль. obwód], найнижчі організаційні ячейки були утворені з 5-ти осіб (відділення). Спочатку коменданти регіонів підлягали безпосередньо Головному Комендантові, але вже 16.1.1940 було встановлено командування: на території німецької окупації (з регіонами: № 1 – Варшава, № 4 – Краків, № 5 – Познань і № 6 – Торунь), комендант дипл. полк. С. Ровецький, псевдо „Раконь”, „Грабіца”, „Каліна”, „Грот” і на радянській території (з регіонами: № 2 – Білосток, № 3 – Львів), комендант ген. М. Токажевський-Карашевич, псевдо „Столярський”, „Торвід”, „Доктор”, а після його арешту ген. Окулицький, псевдо „Куля”, „Ян Мрувка”, „Кобра”, „Недзвядек”. 30.6.1940 у зв'язку з поразкою Франції і необхідністю переміщення Верховної Влади РП на Британські острови, встановлено Головне Командування СЗБ в Країні з ген. Ровецьким на чолі (призначений генерал-майором 3.5.1940), як начальником організації на території обох окупацій. На радянській території активність СЗБ була обмеженою внаслідок інтенсивної діяльності агентури НКВД, численних арештів і масових депортацій, які розбивали конспіративні сітки. Структури СЗБ на цих територіях були відновлені а потім розбудовані тільки після вибуху німецько-радянської війни в червні 1941. Наказом Верховного Головнокомандуючого від 14.2.1942 змінено назву СЗБ на АК – Армію Крайову.

⁴ Сікорський Владислав (20.5.1881–4.7.1943) – політик, генерал-полковник, письменник і теоретик військової справи. Випускник Львівського політехнічного інституту. Діяч національно-визвольного руху і суспільний діяч, який спочатку близько співпрацював з Ю. Пілсудським. Пов'язаний з ППС – Фракцією Революційною, в 1908

Przypisy

^{a-a} wpisano odręcznie

^a wpisano odręcznie

^b prostokątna pieczętka wpływu z parafą nieczytelną

¹ Żymierski Józef Bronisław ur. 6.11.1902 w Krakowie, kpt. br. panc. z I baonu panc., ps. „Piotr” oraz Żymierski Stanisław Adam ur. 23.3.1905, ppor. lot. z I p.lot., ps. „Paweł”. CAW, Ap. 10133 + 2833; *MSWojsk. Tajny Dziennik Personalny*, 1935 nr 1, s. 67, 149; *Armia Krajowa w dokumentach 1939–1945*, t. 1, Londyn 1970, s. 72, 234, 235.

² Obydwaj oficerowie zostali wyprawieni w grudniu 1939 z Paryża do okupowanego Kraju z pocztami kurierskimi: „Paweł” z *Instrukcją dla Obywatela Rakonia* z 4.12.1939 do Warszawy, zaś „Piotr” do Lwowa. Jak wynika z niniejszego meldunku, odbywali razem podróż kurierską. *Armia Krajowa w dokumentach 1939–1945*, t. 1, s. 10–21 oraz 72 i 234–235.

³ ZWZ – Związek Walki Zbrojnej, tajna organizacja wojskowa stanowiąca integralną część Polskich Sił Zbrojnych, podległa przez swego Komendanta Głównego Naczelnemu Wodzowi. Powołana przez Naczelnego Wodza, gen. W. Sikorskiego (ps. „Eugeniusz Strażnica”, „Gazda”) w dniu 13.11.1939 w miejsce struktur utworzonej przez gen. M. Tokarzewskiego-Karaszewicza 27.9.1939, jeszcze podczas oblężenia Warszawy, podziemnej organizacji wojskowej Służba Zwycięstwu Polski. W okresie 12.1939–1.1940 SZP w całości podporządkowała się ZWZ. Komendantem Głównym ZWZ został mianowany gen. K. Sosnkowski (ps. „Józef Godziemba”) przebywający wówczas w Paryżu, stąd jednym z najistotniejszych problemów było utrzymanie łączności z organizacją krajową. Do zadań ZWZ należało podtrzymywanie nastrojów patriotycznych w społeczeństwie, organizowanie i realizacja czynnego oporu wobec okupantów i wysługujących się im renegatów oraz przygotowanie do powszechnego powstania zbrojnego. ZWZ działał na terenie obydwu okupacji, przy czym terytorium Rzeczypospolitej podzielono pod względem organizacyjnym na 6 obszarów; w skład obszarów wchodziły okręgi, w okręgach obwoły, najniższymi komórkami były 5-osobowe sekcje. Początkowo komendanci obszarów podlegali bezpośrednio Komendantowi Głównemu, ale już 16.1.1940 zostały ustanowione komendy: okupacji niemieckiej (z obszarami: Nr 1 – Warszawa, Nr 4 – Kraków, Nr 5 – Poznań i Nr 6 – Toruń), komendant płk dypl. S. Rowecki ps. „Rakoń”, „Grabica”, „Kalina”, „Grot” i okupacji sowieckiej (z obszarami: Nr 2 – Białystok i Nr 3 – Lwów), komendant gen. M. Tokarzewski-Karaszewicz ps. „Stolarski”, „Torwid”, „Doktor”, a po jego aresztowaniu gen. Okulicki ps. „Kula”, „Jan Mrówka”, „Kobra”, „Niedźwiadek”. 30.6.1940 w związku z klęską Francji i koniecznością translokacji Naczelnych Władz RP na Wyspy Brytyjskie, została ustanowiona Komenda Główna ZWZ w Kraju z gen. Roweckim na czele (mianowany gen. brygady 3.5.1940), jako zwierzchnikiem organizacji na terenie obydwu okupacji. Na terenie okupacji sowieckiej aktywność ZWZ była ograniczona w rezultacie intensywnej infiltracji przez agentury NKWD, licznych aresztowań i masowych deportacji rozbijających siatki konspiracyjne. Struktury ZWZ na terenach tych zostały odbudowane, a następnie rozbudowane dopiero po wybuchu wojny niemiecko-sowieckiej w czerwcu 1941. Rozkazem Naczelnego Wodza z 14.2.1942 ZWZ został przemianowany na AK – Armię Krajową.

⁴ Sikorski Władysław (20.5.1881–4.7.1943) – polityk, gen. broni, pisarz i teoretyk wojskowości. Absolwent Politechniki Lwowskiej. Działacz niepodległościowy i społeczny początkowo ściśle współpracujący z J. Piłsudskim. Związany z PPS–Fracją Rewolucyjną, w 1908 współorganizator Związku Walki Czynnej. W okresie I wojny światowej w Legionach Polskich, a od 1918 w WP. Podczas wojny polsko-sowieckiej gen. brygady, m.in. dca 5, a potem 3 Armii. Awansowany do stopnia gen. dywizji, od 1921 na wysokich stanowiskach – szefa Sztabu Generalnego WP, a także premiera, ministra spraw wewnętrznych, ministra spraw wojskowych, generalnego inspektora piechoty. W związku z odmienną koncepcją organizacji najwyższych władz wojskowych popadł w otwarty konflikt z Piłsudskim. Od 1928 bez przydziału służbowego. Współtwórca

один із організаторів Союзу активної боротьби. У період I світової війни в Польських легіонах, а з 1918 у ВП. Під час польсько-радянської війни генерал-майор, командуючий 5-ю, а потім 3-ю Армією. Одержав чин генерал-лейтенанта, з 1921 на високих постах – начальника Генерального Штабу ВП, а також прем'єр-міністра, міністра внутрішніх справ, міністра військових справ, генерального інспектора піхоти. У зв'язку з іншою концепцією організації вищої військової влади увійшов у відкритий конфлікт з Пілсудським. З 1928 – без службового призначення. Один із засновників антисанацийної опозиції. Під час вересневої кампанії 1939 без службового призначення, з 28.9.1939 командуючий ВП у Франції. Прем'єр-міністр Уряду РП на еміграції та міністр військових справ, а з 7.11.1939 – Верховний Головнокомандуючий і генеральний інспектор збройних сил. Критикований за помилки під час французької кампанії 1940, залишився однак на посаді прем'єр-міністра Уряду РП і відновив у Великобританії Польські збройні сили. Під тиском Великобританії, всупереч багатьом польським політикам, підписав 30.7.1941 угоду про відновлення дипломатичних відносин і створення Польської Армії в СРСР. Загинув в авіакатастрофі в Гібралтарі, обставини якої досі не з'ясовані. Похований на кладовищі польських пілотів в Ньюарк під Лондоном.

⁵ Правильно – Соснковський Казімеж (19.11.1885–10.10.1969). Діяч національно-визвольного руху, генерал-полковник. Студював у Варшавському і Львівському політехнічних інститутах. Член ППС, один з керівників Бойової організації ППС. В 1908 засновник Союзу активної боротьби, в 1910 один із засновників Стрілецького союзу. Під час I світової війни в Польських легіонах, начальник штабу I Бригади, заарештований разом з Пілсудським, разом з ним перебував у тюрмі в Німеччині в 1917–1918 рр. Після повернення до Польщі один із організаторів ВП. Під час польсько-радянської війни член Ради оборони держави, командуючий Запасною Армією і Північно-східним фронтом, у 1921–1924 міністр військових справ. Представник Польщі у справах роззброєння в Лізі націй. Інспектор Армії „Поділля”, а потім Армії „Полісся”. У вересневій кампанії 1939 командуючий південним фронтом, потім перебрався через Карпати і Угорщину до Парижа, де виконував вищі державні обов'язки – заступника Президента РП, голови Комітету з питань Польщі і Політичного комітету в уряді Сікорського. З 11.1939 до 6.1940 – Головний комендант СЗБ. Після поразки Франції – в Лондоні в знак протесту поступкам у справі польського східного кордону в договорі Сікорський–Майський у 7.1941 пішов з уряду. Потім безрезультатно добивався призначення у військо. Після смерті ген. Сікорського призначений Верховним Головнокомандуючим. Переконалий противник встановлення співпраці з Радянським Союзом перед нормалізацією політичних відносин з ним, виступав також проти організації Варшавського повстання. Під тиском Великобританії звільнений з посади 30.9.1944, оселився в Канаді. Один з керівників польської еміграції.

⁶ Союз Збройної Боротьби у Львові організований у двох напрямках – в другій декаді грудня 1939 прибув з Парижа емісар Тадеуш Стровський, псевдо „Тужима” і встановив зв'язок з полк. Владиславом Жебровським, який під псевдом „Жук” прийняв командування Регіоном № 3 СЗБ. Натомість під кінець грудня 1939 прибув з Варшави майор Альфонс Александер Кльоц – емісар ген. Токажевського-Карашевича, тоді ще коменданта організації Служіння перемозі Польщі, який довірив командування Львівським округом підполковнику Я. Соколовському, псевдо „Тшаска”. У січні 1940, коли СЗП була перетворена в СЗБ, „Тшаска” відмовився від підпорядкування полк. „Жукові”. Внаслідок постала у Львові друга організація СЗБ, іменована відтоді СЗБ-2, організацію полк. „Жука” названо СЗБ-1. Організації СЗБ-1 і СЗБ-2 проіснували до початку німецької окупації, але після численних арештів і внаслідок дій агентів НКВД існували лише в залишковій формі.

⁷ Згідно з „Інструкцією для громадянина Раконя”, п. VII.3.6. (див. прим. 2) радіостанція в Парижі повинна була розпочати роботу 10.12.1939. Проте перша радіостанція у Франції з криптонімом „Регіна” почала працювати тільки 25.1.1940, її за-

opozycji antysanacyjnej. Podczas kampanii wrześniowej 1939 bez przydziału służbowego, od 28.9.1939 dowódca WP we Francji. Premier Rządu RP na uchodźstwie oraz minister spraw wojskowych, a od 7.11 t.r. Wódz Naczelny i generalny inspektor sił zbrojnych. Krytykowany za błędy podczas kampanii francuskiej 1940 pozostał jednak na stanowisku premiera Rządu RP i odbudował w Wielkiej Brytanii Polskie Siły Zbrojne. Pod naciskiem W. Brytanii, mimo sprzeciwu wielu polskich polityków, podpisał 30.7.1941 układ o wznowieniu stosunków dyplomatycznych i utworzeniu Armii Polskiej w ZSRS. Zginął w katastrofie lotniczej w Gibraltarze, której okoliczności nie wyjaśniono do dziś. Pochowany na cmentarzu lotników polskich w Newark pod Londynem.

⁵ Właściwie Sosnkowski Kazimierz (19.11.1885–10.10.1969). Działacz niepodległościowy, gen. broni. Studiował na Politechnice Warszawskiej oraz Lwowskiej. Członek PPS, jeden z przywódców Organizacji Bojowej PPS. W 1908 założyciel Związku Walki Czynnej, a w 1910 współorganizator Związku Strzeleckiego. Podczas I wojny światowej w Legionach Polskich, szef sztabu I Brygady, aresztowany wraz z Piłsudskim i razem z nim więziony w Niemczech w l. 1917–1918. Po powrocie do kraju współorganizator WP. W czasie wojny polsko-sowieckiej członek Rady Obrony Państwa, dowódca Armii Odwodowej i Frontu Północno-Wschodniego, 1921–1924 minister spraw wojskowych. Delegat Polski ds. rozbrojenia w Lidze Narodów. Inspektor Armii „Podole”, a potem Armii „Polesie”. W kampanii wrześniowej 1939 dowódca Frontu Południowego, następnie przedostał się przez Karpaty i Węgry do Paryża, gdzie pełnił najwyższe funkcje państwowe – zastępcy Prezydenta RP, przewodniczącego Komitetu ds. Kraju i Komitetu Politycznego w rządzie Sikorskiego. Od 11.1939 do 6.1940 także Komendant Główny ZWZ. Po klęsce Francji w Londynie, na znak protestu przeciwko ustępstwom w sprawie polskiej granicy wschodniej w układzie Sikorski–Majski, w 7.1941 ustąpił z rządu. Potem bezskutecznie zabiegał o przydział w wojsku. Po śmierci gen. Sikorskiego mianowany Naczelnym Wodzem. Zdecydowany przeciwnik nawiązania współpracy ze Związkiem Sowieckim przed unormowaniem stosunków politycznych, był również przeciwny wybuchowi Powstania Warszawskiego. Pod naciskiem Wielkiej Brytanii zdymisjonowany 30.9.1944, osiadł na stałe w Kanadzie. Jeden z faktycznych przywódców emigracji polskiej.

⁶ Związek Walki Zbrojnej był we Lwowie organizowany dwutorowo – w drugiej dekadzie grudnia 1939 przybył z Paryża emisariusz Tadeusz Strowski ps. „Turzyna” i nawiązał kontakt z płk. Władysławem Żebrowskim, który pod ps. „Żuk” objął Komendę Obszaru nr 3 ZWZ. Natomiast pod koniec grudnia t.r. przybył z Warszawy mjr Alfons Aleksander Kloc – emisariusz gen. Tokarzewskiego-Karaszewicza, wtedy jeszcze komendanta organizacji Służba Zwycięstwu Polski, który dowództwo lwowskiego okręgu powierzył ppłk. J. Sokołowskiemu ps. „Trzaska”. W styczniu 1940, gdy SZP została przekształcona w ZWZ, ppłk „Trzaska” odmówił podporządkowania się płk. „Żukowi”. W rezultacie powstała we Lwowie druga organizacja ZWZ, określana odąd jako ZWZ-2, zaś organizację płk. „Żuka” nazwano ZWZ-1. Organizacje ZWZ-1 i ZWZ-2 dotrwały do początków okupacji niemieckiej, ale po licznych aresztowaniach i w wyniku infiltracji przez agentów NKWD już tylko w formie szczątkowej.

⁷ Zgodnie z *Instrukcją dla Obywatela Rakonia* p. VII.3.b. (por. przypis 2) radiostacja w Paryżu powinna rozpocząć pracę 10.12.1939. Jednak dopiero 25.1.1940 została uruchomiona we Francji pierwsza radiostacja o kryptonimie „Regina”, której zadaniem było nawiązanie i utrzymanie łączności z Krajem oraz polskimi placówkami w państwach ościennych, zwłaszcza na Węgrzech i w Rumunii. Po rozesłaniu kurierów z elementami ruchu 19.2.1940 nawiązano łączność z bazą w Bukareszcie, a 8.3 t.r. z bazą w Budapeszcie. *Dziękuję Wam Rodacy*, Londyn 1973, s. 104–106; J. Tucholski *Cichociemni*, wyd. 3 uzup. Warszawa 1988, s. 14. Odmianą datę – 24.12.1939 – podaje K. Malinowski *Żołnierze łączności walczącej Warszawy*, Warszawa 1983, s. 33.

⁸ Baza Nr II w Bukareszcie kryptonim „Bolek” rozpoczęła pracę w grudniu 1939. Do zadań jej należało utrzymywanie szlaków kurierskich, przekazywanie poczty, pośredniczenie w przekazywaniu pieniędzy do Kraju oraz łączność radiowa. Utrzymywała ona szlaki z Bukaresztu na terytoryj okupacji sowieckiej; szlak do Warszawy był dla niej zadaniem drugoplanowym. Po usunięciu w listopadzie 1940 polskiego przedstawicielstwa dyplomatycznego w Rumunii przeszła na pracę

вданням було встановлення і утримання зв'язку з Польщею та польськими представництвами в сусідніх державах, особливо в Угорщині і в Румунії. Після розсилки кур'єрів з відповідними інструкціями 19.2.1940 встановлено зв'язок з базою в Бухаресті, а 8.3.40 з базою в Будапешті. (*Dziękuję Wam Rodacy*, Londyn 1973, с. 104–106; J. Tucholski *Cichociemni*, wyd. 3 uzup. Warszawa 1988, с. 14. Іншу дату – 24.12.1939 подає К. Маліновський. K. Malinowski *Żołnierze łączności walczącej Warszawy*, Warszawa 1983, с. 33).

⁸ База № II в Бухаресті (криптонім „Болек”) розпочала працю в грудні 1939. До її завдань належало утримування кур'єрських зв'язків, передача пошти, посередництво в передачі грошей до Польщі та радіозв'язок. Вона утримувала конспіративні зв'язки з Бухарестом на радянські території; зв'язок з Варшавою був для неї другорядним завданням. Після ліквідації в листопаді 1940 польського дипломатичного представництва в Румунії вона перейшла в підпілля, а після арештів навесні 1943 перестала діяти. (*Polskie Siły Zbrojne w drugiej wojnie światowej*, т. 3, *Armia Krajowa*, Londyn 1950, с. 230).

⁹ Mickiewicz Adam *Dziady i Poema*, Wyd. Biblioteka Polska [Warszawa 1925].

¹⁰ Серов Іван (1905–1990) – комісар державної безпеки 3-го рангу. В 1939 народний комісар внутрішніх справ УРСР, в 1941 – заступник народного комісара внутрішніх справ СРСР. В 1944–1945 рр. відповідальний за безпеку тилу фронту, організатор викрадення керівників польської підпільної держави в 3.1945 („процес шістнадцяти”). В 1954–1958 – голова КГБ при Раді Міністрів СРСР, в 1963 – позбавлений звання Героя Радянського Союзу і розжалований до чину генерал-полковника.

¹¹ Берія Лаврентій (1899–1953). В органах державної безпеки з 1921. В 1938–1945 народний комісар внутрішніх справ, з 1941 – заступник голови Ради Народних Комісарів, потім Ради Міністрів СРСР, а останнім часом (1953) перший заступник голови Ради Міністрів і міністр внутрішніх справ. В 1939–1953 член Політбюро, потім Президій ЦК ВКП(б) – КПСС. Страчений 23.12.1953.

¹² Конспіративної організації з такою назвою не згадують досі ніякі доступні джерела. Можливо, йдеться про організацію „Визволення”, яка групувала молодь, пов'язану з Народною гімназичною і університетською організацією (НОГА – Narodowa Organizacja Gimnazjalna i Akademicka). За твердженням Є. Венгерського, після вересня 1939 вона перетворилася в організацію військового і розвідувально-інформаційного характеру. (J. Węgierski *Lwów pod okupacją sowiecką*, Warszawa 1991, с. 27. Дали: J. Węgierski *Lwów...*). Про арешти серед молоді з інтелігентського середовища, пов'язаної з Кадетським корпусом № 1 у Львові, пише у спогадах К. Жигульський. K. Żygulski *Jestem z lwowskiego etapu*, Warszawa 1994, с. 124.

¹³ Кшиж Адам, нар. 1921 у Львові, гімназист. Заарештований 8.12.1939. Обвинувачений за ст. 54-2-11 КК УРСР; серед документів немає вироку та інформації про місце відбування кари. Помер у таборі 23.9.1943. ДА СБУ, Львів, спр. П-32437 (ЦА МВСіА, № У 1/227/Ф).

¹⁴ Пістль Густав, нар. 5.7.1920 у Львові, випускник Кадетського корпусу № 1. Заарештований 10.12.1939. Спочатку в'язень тюрми у Львові, потім у Києві. Обвинувачений за ст. 54-2-11 КК УРСР. Рішенням ОСО від 29.3.1941 засуджений до 8 років ИТЛ. Вивезений до Севжелдорлагу. Його батько, поручник Пістль Рудольф Густав, нар. 9.4.1889, бухгалтер Кадетського корпусу № 1 у Львові, перебував у старобільському таборі, розстріляний у Харкові в 1940. ДА СБУ, Львів, спр. П-13986 (ЦА МВСіА, № У 1/278/Ф). J. Tucholski *Mord w Katyniu*, Warszawa 1991, с. 471, 987.

¹⁵ Кухарський Єжи, нар. 1911, син Еугенюша Кухарського, професора філології Університету Яна Казимира (УЯК) у Львові. Після війни юрист у Сполучених Штатах Америки. (*Polski Słownik Biograficzny*, т. 16).

konspiracyjną, zaś po aresztowaniach wiosną 1943 zaprzestała działalności. *Polskie Siły Zbrojne w drugiej wojnie światowej*, t. 3, *Armia Krajowa*, Londyn 1950, s. 230.

⁹ Mickiewicz Adam *Dziady i Poema*, Wyd. Biblioteka Polska [Warszawa 1925].

¹⁰ Sierow Iwan (1905–1990) – komisarz bezpieczeństwa państwowego 3 rangi. W 1939 komisarz ludowy spraw wewnętrznych USRS, w 1941 zastępca komisarza ludowego spraw wewnętrznych ZSRS. W l. 1944–1945 odpowiedzialny za bezpieczeństwo zaplecza frontu, organizator porwania przywódców podziemnego państwa polskiego w 3.1945 (proces szesnastu). W l. 1954–1958 przewodniczący KGB przy Radzie Ministrów ZSRS, w 1963 pozbawiony tytułu Bohatera Związku Sowieckiego i zdegradowany do stopnia gen. pułkownika.

¹¹ Beria Ławrientij (1899–1953). W organach bezpieczeństwa państwowego od 1921. W l. 1938–1945 ludowy komisarz spraw wewnętrznych, od 1941 zastępca przewodniczącego Rady Komisarzy Ludowych, następnie Rady Ministrów ZSRS, a ostatnio (1953) pierwszy zastępca przewodniczącego Rady Ministrów i minister spraw wewnętrznych. W l. 1939–1953 członek Politbiura, następnie Prezydium KC WKP(b) – KPZS. Stracony 23.12.1953.

¹² Organizacji konspiracyjnej o takiej nazwie nie wymienia dotychczas żadne dostępne źródło. Być może chodzi o organizację „Wyzwolenie”, która grupowała młodzież związaną z Narodową Organizacją Gimnazjalną i Akademicką (NOGA). Według J. Węgierskiego po wrześniu 1939 przekształciła się ona w organizację o charakterze wojskowym i wywiadowczo-informacyjnym. J. Węgierski *Lwów pod okupacją sowiecką*, Warszawa 1991, s. 27. (dalej: J. Węgierski *Lwów...*). O aresztowaniach wśród młodzieży ze środowiska inteligenckiego, powiązanej z Korpusem Kadetów nr 1 we Lwowie, pisze w swych wspomnieniach K. Żygułski *Jestem z lwowskiego etapu*, Warszawa 1994, s. 124.

¹³ Krzyż Adam ur. 1921 we Lwowie, gimnazjalista. Aresztowany 8.12.1939. Oskarżony z § 54-2-11 KK USRS; w aktach brak wyroku oraz informacji o miejscu odbywania kary. Zmarł w obozie 23.9.1943. PA SBU Lwów, sygn. P-32437 (CA MSWiA, sygn. U I/277/F).

¹⁴ Pisl Gustaw ur. 5.7.1920 we Lwowie. Absolwent Korpusu Kadetów nr 1. Aresztowany 10.12.1939. Początkowo więziony we Lwowie, potem w Kijowie. Oskarżony z § 54-2-11 KK USRS. Postanowieniem OSO z 29.3.1941 skazany na 8 lat ITŁ. Wywieziony do Siewzeldorlagu. Jego ojciec por. Pisl Rudolf Gustaw ur. 9.4.1889, płatnik Korpusu Kadetów nr 1 we Lwowie, był więziony w obozie starobielskim i dzieląc los wszystkich oficerów został rozstrzelany w Charkowie w 1940. PA SBU Lwów, sygn. P-13986 (CA MSWiA, sygn. U I/278/F). J. Tucholski *Mord w Katyniu*, Warszawa 1991, s. 471, 987.

¹⁵ Kucharski Jerzy ur. 1911, syn Eugeniusza Kucharskiego profesora filologii Uniwersytetu Jana Kazimierza (UJK) we Lwowie. Po wojnie prawnik w Stanach Zjednoczonych. *Polski Słownik Biograficzny*, t. 16.

¹⁶ Chmielewski Leonard Józef ur. 17.4.1919 w Lublinie, absolwent Korpusu Kadetów nr 1 (XX promocja w 1938), student Wydziału Chemii Uniwersytetu Józefa Piłsudskiego w Warszawie. Stracony w 1940. Wymieniony na „liście ukraińskiej” pod nr 3113. *Śladem zbrodni katyńskiej*, Warszawa 1998.

¹⁷ Ingarden Jerzy Kazimierz ur. 19.10.1921 w Toruniu, syn Romana profesora filozofii Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, wnuk Romana inżyniera, autora projektu generalnej regulacji Wisły. Z więzienia we Lwowie w 1940 wywieziony do obozu. Potem w AP w ZSRS (16 pp). Ukończył Szkołę Podchorążych Artylerii Plot., nast. służył jako ppor. w lotnictwie polskim w Wielkiej Brytanii. Odznaczony w bitwie o Ren w 1945. Do Polski powrócił 25.9.1948 by połączyć się z rodziną w Krakowie, gdzie zmarł 26.2.1949. CA MSWiA, sygn. 825d/30/41. *Polski Słownik Biograficzny*, t. 10.

¹⁸ Marciniak Piotr ps. „Emil”. Zob. Część trzecia *Problemy konspiracji*, dok. nr 7, s. 675.

¹⁹ Widawski Józef ur. 1914 w Janowie Lubelskim, pchor. rez., nauczyciel. W ZWZ-I łącznik „Emila” do Równego i Borysławia, ps. „Wit”, „Józek”. Aresztowany w Drohobyczu 31.3.1940.

¹⁶ Хмелевський Леонард Юзеф, нар. 17.4.1919 в Любліні, випускник Кадетського корпусу № 1 (XX випуск в 1938), студент хімічного факультету Університету Юзефа Пілсудського у Варшаві. Страчений в 1940. Згадуваний в „українському списку” під № 3113. (*Śladem zbrodni katyńskiej*, Warszawa 1998).

¹⁷ Ингарден Єжи Казімеж, нар. 19.10.1921 в Торуні, син Романа, професора філософії Ягеллонського університету в Кракові, онук Романа інженера, автора проекту генерального регулювання Вісли. З тюрми у Львові в 1940 вивезений до табору. Потім в АП в СРСР (16 пп). Закінчив Школу підхорунжих протиповітряної артилерії, потім служив підпоручником у польській авіації у Великобританії. Нагороджений в бою за Рейн в 1945. До Польщі повернувся 25.9.1948, щоб поєднатися з сім'єю в Кракові, де помер 26.2.1949. (ЦА МВСіА, № 825д/30/41. *Polski Słownik Biograficzny*, т. 10).

¹⁸ Марціняк Піотр, псевдо „Еміль”. (Див. Частина третя *Проблеми підпілля*, док. № 7, с. 674).

¹⁹ Відавський Юзеф, нар. 1914 в Янові-Люблінському, підхорунжий запасу, вчитель. В СЗБ-1 зв'язківець „Еміля” до Рівного і Борислава, псевдо „Віт”, „Юзек”. Заарештований 31.3.1940 у Дрогобичі. Утримувався там само. Справу направлено на ОСО НКВД СРСР 22.6.1941, але у зв'язку із початком війни її не було розглянуто. Можливо розстріляний у Дрогобицькій в'язниці у червні 1941. ДА СБУ, № П-18441 (ЦА МВСіА, № У І/279/Ф).

²⁰ Із слідчих документів відомо, що Чеховський Ервін нар. 1897 у Вижниці (Румунія), офіцер запасу, лікар, діяч Стрілецького союзу в Бориславі був у СЗБ-1 комендантом у „Підокругу” Дрогобич, псевдо „Єзерський”. Заарештований 19.2.1940, в'язень тюрем у Дрогобичі і Києві. У групі 26 солдатів підпілля 2–4.7.1941 постав перед Військовим трибуналом КОВО, засуджений на смерть, розстріляний у Києві 7.7.1941. ДА СБУ, № П-35213, т. 1–10 (ЦА МВСіА, № У І/13-22/Ф).

²¹ Правильно Беровський Антоні. (Див. Частина третя *Проблеми підпілля*, док. № 7, с. 674).

²² Вундерліх Збігнев Ришард, нар. 20.7.1907 у Варшаві, заступник повітового старости в Борщові і Самборі. В 1939 т.в.о. заступника старости в Зборові. У СЗБ-1 комендант Округу Тернопіль, псевдо „Валіцький”. Заарештований у Дрогобичі 27.3.1940. Спочатку у Дрогобицькій в'язниці, а з 5.4.1940 в Тернопільській в'язниці. Засуджений Військовим трибуналом КОВО на виїзній сесії у Тернополі у групі 20 учасників тернопільського підпілля 15–17.10.1940, отримав смертний вирок. Військова колегія Верховного суду СРСР 22.11.1940 і Президія Верховної Ради СРСР 21.12.1940 залишили вирок у силі. Розстріляний 27.12.1940 у Тернополі. ДА СБУ, Тернопіль, № 22967 (ЦА МВСіА, № У І/300/Ф, т. 1–4). Cz.E. Blicharski *Tarnopolanie na starym ojców szlaku*, Biskupice 1994 (далі: Cz.E. Blicharski *Tarnopolanie...*), с. 174, 194–195. *Органы государственной безопасности СССР в Великой отечественной войне*, т. 1, Москва 1995 (далі: *Органы государственной безопасности...*), с. 184–186. Пор. також протокол допиту П. Марціняка: ДА СБУ, № П-30031 (ЦА МВСіА, № У І/5/Ф).

²³ Стец Тадеуш Станіслав, нар. 29.11.1907 у Дрогобичі, капітан піхоти, 53 пп. В СЗБ-1 член вузького кола осіб у штабі (фактично начальник штабу) „Підокругу” Дрогобич, псевдо „Скеров”. Заарештований 31.3.1940, в'язень тюрем у Львові і Києві. Засуджений Військовим Трибуналом КОВО 2–4.7.1941 у групі 26 солдатів дрогобицького підпілля до страти. Не зберігся серед документів протокол виконання вироку, але оскільки з документації, яка існує, випливає, що решту осіб з цього процесу було розстріляно 7.7.1941 в Києві, можна здогадуватися, що це також дата смерті капітана Стеца. ДА СБУ, № П-35213, т. 1–10 (ЦА МВСіА, № У І/13/Ф).

²⁴ Курпель Юзеф, нар. 19.3.1911 у Львові, підпоручник піхоти запасу, 53 пп, студент юридичного факультету на УЯК у Львові. В СЗБ-1 з січня 1940 один із організаторів

Tam też więziony. Sprawę skierowano na OSO NKWD ZSRS 22.6.1941, ale z powodu wypadków wojennych nie została ona rozpatrzona. Prawdopodobnie został rozstrzelany w drohobyckim więzieniu w czerwcu 1941. PA SBU, sygn. P-18441 (CA MSWiA, sygn. U I/279/F).

²⁰ Z akt śledczych wiadomo, że Czechowski Erwin ur. 1897 w Wyżnicy (Rumunia), oficer rez., lekarz, działacz Związku Strzeleckiego w Borysławiu był w ZWZ-1 komendantem Podokręgu Drohobycz, ps. „Jeziński”. Aresztowany 19.2.1940, więziony w Drohobyczu i Kijowie. Sądzony w grupie 26 żołnierzy konspiracji 2–4.7.1941 przez Wojenny Trybunał KOWO, skazany na śmierć. Rozstrzelany w Kijowie 7.7.1941. PA SBU, sygn. P-35213, t. 1–10 (CA MSWiA, sygn. U I/13-22/F).

²¹ Właściwie Berowski Antoni. Zob. Część trzecia *Problemy konspiracji*, dok. nr 7, s. 675.

²² Wunderlich Zbigniew Ryszard ur. 20.7.1907 w Warszawie, wicestarosta powiatowy w Borszczowie i Samborze. W 1939 p.o. wicestarosty w Zborowie. W ZWZ-1 komendant Okręgu Tamopol, ps. „Walicki”. Aresztowany w Drohobyczu 27.3.1940. Początkowo więziony w Drohobyczu, a od 5.4.1940 w Tarnopolu. Sądzony przez Wojenny Trybunał KOWO na sesji wyjazdowej w Tarnopolu w grupie 20 członków tarnopolskiej konspiracji 15–17.10.1940. Skazany na karę śmierci. Izba Wojskowa Sądu Najwyższego ZSRS w dn. 22.11.1940 oraz Prezydium Rady Najwyższej ZSRS w dn. 21.12.1940 utrzymały wyrok w mocy. Rozstrzelany 27.12.1940 w Tarnopolu. PA SBU Tarnopol, sygn. 22967 (CA MSWiA, sygn. U I/300/F, t. 1–4). Cz. E. Blicharski *Tarnopolanie na starym ojców szlaku*, Biskupice 1994 (dalej: Cz. E. Blicharski *Tarnopolanie...*), s. 174, 194–195. *Organy gosudarstwiennoj biezopasnosti SSSR w wielikoj otiecziestwiennoj wojnie*, t. 1, Moskwa 1995 (dalej: *Organy gosudarstwiennoj biezopasnosti...*), s. 184–186. Por. także protokół przesłuchania P. Marciniaka: PA SBU, sygn. P-30031 (CA MSWiA, sygn. U I/5/F).

²³ Stec Tadeusz Stanisław ur. 29.11.1907 w Drohobyczu, kpt. piech., 53 pp. W ZWZ-1 członek ścisłego sztabu (faktycznie szef sztabu) Podokręgu Drohobycz, ps. „Skierow”. Aresztowany 31.3.1940, więziony we Lwowie i Kijowie. Sądzony przez Wojenny Trybunał KOWO 2–4.7.1941 w grupie 26 żołnierzy konspiracji drohobyckiej, skazany na śmierć. Nie zachował się w aktach protokołu wykonania wyroku, ale ponieważ z istniejącej dokumentacji wynika, że pozostałe osoby z tego procesu zostały rozstrzelane 7.7.1941 w Kijowie, można domniemywać, że jest to również data śmierci kpt. Steca. PA SBU, sygn. P-35213, t. 1–10 (CA MSWiA, sygn. U I/13/F).

²⁴ Kurpiel Józef ur. 19.3.1911 we Lwowie, ppor. piech. rez., 53 pp, student prawa na UJK we Lwowie. W ZWZ-1 od stycznia 1940 współorganizator Podokręgu Drohobycz, ps. „Wilk”. Aresztowany 31.3.1940, więziony w Drohobyczu i Kijowie. Sądzony wraz z 18 żołnierzami konspiracji drohobycko-borysławskiej przez Wojenny Trybunał KOWO 12–16.5.1941, skazany na śmierć. Rozstrzelany 22.6.1941 w Kijowie. PA SBU, sygn. P-30069, t. 1–5 (CA MSWiA, sygn. U I/23-27/F), CAW, Ap. 6561.

²⁵ Właściwie Michalski Szczepan ur. 1905 w Stryszawie, hufcowy ZHP w Drohobyczu, szef konspiracyjnej organizacji młodzieżowej tamże. Wraz ze swą organizacją wszedł w skład Podokręgu Drohobycz ZWZ-1. Aresztowany 14.2.1940 na granicy podczas powrotu z wyprawy do Budapesztu, więziony w Drohobyczu i Kijowie. Sądzony wraz z 18 żołnierzami drohobycko-borysławskiej konspiracji przez Wojenny Trybunał KOWO 12–16.5. 1941, skazany na śmierć. Wyrok wykonano 22.6.1941 w Kijowie. PA SBU, sygn. P-30069, t. 1–5 (CA MSWiA, sygn. U I/23-27/F).

²⁶ Informacje o aresztowaniach w Dobromilu i zdobyciu przez NKWD planów powstania znajdują się m.in. w protokole przesłuchania W. Bestera ps. „Kowadło”. PA SBU, sygn. P-35213, t. 4 (CA MSWiA, sygn. U I/16/F).

²⁷ Żebrowski Władysław Kazimierz ur. 17.12.1883 w Gródku Jagiellońskim, płk art. st. sp. W konspiracji czynny od pierwszych dni okupacji sowieckiej, początkowo jako dowódca grupy organizacyjnej POWW Lwów-miasto. Od końca grudnia 1939 w ZWZ-1 p.o. komendanta Obszaru Nr 3 – Lwów. Oprócz wymienionych w dokumencie pseudonimów używał także ps. „Jasieńczyk” i „Dębiński”. Zagrożony aresztowaniem 11.4.1940 opuścił Lwów z zamiarem udania się do Paryża. 25.4.1940 pod Jasionowem Polnym k. Horodenki wg relacji został zamordowany przez

„Підокругу” Дрогобич, псевдо „Вільк”. Заарештований 31.3.1940, в'язень тюрем в Дрогобичі і Києві. Засуджений до смерті разом з 18 солдатами дрогобицько-бориславського підпілля Військовим трибуналом КОВО 12–16.5.1941. Розстріляний 22.6.1941 в Києві. ДА СБУ, № П-30069, т. 1–5 (ЦА МВСіА, № У І/23-27/Ф), ЦВА, Ап. 6561.

²⁵ Правильно: Міхальський Щепан, нар. 1905 у Стришаві, комендант гуфца ЗГП в Дрогобичі, начальник конспіративної молодіжної організації там само. Разом зі своєю організацією увійшов до складу „Підокругу” Дрогобич СЗБ-1. Заарештований 14.2.1940 на кордоні під час повернення з експедиції до Будапешта, в'язень тюрем в Дрогобичі і Києві. Засуджений на смерть разом з 18 солдатами дрогобицько-бориславського підпілля Військовим трибуналом КОВО 12–16.5.1941. Вирок виконано 22.6.1941 в Києві. ДА СБУ, № П-30069, т. 1–5 (ЦА МВСіА, № У І/23-27/Ф).

²⁶ Інформації про арештування в Добромилі і здобуття НКВД планів повстання знаходяться між іншим у протоколі допиту В. Бестера, псевдо „Ковадло”. ДА СБУ, № П-35213, т. 4 (ЦА МВСіА, № У І/16/Ф).

²⁷ Жебровський Владислав Казімеж, нар. 17.12.1883 у Городку-Ягеллонському, відставний полк. артилерії. В підпіллі активний з перших днів радянської окупації, спочатку як командир організаційної групи ПОВВ Львів-місто. З кінця грудня 1939 в СЗБ-1 – т.в.о. коменданта Регіону № 3 – Львів. Крім названих у документі псевдонімів уживав також псевдо „Ясеньчик” і „Дембінський”. Під загрозою арешту 11.4.1940 залишив Львів з наміром поїхати до Парижа. 25.4.1940 під Ясеновом-Польним біля Городенки, за свідченнями, вбитий провідником або як поранений спійманий прикордонним загonom НКВД і перевезений до в'язниці у Львові, де помер. G. Mazur, J. Węgierski *Konspiracja lwowska 1939–1944. Słownik biograficzny*, Katowice 1997 (далі: G. Mazur, J. Węgierski *Konspiracja lwowska...*)

²⁸ Правильно: Дзекановський Кароль. (Див. Частина третя *Проблеми підпілля*, док. № 7, с. 674).

²⁹ Правильно: Жарчевський Станіслав, нар. 30.7.1893 у Львові, відставний поручник кавалерії, власник кінського заводу, тренер коней і вчитель верхової їзди. В СЗБ-1 начальник штабу Командування Регіону № 3 – Львів, псевдо „Нерон”, „Станіслав”. Заарештований 3.3.1940, засуджений Львівським обласним судом на смерть 22.3.1941. Документ про виконання вироку не зберігся. ДА СБУ, № П-30957 (ЦА МВСіА, № У І/105/Ф), ЦВА, Ап. 2127, 4563.

³⁰ Свежбінський Антоні. Див. Частина третя *Проблеми підпілля*, док. № 7, с. 674).

³¹ У відомих карно-слідчих документах збереглися лише копії протоколів допитів Мечислава Шульмінського сина Александра. Можна здогадуватись, що він займався легалізацією, хоча А. Свежбінський, якому ці справи підлягали, не називає прізвища свого співробітника в цій сфері, а тільки псевдоніми „Равіч” і „Любіч”. ДА СБУ, № П-30031 (ЦА МВСіА, № У І/5-7/Ф).

³² Богданович Адам. (Див. Частина третя *Проблеми підпілля*, док. № 7, с. 674).

³³ Стровський Тадеуш, син Болеслава, нар. 1892, псевдо „Тужима”, „Тадеуш”, емісар Головного коменданта СЗБ „Годземби”, прибув з Парижа до Львова 19.12.1939. Постать Стровського викликає велике зацікавлення з огляду на свою неоднозначність. Безсумнівно, багато можуть пояснити його карно-слідчі документи, які зберігаються у Москві. З доступних матеріалів відомо, що він був заарештований у січні 1940 на кордоні під час повороту до Парижа, в травні 1940 знаходився в Москві, а в 1941 був засуджений Військовим трибуналом. ДА СБУ, № П-30031 та № П-7259 (ЦА МВСіА, № У І/6/Ф та № У І/31/Ф); *Armia Krajowa w dokumentach*, т. 1, Londyn 1970, с. 160, 234, 239; J. Węgierski *Lwów...*, с. 50–52, 100–104, 180 і 326–327. Пор. також док. на с. 794 цього видання.

³⁴ Дашкевич Броніслава, нар. 1880 у Львові. Заарештована 29.3.1940. Обвинувачена за ст. 54-2-11. Засуджена ОСО НКВД 17.5.1941 до 5 років ИТЛ, вивезена до Севвостлагу.

przewodnika lub ranny ujęty przez oddział pograniczny NKWD i przewieziony do więzienia we Lwowie, gdzie zmarł. G. Mazur, J. Węgierski *Konspiracja lwowska 1939–1944. Słownik biograficzny*. Katowice 1997 (dalej: G. Mazur, J. Węgierski *Konspiracja lwowska...*).

28 Właściwie Dziekanowski Karol. Zob. Część trzecia *Problemy konspiracji*, dok. nr 7, s. 675.

29 Właściwie Żarczewski Stanisław ur. 30.7.1893 we Lwowie, por. kaw. st. sp., właściciel stadniny, trener koni i nauczyciel jazdy konnej. W ZWZ-1 szef sztabu Komendy Obszaru Nr 3 – Lwów, ps. „Neron”, „Stanisław”. Aresztowany 3.3.1940, sądzony przez lwowski Sąd Obwodowy. Skazany na śmierć przez rozstrzelanie 22.3.1941. W aktach nie zachował się dokument wykonania wyroku. PA SBU, sygn. P-30957 (CA MSWiA, sygn. U I/105/F), CAW, Ap. 2127, 4563.

30 Świerzbiniński Antoni. Zob. Część trzecia *Problemy konspiracji*, dok. nr 7, s. 675.

31 W znanych aktach karno-śledczych zachowały się jedynie odpisy protokołów przesłuchań Mieczysława Szulmińskiego s. Aleksandra. Można na ich podstawie domniemywać, że zajmował się on legalizacją, aczkolwiek A. Świerzbiniński, któremu podlegały te sprawy, nie wymienia nazwiska swego współpracownika w tym zakresie, a jedynie pseudonimy „Rawicz” i „Lubicz”. PA SBU, sygn. P-30031 (CA MSWiA, sygn. U I/5-7/F).

32 Bogdanowicz Adam. Zob. Część trzecia *Problemy konspiracji*, dok. nr 7, s. 675.

33 Strowski Tadeusz s. Bolesława ur. 1892, ps. „Turzyma”, „Tadeusz”, emisariusz Komendanta Głównego ZWZ „Godziemby”, przybył z Paryża do Lwowa 19.12.1939. Osoba Strowskiego wzbudza wielkie zainteresowanie ze względu na swą niejednoznaczność. Niewątpliwie wiele mogą wyjaśnić jego akta karno-śledcze przechowywane w Moskwie. Z dostępnych materiałów wiadomo, że był aresztowany w styczniu 1940 na granicy w powrotnej drodze do Paryża, w maju t.r. znajdował się w Moskwie, a w 1941 został osądzony przez Trybunał Wojenny. PA SBU, sygn. P-30031 oraz sygn. P-7259 (CA MSWiA, sygn. U I/6/F oraz sygn. U I/31/F); *Armia Krajowa w dokumentach*, t. 1, Londyn 1970, s. 160, 234, 239; J. Węgierski *Lwów...*, s. 50–52, 100–104, 180 i 326–327. Por. także dok. na s. 795. niniejszej publikacji.

34 Daszkiewicz Bronisława ur. 1880 we Lwowie. Aresztowana 29.3.1940. Oskarżona z § 54-2-11. Skazana przez OSO NKWD w dn. 17.5.1941 na 5 lat ITŁ, wywieziona do Siewwostłagu. W ramach amnestii 17.9.1941 zwolniona z obozu, zesłana do Czelabińska. PA SBU, sygn. P-15190 (CA MSWiA, sygn. U I/282/F), P-30031 (CA MSWiA, sygn. U I/5/F) oraz CA MSWiA, sygn. U I/121/F.

35 Chrzóstowski Zygmunt. Zob. Część trzecia *Problemy konspiracji*, dok. nr 7, s. 675.

36 Sprawa „skarbu poznańskiego” była szczegółowo badana w śledztwie w sprawie Komendy Obszaru Nr 3 – Lwów ZWZ-1. PA SBU, sygn. P-30031 (CA MSWiA, sygn. U I/5-7/F). Por. także J. Węgierski *Lwów...*, s. 83–84.

37 Marcinowski Paweł ur. 1909 w m. Echo w Mandżurii, ppor. rez., student. W Komendzie Okręgu ZWZ-2 Stanisławów pełnił funkcję szefa wywiadu, ps. „Tamawa”. Aresztowany 30.3.1940 w Stanisławowie. Wylączony z grupy 24 żołnierzy stanisławowskiej konspiracji i sądzony oddzielnie 12.10.1940 na zamkniętym posiedzeniu Trybunału Wojennego KOWO w Stanisławowie. Skazany na rozstrzelanie. W aktach brak dokumentu stwierdzającego wykonanie wyroku. PA SBU Iwanofrankiowski, sygn. P-15967, t. 1–7 (CA MSWiA, sygn. U I/298/F, t. 1–7).

38 Właściwie Leszczyński Roman. Podczas śledztwa ujawniono, że jest to por. Jan Wyszyński ur. 1910 w Milanówku, agronom. Komendant Okręgu ZWZ-2 Stanisławów. Aresztowany 30.3.1940 w Stanisławowie. Sądzony w grupie 24 żołnierzy ZWZ przez Wojenny Trybunał KOWO 2–5.10.1940 na zamkniętym posiedzeniu w Stanisławowie. Skazany na karę śmierci. Rozstrzelany 25.12.1940 w Stanisławowie. PA SBU Iwanofrankiowski, sygn. P-15967, t. 1–7 (CA MSWiA, sygn. U I/298/F, t. 1–7).

39 Dukiet Zbigniew ur. 1905 we Lwowie, buchalter w kołomyjskim banku. Komendant Obwodu ZWZ-2 Kołomyja (wg G. Mazura zastępca komendanta. G. Mazur *Pokucie w latach drugiej wojny światowej. Położenie ludności, polityka okupantów, działalność podziemia*, Kraków 1994,

На підставі амністії 17.9.1941 звільнена з табору, заслана до Челябінська. ДА СБУ, № П-15190 (ЦА МВСіА, № У І/282/Ф), № П-30031 (ЦА МВСіА, № У І/5/Ф) та ЦА МВСіА № У І/121/Ф.

³⁵ Хшонстовський Зигмунт. (Див. Частина третя *Проблеми підпілля*, док. № 7, с. 674).

³⁶ Справа „познанського скарбу” була докладно досліджена в справі Командування Региону № 3 – Львів СЗБ-1. ДА СБУ, № П-30031 (ЦА МВСіА, № У І/5-7/Ф). Пор. також J. Węgierski *Lwów...*, с. 83–84.

³⁷ Марціновський Павел, нар. 1909 у м. Ехо в Маньчжурії, підпоручник запасу, студент. В Командуванні Округу СЗБ-2 – Станіславів виконував обов'язки начальника розвідки, псевдо „Тарнава”. Заарештований 30.3.1940 у Станіславі. Виокремлений із групи 24 учасників станіславівського підпілля і засуджений окремо 12.10.1940 на закритому засіданні Військового трибуналу КОВО у Станіславі. З вироком – розстріл. У справі відсутній документ, який би підтверджував виконання вироку. ДА СБУ, Івано-Франківськ, № П-15967, т. 1–7 (ЦА МВСіА № У І/298/Ф, т. 1–7).

³⁸ Правильно: Лещинський Роман. Під час слідства виявлено, що це поручник Ян Вишинський, який нар. 1910 в Міланувку, агроном. Комендант Округу СЗБ-2 Станіславів, заарештований 30.03.1940 у Станіславі. Засуджений у групі 24 учасників СЗБ Військовим трибуналом КОВО 2–5.10.1940 на закритому засіданні у Станіславі. Отримав смертний вирок. Розстріляний 25.12.1940 у Станіславі. ДА СБУ, Івано-Франківськ, № П-15967, т. 1–7 (ЦА МВСіА № У І/298/Ф, т. 1–7).

³⁹ Духет Збігнев, нар. 1905 у Львові, бухгалтер у Коломийському банку. Комендант Району СЗБ-2 Коломия. (За твердженням Г. Мазура, заступник коменданта. G. Mazur *Pokucie w latach drugiej wojny światowej. Położenie ludności, polityka okupantów, działalność podziemia*, Kłaków 1994, с. 55), псевдо „Буян”. Заарештований 2.4.1940 у Коломії. Засуджений Військовим трибуналом КОВО у Станіславі 20–23.9.1940 у групі 32 учасників підпілля. Отримав смертний вирок. На відміну від 11 осіб, які разом з ним отримали смертний вирок і були розстріляні 22.4.1941, в його справі не збереглося документу, який би підтверджував виконання вироку. ДА СБУ, Івано-Франківськ, № П-32265, т. 1–5 (ЦА МВСіА № У І/299/Ф, т. 1–5).

⁴⁰ Правильно: Марціновський Теодор, нар. 1898 в Богородчанах, урядник у дирекції у ПКП у Познані та Станіславі. Близький співробітник Яна Вишинського, член штабу Округу СЗБ-2 Станіславів. Заарештований 1.3.1940. Засуджений у групі 24 членів СЗБ у Станіславі. Отримав смертний вирок. Розстріляний у Станіславі 25.12.1940. ДА СБУ, Івано-Франківськ, № П-15967, т. 1–7 (ЦА МВСіА № У І/298/Ф, т. 1–7).

⁴¹ Якубовський Тадеуш, нар. 1916 у Варшаві, касир на станції у Станіславі, капрал ВП. Заарештований 21.3.1940, засуджений у групі 24 членів СЗБ. Отримав смертний вирок. Розстріляний 21.12.1940 у Станіславі. ДА СБУ, Івано-Франківськ, № П-15967, т. 1–7 (ЦА МВСіА № У І/298/Ф, т. 1–7).

⁴² Правильно: Піотровський Веслав, нар. 1901 у Станіславі, бухгалтер. Член СЗБ-2 у Станіславі, псевдо „Богуслав”. Заарештований 20.3.1940 у Станіславі. Засуджений у групі 24 членів СЗБ. Отримав смертний вирок. Розстріляний 25.12.1940 у Станіславі. ДА СБУ, Івано-Франківськ, № П-15967, т. 1–7 (ЦА МВСіА № У І/298/Ф, т. 1–7).

⁴³ Чеховський Адам, нар. 23.12.1897 у Познані, поштовий урядник. Заарештований 3.4.1940 у Станіславі. Засуджений у групі 24 членів СЗБ у Станіславі. Отримав смертний вирок. Розстріляний 25.12.1940 у Станіславі. ДА СБУ, Івано-Франківськ, № П-15967, т. 1–7. (ЦА МВСіА № У І/298/Ф, т. 1–7).

⁴⁴ Маруцак Францішка, нар. 1916 у Станіславі, інструктор фізкультури. Утримувалась у Станіславівській тюрмі від 2.3.1940. 28.7.1940 направлена до НКВД УРСР у Києві. Не вдалося розшукати її справу, однак копії протоколів її допитів було знайдено у справі

s. 55), ps. „Bujan”. Aresztowany 2.4.1940 w Kołomyi. Sądzony przez Wojenny Trybunał KOWO w Stanisławowie 20–23.9.1940 w grupie 32 żołnierzy konspiracji. Skazany na śmierć. W odróżnieniu do 11 współtowarzyszy, których rozstrzelano 22.4.1941, w aktach nie zachował się dokument stwierdzający wykonanie wyroku. PA SBU Iwanofrankiowski, sygn. P-32265, t. 1–5 (CA MSWiA, sygn. U I/299/F, t. 1–5).

⁴⁰ Właściwie Marcinowski Teodor ur. 1898 w Bohorodczanach, urzędnik w dyrekcji PKP w Poznaniu i Stanisławowie. Bliski współpracownik Jana Wyszyńskiego, członek sztabu Okręgu ZWZ-2 Stanisławów. Aresztowany 1.3.1940. Sądzony w grupie 24 żołnierzy ZWZ w Stanisławowie. Skazany na śmierć. Rozstrzelany w Stanisławowie 25.12.1940. PA SBU Iwanofrankiowski, sygn. P-15967, t. 1–7 (CA MSWiA, sygn. U I/298/F, t. 1–7).

⁴¹ Jakubowski Tadeusz ur. 1916 w Warszawie, kasjer na stacji w Stanisławowie, kapral WP, aresztowany 21.3.1940. Sądzony w grupie 24 żołnierzy ZWZ. Skazany na śmierć. Rozstrzelany 25.12.1940 w Stanisławowie. PA SBU Iwanofrankiowski, sygn. P-15967, t. 1–7 (CA MSWiA, sygn. U I/298/F, t. 1–7).

⁴² Właściwie Piotrowski Wiesław ur. 1901 w Stanisławowie, buchalter. Żołnierz ZWZ-2 w Stanisławowie, ps. „Bogusław”. Aresztowany 20.3.1940 w Stanisławowie. Sądzony wraz z 23 współtowarzyszami. Skazany na śmierć. Rozstrzelany 25.12.1940 w Stanisławowie. PA SBU Iwanofrankiowski, sygn. P-15967, t. 1–7 (CA MSWiA, sygn. U I/298/F, t. 1–7).

⁴³ Czechowski Adam ur. 23.12.1897 w Poznaniu, urzędnik pocztowy. Aresztowany 3.4.1940 w Stanisławowie. Sądzony w grupie 24 żołnierzy stanisławowskiej konspiracji. Skazany na śmierć. Rozstrzelany 25.12.1940. PA SBU Iwanofrankiowski, sygn. P-15967, t. 1–7 (CA MSWiA, sygn. U I/298/F, t. 1–7).

⁴⁴ Maruszczak Franciszka ur. 1916 w Stanisławowie, instruktorka wf. Osadzona w stanisławowskim więzieniu 2.3.1940. W dn. 28.7.1940 przekazana do NKWD USRS w Kijowie. Nie udało się dotrzeć do akt w jej sprawie, ale odpisy protokołów przesłuchań znajdują się w aktach 24 konspiratorów – członków ZWZ-2 w Stanisławowie. PA SBU Iwanofrankiowski, sygn. P-15967, t. 1–7 (CA MSWiA, sygn. U I/298/F, t. 1–7), CA MSWiA, sygn. U I/117/F.

⁴⁵ Jedną z oskarżonych w procesie 24 konspiratorów stanisławowskiego ZWZ-2 była dr Zofia Gołębiowska ur. 1904 w Husynnem woj. lubelskie. Można przypuszczać, że była ona szefem służby sanitarnej Komendy Okręgu ZWZ-2 Stanisławów. Skazana na śmierć. Izba Wojskowa Sądu Najwyższego ZSRS zamieniła ten wyrok na 10 lat ITŁ. Zesłana do Karłagu. Na mocy amnestii zwolniona 15.10.1941. PA SBU Iwanofrankiowski, sygn. P-15967, t. 1–7 (CA MSWiA, sygn. U I/298/F, t. 1–7).

⁴⁶ Zarębski Marian ur. 1910 w Kielcach, ppor. rez., działacz Związku Strzeleckiego, nauczyciel w Janowej Dolinie. Komendant ZWZ-1 w Janowej Dolinie, ps. „Sęk”, „Marysia”. Aresztowany 23.3.1940. Więziony w Równem i Dubnie, sądony w dziewięcioosobowej grupie żołnierzy konspiracji przez Sąd Obwodowy w Równem 11–12.7.1940 i skazany na 10 lat ITŁ. Zwolniony na skutek amnestii 28.8.1941. PA SBU, sygn. P-10448 (CA MSWiA, sygn. U I/196/F), CAW, Ap. 9729.

⁴⁷ Wierzbowski Bogdan ur. 1911 w m. Ostrożec, komendant straży pożarnej w kamieniołomie w Janowej Dolinie. Zastępca komendanta ZWZ-1 w Janowej Dolinie, ps. „Bosak”. Aresztowany 23.3.1940, więziony w Równem i Dubnie, sądony w dziewięcioosobowej grupie żołnierzy konspiracji przez Sąd Obwodowy w Równem 11–12.7.1940 i skazany na 10 lat ITŁ. Zwolniony na skutek amnestii 28.8.1941. PA SBU, sygn. P-10448 (CA MSWiA, sygn. U I/196/F).

⁴⁸ Jazwiński Kazimierz ur. 5.1.1891 w Równem, działacz POW, ps. „Blaks”, por. piech. rez., właściciel kina „Nowy Świat” w Równem. W ZWZ-1 komendant Obwodu Równem, używał pseudonimu „Blaks”. Sądony w grupie 14 żołnierzy konspiracji przez Sąd Obwodowy w Równem 22–23.11.1940. Skazany na śmierć. Rozstrzelany 10.6.1941 w rówieńskim więzieniu. PA SBU, sygn. P-15162 (CA MSWiA, sygn. U I/179/F), CAW, Ap. 1277.

на 24 особи – членів СЗБ-2 у Станіславові. ДА СБУ, Івано-Франківськ, № П-15967, т. 1–7 (ЦА МВСіА № У І/298/Ф, т. 1–7), ЦА МВСіА № У І/117/Ф.

⁴⁵ Однією із обвинувачених у справі 24 підпільників із Станіславівського СЗБ-2 була доктор Зоя Голембівська; нар. 1904 у Гусинному Люблінського воєводства. Можна припустити, що вона була шефом Санітарної служби Командування Округу СЗБ-2 Станіславів. Отримала смертний вирок. Військова колегія Верховного Суду СРСР замінила цей вирок на 10 років ИТЛ. Заслана до Карлагу. Звільнена за амністією 15.10.1941. ДА СБУ, Івано-Франківськ, № П-15967, т. 1–7 (ЦА МВСіА № У І/298/Ф, т. 1–7).

⁴⁶ Зарембський Мар'ян, нар. 1910 в Кельцах, підпоручник запасу, діяч Стрілецького союзу, вчитель у Яновій Долині. Комендант СЗБ-1 у Яновій Долині, псевдо „Сенк”, „Марися”. Заарештований 23.3.1940. В'язень тюрем в Рівному і Дубні, засуджений в групі 9 солдатів підпілля Обласним судом у Рівному 11–12.7.1940 до 10 років ИТЛ. Звільнений внаслідок амністії 28.8.1941. ДА СБУ, № П-10448 (ЦА МВСіА, № У І/196/Ф), ЦВА, Ап. 9729.

⁴⁷ Вежбовський Богдан, нар. 1911 у м. Острожець, комендант пожежної команди в кар'єрі в Яновій Долині, заступник коменданта СЗБ-1 в Яновій Долині, псевдо „Босак”. Заарештований 23.3.1940, в'язень тюрем в Рівному і Дубні, засуджений в групі 9 солдатів підпілля Обласним судом у Рівному 11–12.7.1940 до 10 років ИТЛ. Звільнений внаслідок амністії 28.8.1941. ДА СБУ, № П-10448 (ЦА МВСіА, № У І/196/Ф).

⁴⁸ Язвінський Казімеж, нар. 5.1.1891 в Рівному, діяч ПОВ, псевдо „Блякс”, поручник піхоти запасу, власник кінотеатру „Новий Світ” в Рівному. В СЗБ-1 комендант Району Рівне, вживав псевдонім з часів ПОВ „Блякс”. Засуджений на смерть в групі 14 солдатів підпілля Обласним судом у Рівному 22–23.11.1940. Розстріляний 10.6.1941 в рівненській тюрмі. ДА СБУ, № П-15162 (ЦА МВСіА, № У І/179/Ф), ЦВА, Ап. 1277.

⁴⁹ Можливо, що це Стефан Яніцький, член СЗБ-1 у Яновій Долині. Заарештований весною 1940. Згадуваний у карно-слідчих документах М. Зарембського і 8 інших. ДА СБУ, № П-10448 (ЦА МВСіА, № У І/196/Ф).

⁵⁰ Вайдель Рудольф, нар. 1910 у с. Чернелюв-Мазовецький Тернопільського воєводства, заступник коменданта гуфца ЗГП в Тернополі. Організатор ТОГ „Молодий ліс” і заступник коменданта Округу Тернопіль СЗБ-1. Заарештований 26.3.1940 в Тернополі, засуджений Військовим трибуналом КОВО 15–17.10.1940, отримав смертний вирок. Військова колегія Верховного Суду СРСР 22.11.1940 і Президія Верховної Ради СРСР 21.12.1940 залишили вирок у силі. Розстріляний 27.12.1940 у Тернополі. ДА СБУ, Тернопіль, № 22967 (ЦА МВСіА № У І/3100/Ф). Cz.E. Blicharski *Tarnopolanie...*, с. 165, 189–195.

⁵¹ Гризляк Антоні, нар. 1909. Ксьондз, вчитель релігії у Педагогічному лиціі у Тернополі. Один із організаторів Повстанської організації молоді (ПОМ) у Тернополі (ця організація мала назву ТОГ „Молодий ліс”). Член штабу Командування Округу СЗБ-1 Тернопіль. Пізніше на примусових роботах у Німеччині. Заарештований гестапо, в'язень табору Гросс-Розен (табірний номер 49884), помер у таборі 4.3.1945. ДА СБУ, Тернопіль № 22967 (ЦА МВСіА № У І/300/Ф, т. 1–4). Cz.E. Blicharski *Tarnopolanie...*, с. 59.

⁵² Мазей Казімеж, нар. 24.7.1919 у Тернополі, гімназист, член штабу Командування Округу СЗБ-1 Тернопіль, інтендант, мав магазин зброї, зв'язковий із організацією ПОМ, псевдо „Немо”. Заарештований 26.3.1940 у Тернополі. Засуджений Військовим трибуналом КОВО 15–17.10.1940 у числі 20 членів Тернопільського підпілля. Отримав смертний вирок. Військова колегія Верховного Суду СРСР 22.11.1940 і Президія Верховної Ради СРСР 21.12.1940 залишили вирок у силі. Розстріляний 27.12.1940 у Тернополі. ДА СБУ, Тернопіль, № 22967 (ЦА МВСіА № У І/300/Ф, т. 1–4). Cz.E. Blicharski *Tarnopolanie...*, с. 105, 189–195.

⁵³ Самбор Тадеуш, син Ігнатія, нар. 2.4.1920 у Тернополі. Урядник страхової каси для хворих у Тернополі. Був зв'язковим між Командуванням Округу СЗБ-1 Тернопіль і Командуванням Регіону № 3 Львів. Заарештований 6.4.1940 у Тернополі, засуджений

⁴⁹ Być może jest to Stefan Janicki, członek ZWZ-1 w Janowej Dolinie, aresztowany wiosną 1940. Wymieniany w aktach karno-śledczych M. Zarębskiego i 8 innych. PA SBU, sygn. P-10448 (CA MSWiA, sygn. U I/196/F).

⁵⁰ Weidel Rudolf ur. 1910 we wsi Czernielów Mazowiecki woj. tarnopolskie, zastępca hufcowego ZHP w Tarnopolu, organizator TOH „Młody Las”. Zastępca komendanta Okręgu ZWZ-1 Tarnopol. Aresztowany 26.3.1940 w Tarnopolu, sądzony przez Wojenny Trybunał KOWO 15–17.10.1940, skazany na karę śmierci. Izba Wojskowa Sądu Najwyższego ZSRS w dn. 22.11.1940 oraz Prezydium Rady Najwyższej ZSRS w dn. 21.12.1940 utrzymały wyrok w mocy. Rozstrzelany 27.12.1940 w Tarnopolu. PA SBU Tarnopol, sygn. 22967 (CA MSWiA, sygn. U I/300/F). Cz.E. Blicharski *Tarnopolanie...*, s. 165, 189–195.

⁵¹ Gryźlak Antoni ur. 1909. Ksiądz, katecheta w Liceum Pedagogicznym w Tarnopolu. Jeden z organizatorów Powstańczej Organizacji Młodzieżowej (POM) w Tarnopolu (wg relacji – TOH „Młody Las”). Członek sztabu Komendy Okręgu ZWZ-1 Tarnopol. W okresie późniejszym na robotach przymusowych w Niemczech. Aresztowany przez Gestapo, został osadzony w obozie Gross-Rosen (nr obozowy 49884), gdzie zmarł 4.3.1945. PA SBU Tarnopol, sygn. 22967 (CA MSWiA, sygn. U I/300/F, t. 1–4). Cz.E. Blicharski *Tarnopolanie...*, s. 59.

⁵² Maziej Kazimierz ur. 24.7.1919 w Tarnopolu, gimnazjalista. Członek sztabu Komendy Okręgu ZWZ-1 w Tarnopolu, kwatermistrz, prowadził magazyn broni oraz łącznik do organizacji młodzieżowej (POM), ps. „Nemo”. Aresztowany 26.3.1940 w Tarnopolu, sądzony przez Trybunał Wojenny KOWO 15–17.10.1940 w grupie 20 członków tarnopolskiej konspiracji, skazany na karę śmierci. Izba Wojskowa Sądu Najwyższego ZSRS w dn. 22.11.1940 oraz Prezydium Rady Najwyższej ZSRS w dn. 21.12.1940 utrzymały wyrok w mocy. Rozstrzelany 27.12.1940 w Tarnopolu. PA SBU Tarnopol, sygn. 22967 (CA MSWiA, sygn. U I/300/F, t. 1–4). Cz.E. Blicharski *Tarnopolanie...*, s. 105, 189–195.

⁵³ Sambor Tadeusz s. Ignacego ur. 2.4.1920 w Tarnopolu, urzędnik w Kasie Chorych w Tarnopolu. W Komendzie Okręgu ZWZ-1 Tarnopol – łącznik do Komendy Obszaru Nr 3 Lwów. Aresztowany 6.4.1940 w Tarnopolu, sądzony przez Trybunał Wojenny KOWO 15–17.10.1940 w grupie 20 członków tarnopolskiej konspiracji, skazany na karę śmierci. Izba Wojskowa Sądu Najwyższego ZSRS w dn. 22.11.1940 oraz Prezydium Rady Najwyższej ZSRS w dn. 21.12.1940 utrzymały wyrok w mocy. Rozstrzelany 27.12.1940 w Tarnopolu. PA SBU Tarnopol, sygn. 22967 (CA MSWiA, sygn. U I/300/F). Cz.E. Blicharski *Tarnopolanie...*, s. 138, 189–195; *Organy gosudarstwennoji bezopasnosti...*, s. 185.

⁵⁴ Warchałowski Władysław ur. 10.8.1919 w Częstochowie, uczeń Seminarium Nauczycielskiego. Członek sztabu Komendy Okręgu ZWZ-1 Tarnopol oraz szef Powstańczej Organizacji Młodzieżowej (POM) w Tarnopolu (wg Cz. E. Blicharskiego członek TOH „Młody Las” w Tarnopolu). Zagrożony aresztowaniem wyjechał do Lwowa. PA SBU Tarnopol, sygn. 22967 (CA MSWiA, sygn. U I/300/F, t. 1–4). Cz.E. Blicharski *Tarnopolanie...*, s. 165.

⁵⁵ Być może jest to więziony na przełomie 1940–1941 w celi śmierci w Łucku Zygmunt Wróblewski, którego wymienia w swej relacji W. Siemaszko. R. Szawłowski *Wojna polsko-sowiecka 1939*, Warszawa 1995, t. 2, s. 228.

⁵⁶ Canawa Ławrientij, prawdziwe nazwisko Dżandżawa (1900–1955), w 1939 starszy major bezpieczeństwa państwowego. W l. 1938–1941 ludowy komisarz spraw wewnętrznych BSRS, jeden z najbliższych współpracowników Berii. Aresztowany w 1953, zmarł w więzieniu 12.10.1955.

⁵⁷ Czarnik Leszek ur. 1905. Harcmistrz ZHP, dr nauk medycznych. W l. 1939–1940 w naczelnej piątce Harcerskiej Organizacji Niepodległościowo-Wojskowej, następnie w Komendzie Obszaru Wschodniego Szarych Szeregów. Aresztowany we Lwowie w lutym lub marcu 1940. Odpisy protokołów przesłuchań L. Czarnika znajdują się w innych sprawach karno-śledczych, a przede wszystkim J. Jaglarza. Co do dalszych losów nie ma zgodności – wg nie potwierdzonych

Військовим трибуналом КОВО 15–17.10.1940 у групі 20 членів Тернопільського підпілля. Отримав смертний вирок. Військова колегія Верховного суду СРСР 22.11.1940 і Президія Верховної Ради СРСР 21.12.1940 залишили вирок у силі. Розстріляний 27.12.1940 у Тернополі. ДА СБУ, Тернопіль, № 22967 (ЦА МВСіА № У І/300/Ф). Cz.E. Blicharski *Tarnopolanie...*, с. 138, 189–195; *Органы государственной безопасности...*, с. 185.

⁵⁴ Вархаловський Владислав, нар. 10.8.1919 у Ченстохові, вчився в Учительській семінарії, член Штабу Командування Округу СЗБ-1 Тернопіль і шеф ПОМ у Тернополі (на думку Ч.Е. Бліхарського, член ТОГ „Молодий ліс”). Перед загрозою арешту виїхав до Львова. ДА СБУ, Тернопіль, № 22967 (ЦА МВСіА № У І/300/Ф, т. 1–4). Cz.E. Blicharski *Tarnopolanie...*, с. 165.

⁵⁵ Можливо, що це ув'язнений на переломі 1940–1941 у камері смертників тюрми в Луцьку Зигмунт Врублевський, якого називає у своєму свідченні В. Семашко. (R. Szawłowski *Wojna polsko-sowiecka 1939*, Warszawa 1995, т. 2, с. 228).

⁵⁶ Цанава Лаврентій, справжнє прізвище Джанджгава (1900–1955), в 1939 старший майор державної безпеки. В 1938–1941 – народний комісар внутрішніх справ БРСР, один із найближчих співробітників Берії. Заарештований в 1953, помер у в'язниці 12.10.1955.

⁵⁷ Чарнік Лешек, гарцімістр ЗГП, д-р медичних наук. В 1939–1940 у головній п'ятірці Гарцерської визвольно-військової організації, потім у Командуванні Східного Регіону Сірих лав. Заарештований у Львові в лютому або березні 1940. Копії протоколів допитів Л. Чарніка знаходяться в інших карно-слідчих справах, в основному Є. Ягляжа. Відносно подальшої його долі немає єдиної версії – за непідтвердженими свідченнями загинув у в'язниці у Львові або вивезений до табору і пропав безвісти. ДА СБУ, № П-35811 (ЦА МВСіА, № У І/4/Ф); J. Węgierski *Lwów...*, с. 361 і ін.; S. Pempel *ZWZ-AK we Lwowie 1939–1945*, Warszawa 1990, с. 23–24.

⁵⁸ Ягляж Єжи. (Див. Частина третя *Проблеми підпілля*, док. № 3, с. 462) Про підготовку до проведення бактеріологічної диверсії Є. Ягляж розповідає на допиті від 22.3.1940, згадуючи як учасників д-ра Збігнева Думу і д-ра Лешека Чарніка. В карно-слідчих документах З. Думи не говориться про цю справу. ДА СБУ, № П-14686 (ЦА МВСіА, № У І/133/Ф).

⁵⁹ Є. Ягляж, коли подає інформацію про кур'єра Яновського, називає його ім'я – Єжи. Не знайдено інших документів, які б подавали більше даних. Можливо, що це Яновський Станіслав, син Людвіка, нар. 1920 у Львові, студент, заарештований у Львові 4.5.1940, засуджений Військовим трибуналом КОВО на смерть. Розстріляний у Києві 27.6.1941. ЦА МВСіА, № У І/121/Ф.

⁶⁰ Вайгль Рудольф (1883–1957) – світової слави бактеріолог, в 1920–1939 – професор УЯК у Львові, після війни – в університетах у Кракові і Познані, член Польської академії наук та багатьох інших, міжнародних наукових установ і організацій, почесний довічний член Нью-Йоркської академії наук, папський камергер, кавалер багатьох орденів, якими був нагороджений за заслуги в галузі бактеріологічних досліджень. Ідентифікував мікроби висипного тифу і опрацював першу ефективну вакцину проти цієї хвороби. Поширена біографія на основі родинних матеріалів знаходиться в другому томі *Львівського альфавіту* (J. Janicki *Towarzystwo weteranów...*, Warszawa 1994).

⁶¹ Токажевський-Карашевич Міхал Тадеуш (1892–1964), генерал-полковник. Вже з молодих років брав участь у національно-визвольній боротьбі, член Бойових загонів ППС і діяч Стрілецького союзу, офіцер Польських легіонів, член ПОВ, командир оборони Львова в 1918, виконував вищі військові обов'язки в II Речі Посполитій, між іншим у 1936–1938 командир Округу Корпусу VI у Львові. У вересневій кампанії 1939 командир ГО в Армії „Помор'я”, потім заступник командира Групи Армії „Варшава”. Ініціатор і комендант першої конспіративної організації Служіння перемозі Польщі, псевдо „Торвід”. Призначений комендантом Регіону № 3 – Львів СЗБ, а потім комендантом на території

relacji zginął w więzieniu we Lwowie lub wywieziony do obozu przypadł bez wieści. PA SBU, sygn. P-35811 (CA MSWiA, sygn. U I/4/F); J. Węgierski *Lwów...*, s. 361 i in.; S. Pempel *ZWZ-AK we Lwowie 1939–1945*, Warszawa 1990, s. 23–24.

⁵⁸ Jaglarz Jerzy. Zob. Część trzecia *Problemy konspiracji*, dok. nr 3, s. 463. O przygotowaniach do prowadzenia dywersji bakteriologicznej J. Jaglarz mówi na przesłuchaniu 22.3.1940 wymieniając jako zaangażowanych w tę działalność dr. Zbigniewa Dumę i dr. Leszka Czarnika. Zwraca uwagę, że w aktach karno-śledczych Z. Dumy nie porusza się tej sprawy. PA SBU, sygn. P-14686 (CA MSWiA, sygn. U I/133/F).

⁵⁹ J. Jaglarz podając informację o kurierze Janowskim wymienia jego imię Jerzy. Nie natrafiono na żadne akta, które podają więcej wiadomości. Być może jest to Janowski Stanisław s. Ludwika ur. 1920 we Lwowie, student, aresztowany we Lwowie 4.5.1940, sądzony przez Trybunał Wojenny KOWO, skazany na śmierć. Rozstrzelany w Kijowie 27.6.1941. CA MSWiA, sygn. U I/121/F.

⁶⁰ Weigl Rudolf (1883–1957) światowej sławy bakteriolog, w l. 1920–1939 profesor UJK we Lwowie, po wojnie uniwersytetów w Krakowie i Poznaniu, członek Polskiej Akademii Umiejętności oraz wielu innych, także międzynarodowych instytucji i organizacji naukowych, honorowy dożywni członek Nowojorskiej Akademii Nauk, szambelan papieski, kawaler wielu orderów nadanych za zasługi na polu badań bakteriologicznych. Zidentyfikował zarazki duru plamistego i opracował pierwszą skuteczną szczepionkę przeciw tej chorobie. Obszerny biogram opracowany na podstawie materiałów rodzinnych znajduje się w drugim tomie *Alfabetu lwowskiego* (J. Janicki *Towarzystwo weteranów...*, Warszawa 1994).

⁶¹ Tokarzewski-Karaszewicz Michał Tadeusz (1892–1964), gen. broni. Od wczesnej młodości zaangażowany w prace niepodległościowe – członek Oddziałów Bojowych PPS i działacz Związku Strzeleckiego, officer Legionów Polskich, członek POW, dowódca odsieczy Lwowa w 1918, pełnił najwyższe funkcje wojskowe w II Rzeczypospolitej, m.in. w l. 1936–1938 dowódca Okręgu Korpusu VI we Lwowie. W kampanii wrześniowej dowódca GO w Armii „Pomorze”, potem zastępca dowódcy Grupy Armii „Warszawa”. Inicjator i komendant pierwszej organizacji konspiracyjnej Służba Zwycięstwu Polski, ps. „Torwid”. Mianowany komendantem Obszaru Nr 3 – Lwów ZWZ, a następnie komendantem okupacji sowieckiej ZWZ, ps. „Stolarski”, „Doktor”. W drodze z Warszawy do Lwowa podczas przekraczania kordonu granicznego na Sanie aresztowany 6/7.3.1940 jako dr Tadeusz Mirowy. Nie rozpoznany, został skazany na 5 lat ITŁ i zesłany do obozu pod Archangielskiem, gdzie dopiero w pierwszej połowie 1941 rozpoznano go i przekazano do Moskwy. Uwolniony w sierpniu 1941. Dowódca 6 Lwowskiej DP AP w ZSRS. W sierpniu 1942 ewakuowany do Iraku, gdzie początkowo pełnił funkcję dowódcy zgrupowania, potem dowódcy 6 DP. W l. 1943–1944 zastępca dowódcy Armii Polskiej na Wschodzie. Od sierpnia 1944 dowódca 3 Korpusu Polskiego w Egipcie, następnie dowódca 2 Korpusu Polskiego, z którym po wojnie przybył do Anglii. Po demobilizacji osiadł w Londynie. Zmarł 22.5.1964 w Casablance, pochowany na cmentarzu Brompton w Londynie. Protokół z jego przesłuchania jako dr. Mirowego znajduje się w aktach sprawy Antoniny Płońskiej. PA SBU, sygn. P-16000 (CA MSWiA, sygn. U I/75/F), por. także s. 569. niniejszej publikacji. Zob. również Maria Trojanowska *Nieudana wyprawa kurierska i jej skutki*, „Zeszyty Historyczne”, Paryż, z. 56/1981, s. 157–181. Por. także J. Węgierski *Lwów...*, s. 55–57 oraz Daniel Bargielowski *Pierwszy. Nad urną „Torwida”*, „Karta” 1992, nr 9, s. 3–30.

⁶² Jak wiadomo z wielu przekazów, „dr Mirowemu” w drodze do Lwowa towarzyszyły trzy łączniczki: Ewelina Karasiówna „Wela”, Antonina Płońska „Pela” i Maria Trojanowska „Mela”. Natomiast informacja o wyborze drogi przez Białystok jest dobitnym dowodem głębokiej infiltracji ZWZ przez NKWD, bo tylko zbieg okoliczności spowodował, że gen. Tokarzewski-Karaszewicz poszedł drogą przez Przemyśl. Nie natrafiono na ślad „Bronisławy Siewierskiej” jako osoby towarzyszącej generałowi.

⁶³ O poszukiwaniu przez NKWD gen. Tokarzewskiego-Karaszewicza zob. J. Węgierski *Lwów...*, s. 53–59.

радянської окупації СЗБ, псевдо „Столярський”, „Доктур”. По дорозі з Варшави до Львова під час переходу кордону на Сяні заарештований 6/7.3.1940 як „д-р Тадсуш Міровий”. Засуджений до 5 років ИТЛ і засланий до табору під Архангельськом, де тільки в першій половині 1941 розпізнано його і передано до Москви. Звільнений в серпні 1941, командир 6 Львівської ДП АП в СРСР. В серпні 1942 евакуйований до Іраку, де спочатку виконував обов'язки командира утвореного, потім командира 6 ДП. В 1943–1944 заступник командуючого Армією Польською на сході. З серпня 1944 командуючий 3 Польським корпусом в Єгипті, потім командуючий 2 Польським корпусом, з яким після війни прибув до Англії. Після демобілізації поселився в Лондоні. Помер 22.5.1964 в Касабланці, похований на кладовищі Бромптон в Лондоні. Протокол його допиту як „д-ра Мірового” знаходиться серед документів справи Антоніни Плонської. ДА СБУ, № П-16000 (ЦА МВСіА, № У 1/75/Ф), пор. також с. 568. цього видання. Див. також Maria Trojanowska *Nieudana wyprawa kurierska i jej skutki*, „Zeszyty Historyczne”, Paryż, з. 56/1981, с. 157–181. Пор. також J. Węgiński *Lwów...*, с. 55–57 та Daniel Bargiełowski *Pierwszy. Nad umq „Torwida”*, „Karta” 1992, № 9, с. 3–30.

⁶² Як відомо з багатьох свідчень, „д-ра Мірового” під час подорожі до Львова супроводжували три кур'єрки: Евеліна Карасювна – „Веля”, Антоніна Плонська – „Пеля” і Марія Трояновська – „Меля”. Натомість інформація про вибір дороги через Білосток є чітким доказом глибокої розробки СЗБ агентами НКВД, тому що тільки збіг обставин спричинив, що ген. Токажевський-Карашевич пішов шляхом через Перемишль. Не знайдено сліду „Броніслава Северської”, як особи, яка супроводжувала генерала.

⁶³ Про розшук НКВД ген. Токажевського-Карашевича див.: J. Węgiński *Lwów...*, с. 53–59.

⁶⁴ Жебровський Роман Богдан (1914–1941?), випускник Торговельної морської школи, член екіпажу корабля „Дар Помор'я”, солдат вересневої кампанії 1939, заарештований НКВД на радянсько-угорському кордоні, засланий до Архангельської області, пропав. (G. Mazur, J. Węgiński *Konspiracja lwowska...*).

⁶⁵ Яворський Ян, підпоручник запасу піхоти, інженер. В 1939 учасник оборони Львова. В підпіллі спершу в ПОВВ. З 12.1939 до 4.1940 в СЗБ-1, ад'ютант коменданта Регіону № 3 – Львів, псевдо „Коваль”. Вийшов зі Львова разом з полк. Жебровським, псевдо „Жук” 11.4.1940, спійманий на радянсько-угорському кордоні, в другій половині 1941 в АП в СРСР. (J. Węgiński *Lwów...*, с. 24, 81, 96–97; *Armia Krajowa w dokumentach 1939–1945*, т. 2, Londyn 1973, с. 115).

⁶⁶ Янушайтіс-Жегота Мар'ян Юзеф (1889–1973), генерал-лейтенант, інженер. Діяч національно-визвольного руху, в 1912–1914 головний комсндант Польських стрілецьких дружин, потім офіцер Польських легіонів, в 1917–1918 рр. начальник штабу Польської збройної сили. Під час польсько-радянської війни 1920 командир 12 ДП. Новгородський воевода в 1924–1926 рр. У відставці з 1929. Діяч Союзу військових осадників та СН на Волині та у Львові. В 1939 в командуванні обороною Львова. З 22.9.1939 організатор і комендант ПОВВ, псевдо „Карпінський”. Заарештований НКВД 27.10.1939, в'язень тюрем у Львові і на Луб'янці в Москві до серпня 1941, звільнений на підставі договору Сікорський-Майський. В 1942–1947 голова Військового судового Трибуналу, начальник Інспекторату з питань Військового управління та начальник Бюро західних і північних земель у Головному Штабі в Лондоні. Залишився на еміграції, помер 24.3.1973 в Англії. Похований у Закопаному. Поширена біографія в: G. Mazur, J. Węgiński *Konspiracja lwowska...*

⁶⁷ Тобто: „Тужима”. Див. примітку 33.

⁶⁸ Можливо, що це Жуцідло Валенти, нар. 24.12.1886, відставний капітан піхоти зі Львова. Заарештований НКВД. Знаходиться в „українському списку” під № 1054. (*Śladem zbrodni katyńskiej*).

⁶⁹ Правдоподібно Стирський Еміль, нар. 28.11.1907 в Карвіні, підпоручник запасу авіації. Заарештований НКВД 14.12.1939. В'язень тюрем у Вінниці і Полтаві, засуджений до 8 років ИТЛ. На підставі амністії звільнений 26.8.1941. ЦА МВСіА, № У 1/121/Ф.

⁶⁴ Żebrowski Roman Bogdan (1914–1941?), absolwent Handlowej Szkoły Morskiej, członek załogi „Daru Pomorza”, żołnierz kampanii wrześniowej 1939, aresztowany przez NKWD na granicy sowiecko-węgierskiej, zesłany do obwodu archangielskiego, zaginął. G. Mazur, J. Węgierski *Konspiracja lwowska...*

⁶⁵ Jaworski Jan, ppor. piech. rez., inżynier. W 1939 uczestnik obrony Lwowa. W konspiracji początkowo w POWW. Od 12.1939 do 4.1940 w ZWZ-1, adiutant komendanta Obszaru Nr 3 – Lwów, ps. „Kowal”. Wyszedł ze Lwowa wraz z płk. Żebrowskim ps. „Żuk” 11.4.1940, ujęty na granicy sowiecko-węgierskiej, w drugiej połowie 1941 w AP w ZSRS. J. Węgierski *Lwów...*, s. 24, 81, 96–97; *Armia Krajowa w dokumentach 1939–1945*, t. 2, Londyn 1973, s. 115.

⁶⁶ Januszajtis-Żegota Marian Józef (1889–1973), gen. dywizji, inżynier. Działacz niepodległościowy, w l. 1912–1914 komendant naczelny Polskich Drużyn Strzeleckich, nast. oficer Legionów Polskich, w l. 1917–1918 szef sztabu Polskiej Siły Zbrojnej. Podczas wojny polsko-sowieckiej 1920, dca 12 DP. Wojewoda nowogródzki w l. 1924–1926. W stanie spoczynku od 1929. Działacz Związku Osadników Wojskowych oraz SN na Wołyniu i we Lwowie. W 1939 w dowództwie obrony Lwowa. Od 22.9.1939 organizator i komendant POWW, ps. „Karpiński”. Aresztowany przez NKWD 27.10.1939, więziony we Lwowie i na Łubiance w Moskwie do sierpnia 1941, zwolniony na mocy umowy Sikorski–Majski. W l. 1942–1947 przewodniczący Wojskowego Trybunału Orzekającego, szef Inspektoratu ds. Zarządu Wojskowego oraz szef Biura Ziem Zachodnich i Północnych w Sztabie Głównym w Londynie. Pozostał na emigracji, zmarł 24.3.1973 w Anglii. Pochowany w Zakopanem. Obszerny biogram w: G. Mazur, J. Węgierski *Konspiracja lwowska...*

⁶⁷ To jest: „Turzyma”. Por. przypis 33.

⁶⁸ Być może jest to Rzucidło Walenty ur. 24.12.1886, kpt. piech. st. sp. ze Lwowa. Aresztowany przez NKWD. Znajduje się na „liście ukraińskiej” pod nr 1054. *Śladem zbrodni katyńskiej*.

⁶⁹ Prawdopodobnie Styrski Emil ur. 28.11.1907 w Karwinie, ppor. lot. rez. Aresztowany przez NKWD 14.12.1939. Więziony w Winnicy i Połtawie, skazany na 8 lat ITŁ. Wskutek amnestii zwolniony 26.8.1941. CA MSWiA, sygn. U I/121/F.

ЧАСТИНА ДРУГА
ЛЮДСЬКІ ДОЛІ

CZEŚĆ DRUGA

LOSY LUDZKIE

№ 1

24.IX.1939 Стрий – 15.X.1939 Львів

**Справа Мечислава Непокульчицького,
бургомістра міста Журавно**

ДА СБУ (Львів), справа № П-33859

Nr 1

24 IX 1939 Stryj – 15 X 1939 Lwów

**Sprawa Mieczysława Niepokulczyckiego
burmistrza miasta Żurawno**

PA SBU (Lwów), sygn. P-33859

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

гор. Стрый, 1939 года, 24 сентября.

Я, Ст. следователь Особого Отдела Кавгруппы – мл. лейтенант госбезопасности ^аПоздняков^а, рассмотрев следственные материалы на задержанного – НЕПОКУЛЬЧИЦКОГО Мячеслава Францевича¹, 1893 года рождения, сын помещика, уроженец с. Третельники, Проскурковского р-на УССР, поляк, польско-поданный, член партии ОЗОН², бурмистр м. Журавно.

НАШЕЛ:

НЕПОКУЛЬЧИЦКИЙ проживая на территории СССР, в 1918 году добровольно вступил в белогвардейскую банду Довбур-Мосницкого³ и после разгрома банды частями Красной Армии, бежал в Польшу.

Находясь в Польше являлся организатором и руководителем к-р националистической партии „ОЗН” в м. Журавно, имел связь с полицией, содержал консперативную квартиру на которой производился прием агенты сотрудниками 2-го Отдела Генштаба⁴ польской армии. В момент наступления частей Красной Армии, принимал участие в подготовке вооруженного сопротивления и терроре против местного украинского населения.

В следствии изложенного, руководствуясь ст.ст. 93 УПК УССР –

ПОСТАНОВИЛ:

Принять дело по обв. НЕПОКУЛЬЧИЦКОГО Мячеслава Францевича к своему производству и начать предварительное следствие по делу.

СТ. СЛЕДОВАТЕЛЬ ОО КАВГРУППЫ
МЛ. ЛЕЙТЕНАНТ ГОСБЕЗОПАСНОСТИ
(—) ПОЗДНЯКОВ

„СОГЛАСЕН”

ЗАМ. НАЧАЛЬНИКА ОО КАВГРУППЫ
ЛЕЙТЕНАНТ ГОСБЕЗОПАСНОСТИ
(—) ТЕСЛЕНКО

„УТВЕРЖДАЮ”

НАЧАЛЬНИК ОСОБОГО ОТДЕЛА КАВГРУППЫ
КАПИТАН ГОСУДАРСТВЕН. БЕЗОПАСНОСТИ
(—) РОЗИН

POSTANOWIENIE

m. Stryj, 1939 roku, 24 września.

Ja, st. śledczy Oddziału Specjalnego *Kawgruppy* – mł. lejtenant bezpieczeństwa państwowego ^aPozdniakow^a, po rozpatrzeniu materiałów śledczych dotyczących zatrzymanego NIEPOKULCZYCKIEGO Mieczysława¹ syna Franciszka, ur. w 1893 roku we w[si] Trietielniki w rejonie proskurowskim USRS, syna obszarnika, Polaka, obywatela polskiego, członka partii OZON², burmistrza m. Żurawno

STWIERDZIŁEM:

NIEPOKULCZYCKI, mieszkając na terytorium ZSRS, w 1918 roku wstąpił jako ochotnik do białogwardyjskiej bandy Dowbór-Muśnickiego³ i po jej rozgromieniu przez oddziały Armii Czerwonej, uciekł do Polski.

Przebywając w Polsce, był organizatorem i przywódcą k-r nacjonalistycznej partii „OZN” w m. Żurawno, współpracował z policją, utrzymywał lokal konspiracyjny, w którym pracownicy 2-go Oddziału *Gensztabu*⁴ wojska polskiego przyjmowali agenturę. Podczas wkraczania oddziałów Armii Czerwonej brał udział w przygotowaniu oporu zbrojnego oraz w działalności terrorystycznej wymierzonej w miejscową ludność ukraińską.

W związku z powyższym, na podstawie art. 93 KPK USRS –

POSTANOWIŁEM:

Wszcząć sprawę z osk[arzenia] NIEPOKULCZYCKIEGO Mieczysława syna Franciszka i rozpocząć śledztwo wstępne w sprawie.

ST. ŚLED CZY OS *KAWGRUPPY*
MŁ. LEJTENANT BEZPIECZEŃSTWA PAŃST[WOWEGO]
(—) POZDNIAKOW

„WYRAŻAM ZGODĘ”

ZAS[TĘPCA] NACZELNIKA OS *KAWGRUPPY*
LEJTENANT BEZPIECZEŃSTWA PAŃST[WOWEGO]
(—) TIESLENKO

„ZATWIERDZAM”

NACZELNIK ODDZIAŁU SPECJALNEGO *KAWGRUPPY*
KAPITAN BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO
(—) ROZIN

АНКЕТА АРЕСТОВАННОГО

1. **Фамилия** Непокульчицкий
  2. **Имя и отчество** Мичеслав Францевич
  3. **Дата рождения:** число „12” месяц марта год 1893
  4. **Место рождения** с. Третельники, Каменец-Под. уезда г. Проскуров
  5. **Место жительства (адрес)** с. Тартак почта Журавно
  6. **Профессия и специальность** служащий, арендатор
  7. **Место службы и должность или род занятий** бурмистер г. Журавно Станиславского воеводства
(указать без сокращений, название предприятия или учреждения и характер производства)
  8. **Паспорт** —
(когда и каким органом выдан, номер и категория, где прописан)
  9. **Социальное происхождение** сын помещика
(род занятий родителей и их имущественное положение)
  10. **Социальное положение**
(род занятий и имущественное положение арестованного)
    - а) до революции студент, с 1916 г. военнослуж. (прапорщик)
    - б) после революции с 1920 г. проживает в Польше
  11. **Образование (общее и специальное)** высшее
  12. **Партийность в прошлом и настоящем** В прошлом беспартийный, с 1938 г. руководитель партии „ОЗОН”
  13. **Национальность и гражданство (подданство)** поляк, польскоподданный
  14. **Категория воинского учета-запаса и где состоит на учете** —
  15. **Служба в белых и др. к.-р. армиях, участие в бандах и восстаниях против Соввласти (когда и в качестве кого)** в 1918 г. служил в корпусе Довбора-Мусницкого
  16. **Каким репрессиям подвергался при Соввласти: судимость, арест и др. (когда, каким органом и за что)** нет
  17. **Состав семьи** жена Ядвига, 44 лет, проживает в м. Журавне, дети — четыре человека
(ближайшие родственники, их имена, фамилии, адреса и род занятий)
- Подпись арестованного (—) М. Непокульчицкий

1. **Особые внешние приметы**
2. **Кем и когда арестован**
3. **Где содержится под стражей** О.О. 25 Т/К 22/IX.1939.
4. **Особые замечания**

Подпись сотрудника, заполнившего анкету

Ст. следователь ОО Т/К 5083
мл. лейтенант госбезопасн.
(—) Поздняков

„24” сент. 1939 г.

ПРИМЕЧАНИЕ: Анкета заполняется четко и разборчиво со слов арестованного и проверяется по документам.

ANKIETA ARESZTOWANEGO

1. **Nazwisko** Niepokulczycki
2. **Imię i imię ojca** Mieczysław syn Franciszka
3. **Data urodzenia: dzień „12” miesiąc** marca rok 1893
4. **Miejsce urodzenia** w. Tretelniki, Kamieniec-Pod[olski], powiat m. Proskurów
5. **Miejsce zamieszkania (adres)** w. Tartak poczta Żurawno
6. **Zawód i specjalizacja** urzędnik, dzierżawca
7. **Miejsce pracy i funkcja lub rodzaj wykonywanej pracy** burmistrz m. Żurawno,
(podać bez skrótów nazwę przedsiębiorstwa lub urzędu i rodzaj produkcji)
województwo stanisławowskie
8. **Paszport** —
(kiedy i przez jakie organy wydany, numer i kategoria, gdzie wystawiony)
9. **Pochodzenie społeczne** syn obszarnika
(charakter pracy rodziców i ich status majątkowy)
10. **Status społeczny**
(rodzaj pracy i status majątkowy aresztowanego)
  - a) **przed rewolucją** student, od 1916 r. wojskowy (podchorąży)
  - b) **po rewolucji** od 1920 r. mieszka w Polsce
11. **Wykształcenie (ogólne i zawodowe)** wyższe
12. **Przynależność partyjna w przeszłości i obecnie** Wcześniej bezpartyjny. Od 1938 r. kierownik partii „OZON”
13. **Narodowość i obywatelstwo (poddanie)** Polak. Polski poddany
14. **Wojskowa kategoria ewidencyjna rezerwy i gdzie jest zewidencjonowany** —
15. **Służba w białych i innych armiach k.-r., udział w bandach i powstaniach przeciwko Władzy Sowieckiej (kiedy i w jakim charakterze)** w 1918 r. służył w Korpusie Dowbora-Muśnickiego
16. **Czy był represjonowany za Władzy Sowieckiej: sąd, areszt i inne (kiedy, przez jakie organa i za co)** nie
17. **Stan rodzinny** żona Jadwiga, lat 44, mieszka w m. Żurawno, dzieci — czworo
(bliscy krewni, ich imiona, nazwiska, adresy i rodzaj pracy)

Podpis aresztowanego

(—) M. Niepokulczycki

1. **Znaki szczególne**
2. **Przez kogo i kiedy został aresztowany**
3. **Gdzie przebywa w areszcie** O.O. 25 KPanc. 22/IX.1939.
4. **Uwagi szczególne**

Podpis pracownika wypełniającego ankietę

St. śledczy OO KPanc. 5083
mł. lejtenant bezpieczeństwa
państw[owego]

„24” wrześ[nia] 1939 r.

(—) Pozdniakow

UWAGA: Ankietę należy wypełnić wyraźnie i czytelnie zgodnie z odpowiedziami aresztowanego i sprawdzić w dokumentach.

ОБВИНИТЕЛЬНОЕ ЗАКЛЮЧЕНИЕ

По обвинению НЕПОКУЛЬЧИЦКОГО Мячеслава Францевича, в преступлениях предусмотренных ст.ст. 54-4, 54-8 и 54-13 УК УССР.

В Особый Отдел Оперативной Армгруппы Украинского фронта, 24 сентября с.г., был доставлен из ОО 25 танкового корпуса, задержанный житель м. Журавно НЕПОКУЛЬЧИЦКИЙ Мячеслав Францевич.

Произведенным следствием по делу задержанного установлено:

НЕПОКУЛЬЧИЦКИЙ уроженец с. Трельники⁵, Проскуровского р-на УССР, сын помещика.

В 1918 году проживая на территории СССР добровольно вступил в белогвардейскую банду Довбур-Мосницкого и после разгрома ее частями Красной Армии бежал в Польшу.

(л.д. 7-8)

Проживая в Польше, являлся организатором и с 1938 г. руководителем в м. Журавно фашистской националистической партии „ОЗН” (обуз’еднання народного), проводил контрреволюционную националистическую деятельность направленную на угнетение украинского и еврейского населения.

(л.д. 8-10)

Содержал конспиративную квартиру на которой производился прием агентуры вторым отделом генштаба польской армии, работавшей против СССР.

(л.д. 10)

Будучи бурмистром города Журавно, имел тесную связь с полицией и свою практическую работу проводил в контакте с полицией.

(л.д. 9)

Показаниями допрошенных свидетелей: МОРГЕНШТУРНА Г.М., БЕЛОВИЦКОГО С.И. и МАРЧУКА А.А. обв. НЕПОКУЛЬЧИЦКИЙ изобличается в том, что имел связь с полицией и польским офицерством, которыми было оказано вооруженное сопротивление частям Красной Армии, а также террор над местным революционно-настроенным населением.

(л.д. 9, 14-24)

WNIOSEK OSKARŻAJĄCY

Dotyczy oskarżenia NIEPOKULCZYCKIEGO Mieczysława syna Franciszka o przestępstwa przewidziane art. art. 54-4, 54-8 i 54-13 KK USRS.

Do Oddziału Specjalnego *Armigrupy* Operacyjnej Frontu Ukraińskiego został doprowadzony 24 września br. z OO 25 Korpusu Pancernego aresztowany mieszkaniec m. Żurawno, NIEPOKULCZYCKI Mieczysław syn Franciszka.

W rezultacie śledztwa prowadzonego w sprawie aresztowanego, ustalono:

NIEPOKULCZYCKI, urodzony we w. Trelniki⁵, r[ejo]nu proskurowskiego USRS, jest synem obszarnika.

W 1918 roku, mieszkając na terytorium ZSRS, wstąpił jako ochotnik do białogwardyjskiej bandy Dowbór-Muśnickiego i po jej rozgromieniu przez oddziały Armii Czerwonej uciekł do Polski.

(k.s. 7-8)

Mieszkając w Polsce był organizatorem, a od 1938 r. przywódcą faszystowskiej nacjonalistycznej partii „OZN” (obóz zjednoczenia narodowego) w m. Żurawno, prowadził nacjonalistyczną działalność kontrrewolucyjną mającą na celu ciemnienie ludności ukraińskiej i żydowskiej.

(k.s. 8-10)

Utrzymywał lokal konspiracyjny, w którym drugi oddział *gensztabu* armii polskiej przyjmował agenturę działającą przeciwko ZSRS.

(k.s. 10)

Będąc burmistrzem miasta Żurawno, ściśle współpracował z policją i w powiązaniu z nią realizował swoją działalność.

(k.s. 9)

Zeznania przesłuchanych świadków: MORGENSZTURNA G.M., BIEŁOWICKIEGO S.I. i MARCZUKA A.A. demaskują osk[arżonego] NIEPOKULCZYCKIEGO jako posiadającego związki z policją i polskimi oficerami, którzy stawiali zbrojny opór oddziałom Armii Czerwonej oraz stosowali terror wobec nastrojonej rewolucyjnie miejscowej ludności.

(k.s. 9, 14-24)

Будучи арестованным, пытался обезоружить бойца РККА, якобы в целях самоубийства.

(л.д. 6)

На основании изложенного ОБВИНЯЕТСЯ:

НЕПОКУЛЬЧИЦКИЙ Мячеслав Францевич, 1893 года рождения, уроженец с. Трельники, Проскуровского р-на УССР, сын помещика, поляк, польскоподданный, быв. гражданин СССР, доброволец белогвардейской банды Довбора-Мусницкого, член партии „ОЗН”. До ареста бурмистр гор. Журавно.

в том, что:

Будучи добровольцем белогвардейской банды в 1918 году выступал против частей РККА, совершил побег из СССР.

Являлся активным участником фашистской националистической партии „ОЗН” и проводил к-р националистическую деятельность.

Являлся содержателем консперативной квартиры 2-го Отдела генштаба польской армии, с которыми имел тесную связь.

Принимал участие в организации вооруженного сопротивления частям Красной Армии и терроре против украинского революционно-настроенного населения —

т.е. в преступлениях предусмотренных ст.ст. 54-4, 54-8 и 54-13 УК УССР.

По существу пред'явленного обвинения, виновным себя признал. Отрицает свое участие в организации вооруженного сопротивления и терроре против местного населения.

(л.д. 7-11, 12-18)-а

В следствии изложенного, руководствуясь ст. 204 УПК УССР, следственное дело по обвинению НЕПОКУЛЬЧИЦКОГО Мячеслава Францевича направить Военному Прокурору, для предания обвиняемого суду Военного Трибунала.

СПРАВКА: Арестованный НЕПОКУЛЬЧИЦКИЙ М.Ф. содержится под стражей в тюрьме НКВД г. Стрий.

Вещдоков по делу нет.

СТ. СЛЕДОВАТЕЛЬ ОО КАВГРУППЫ
МЛ. ЛЕЙТЕНАНТ ГОСБЕЗОПАСНОСТИ
(—) ПОЗДНЯКОВ

Po aresztowaniu próbował rozbroić żołnierza RKKA, rzekomo w celach samobójczych.

(k.s. 6)

Na podstawie powyższego OSKARŻA SIĘ:

NIEPOKULCZYCKIEGO Mieczysława
syna Franciszka, ur. w 1893 roku we w.
Trelniki⁵ r[ejo]nu proskurowskiego USRS,
syna obszarnika, Polaka, obywatela pol-
skiego, by[łego] obywatela ZSRS, ochotni-
ka w białogwardyjskiej bandzie Dowbora-
-Muśnickiego, członka partii „OZN”. Przed
aresztowaniem burmistrza m. Żurawno

o to, że:

Będąc ochotnikiem w bandzie białogwardyjskiej, w 1918 roku występo-
wał przeciwko oddziałom RKKA [oraz] zbiegł z ZSRS.

Był aktywnym członkiem faszystowskiej nacjonalistycznej partii „OZN”
i prowadził nacjonalistyczną działalność k-r.

Był gospodarzem konspiracyjnego lokalu 2-go Oddziału *gensztabu* armii
polskiej, z którym był ściśle związany.

Brał udział w organizowaniu zbrojnego oporu przeciwko oddziałom Ar-
mii Czerwonej i w terrorze wobec rewolucyjnie nastrojonej ludności ukraiń-
skiej –

tzn. o przestępstwa przewidziane art. art. 54-4, 54-8 i 54-13 KK USRS.

Przyznał się do winy przedstawionej w oskarżeniu. Zaprzecza, że brał
udział w organizowaniu zbrojnego oporu i w terrorze wobec miejscowej lud-
ności.

(k.s. ^a7-11, 12-18)^a

Wobec powyższego, na podstawie art. 204 KPK USRS sprawę śledczą
z oskarżenia NIEPOKULCZYCKIEGO Mieczysława syna Franciszka skie-
rować do Prokuratora Wojskowego w celu przekazania oskarżonego Trybu-
nałowi Wojennemu.

NOTATKA: Aresztowany NIEPOKULCZYCKI M.F. przebywa w areszcie
w więzieniu NKWD w m. Stryju.

Dowodów rzeczowych w sprawie nie ma.

ST. ŚLED CZY OO KAWGRUPPY
MŁ. LEJTENANT BEZPIECZEŃSTWA PAŃST[WOWEGO]
(—) POZDNI AKOW

„СОГЛАСЕН”

ЗАМ. НАЧАЛЬНИКА ОО КАВГРУППЫ
ЛЕЙТЕНАНТ ГОСБЕЗОПАСНОСТИ
(—) ТЕСЛЕНКО

„УТВЕРЖДАЮ”

НАЧАЛЬНИК ОСОБОГО ОТДЕЛА КАВГРУППЫ
КАПИТАН ГОСУДАРСТВЕН. БЕЗОПАСНОСТИ
(—) РОЗИН

Составлено 6 Октября 1939 г.
гор. Стрый

ВЫПИСКА ИЗ ПРОТОКОЛА
Подготовительного заседания 436-го Военного Трибунала

От 8-го Октября 1939 года

Гор. Стрый

Председательствующий Бригвоенюрист т. КОНСТАНТИНОВ и члены: Военный юрист 3 ранга т. ВАСИЛЕНКО и МЕЛЬНИЧЕНКО

Ст. Пом. Военного Прокурора 312 Военной Прокуратуры – Военный юрист 2-го ранга т. ЗУЕВ.

Докладчик тов. ЗУЕВ.

Член содокладчик т. ВАСИЛЕНКО.

СЛУШАЛИ:

Дело по обвинению НЕПОКУЛЬЧИЦКОГО Мячеслава Францевича по ст. 54-4, 54-8 и 54-13 УК УССР, поступившее в 436 Военный Трибунал 7-го Октября 1939 года с обвинительным заключением Старшего следователя ОО Кавгруппы, младшего лейтенанта госбезопасности ТЕСЛЕНКО, с предложением Ст. Пом. Военного Прокурора 312 ВП-военного юриста 2 ранга т. ЗУЕВА о предании НЕПОКУЛЬЧИЦКОГО суду Военного Трибунала.

И принимая во внимание, что обвинительное заключение отвечает материалам дела на основании ст. 233-3 УПК УССР.

ОПРЕДЕЛИЛИ:

Обвинительное заключение утвердить и обвиняемого НЕПОКУЛЬЧИЦКОГО Мячеслава Францевича предать суду по ст.ст. 54-4, 54-8 и 54-13 УК УССР.

„WYRAŻAM ZGODĘ”

ZAS[TEPCA] NACZELNIKA OO *KAWGRUPPY*
LEJTENANT BEZPIECZEŃSTWA PAŃST[WOWEGO]
(—) TIESLENKO

„ZATWIERDZAM”

NACZELNIK ODDZIAŁU SPECJALNEGO *KAWGRUPPY*
KAPITAN BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO
(—) ROZIN

Sporządzono 6 października 1939 r.
m. Stryj

WYCIĄG Z PROTOKOŁU
z posiedzenia przygotowawczego 436 Trybunału Wojennego

8 października 1939 roku

m. Stryj

Przewodniczący, prawnik wojskowy brygady t. KONSTANTINOW oraz członkowie: prawnik wojskowy 3 rangi t. WASILENKO i MIELNICZENKO.

St[arszy] pom[ocnik] prokuratora wojskowego 312 Prokuratury Wojskowej – prawnik wojskowy 2 rangi t. ZUJEW.

Referent tow. ZUJEW.

Koreferent t. WASILENKO.

ROZPOZNALI:

Sprawę z oskarżenia NIEPOKULCZYCKIEGO Mieczysława syna Franciszka z art. 54-4, 54-8 i 54-13 KK USRS, która wpłynęła do 436 Trybunału Wojennego 7 października 1939 roku z wnioskiem oskarżającym starszego śledczego OO *Kawgruppy*, młodszego lejtenanta bezpieczeństwa państ[wowego] TIESLENKO i propozycją st. pom[ocnika] Prokuratora Wojskowego 312 WP, prawnika wojskowego 2 rangi t. ZUJEWA o przekazanie NIEPOKULCZYCKIEGO sądowi Trybunału Wojennego.

Biorąc pod uwagę, że wniosek oskarżający jest zgodny z materiałami sprawy, na podstawie art. 233-3 KPK USRS

USTALILI:

Wniosek oskarżający zatwierdzić i oskarżonego NIEPOKULCZYCKIEGO Mieczysława syna Franciszka oddać pod sąd z art. art. 54-4, 54-8 i 54-13 KK USRS.

Дело назначить к слушанию в закрытом судебном заседании без участия обвинения и защиты.

Меру пресечения обвиняемому НЕПОКУЛЬЧИЦКОМУ оставить прежнюю, т.е. содержание под стражей.

Подлинный с надлежащими подписями.

Копия Верна: Секретарь 436 Военного Трибунала
Техник-интендант 2-го ранга (—) (КЛИМЕНКО)

6

Дело №..... 1939 г.

Копия
СОВ. СЕКРЕТНО
Экз №.....

ПРИГОВОР

ИМЕНЕМ СОЮЗА СОВЕТСКИХ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ РЕСПУБЛИК

1939 года, Октября 8 дня 436 Военный Трибунал Первой Конной Оперативной Группы Украинского Фронта, в закрытом судебном заседании в г. Стрый в составе: Председательствующего Военного юриста 3-го ранга ВАСИЛЕНКО и членов: Старшего политрука т. ЦАРЕНКО и Политрука т. МАЧИНА, при Секретаре ДЕМОЧКА.

Рассмотрев дело по обвинению НЕПОКУЛЬЧИЦКОГО Мячеслава Францевича, рождения 1893 года, уроженца села Третьельники, Проскуровского района, в настоящее время проживавшего в г. Журавно, по национальности поляк, образование высшее, женатого, сын помещика, бывшего прапорщика царской армии, члена партии ОЗН, со слов не судившегося, по ст.ст. 54-4, 54-8 и 54-13 УК УССР.

УСТАНОВИЛ:

Обвиняемый НЕПОКУЛЬЧИЦКИЙ в 1918 году проживал на территории СССР, добровольно вступил в белогвардейскую банду и активно боролся против Соввласти. После разгрома белой банды в 1920 году бежал в Польшу. Будучи бурмистром г. Журавно и председателем местной фашистской партии ОЗН проводил активную борьбу против рабочего класса и революционного движения. Так организация возглавляемая обвиняемым 15 сентября 1939 года в г. Журавно выдала полиции КУЦИКА Якова проводившего работу направленную против польского правительства, в том же месяце полиция при содействии обвиняемого НЕПОКУЛЬЧИЦКОГО совершила облаву на революционно настроенных трудящихся

Wyznaczyć rozprawę sądową na zamkniętym posiedzeniu bez udziału oskarżenia i obrony.

Środki prewencyjne w stosunku do oskarżonego NIEPOKULCZYCKIEGO pozostawić jak dotychczas, tzn. areszt.

Oryginał z należytych podpisami.

Za zgodność kopii: Sekretarz 436 Trybunału Wojennego
Technik Intendent 2 Rangi (—) (KLIMIENKO)

b

Sprawa Nr ..... 1939 r.

Kopia
ŚCIŚ[LE] TAJNE
Egz. Nr .....

WYROK
W IMIENIU ZWIĄZKU SOCJALISTYCZNYCH REPUBLIK SOWIECKICH

Dnia 8 października 1939 roku 436 Trybunał Wojenny Pierwszej Konnej Grupy Operacyjnej Frontu Ukraińskiego na zamkniętym posiedzeniu sądowym w m. Stryju w składzie: przewodniczący, wojskowy prawnik 3 rangi WASILENKO i członkowie: starszy politruk t. CARIENKO i politruk t. MACZYN przy udziale sekretarza DIEMOCZKA,

rozpatrzywszy sprawę z oskarżenia NIEPOKULCZYCKIEGO Mieczysława syna Franciszka, ur. w 1893 roku we wsi Tretelniki w rejonie proskurowskim, obecnie zamieszkałego w m. Żurawno, narodowości polskiej, wykształcenie wyższe, żonatego, syna obszarnika, byłego podchorążego armii carskiej, członka partii „OZN”, wg ustnego oświadczenia nie karanego z art. art. 54-4, 54-8 i 54-13 KK USRS

USTALIŁ:

Oskarżony NIEPOKULCZYCKI w 1918 roku mieszkał na terytorium ZSRS, ochotniczo wstąpił do białogwardyjskiej bandy i aktywnie walczył przeciwko *Sowwłasti*. Po rozgromieniu białej bandy, w 1920 roku uciekł do Polski. Będąc burmistrzem m. Żurawno i przewodniczącym miejscowej faszystowskiej partii OZN, prowadził aktywną walkę z klasą robotniczą i ruchem rewolucyjnym. Organizacja, na której czele stał oskarżony, 15 września 1939 roku w m. Żurawno wydała w ręce policji KUCYKA Jakowa, który prowadził działalność skierowaną przeciwko rządowi polskiemu, w tym samym miesiącu policja przy pomocy oskarżonego NIEPOKULCZYCKIEGO urządziła obławę w m. Żurawno na nastawionych rewolucyjnie ludzi pracy,

г. Журавно в результате чего было убито 8 человек. Кроме того обвиняемый НЕПОКУЛЬЧИЦКИЙ имел тесную связь со 2-м отделом генерального штаба польской армии, связь состояла в том, что квартира обвиняемого являлась конспиративной квартирой указанного штаба, в которой на протяжении одного года проводил работу шпионского характера агент польской разведки АБРАМОВ.

Помимо того обвиняемый НЕПОКУЛЬЧИЦКИЙ пытался обезоружить красноармейца исполняющего служебные обязанности, однако задуманное осуществить не удалось по независящим от него причинам.

На основании изложенного Военный Трибунал признал НЕПОКУЛЬЧИЦКОГО виновным в том, что будучи руководителем местной организации ОЗН проводил контрреволюционную националистическую деятельность направленную на угнетение трудящихся. Содержал конспиративную квартиру на которой производил работу шпионского характера агент польской разведки. Принимал участие в организации террора против революционно настроенного населения т.е. в преступлениях предусмотренных ст.ст. 54-4, 54-8 и 54-13 УК УССР, а потому руководствуясь ст. 45 УК УССР и на основании ст. 54-13 УК УССР

ПРИГОВОРИЛ:

НЕПОКУЛЬЧИЦКОГО Мячеслава Францевича подвергнуть высшей мере уголовного наказания – РАССТРЕЛЯТЬ с конфискацией всего лично принадлежащего ему имущества.

Приговор окончательный и обжалованию не подлежит.

Подлинный за надлежащими подписями

6 Копия Верна: Секретарь 436 ВТ
Техник Интендант 2-го ранга (—) (КЛИМЕНКО)

^а-Справка: Приговор приведен в исполнение 31-го Октября 1939 г.
Секретарь ВТ (—) КЛИМЕНКО^а

w wyniku czego zabito 8 ludzi. Oprócz tego oskarżony NIEPOKULCZYCKI ściśle współpracował z 2-gim Oddziałem Sztabu Generalnego armii polskiej. Współpraca owa polegała na tym, że mieszkanie oskarżonego było lokalem konspiracyjnym wymienionego sztabu, w którym przez rok prowadził działalność o charakterze szpiegowskim agent polskiego wywiadu ABRAMOW.

Ponadto oskarżony NIEPOKULCZYCKI próbował rozbroić pełniącego służbę czerwoarmistę, lecz dokonać tego nie zdołał z przyczyn od niego niezależnych.

Na podstawie powyższego Trybunał Wojenny uznał NIEPOKULCZYCKIEGO winnym tego, że będąc przywódcą miejscowej organizacji OZN prowadził nacjonalistyczną działalność kontrewołucyjną mającą na celu cięmiężenie ludu pracującego. Utrzymywał lokal konspiracyjny, w którym agent polskiego wywiadu prowadził działalność szpiegowską. Brał udział w organizowaniu aktów terroru przeciwko rewolucyjnie nastawionej ludności, tzn. przestępstw przewidzianych art. art. 54-4, 54-8 i 54-13 KK USRS i dlatego kierując się art. 45 KK USRS i na podstawie art. 54-13 KK USRS

SKAZAŁ:

NIEPOKULCZYCKIEGO Mieczysława syna Franciszka na najwyższy wymiar kary przez ROZSTRZELANIE z konfiskatą całego osobistego należącego do niego mienia.

Wyrok jest ostateczny i nie podlega apelacji.

Oryginał z należytych podpisami.

b Za zgodność kopii: Sekretarz 436 WT
Technik Intendent 2 rangi (—) (KLIMIENKO)

^a-Notatka: Wyrok wykonano 31 października 1939 r.
Sekretarz WT (—) KLIMIENKO^a

**ПОСТАНОВЛЕНИЕ
ВОЕННОГО СОВЕТА УКРАИНСКОГО ФРОНТА
от 15 октября 1939 года**

№ 0016

гор. Львов

ПРИСУТСТВОВАЛИ ЧЛЕНЫ ВОЕННОГО СОВЕТА т.т. ТИМОШЕНКО⁶, ХРУЩЕВ⁷, БОРИСОВ⁸

СЛУШАЛИ:

1. Бывш. бурмистр гор. Журавно, Станиславского района, НЕПОКУЛЬЧИЦКОГО Мячеслава Францевича, 1893 года рождения, бывшего помещика, с 1920 года белоэмигрант, проживающего в Польше, поляк, бывш. офицер царской армии, боролся против Красной Армии в 1918–1920 г.г. в банде Довбур-Мосницкого. В Польше до 1935 года работал управляющим имения князя Чернорисского и крупной фабрики, с 1935 года до 17 сентября 1939 года бурмистром гор. Журавно. С 1918 года являлся агентом польской разведки. С 1933 года состоял членом фашистской партии Польши „БВВР”⁹, „ОЗН” и других. Руководил партией „ОЗН” с 1937 года в г. Журавно. В первой половине сентября 1939 года организовал террор против революционеров в гор. Журавно – убито было 9 человек, лично сам убил Куцина Якова¹⁰. 24 сентября 1939 года пытался убить задержавшего его красноармейца.

436-й Военный Трибунал 8 октября 1939 года осудил его к расстрелу по ст.ст. 54-4, 54-8 и 54-13 УК УССР.

Дело доложено врид. Председателя Военного Трибунала Украинского Фронта – бригвоенюристом ГАЛЕНКОВЫМ. Заключение по делу дал – Военный Прокурор Украинского Фронта.

ПОСТАНОВИЛИ:

Приговор утвердить.

Подписи: Верно. Врид. Пред. ВТ Укрфронта
Бригвоенюрист (подпись) ГАЛЕНКОВ

Копия с копии: верна. Секретарь 436 Военного Трибунала
Техник-интендант 2 ранга
(—) КЛИМЕНКО

в

**POSTANOWIENIE
RADY WOJENNEJ FRONTU UKRAIŃSKIEGO
z 15 października 1939 roku**

Nr 0016

m. Lwów

**OBEJNI CZŁONKOWIE RADY WOJENNEJ t.t. TIMOSZENKO⁶,
CHRUSZCZOW⁷, BORISOW⁸**

ROZPOZNALI:

1. Był[y] burmistrz m. Żurawno w rejonie stanisławowskim NIEPOKULCZYCKI Mieczysław syn Franciszka, ur. w 1893 roku, były obszarnik, od 1920 roku biały emigrant, zamieszkały w Polsce, Polak, by[ły] oficer armii carskiej, w latach 1918–1920 walczył przeciwko Armii Czerwonej w bandzie Dowbór-Muśnickiego. W Polsce do 1935 roku pracował jako zarządca majątku księcia Czartoryskiego i dużej fabryki, od 1935 roku do 17 września 1939 roku był burmistrzem m. Żurawno. Od 1918 roku był agentem polskiego wywiadu. Od 1933 roku działał jako członek faszystowskich partii Polski: „BBWR”⁹, „OZN” i innych. Od 1937 r. kierował partią „OZN” w m. Żurawno. W pierwszej połowie września 1939 roku organizował terror wobec rewolucjonistów w m. Żurawno — zabito 9 osób, sam osobiście zabił Kucyna Jakowa¹⁰. 24 września 1939 roku próbował zabić aresztującego go czerwonoarmistę.

8 października 1939 roku 436 Trybunał Wojenny skazał go na rozstrzelanie z art. art. 54-4, 54-8 i 54-13 KK USRS.

Sprawę zreferował p.o. przewodniczącego Trybunału Wojennego Frontu Ukraińskiego, wojskowy prawnik brygady GALENKOW. Wnioski w sprawie złożył prokurator wojskowy Frontu Ukraińskiego.

POSTANOWILI:

Wyrok zatwierdzić.

Podpisy: zgodne. P.o. Przew[odniczącego] WT *Ukrfrontu*
wojskowy prawnik brygady (podpis) GALENKOW

Kopia z kopii: zgodna. Sekretarz 436 Trybunału Wojennego
Technik-Intendent 2 rangi
(—) KLIMIENKO

Примітки

^{a-a} Вписано від руки.

^b Кругла печатка з гербом і з написом довкола 436 Військовий Трибунал.

^b Нерозбірлива кругла печатка.

¹ Нспокульчицький Мечислав, син Францішека і Марії, уродженої Поплавської нар. 25.3.1893 в Третельниках на Волині. З 1901 вчився в Житомирській гімназії, де вступив до таємного патріотичного і самоосвітнього учнівського об'єднання. Атестат зрілості отримав в 1911 і розпочав навчання на природничому факультеті Університету Св. Володимира в Києві, але вже рік по тому склав конкурсний іспит і був прийнятий на факультет механіки Київського політехнічного інституту. Національно-визвольну діяльність продовжував у Союзі активної боротьби під псевдом „Моцни”. Після вибуху війни в 1914 призваний до армії і відряджений до Миколаївської школи піхоти, яку закінчив в 1916 і як прапорщик направлений до Моршанська Тамбовської губ. Активний в Союзі військових поляків – делегат окружного з'їзду цього Союзу в Москві в 1917, а потім делегат Всеросійського з'їзду у Петрограді, де було засновано Верховний польський військовий комітет (Начполь) – організацію, яка представляла поляків у російській армії. Під кінець 1917, після того, як опинився на західному фронті, проводив вербування до польських загонів і мав тісний зв'язок з мінським Начполем. Одружений з Ядвігою Обух-Воцятинською, мав четверо дітей. У період громадянської війни в Росії перебував разом з сім'єю в маєтку дружини Евандорф у Київській губ., а потім у своєму маєтку Олексінці-Польному близько Плескірова. Кінець кінцем поселився в Журавні, де працював керівником фабрики алебастрових виробів кн. Чарториських. У ВП – у чині підпоручника запасу. Посаду бургомістра займав з 1935. (ЦВА, Ап. 1524).

² ОЗОН – розмовна назва Табору національного об'єднання (ОЗН). Політичне угруповання, яке зосереджувало прихильників післятравневої влади в Польщі (санация). Воно було продовженням ліквідованого раніше ББВР. Засноване 21.3.1937 з ініціативи маршала Е. Ридза-Сміглого полк. А. Коцом. Програма передбачала ослаблення політичних впливів опозиційних партій, зміцнення ролі Верховного Головнокомандуючого, міцне президентство з одночасним обмеженням ролі парламенту, зміцнення позиції армії, костелу і католицької релігії, культ Ю. Пілсудського, обмеження ролі євреїв у суспільному, політичному і економічному житті (воно протиставлялося однак антисемітським ексцесам). Воно осуджувало комунізм і масонство. Визнавало приватну власність основою економічного розвитку, необхідність центрального державного планування. Воно домагалося підвищення агрокультури, боротьби з безробіттям і неписьменністю. Партії, які хотіли приєднатися до ОЗН, мусили ліквідуватися. Організаційна структура мала військову ієрархію і дисципліну. Його молодіжною частиною був Союз Молодої Польщі. До січня 1939 начальником ОЗН був полк. А. Коц, пізніше ген. С. Скварчинський, а штаб очолював полк. З. Венда. ОЗОН ніколи не був масовою організацією; його суспільною базою були головним чином державні службовці.

³ Довбур-Мусніцький Юзеф (1867–1937). Російський і польський генерал. Учасник російсько-японської війни 1904 і I-ї світової війни. Організатор і командуючий I Польським корпусом (розмовна назва „довборчики”). Один із організаторів і верховний командуючий у Великопольському повстанні. Відкинув пропозицію прийняття командування армією у київському поході. Не брав участі в польсько-російській боротьбі в 1920. З жовтня 1920 в запасі. Його дочка – підпоручник запасу авіації Яніна Левандовська була вбита в Катині.

Przypisy

^a -^a wpisano odręcznie

^b pieczęć okrągła z godłem w środku i napisem w otoku: 436 Trybunał Wojenny

^c pieczęć okrągła nieczytelna

¹ Niepokulczycki Mieczysław s. Franciszka i Marii z Popławskich ur. 25.3.1893 w Tretelnikach na Wołyniu. Od 1901 uczył się w żytomierskim gimnazjum, gdzie włączył się do tajnej patriotycznej i samokształceniowej korporacji uczniowskiej. Maturę uzyskał w 1911 i rozpoczął studia na kierunku przyrodniczym Uniwersytetu Św. Włodzimierza w Kijowie, ale już w rok później zdał egzamin konkursowy i został przyjęty na Wydział Mechaniczny Politechniki Kijowskiej. Działalność niepodległościową kontynuował w Związku Walki Czynnej pod ps. „Mocny”. Po wybuchu wojny w 1914 powołany do wojska i odkomenderowany do Mikołajewskiej Szkoły Piechoty, którą ukończył w 1916 i jako *praporszczyk* został skierowany do Morszańska w gub. tambowskiej. Czynny w Związku Wojskowych Polaków — delegat na okręgowy zjazd tego Związku w Moskwie w 1917, a następnie delegat na Wszechrosyjski Zjazd do Piotrogradu, gdzie powołano Naczelny Polski Komitet Wojskowy (Naczpol) — organizację reprezentującą Polaków w armii rosyjskiej. Pod koniec 1917, znalazłszy się na froncie zachodnim, prowadził akcję werbunkową i pozostawał w ścisłym kontakcie z mińskim Naczpołem. Żonaty z Jadwigą Obuch-Woszczatyńską miał czworo dzieci. Okres wojny domowej w Rosji spędził wraz z rodziną na Ukrainie, początkowo w majątku żony Ewardorf w gub. kijowskiej, a potem w swoim Oleksińcu Polnym w okolicach Płoskirowa. Ostatecznie zamieszkał w Żurawnie, pracując jako kierownik fabryki wyrobów alabastrowych ks. Czartoryskich. W WP zweryfikowany w stopniu ppor. rez. Urząd burmistrza w Żurawnie pełnił od 1935. CAW, Ap. 1524.

² OZON — potoczna nazwa Obozu Zjednoczenia Narodowego (OZN). Ugrupowanie polityczne skupiające zwolenników rządów pomajowych w Polsce (sanacja). Stanowiło kontynuację rozwiązanej wcześniej BBWR. Powołane 21.3.1937 z inicjatywy marszałka E. Rydza-Śmigłego przez płk. A. Koca. Program zakładał osłabienie wpływów politycznych partii opozycyjnych, umocnienie roli Naczelnego Wodza, silną prezydenturę przy jednoczesnym ograniczeniu roli parlamentu, wzmocnienie pozycji armii, kościoła i religii katolickiej, kult J. Piłsudskiego, ograniczenie roli Żydów w życiu społecznym, politycznym i gospodarczym (przeciwstawiało się jednak ekscesom antysemickim). Poępiało komunizm i masonerię. Uznawało własność prywatną za podstawę rozwoju gospodarczego, konieczność centralnego planowania państwowego. Domagało się podniesienia kultury rolnej, walki z bezrobociem i analfabetyzmem. Partie zgłaszające akces do OZN musiały ulec rozwiązaniu. Struktura organizacyjna posiadała hierarchię i dyscyplinę wojskową. Jego młodzieżowym pionem był Związek Młodej Polski. Do stycznia 1939 szefem OZN był płk A. Koc, później gen. S. Skwarczyński, a na czele sztabu stał płk Z. Wenda. Nigdy nie był on organizacją masową; jego bazę społeczną stanowili głównie urzędnicy państwowi.

³ Dowbór-Muśnicki Józef (1867–1937). Generał rosyjski i polski. Uczestnik wojny rosyjsko-japońskiej 1904 i I wojny światowej. Organizator i dowódca I Korpusu Polskiego (potoczna nazwa „dowborczycy”). Współorganizator i naczelny dowódca w Powstaniu Wielkopolskim. Odrzucił propozycję objęcia dowództwa armii w wyprawie kijowskiej. Nie brał udziału w walkach polsko-rosyjskich w 1920. Od października 1920 w rezerwie. Jego córka, ppor. pil. rez. Janina Lewandowska, została zamordowana w Katyniu.

⁴ Właściwie: Oddział II Sztabu Głównego: wywiad i kontrwywiad wojskowy.

⁵ Prawidłowo: Tretelniki.

⁶ Timoszenko Siemion (1895–1970), marszałek Związku Sowieckiego (1940). Dwukrotnie Bohater Związku Sowieckiego (1940, 1965). W Armii Czerwonej od 1918. Podczas agresji ZSRS na Polskę dowódca Frontu Ukraińskiego.

⁴ Правильно: Відділ II Головного Штабу: військова розвідка і контррозвідка.

⁵ Правильно: Третельники.

⁶ Тимошенко Семен (1894–1971), маршал Радянського Союзу (1940). Двічі герой Радянського Союзу (1940, 1965). У Червоній Армії з 1918. У 1939 командуючий Українським фронтом.

⁷ Хрущов Микита (1894–1971). З 1935 перший секретар Московського Комітету ВКП(б), з 1938 до 1949 (з невеликою перервою у 1947) перший секретар ЦК КП(б)У. У 1944–1947 Голова Ради Міністрів УРСР. Під час II світової війни член військових рад багатьох фронтів (напр. Сталінградського, Українського). З 1953 перший секретар ЦК КПРС, у 1958–1964 – Голова Ради Міністрів СРСР.

⁸ Корпусний комісар Володимир Борисов.

⁹ ББВР – Безпартійний блок співпраці з урядом. Політичне угруповання, утворене в 10.1927 Валерієм Славком. Воно постало з різноманітних організацій і груп, передусім правих. ББВР визнавав необхідність зміцнення виконавчої влади за рахунок обмеження прав парламенту. Метою його діяльності було здобуття підтримки суспільства для діяльності влади. Керівною групою були найближчі співробітники Піلسудського. Ліквідований 30.9.1935.

¹⁰ Правильно: Куцик; тут помилка в машинописі. Крім того, неузгоджується зі змістом решти документів (порівняй обвинувальний акт та вирок). Як випливає із протоколу допиту Непокучицького (тут неопублікований), він зізнався лише у тому, що арешт Куцика і поліцейська операція відбулися за його відома, але без його активної участі.

⁷ Chruszczow Nikita (1894–1971). Od 1935 pierwszy sekretarz Komitetu Moskiewskiego WKP(b), od 1938 do 1949 (z niewielką przerwą w 1947) pierwszy sekretarz KC KP(b)U. W l. 1944–1947 przewodniczący Rady Ministrów USRS. W czasie II wojny światowej członek rad wojennych wielu frontów (np. Stalingradzkiego, Ukraińskiego). Od 1953 pierwszy sekretarz KC KPZS, a w l. 1958–1964 prezes Rady Ministrów ZSRS.

⁸ Komisarz korpusny Władimir Borisow.

⁹ BBWR – Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem. Ugrupowanie polityczne utworzone w 10.1927 przez Walerego Sławka. Powstało z różnorodnych organizacji i grup najczęściej prawicowych. BBWR zakładał konieczność wzmocnienia władzy wykonawczej kosztem ograniczenia uprawnień parlamentu. Celem jego działalności było pozyskanie akceptacji społeczeństwa dla działań władzy. Grupę kierowniczą stanowili najbliżsi współpracownicy Piłsudskiego. Rozwiązany 30.9.1935.

¹⁰ Prawidłowe brzmienie nazwiska – Kucyk; tu błąd maszynopisu. Ponadto niezgodne z treścią pozostałych dokumentów – porównaj wniosek oskarżający oraz wyrok. Jak wynika z protokołu przesłuchania Niepokulczyckiego (tu nie publikuje się), przyznał się on jedynie do tego, iż aresztowanie Kucyka i akcja policyjna nastąpiły za jego wiedzą, ale bez najmniejszego czynnego udziału.

№ 2

8.X.-29.XI.1939 Золочів

**Справа Лукаша Відавського,
старшого постерункового Державної поліції з Олеська**

ДА СБУ (Львів), справа № П-30956

Nr 2

8 X-29 XI 1939 Złoczów

**Sprawa Łukasza Widawskiego
starszego posterunkowego Policji Państwowej z Oleska**

PA SBU (Lwów), sygn. arch. P-30956

У.С.С.Р.
Народный Комиссариат внутренних дел
Управление государственной безопасности

1939 года октября мес. 8 дня. Я зам. нач. опер. группы НКВД лейтенант Александров допросил в качестве обвиняемого

1. Фамилия ^бВидавский^б
2. Имя и отчество Лукаш Рох
3. Дата рождения 15/X—1896 г.
4. Место рождения м. Здунська-Воля Серецкого пов. Лучского воев.
5. Место жительства м. Олесько Злочевского повиту
6. Национальность и гражданство ^бполяк^б
7. Паспорт № 1217 выдан 15/VI—1938 г.
8. Род занятий ^бб/ст. полицейский в м. Олесько^б
9. Социальное происхождение работник по найму
10. Состав семьи жена — Янина Видавська — 39 лет, дочь — Мария Видавська — 7 лет
11. Образование (общее и специальное) 2 кл. нач. школы и 1 год промышленной школы
12. Партийность нет
13. Каким репрессиям подвергался, судимость, арест (когда каким органом и за что) нет
14. Какие имеет награды за войну 1918—21 г. медаль и 10 летие польского государства
15. Служба в ^бармии^б, когда и в качестве кого служил в поль. армии с 1918 по 1921 г. сержант — пехота
16. Участие в организациях и каких нет
17. Сведения о политической деятельности нет

Показания обвиняемого (^бсвидетеля^б) Видавський Лукаш Рох.

Вопрос: Расскажите подробно о вашей деятельности в полиции?

Ответ: В полицию я пошел добровольно служить с ^б1923 г. где служил до 1927 г. ^брядовым полицейским. С 1927 г. по 1928 г. служил в г. Савосе полицейским. С 1928 г. до 1931 г. в д. Ольшанци полицейским. 1931 по 1936 г. в г. Злочеве в канцелярии полиции писарем. С 1936 г. до дня аресту в м. Олесько ст. полицейским. Из полиции по м. Олесько знаю: комендант Рафал Цапута, ст. полицейский Кшиваньский Иосиф, полицейский Нерат Ян, полицейский Гонет Станислав, полицейский Вайс Станислав¹.

Моя служба заключалась в охране порядка, борьбе с воровством, кроме того при отсутствии коменданта полиции Рафаль Цапута его замещал.

Вопрос: Кого вы знаете из принадлежащих до различных партий по Олесько-волости?

U.S.R.S.
Ludowy Komisariat Spraw Wewnętrznych
Zarząd Bezpieczeństwa Państwowego

1939 roku października mies. 8 dnia. Ja, zast[ępc]a nacz[elnika] grupy oper[acyjnej] NKWD lejtenant Aleksandrow przesłuchałem w charakterze oskarżonego

1. Nazwisko ^bWidawski^b
2. Imię i imię ojca Łukasz Roch
3. Data urodzenia 15/X-1896 r.
4. Miejsce urodzenia m. Zduńska Wola w pow[iecie]sieradzkim w woj. łódzkim
5. Miejsce zamieszkania m. Olesko w powiecie złoczowskim
6. Narodowość i obywatelstwo ^bPolak^b
7. Paszport Nr 1217 wydany 15/VI-1938 r.
8. Rodzaj pracy ^bb[ył]y st. posterunkowy w m. Olesko^b
9. Pochodzenie społeczne robotnik najemny
10. Członkowie rodziny żona – Janina Widawska – 39 lat, córka – Maria Widawska – 7 lat
11. Wykształcenie (ogólne, zawodowe) 2 kl[asy] szkoły podst[awowej] i 1 rok szkoły zawodowej
12. Przynależność partyjna nie
13. Jakim represjom podlegał, karalność, aresztowanie (kiedy, przez jaki organ i za co) nie
14. Jakie posiada odznaczenia medal za wojnę 1918–21 i 10-lecia państwa polskiego
15. Służba w ^bwojsku^b, kiedy i w jakim charakterze służył w armii pol[skiej] od 1918 do 1921 r. sierżant – piechota
16. Członkostwo w organizacjach i jakich nie
17. Informacje o działalności politycznej nie

Zeznania oskarżonego (^cświadka^c) Widawski Łukasz Roch.

Pytanie: Opowiedzcie szczegółowo o waszej działalności w policji?

Odpowiedź: W policji zacząłem służyć ochotniczo w ^b1923 r. i służyłem do 1927 r.^b jako szeregowy policjant. Od 1927 r. do 1928 r. służyłem w m. Sasowie jako policjant. Od 1928 r. do 1931 r. we w[si] Olszance jako policjant. [Od] 1931 do 1936 r. w m. Złoczowie w kancelarii policyjnej jako pisarz. Od 1936 r. do dnia aresztowania w m. Olesko jako st. posterunkowy. Z policji w m. Olesko znam: komendant Rafał Caputa, st. policjant Krzywański Józef, policjant Nierath Jan, policjant Gonet Stanisław, policjant Wajs Stanisław¹.

Służba moja polegała na utrzymaniu porządku, walce ze złodziejstwem, oprócz tego podczas nieobecności komendanta policji Rafał Caputa zastępowałem go.

Pytanie: Kogo znacie spośród należących do różnych partii w gminie Olesko?

- Ответ: Из принадлежащих к партиям по м. Олесько знаю:
„Щелець” – Индрачек дроговыи делегат в громады, находится в г. Злочев. Хочай Зигмонд² бывший ротмистр в поль. армии (в настоящее время пенсионер). В 1936 г. был бурмистр м. Олесько. Из украинских националистов знаю: Мандюк Антон был осужден в 1938 г. на 3 года. Зволуек Семко – в 1939 г. был осужден на 2 года.
- Вопрос: Кого вы знаете из полицейских м. Олесько, которые сейчас находятся в м. Олесько?
- Ответ: Знаю, что в м. ⁶Олесько находится Гонет Станислав и Вайс Станислав⁶.
- Вопрос: Кого вы знаете из сотрудников тайной полиции по м. Олесько?
- Ответ: По м. Олесько из тайной полиции я незнаю никого и сам связан небыл с конфедентами.
- Вопрос: Вы говорите неправду. Следствие требует от вас правдивых показаний.
- Ответ: Я говорю только правду. По г. Злочеву знаю что руководил тайной полицией Чайковский Владислав³ и Мисевич Владислав, и ⁶Габриель Ян⁶, Самсель Станислав, Виновецкий – ст. полицейский, Якубовский – при полиции г. Злочев, Герчуг Казимир – пшедовник полиции⁴.

Протокол записан с моих слов верно и мне прочитан

(—) Видавский Лукаш

Допросил лейтенант Александров

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

1939 года, октября 21 дня. Военный следователь военной Прокуратуры Злочевского участка МАЛАХОВ, рассмотрев дело по обвинению ВИДАВСКОГО Лукаша Рох по 54-13 ст. УК УССР

нашел:

Материалами предварительного следствия установлено, что Видавский Лукаш Рох, находясь на службе в польской полиции с 1923 года активно боролся со всяким проявлением революционного движения. Особенно активность эта стала проявляться с момента перехода его на работу в 1931 году в тайную полицию Злочевского уезда.

Odpowiedź: Spośród należących do partii w m. Olesko znam:
„Strzelec” – Indraczek drogowy delegat [?] do gminy, przebywa
w m. Złoczów. Chociaż Zygmunt² były rotmistrz w armii
pol[skiej] (obecnie emeryt). W 1936 r. był burmistrzem m. Ole-
sko. Z nacjonalistów ukraińskich znam: Mandiuk Anton, był ska-
zany w 1938 r. na 3 lata. Zwołujek Semko – w 1939 r. został
skazany na 2 lata.

Pytanie: Kogo znacie z policjantów m. Oleska znajdujących się obecnie
w m. Olesko?

Odpowiedź: Wiem, że w m. ^bOlesko przebywają Gonet Stanisław i Wajs Sta-
nisław^b.

Pytanie: Kogo znacie z pracowników tajnej policji w m. Olesko?

Odpowiedź: Spośród pracowników tajnej policji m. Olesko nie znam nikogo
i sam nie byłem związany z konfidentami.

Pytanie: Mówicie nieprawdę, śledztwo żąda od was prawdziwych zeznań.

Odpowiedź: Mówię tylko prawdę. Wiem, że w m. Złoczowie tajną policją
kierował Czajkowski Władysław³ i Misiewicz Władysław i
^bGabryel Jan^b, Samsel Stanisław, Winowiecki – st. policjant,
Jakubowski – przy policji m. Złoczów, Gerczuk Kazimierz –
przodownik policji⁴.

Protokół spisano wg moich słów wiernie i odczytano mi

(—) Widawski Łukasz

Przesłuchał lejtenant Aleksandrow

POSTANOWIENIE

Dnia 21 października 1939 roku Wojskowy Śledczy Wojskowej Prokura-
tury Odcinka Złoczowskiego MAŁACHOW rozpatrzywszy sprawę z oskar-
żenia WIDAWSKIEGO Łukasza Roch z art. 54-13 KK USRS

stwierdziłem:

Z materiałów wstępnego śledztwa wynika, że Widawski Łukasz Roch
służąc w polskiej policji od 1923 roku, aktywnie zwalczał wszelkie przejawy
ruchu rewolucyjnego. Aktywność ta przejawiała się w szczególności sposób,
gdy w 1931 roku zaczął pracować w tajnej policji powiatu złoczowskiego.

Находясь на секретной работе польской полиции Видавский для облегчения борьбы с революционным движением вербовал среди местного населения тайных агентов, одновременно инструктируя их какие сведения и как нужно сообщать о революционном движении.

Из показаний целого ряда свидетелей видно, что Видавский жестоко относился к украинскому и еврейскому населению.

За активную работу в тайной полиции, Видавский награжден польским правительством тремя медалями.

Обсудив изложенное на основании 126 и 127 ст.ст. УПК УССР

постановил:

Привлечь к следствию в качестве обвиняемого по 54-13 ст. УК УССР ВИДАВСКОГО Лукаша Рох 1896 года рождения, грамотного, беспартийного, бывшего заместителя коменданта полиции Олеськовской и Ожидовской волостей Злочевского уезда, женатого, не судившегося, о чем и объявить ему под росписку.

Военный следователь Военной Прокуратуры
Злочевского участка
(—) (Малахов)

^аПодпись обвиняемого: ^а(—) Видавский

ОБВИНИТЕЛЬНОЕ ЗАКЛЮЧЕНИЕ

по делу по обвинению ВИДАВСКОГО Лукаша Роховича
по ст. 54-13 УК УССР

Арестованный ВИДАВСКИЙ Лукаш Рохович, состоя на службе в польской полиции вел активную борьбу с революционно настроенной частью населения. Жестоко расправлялся с угнетаемыми национальностями польской властью украинцами и евреями, избивая и накладывая штрафы.

В целях достижения своей цели как полицейский производил разложения в рядах революционной части рабочих, вербуя свою агентуру.

Привлеченный к следствию в качестве обвиняемого ВИДАВСКИЙ Лукаш Рохович виновным себя в пред'явленном ему обвинении не признал, в то время, как ряд свидетелей подтверждают о его контрреволюционной деятельности.

На основании изложенного, ВИДАВСКИЙ Лукаш Рохович 1896 года рождения, женат, грамотный, беспартийный, ст. пострунковий, начальник полиции м. ОЛЕСЬКО

Będąc w tajnej służbie polskiej policji, Widawski dla ułatwienia walki z ruchem rewolucyjnym werbował spośród miejscowej ludności tajnych agentów, jednocześnie instruując ich, jakie informacje dotyczące ruchu rewolucyjnego [są potrzebne] i jak należy je przekazywać.

Z zeznań szeregu świadków wynika, że Widawski odnosił się źle do ludności ukraińskiej i żydowskiej.

Za aktywną pracę w tajnej policji Widawski został odznaczony przez rząd polski trzema medalami.

Uwzględniając powyższe na podstawie 126 i 127 art. art. KPK USRS

postanowiłem:

Poddać śledztwu w charakterze oskarżonego z art. 54-13 KK USRS WIDAWSKIEGO Łukasza Roch, ur. w 1896 roku, piśmiennego, bezpartyjnego, byłego zastępcę komendanta policji gmin oleskiej i ożydowskiej powiatu złoczowskiego, żonatego, nie karanego, o czym też powiadomić go za pokwitowaniem.

Wojskowy Śledczy Wojskowej Prokuratury
Odcinka Złoczowskiego
(—) (Małachow)

^a-Podpis oskarżonego:^a (—) Widawski.

WNIOSEK OSKARŻAJĄCY

w sprawie z oskarżenia WIDAWSKIEGO Łukasza syna Rocha
z art. 54-13 KK USRS

Aresztowany WIDAWSKI Łukasz syn Rocha służąc w polskiej policji prowadził aktywną walkę z rewolucyjnie nastawioną częścią ludności. Surowo rozprawiał się z uciskanymi przez polską władzę narodowościami ukraińską i żydowską, bijąc i wymierzając kary pieniężne.

W celu osiągnięcia swych policyjnych zamierzeń rozbijał szeregi rewolucyjnych robotników werbując agenturę.

Przesłuchany w śledztwie w charakterze oskarżonego WIDAWSKI Łukasz syn Rocha nie przyznał się do winy, mimo że szereg świadków potwierdza fakt jego działalności kontrrewolucyjnej.

Wobec powyższego WIDAWSKI Łukasz syn Rocha, ur. w 1896 roku, żona-ty, piśmienny, bezpartyjny, st. posterunkowy, naczelnik policji m. OLESKO

Обвиняется в том, что будучи на службе в полиции м. ОЛЕСЬКО избивал крестьян, собирал незаконные штрафы, издевался над украинским и еврейским населением, организовывал агентуру для работы в тайной полиции, чем помогал польской власти вести борьбу с революционно настроенным населением.

Указанное преступление предусмотрено ст. 54-13 УК УССР, а посему гр. ВИДАВСКИЙ ЛУКАШ РОХОВИЧ подлежит суду военного трибунала.

Составлено 26 октября 1939 г. в гор. Золочеве.

Опер. Уполномоченный⁵ У.Г.Б. НКВД
ст. Лейтенант
(—) (Насад)

Утверждаю:

Начальник Опергруппы У.Г.Б. НКВД
Ст. Лейтенант госбезопасности
(—) (Демидов)

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

1939 года октября 27 дня военный Прокурор Злочевского участка, рассмотрев дело по обвинению ВИДАВСКОГО Лукаша Роховича по ст. 54-13 УК УССР и имея ввиду, что следствие по делу проведено достаточно полно, что обвинительное заключение соответствует материалам следствия, а посему, руководствуясь изложенным и на основании ст. .... УПК

Постановил:

Придать обвинительному заключению силу обвинительного акта, направив дело Прокурору отдела военной Прокуратуры для предания ВИДАВСКОГО Лукаша Роховича суду военного Трибунала по ст. 54-13 УК УССР.

Арестованного Видавского Лукаша Роховича с сего числа перечислить за Прокурором отдела военной Прокуратуры.

ВОЕННЫЙ ПРОКУРОР Злочевского участка (—)

Zostaje oskarżony o to, że służąc w policji m. OLESKO bił chłopów, nakładał bezprawne kary pieniężne, znęcał się nad ludnością ukraińską i żydowską, organizował agenturę do pracy w tajnej policji, pomagając w ten sposób polskiej władzy w walce z ludnością nastawioną rewolucyjnie.

Wymienione przestępstwo przewidziane jest art. 54-13 KK USRS, dlatego też ob[ywatel] WIDAWSKI ŁUKASZ syn ROCHA podlega osądzeniu przez trybunał wojenny.

Sporządzono 26 października 1939 r. w m. Złoczowie.

Oficer Operacyjny⁵ UGB NKWD

st. Lejtenant

(—) (Nasad)

Zatwierdzam:

Naczelnik *Opiergruppy* UGB NKWD
St. lejtenant bezpieczeństwa państwowego
(—) (Diemidow)

POSTANOWIENIE

Dnia 27 października 1939 roku Wojskowy Prokurator Odcinka Złoczowskiego po rozpatrzeniu sprawy z oskarżenia WIDAWSKIEGO Łukasza syna Rocha z art. 54-13 KK USRS, uwzględniając że śledztwo w sprawie zostało przeprowadzone dostatecznie starannie i że wniosek oskarżający jest zgodny z materiałami śledztwa, dlatego kierując się powyższym oraz na podstawie art. .... KPK

Postanowił:

Nadać wnioskowi oskarżającemu moc prawną aktu oskarżenia, kierując sprawę do Prokuratora Wydziału Prokuratury Wojskowej w celu oddania WIDAWSKIEGO Łukasza syna Rocha pod sąd Trybunału Wojennego z art. 54-13 KK USRS.

Aresztowanego Widawskiego Łukasza syna Rocha przekazać odtąd Prokuratorowi Wydziału Prokuratury Wojskowej.

PROKURATOR WOJSKOWY Odcinka Złoczowskiego (—)

Дело № 0052 19[3]9 г.

ПРОТОКОЛ СУДЕБНОГО ЗАСЕДАНИЯ

19[3]9 года ноября 29 дня выездная сессия Военного Трибунала КО-ВО Киевского Военного Округа в открытом судебном заседании в г. Злочеве в составе: Председательствующего Военного юриста тов. ГНИДЕНКО и членов Военного юриста 3 ранга тов. ШАЛЫГИ и интенданта 3 ранга тов. РОЛЛЯ без участия Военного Прокурора и защиты, состоящей из ____ при секретаре технике-интенданте 2 ранга тов. МЕЛЬЦЕРЕ.

В 13 час. 45 мин. председательствующий объявляет судебное заседание открытым и оглашает что будет слушаться дело по обвинению ВИДАВСКОГО Лукаша Роховича по ст. 54-13 УК УССР.

Судебный секретарь доложил суду о том, что в судебное заседание доставлен под конвоем подсудимый ВИДАВСКИЙ, а также явились свидетели МАРГУЛИС Михель Лейзерович, ШВАРЦ Герман Цоллерович и СИДОР Осип Григорьевич, а свидетели ШАХ Николай и БОЙКО Иван не явились по неизвестным причинам.

Председательствующий удостоверяется в самоличности обвиняемого который на заданные ему вопросы отвечает.

ВИДАВСКИЙ Лукаш Рохович 1896 года рождения, родился в с. Здонская-Воля быв. Лодзинского воеводства, происходит из рабочих, отец был чернорабочим, служил в польской полиции 16 лет, а до службы в полиции работал слесарем, грамотный, окончил 2 класса городского училища, б/п, женат, имеет одного ребенка, не судился, обвинительное заключение ему объявлено 28/XI—1939 года. Арестован 8 Октября 1939 года.

Председательствующий оглашает состав суда, ^аразъясняет права подсудимого отвода суда^а и спрашивает подсудимого заявляет ли он отвод кому-либо из состава суда.

Подсудимый ВИДАВСКИЙ ответил, что отвода составу суда не имеет.

Председательствующий разъяснил подсудимому его право заявить ходатайства или какие-либо заявления.

Подсудимый ВИДАВСКИЙ просит вызвать свидетелей АЙЗЕНБРУХА Маркуса, КРЕМНИЦЕРА Якова, БОКАЛА Зигмунда, ТЕНЕНБАУМА Тенаша и ГЛИКА Леона для характеристики как себя вел подсудимый.

Суд совещаюсь на месте ОПРЕДЕЛИЛ: Вопрос о вызове свидетелей указанных подсудимым ВИДАВСКИМ оставить открытым.

По вопросу о возможности слушания дела в отсутствие свидетелей неявившихся на суд ШАХА Николая и БОЙКО Иван, Военный Трибунал ОПРЕДЕЛИЛ: Дело слушать в отсутствие неявившихся свидетелей ШАХА

Sprawa Nr 0052 19[3]9 r.

PROTOKÓŁ POSIEDZENIA SĄDOWEGO

19[3]9 roku listopada 29 dnia Wojenny Trybunał Kijowskiego Okręgu Wojskowego KOWO na sesji wyjazdowej na jawnym posiedzeniu sądu w m. Złoczowie w składzie: Przewodniczący prawnik wojskowy tow. GNI-DIENKO i członkowie prawnik wojskowy 3 rangi tow. SZAŁYGA oraz intendent 3 rangi tow. ROLLA bez udziału Prokuratora Wojskowego i obro-ny składającej się z ____ z udziałem sekretarza technika intendenta 2 rangi tow. MELCERA.

O godz. 13 min. 45 przewodniczący ogłasza posiedzenie sądowe za otwarte i podaje do wiadomości, że będzie rozpatrywana sprawa z oskarżenia WIDAWSKIEGO Łukasza syna Rocha z art. 54-13 KK USRS.

Sekretarz sądowy powiadomił sąd o tym, że na posiedzenie sądowe został doprowadzony pod eskortą oskarżony WIDAWSKI, jak również stawili się świadkowie: MARGULIS Michel syn Lejzora, SZWARC Herman syn Collera oraz SIDOR Osip syn Grigorija, natomiast świadkowie SZACH Nikoła i BOJKO Iwan z nieznanymi przyczynami nie stawili się.

Przewodniczący upewnia się co do tożsamości oskarżonego, który odpowiada na zadane pytania.

WIDAWSKI Łukasz syn Rocha, ur. w 1896 roku w Zduńskiej Woli był[e] województwo łódzkie, pochodzenie robotnicze, ojciec był niewykwalifikowanym robotnikiem, przez 16 lat służył w polskiej policji, przed służbą w policji pracował jako ślusarz, piśmienny, ukończył 2 klasy szkoły miejskiej, b/p, żonaty, ma jedno dziecko, nie karany, wniosek oskarżający przedstawiono mu 28/XI-1939 roku. Aresztowany 8 października 1939 roku.

Przewodniczący ogłasza skład sądu, ^a wyjaśnia podsądnemu prawo zgłoszenia zastrzeżenia do [składu] sądu^a i pyta podsądnego, czy nie zgłasza zastrzeżeń do poszczególnych członków składu sędziowskiego.

Podsądny WIDAWSKI odpowiedział, że nie zgłasza zastrzeżeń do składu sędziowskiego.

Przewodniczący powiadomił podsądnego o przysługującym mu prawie do złożenia próśby lub podania.

Podsądny WIDAWSKI prosi o wezwanie świadków: AJZENBRUCHA Markusa, KREMNICERA Jakowa, BOKAŁĘ Zygmunta, TENENBAUMA Tenasza i GLIKA Leona, aby scharakteryzowali postępowanie podsądnego.

Sąd po naradzie na miejscu STWIERDZIŁ: sprawę wezwania wskazanych przez oskarżonego WIDAWSKIEGO świadków pozostawić otwartą.

W sprawie możliwości kontynuowania rozprawy przy braku świadków, którzy nie stawili się w sądzie: SZACHA Nikołaja i BOJKO Iwana, Trybunał

и БОЙКО, а в случае надобности огласить показания их данные ими на предварительном следствии.

Председательствующий предупредил свидетелей об ответственности их за ложные показания по ст. 89 УК УССР и дал распоряжение удалить их в отдельную комнату.

Трибунал переходит к судебному следствию.

Председательствующий оглашает обвинительное заключение и спрашивает подсудимого ВИДАВСКОГО понятна ли ему суть пред'явленного ему обвинения и признает ли он себя виновным и желает ли давать показания по существу дела.

Подсудимый ВИДАВСКИЙ ответил, что суть пред'явленного ему обвинения ему понятна, виновным себя не признает и желает давать показания по существу дела.

Суд совещаясь на месте по вопросу о порядке исследования материалов дела ОПРЕДЕЛИЛ: Исследование материалов дела начать с допроса свидетелей.

Свидетель МАРГУЛИС Михель Лейзерович 1903 года рождения, чужой подсудимому, взаимоотношения с ним нормальные, не судился, по существу дела ПОКАЗАЛ: Подсудимый ВИДАВСКИЙ работал заместителем коменданта полиции в м. Олеско где был референтом политическим. Некий БЛОХ, который умер мне рассказал, что ВИДАВСКИЙ его вербовал быть провокатором, давал ему 30 злотых, но он отказался. БЛОХ имел связь с коммунистами и был коммунистом, не захотел быть провокатором. ВИДАВСКИЙ накладывал штрафы на селян и население местечка за малейшую провину.

На вопросы суда свидетель МАРГУЛИС ответил: Точно утверждаю, что в прошлом году БЛОХ мне рассказал, что его ВИДАВСКИЙ вербовал быть конфидендом. Подсудимый ВИДАВСКИЙ арестовал гр. ВОЛЬЧАНА Христофа за националистическую работу. Я был членом МОПРА⁶ и мне в организации сказали, что надо остерегаться ВИДАВСКОГО так как он работает в полиции в реферате политическом. У нас в местечке арестовывали людей за революционную работу.

На вопрос подсудимого ВИДАВСКОГО свидетель МАРГУЛИС ответил: Мне товарищи мои сказали, что ВИДАВСКИЙ работал в реферате политическом, а лично БЛОХ который умер мне сказал, что его ВИДАВСКИЙ вербовал конфидендом, предлагал ему 30 злотых, чтобы он был провокатором.

Свидетель ШВАРЦ Герман Цоляров 1907 года рождения, не судился, чужой подсудимому, взаимоотношения с ним нормальные, ПОКАЗАЛ: Я живу в Олеску пару лет и за это время ко мне приходил ВИДАВСКИЙ и накладывал на меня ни за что штрафы. Он меня вербовал давать ему сведения на политических деятелей, а также о ворах, самогонщиках, вызывал меня в полицию, кричал на меня и боясь его я ответил что дам ему

Wojskowy STWIERDZIŁ: rozprawę kontynuować mimo nieobecności świadków SZACHA i BOJKO, a w razie potrzeby odczytać ich zeznania złożone w śledztwie wstępnym.

Przewodniczący uprzedził świadków o odpowiedzialności za składanie fałszywych zeznań przewidzianej art. 89 KK USRS i zarządził umieszczenie ich w osobnym pokoju.

Trybunał przechodzi do śledztwa sądowego.

Przewodniczący ogłasza wniosek oskarżający i pyta podsądnego WIDAWSKIEGO, czy rozumie istotę przedłożonego mu oskarżenia, czy przyznaje się do winy i czy chce składać zeznania w sprawie.

Podsądny WIDAWSKI odpowiedział, że rozumie istotę przedłożonego mu oskarżenia, do winy się nie przyznaje i chce składać zeznania w sprawie.

Sąd naradzając się na miejscu o trybie rozpatrzenia materiałów sprawy STWIERDZIŁ: rozpatrzenie materiałów sprawy rozpocząć od przesłuchania świadków.

Świadek MARGULIS Michel syn Lejzora, ur. w 1903 roku, nie jest spokrewniony z oskarżonym, pozostaje z nim w normalnych stosunkach, nie karany, w sprawie ZEZNAŁ: oskarżony WIDAWSKI pracował w charakterze zastępcy komendanta policji w m. Olesko, gdzie był referentem politycznym. Niejaki BŁOCH, który zmarł, opowiadał mi, że WIDAWSKI zwerbował go jako prowokatora i dawał mu 30 złotych, ale on odmówił. BŁOCH miał kontakty z komunistami i sam był komunistą, nie chciał być prowokatorem. WIDAWSKI karał grzywną rolników i mieszkańców miasteczka za najmniejsze przewinienie.

Na pytania sądu świadek MARGULIS odpowiedział: Z całą pewnością stwierdzam, że w ubiegłym roku BŁOCH mówił mi, że WIDAWSKI werbował go jako konfidenta. Oskarżony WIDAWSKI aresztował ob. WOLCZANA Christofa za działalność nacjonalistyczną. Ja byłem członkiem MOPR-u⁶ i w organizacji powiedziano mi, że należy wystrzegać się WIDAWSKIEGO, ponieważ pracuje w referacie politycznym w policji. W naszym miasteczku aresztowano ludzi za działalność rewolucyjną.

Na pytania oskarżonego WIDAWSKIEGO świadek MARGULIS odpowiedział: Towarzysze powiedzieli mi, że WIDAWSKI pracował w referacie politycznym, a sam BŁOCH, który zmarł, powiedział mi, że WIDAWSKI werbował go jako konfidenta proponując 30 złotych jako prowokatorowi.

Świadek SZWARC Herman syn Colara, ur. w 1907 roku, nie karany, nie spokrewniony z oskarżonym, pozostający z nim w normalnych stosunkach, ZEZNAŁ: Mieszkam w Olesku parę lat i w tym czasie przychodził do mnie WIDAWSKI i za nic karał mnie grzywną. Namawiał mnie do donosów na działaczy politycznych, złodziei i pędzących bimber, wzywał mnie na policję, krzyczał na mnie i ze strachu przed nim obiecałem dostarczyć informacje o działaczach politycznych, ale ani jednej nie dostarczyłem mu, ponieważ

информации на политических деятелей, но ни одной информации я ему не дал, так как я сам был революционером. У меня часто ночевали коммунисты и поэтому ВИДАВСКИЙ делал у меня обыск. Подсудимый ВИДАВСКИЙ предлагал мне быть у него конфидентом, но я денег у него не брал и информацией никаких ему не давал.

На вопросы суда свидетель ШВАРЦ ответил: Я был членом партии КПЗУ⁷ во Львове до 1934 года, а с 1934 года поскольку партия распалась, я в партии уже не был, также не было такой организации в Олеске, где я находился.

Подсудимый ВИДАВСКИЙ объяснил, что он делал обыск у ШВАРЦА с целью обнаружить краденные вещи.

Свидетель СИДОР Осип Григорьевич, 25 лет, чужой подсудимому, взаимоотношения с ним нормальные, ПОКАЗАЛ: Мне Видавский сказал, что я могу хорошо жить, но не хочу, иметь денег и что я дурной, что он хотел с меня не знаю. В прошлом году во время демонстрации украинцев полиция при активном участии подсудимого разгоняла демонстрантов.

На вопросы суда свидетель СИДОР ответил: Видавский был на разгоне демонстрации, бил ли он кого-нибудь я не знаю. Украинцы и евреи жаловались на ВИДАВСКОГО и говорили что хуже всех к ним относится ВИДАВСКИЙ.

В 14 час. 50 мин. председательствующий объявил перерыв на 10 минут.

В 15 час. судебное заседание объявлено продолжающимся.

Суд совещаюсь на месте по вопросу о вызове и допросе свидетелей по ходатайству подсудимого ВИДАВСКОГО ОПРЕДЕЛИЛ: В ходатайстве о вызове свидетелей ОТКАЗАТЬ, ^а-имея в виду, что они ничего существенного по делу показать не имеют^а.

Председательствующий оглашает показания неявившихся свидетелей БОЙКА Ивана и МОЧИЯ Федора.

Трибунал переходит к допросу подсудимого ВИДАВСКОГО.

ПОДСУДИМЫЙ ВИДАВСКИЙ ПОКАЗАЛ: Не выдерживает критики показания свидетелей о том, что я преследовал коммунистов, этого не могло быть так как я не был политическим рефератором, а свидетели об этом заявляют по злобе, которую имеют на меня за то, что я оштрафовал ШВАРЦА за антисанитарное содержание парикмахерской и у него производил обыск с целью обнаружения краденных вещей, а на свидетеля МАРГУЛИСА я наложил штраф за антисанитарное содержание лавочки. Я БЛЬОХА Зигмунда не вербовал конфидентом, плохо что он умер и его нельзя допросить. Коммунистов я не арестовывал и никто не докажет что по моей вине были арестованы коммунисты. БЛЬОХ Айзик был коммунистом, был арестован 2 дня, но не по моей вине. ШВАРЦА я не вербовал конфидентом и он таким не мог быть так как он не был в партии и никакой информации не мог давать.

sam byłem rewolucjonistą. W moim mieszkaniu często nocowali komuniści i dlatego WIDAWSKI dokonywał u mnie rewizji. Oskarżony WIDAWSKI proponował mi, abym był konfidentem, ale nie brałem od niego pieniędzy i żadnych informacji nie dostarczałem.

Na zapytania sądu świadek SZWARC odpowiedział: Byłem członkiem partii KPZU⁷ we Lwowie do 1934 roku, a w 1934 roku, ponieważ partia rozpadła się, w partii już nie byłem, nie było również takiej organizacji w Olesku, do której należałbym.

Oskarżony WIDAWSKI wyjaśnił, że przeprowadził rewizję u SZWARCA, ponieważ szukał kradzionych rzeczy.

Świadek SIDOR Osip syn Grigorija, lat 25, nie spokrewniony z oskarżonym, pozostaje z nim w normalnych stosunkach, ZEZNAŁ: Widawski powiedział mi, że mogę dobrze żyć, ale nie chcę mieć pieniędzy i że jestem głupi, czego chciał ode mnie nie wiem. W ubiegłym roku w czasie demonstracji Ukraińców policja przy aktywnym udziale oskarżonego rozpendziła demonstrantów.

Na pytania sądu świadek SIDOR odpowiedział: Widawski brał udział w rozpędzaniu demonstracji, ale czy bił kogoś, nie wiem. Ukraińcy i Żydzi skarżyli się na WIDAWSKIEGO i mówili, że najgorzej ze wszystkich traktuje ich WIDAWSKI.

O godz. 14 min. 50 przewodniczący ogłosił przerwę na 10 minut.

O godz. 15 ogłoszono dalszy ciąg posiedzenia.

Sąd obraduje na miejscu w sprawie wezwania na przesłuchanie świadków, o których prosił oskarżony WIDAWSKI. STWIERDZIŁ: Prośbie o wezwanie świadków ODMÓWIĆ, "ponieważ niczego istotnego do sprawy nie wniosą".

Przewodniczący podaje do wiadomości zeznania świadków, którzy się nie stawili: BOJKO Iwana i MOCZYJA Fiodora.

Trybunał przystępuje do przesłuchania oskarżonego WIDAWSKIEGO.

OSKARŻONY WIDAWSKI ZEZNAŁ: Nie wytrzymują krytyki zeznania świadków o tym, że prześladowałem komunistów, nie było to możliwe, ponieważ nie byłem referentem politycznym, a świadkowie mówią tak ze złości za to, że ukarałem grzywną SZWARCA za anty-sanitarne warunki panujące w jego zakładzie fryzjerskim, a rewizję przeprowadziłem w celu znalezienia skradzionych rzeczy, zaś świadka MARGULISA ukarałem grzywną za anty-sanitarne warunki panujące w jego sklepiku. BŁOCHA Zygmunta nie werbowałem jako konfidenta, szkoda że zmarł i nie można go przesłuchać. Komunistów nie aresztowałem i nikt nie udowodni, że z mojej winy aresztowano komunistów. BŁOCH Ajzik był komunistą, był trzymany w areszcie przez 2 dni, ale nie z mojej winy. SZWARCA nie werbowałem jako konfidenta i nie mógł być konfidentem, ponieważ nie należał do partii i żadnej informacji nie mógł udzielić.

На вопросы суда подсудимый ВИДАВСКИЙ ПОКАЗАЛ: Во время демонстрации украинцев я был дежурным на постерунке. БОЙКО я говорил чтобы он узнал кто украл вещи из народной лавки, но не вербовал его конфидентом полиции. БОЙКО не был членом партии и не мог быть конфидентом. В отношении МОЧИЯ могу пояснить, что он оскорбил коменданта полиции и за это он был оштрафован на 25 злотых, но не мною. Было распоряжение от староства интернировать МУЧИЯ и я это распоряжение выполнил. Было распоряжение интернировать 16 человек и отправить их в Злочев. МУЧИЯ считали политически неблагонадежным и поэтому его интернировали.

На вопрос председательствующего чем подсудимый может дополнить судебное следствие, подсудимый ВИДАВСКИЙ заявил, что дополнить он ни чем не может судебное следствие.

Судебное следствие по делу объявлено законченным.

Председательствующий предоставил последнее слово подсудимому ВИДАВСКОМУ.

Подсудимый ВИДАВСКИЙ в последнем слове просит суд его освободить от наказания, так как он не виноват и дать ему возможность работать и прокормить свою семью.

В 16 час. 45 мин. Трибунал удаляется на совещание для вынесения приговора.

В 17 час. 05 мин. председательствующий объявляет приговор и разъясняет подсудимому сущность такового⁸.

В 17 час. 10 мин. судебное заседание объявляется законченным.

Председательствующий (—) (ГНИДЕНКО)

^a-Верно:^a Секретарь (—) (МЕЛЬЦЕР)

Примітки

^a-^a Вписано від руки.

^b-^b Підкреслено від руки.

^c-^c Перекреслено від руки.

¹ До складу відділення ПП в Олеську входили: комендант – пшодовнік Рафал Цапу-та, його заст. ст. постерунковий Лукаш Відавський, ст. постерунковий Юзеф Кшиванський та постерункові Ян Нерат, Станіслав Гонет, Станіслав Вайс.

² Правильно: Хоцяй Зигмунт, нар. 14.1.1897, відставний ротмістр кавалерії, діяч національно-визвольного руху, легіонер. (ЦВА, Ап. 1289 + 7266).

³ Аспірант Владислав Чайковський, нар. 22.6.1896, керівник Слідчого відділу ПП у Золочові, розстріляний там же НКВД 21/22.9.1939. Обставини смерті його та дев'ятох

Na pytania sądu oskarżony WIDAWSKI ZEZNAŁ: Podczas demonstracji Ukraińców miałem dyżur na posterunku. Mówiłem BOJCE, żeby się dowiedział, kto ukradł rzeczy ze sklepu ludowego, ale jako konfidenta policji nie werbowałem go. BOJKO nie był członkiem partii i nie mógł być konfidentem. Co do MOCZYJA mogę wyjaśnić, że obraził komendanta policji i za to został ukarany grzywną 25 złotych, ale nie przeze mnie. Przyszło polecenie ze starostwa, aby MOCZYJA internować i polecenie to wykonałem. Wydano polecenie internowania 16 ludzi i wystania ich do Złoczowa. MOCZYJ był uważany za politycznie nieprawomyślnego i dlatego został internowany.

Na pytanie przewodniczącego, czy oskarżony może w jakiś sposób uzupełnić śledztwo sądowe, oskarżony WIDAWSKI oświadczył, że w niczym nie może uzupełnić śledztwa sądowego.

Śledztwo sądowe w sprawie ogłasza się za zamknięte.

Przewodniczący udziela ostatniego słowa oskarżonemu WIDAWSKIEMU.

Oskarżony WIDAWSKI w ostatnim słowie prosi sąd o zwolnienie go od kary, ponieważ jest niewinny i prosi o danie mu możliwości pracowania i utrzymania rodziny.

O godz. 16 min. 45 Trybunał udaje się na naradę w celu wydania wyroku.

O godz. 17 min. 05 przewodniczący ogłasza wyrok i wyjaśnia oskarżonemu jego istotę⁸.

O godz. 17 min. 10 zostaje ogłoszone zamknięcie posiedzenia.

Przewodniczący (—) (GNIDIENKO)

^aZgodnie z oryginałem: ^a Sekretarz (—) (MELCER)

Przypisy

^{a-a} wpisano odręcznie

^{b-b} podkreślono odręcznie

^{c-c} skreślono odręcznie

¹ Obsadę Posterunku PP w Olesku stanowili więc: komendant – przod. Rafał Caputa, jego zastępca st. post. Łukasz Widawski, st. post. Józef Krzywański oraz posterunkowi Jan Nierath, Stanisław Gonet, Stanisław Wajs.

² Właściwie Chociaj Zygmunt ur. 14.1.1897, rtm. kaw. st. sp., działacz niepodległościowy, legionista. CAW, Ap. 1289 + 7266.

³ Aspirant Władysław Czajkowski ur. 22.6.1896, kierownik Wydziału Śledczego PP w Złoczowie został rozstrzelany tamże przez NKWD w nocy 21/22.9.1939. Okoliczności jego śmierci oraz dziewięciu innych polskich urzędników ujawnia dokument datowany we Lwowie 10.10.1939, stanowiący wnioski powołanej przez Sierowa komisji do zbadania niezgodnego z pra-

інших польських службовців виявляє документ від 10.10.1939, в якому поміщено висновки заснованої І. Серовим комісії для вивчення антизаконного розстрілу 10 поляків у Золочові. Працівники НКВД, проти яких велось слідство, стверджували, що це порушення прав було результатом директив Хрущова й Тимошенка, які домагалися інформацій про „розстріл хоча б декількох негідників”. У цьому конкретному випадку „негідниками” виявилися: начальник золочівської тюрми В. Клімецький та його заступник К. Кучмеровський, заступник повітового прокурора М. Лукашевський, службовець у золочівському Старостві І. Плахта та поліцейські – крім згаданого вже асп. Чайковського – комісар Владислав Даньчук, золочівський повітовий комендант, пшодовніки К. Шулік і Л. Цвіклінський, а також ст. пшодовнік Т. Дроздовський та згадуваний Л. Відавський ст. постерунковий Леон Віновецький. (ДА СБУ, ф. 16, оп. 32, д. 33 с. 216–219). Див. також: „Wojskowy Przegląd Historyczny” 1994, № 1–2, с. 205–216.

⁴ Решта згадуваних Л. Відавським поліцейських із Слідчого відділу в Золочові це: пшодовнік Владислав Місевич, пшодовнік Казімеж Герчук, ст. постерунковий Станіслав Самсель, ст. постерунковий Піотр Якубовський та переведений на пенсію ст. пшодовнік Ян Габріель. Їхня доля невідома, крім Я. Габріеля, який був в'язнем Осташкова і якого названо у транспортному списку від 9.4.1940 № 020/2 ст. 37, до УНКВД в Калініні (Твер), де був розстріляний у квітні 1940.

⁵ У структурі польських спецслужб немає відповідника і тому в польському тексті вживається, згідно з польською термінологією, термін оперативний офіцер – „офісер оргасуіпну”.

⁶ МОПР – Міжнародна організація допомоги революціонерам, по-іншому звана Міжнародною червоною допомогою; в Польщі функціонувала під назвою „Червона допомога в Польщі”. Організація постала за ініціативою IV Конгресу Комуністичного Інтернаціоналу. Діяла в 1922–1947. Її завданням було подання всілякої допомоги учасникам революційної боротьби в капіталістичних державах, особливо політичним в'язням та їхнім сім'ям. В 1932 налічувала близько 14 мільйонів членів.

⁷ КПЗУ – Комуністична Партія Західної України. Постала в 1923. Діяла на теренах воєводств: Львівського, Волинського, Поліського, Тернопільського, Станіславівського і частині Люблінського. Ряд її членів висловлювався за приєднання південно-східних воєводств РП до УРСР. В 1934 налічувала близько 4,6 тис. членів, в основному селян. В 1938 ліквідована, як і КПП.

⁸ Лукаш Відавський за ст. 54-13 КК УРСР засуджений до 8 років ИТЛ і засланий до Воркути. За амністією звільнений у жовтні 1941 і направлений до Бузулуку. Служив в АП в СРСР, потім у 2 Польському корпусі в Італії, ст. сержант. Після демобілізації вернувся до Польщі 13.2.1947. (ЦА МВСіА, № У І/121/Ф; ААН, ПУР № 542989).

wem rozstrzelania 10 Polaków w Złoczowie. Funkcjonariusze NKWD, przeciwko którym prowadzone jest dochodzenie stwierdzają, że owo przekroczenie uprawnień wynikało z zaleceń Chruszczowa i Timoszenki, którzy domagali się informacji o „rozstrzelaniu choćby kilku nikkzemników”. W tym konkretnym przypadku „nikkzemnikami” okazali się: naczelnik złoczowskiego więzienia W. Klimecki oraz jego zastępca K. Kuczmierowski, wiceprokurator powiatowy M. Łukaszewski, urzędnik złoczowskiego Starostwa I. Płachta oraz policjanci – oprócz wymienionego już asp. Czajkowskiego – komisarz Władysław Dańczuk, komendant powiatowy złoczowski, przodownicy K. Szulik i L. Cwikliński, a także st. przodownik T. Drozdowski oraz wymieniony przez Ł. Widawskiego st. post. Leon Winowiecki. PA SBU, sygn. F. 16, op. 32, d. 33, s. 216–219. Por. także „Wojskowy Przegląd Historyczny”, nr 1–2/1994, s. 205–216.

⁴ Pozostali wymienieni przez Ł. Widawskiego policjanci z Wydziału Śledczego w Złoczowie to: przod. Władysław Misiewicz, przod. Kazimierz Gerczuk, st. post. Stanisław Samsel, st. post. Piotr Jakubowski oraz emerytowany st. przod. Jan Gabryel. Losy ich nie są znane z wyjątkiem J. Gabryela, który był więźniem Ostaszkowa i jest wymieniony na liście transportowej z 9.4.1940 nr 020/2 poz. 37, do UNKWD w Kalininie (Twer), gdzie został rozstrzelany w kwietniu 1940.

⁵ Dosłownie *opierupołnomocziennyj* – brak odpowiednika w strukturach polskich służb specjalnych, dlatego zastosowano w tekście przekładu termin *oficer operacyjny* zgodnie z polską terminologią.

⁶ MOPR – Międzynarodowa Organizacja Pomocy Rewolucjonistom, inaczej zwana Międzynarodową Czerwoną Pomocą, w Polsce funkcjonowała pod nazwą Czerwona Pomoc w Polsce. Organizacja powstała z inicjatywy IV Kongresu Międzynarodówki Komunistycznej. Działała w l. 1922–1947. Jej zadaniem było udzielanie wszelkiej pomocy uczestnikom walk rewolucyjnych w państwach kapitalistycznych, szczególnie więźniom politycznym i ich rodzinom. W 1932 liczyła ok. 14 mln. członków.

⁷ KPZU – Komunistyczna Partia Zachodniej Ukrainy. Powstała w 1923. Zasięgiem swym obejmowała woj. lwowskie, wołyńskie, poleskie, tamopolskie, stanisławowskie i część lubelskiego. Część jej członków opowiadała się za przyłączeniem południowo-wschodnich województw RP do USRS. W 1934 liczyła ok. 4,6 tys. członków, głównie chłopów. W 1938 rozwiązana, podobnie jak KPP.

⁸ Łukasz Widawski został z § 54-13 KK USRS skazany na 8 lat ITŁ i zesłany do Workuty. Na mocy amnestii zwolniony w październiku 1941 i skierowany do Buzułuku. Służył w AP w ZSRS, potem w 2 Korpusie Polskim we Włoszech, st. sierż. Po demobilizacji wrócił do Polski 13.2.1947. CA MSWiA, sygn. U 1/121/F; AAN, PUR nr 542989.

№ 3

31.III.1940, Львів – 28.VIII.1941, Томськ

**Справа Антонія Пуціловського з Гродна
про нелегальний перехід кордону**

ДА СБУ (Миколаїв), справа № 238

Nr 3

31 III 1940 Lwów – 28 VIII 1941 Tomsk

**Sprawa Antoniego Puciłowskiego z Grodna
o nielegalne przekroczenie granicy**

PA SBU (Mykołajiw), sygn. arch. 238

		Дата прибытия	№ личн. дела
Тюрьма № 1 гор. Львов	края, обл.	5/IV-40	7056
Тюрьма № 2 гор. Херсон	“ ”		
Тюрьма № 1 гор. Николаев	“ ”	7/III-41	
Тюрьма № 3 гор. Томск ИСО	“ ”	20/VII-41	
Тюрьма № гор.	“ ”		

**ЛИЧНОЕ ДЕЛО № с-892/41-с
на заключенного**

Фамилия Путиловский¹
Имя Антоний Отчество Станиславович

„УТВЕРЖДАЮ”
с-Нач. УНКВД Львовской обл. с

Зам. нач. погранотряда
Капитан (—) (Якобсон)
[...]а марта 1940 г.

Форма № 2

Арест санкционирую
Прокурор (—)
„4/IV” 1940 г.

г

д

ПОСТАНОВЛЕНИЕ
(об избрании меры пресечения)

Рава-Руска „31” марта 1940 г. Я, стар. пом. нач. [...] 91 п. отр. УНКВД по Львовской
области Макаров рассмотрев поступившие в УНКВД – материалы о преступной
деятельности:
(по делу, органу)
(полное и фамилия)

Фамилия Путиловский
Имя и отчество Антоний Станиславович
Год рождения 1921 место рождения село Эсмунты Гродно район Белостокской
области
Профессия и специальность приказчик
Место работы и должность г. Гродно
Парт. —
Образование 10 лет нац. поляк гр-во б/польское
Семейное положение холост
Адрес г. Гродно ул. Ви[...]ская дом № 20

		Data przybycia	Nr akt personalnych
Więzienie Nr 1 mias[ta] Lwów	kraju, obw[odu]	5/IV-40	
Więzienie Nr 2 mias[ta] Cherson	“ “		
Więzienie Nr 1 mias[ta] Nikolajew	“ “	7/III-41	
Więzienie Nr 3 mias[ta] Tomsk ISO	“ “	20/VII-41	7056
Więzienie Nr mias[ta]	“ “		

**AKTA PERSONALNE Nr ^f892/41-^f
więźnia**

Nazwisko Puciłowski¹
Imię Antoni Imię ojca Stanisław

„ZATWIERDZAM”

Forma Nr 2

^fNacz[elnik] UNKWD obw[odu] lwowskiego-^f
Zas[tępca] nacz[elnika] oddziału pogranicznego
Kapitan (—) (Jakobson)
[...] ^a Marca 1940 r.

Areszt sankcjonuję
Prokurator (—)
„4/IV” 1940 r.

d

e

**POSTANOWIENIE
(o wyborze środków prewencyjnych)**

Rawa Ruska „31” marca 1940 r. Ja, star[szy] pom[ocnik] nacz[elnika] [...] 91 od[działu] p[ogranicznego] UNKWD obwodu lwowskiego Makarow
(oddział, organ) (stanowisko i nazwisko)
po rozpatrzeniu materiałów, które wpłynęły do UNKWD o działalności przestępczej:

Nazwisko Puciłowski
Imię i imię ojca Antoni s. Stanisława
Rok urodzenia 1921 miejsce urodzenia wieś Esmunty rejon Grodno obwód białostocki
Zawód i specjalizacja sprzedawca
Miejsce pracy i funkcja m. Grodno
Przynależność partyjna —
Wykształcenie 10 lat narod[owość] Polak ob[ywate]l[stwo] b[ył]e polskie
Status rodzinny kawaler
Adres m. Grodno ul. Wi[...]ska dom Nr 20

НАШЕЛ: что Путиловский ^(фамилия) подозревается в преступлениях предусмотренных 80 ст. УК УССР и принимая во внимание, что Путиловский находясь на свободе ^(фамилия) может скрыться от следствия и суда, руководствуясь ст.ст. 143, 145 и 156 УПК УССР

ПОСТАНОВИЛ:

Мерой пресечения способов уклонения от следствия и суда Путиловский Антоний ^(фамилия, имя и отчество) Станиславович избрать содержание под стражей, о чем объявить арестованному под расписку в настоящем постановлении.
В соответствии со ст. 144 УПК УССР, копию постановления направить Прокурору и передать начальнику тюрьмы для приобщения к личному тюремному делу.

Следователь (—) (Макаров)
^(подпись)

„Согласен” Начальник 5 отд[...] (—) (Мочков)
^(подпись)

Настоящее постановление мне объявлено „3” апреля 1940 г.
(—) Пуциловский
^(подпись)

Сов. секретно

Начальнику Херсонской тюрьмы
тов. Лихожону

г. Херсон

Просим срочно содержащихся у вас заключенных перебежчиков Кончара Иосифа Григорьевича 1891 года рождения, Сендеровича Менделя Якубовича 1916 года рождения², Пуциловского Анатолия Станиславовича 1921 г.р. направить в тюрьму гор. Николаев с зачислением за след. частью УТБ УНКВД.

и.о. начальника следчасти УНКВД
сержант гос. безопасности (—) Сычков

мл. следователь следчасти УНКВД (—) Дмитриев

№ 11152
4/III 41 г.
Николаев

Верно (—)

STWIERDZIŁEM: że Puciłowski jest podejrzany o przestępstwo przewidziane
(nazwisko)
80 art. KK USRS i biorąc pod uwagę, że Puciłowski pozostając na wolności
(nazwisko)
może ukrywać się przed śledztwem i sądem kierując się art. art. 143, 145 i 156 KPK
USRS

POSTANOWIŁEM:

Jako środek prewencyjny zapobiegający uchyleniu się od śledztwa i sądu
Puciłowskiego Antoniego s. Stanisława zastosować areszt, o czym powiadomić
(nazwisko, imię i imię ojca)
aresztowanego niniejszym postanowieniem za pokwitowaniem.
Zgodnie z art. 144 KPK USRS kopię postanowienia skierować do prokuratora oraz
przekazać naczelnikowi więzienia w celu dołączenia do więziennych akt personal-
nych.

Śledczy (—) (Makarow)
(podpis)

„Wyrażam zgodę” Naczelnik 5 Oddz[...] (—) (Moczkow)
(podpis)

Niniejsze postanowienie zostało mi przedstawione „3” kwietnia 1940 r.
(—) Puciłowski
(podpis)

Ścis[le] tajne

Do naczelnika więzienia chersońskiego
Tow. Lichożona

m. Cherson

Prosimy trzymanyh u was więźniów uciekinierów przez granicę: Kon-
czara Józefa syna Grzegorza, ur. w 1891 roku, Senderowicza Mendla syna
Jakuba, ur. w 1916 roku², Puciłowskiego Anatola syna Stanisława ur. w 1921
roku, wysłać pilnie do więzienia w m. Nikołajew z zakwalifikowaniem [ich]
dla jednostki śled[czej] UGB UNKWD.

p.o. naczelnika jednostki śledczej UNKWD
sierżant bezpieczeństwa pań[stwowego] (—) Syczkow

mł. śledczy jednostki śledczej UNKWD (—) Dmitrijew

Nr 11152
4/III 41 r.
Nikołajew

Za zgodność (—)

b

№ 892/41
8/III 41

След. часть Ник. обл. УГБ г. Николаев
Сообщаем, что „7” III 1941. Прибыл из тюрьмы гор. Херсона.
Прибыл в Ваше распоряжение з/к Путиловский Антоний Станиславович

**НАЧАЛЬНИК ТЮРЬМЫ НКВД № 1 НИК. ОБЛ.
МЛ. ЛЕЙТЕНАНТ ГОСБЕЗОПАСНОСТИ   ЖУРАВЛЕВ
СЕКРЕТАРЬ   ПРИСЯЖНЕНКО**

**Коменданту Обл. Упр. НКВД
г. Николаев**

ТРЕБОВАНИЕ

Прошу доставить для допроса³ арестованного Пуциловского
Антония Станиславовича этаж 2 комната 66 к тов. Дмитриеву на 12 час
8-V 1941 г.

**Арестованного везти строго обычно.
Начальник сл. отдела УГБ НКВД
по Николаевской области (—)**

**НАЧАЛЬНИКУ ТЮРЬМЫ НКВД г. Николаев
Тов. ЖУРАВЛЕВУ
Здесь**

Прошу сего числа содержащегося в Вашей тюрьме перебежчика ПУ-
ЦИЛОВСКОГО Анатолия Станиславовича поместить во второй спец.
корпус и содержать в камере № 9.

**НАЧАЛЬНИК СЛЕДСТВЕННОЙ ЧАСТИ УНКВД
СТ. ЛЕЙТЕНАНТ ГОСБЕЗОПАСНОСТИ
(—) (ПОНЕДЕЛЬНИКОВ)**

8/V-41 г.
г. Николаев

Nr 892/41

8/III 41

Jednostka śled[cza] nik[ołajewskiego] obw[odowego] UGB m. Niłołajew
Powiadamy, że „7” III 1941. Przybył z więzienia mias[ta] Cherso-
nia. Przybył do waszej dyspozycji z/k Puciłowski Antoni syn Stanisława

NACZELNIK WIĘZIENIA NKWD NR 1 OBW[ODU]

NIK[OŁAJEWSKIEGO] MŁ. LEJTENANT

BEZPIECZEŃSTWA PAŃST[WOWEGO]

ŻURAWLEW

SEKRETARZ

PRISJAŻNIENKO

**Do Komendanta Obw[odowego] Zarz[ądu] NKWD
m. Niłołajew**

ZAPOTRZEBOWANIE

Proszę dostawić na przesłuchanie³ aresztowanego Puciłowskiego An-
toniego syna Stanisława piętro 2 pokój 66 do tow. Dmitrijewa na 12 godzi-
nę 8-V 1941 r.

Aresztowanego przewozić z zastosowaniem zwykłych rygorów.

Naczelnik Oddziału Śl[edczego] UGB NKWD

obwodu niłołajewskiego (—)

**DO NACZELNIKA WIĘZIENIA NKWD m. Niłołajew
Tow. ŻURAWLEWA
w miejscu**

Z dniem dzisiejszym trzymanego w waszym więzieniu uciekiniera PUCI-
ŁOWSKIEGO Anatolija syna Stanisława umieścić w drugim bloku spec[jal-
nym] i trzymać w celi Nr 9.

**NACZELNIK JEDNOSTKI ŚLEDCZEJ UNKGB
ST. LEJTENANT BEZPIECZEŃSTWA PAŃST[WOWEGO]
(—) (PONIEDIELNIKOW)**

8/V-41 r.

m. Niłołajew

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО

**НАЧАЛЬНИКУ ТЮРЬМЫ НКВД
МЛ. ЛЕЙТЕНАНТУ ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ
Тов. ЖУРАВЛЕВУ
Здесь**

Сообщаем для сведения, что следствие по делу по обвинению Путиловского Антония Станислав закончено, следственное дело 17.VI-1941 года при № 11/171112 направлено во 2-й Отдел НКГБ УССР для последующего направления на рассмотрение Особсовещания НКВД СССР.

Арестованного Путиловского А.С. дальнейшим содержанием просим числить за 2-м Отделом УНКГБ.

**НАЧАЛЬНИК 2 ОТДЕЛА УНКГБ
СЕРЖАНТ ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ
(САМОЙЛЕНКО)
ОПЕРУПОЛН. 2 ОТДЕЛА УНКГБ
(ГАПОНОВ)**

№ 11/171113
„17” июня 1941
г. Николаев

**СССР
НАРОДНЫЙ КОМИССАРИАТ
ВНУТРЕННИХ ДЕЛ
УПРАВЛЕНИЕ НКВД**

по Новосибирской области
Тюрьма № 3
г. Томск
„28” августа 1941 г.
№ 46
г/с _____

УДОСТОВЕРЕНИЕ

Предъявитель сего гражданин Путиловский Анатолий Станиславович рождения 1921 года, уроженец с. Эсмукты Гродненского р-на Белостокской области.

на основании Указа Президиума Верховного Совета амнистирован, как польский гражданин, и имеет право свободного проживания на территории СССР, за исключением пограничной полосы, запретных зон, местностей объявленных на военном положении и режимных городов первой и второй категории.

ŚCIŚLE TAJNE

**DO NACZELNIKA WIĘZIENIA NKWD
MŁ. LEJTENANTA BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO
Tow. ŻURAWLEWA
w miejscu**

Podajemy do wiadomości, że śledztwo w sprawie z oskarżenia Puciłowskiego Antoniego syna Stanisława zostało zakończone, sprawę śledczą 17 VI-1941 roku pod Nr 11/171112 skierowano do 2 Oddziału NKGB USRS w celu dalszego przekazania jej do rozpatrzenia na Kolegium Specjalnym NKWD ZSRS.

Aresztowanego Puciłowskiego A.S. podczas dalszego uwięzienia prosimy ewidencjonować [jako przynależnego] do 2 Oddziału UNKGB.

**NACZELNIK 2 ODDZIAŁU UNKGB
SIERŻANT BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO
(SAMOJLENKO)
OFICER OPERACYJNY 2 ODDZIAŁU UNKGB
(GAPONOW)**

Nr 11/171113
„17” czerwca 1941
m. Nikołajew

**ZSRS
LUDOWY KOMISARIAT
SPRAW WEWNĘTRZNYCH
ZARZĄD NKWD**

obwodu nowosybirskiego

Więzienie Nr 3

m. Tomsk

„28” sierpnia 1941 r.

Nr 46

m/w _____

ZAŚWIADCZENIE

Okaziciel niniejszego obywatel Puciłowski Anatol syn Stanisława urodzony w 1921 roku we w[si] Esmukty rejon grodzieński obwód białostocki,

na podstawie Dekretu Prezydium Rady Najwyższej jest amnestionowany jako polski obywatel i ma prawo swobodnego zamieszkiwania na terytorium ZSRS z wyjątkiem pasa pogranicznego, zakazanych stref, miejscowości w których ogłoszono stan wojenny oraz wydzielonych miast pierwszej i drugiej kategorii.

При нем находятся: никого нет

(перечислить членов семьи до 16 лет с указанием фамилии, имени, возраста и отношения к владельцу удостоверения)

Гражданин Путиловский Анатолий Станиславович направляется

(фамилия и инициалы)

к избранному им месту жительства в г. Томск Новосибирской области.

Удостоверение действительно на три месяца и подлежит обмену на паспорт.

Изложенное удостоверяется подписью и печатью.

Начальник _____

Примітки

- ^{с-с} Перекреслено від руки.
- ^а Нерозбірлива дата.
- ^б Трикутна печатка із зображенням серпа й молота, довкола видно напис: НКВД УРСР, херсонська тюрма, далі текст нерозбірливий.
- ^в На полях приписка від руки: відпустка.
- ^г Кругла гербова печатка СРСР з написом: НКВД СРСР. 91-й прикордонний загін.
- ^а Кругла гербова печатка СРСР, частково нерозбірлива, з написом довкола: [...] прокурор Львівської області УРСР.

¹ Пуціловський Антоні, нар. 8.9.1914 в селищі Понятовичі Сокольського пов. (за Т. Криска-Карським). Після звільнення з тюрми в Томську – в АП в СРСР. Потім в Самостійній роті гренадерів у Великобританії, де пройшов спеціальну підготовку. Десантований на парашуті 22/23.7.1943 у Францію як радіотелеграфіст командира Польської організації боротьби за незалежність „Моніка В”, псеудо „Синек”, „Роланд”. Спійманий гестапо під час праці на радіостанції в Роше ля Мольєр 27.4.1944. Поручник Антоні Пуціловський був розстріляний німцями в Сент Дідьє де Форман 16.6.1944. Звертають увагу розбіжні особисті дані (місце і рік народження) по відношенню до наявних в тюремних актах (він виступає в них як Антоній, Антон а навіть Анатоль): можливо, що А. Пуціловський хотів цим способом охоронити сім'ю від репресій, та додав собі роки, коли вступав в 1941 до АП в СРСР (він був тоді неповнолітній). (J. Tucholski *Spadochroniarze*, Warszawa 1991, с. 171–174; Т. Крузка-Карзкі *Straty korpusu oficerskiego 1939–1945*, Londyn 1996).

² Відшукано особисті документи в'язня Мендля Сендеровича, сина Якуба, нар. 1916 в Крем'янці, електромеханіка з Варшави. Його заарештовано у Львові 21.1.1940 за антирадянську агітацію. Обвинувачений за ст. 54–10. Документи направлені на ОСО НКВД СРСР 17.6.1941. В'язень тюрм у Львові, Херсоні, Миколаєві і Томську, звідки за амністією для польських громадян звільнений 28.8.1941. Подальшої долі не вдалося встановити. ДА СБУ, № 336 (ЦА МВСІА, № У V/165/Ф).

³ Антоні Пуціловський був дев'ять разів допитуваний в Миколаєві: 18 березня, 28 березня – двічі, 7 травня, 8 травня – двічі, 9 травня, 28 травня і 9 червня 1941.

Przy nim znajdują się: nie ma nikogo

(wyciąć osobów rodzący do 16 lat z podaniem nazwisk, imion, wieku i stopnia pokrewieństwa z właścicielem zaświadczania)

Obywatel Puciłowski Anatol syn Stanisława udaje się do wybranego przez niego

(nazwisko i inicjały)

miejsca zamieszkania do m. Tomsk, obwód nowosybirski.

Zaświadczenie jest ważne przez 3 miesiące i podlega wymianie na paszport.

Powyższe poświadczają się podpisem i pieczęcią.

Naczelnik _____

Przypisy

f-f skreślono odręcznie

a data dzienna nieczytelna

b pieczęć trójkątna z wizerunkiem sierpa i młota, w otoku widoczny napis: NKWD USRS, więzienie chersońskie, dalszy tekst nieczytelny

c na marginesie odręczna notatka: urlop

d pieczęć okrągła z godłem ZSRS w środku i napisem w otoku: NKWD ZSRS. 91 Oddział Pograniczny

e pieczęć okrągła częściowo nieczytelna z godłem ZSRS w środku i napisem w otoku: [...] prokurator obwodu lwowskiego USRS

¹ Puciłowski Antoni ur. 8.9.1914 w zaścianku Poniatowicze pow. sokólski (wg T. Kryski-Karskiego). Po zwolnieniu z więzienia w Tomsku w AP w ZSRS. Następnie w Samodzielnej Kompanii Grenadierów w W. Brytanii, gdzie przeszedł specjalne przeszkolenie. Zrzucony ze spadochronem 22/23.7.1943 nad Francją jako radiotelegrafista dowódcy Polskiej Organizacji Walki o Niepodległość „Monika W”, ps. „Synek”, „Roland”. Ujęty przez Gestapo podczas pracy na radiostacji w Roche-la-Molière 27.4.1944. Por. Antoni Puciłowski został rozstrzelany przez Niemców w Saint Didier-de-Formans 16.6.1944. Zwracają uwagę rozbieżne dane personalne (miejsce i rok urodzenia) w stosunku do widniejących w aktach więziennych (występuje w nich jako Antoni, Anton lub nawet Anatol): być może A. Puciłowski chciał w ten sposób osłonić rodzinę przed oczywistymi represjami oraz dodał sobie lat wstępując w 1941 do AP w ZSRS (był wówczas niepełnoletni). J. Tuchołski *Spadochroniarze*, Warszawa 1991, s. 171–174; T. Kryski-Karski *Straty korpusu oficerskiego 1939–1945*, Londyn 1996.

² Odnaleziono akta osobowe więźnia Mendla Senderowicza s. Jakuba ur. 1916 w Krzemieńcu, elektromechanika z Warszawy. Został on aresztowany we Lwowie 21.1.1940 za agitację antysowiecką. Oskarżony z § 54-10. Akta skierowano na OSO NKWD ZSRS 17.6.1941. Więziony we Lwowie, Chersoniu, Nikolajewie i Tomsku, skąd w ramach amnestii dla obywateli polskich zwolniony 28.8.1941. Dalszych losów nie udało się ustalić. PA SBU, sygn. 336 (CA MSWiA, sygn. U V/165/F).

³ Antoni Puciłowski był dziewięciokrotnie przesłuchiwany w Nikolajewie: 18 marca, 28 marca — dwukrotnie, 7 maja, 8 maja — dwukrotnie, 9 maja, 28 maja i 9 czerwca 1941 r.

№ 4

31.III.1940, Львів – 8.IV.1941, Херсон

**Справа генерала Маріуша Заруського,
померлого у в'язниці в Херсоні,
та його дружини Ізабелі Заруської**

ДА СБУ (Львів), справа № П-16345 та П-13439

Nr 4

31 III 1940 Lwów – 8 IV 1941 Cherson

**Sprawa generała Mariusza Zaruskiego
zmarłego w więzieniu w Chersoniu
i jego żony Izabeli Zaruskiej**

PA SBU (Lwów), sygn. arch. P-16345 i P-13439

УССР
НАРОДНЫЙ КОМИССАРИАТ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ
УПРАВЛЕНИЕ ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

ПРОТОКОЛ ДОПРОСА

к делу № _____

1940 г. марта мес. 30 дня. Я, пом. оперуп. 2 отд. УГБ УНКВД по Л.О.
(должность, наименование организации, фамилия)

Приходько допросил в качестве

1. Фамилия Пасек¹
2. Имя и отчество Юзеф Фердинандович
3. Дата рождения 1898 г.
4. Место рождения с. Юзефово, Мерецкого уезда б. Крак. воеводства
5. Место жительства г. Кременец, Тарнопольской обл.
6. Национальность и гражданство (подданство) поляк, б. польское
7. Паспорт не предъявлял
(где и каким органом выдан, номер, категория и место приписки)
8. Род занятий без определенных занятий, б. польский офицер
(место службы и должность)
9. Социальное происхождение сын сельского учителя
(род занятий родителей и их имущественное положение)
10. Социальное происхождение (род занятий и имущественное положение)
  - а) до революции -
  - б) после революции -
11. Состав семьи
(каким родственником, и их имена, фамилии, адреса в род. занятии)
 жена Пасек Янина Бонефатьевна, проживает в г. Кременец, ул. Вишневецкая № 52.
 дочь Данута, 15 л. - при матери
 сын Томаш, 12 л. - при матери
 сын Лешек, 9 л. - при матери
 отец жены Рутович Бонифац, 63 года
 мать жены Рутович Амелия, 59 лет
12. Образование (общее, специальное) Высшее; окончил Лесной институт в 1923 году в г. Познани
13. Партийность (в прошлом и настоящем) Член партии „Стронництво Людове-го“² с 1935-1939 г., член ОЗОНА с 1938 г.
14. Каким репрессиям подвергался, судимость, арест и др. (когда, каким органом и за что)
  - а) до революции Не подвергался
  - б) после революции Не подвергался
15. Какие имеет награды (ордена, грамоты, оружие и др.) ^спри сов. власти^с
 Имеет серебрянный крест за работу в лесничестве от б. польского государства.
16. Категория воинского учета запаса и где состоит на учете Капитан запаса б. польской армии
17. Служба в Красной Армии (красной гвардии, в партизанских отрядах) когда и в качестве кого Не служил

USRS
LUDOWY KOMISARIAT SPRAW WEWNĘTRZNYCH
ZARZĄD BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO

PROTOKÓŁ PRZESŁUCHANIA

Do sprawy Nr _____

1940 r. marca miesiąca 30 dnia. Ja, pom[ocnik] oficera operacyjnego
(funkcja, nazwa organizacji, nazwisko)
2 Oddziału UGB UNKWD LO Prichodko przesłuchałem w charakterze

1. Nazwisko Pasek¹
2. Imię i imię ojca Józef s. Ferdynanda
3. Data urodzenia 1898 r.
4. Miejsce urodzenia w[ieś] Józefowo powiatu mieleckiego b[ylego] województwa krakowskiego
5. Miejsce zamieszkania m. Krzemieniec obw[ód] tarnopolski
6. Narodowość i obywatelstwo (poddanie) Polak, b[yle] polskie
7. Paszport nie okazał
(kiedy i przez jaki organ w jakim, numer, kategoria i miejsce wystawienia)
8. Rodzaj zajęcia bez określonego zajęcia, b[yle] polski oficer
(miejsce pracy i funkcja)
9. Pochodzenie społeczne syn wiejskiego nauczyciela
(rodzaj majątku rodziców i ich status majątkowy)
10. Pochodzenie społeczne (rodzaj zajęcia i status majątkowy)
  - a) przed rewolucją –
  - b) po rewolucji –
11. Skład rodziny
(liczby braci i ich imiona, nazwiska, adresy i rodzaj majątku)
żona Pasek Janina córka Bonifacego, mieszka w m. Krzemieńcu ul. Wiśniowiecka Nr 52
córka Danuta lat 15 – przy matce
syn Tomasz lat 12 – przy matce
syn Leszek lat 9 – przy matce
Ojciec żony Rutowicz Bonifacy lat 63
Matka żony Rutowicz Amelia lat 59
12. Wykształcenie (ogólne, zawodowe) Wyższe; ukończył Instytut Leśnictwa w 1923 roku w m. Poznaniu.
13. Przynależność partyjna (w przeszłości i obecnie) Członek partii „Stronnictwo Ludowe”² od 1935–1939 r. Członek OZON-u od 1938 r.
14. Jakim represjom podlegał, sąd, areszt i inne (kiedy, przez jakie organy i za co)
  - a) przed rewolucją Nie podlegał
  - b) po rewolucji Nie podlegał
15. Jakie posiada odznaczenia (ordery, listy pochwalne, broń i in.)^f za władzy sowieckiej^f Od b[ylego] Rządu Polskiego za pracę w leśnictwie otrzymał srebrny krzyż.
16. Kategoria wojskowa rezerwy i gdzie jest zewidencjonowany Kapitan rezerwy b[ylej] armii polskiej
17. Służba w Armii Czerwonej (w czerwonej gwardii, w oddziałach partyzanckich) kiedy i w jakim charakterze Nie służył.

18. Служба в белых и др. к-р армиях (когда, в качестве кого) С 1918 г. по январь 1921 служил в польской армии подпоручиком.
19. Участие в бандах, к-р организациях и восстаниях В 1920 г. участвовал в войне против Красной Армии
20. Сведения об общественно-политической деятельности По заявлению обвиняемого в общественной жизни активного участия не принимал

ПРИМЕЧАНИЕ: Каждая страница протокола должна быть заверена подписью допрашиваемого, а последняя и допрашивающего.

(—) Пасек

**Показания обвиняемого (свидетеля) Пасек Юзефа Фердинандовича
„30” марта 1940 г.**

Вопрос: Что Вы желаете о себе заявить органам НКВД?

Ответ: С 1916 по 1918 г. я служил в австрийской армии, сначала капралом, а потом лейтенантом. С 1918 по 1921 г. — в польской армии также в качестве лейтенанта. В 1921 я из армии демобилизовался и поступил учиться в Лесной институт в г. Познани. После окончания Лесного института (1923 г.) работал подкомиссаром охраны лесов в г. Ровно. В 1924 году переехал в г. Кременец, где работал лесничим, а затем надлесничим в государственных лесах.

В 1927 и 29 гг. проходил переподготовку в армии, но до 1939 г. в армию не призывался. В августе 1939 г. я был вызван в волостное управление на перерегистрацию и тут же мне было объявлено о переводе меня в чин капитана запаса польской армии. Вставленному „запаса” верить.

Подпись (—) Пасек

Несмотря на объявление мобилизации меня на действительную службу не взяли в виду болезни и я вплоть до 14 сентября 1939 г. находился дома. За несколько дней до 14/IX мои товарищи — Кац Давид (электротехник) и Эйсмонт Станислав — агент по экспорту дров за границу, офицер запаса — в виду быстрого продвижения немцев на Восток и боясь расправы со стороны немцев, начали подговаривать меня бежать из Кременца. Мы собирались перейти советскую границу, ибо надеялись, что Советы поступят с нами более гуманитарно, чем немцы.

Вопрос: Ведь Вы же не были кадровым офицером, почему же Вы так боялись немцев?

Ответ: Дело в том, что мой приятель Кац был евреем, а с евреями немцы поступали очень жестоко и бесчеловечно, поэтому он решил

18. **Służba w białych i w in. armiach k-r (kiedy, w jakim charakterze)** Od 1918 r. do stycznia 1921 r. służył w armii polskiej w stopniu podporucznika.
19. **Udział w bandach, organizacjach k-r i powstaniach** W 1920 r. brał udział w wojnie przeciwko Armii Czerwonej
20. **Informacje o działalności społeczno-politycznej** Jak oświadcza oskarżony, w życiu społecznym nie brał aktywnego udziału

UWAGA: Każda strona protokołu musi być poświadczona podpisem przesłuchiwanego, a ostatnia również przesłuchującego.

(—) Pasek

Zeznania oskarżonego (świadka) Paska Józefa syna Ferdynanda

„30” marca 1940 r.

Pytanie: Co chcecie powiedzieć o sobie organom NKWD?

Odpowiedź: Od 1916 do 1918 r. służyłem w armii austriackiej, początkowo jako kapral, a następnie lejtenant. Od 1918 do 1921 r. w armii polskiej także w stopniu lejtenant. W 1921 r. zostałem z armii zdemobilizowany i rozpocząłem naukę w Instytucie Leśnictwa w m. Poznaniu. Po ukończeniu Instytutu Leśnictwa (1923 r.) pracowałem jako podkomisarz ochrony lasów w m. Równe. W 1924 roku przeprowadziłem się do m. Krzemieńca, gdzie pracowałem jako leśniczy, a następnie jako nadleśniczy w lasach państwowych.

W latach 1927 i 1929 przechodziłem przeszkolenie wojskowe, ale do 1939 r. nie byłem do armii powoływany. W sierpniu 1939 r. zostałem wezwany do zarządu gminnego w celu rejestracji i od razu powiadomiono mnie, że otrzymałem stopień kapitańska rezerwy armii polskiej.

Wstawiono „rezerwy” prawidłowo.

Podpis (—) Pasek

Mimo ogłoszenia mobilizacji nie zostałem powołany do służby czynnej z powodu choroby i aż do 14 września 1939 r. pozostawałem w domu. Na kilka dni przed 14/IX moi koledzy: Kac Dawid (elektrotechnik) i Ejsmont Stanisław – agent do spraw eksportu drzewa, oficer rezerwy – w związku z szybkim posuwaniem się Niemców na wschód i w obawie przed represjami ze strony Niemców, zaczęli mnie namawiać do ucieczki z Krzemieńca. Mieliśmy zamiar przekroczyć granicę sowiecką, ponieważ sądziliśmy, że sowieci potraktują nas bardziej humanitarnie niż Niemcy.

Pytanie: Przecież nie byliście zawodowym oficerem, dlaczego więc tak baliście się Niemców?

Odpowiedź: Problem w tym, że mój kolega Kac był Żydem, a z Żydami Niemcy postępowali okrutnie i nieludzko, dlatego postanowił nie patrząc na nic uciekać przed Niemcami, namówił mnie i Ejsmonta.

бежать от немцев во что бы то ни стало и подговорил к этому и меня, и Эйсмонта.

Вопрос: Продолжайте показания.

Ответ: Итак, после принятия решения

Подпись (—) Пасек

о переходе советской границы, мы направились к границе, вооружившись револьверами. Но в урочище Бобер мы были задержаны членами местной организации „Стрелец”³ и переданы в руки полиции. В полицейском участке мы просидели всего одни сутки и затем были освобождены, т.к. Красная Армия уже перешла границу и занимала территорию Западной Украины. Видя такое дело, мы начали возвращаться назад и в одном из сел Костопольского уезда сдали оружие и возвратились в Кременец. За это время я потерял свое место работы и придя в Кременец был на положении безработного. 3 октября 1939 г. я прошел регистрацию, как капитан запаса польской армии. Но в это время кое-кого из б. офицеров уже арестовали органы НКВД и я боялся так же, чтобы не арестовали и меня. 16 ноября 1939 г. я оставил свою семью и направился в г. Львов, имея в виду скрываться от ареста и, возможно, получить работу.

(—) Пасек

Вопрос: К кому Вы направились в г. Львов?

Ответ: Я направился к своему знакомому доктору Мотыке Юзефу, проживающему по ул. Дунина-Вонсовича, 44, 1 этаж. Мотыка работает доцентом-ботаником во Львовском Государственном Университете.

Вопрос: Как долго Вы прожили у Мотыки Юзефа?

Ответ: У Мотыки я прожил с 16 ноября 1939 г. примерно до 20 марта 1940 г.

Вопрос: Кроме Вас еще кто-нибудь проживал у Мотыки?

Ответ: Да, кроме меня у Мотыки проживал еще подпоручик резерва Янушевич Людвиг, лет 30-31, работал в организации туристов, кажется инструктором-альпинистом. Янушевич мне говорил, что зарегистрировался он

(—) Пасек

как рядовой солдат. У Мотыки проживает также б. генерал Заруский. Последний переименовал фамилию на Сидорович и проживает под чужой фамилией. О своем воинском чине нигде ничего не указал он. Его жена Заруская Изабелля также переименовала фамилию на Сидорович и имя на Гелену. Я видел у них даже документы на эти новые фамилии.

Вопрос: А как Вы думаете, где они достали эти документы?

Ответ: Я думаю, что они достают это нелегальным путем. Думаю, что они связаны с какой-либо нелегальной организацией офицеров, которая и снабжает их этими документами.

Pytanie: Kontynuujcie zeznania.

Odpowiedź: Tak więc, po podjęciu decyzji

Podpis (—) Pasek

o przekroczeniu granicy sowieckiej, poszliśmy w jej kierunku uzbrojeni w rewolwery. Jednakże w uroczysku Bober zatrzymali nas członkowie miejscowej organizacji „Strzelec”³ i przekazali w ręce policji. Na posterunku policji byliśmy tylko jedną dobę, a następnie zostaliśmy zwolnieni, ponieważ Armia Czerwona przekroczyła już granicę i zajmowała tereny Zachodniej Ukrainy. Widząc taką sytuację, zaczęliśmy wracać i w jednej ze wsi powiatu kostopolskiego oddaliśmy broń i wróciliśmy do Krzemieńca. W tym czasie straciłem swoje miejsce pracy i po przybyciu do Krzemieńca byłem bezrobotnym. 3 października 1939 r. zostałem zarejestrowany jako kapitan rezerwy armii polskiej. W tym czasie organy NKWD już aresztowały niektórych oficerów i bałem się, że zostanę również aresztowany. 16 listopada 1939 r. zostawiłem swą rodzinę i udałem się do m. Lwowa, mając zamiar ukryć się przed aresztowaniem i postarać o pracę.

(—) Pasek

Pytanie: Do kogo udaliście się w m. Lwowie?

Odpowiedź: Udałem się do swego znajomego doktora Józefa Motyki, zamieszkałego przy ul. Dunina-Wąsowicza 44, parter. Motyka pracował jako docent na Lwowskim Państwowym Uniwersytecie.

Pytanie: Jak długo mieszkaliście u Motyki Józefa?

Odpowiedź: U Motyki mieszkalem od 16 listopada 1939 r., w przybliżeniu do 20 marca 1940 r.

Pytanie: Czy oprócz was ktoś jeszcze mieszkał u Motyki?

Odpowiedź: Tak, oprócz mnie u Motyki mieszkał również podporucznik rezerwy Januszewicz Ludwik, lat 30–31, pracował w organizacji turystycznej, wydaje mi się jako instruktor-alpinista. Januszewicz mówił mi, że zarejestrował się jako żołnierz szeregowy.

(—) Pasek

U Motyki mieszkał też b[yły] generał Zaruski. Ten ostatni zmienił nazwisko na Sidorowicz i mieszka pod cudzym nazwiskiem. Nigdy nic nie mówił o swoim stopniu wojskowym. Jego żona, Zaruska Izabela, również zmieniła nazwisko na Sidorowicz, a imię na Helena. Widziałem u nich nawet dokumenty na te nowe nazwiska.

Pytanie: Jak wam się zdaje, skąd mieli oni te dokumenty?

Odpowiedź: Wydaje mi się, że otrzymują to nielegalnie. Myślę, że są oni powiązani z jakąś nielegalną organizacją oficerów, która zaopatrzuje ich w te dokumenty.

Вопрос: А больше Вы никого не знаете из офицеров, проживающих во Львове?

(—) Пасек

Ответ: Нет, знаю. По улице Кохановского № 39 проживает кадровый поручик польской армии по имени Генрих, а фамилии его я не знаю.

Вопрос: Чем он занимается?

Ответ: Насколько мне известно, он нигде не работает. Между прочим, в документе его я видел написано, что он официант и нигде не записано о том, что он бывший офицер. Думаю, что он также достал этот документ нелегальным путем.

Вопрос: Что Вам известно о к-р. деятельности генерала Заруского?

Ответ: Конкретно я не знаю, принадлежит ли Заруский к какой-либо к-р организации или нет, но я хорошо помню, что в феврале или начале марта

(—) Пасек

этого года ^Ая слышал от Заруской, как она рассказывала о существовании во Львове нелегальной радиостанции, которая поддерживает связь с закордоном. Заруская при этом заявила, что она слышала это от своих хороших знакомых, фамилий которых не называла^А.

Вопрос: Кто присутствовал при этом рассказе Заруской?

Ответ: При этом присутствовали ее муж – Заруский Мариуш, генерал. Мне кажется, что присутствовала также и жена д-ра Мотыки.

Вопрос: А больше Заруская никогда не упоминала об радиостанции?

Ответ: Упоминала. Примерно через день-два она заявила, что виделась с человеком, который связан с этой радиостанцией.

(—) Пасек

Вопрос: Фамилии этого человека она не называла?

Ответ: Нет, не называла.

Вопрос: А Вы не видели кто бывает у генерала Заруского или он к кому ходит?

Ответ: Мне известно, что генерал Заруский ездил вместе с женой к профессору Бартелю и Шебарскому.

Вопрос: Вы в настоящее время проживаете у инженера Мотыки или в другом месте?

Ответ: С 20 марта я там не проживаю, а переехал к своему приятелю Чейко Чеславу, т.к. Мотыка не хотел, чтобы я у него проживал в доме. Все это время я продолжал скрываться и не

(—) Пасек

являлся на перерегистрацию б. офицеров. Я все время боялся, что буду арестован. Но теперь мне все это надоело так жить и я решил открыться перед советской властью и отдаться в руки органов

Pytanie: A nie znacie nikogo więcej spośród oficerów mieszkających we Lwowie?

(—) Pasek

Odpowiedź: Nie. Znam. Na ulicy Kochanowskiego Nr 39 mieszka zawodowy porucznik armii polskiej o imieniu Henryk, ale nie znam jego nazwiska.

Pytanie: Czym on się zajmuje?

Odpowiedź: O ile wiem, nigdzie nie pracuje. Nawiasem mówiąc, widziałem że w jego dokumentach napisano, że jest kelnerem i nigdzie nie odnotowano, iż był oficerem. Myślę, że on również otrzymał ten dokument nielegalnie.

Pytanie: Co wam wiadomo o k-r działalności generała Zaruskiego?

Odpowiedź: Dokładnie nie wiem, czy Zaruski należy do jakiejś organizacji k-r czy też nie, ale dobrze pamiętam, że w lutym lub na początku marca

(—) Pasek

tego roku, ^e słyszałem jak Zaruska mówiła o istnieniu we Lwowie nielegalnej radiostacji, która utrzymuje łączność z zagranicą. Jednocześnie Zaruska powiedziała, że słyszała o tym od swoich bliższych znajomych, których nazwisk nie podała^e.

Pytanie: Kto był obecny, gdy Zaruska o tym opowiadała?

Odpowiedź: Był obecny jej mąż – Zaruski Mariusz, generał. Wydaje mi się, że była obecna również żona dra Motyki.

Pytanie: A czy Zaruska nigdy więcej nie wspominała o radiostacji?

Odpowiedź: Wspominała. Mniej więcej dzień lub dwa dni później oświadczyła, że widziała się z osobą, która jest powiązana z tą radiostacją.

(—) Pasek

Pytanie: Czy nie podała nazwiska tej osoby?

Odpowiedź: Nie, nie podała.

Pytanie: A czy wy nie widzieliście, kto bywał u generała Zaruskiego lub do kogo on chodził?

Odpowiedź: Wiem, że generał Zaruski chodził razem z żoną do profesora Bartla i do Szebarskiego.

Pytanie: Czy obecnie mieszkacie u inżyniera Motyki, czy w innym miejscu?

Odpowiedź: Od 20 marca nie mieszkam tam, przeprowadziłem się do swego przyjaciela Czejko Czesława, ponieważ Motyka nie chciał, żebym mieszkał w jego domu. Przez cały ten czas ukrywałem się i nie

(—) Pasek

stawiałem się do rejestracji byłych oficerów. Przez cały czas bałem się, że zostanę aresztowany. Zbrzydło mi jednak to wszystko, takie życie i postanowiłem ujawnić się przed władzą sowiecką i oddać

НКВД. Я решил честно все о себе рассказать. Для этого 29/III пошел в отделение милиции и все о себе рассказал. Мне сказали явиться в милицию 30-го, что я и сделал. На этот раз я был задержан.

Вопрос: Что Вы еще можете сообщить следствию?

Ответ: Хочу еще сообщить следствию такой факт, что когда я одного разу спросил Генриха (ул. Кохановская, 39) на какие средства он существует, то он мне ответил, что ходит на работу по очистке улиц от снега, а затем сказал: „А может достану денег от организации”.

(—) Пасек

Исправленному „сообщить” верить:

(—) Пасек

От какой организации он не сказал, а я его не стал спрашивать.

Второе: примерно в конце февраля из Самбора во Львов к своей матери приехала жена заведующего Самборской больницы доктора Хомицкого. Хомицкая была у д-ра Мотыки и рассказывала о том, что в Самборе многие переходят с польско-советско-немецкую границу и что мол она с мужем также имеет связь с немцами. Больше добавить ничего не могу.

(—) Пасек

Зачеркнутому „польско” верить:

(—) Пасек

Допросил:

Пом. оперуполномоч. 2 отд. УГБ УНКВД по Л.О. (—)

„УТВЕРЖДАЮ”

Нач. УНКВД Львовской Области
СТ. МАЙОР ГОСБЕЗОПАСНОСТИ

(—) (СЕРГИЕНКО)

„ ” марта 1940 г.

Арест Заруского
санкционирую
Обл. прокурор (—)
„1” IV 1940 г.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

(на арест)

г. Львов, „ ” марта 1940 г.

Я, „Следователь Следственной части” УНКВД по Львовской области нач. 2 отд-ния 2 Отдела УГБ Лейтенант госбезопасности ФОМИН, рассмотрев сего числа имеющийся материал на ЗАРУСКОГО Марий Севериновича⁴, 1867 г.р., урож. с. Думанов, Каменец-Подольской области, военнослужащий, безработный, б/п, образ. высшее, поляк, женат, прож. по ул. Дунин-Вансовича 44

się w ręce organów NKWD. Postanowiłem uczciwie wszystko o sobie opowiedzieć. W tym celu 29/III poszedłem do komisariatu milicji i wszystko o sobie zeznałem. Kazano mi stawić się w milicji 30-go, co uczyniłem. Tym razem zostałem zatrzymany.

Pytanie: O czym jeszcze możecie powiadomić śledztwo?

Odpowiedź: Chcę jeszcze powiadomić śledztwo o następującym fakcie: kiedy pewnego razu zapytałem Henryka (ul. Kochanowskiego 39) z czego on żyje, odpowiedział mi, że pracuje przy oczyszczaniu ulic ze śniegu, a następnie powiedział: „Być może dostanę pieniądze od organizacji”.

(—) Pasek

Poprawiono „powiadomić” prawidłowo:

(—) Pasek

Nie powiedział od jakiej organizacji, a ja go nie pytałem.

Po drugie: mniej więcej w końcu lutego z Sambora do Lwowa przyjechała do swojej matki żona kierownika szpitala, doktora Chomickiego. Chomicka była u dra Motyki i opowiadała, że wielu przekracza granicę ^f polską ^f sowiecko-niemiecką w Samborze i że niby to ona z mężem również mają kontakt z Niemcami.

Więcej nic nie mogę dodać.

(—) Pasek

Skreślono „polską” prawidłowo:

(—) Pasek

Przesłuchał:

Pom[ocnik] oficera operacyjnego 2 Oddziału UGB UNKWD LO (—)

„ZATWIERDZAM”

Nacz[elnik] UNKWD obwodu lwowskiego

ST. MAJOR BEZPIECZEŃSTWA

PAŃSTWOWEGO

(—) (SIERGIJENKO)

„ ” marca 1940 r.

Areszt Zaruskiego

sankcjonuje

Prokurator obw[odowy] (—)

„1” IV 1940 r.

POSTANOWIENIE

(o aresztowaniu)

m. Lwów „ ” marca 1940 r.

Ja, ^f Śledczy Jednostki Śledczej^f UNKWD obwodu lwowskiego nacz[elnik] 2 Wydziału 2 Oddziału UGB Lejtenant bezpieczeństwa państwowego FOMIN, po rozpatrzeniu w dniu dzisiejszym posiadanych materiałów dotyczących ZARUSKIEGO Mariusza syna Seweryna⁴, ur. w 1867 r. we w[si] Duma-

НАШЕЛ:

Что ЗАРУСКИЙ Марий является б. генералом польской армии и находясь в г. Львове, скрыв свое прошлое, проживал под вымышленной фамилией.

Осведомлен о существовании к.р. повстанческой организации, которая снабжает лиц, находящихся на нелегальном положении фиктивными документами.

Сам ЗАРУСКИЙ также, получал такой документ на имя СИДОРОВИЧ К.К. Наряду с этим ЗАРУСКОМУ известно о существовании в г. Львове нелегальной передаточной радиостанции.

На основании изложенного

ПОСТАНОВИЛ:

Гр-на ЗАРУСКОГО Марий Севериновича арестовать, на его квартире произвести обыск.

СЛЕДОВАТЕЛЬ:

Нач. 2 отд-ния 2 Отдела УГБ
Лейтенант госбезопасности
(ФОМИН)

Присоединяюсь: **СТ. СЛЕДОВАТЕЛЬ:**

„Согласен” **НАЧАЛЬНИК СЛЕДЧАСТИ УНКВД:**

„СОГЛАСЕН” НАЧ. 2 ОТДЕЛА УГБ УНКВД:
СТ. ЛЕЙТЕНАНТ ГОСБЕЗОПАСНОСТИ
(—) (ДРОЗДЕЦКИЙ)

„УТВЕРЖДАЮ”

Нач. УНКВД Львовской Области
СТ. МАЙОР ГОСБЕЗОПАСНОСТИ
(—) (СЕРГИЕНКО)
„31” марта 1940 г.

Арест Заруской
санкционирую
Обл. прокурор (—)
„1” IV 1940 г.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

(на арест)

г. Львов, „ ” марта 1940 г.

Я, «Следователь Следственной части» УНКВД по Львовской области нач. 2 отд-ния 2 Отдела УГБ Лейтенант госбезопасности ФОМИН, рассмотрев сего числа имеющийся материал на ЗАРУСКУЮ Изабеллу Филипповну, 1880 г.р., урож. г. Могилева Подольской обл., дом. хозяйка, полька, прож. по ул. Дунин-Вансовича 44

now obwodu Kamieniec-Podolski, wojskowego, bezrobotnego, b/p, wykształcenie wyższe, Polak, żonaty, zam[ieszkały] przy ul. Dunin-Wąsowicza 44

STWIERDZIŁEM:

że ZARUSKI Mariusz jest b[yłym] generałem armii polskiej i przebywając w m. Lwowie ukrywa swą przeszłość i mieszka pod fałszywym nazwiskiem.

Wiadome jest mu istnienie powstańczej organizacji k.r., która zaopatrywała w fałszywe dokumenty osoby działające nielegalnie.

Sam ZARUSKI również otrzymał taki dokument na nazwisko SIDOROWICZ K.K. Oprócz tego ZARUSKIEMU znane jest istnienie nielegalnej radiostacji nadawczej we Lwowie.

Na podstawie powyższego

POSTANOWIŁEM:

Ob[ywatel]a ZARUSKIEGO Mariusza syna Seweryna **aresztować**, w jego mieszkaniu przeprowadzić rewizję.

ŚLEDCZY:

Nacz[elnik] 2 Wydziału 2 Oddziału UGB
Lejtenant bezpieczeństwa państwowego
(FOMIN)

Przyłączam się: ST. ŚLEDCZY:

„Wyrażam zgodę” NACZELNIK JEDNOSTKI ŚLED[CZEJ] UNKWD:

„WYRAŻAM ZGODĘ” NACZ[ELNIK] 2 ODDZIAIU UGB UNKWD
ST. LEJTENANT BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO
(—) (DROZDIECKI)

„ZATWIERDZAM”

Nacz[elnik] UNKWD obwodu lwowskiego
ST. MAJOR BEZPIECZEŃSTWA
PAŃSTWOWEGO
(—) (SIERGUJENKO)
„31” marca 1940 r.

Areszt Zaruskiej

sankcjonuję

Prokurator obw[odowy] (—)
„1” IV 1940 r.

POSTANOWIENIE

(o aresztowaniu)

m. Lwów „ ” marca 1940 r.

Ja, Śledczy Jednostki Śledczej UNKWD obwodu lwowskiego nacz[elnik] 2 Wydziału 2 Oddziału UGB Lejtenant bezpieczeństwa państwowego FOMIN po rozpatrzeniu w dniu dzisiejszym posiadanych materiałów dotyczących ZARUSKIEJ Izabeli córki Filipa, ur. w 1880 r. w m. Mohylewie obw[odu] podolskiego, gospodyni domowej, Polki, zam[ieszkałej] przy ul. Dunin-Wąsowicza 44

НАШЕЛ:

Что ЗАРУСКАЯ – жена б. генерала польской армии, находясь в г. Львове проживала под вымышленной фамилией.

Осведомлена о существовании к.р. повстанческой организации, которая снабжает лиц, находящихся на нелегальном положении фиктивными документами.

Сама ЗАРУСКАЯ также получила такой документ на имя СИДОРОВИЧ Елена. Наряду с этим знает о существовании нелегальной передаточной радиостанции и связана с лицами работающими на этой станции.

На основании изложенного

ПОСТАНОВИЛ:

Гр-на-ку ЗАРУСКУЮ Изабеллу арестовать, на его квартире произвести обыск.

СЛЕДОВАТЕЛЬ:

Нач. 2 отд-ния 2 Отдела УГБ
Лейтенант госбезопасности
(—) (ФОМИН)

Присоединяюсь: СТ. СЛЕДОВАТЕЛЬ:

„Согласен” НАЧАЛЬНИК СЛЕДЧАСТИ УНКВД:

„СОГЛАСЕН” НАЧ. 2 ОТДЕЛА УГБ УНКВД ЛО
СТ. ЛЕЙТЕНАНТ ГОСБЕЗОПАСНОСТИ
(—) (ДРОЗДЕЦКИЙ)

Протокол допроса
Сидорович Елены Андреевны
от 31/III 40.

Вопрос: Как Ваша фамилия?

Ответ: Моя фамилия Сидорович.

Вопрос: С какого времени носите Вы эту фамилию?

Ответ: Фамилию Сидорович я ношу лет 30, с тех пор как вышла замуж за Сидоровича Константина Константиновича.

Вопрос: Известно, что Вы живете под вымышленной фамилией. Скажите, какова Ваша действительная фамилия?

Ответ: Моя действительная фамилия Сидорович.

Вопрос: Ваш муж имеет братьев?

Ответ: Да, мой муж имеет одного брата Сидоровича Владислава Константиновича, который находится в Варшаве, безвыездно.

(—) Е. Сидорович

Вопрос: Брат Вашего мужа также бежал из Варшавы?

Ответ: Нет, до нашего отъезда из Варшавы во Львов брат моего мужа Сидорович Владислав Константинович оставался в Варшаве.

STWIERDZIŁEM:

że ZARUSKA – żona b[ylego] generała armii polskiej przebywając w m. Lwowie mieszkała pod fałszywym nazwiskiem.

Była poinformowana o istnieniu powstańczej organizacji k.r., która dostarczała osobom będącym na stopie nielegalnej fałszywe dokumenty.

Sama ZARUSKA również otrzymała taki dokument na nazwisko SIDOROWICZ Helena. Oprócz tego wie o istnieniu nielegalnej radiostacji nadawczej i miała kontakt z osobami pracującymi na tej stacji.

Na podstawie powyższego

POSTANOWIŁEM:

Ob[ywatel]a f[al]kę ZARUSKĄ Izabelę aresztować, w jego mieszkaniu przeprowadzić rewizję.

ŚLEDCZY:

Nacz[elnik] 2 Wydziału 2 Oddziału UGB
Lejtenant bezpieczeństwa państwowego
(—) (FOMIN)

Przyłączam się: ST. ŚLEDCZY:

„Wyrażam zgodę” NACZELNIK JEDNOSTKI ŚLED[CZEJ] UNKWD:

„WYRAŻAM ZGODĘ” NACZ[ELNIK] 2 ODDZIAŁU UGB UNKWD LO
ST. LEJTENANT BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO
(—) (DROZDIECKI)

**Protokół przesłuchania
Sidorowicz Heleny córki Andrzeja
z 31/III 40.**

Pytanie: Jakie jest wasze nazwisko?

Odpowiedź: Nazywam się Sidorowicz.

Pytanie: Od kiedy nosicie to nazwisko?

Odpowiedź: Nazwisko Sidorowicz noszę już od 30 lat, od czasu gdy wyszłam za mąż za Sidorowicza Konstantego syna Konstantego.

Pytanie: Wiadomo, że posługujecie się fałszywym nazwiskiem. Powiedzcie, jakie jest wasze prawdziwe nazwisko?

Odpowiedź: Moje prawdziwe nazwisko brzmi Sidorowicz.

Pytanie: Czy wasz mąż ma braci?

Odpowiedź: Tak, mój mąż ma jednego brata Sidorowicza Władysława syna Konstantego, który stale przebywa w Warszawie.

(—) H. Sidorowicz

Pytanie: Czy brat waszego męża również uciekł z Warszawy?

Odpowiedź: Nie, do naszego wyjazdu z Warszawy do Lwowa brat mego męża Sidorowicz Władysław syn Konstantego pozostawał w Warsza-

---

После этого, т.е. с августа м-ца 1939 г. ни я, ни мой муж с ним не виделись.

(—) Е. Сидорович

Вопрос: Чем ваш муж занимался в Варшаве до приезда во Львов?

Ответ: 15 лет мой муж Сидорович Константин находился на пенсии. До этого же, он работал в министерстве финансов в качестве бухгалтера.

Вопрос: Следствие располагает данными, что Ваш муж, Сидорович Константин являлся генералом польской армии, Правильно это?

Ответ: Нет, я это отрицаю, ибо муж генералом никогда не был.

Вопрос: Почему же Вы бежали из Варшавы?

(—) Е. Сидорович

Ответ: Я очень боялась, чтобы не быть убитой во время нападения германских войск, поэтому я настояла перед мужем бежать из Варшавы.

Дописанному „быть” верить

(—) Е. Сидорович

Вопрос: Скажите, Вам фамилия Заруских известна?

Ответ: Да, фамилия Заруских мне известна.

Вопрос: Кто жил под фамилией Заруский и где эти лица находятся в настоящее время?

Ответ: До декабря м-ца 1939 г. или до 1 января 1940 г. Заруские – муж и жена – жили в Мотыки.

Вопрос: Кто эти Заруские?

Ответ: В Мотыки на квартире жил генерал Заруский Марьюш со своей женой Заруской Изабеллой, которые в декабре 1939 г., или в начале 1940 г. выехали от Мотыки. Куда они выехали мне неизвестно.

(—) Е. Сидорович

Вопрос: Нам известно, что Ваша фамилия не Сидорович, а Заруская.

(—) Е. Сидорович

Я требую правдивого ответа по существу?

Ответ: Моя фамилия Сидорович, фамилии Заруской я никогда не носила.

(—) Е. Сидорович

Вопрос: Подробно расскажите о генерале Заруском?

Ответ: Одновременно с нами на квартире Мотыки жил генерал польской армии Заруский, возраст 70–73 года, среднего роста, среднего телосложения, без бороды, волос седой. Жена Заруского, Заруская Изабелла возраст 60–62 года, высокого роста, волос с проседью, носила черное пальто с маленьким воротником.

(—) Е. Сидорович

wie. Po tym, to znaczy od sierpnia 1939 r. ani ja, ani mój mąż nie widzieliśmy się z nim.

(—) H. Sidorowicz

Pytanie: Czym wasz mąż zajmował się w Warszawie przed wyjazdem do Lwowa?

Odpowiedź: Od 15 lat mój mąż Sidorowicz Konstanty był na emeryturze. Przed tym pracował w Ministerstwie Finansów jako księgowy.

Pytanie: Śledztwo dysponuje danymi, że wasz mąż Sidorowicz Konstanty był generałem. Czy to prawda?

Odpowiedź: Nie, zaprzeczam temu, ponieważ mąż nigdy generałem nie był.

Pytanie: Dlaczego więc uciekliście z Warszawy?

(—) H. Sidorowicz

Odpowiedź: Bardzo się bałam, że zostanę zabita w czasie napaści wojsk niemieckich i dlatego zmusiłam męża do ucieczki z Warszawy. Dopisano „zostanę” prawidłowo.

(—) H. Sidorowicz

Pytanie: Powiedzcie, czy znane jest wam nazwisko Zaruscy?

Odpowiedź: Tak, nazwisko Zaruscy jest mi znane.

Pytanie: Kim były osoby o nazwisku Zaruski i gdzie znajdują się one obecnie?

Odpowiedź: Do grudnia 1939 r. lub początku stycznia 1940 r. Zaruscy – mąż i żona mieszkali u Motyki.

Pytanie: Kim są ci Zaruscy?

Odpowiedź: W mieszkaniu u Motyki mieszkał generał Zaruski Mariusz ze swą żoną Zaruską Izabelą, którzy w grudniu 1939 r. lub na początku 1940 r. wyprowadzili się od Motyki. Nie wiem dokąd wyjechali.

(—) H. Sidorowicz

Pytanie: Wiadomo nam, że wasze nazwisko to nie Sidorowicz a Zaruska.

(—) H. Sidorowicz

Domagam się odpowiedzi zgodnej z prawdą.

Odpowiedź: Moje nazwisko to Sidorowicz, nigdy nie nosiłam nazwiska Zaruska.

(—) H. Sidorowicz

Pytanie: Opowiedzcie szczegółowo o generale Zaruskim?

Odpowiedź: Równocześnie z nami w mieszkaniu Motyki zamieszkiwał generał armii polskiej Zaruski, w wieku 70–73 lat, wzrostu średniego, średniej budowy ciała, bez brody, włosy siwe. Żona Zaruskiego, Zaruska Izabela, w wieku 60–62 lat, wysoka, włosy z siwizną, chodziła w czarnym palcie z małym kołnierzem.

(—) H. Sidorowicz

Pytanie: Gdzie obecnie znajdują się generał Zaruski i jego żona?

Вопрос: Где в настоящее время находятся генерал Заруский и его жена?
Ответ: В конце 1939 г. или начале 1940 г. генерал Заруский вместе со своей женой выехал из Львова, куда мне неизвестно.
Вопрос: Ваш муж имеет сестер?
Ответ: Да, имеет. 4 сестры.

(—) Е. Сидорович

Одну звать Софья, другую Антонина, третью - Бронислава и четвертую Мария.

Вопрос: Где они находятся?

Ответ: Все четыре сестры моего мужа находятся в Плудах, недалеко от Варшавы.

(—) Е. Сидорович

Дописанному „другую” и „третью” верить.

(—) Е. Сидорович

Протокол с моих слов записан правильно.

(—) Е. Сидорович

Допросил: Зам. нач.

[2] от. 2 отд. ГУГБ НКВД

(—) Зайцев

Форма № 24

УССР
НАРОДНЫЙ КОМИССАРИАТ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ
УПРАВЛЕНИЕ ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

ПРОТОКОЛ ДОПРОСА

к делу № _____

1940 г. марта мес. 31 дня. Я, Зам. нач. 2 отдел-я и нач. 2 отд-я Фомин,
(должность, наименование организации, фамилия)

Елизаров допрос^а или^а в качестве обвиняемого

1. Фамилия Сидорович
2. Имя и отчество Константин Константинович
3. Дата рождения 1869 г.
4. Место рождения с. Городища, Каменец-Подольского повята
5. Место жительства г. Львов, ул. Вонсовича-Дунина д. № 44
6. Национальность и гражданство (подданство) поляк
7. Паспорт не получил
(наименование органа выдачи, номер, категория и место присвоения)
8. Род занятий безработный
(место службы и должности)
9. Социальное происхождение сын врача
(фамилия родителей и их государственные подданства)

Odpowiedź: W końcu 1939 r. lub na początku 1940 r. generał Zaruski razem ze swoją żoną wyjechał ze Lwowa, nie wiem dokąd.

Pytanie: Czy wasz mąż ma siostry?

Odpowiedź: Tak, ma. 4 siostry.

(—) H. Sidorowicz

Jedna ma na imię Zofia, druga Antonina, trzecia Bronisława a czwarta Maria.

Pytanie: Gdzie one teraz są?

Odpowiedź: Wszystkie cztery siostry mego męża są w Płudach, niedaleko Warszawy.

(—) H. Sidorowicz

Dopisane: „druga” i „trzecia” prawidłowo.

(—) H. Sidorowicz

Protokół sporządzono prawidłowo na podstawie moich słów.

(—) H. Sidorowicz

Przesłuchał: Zas[ępcza] Nacz[elnika]
[2] Wydz[iału] 2 Oddziału GUGB NKWD
(—) Zajcew

Forma Nr 24

USRS

**LUDOWY KOMISARIAT SPRAW WEWNĘTRZNYCH
ZARZĄD BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO**

PROTOKÓŁ PRZESŁUCHANIA

Do sprawy Nr _____

1940 r. marca miesiąca 31 dnia. Ja, Zas[ępcza] Nacz[elnika] 2 Wydziału
(funkcja, nazwa organizacji, numerów)
i Nacz[elnika] 2 Wydziału Fomin, Jelizarow przesłuchałem w charakterze
oskarżonego

1. **Nazwisko** Sidorowicz
2. **Imię i imię ojca** Konstanty syn Konstantego
3. **Data urodzenia** 1869 r.
4. **Miejsce urodzenia** w[ieś] Gorodiszczka powiat Kamieniec-Podolski
5. **Miejsce zamieszkania** m. Lwów ul. Wąsowicza-Dunina d[om] Nr 44
6. **Narodowość i obywatelstwo (poddaństwo)** Polak
7. **Paszport** nie otrzymał
(imię i przez jaki organ wydany, numer, kategoria i miejsce wystawienia)
8. **Rodzaj zajęcia** bezrobotny
(nazwa pracy i funkcja)
9. **Pochodzenie społeczne** syn lekarza
(rodzaj zajęcia rodziców i ich status społeczny)

10. Социальное происхождение (род занятий и имущественное положение)
- до революции служащий казначейства
  - после революции служащий-бухгалтер, с 1923 г. пенсионер
11. Состав семьи
(укажите родственника, и его имя, фамилию, адреса и род занятий)
- дочь Сидорович Мария Константиновна – полячка, 20 лет, проживает с декабря 1939 г. на германской территории (предполагаю, что в Варшаве), чем занимается – не знаю. Жена Сидорович Елена Андреевна 60 лет – домашняя хозяйка, проживает в г. Львове по ул. Дунина-Вонсовича д. 44
- (—) К. Сидорович
12. Образование (общее, специальное) Высшее. Специального образования не имею.
13. Партийность (в прошлом и настоящем) Беспартийный
14. Каких репрессиям подвергался, судимость, арест и др. (когда каким органом и за что)
- до революции В 1894 г. Был арестован в г. Одессе царской полицией за участие в революционных кружках, и был сослан в Архангельскую губ. на 5 лет.
  - после революции Не подвергался
15. Какие имеет награды (ордена, грамоты, оружие и др.) при сов. власти Не имеет
16. Категория воинского учета запаса и где состоит на учете Не состоит
17. Служба в Красной Армии (красной гвардии, в партизанских отрядах) когда и в качестве кого Не служил
18. Служба в белых и др. к-р армиях (когда, в качестве кого) Служил в царской армии вольноопределяющим в 1892 году (один год)
19. Участие в бандах, к-р организациях и восстаниях Не участвовал
20. Сведения об общественно-политической деятельности Нет

ПРИМЕЧАНИЕ: Каждая страница протокола должна быть заверена подписью допрашиваемого, а последняя и допрашивающего.

(—) К. Сидорович

Показания обвиняемого (свидетеля) Сидоровича Константина Константиновича

„31” марта 1940 г.

Вопрос: Органы НКВД располагают данными, что Вы проживаете под вымышленной вами фамилией. Признаете Вы это?

Ответ: Нет. Моя настоящая фамилия имя и отчество было со дня моего рождения, как я заявил в начале допроса есть Сидорович Константин Константинович.

Вопрос: Органам НКВД известно, что Сидорович Константин Константинович выехал в г. Варшаву и проживает там в настоящее время. Дайте по этому вопросу объяснения?

Ответ: Это заявление я отрицаю. Сидорович Константин Константинович в г. Варшаву выехать не мог, так как повторяю, что Сидорович Константином Константиновичем являюсь я.

10. Pochodzenie społeczne (rodzaj zajęcia i status majątkowy)
 a) przed rewolucją urzędnik urzędu skarbowego
 b) po rewolucji urzędnik-księgowy. Od 1923 r. emeryt
11. Skład rodziny
(Młocy krewni i ich imiona, nazwiska, adresy i rodzaj zajęcia)
 córka Sidorowicz Maria córka Konstantego, Polka, lat 20, od grudnia 1939 r. mieszka na terenie niemieckim (przypuszczam, że w Warszawie), nie wiem, czym się zajmuje. Żona Sidorowicz Helena córka Andrzeja, lat 60, gospodyni domowa, mieszka w m. Lwowie przy ul. Dunin-Wąsowicza 44
- (—) K. Sidorowicz
12. Wykształcenie (^b-ogólne^b, zawodowe) Wyższe. Wykształcenia zawodowego nie posiadam.
13. Przynależność partyjna (w przeszłości i obecnie) Bezpartyjny
14. Jakim represjom podlegał, sąd, areszt i inne (kiedy, przez jakie organa i za co)
 a) przed rewolucją W 1894 r. był aresztowany w m. Odessie przez policję carską za udział w kółkach rewolucyjnych i zesłany na 5 lat do guberni archangielskiej
 b) po rewolucji nie był represjonowany
15. Jakle posiada odznaczenia (ordery, listy pochwalne, broń i in.) za władzy sowieckiej Nie posiada
16. Kategoria wojskowa rezerwy i gdzie jest zewidencjonowany Nie figuruje
17. Służba w Armii Czerwonej (w czerwonej gwardii, w oddziałach partyzanckich) kiedy i w jakim charakterze Nie służył
18. Służba w białych i w in. armiach k-r (kiedy, w jakim charakterze) Służył w armii carskiej w 1892 roku jako wolontariusz (przez jeden rok)
19. Udział w bandach, organizacjach k-r i powstaniach Nie brał udziału
20. Informacje o działalności społeczno-politycznej Nie ma

UWAGA: Każda strona protokołu musi być poświadczona podpisem przesłuchiwanej, a ostatnia również przesłuchującego.

(—) K. Sidorowicz

Zeznania oskarżonego (świadka) Sidorowicza Konstantego syna Konstantego
 „31” marca 1940 r.

Pytanie: Organy NKWD posiadają dane, z których wynika, że posługujecie się fałszywym nazwiskiem. Czy się do tego przyznajecie?

Odpowiedź: Nie. Moim prawdziwym nazwiskiem oraz imieniem i imieniem ojca jest od dnia urodzenia Sidorowicz Konstanty syn Konstantego, tak jak oświadczyłem na początku przesłuchania.

Pytanie: Organom NKWD wiadomo, że Sidorowicz Konstanty syn Konstantego wyjechał do m. Warszawy i obecnie tam mieszka. Wyjaśnicie tę sprawę?

Odpowiedź: Zaprzeczam temu oświadczeniu. Sidorowicz Konstanty syn Konstantego nie mógł wyjechać do m. Warszawy ponieważ, powtarzam, że Sidorowicz Konstanty syn Konstantego to ja.

Вопрос: Следствию известно, что Вы являетесь генералом б. польской армии и ваша фамилия и имя – Заруский Мариуш. Признаете Вы это?

Ответ: Нет не признаю. Снова повторяю, что моя фамилия Сидорович Константин Константинович и генералом армии я никогда не был.

Вопрос: Расскажите следствию, кто у Вас есть знакомые в гор. Львове?

Ответ: Моими знакомыми в г. Львове являются: семья Шнайгерты, проживают около Кадецкой ул. (точно улицы не знаю) № дома тоже не помню. Других кого-либо знакомых я не знаю.

Подпись (—) К. Сидорович

Вопрос: Назовите ваших братьев и сестер?

Ответ: Мой родной брат Сидорович Евзебиуш Константинович и второй родной брат Сидорович Станислав Константинович. Евзебиуш находится в Варшаве, а Станислав не знаю где. Сестер я не имею.

(—) К. Сидорович

Вопрос: Когда и где в последнее время вы виделись со своими братьями?

Ответ: В 1939 году кажется в ноябре м-це в Здолбунове я видел брата Евзебиуша, после этого он уехал в Варшаву и больше я его не видел. Второго брата Станислава я видел приблизительно в 1935–36 году, кажется в г. Варшаве, где он сейчас не знаю.

(—) К. Сидорович

Вопрос: Ваша жена знает ваших родственников?

Ответ: О том, что у меня есть два родные брата Сидорович Евзебиуш Константинович и Сидорович Станислав Константинович – жена моя об этом знает.

(—) К. Сидорович

Вопрос: Вам пред'является справка, выданная в г. Здолбуново на имя Сидорович Эзебюш Константиновича. Вы заявили, что эта справка принадлежит вашему брату Сидоровичу Эзебюшу Константиновичу. Эта же справка была пред'явлена Вашей жене, которая заявила следствию, что эта справка выдана и принадлежит лично Вам. Раз'ясните следствию этот вопрос?

Ответ: Повторяю, что пред'явленная вами мне справка выданная в г. Здолбунове на имя Сидоровича Эзебюша Константиновича принадлежит моему брату Сидоровичу Эзебюшу Константиновичу, а не мне.

Подпись (—) К. Сидорович

Вопрос: У Вас при обыске были из'яты документы; довод osobisty № 29695 от 2.12.1938 г. на имя Сидоровича Константина, справка № 6272 от 7.10.1939 г. на имя Сидоровича Эзебюша Кон-

Pytanie: Śledztwu wiadomo, że jesteście generałem b[ylej] armii polskiej i wasze nazwisko i imię brzmi Zaruski Mariusz. Czy przyznajecie się do tego?

Odpowiedź: Nie, nie przyznaję się. Jeszcze raz powtarzam, że moje nazwisko brzmi Sidorowicz Konstanty syn Konstantego i generałem armii nigdy nie byłem.

Pytanie: Opowiedzcie śledztwu jakich macie znajomych w mieś[cie] Lwowie?

Odpowiedź: Moimi znajomymi w m. Lwowie są: rodzina Sznajgerty, która mieszka koło ul. Kadeckiej (nie znam dokładnie ulicy), nr domu również nie pamiętam. Innych znajomych nie mam

Podpis (—) K. Sidorowicz

Pytanie: Podajcie nazwiska waszych braci i sióstr?

Odpowiedź: Mój rodzony brat Sidorowicz Euzebiusz syn Konstantego i drugi rodzony brat Sidorowicz Stanisław syn Konstantego. Euzebiusz przebywa w Warszawie, nie wiem gdzie jest Stanisław. Sióstr nie mam.

(—) K. Sidorowicz

Pytanie: Kiedy i gdzie widzieliście się ostatnio ze swymi braćmi?

Odpowiedź: W 1939 roku, chyba w miesiącu listopadzie, widziałem się z bratem Euzebiuszem w Zdołbunowie, następnie wyjechał on do Warszawy i więcej go nie widziałem. Drugiego brata Stanisława widziałem około 1935–1936 r. chyba w m. Warszawie, nie wiem gdzie on teraz przebywa.

(—) K. Sidorowicz

Pytanie: Czy żona wasza zna waszych krewnych?

Odpowiedź: Moja żona wie o tym, że mam dwóch rodzonych braci: Sidorowicza Euzebiusza syna Konstantego i Sidorowicza Stanisława syna Konstantego.

(—) K. Sidorowicz

Pytanie: Okazuje się wam zaświadczenie wydane w m. Zdołbunowie na nazwisko Sidorowicz Euzebiusz syn Konstantego. Oświadczyliście, że zaświadczenie to należy do waszego brata Sidorowicza Euzebiusza syna Konstantego. To samo zaświadczenie zostało okazane waszej żonie, która w śledztwie oświadczyła, że wydano je wam i należy do was. Wyjaśnicie śledztwu tę sprawę?

Odpowiedź: Powtarzam, że okazane mi przez was zaświadczenie wydane w m. Zdołbunowie na nazwisko Sidorowicz Euzebiusz syn Konstantego należy do mego brata Sidorowicza Euzebiusza syna Konstantego, a nie do mnie.

Podpis (—) K. Sidorowicz

стантиновича, довод особый № 29696 от 2.12.1938 г. на имя Сидорович Хелены и справка № 6273 от 7.10.1939 г. на имя Сидорович Хелены Андреевны.

Расскажите следствию, как попала к Вам справка Эзебюша?

Ответ: Найденная у меня при обыске справка на имя Сидоровича Эзебюша Константиновича, повторяю еще раз, что мне не принадлежит, а принадлежит моему брату. Но эта справка находилась у меня потому, что я считаю ее своей, то есть принадлежащей мне, а на написанное в этой справке имя Эзебюш я не обратил внимания.

(—) К. Сидорович

Вопрос: Ваша жена в своих показаниях следствию заявила, что у Вас имеется только один родной брат и одна родная сестра. Вы же в своих показаниях заявили, что имеете двух родных братьев, а сестер родных не имеете. Раз'ясните следствию этот вопрос?

Ответ: Повторяю, что моя жена знает что у меня есть два родных брата Сидорович Эзебюш Константинович и Сидорович Станислав Константинович. Почему моя жена дает показания, что у меня только один родной брат – мне неизвестно. В отношении моей родной сестры также повторяю, что у меня ее нет, а моя жена говорит то есть называет двоюродную сестру, которая у меня есть, по фамилии Прушинская Мария Зигизмундовна.

(—) К. Сидорович

Вопрос: Ваша жена в своих показаниях заявила, что в городе Здолбунове Вы своего брата Эзебюша никогда не видели. Раз'ясните следствию этот вопрос?

Ответ: Повторяю, что своего родного брата Сидоровича Эзебюша Константиновича я лично видел в конце 1939 года в г. Здолбуново.

(—) К. Сидорович

Вопрос: В своих показаниях Вы запутались и даете противоречивые показания. Предлагаем прекратить заперательство и назвать настоящую Вашу фамилию?

Ответ: Повторяю, что моя фамилия и отчество Сидорович Константин Константинович.

Вопрос: В своих показаниях Вы заявили, что имеете двух братьев Сидоровича Эзебюша Константиновича и Сидоровича Станислава Константиновича. Ваша жена показывает, что вы имеете только одного брата по имени Владислав. Уточните о своих братьях?

Ответ: Почему моя жена так заявила я не знаю.

Вопрос: Когда и откуда Вы прибыли в г. Львов?

Ответ: В гор. Львов я вместе со своей женой приехал из Ковеля через Луцк в конце октября или в начале ноября 1939 г.

Pytanie: Podczas rewizji skonfiskowano wam dokumenty: dowód osobisty Nr 29695 z 2.12.1938 r. na nazwisko Sidorowicz Konstanty, zaświadczenie Nr 6272 z 7.10.1939 r. na nazwisko Sidorowicz Euzebiusz syn Konstantego, dowód osobisty Nr 29696 z 2.12.1938 r. na nazwisko Sidorowicz Helena i zaświadczenie Nr 6273 z 7.10.1939 r. na nazwisko Sidorowicz Helena córka Andrzeja.

Powiedzcie śledztwu, w jaki sposób trafiło do was zaświadczenie Euzebusza?

Odpowiedź: Znalezione u mnie podczas rewizji zaświadczenie na nazwisko Sidorowicz Euzebiusz syn Konstantego, powtarzam jeszcze raz, nie należy do mnie, a należy do mego brata. A zaświadczenie to było u mnie dlatego, że miałem je za swoje, to znaczy za należące do mnie, a na figurujące w tym zaświadczeniu imię Euzebiusz nie zwróciłem uwagi.

(—) K. Sidorowicz

Pytanie: Wasza żona podczas swych zeznań w śledztwie powiedziała, że macie tylko jednego rodzonego brata i jedną rodzoną siostrę. Wy zaś oświadczyliście, że macie dwóch braci, a rodzonej siostry nie. Wyjaśnijcie śledztwu tę sprawę?

Odpowiedź: Powtarzam, że moja żona wie, że mam dwóch rodzonych braci Sidorowicza Euzebusza syna Konstantego i Sidorowicza Stanisława syna Konstantego. Nie jest mi wiadome, dlaczego moja żona zeznała, że mam tylko jednego rodzonego brata. Co do mojej rodzonej siostry, powtarzam również, że jej nie mam, a to co moja żona mówi dotyczy siostry ciotecznej, która nazywa się Pruszyńska Maria córka Zygmunta.

(—) K. Sidorowicz

Pytanie: Wasza żona w swych zeznaniach oświadczyła, że w mieście Zdołbunowie nigdy nie widzieliście swego brata Euzebusza. Wyjaśnijcie śledztwu tę sprawę?

Odpowiedź: Powtarzam, że swego rodzonego brata Sidorowicza Euzebusza syna Konstantego widziałem osobiście w m. Zdołbunowie pod koniec 1939 roku.

(—) K. Sidorowicz

Pytanie: Zaplątaliście się w swych zeznaniach i składacie sprzeczne wyjaśnienia. Proponujemy, abyście zaprzestali zaprzeczać i podali swoje prawdziwe nazwisko.

Odpowiedź: Powtarzam, że moje nazwisko imię i imię ojca brzmi Sidorowicz Konstanty syn Konstantego.

Pytanie: W swych zeznaniach oświadczyliście, że macie dwóch braci: Sidorowicza Euzebusza syna Konstantego i Sidorowicza Stanisława syna Konstantego. Wasza żona zeznaje, że macie tylko jednego brata o imieniu Władysław. Uściślijcie o swoich braciach?

Вопрос: Кто такой Заруский Мариуш?

Ответ: Мне известно, что Заруский Мариуш был генералом б. польской армии. Заруского я лично знаю. Несколько раз с ним встречался.

Протокол записан с моих слов правильно и лично мною прочитан.

(—) К. Сидорович

Допросили:

Нач. 2 отд-я 2 отдела УГБ
Лейтенант гос. безопасности
(—) (Фомин)

Зам. нач. 2 отд-я 2 отдела УГБ
сержант госуд. безопасности
(—) (Елизаров)

**Протокол очной
ставки проведенной между Пасек Юзефом Фердинандовичем
и обвиняемой Заруской Изабелой Филипповной**

6-31 марта 1940 г. 6

Вопрос Пасеке: Знаете ли Вы сидящую перед Вами гражданку?

Ответ: 6-Да знаю, это гражданка Заруская Изабелла, жена генерала б. польской армии Заруского, который вместе с ней проживал во Львове под вымышленной фамилией Сидоровичи. 6

(—) И. Пасек

Вопрос Заруской: Подтверждаете ли Вы показания Пасек?

Ответ: 6-Да, показания Пасек я полностью подтверждаю, и добавляю, что взаимоотношения между нами были нормальные, ссора между нами не было. 6

(—) Иза Заруская

Вопрос Пасек: Что Вам известно о существовании нелегальной радиостанции, находящейся во Львове?

Ответ: В конце февраля или в начале марта м-ца 1940 г. 6-я слышал от Заруской Изабеллы, как она рассказывала мне, своему мужу Зарускому и жене док-ра Мотыке, Мотыке Софии о существовании в г. Львове нелегальной радиостанции, которая имеет связь с за-границей. 6

(—) И. Пасек

Вопрос Пасек: Кто еще присутствовал при этом?

Ответ: При этом присутствовали только я, муж Заруской, Заруский Марий и Мотыка София.

Odpowiedź: Nie wiem, dlaczego moja żona tak powiedziała.

Pytanie: Kiedy i skąd przybyliście do m. Lwowa?

Odpowiedź: Do m. Lwowa przyjechałem razem z moją żoną w końcu października lub na początku listopada 1939 r. z Kowla przez Łuck.

Pytanie: Kto to jest Zaruski Mariusz?

Odpowiedź: Wiadomo mi, że Zaruski Mariusz był generałem b[ylej] armii polskiej. Zaruskiego znam osobiście. Parę razy spotkałem się z nim.

Protokół spisano wiernie według moich słów i został osobiście przeze mnie przeczytany. (—) K. Sidorowicz

Przesłuchiwali: Nacz[elnik] 2 Wyd[ziału] 2 Oddziału UGB
Lejtenant bezpieczeństwa państ[wowego]
(—) (Fomin)

Zas[tępca] Nacz[elnika] 2 Wyd[ziału] 2 Oddziału UGB
sierżant bezpieczeństwa państ[wowego]
(—) (Jelizarow)

Protokół konfrontacji
przeprowadzonej pomiędzy Paskiem Józefem synem Ferdynanda
a oskarżoną Zaruską Izabelą córką Filipa

^b31 marca 1940 r.^b

Pytanie do Paska: Czy znacie siedzącą przed wami obywatelkę?

Odpowiedź: ^bTak, znam, jest to obywatelka Zaruska Izabela, żona generała b[ylej] armii polskiej Zaruskiego, który wraz z nią mieszkał we Lwowie pod fałszywym nazwiskiem Sidorowicz.^b

(—) J. Pasek

Pytanie do Zaruskiej: Czy potwierdzacie zeznania Paska?

Odpowiedź: ^bTak, potwierdzam w całej rozciągłości zeznania Paska i dodaję, że panowały między nami normalne stosunki, nie było kłótni.^b

(—) Iza Zaruska

Pytanie do Paska: Co wiecie o istnieniu nielegalnej radiostacji znajdującej się we Lwowie?

Odpowiedź: W końcu lutego lub na początku marca 1940 r. ^bsłyszałem jak Zaruska Izabela opowiadała mi, swemu mężowi Zaruskiemu i żonie doktora Motyki, Motyce Zofii, o istnieniu w m. Lwowie nielegalnej radiostacji, która utrzymuje łączność z zagranicą.^b

(—) J. Pasek

Вопрос Заруской: Подтверждаете показания эти Пасек?

Ответ: Показаний Пасек я не подтверждаю. ⁶ Действительно о нелегальной радиостанции был разговор, но в ином свете. ⁶ Я рассказывала, что слышала от совершенно незнакомых лиц, что органами Советской власти разыскивается во Львове нелегальная радиостанция.

(—) Иза Заруская

Вопрос Пасек: Что Заруская еще Вам рассказывала о нелегальной радиостанции?

Ответ: Через непродолжительный период времени после этого, в квартире Мотыка, ⁶ Заруская Изабелла вторично мне рассказывала о том, что в г. Львове существует нелегальная радиостанция ⁶ и что она встречалась с человеком, который связан с этой нелегальной радиостанцией.

Вставленному „после этого” верить:

(—) И. Пасек

Вопрос Заруской: Подтверждаете эти показания Пасек?

Ответ: Показаний Пасек о том, что я ему рассказывала о существовании нелегальной радиостанции — не подтверждаю.

(—) Иза Заруская

Мои ответы на вопросы записаны правильно.

(—) И. Пасек

Вопрос Пасек: Что еще можете дополнить к данным Вами показаниям?

Ответ: Дополнить больше ничем не могу.

(—) И. Пасек

Очную ставку провели:

Нач. 2 отделения 2 отдела

УГБ УНКВД (—) (Фомин)

Зам. нач. отделения 2 отдела ГУГБ

НКВД СССР (—) (Зайцев)

НКВД УССР

АНКЕТА АРЕСТОВАННОГО

1. Фамилия Заруский
2. Имя и отчество Марий Севиринович
3. Год и место рождения Родился в 1867 году область (край) район село Думанов гор. Камонец-Под. губ.
4. Постоянное местожительство (адрес) г. Львов, ул. Думин-Вонсовича № 44
5. Профессия и специальность пенсионер

Pytanie do Paska: Kto jeszcze był przy tym obecny?

Odpowiedź: Przy tym byłem tylko ja, mąż Zaruskiej – Zaruski Mariusz i Motyka Zofia.

Pytanie do Zaruskiej: Czy potwierdzacie te zeznania Paska?

Odpowiedź: Nie potwierdzam zeznań Paska. ^bRzeczywiście, była mowa o nielegalnej radiostacji, ale w innym kontekście. ^bPowiedziałam, że słyszałam od zupełnie obcych osób, że organy władzy sowieckiej poszukują nielegalnej radiostacji we Lwowie.

(—) Iza Zaruska

Pytanie do Paska: Co Zaruska jeszcze wam opowiadała o nielegalnej radiostacji?

Odpowiedź: Potem, po pewnym czasie w mieszkaniu Motyki ^bZaruska Izabela ponownie opowiadała mi o tym, że w m. Lwowie istnieje nielegalna radiostacja ^b i że spotykała się z człowiekiem, który był związany z tą nielegalną radiostacją.

Wstawiono „potem” prawidłowo.

(—) J. Pasek

Pytanie do Zaruskiej: Czy potwierdzacie te zeznania Paska?

Odpowiedź: Nie potwierdzam zeznań Paska o tym, że mu opowiadałam o istnieniu nielegalnej radiostacji.

(—) Iza Zaruska

Moje odpowiedzi na pytania zapisano prawidłowo.

(—) J. Pasek

Pytanie do Paska: Czym jeszcze możecie uzupełnić złożone przez was zeznania?

Odpowiedź: Niczym więcej nie mogę ich uzupełnić.

(—) J. Pasek

Konfrontację przeprowadzili:

Nacz[elnik] 2 Wydziału 2 Oddziału

UGB UNKWD (—) (Fomin)

Zas[tępca] Nacz[elnika] [2] Wydziału 2 Oddziału GUGB

NKWD ZSRS (—) (Zajcew)

NKWD USRS

ANKIETA ARESZTOWANEGO

1. Nazwisko Zaruski
2. Imię i imię ojca Mariusz s. Seweryna
3. Rok i miejsce urodzenia Urodził się w 1867 roku obwód (kraj) rejon wieś Dunanow miasto gub. Kamieniec-Pod[olski]
4. Stałe miejsce zamieszkania (adres) m. Lwów, ul. Dunin-Wąsowicz Nr 44
5. Zawód i specjalizacja emeryt

6. Последнее место службы и должность или род занятий
  - а) учреждение Предприятие
  - б) должность
  - в) звание
  - г) в систему какого Наркомата, или другого руководящего органа входит учреждение (предприятие)
  - д) если не работает – когда уволен „ ” 1925 г.⁵
7. Партийная принадлежность
  - а) в прошлом не состоял
  - б) в настоящее время не состоит билет №
8. Национальность Поляк
9. Гражданство (при отсутствии паспорта, указать какой документ удостоверяет гражданство)
  - а) граж. (подд.) бывшее польское
  - б) паспорт № кем выдан
10. Образование (подчеркнуть и указать, что закончил) ^б-высшее-^б, среднее, низшее окончил математический факультет высшего учебного заведения
11. К какой общественной группе себя причисляет (подчеркнуть) Рабочих, служащих, колхозников, единоличников, кустарей, свободных профессий, служителей культа, иждивенцев, прочих. Генерал польской армии
12. Социальное происхождение (кем были отец и мать) Родители умерли в 1907 г.
13. Имущественное положение и чем занимался до 1929 года
  - а) имущ. пол. не имущий, до 1925 г. был генералом польской армии
  - б) занятие Без определенных занятий
14. То же до 1917 года
  - а) имущ. полож. не имущий
  - б) занятие майор польской армии
15. Служба в царской армии и чин Не служил
16. Служба в белой армии (какой) и чин Не служил
17. Категория воинского учета (запаса) Снят с учета по возрасту
18. Участие в к-р восстаниях и бандах (когда и где) Не участвовал
19. Судимости (состоял ли под судом и следствием), где, когда, за что приговор В 1904 г. был арестован царским правительством и сослан на 5 лет за участие якобы в револ. деят. в студ. кружках
20. Присылал ли к антисоветским партиям и организациям (меньшевики, с-р, анархисты, троцкисты, правые, националисты и т.д.) где и когда Не присылал
21. Состав семьи (о каждом указывать фамилию, имя, отчество, возраст, место работы и должность, адрес)

отец Умер в 1907 г.

мать Умерла в 1908 г.

муж –

жена Заруская Изabella Филипповна, 1880 г. рожд., без опред. занятий, проживала в г. Львов, по ул. Вонсовича, 44 (арестована)

дети нет

братья (сестры) нет

Личная подпись арестованного

(—) М. Заруский

6. Ostatnie miejsce pracy i funkcja lub rodzaj wykonywanej pracy
  - a) urząd przedsiębiorstwo
  - b) funkcja
  - c) stanowisko
  - d) jakemu *Narkomatomu* lub innemu kierowniczemu organowi podlega urząd (przedsiębiorstwo)
  - e) jeżeli nie pracuje – kiedy został zwolniony „ ” 1925 r.⁵
7. Przynależność partyjna
  - a) w przeszłości nie należał
  - b) obecnie nie należy legitymacja Nr
8. Narodowość Polak
9. Obywatelstwo (w przypadku braku paszportu podać rodzaj dokumentu, który poświadcza obywatelstwo)
  - a) obyw[atel] (podd[any]) byłe polskie
  - b) paszport Nr przez kogo wydany
10. Wykształcenie (podkreślić i podać co ukończył) ^b-wyższe-^b, średnie, podstawowe ukończył wydział matematyczny wyższej uczelni
11. Do jakiej grupy społecznej zalicza siebie (podkreślić) robotników, urzędników, kolchoźników, pracujących indywidualnie, rzemieślników, wolnych zawodów, duchownych, pozostających na utrzymaniu, inne. Generał armii polskiej
12. Pochodzenie społeczne (kim byli ojciec i matka) Rodzice zmarli w 1907 r.
13. Status majątkowy i czym zajmował się do 1929 roku
  - a) status majątkowy majątku nie posiada, do 1925 r. był generałem armii polskiej
  - b) rodzaj zajęcia Bez określonego zajęcia
14. To samo do 1917 roku
  - a) status majątkowy nie posiada
  - b) zajęcie major armii polskiej
15. Służba w armii carskiej i stopień Nie służył
16. Służba w białej armii (jakiej) i stopień Nie służył
17. Kategoria ewidencji wojskowej (rezerwy) Zwolniony ze względu na wiek
18. Udział w powstaniach k-r i bandach (kiedy i gdzie) Nie brał udziału
19. Karalność (czy był sądzony lub w śledztwie, gdzie, kiedy, za co, wyrok) W 1904 r. był aresztowany przez rząd carski i zesłany na 5 lat za udział rzekomo w dział[alności] rew[olucyjnej] – w stud[enckich] kółkach
20. Czy przyłączał się do antysowieckich partii i organizacji (młenszewicy, s[ocjaliści]-r[ewolucjonści], anarchiści, trockiści, prawicowcy, nacjonalści i td.) gdzie i kiedy Nie przyłączał się
21. Skład rodziny (przy każdym podać nazwisko, imię, imię ojca, wiek, miejsce pracy i funkcję, adres)

ojciec Zmarł w 1907 r.

matka Zmarła w 1908 r.

mąż

żona Zaruska Izabela córka Filipa, ur. w 1880 r., bez określonego zajęcia, mieszkała w m. Lwowie przy ul. Wąsowicza 44 (aresztowana)

dzieci nie ma

bracia (siostry) nie ma.

Własnoręczny podpis aresztowanego

(—) M. Zaruski

1. Особые внешние приметы арестованного нет
2. Кем и когда арестован или откуда прибыл (номер ордера)
2 отд-м 2 отдела УГБ УНКВД ЛО 31 марта 1940 г. ордер от 2/4-40
3. Направлен в Львовскую тюрьму № 1
4. Другие замечания

Должность, звание и фамилия сотрудника, опросившего арестованного и заполнившего анкету

Зам. Нач. 2 отд-я 2 отдела УГБ УНКВД ЛО
Сержант Госуд. безопасности – Елизаров

Подпись: (—)

„2” апреля 1940 г.

1. Социальная принадлежность
2. Отрасль хозяйства, госаппарата, культуры
3. Управление отдел
4. Политическая окраска
5. Характер преступления

Фамилия и подпись сотрудника

1-го Спецотдела

„ ” 19 г.

Форма № 24

УССР
НАРОДНЫЙ КОМИССАРИАТ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ
УПРАВЛЕНИЕ ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

ПРОТОКОЛ ДОПРОСА

к делу № _____

1940 г. марта мес. 31 дня. Я, опер. уполн. 2 отд. 2 отд. УГБ Моисеев

(должность, наименование организации, фамилия)

допросил в качестве

1. Фамилия Заруский
2. Имя и отчество Марий Севиринович
3. Дата рождения 1867 г.
4. Место рождения село Думанов, Каменец-Подольской губернии
5. Местоожительство г. Львов, с октября 1939 г.
6. Национальность и гражданство (подданство) Полки, быв. польское
7. Паспорт —
(номер и наименование органа выдачи, номер, категория и место присвоения)
8. Род занятий Без определенных занятий
(место службы и должности)
9. Социальное происхождение Родители умерли в 1907 г.
(фед. занятий родителей и их профессиональное образование)

1. Zewnętrzne znaki szczególne aresztowanego nie ma
2. Przez kogo i kiedy został aresztowany lub skąd przybył (numer nakazu) 2 Wydział 2 Oddziału UGB UNKWD LO 31 marca 1940 r. nakaz z 2/4 40 r.
3. Został wysłany do lwowskiego Więzienia Nr 1
4. Inne uwagi

Funkcja, stanowisko i nazwisko pracownika, który przesłuchiwał aresztowanego i wypełnił ankietę

Zast[ępc]a Nacz[elnika] 2 Wydziału 2 Oddziału UGB UNKWD LO
Sierżant Bezpieczeństwa Państ[wowego] – Jelizarow

Podpis: (—)

„2” kwietnia 1940 r.

1. Pochodzenie społeczne
2. Gałąź gospodarki, aparatu państwowego, kultury
3. Zarząd oddział
4. Polityczne zabarwienie
5. Rodzaj przestępstwa

Nazwisko i podpis pracownika

1 Oddziału Specjalnego

„ ” 19 r.

Forma Nr 24

USRS
LUDOWY KOMISARIAT SPRAW WEWNĘTRZNYCH
ZARZĄD BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO

PROTOKÓŁ PRZESŁUCHANIA

Do sprawy Nr _____

1940 r. marca miesiąca 31 dnia. Ja, oficer operacyjny 2 Wyd[ziału] 2 Od-

(Podajcie, nazwa organów, nazwisko)

[działu] UGB Moisiejew przesłuchałem w charakterze

1. Nazwisko Zaruski
2. Imię i imię ojca Mariusz s. Seweryna
3. Data urodzenia 1867 r.
4. Miejsce urodzenia wieś Dumanow guberni kamieniecko-podolskiej
5. Miejsce zamieszkania od października 1939 r. m. Lwów
6. Narodowość i obywatelstwo (poddanie) Polak, byle polskie
7. Paszport –
8. Rodzaj zajęcia Bez określonego zajęcia

(Miejsce i przez jaki organ wydany, numer, kategoria i miejsce wystawienia)

(miejsce pracy i funkcja)

10. Социальное происхождение (род занятий и имущественное положение)
    - а) до революции Служил в Польской армии на действит. службе
    - б) после революции Служил в Польской армии.
  11. Состав семьи жена Заруская Изабелла Филипповна, домохозяйка.
(Укажите родственника, и его имена, фамилию, адреса и род занятий)
- (—) М. Заруский
12. Образование (общее, специальное) Высшее
  13. Партийность (в прошлом и настоящем) Не состоял и не состоит
  14. Каким репрессиям подвергался, судимость, арест и др. (когда каким органом и за что)
    - а) до революции В 1904 г. был арестован царским правительством и сослан на 5 лет за участие в студенческих кружках (революц. деятельность)
    - б) после революции Не подвергался
  15. Какие имеет награды (ордена, грамоты, оружие и др.) при сов. власти
Не имеет.
  16. Категория воинского учета запаса, и где состоит на учете
Генерал в отставке, на пенсии
  17. Служба в Красной Армии (красной гвардии, в партизанских отрядах)
когда и в качестве кого Не служил
  18. Служба в белых и др. к-р армиях (когда, в качестве кого) Не служил
  19. Участие в бандах, к-р организациях и восстаниях Не участвовал
  20. Сведения об общественно-политической деятельности

ПРИМЕЧАНИЕ: Каждая страница протокола должна быть заверена подписью допрашиваемого, а последняя и допрашивающего.

(—) М. Заруский

Показания ⁶обвиняемого⁶ (свидетеля) Заруского Марий Севириновича
от „31” марта 1940 г.

Вопрос: Расскажите сколько времени и в чине кого Вы служили в польской армии?

Ответ: После долгого заперательства, обдумав все, я решил рассказать следствию истинное положение вещей, дать правдивые показания. В польской армии я прослужил с 1914 по 1925 год. Первые годы эта армия называлась Польские легионы⁶ до 1918 года, а после этого польской армией. Вначале я командовал эскадронам кавалерии, чинов тогда еще не было, позже – полком, а с 1923 по 1925 год был назначен генеральным адъютантом Президента Польской республики Войцеховского⁷, в чине генерала. В 1925 году был переведен на пенсию.

Вопрос: На каких фронтах Вы выступали против Красной Армии, командуя полком армии поляков?

Ответ: В борьбе с Красной Армией я выступал и участвовал на Северном фронте – над Западной Двиной, где нами были заняты города:

9. **Pochodzenie społeczne** Rodzice zmarli w 1907 r.
(rodzaj zajęcia rodziców i ich status majątkowy)
10. **Pochodzenie społeczne (rodzaj zajęcia i status majątkowy)**
a) **przed rewolucją** Służył w armii polskiej w służbie czynnej
b) **po rewolucji** Służył w armii polskiej.
11. **Skład rodziny** żona Zaruska Izabela córka Filipa, gospodyni domowa
(imię krewni i ich imiona, nazwiska, adresy i rodzaj zajęcia)
- (—) M. Zaruski
12. **Wykształcenie (ogólne, zawodowe)** Wyższe
13. **Przynależność partyjna (w przeszłości i obecnie)** Nie należał i nie należy
14. **Jakim represjom podlegał, sąd, areszt i inne (kiedy, przez jakie organa i za co)**
a) **przed rewolucją** W 1904 r. był aresztowany przez rząd carski i zesłany na 5 lat za udział w kółkach studenckich (działalność rewolucyjna)
b) **po rewolucji** Nie podlegał
15. **Jakie posiada odznaczenia (ordery, listy pochwalne, broń i in.) za władzy sowieckiej** Nie posiada.
16. **Kategoria wojskowa rezerwy i gdzie jest zewidencjonowany** Generał w stanie spoczynku, na emeryturze
17. **Służba w Armii Czerwonej (w czerwonej gwardii, w oddziałach partyzanckich) kiedy i w jakim charakterze** Nie służył
18. **Służba w białych i w in. armiach k-r (kiedy, w jakim charakterze)** Nie służył
19. **Udział w bandach, organizacjach k-r i powstaniach** Nie brał udziału
20. **Informacje o działalności społeczno-politycznej**

UWAGA: Każda strona protokołu musi być poświadczona podpisem przesłuchiwanego, a ostatnia również przesłuchującego.

(—) M. Zaruski

Zeznania ^boskarżonego^b (świadka): Zaruskiego Mariusza syna Seweryna z „31” marca 1940 r.

Pytanie: Opowiedzcie, jak długo służyliście w armii polskiej i w jakim stopniu?

Odpowiedź: Po długotrwałych zaprzeczeniach, przemyślawszy wszystko, postanowiłem opowiedzieć śledztwu jak wygląda faktyczny stan rzeczy, złożyć zeznania zgodne z prawdą. W armii polskiej służyłem od 1914 do 1925 roku. W pierwszych latach do 1918 roku armia ta nazywała się Legiony Polskie⁶, następnie Armią Polską. Początkowo dowodziłem szwadronem kawalerii, nie było wtedy jeszcze stopni, później pułkiem, od 1923 do 1925 roku byłem mianowany generalnym adiutantem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Wojciechowskiego⁷, w stopniu generała. W 1925 roku zostałem przeniesiony na emeryturę.

Pytanie: Na jakich frontach występowaliście przeciwko Armii Czerwonej dowodząc pułkiem armii Polaków?

Odpowiedź: Brałem udział w walce z Armią Czerwoną na froncie północnym – nad Zachodnią Dźwiną, gdzie zajęliśmy miasta: Dynaburg,

Динабург, Дрыса, Дисна и др., вернее доходили до этих городов, потом вследствие того, что не смогли выдержать натиска наступавших красных частей, были вынуждены отступить.

Подпись (—) М. Заруский

Исправленному „выступали” верить (—) М. Заруский
Я в то время командовал полком, был в чине майора. Это период — 1918—1921.

Вопрос: Какие награды Вы получали от командования за Ваши заслуги в рядах польской армии?

Ответ: От командования польской армии я имел за свои заслуги и проявленную мною храбрость около 6—7 крестов и медалей и от польского правительства тоже около 7 орденов, в том числе и от иностранных государств за мою деятельность у Президента Польши Войцеховского.

Вопрос: К каким политпартиям и к/р националистическим организациям Вы принадлежали?

Ответ: Ни к каким политпартиям и к/р националистическим организациям я не принадлежал.

Вопрос: Расскажите под чьей фамилией Вы проживали вместе с Вашей женой в гор. Львове?

Ответ: Я и моя жена Заруская Изабела Филипповна проживали вплоть до 30 марта 1940 г. под чужой фамилией Сидорович Константина Константиновича и Сидорович Елены Андреевны, которые выехали из гор. Львова в январе м-це 1940 г. якобы в Варшаву. Перед их отъездом, вернее говоря, когда я направлялся во Львов в конце октября или начале ноября 1939 г.,

Подпись (—) М. Заруский

проездом я заезжал в гор. Ковель, за Луцком. Там, проходя по ул. Легионов я купил себе у неизвестного мне гражданина брюки. В разговоре со мной он интересовался не являюсь ли я беженцем и не нуждаюсь ли в приобретении подделанных документов. Я заявил, что мне и моей жене нужны такие документы и попросил его достать мне таковые. Мы условились с ним встретиться. Приехав во Львов я нашел некоего Мотыка Юзеф (Иосиф), проживающего в гор. Львове по ул. Вонсовича № 44, которого мне рекомендовал житель гор. Варшавы, фабрикант Панкевич. Откуда этот Мотыка знает Панкевича, я сказать не могу. Когда я со своей женой остановились у Мотыка, я представился Мотыка его родственником, живущим в Америке — Сидоровичем. О том, что у Мотыка имеется в Америке родственник Сидорович я слышал, от кого не помню. У Мотыка жили в это время эти Сидоровичи, о которых я выше

Drysa, Dzisna i in., a raczej podchodziliśmy do tych miast, a następnie, ponieważ nie mogliśmy wytrzymać nacisku nacierających oddziałów czerwonych, byliśmy zmuszeni wycofać się.

Podpis (—) M. Zaruski

Poprawiono „występowaliście” prawidłowo (—) M. Zaruski
W tym czasie dowodziłem pułkiem w stopniu majora. Jest to okres 1918–1921.

Pytanie: Jakie odznaczenia otrzymaliście od dowództwa za zasługi w szeregach armii polskiej?

Odpowiedź: Za moje zasługi i wykazaną odwagę otrzymałem od dowództwa armii polskiej około 6–7 krzyży i medali oraz od Rządu Polskiego około 7 orderów, w tym za moją działalność przy prezydencie Polski Wojciechowskim, od zagranicznych państw.

Pytanie: Do jakich *politpartii* i nacjonalistycznych organizacji k/r należeliście?

Odpowiedź: Nie należałem do żadnych partii politycznych i nacjonalistycznych organizacji k/r.

Pytanie: Odpowiedzcie pod jakim nazwiskiem mieszkaliście wraz z waszą żoną w mieś[cie] Lwowie?

Odpowiedź: Ja i moja żona, Zaruska Izabela córka Filipa, mieszkaliśmy aż do 30 marca 1940 r. pod cudzym nazwiskiem – Sidorowicz Konstanty syn Konstantego i Sidorowicz Helena córka Andrzeja, którzy wyjechali z mias[ta] Lwowa w styczniu 1940 r. rzekomo do Warszawy. Przed ich wyjazdem, właściwie gdy wyruszałem do Lwowa w końcu października lub na początku listopada 1939 r.,

Podpis (—) M. Zaruski

zatrzymałem się przejazdem w mieś[cie] Kowlu, za Łuckiem. Tam, idąc ul. Legionów kupiłem od nieznanego mi obywatela spodnie. W rozmowie ze mną pytał on, czy nie jestem uchodźcą i czy nie potrzebuję podrobionych dokumentów. Powiedziałem, że ja i moja żona potrzebujemy takich papierów i poprosiłem, żeby mi je załatwił. Umówiliśmy się na spotkanie. Po przyjeździe do Lwowa odnalazłem niejakiego Motyka Józefa (Josifa), który mieszkał w mieś[cie] Lwowie przy ul. Wąsowicza Nr 44 i którego to polecił mi mieszkaniec mias[ta] Warszawy, fabrykant Pankiewicz. Nie wiem, skąd ten Motyka zna Pankiewicza i nie mogę powiedzieć. Kiedy wraz z moją żoną zatrzymaliśmy się u Motyki, przedstawiłem się mu jako jego krewny, zamieszkały w Ameryce, Sidorowicz. Nie pamiętam od kogo słyszałem, że Motyka ma w Ameryce krewnego Sidorowicza. U Motyki mieszkali w tym czasie właśnie ci Sidorowiczowie, o których wspominałem uprzednio. Niedługo

упомянул. Вскоре после этого супруги Сидоровичи выехали из Львова и я решил воспользоваться этим, выехал в Ковель, встретился с неизвестным мне человеком и на имя уехавших Сидоровичей выписал, точнее, этот человек дал мне на их фамилию имя и отчество два подделанных личных документа, за которые я ему уплатил 520 польских злотых.

(—) М. Заруский

Таким образом, я и моя жена проживали в гор. Львове по подделанным документам. Что касается Мотыка, то я его ввел в заблуждение.

Протокол записан с моих слов правильно, мною прочитан.

Допросил: (—)

(—) Mariusz Zaruski gen. bryg. w st. sp.

†(Мариуш Заруский ген. на пенсии)†

Протокол допроса Заруского М.С.

31/III-40 г. начало допроса 12³⁰.

В[опрос]: В своих предыдущих показаниях Вы сознались, что ваша фамилия настоящая не Сидорович Константин Константинович, а Заруский Марий Северинович. Признаете Вы эти показания?

Ответ: Да, я действительно проживал под вымышленной фамилией. Моя настоящая фамилия Заруский Марий Северинович.

Вопрос: При обыске у Вас изъяты документы на имя Сидоровича К.К. и Сидорович Е. В своих показаниях Вы указали, что приобрели эти документы в Ковеле. Следствие располагает правдивыми данными где Вы получили документы, поэтому предлагаем прекратить запутывание хода следствия и дать правдивые показания?

Ответ: ⁶Повторяю, что эти фальшивые документы я получил в г. Ковеле. ⁶

Вопрос: Следствие располагает данными, что Вы являетесь членом к.р. повстанческой организации, которая Вас снабдила поддельными документами. Подтверждаете Вы это?

(—) М. Заруский

Ответ: Свою принадлежность к к.р. повстанческой организации я отрицаю, ибо никогда в ней не состоял. Документы, как я указал, приобрел в г. Ковеле.

po tym małżeństwo Sidorowiczów wyjechało ze Lwowa i postanowiłem to wykorzystać, pojechałem do Kowla, spotkałem się z nieznanym człowiekiem i na nazwisko Sidorowiczów, którzy wyjechali sporządziłem, a dokładniej człowiek ten dał mi dwa fałszywe dokumenty osobiste na ich nazwiska, imiona i imiona ojca, za które zapłaciłem mu 520 polskich złotych.

(—) M. Zaruski

W ten sposób ja i moja żona mieszkaliśmy w mieś[cie] Lwowie na fałszywych dokumentach. Jeśli chodzi o Motykę, to wprowadziłem go w błąd.

Protokół spisano prawidłowo na podstawie moich słów i został przeze mnie przeczytany.

Przesłuchał: (—)

(—) Mariusz Zaruski gen. bryg. w st. sp.
d-(Mariusz Zaruski gen. na emeryturze)-d

Protokół przesłuchania Zaruskiego M.S.

31/III-40 r. początek przesłuchania o 12³⁰.

P[ytanie]: W swoich poprzednich zeznaniach przyznaliście się, że waszym prawdziwym nazwiskiem nie jest Sidorowicz Konstanty syn Konstantego, a Zaruski Mariusz syn Seweryna. Czy przyznajecie się do tych zeznań?

Odpowiedź: Tak, rzeczywiście mieszkalem pod fałszywym nazwiskiem. Moje prawdziwe nazwisko brzmi Zaruski Mariusz syn Seweryna.

Pytanie: W czasie rewizji skonfiskowano u was dokumenty na nazwisko Sidorowicz K.K. i Sidorowicz H. W swych zeznaniach stwierdziliście, że zdobyliście je w Kowlu. Śledztwo rozporządza prawdziwymi danymi o sposobie zdobycia przez was dokumentów, dlatego proponujemy zaprzestać komplikowania przebiegu śledztwa i złożyć prawdziwe zeznania.

Odpowiedź: b-Powtarzam, że fałszywe dokumenty otrzymałem w m. Kowlu. b

Pytanie: Śledztwo rozporządza danymi o waszym członkostwie w powstańczej organizacji k.-r., która was zaopatrzyła w fałszywe dokumenty. Czy potwierdzacie to?

(—) M. Zaruski

Odpowiedź: Zaprzeczam, jakobyem należał do powstańczej organizacji k.-r. ponieważ nigdy do niej nie wstępowałem. Dokumenty, jak już mówiłem, zdobyłem w m. Kowlu.

Вопрос: Что Вам известно о существовании к.р. повстанческой организации в г. Львове?

Ответ: О существовании какой-либо к.р. организации в г. Львове я ничего не знаю.

Вопрос: Обвиняемый Заруский, Вам и Вашей жене известно о существовании в г. Львове нелегальной радиостанции. Дайте правдивые показания по этому вопросу?

Ответ: О существовании радиостанции в городе Львове, которая существует нелегально, мне ничего не известно. Так же об этом ничего не знает и моя жена.

Вопрос: В своих показаниях, данных Вами при первом допросе, вы не полностью указали о своих знакомых, кои проживают в гор. Львове. Предлагаем подумать и рассказать кого из жителей Львова вы знаете?

(—) М. Заруский

Ответ: Кроме указанной семьи Шнайдер у меня во Львове имеются знакомые: семья профессора Бартеля⁸, которую я и моя жена посещали. Кроме этих семей в г. Львове у меня знакомых нет.

Допрос окончен 14 ч. 15 м. 31/III-40 г.

(—) М. Заруский

Допросил: Нач. 2-го от-ия 2-го отд. УГБ
Лейтенант Госбезопасности (—)

По след. делу №-29044

„УТВЕРЖДАЮ”
ЗАМ. НАЧ. УНКВД ЛЬВОВСК. ОБЛ.
КАПИТАН ГОСБЕЗОПАСНОСТИ
(—) (КРИМЯН)
„24”/VIII 1940 г.

ОБВИНИТЕЛЬНОЕ ЗАКЛЮЧЕНИЕ

По обвинению ЗАРУСКОГО М.С.
в пр.пр. по ст.ст. 54-13, 68а ч. 2-я
УК УССР

31-го марта 1940 г. УНКВД Львовской области был арестован ЗАРУСКИЙ Марий Северинович на основании поступивших данных, свидетельствующих о том, что он являлся генералом быв. польской армии,

Pytanie: Co wam wiadomo o istnieniu w m. Lwowie powstańczej organizacji k.-r.?

Odpowiedź: Nic nie wiem o istnieniu jakiegokolwiek organizacji k.-r. w mieście Lwowie.

Pytanie: Oskarżony Zaruski, fakt istnienia w m. Lwowie nielegalnej radiostacji jest znany wam i waszej żonie. Złóżcie prawdziwe zeznania w tej sprawie.

Odpowiedź: Nic nie wiem o istnieniu nielegalnej radiostacji w mieście Lwowie. Również moja żona nic o tym nie wie.

Pytanie: W zeznaniach złożonych przez was w czasie pierwszego przesłuchania podaliście niepełną informację o swoich znajomych mieszkających w mieście Lwowie. Proponujemy pomyśleć i opowiedzieć, jakich mieszkańców Lwowa znacie?

(—) M. Zaruski

Odpowiedź: Oprócz wymienionej rodziny Sznajder znam w m. Lwowie rodzinę profesora Bartla⁸, którą wraz z żoną odwiedzaliśmy. Oprócz tych rodzin nie mam znajomych w m. Lwowie.

Przesłuchanie skończono o godzinie 14¹⁵ 31/III-40 r.

(—) M. Zaruski

Przesłuchał: Nacz[elnik] 2 Wydziału 2 Oddziału UGB
Lejtenant Bezpieczeństwa Państ[wowego] (—)

Do sprawy śledczej Nr 29044

„ZATWIERDZAM”
ZAS[TEPCA] NACZ[ELNIKA] UNKWD
OBW[ODU] LWOWSKIEGO
KAPITAN BEZPIECZEŃSTWA PAŃST[WOWEGO]
(—) (KRIMJAN)
„24”/VIII 1940 r.

WNIOSEK OSKARŻAJĄCY

Z oskarżenia ZARUSKIEGO M.S.
o prz[estępstwa] z art. art. 54-13,
68a cz. 2 KK USRS

31 marca 1940 r. UNKWD obwodu lwowskiego aresztował ZARUSKIEGO Mariusza syna Seweryna na podstawie uzyskanych danych świadczących o tym, że był on generałem by[łej] armii polskiej i ukrywając swą przeszłość mieszkał pod fałszywym nazwiskiem. Wiedział o istnieniu powstańczej orga-

скрыв свое прошлое проживал под вымышленной фамилией. Осведомлен о существовании контрреволюционной повстанческой организации, которая снабжала лиц, находящихся на нелегальном положении фиктивными документами. Сам ЗАРУСКИЙ так же получил такой документ на имя СИДОРОВА К.К.

Проведенным по данному делу расследованием установлено, что ЗАРУСКИЙ Марий Северинович с 1914 г. по 1918 г. служил в быв. польских легионах в чине майора. С 1918 г. по 1923 г. служил в быв. польской армии в чине майора – командовал кавалерийским полком. С 1923 г. по 1925 г. являлся генеральным ад'ютантом бывшего президента Польши ВОЙЦЕХОВСКОГО в чине генерала. С 1925 г. пенсионер.

В 1920 г. будучи командиром кавалерийского полка принимал активное участие в боях против Красной Армии. За службу в быв. польской армии имел многочисленное количество наград от быв. польского правительства, а так же других иностранных государств. С сентября м-ца 1939 г. вместе со своей женой проживал по фиктивным документам, скрывая свою прошлую деятельность (л.д. №14, 16, 21^а).

На основании изложенного обвиняется:

ЗАРУСКИЙ Марий Северинович, 1867 г. рождения, уроженец с. Думанов Каменец-Подольской области, поляк, образование высшее, женат.

в том, что:

1. Являлся генералом быв. польской армии.
2. С сентября м-ца 1939 г. до дня ареста проживал по фиктивным документам стараясь скрыть свою прошлую деятельность.

Виновным себя признал, а также изобличается показаниями ПАСЕКА Ю.Ф. (л.д. 14^а).

Считая следствие по данному делу законченным, руководствуясь ст. 204 УПК УССР,

ПОЛАГАЛ-БЫ:

След. дело № 29044 по обв. ЗАРУСКОГО Мариа Севериновича направить Прокурору ЛО по спецделам для направления на рассмотрение Особого Сопещания при НКВД СССР.

СЛЕДОВАТЕЛЬ СЛЕДЧАСТИ УНКВД ЛЬВОВСК. ОБЛ.

(—) (ПРИЗ)

„Согласен“:

НАЧАЛЬНИК СЛЕДЧАСТИ УНКВД ЛЬВОВСК. ОБЛ.

СТАРШИЙ ЛЕЙТЕНАНТ ГОСБЕЗОПАСНОСТИ

(—) (КОЗЛОВ)

nizacji kontrrewolucyjnej, która dostarczała fałszywe dokumenty osobom konspiracyjnym się. Sam ZARUSKI również otrzymał takowy dokument na nazwisko SIDOROWA K.K.

Przeprowadzone w danej sprawie dochodzenie ustaliło, że ZARUSKI Mariusz syn Seweryna od 1914 r. do 1918 r. służył w był[ych] Legionach Polskich w stopniu majora. Od 1918 r. do 1923 r. służył w był[ej] armii polskiej w stopniu majora — dowodził pułkiem kawalerii. Od 1923 r. do 1925 r. był generalnym adiutantem byłego prezydenta Polski WOJCIECHOWSKIEGO w stopniu generała. Od 1925 r. na emeryturze.

W 1920 r. będąc dowódcą pułku kawalerii brał aktywny udział w walkach przeciwko Armii Czerwonej. Za służbę w był[ej] armii polskiej otrzymał liczne odznaczenia od był[ego] rządu polskiego, jak również od innych państw zagranicznych. Od września 1939 r. razem ze swoją żoną używał fałszywych dokumentów ukrywając swą poprzednią działalność (k.s. ^a-14, 16, 21^a).

Na podstawie powyższego oskarża się:

ZARUSKIEGO Mariusza syna Seweryna, ur. w 1867 r. we w[si] Dumnow obwodu Kamieniec-Podolski, Polaka, wykształcenie wyższe, żonatego o to, że:

1. Był generałem był[ej] armii polskiej.
2. Od miesiąca września 1939 r. do dnia aresztowania używał fałszywych dokumentów próbując ukryć swą poprzednią działalność.

Do winy przyznał się, demaskują go również zeznania PASKA J.F. (k.s. 14^a).

Uważając śledztwo w danej sprawie za zakończone, w oparciu o art. 204 KPK USRS,

SUGEROWAŁBYM:

Sprawę śled[czą] Nr 29044 z oskarżenia ZARUSKIEGO Mariusza syna Seweryna skierować do Prokuratora LO do spraw specjalnych w celu rozpatrzenia jej przez Kolegium Specjalne przy NKWD ZSRS.

ŚLED CZY JEDNOSTKI ŚLED. UNKWD OBW. LWOWSKIEGO (—) (PRIZ)

„Wyrażam zgodę”:

NACZELNIK JEDNOSTKI ŚLED. UNKWD OBW. LWOWSKIEGO
STARSZY LEJTENANT BEZPIECZEŃSTWA PAŃST. (—) (KOZŁOW)

СПРАВКА

Обвин. ЗАРУСКИЙ М.С. содержится в тюрьме № 1 гор. Львова. Вещ-
док. по делу *приобщены к следделу*.

СЛЕДОВАТЕЛЬ СЛЕДЧАСТИ УНКВД
ЛЬВОВСК. ОБЛ. (—) (ПРИЗ)

Обвин. заключение
составлено 20/VIII-40 г.
гор. Львов

По след. делу № 29050

„УТВЕРЖДАЮ”
ЗАМ. НАЧ. УНКВД ЛЬВОВСК. ОБЛ.
КАПИТАН ГОСБЕЗОПАСНОСТИ
(—) (МИХАЙЛОВ)
„24” VIII 1940 г.

ОБВИНИТЕЛЬНОЕ ЗАКЛЮЧЕНИЕ

По обвинению ЗАРУСКОЙ И.Ф.
в пр.пр. по ст.ст. 54-12, 68а ч. 2-я
УК УССР

31-го марта 1940 г. УНКВД Львовской области была арестована ЗАРУСКАЯ Изабела Филипповна на основании поступивших материалов, свидетельствующих о том, что она являлась женой генерала быв. польской армии, проживала в г. Львове под вымышленной фамилией. Осведомлена о существовании контрреволюционной организации, которая снабжает лиц, находящихся на нелегальном положении фиктивными документами. Сама ЗАРУСКАЯ И.Ф. так же получила такие документы на имя СИДОРОВИЧ Елены. Знала о существовании нелегальной передаточной радиостанции, а также была связана с лицами, работающими на этой станции.

Проведенным по данному делу расследованием установлено, что ЗАРУСКАЯ Изабела Филипповна действительно проживала в гор. Львове по фиктивным документам, скрывая от органов власти свое социальное прошлое. Знала о существовании нелегальной передаточной радиостанции (л.д. *13, 14*).

На основании вышесказанного обвиняется:

INFORMACJA

Osk[arżony] ZARUSKI M.S. jest trzymany w Więzieniu Nr 1 mias[ta] Lwowa. Dowody rzeczowe w sprawie *załączono do śledztwa*.

ŚLED CZY JEDNOSTKI ŚLED[CZEJ] UNKWD
OBW[ODU] LWOWSKIEGO (—) (PRIZ)

Wniosek oskarżający
sporządzono 20/VIII-40 r.
mias[to] Lwów

Do sprawy śledczej Nr 29050

„ZATWIERDZAM”
ZAS[TĘPCA] NACZ[ELNIKA] UNKWD
OBW[ODU] LWOWSKIEGO
KAPITAN BEZPIECZEŃSTWA PAŃST[WOWEGO]
(—) (MICHAJŁOW)
„24” VIII 1940 r.

WNIOSEK OSKARŻAJĄCY

Z oskarżenia ZARUSKIEJ I.F.
o prz[estępstwa] z art. art. 54-12
i 68a cz. 2 KK USRS

31 marca 1940 r. UNKWD obwodu lwowskiego aresztował ZARUSKĄ Izabelę córkę Filipa na podstawie otrzymanych materiałów świadczących o tym, że jest ona żoną generała by[łej] armii polskiej i mieszkała w m. Lwowie pod fałszywym nazwiskiem. Wiedziała o istnieniu organizacji kontrrewolucyjnej, która dostarczała osobom konspiracyjnym się fałszywe dokumenty. Sama ZARUSKA I.F. również otrzymała takie dokumenty na nazwisko SIDOROWICZ Helena. Wiedziała o istnieniu nielegalnej radiostacji nadawczej oraz miała kontakt z osobami pracującymi przy tej stacji.

Przeprowadzone w danej sprawie dochodzenie ustaliło, że ZARUSKA Izabela córka Filipa rzeczywiście mieszkała w mieś[cie] Lwowie posługując się fałszywymi dokumentami i ukrywała przed organami władzy swą społeczną przeszłość. Wiedziała o istnieniu nielegalnej radiostacji nadawczej (k.s. *13, 14*).

Na podstawie powyższego oskarża się:

ЗАРУСКАЯ Изабела Филипповна, 1880 г. рождения, уроженка г. Могилева, Каменец-Подольской области, полька, образование среднее, б/п, домохозяйка

в том, что:

Знала о существовании нелегальной передаточной радио-станции. Проживала по фиктивным документам, т.е. в пр.пр. ст. 54-12, 68а ч. 2-я УК УССР.

Виновной себя признала частично, изобличается очной ставкой с ПАСЕК И. (л.д. 13^а).

Считая следствие по данному делу законченным, руководствуясь ст. 204 УПК УССР –

ПОЛАГАЛ-БЫ:

След.дело № 29050 по обвин. ЗАРУСКОЙ Изабелы Филипповны направить Прокурору по спецделам Львовск. обл. для направления на рассмотрение Особого Совещания при НКВД СССР.

СЛЕДОВАТЕЛЬ СЛЕДЧАСТИ УНКВД
ЛЬВОВСК. ОБЛ.

(—) (ПРИЗ)

„Согласен”

НАЧАЛЬНИК СЛЕДЧАСТИ УНКВД ЛЬВОВСК. ОБЛ.
СТАРШИЙ ЛЕЙТЕНАНТ ГОСБЕЗОПАСНОСТИ

(—) (КОЗЛОВ)

СПРАВКА. Обвин. ЗАРУСКАЯ И.Ф. содержится в тюрьме № 1 гор. Львова. Вещдоки приобщены к следделу.

СЛЕДОВАТЕЛЬ СЛЕДЧАСТИ УНКВД ЛО

(—) (ПРИЗ)

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

гор. Львов 9 октября 1940 года

Прокурор Львовской области ХАРИТОНОВ рассмотрев следственное дело № _____ Управления НКВД по Львовской области, по обвинению Заруского Мария Севериновича по ст. 54-13 УК УССР.

НАШЕЛ:

Следствие по делу проведено достаточно, обвинительное заключение составлено в соответствии с материалами дела, обвиняемый Заруский М.С. полностью изобличается в совершенном им преступлении, что предусмотрено ст. 54-13 УК УССР. А посему руководствуясь постановлением ЦИК и СНК СССР от 10/VII-34 года,

ZARUSKĄ Izabelę córkę Filipa, ur. w 1880 r. w m. Mohylewie obwód Kamieniec-Podolski, Polkę, wykształcenie średnie, b.p., gospodynię domową o to, że:

Wiedziała o istnieniu nielegalnej radiostacji nadawczej. Używała fałszywych dokumentów, t.zn. o prze[stępstwa] z art. 54-12, 68a cz. 2 KK USRS.

Zdemaskowana podczas konfrontacji z PASKIEM J., częściowo przyznała się do winy (k.s. 13^a).

Uważając śledztwo w danej sprawie za zakończone, w oparciu o art. 204 KPK USRS

SUGEROWAŁBYM:

Sprawę śledczą Nr 29050 z oskarżenia ZARUSKIEJ Izabeli córki Filipa przekazać Prokuratorowi do spraw specjalnych obwodu lwowskiego w celu skierowania na Kolegium Specjalne przy NKWD ZSRS.

ŚLED CZY JEDNOSTKI ŚLED[CZEJ] UNKWD

OBW[ODU] LWOWSKIEGO

(—) (PRIZ)

„Wyrażam zgodę”:

NACZELNIK JEDNOSTKI ŚLED. UNKWD OBW. LWOWSKIEGO

STARSZY LEJTENANT BEZPIECZEŃSTWA PAŃST.

(—) (KOZŁOW)

INFORMACJA Oskarżona ZARUSKA I.F. jest trzymana w Więzieniu Nr 1 mias[ta] Lwowa. Dowody rzeczowe załączono do akt śledczych.

ŚLED CZY JEDNOSTKI ŚLED[CZEJ] UNKWD LO

(—) (PRIZ)

POSTANOWIENIE

mias[to] Lwów 9 października 1940 roku

Prokurator obwodu lwowskiego CHARITONOW po rozpatrzeniu sprawy śledczej Nr _____ Zarządu NKWD obwodu lwowskiego z oskarżenia Zaruskiego Mariusza syna Seweryna z art. 54-13 KK USRS

STWIERDZIŁ:

Śledztwo w sprawie przeprowadzono w sposób dostateczny. Wniosek oskarżający sporządzono zgodnie z materiałami sprawy, oskarżony Zaruski M.S. został całkowicie zdemaskowany co do popełnionych przez niego przestępstw przewidzianych art. 54-13 KK USRS. Dlatego w oparciu o postanowienie CIK i SNK ZSRS z 10/VII-34 roku

---

ПОСТАНОВИЛ:

Обвинительное заключение утвердить, дело №__ направить на рассмотрение Особого Сопещания при НКВД СССР.

ПРОКУРОР ЛЬВОВСКОЙ ОБЛАСТИ
(—) (ХАРИТОНОВ)

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

1940 года ноября „11” дня, *Мл.* Следователь Следчасти УГБ НКВД УССР сержант госбезопасности Заковецкий, рассмотрев следдело №__ по обвинению Заруского Марьяна Севериновича по ст. 54-13 УК УССР.

НАШЕЛ:

Следствием установлено, что обв. Заруский М.С. являлся генералом быв. польской армии. В 1920 г. командовал кавалерийским полком в боях против Красной Армии.

Обвинительное заключение соответствует материалам следствия имеющимся в деле.

ПОСТАНОВИЛ:

Согласиться с предложением УНКВД по Львовской области. Дело по обвинению Заруского М.С. направить на рассмотрение Особого Сопещания НКВД СССР.

Мл. Следователь Следчасти УГБ НКВД УССР
_____ госбезопасности

(—) Заковецкий

„СОГЛАСЕН” *Врио* Зам. нач. Следчасти
УГБ НКВД УССР *лейт.* госбезопасности

(—)

POSTANOWIŁ:

Wniosek oskarżający zatwierdzić, sprawę Nr ____ skierować do Kolegium Specjalnego przy NKWD ZSRS.

**PROKURATOR OBWODU LWOWSKIEGO
(—) (CHARITONOW)**

POSTANOWIENIE

1940 roku listopada 11 dnia, ²Mi[odszy]² Śledczy Jednostki Śled[czej] UGB NKWD USRS sierżant bezpieczeństwa państ[wowego] Zakowiecki po rozpatrzeniu sprawy śledczej Nr ____ z oskarżenia Zaruskiego Mariusza syna Seweryna z art. 54-13 KK USRS

STWIERDZIŁ:

Śledztwo ustaliło, że osk[arżony] Zaruski M.S. był generałem armii polskiej. W 1920 r. dowodził pułkiem kawalerii w walkach przeciwko Armii Czerwonej.

Wniosek oskarżający jest zgodny z materiałami śledztwa znajdującymi się w aktach.

POSTANOWIŁ:

Wyrazić zgodę na propozycję UNKWD obwodu lwowskiego. Sprawę z oskarżenia Zaruskiego M.S. skierować do rozpatrzenia przez Kolegium Specjalne NKWD ZSRS.

²Mi[odszy]² Śledczy Jednostki Śled[czej] UGB NKWD USRS

_____ bezpieczeństwa państ[wowego] (—) Zakowiecki

**„WYRAŻAM ZGODĘ” ²p.o. ²Zas[tepca] nacz[elnika] Jednostki Śled[czej]
UGB NKWD USRS ²lejt[enant]² bezpieczeństwa państ[wowego] (—)**

**Выписка из протокола № 34
Особого Совещания при Народном Комиссаре
Внутренних Дел СССР
от „29” марта 1941 г.**

СЛУШАЛИ	ПОСТАНОВИЛИ
71. Дело № 29044/УНКГБ Львовск. обл., по обв. ЗАРУСКОГО Мария Севериновича, 1867 г.р. ур. села Думанов, поляк, б. польск. подданный.	ЗАРУСКОГО Мария Севериновича как социально-опасный элемент сослать в Красноярский край сроком на ПЯТЬ лет, считая срок с 31 марта 1940 г. *УСССР. Красн. Кр.* *9/10 – 21667* *8.4.41 г.*

ж

**Нач. Секретариата Особого Совещания
при Народном Комиссаре Внутренних Дел СССР**

**Выписка из протокола № 34
Особого Совещания при Народном Комиссаре
Внутренних Дел СССР
от „29” марта 1941 г.**

СЛУШАЛИ	ПОСТАНОВИЛИ
76. Дело № 29050/УНКГБ Львовск. обл., по обв. ЗАРУСКОЙ Изabelы Филипповны, 1880 г.р. ур. гор. Могилева, Кзыл-Подольск. обл., полька, б. польск. подданная.	ЗАРУСКУЮ Изabelу Филипповну как социально-опасный элемент сослать в Новосибирскую обл. сроком на ПЯТЬ лет, считая срок с 31 марта 1940 г. *УСССР – Новосиб. обл.* *9/10 – 21836* *9.4.41 г.*

ж

**Нач. Секретариата Особого Совещания
при Народном Комиссаре Внутренних Дел СССР**

**Wyciąg z protokołu Nr 34
Kolegium Specjalnego przy Ludowym Komisarzu
Spraw Wewnętrznych ZSRS
z „29” marca 1941 r.**

ROZPATRZYLI	POSTANOWILI
71. Sprawa Nr 29044/UNKGB obw[odu] lwowskiego z oskar[żenia] ZARUSKIEGO Mariusza syna Seweryna, ur. w 1867 r. we wsi Dumanow, Polak, b[ły] polski poddany.	ZARUSKIEGO Mariusza syna Seweryna jako element społecznie-niebezpieczny zesłać do Krasnojarskiego Kraju na okres PIĘCIU lat licząc początek kary od 31 marca 1940 r. <small> a-USRS. Krasn[o]jarski Kr[aj]-^a a-9/10 – 21667-^a a-8.4.41 r.-^a </small>

h

**Nacz[elnik] Sekretariatu Kolegium Specjalnego
przy Ludowym Komisarzu Spraw Wewnętrznych ZSRS**

**Wyciąg z protokołu Nr 34
Kolegium Specjalnego przy Ludowym Komisarzu
Spraw Wewnętrznych ZSRS
z „29” marca 1941 r.**

ROZPATRZYLI	POSTANOWILI
76. Sprawa Nr 29050/UNKGB obw[odu] lwow[skiego] z oskar[żenia] ZARUSKIEJ Izabeli córki Filipa, ur. w 1880 r. w m. Mohylewie, Kam.-Podolskiego obw[odu], Polka, b[ły] polska poddana.	ZARUSKĄ Izabelę córkę Filipa jako element społecznie-niebezpieczny zesłać do obw[odu] nowosybirskiego na okres PIĘCIU lat, licząc początek kary od 31 marca 1940 r. <small> a-USRS – obw[ód] nowosyb[irski]-^a a-9/10 – 21836-^a a-9.4.41 r.-^a </small>

h

**Nacz[elnik] Sekretariatu Kolegium Specjalnego
przy Ludowym Komisarzu Spraw Wewnętrznych ZSRS**

а-арх-784572-а

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО

**НАЧАЛЬНИКУ 2 ОТДЕЛА НКГБ СССР
МАЙОРУ ГОСУДАРСТВЕН. БЕЗОПАСНОСТИ
тов. БАШТАКОВУ**

**НАЧАЛЬНИКУ 2 ОТДЕЛА НКГБ УССР
СТ. ЛЕЙТЕНАНТУ ГОСУДАРСТВЕН. БЕЗОПАСНОСТИ
тов. ЦВЕТУХИНУ**

**НАЧАЛЬНИКУ 1 СПЕЦ. ОТДЕЛА НКВД УССР
ЛЕЙТЕНАНТУ ГОСУДАРСТВЕН. БЕЗОПАСНОСТИ
тов. СМИРНОВУ**

г.г. Москва, Киев

При этом направляем для сведения копию акта на умершего в тюрьме НКВД г. Херсона осужденного Особ. Совещанием НКВД СССР 29/III-1941 г. прот. № 34 – ЗАРУСКОГО Мариуша Севериновича.

ПРИЛОЖЕНИЕ: По тексту.

**НАЧАЛЬНИК 2 ОТДЕЛА УНКГБ
СЕРЖАНТ ГОСУДАРСТВЕН. БЕЗОПАСНОСТИ
(—) (САМОЙЛЕНКО)**

№ 11/170496 г.
24/IV-1941
г. Николаев

**ОПЕР. УПОЛНОМ. 2 ОТДЕЛА УНКГБ
(—) (ГАПОНОВ)**

**Копия
Секретно**

**АКТ
о смерти заключенного**

Мною, Нач. Санчасти тюрьмы № 2 УНКВД по Николаевской области, АСТРАХАНОМ Л.Г. осмотрен труп заключенного тюрьмы № 2 УНКВД по Николаевской области УССР – ЗАРУСКОГО Мариуша Севериновича, 74 лет, умершего в тюремной больнице 8 апреля 1941 года в 21 час 55 мин., при чем оказалось следующее:

arch. – 784572

ŚCIŚLE Tajne

DO NACZELNIKA 2 ODDZIAŁU NKGB ZSRS
MAJORA BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO
Tow. BASZTAKOWA

DO NACZELNIKA 2 ODDZIAŁU NKGB USRS
ST[ARSZEGO] LEJTENANTA BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO
Tow. CWIETUCHINA

DO NACZELNIKA 1 ODDZIAŁU SPEC[JALNEGO] NKWD USRS
LEJTENANTA BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO
Tow. SMIRNOWA

m.m. Moskwa, Kijów

Przy niniejszym wysyłamy do wiadomości kopię aktu [zgonu] zmarłego w więzieniu NKWD m. Chersonia, skazanego przez Kolegium Specjalne NKWD ZSRS 29/III-41 r. prot[okół] Nr 34, ZARUSKIEGO Mariusza syna Seweryna.

ZAŁĄCZNIK: jak w tekście.

NACZELNIK 2 ODDZIAŁU UNKGB
SIERŻANT BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO
(—) (SAMOJLENKO)

Nr 11/170496 g.
24/IV-1941
m. Nikołajew

OFICER OPERACYJNY 2 ODDZIAŁU UNKGB
(—) (GAPONOW)

Kopia
Tajne

AKT
zgonu więźnia

Ja, Nacz[elnik] jednostki sanitarnej Więzienia Nr 2 UNKWD obwodu nikołajewskiego ASTRACHAN L.G. przeprowadziłem oględziny zwłok więźnia [w] Więzieniu Nr 2 UNKWD obwodu nikołajewskiego USRS – ZARUSKIEGO Mariusza syna Seweryna, lat 74, zmarłego w szpitalu więziennym 8 kwietnia 1941 roku o godzinie 21²⁵ i stwierdziłem, co następuje:

1. Труп мужчины правильного телосложения резк. пониженного питания, мышцы дряхлы, кости целы. На крестце и спине кожа с синюшным оттенком. Нижняя половина голени и стопы, руки отечны. На руках следы медицинских уколов.

2. Согласно записей в стационарном журнале, ЗАРУСКИЙ находился на излечении в больнице с 9/XI до 27/XI-1940 года (ист. бол. № 746), с 4/I до 3/II-1941 года (ист. бол. № 35), с 7/II до 17/II-41 г. (ист. бол. № 79) и с 28/II по день смерти по поводу декомпенсации сердца. Состояние все время было тяжелое: отеки конечностей, несмотря на дачу сердечных средств, не уменьшились, появилась свободная жидкость в брюшной полости. Со стороны сердца глухие тоны, аритмик, систолический шум. Последние 2 дня сознание было затемнено. 8/IV-41 года наступила в 21 час. 55 мин. смерть при явлениях сердечной слабости.

На основании осмотра трупа и данных истории болезни № 116 считаю, что смерть заключенного ЗАРУСКОГО наступила от истощения сердца.

НАЧ. САНЧАСТИ
Л. АСТРАХАН

Верно:

ОПЕР. УПОЛНОМ. 2 ОТДЕЛА УНКГБ
(—) (ГАПОНОВ)

№24/IV-41-а

Примітки

- а-а Вписано від руки.
- б-б Підкреслено від руки.
- г-г Дописано почерком ген. Заруського російською мовою.
- д-д Уривок відзначений від руки вертикальною рискою на полях.
- е-е Перекреслено.
  - а Вписано від руки.
  - б Прямокутна печатка про надходження: НКВД СРСР і Спецвідділ № вх. 226369 від 29/IV 1941 р.
  - в Нерозбірлива кругла печатка.
  - г Частково нерозбірлива написка від руки: 5 років заслання. Маєський. 27/II 41 р.
  - д Приписка від руки: СОЗ 5 років заслання. Нерозбірливий підпис. 28/II 41 р.

¹ Поручник запасу піхоти Юзеф Пасек, нар. 21.3.1898.

² Селянська партія [Stronnictwo Ludowe] – партія селян, утворена в 1931 внаслідок об'єднання Польської селянської партії „Льст”, ПСЛ „Визволення” і Партії селян [Stronnictwo Chłopskie]. Вона виступала проти санітарної влади, організувала селянські страйки, її програма передбачала існування в Польщі парламентарної системи, громад-

1. Zwłoki mężczyzny budowy prawidłowej, źle odżywionego, mięśnie zwiotczałe, kości całe. Skóra na krzyżu i plecach ma odcień sinicy. Dolna połowa podudzia i stopy [i] ręce obrzmiałe. Na rękach ślady po zastrzykach.

2. Zgodnie z zapisem w księdze szpitalnej ZARUSKI przebywał na leczeniu w szpitalu od 9/XI do 27/XI-1940 roku (hist[oria] chor[oby] Nr 746), od 4/I do 3/II-1941 roku (hist[oria] chor[oby] Nr 35), od 7/II do 17/II-41 r. (hist[oria] chor[oby] Nr 79) i od 28/II do dnia śmierci z powodu niewydolności serca. Przez cały czas stan był ciężki: obrzmienie kończyn mimo podawania środków nasercowych nie zmniejszało się, pojawił się płyn w jamie brzusznej. Praca serca o głuchych tonach, arytmia, szum skurczowy. Ostatnie 2 dni – zaćmienie świadomości. 8/IV-41 r. o godzinie 21⁵² nastąpiła śmierć przy objawach niedomagania serca.

Na podstawie oględzin zwłok i danych zawartych w historii choroby Nr 116 uważam, że śmierć więźnia ZARUSKIEGO nastąpiła na skutek wyczerpania serca.

NACZ[ELNIK] JEDNOSTKI SANITARNEJ
L. ASTRACHAN

Za zgodność:

OFICER OPERACYJNY 2 ODDZIAŁU UNKWD
(—) (GAPONOW)

*-24/IV-41-

Przypisy

- a-a wpisano odręcznie
- b-b podkreślono odręcznie
- d-d dopisane ręką gen. Zaruskiego w j. rosyjskim
- e-e fragment zaznaczony odręcznie pionową kreską na marginesie
- f-f skreślono
  - a wpisano odręcznie
  - c prostokątna pieczęć wpływu: NKWD ZSRS 1 Oddział Specjalny Nr wch. 226369 z 29/IV 1941 r.
  - b pieczęć okrągła nieczytelna
  - i notatka odręczna częściowo czytelna: 5 lat zesłania. Majewski. 27/II 41 r.
  - j notatka odręczna: SOE. 5 lat zsyłki. Podpis nieczytelny. 28/II 41 r.

¹ Por. piech. rez. Józef Pasek ur. 21.3.1898.

² Stronnictwo Ludowe – partia chłopska utworzona w 1931 w wyniku połączenia Polskiego Stronnictwa Ludowego „Piast”, PSL „Wyzwolenie” i Stronnictwa Chłopskiego. Występowała przeciwko rządowi sanacyjnemu, organizowała strajki chłopskie. Jej program zakładał istnienie w Polsce rządów parlamentarnych, powszechnej oświaty, wywłaszczenie majątków ziemskich,

ської освіти, відчуження земельних маєтків, базування сільського господарства на одноосібних господарствах, рівноправність усіх громадян без огляду на їхню національність та віросповідання. Під час окупації в період II світової війни партія діяла в підпіллі.

³ „Стрілець” – правильно Стрілецький союз. Заснована в грудні 1919 державна парамілітарна суспільно-виховна організація масового характеру, вела свою традицію від стрілецького руху з часів поділу Польщі. Вона об'єднувала передусім робітничу і сільську молодь допризовного віку, але мала також дитячу частину („орлята”, „стрілчики”); в 1939 налічувала понад 500 тис. членів. Вона вела спортивні заняття і військову підготовку. Через ПУВФіПВ організаційно підлягала Міністерству військових справ. Головні друковані органи: „Стрілець”, „Стрілецька праця”. В 1939–1941 органами радянської безпеки було репресовано багатьох членів, а особливо діячів довоєнного Стрілецького союзу.

⁴ Заруський Маріуш, нар. 31.1.1867 в маєтку Думанів на Поділлі. Легіонер, генерал, письменник, поет, художник, альпініст, моряк, вихователь молоді. Онук учасника листопадового повстання 1830 та сина учасника січневого повстання 1863. Випускник математично-фізичного факультету Одеського університету, закінчив також Академію мистецтв у Кракові. Діяч національно-визвольного руху – в одеських конспіративних студентських гуртках і член „Сокола”. Заарештований у 1894, в'язень тюрми в Одесі, засланий на п'ять років під поліцейський нагляд до Архангельської губернії. Капітан російського торговельного флоту. З 1901 в Кракові і Закопаному, один із піонерів польського лижного спорту і альпінізму, засновник і перший начальник Татранської добровільної рятувальної служби. 1908–1918: діяч Союзу активної боротьби, Стрілецького союзу, офіцер Польських легіонів (між іншим командир 1 ул. п.) та ПОВ. 1918–1926: командир 11 ул. п. (15.11.1918 майор, 1.6.1920 полковник) і 23 ул. п., генеральний ад'ютант Президента РП (18.7.1924 генерал-майор). З 30.4.1926 у відставці. 1926–1939: морський староста у Пуцьку, один із засновників і командор Польського яхт-клубу, генеральний секретар Комітету народного флоту, голова Польського парусного союзу і головний редактор журналу „Польський народний флот”. Крім того, з 1929 – керівник підготовки в центрі морської підготовки ПУВФіПВ, потім відділу морського виховання ЛМіК, а в 1935–1939 – капітан учбової шхуни ЗГП „Завіша Чорний”. Автор 30 друкованих творів. Нагороди: Орден Віртуті Мілітарі V кл., Орден Відродження Польщі III і IV кл., Хрест Незалежності, чотири рази Хрест Хоробрих, Золотий Хрест Заслуги та ін. Був одружений з Ізабелю Кетлінською (нар. 3.1.1880 в Могильові), дочкою одеського лікаря. Заруські не мали дітей. До війни 1939 вони мешкали у Варшаві. З уваги на похилий вік ген. Заруський не був мобілізований і разом з жінкою поїхав на Волинь до маєтку Міхалоства Ляданських під Ковелем. Звідти вони переїхали до Львова. Обставини арешту та слідства і заслання Заруських пояснюють опубліковані документи. І Заруська пережила поневіряння і важку роботу на засланні, повернулася після війни до Польщі, присвятивши решту життя збереженню пам'яті про чоловіка, передусім у гарцерському середовищі. Вона померла 16.1.1971 у Варшаві. Похована на кладовищі Повонзьких. Постаті та діяльності Заруського присвячено обширну літературу. Особливо слід відзначити біографію написану Геярякою Степєнь: *H. Stepień Mariusz Zaruski* (Warszawa 1997).

⁵ В матеріалах справи ген. Заруського так само як серед документів багатьох інших осіб, наявні розбіжності з фактичними особистими і біографічними даними. Це сталося насамперед внаслідок деяких слідчим НКВД несправдливих свідчень.

⁶ Службу в Польських легіонах ген. Заруський розпочав 5.8.1914, на чолі закопанської роти піхоти в поході на збірний пункт у Кельцях. До того ж він виконував обов'язки інструктора кавалерійських дружин Стрілецького союзу. Цей стрілецький родовід був характерним для більшості легіонерів, а похід польських стрілецьких загонів на фронт мав уніфіковану концепцію Пілсудського, який сподівався, що вступ його солдатів з Австрії на

oparcie gospodarki rolnej na gospodarstwach indywidualnych, równouprawnienie wszystkich obywateli bez względu na ich narodowość i wyznanie. Podczas okupacji w okresie II wojny światowej partia działała w konspiracji.

³ „Strzelec” – właściwie Związek Strzelecki. Powołana w grudniu 1919 państwowa paramilitarna organizacja społeczno-wychowawcza o charakterze masowym, nawiązywała nazwą i tradycją do ruchu strzeleckiego z okresu zaborów. Gromadziła głównie przedpoborową młodzież robotniczą i wiejską, ale posiadała również pion dziecięcy („orleńca”, „strzelczyki”); w 1939 liczyła ponad 500 tys. członków. Prowadziła zajęcia z zakresu przysposobienia wojskowego oraz sportowe. Poprzez PUWFIPW podlegała organizacyjnie MSWojsk. Główne organy prasowe: „Strzelec”, „Praca Strzelecka”. W l. 1939–1941 dotkliwe represje sowieckich organów bezpieczeństwa dotknęły wielu członków, a zwłaszcza działaczy przedwojennego Związku Strzeleckiego.

⁴ Zaruski Mariusz ur. 31.1.1867 w maj. Dumanów na Podolu. Legionista, generał, pisarz, poeta, artysta malarz, taternik, żeglarz, wychowawca młodzieży. Wnuk powstańca listopadowego (1830) i syn powstańca styczniowego (1863). Absolwent wydziału matematyczno-fizycznego na uniwersytecie odeskim, ukończył potem także studia w Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie. Działacz niepodległościowy — w odeskich konspiracyjnych kołach studenckich i członek „Sokoła”. Aresztowany w 1894, więziony w Odessie, zesłany pod pięcioletni nadzór policyjny do guberni archangielskiej. Kapitan rosyjskiej marynarki handlowej. Od 1901 w Krakowie i Zakopanem, jeden z pionierów polskiego narciarstwa i taternictwa, twórca i pierwszy naczelnik Tatrzafskiego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego. 1908–1918: działacz Związku Walki Czynnej, Związku Strzeleckiego, oficer Legionów Polskich (m.in. dowódca I p.uł.) oraz POW. 1918–1926: dowódca 11 p.uł. (15.11.1918 mjr, 1.6.1920 płk) i 23 p.uł., adiutant generalny Prezydenta RP (18.7.1924 gen. brygady). Od 30.4.1926 w stanie spoczynku. 1926–1939: starosta morski (pucki), współzałożyciel i komandor Yacht Klubu Polskiego, sekretarz generalny Komitetu Floty Narodowej, prezes Polskiego Związku Żeglarskiego i redaktor naczelny „Polskiej Floty Narodowej”. Ponadto od 1929 kierownik szkolenia w ośrodku szkolenia morskiego PUWFIPW, następnie kierownik wydziału wychowania morskiego LMiK, a w l. 1935–1939 kapitan szkolnego szkuneru ZHP „Zawisza Czarny”. Autor 30 dzieł wydanych drukiem. Odznaczenia: Order Virtuti Militari V kl., Order Odrodzenia Polski III i IV kl., Krzyż Niepodległości, czterokrotnie Krzyż Walecznych, Złoty Krzyż Zasługi i in. Był żonaty z Izabelą z Kietlińskich (ur. 3.1.1880 w Mohylewie), córką odeskiego lekarza. Zaruscy dzieci nie mieli. Do wojny 1939 mieszkali w Warszawie. Ze względu na zaawansowany wiek gen. Zaruski nie został zmobilizowany i wraz z żoną udał się na Wołyń do majątku Michałostwa Laukańskich pod Kowlem. Stamtąd przenieśli się do Lwowa. Okoliczności aresztowania oraz śledztwa i zesłania Zaruskich wyjaśniają publikowane dokumenty. Izabela Zaruska przetrwała zarówno tułaczkę, jak i ciężką pracę na zsyłce i powróciła po wojnie do Polski, poświęcając resztę życia utrwaleniu pamięci o mężu głównie w środowisku harcerskim. Zmarła 16.1.1971 w Warszawie. Jest pochowana na Cmentarzu Powązkowskim. Sylwetce i działalności Zaruskiego jest poświęcona obszerna literatura tak źródłowa, jak i wspomnieniowa. Zwłaszcza należy wymienić biografię pióra Henryki Stępień: *Mariusz Zaruski* (Warszawa 1997).

⁵ Zwraca uwagę, że w materiałach ze śledztwa gen. Zaruskiego, podobnie jak w aktach szeregu innych osób, występują rozbieżności z faktycznymi danymi natury personalnej i biograficznej w rezultacie składanych oficerom śledczym NKWD nieprawdziwych zeznań.

⁶ Służbę w Legionach Polskich gen. Zaruski rozpoczął 5.8.1914, podejmując na czele zakopiańskiej kompanii piechoty marsz na punkt zborny w Kielcach. Przedtem pełnił funkcję instruktora drużyn kawaleryjskich Związku Strzeleckiego. Ten strzelecki rodowód był charakterystyczny dla większości legionistów, a wymarsz polskich oddziałów strzeleckich na front miał być ukoronowaniem koncepcji Piłsudskiego, który spodziewał się, że wkroczenie jego żołnierzy z Austrii do zaboru rosyjskiego stanie się sygnałem do ogólnonarodowego powstania. Brak poparcia ze strony społeczeństwa polskiego oraz obojętność mocarstw wymusiła konieczność podporządkowania polskich formacji ochotniczych dowództwu austriackiemu. Jako Legiony Polskie brały one

територію Польщі, загарбану Росією, буде сигналом для загальнонародного повстання. Брак підтримки з боку польського суспільства та байдужість великих держав вимусли необхідність підпорядкування польських добровільних формувань австрійському командуванню. Як Польські легіони вони брали участь у боротьбі у Галичині, Закарпатській Русі, Люблінщині, Волині. 20.9.1916 Легіони були перетворені австрійською владою на Польський допоміжний корпус, що між іншим призвело до відставки Пілсудського. Під кінець 11.1916 Легіони виведено з фронту з наміром перетворення їх у кадрові формування т. зв. Польської збройної сили. Коли 9–13.7.1917 більшість солдатів відмовилася від присяги на вірність чужому монархові, Легіони ліквідовано, частину легіонерів було інтерновано зокрема у Щипіорні і Бенямінові, а тих з-поміж них, які були австрійськими підданими, включено до австрійської армії, або залишено в скороченому Польському допоміжному корпусі. Маріуш Заруський вже в серпні 1914 повернувся до кавалерії і як простий улан перейшов до 1 ул.п., згодом одержав всі військові звання названі у прим. 4. Загартовані в боях легіонерські солдати були потім основою відродженого Війська Польського.

⁷ Станіслав Войцеховський, нар. 15.3.1869 в Каліші. Соціалістичний і селянський діяч, сенатор. В 1919–1920 міністр внутрішніх справ, а з 1922 до 1926 Президент РП. Після відходу від політичного життя – професор Головної школи сільського господарства у Варшаві (до 1939). Помер 1953 у Варшаві. Ген. Маріуш Заруський був його генеральним ад'ютантом з 1.3.1923 до 30.4.1926.

⁸ Бартель Казімеж (1882–1941) – політик, професор математики. Довголітній депутат Сейму РП. Після 1926 двічі заступник прем'єр-міністра і тричі прем'єр-міністр, міністр віросповідань і громадської освіти. В 1938–1939 сенатор. Розстріляний гестапо на Вулицьких Пагорбах у Львові 4.7.1941.

---

udział w walkach m.in. w Galicji, na Rusi Zakarpackiej, Lubelszczyźnie, na Wołyniu. 20.9.1916 Legiony zostały przekształcone przez władze austriackie w Polski Korpus Posiłkowy, co m.in. spowodowało ustąpienie Piłsudskiego. Pod koniec 11.1916 Legiony wycofano z linii z zamiarem przekształcenia ich w formacje kadrowe tzw. Polskiej Sity Zbrojnej. Gdy w dniach 9–13.7.1917 większość żołnierzy odmówiła przysięgi na wierność obcemu monarsze, Legiony zostały rozwiązane, część legionistów internowano m.in. w Szczypiornie i Beniaminowie, zaś ci z nich, którzy byli poddani austriackimi zostali wcieleni do armii austriackiej lub pozostawieni w zredukowanym Polskim Korpusie Posiłkowym. Mariusz Zaruski już w sierpniu 1914 powrócił do swych kawalerskich upodobań i jako prosty ułan przeszedł do 1 pułku ułanów, by stopniowo osiągnąć stopnie oficerskie wymienione w przyp. 4. Zaprawieni w bojach żołnierze legionowi stanowili później kadre odrodzonego Wojska Polskiego.

⁷ Stanisław Wojciechowski, ur. 15.3.1869 w Kaliszu. Działacz socjalistyczny i ludowy, senator. W l. 1919–1920 minister spraw wewnętrznych, a od 1922 do 1926 Prezydent RP. Po wycofaniu się z życia politycznego profesor Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie do 1939. Zmarł w 1953 w Warszawie. Gen. Mariusz Zaruski był jego adiutantem generalnym od 1.3.1923 do 30.4.1926.

⁸ Bartel Kazimierz (1882–1941) — polityk, profesor matematyki. Długoletni poseł na Sejm RP. Po 1926 dwukrotny wicepremier i trzykrotny premier, minister wyznań religijnych i oświecenia publicznego. W l. 1938–1939 senator. Zamordowany przez Gestapo w egzekucji na Wzgórzach Wuleckich we Lwowie 4.7.1941.

№ 5

6.IV.1940, Львів – 7.II.1942, Карлаг

**Справа ксьондза-генерала Кароля Богуцького,
померлого у виправно-трудоуому таборі у Казахстані**

ДА СБУ (Львів), справа № П-27882

Nr 5

6 IV 1940 Lwów – 7 II 1942 Karłag

**Sprawa księdza generała Karola Boguckiego
zmarłego w poprawczym obozie pracy w Kazachstanie**

PA SBU (Lwów), sygn. arch. P-27882

**АНКЕТА
ДЛЯ НАЧАЛЬСТВУЮЩЕГО СОСТАВА БЫВШЕЙ ПОЛЬСКОЙ
АРМИИ**

1. **Фамилия, имя и отчество** Богутский Кароль Антонович
2. **Год и место рождения** 1868 года гор. Броды
3. **Национальность** поляк
4. **С какого времени служил в польской армии, в какой войсковой части и какой имеет последний чин с 1918 года по 1929 год служил при Львовском корпусе. Последний чин имел ксенз-генерал**
5. **Служил ли в полиции, жандармерии, карательных органах, где и в какой должности нет**
6. **Служил ли в других армиях, где, в каком году, когда и чин С 1903 года по 1918 год служил в австрийской армии в Львовском корпусе. Имел чин ксенз-майор.**
7. **Образование окончил духовную академию в гор. Львове в 1893**
8. **Имущественное положение не имею ничего**
9. **Чем занимались родители отец был ремесленником**
10. **Семейное положение холост**
11. **Какие имеет документы, удостоверяющие личность воинская легитимация выданная КРУ гор. Злочев за № 57/37 выдана в 1939 году**
12. **Адрес гор. Броды, ул. Крашевского дом 11**
13. **Что еще хочет сказать о себе хочу чтобы мне дали пенсию.**

ПРИМЕЧАНИЕ: Лица, давшие неверные сведения о себе, будут привлечены к ответственности.

„29” октября 1939 г.
гор. Броды

Подпись (—) кс. Богуцкий

Подпись заполнявшего анкету. (—)

д

Броды, 4 листопада 1939 р.

Життєпис ксьондза Кароля Богуцького

Народився в Бродах 26 січня 1868 р. Батько Антоні Богуцький, бондар у Бродах, мати – Анастасія Гузарська. Виховувався у батьківському домі і закінчив 4-класну загальну школу, а потім 8-класну гімназію, після чого у червні 1889 р. склав іспити на атестат зрілості. 1 жовтня 1889 р. вступив

**ANKIETA
DLA KADRY DOWÓDCZEJ BYŁEJ ARMII POLSKIEJ**

1. **Nazwisko, imię i imię ojca** Bogucki Karol s. Antoniego
2. **Rok i miejsce urodzenia** 1868 roku mias[to] Brody
3. **Narodowość** Polak
4. **Od kiedy służył w armii polskiej, w jakiej jednostce wojskowej i ostatni posiadany stopień** od 1918 roku do 1929 roku służył w lwowskim [Okręgu] Korpusu, ostatni stopień ksiądz-general
5. **Czy służył w policji, żandarmerii, organach represyjnych, gdzie i na jakim stanowisku** nie
6. **Czy służył w innych armiach, gdzie, w którym roku, kiedy i stopień** od 1903 roku do 1918 roku służył w armii austriackiej w Lwowskim Korpusie. Posiadał stopień księdza-majora.
7. **Wykształcenie** ukończył Akademię Duchowną w mieś[cie] Lwowie w 1893
8. **Status majątkowy** nic nie ma
9. **Czym zajmowali się rodzice** ojciec był rzemieślnikiem
10. **Stan rodzinny** kawaler
11. **Jakie posiada dokumenty stwierdzające tożsamość** legitymacja wojskowa wystawiona [przez] RKU mias[ta] Złoczowa Nr 57/37 wydana w 1939 roku
12. **Adres** mias[to] Brody, ul. Kraszewskiego dom 11
13. **Co jeszcze chce powiedzieć o sobie** chcę, żeby mi dali emeryturę.

UWAGA: Osoby podające fałszywe dane o sobie będą pociągnięte do odpowiedzialności.

„29” października 1939 r.
mias[to] Brody

Podpis (—) ks. Bogucki

Podpis wypełniającego ankietę. (—)

W Brodach, dnia 4 listopada 1939.

Kurikulum życia ks. Karola Boguckiego

Urodziłem się w Brodach 26-go stycznia 1868 r. z ojca Antoniego Boguckiego, bednarza w Brodach i matki Anastazji Huzarskiej. Wychowałem się w domu rodzicielskim i ukończyłem 4-ro klasową szkołę powszechną, następnie 8-mio klasowe gimnazjum, poczem zdałem w czerwcu roku 1889-go maturę t.j. egzamin dojrzałości. Z dniem 1-go października 1889 roku wstą-

до духовної семінарії у Львові, записавшись одночасно на теологічне відділення університету у Львові (тобто до духовної академії). Навчання на теологічному відділенні тривало чотири роки, тобто з 1 жовтня 1889 р. до червня 1893 р.

Після висвячення на ксьондза у Львові 16 липня 1893 р. я 1 вересня 1893 р. зайняв посаду вікарія, тобто помічника парафіяльного священика, і виконував парафіяльні обов'язки у місті Серет на Буковині до грудня 1894 р. Потім був переведений на таку саму посаду до Чернівців того ж повіту на Буковині, 1 вересня 1896 р. – до Станіславова, де виконував обов'язки вікарія і вчителя релігії при школі ім. Міцкевича у Станіславові до 1 червня 1903 р. 1 червня 1903 р. був призначений військовим капеланом колишньої австрійської армії і зарахований до комендатури XI корпусу у Львові, де служив до початку світової війни у 1914 році. 8 серпня 1914 р. вирушив з військом на фронт як військовий священик 11 дивізії і тільки в лютому 1916 р. був переведений у Люблін до австрійського Генерал-губернаторства.

У листопаді 1916 р. отримав підвищення по службі до рангу майора, в лютому 1917 р. був переведений на посаду гарнізонного священика в Кельцах, де перебував до розпаду Австрії, тобто до 1 листопада 1918 р.

В Польщі служив від 1 листопада 1918 р. старшим капеланом гарнізонного шпиталю у Львові, а в травні 1919 р. був переведений до Любліна на посаду душпастиря при командуванні корпусу і в 1920 р. на таку посаду до Кракова.

До Львова повернувся у серпні 1921 р. і там служив весь час до виходу на пенсію, тобто до 1 червня 1929 р., на посаді душпастиря при командуванні VI корпусу у Львові. Як військовий у відставці залишився у Львові, жив на пенсію до 1 квітня 1938 р., після чого переселився до Бродів, аби скінчити життя і спочити поряд з могилами моїх батьків.

Через три місяці мені виповниться 72 роки. Як одинока людина проваджу самотнє життя, охоче зустрічаюся з тими особами, яких знаю ще з давніх моїх студентських років.

Двадцять шість років прослужив у війську, із задоволенням віддавався пастирській роботі з людьми і як визнання моєї діяльності одержав ранг генерала.

(—) Кс[ьондз] Кароль Богуцький¹

piłem do seminarium duchownego we Lwowie zapisując się równocześnie na wydział teologiczny uniwersytetu we Lwowie (tj. akademię duchowną). — Studia teologiczne trwały cztery lata tj. od 1. października 1889 r. do czerwca roku 1893-go.

Po wyświęceniu na księdza we Lwowie dnia 16. lipca 1893 r. objąłem z dniem 1. września 1893 r. stanowisko wikarego tj. pomocnika proboszcza i pełniłem w Serecie na Bukowinie obowiązki parafialne do grudnia 1894 r. Zostałem przeniesiony następnie w tym samym charakterze do Czerniowiec tegoż powiatu na Bukowinie, [a] z dniem 1-go września 1896 do Stanisławowa, gdzie pełniłem obowiązki wikarego i nauczyciela religii przy szkole im. Mickiewicza w Stanisławowie do 1. czerwca 1903 r. Z dniem 1. czerwca 1903 zamianowany zostałem kapelanem wojskowym b. armii austriackiej i przydzielony do Komendy Korpusu XI-go we Lwowie, gdzie służyłem do wybuchu wojny światowej w roku 1914. Dnia 8. sierpnia 1914 wyruszyłem z wojskiem w pole w charakterze proboszcza dywizji 11-tej i dopiero w lutym 1916 r. przeniesiony zostałem do Lublina do General-Gubernatorstwa okupacji austriackiej.

W listopadzie roku 1916-go zaawansowałem do rangi majora, w lutym zaś roku 1917-go przeniesiony zostałem na stanowisko proboszcza garnizonu w Kielcach, gdzie przebywałem do rozpadnięcia się Austrii tj. do 1. listopada 1918-go roku.

W Polsce służyłem od 1. listopada 1918-go roku jako starszy kapelan szpitala garnizonowego we Lwowie, w maju zaś roku 1919-go przeniesiony do Lublina na stanowisko szefa duszpasterstwa przy dowództwie Korpusu, w roku zaś 1920 na także stanowisko do Krakowa.

Do Lwowa wróciłem w sierpniu roku 1921-go i tu służyłem do mego spensjonowania przez cały czas tj. do 1. czerwca 1929 roku jako szef duszpasterstwa przy Dowództwie Korpusu Nr VI we Lwowie – jako emeryt wojskowy pozostawałem we Lwowie, utrzymywałem się z pensji emerytalnej do 1-go kwietnia 1938, poczem przenieśliśmy się na stały pobyt [do] Brodów, ażeby dokończyć tu życie i spocząć przy grobach ś.p. moich rodziców.

Za trzy miesiące kończę lat 72 życia – prowadzę jako samotny odosobnione życie stykając się chętnie jeno z tymi osobami, które znam jeszcze z dawnych moich lat studenckich.

Dwadzieścia sześć lat służyłem przy wojsku – z zamiłowaniem oddawałem się pracy duszpasterskiej nad ludem i w uznaniu mojej działalności zaawansowałem aż do stopnia generała.

(—) Ks. Karol Bogucki¹

Анкета арестованного

1. **Фамилия** Богутский
  2. **Имя и отчество** Кароль Антонович
  3. **Дата рождения** 1868
  4. **Место рождения** г. Броды
  5. **Местожительство** г. Броды, ул. Коженевского, 16
  6. **Национальность и гражданство** Поляк – СССР
  7. **Паспорт** нет
  8. **Род занятий** на военной пенсии
  9. **Социальное происхождение** из семьи кустика-бондаря
  10. **Состав семьи** холост
  11. **Образование (общее, специальное)** духовная академия в г. Львове
  12. **Партийность** о/п
  13. **Каким репрессиям подвергался (когда, каким органом и за что)** нет
  14. **Какие имеет награды и за что** нет
  15. **Служба в армии, когда и в качестве кого** Служил в Австрийской армии с 1903 – до 1918 года в качестве ксендз-майора. В польской армии с 1919 года до 1929 в качестве ксендз-генерала.
  16. **Участие в организациях и каких** не состоял
1. **Когда и каким органом арестован органами НКВД** 8 апреля 1940 г.
  2. **Где содержится под стражей** в Бродской тюрьме
  3. **Ст. обвинения** 54-13

Подпись арестованного (—) кс. Богутский

Подпись лица заполнявшего (—)

„9” апреля 1940 г.
г. Броды

Форма № 24

УССР

**НАРОДНЫЙ КОМИССАРИАТ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ
УПРАВЛЕНИЕ ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ**

ПРОТОКОЛ ДОПРОСА

к делу №___

1940 г. апреля мес. 18 дня. Я, ст. о/уполномоченный Бродского РО НКВД

(должность, наименование организации, фамилия)

Федюнин допросил в качестве обвиняемого

1. **Фамилия** Богутский
2. **Имя и отчество** Кароль Антонович
3. **Дата рождения** 26/1-1868 г.

Ankieta aresztowanego

1. Nazwisko Bogucki
  2. Imię i imię ojca Karol s. Antoniego
  3. Data urodzenia 1868
  4. Miejsce urodzenia m. Brody
  5. Miejsce zamieszkania m. Brody, ul. Korzeniowskiego 16
  6. Narodowość i obywatelstwo Polak – ZSRS
  7. Paszport nie
  8. Rodzaj zajęcia na emeryturze wojskowej
  9. Pochodzenie społeczne z rodziny rzemieślnika-bednarza
  10. Skład rodziny kawaler
  11. Wykształcenie (ogólne, zawodowe) Akademia Duchowna w m. Lwowie
  12. Przynależność partyjna b/p
  13. Jakim represjom podlegał (kiedy, przez jakie organa i za co) nie
  14. Jakie posiada odznaczenia i za co nie
  15. Służba w armii, kiedy i w jakim charakterze od 1903 – do 1918 roku służył w armii austriackiej w charakterze księdza-majora. Od 1919 roku do 1929 w armii polskiej w charakterze księdza-generała.
  16. Udział w organizacjach i jakich nie należał
1. Kiedy i przez jakie organa został aresztowany przez organy NKWD 8 kwietnia 1940 r.
  2. Gdzie przebywa w areszcie w więzieniu w Brodach
  3. Art. oskarżenia 54-13

Podpis aresztowanego (—) ks. Bogucki

Podpis osoby wypełniającej (—)

„9” kwietnia 1940 r.
m. Brody

Forma Nr 24

USRS

LUDOWY KOMISARIAT SPRAW WEWNĘTRZNYCH
ZARZĄD BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO

PROTOKÓŁ PRZESŁUCHANIA

Do sprawy Nr _____

1940 r. kwietnia miesiąca 18 dnia. Ja, st[arszy] oficer operacyjny brodzkiego

(funkcja, nazwa organizacji, nazwisko)

RO NKWD Fiedunin przesłuchałem w charakterze oskarżonego

1. Nazwisko Bogucki
2. Imię i imię ojca Karol s. Antoniego
3. Data urodzenia 26/1-1868

4. Место рождения г. Броды, Львовской обл.
5. Местоожительство г. Броды, ул. Коженевского № 16
6. Национальность и гражданство (подданство) Поляк. Советского
7. Паспорт нет
(когда и каким органом выдан, номер, категория и место приписки)
8. Род занятий
(место службы и должность)
9. Социальное происхождение отец был бондарь
(род занятий родителей и их имущественное положение)
10. Социальное происхождение (род занятий и имущественное положение)
  - а) до революции
  - б) после революции
11. Состав семьи брат – Адольф Богутский, г. Краков, профессор гимназии
(ближайшие родственники, их имена, фамилии, адреса и род занятий)
12. Образование (общее, специальное) Львовская Духовная Академия
13. Партийность (в прошлом и настоящем) б/п
14. Каким репрессиям подвергался, судимость, арест и др. (когда, каким органом и за что)
  - а) до революции нет
  - б) после революции
15. Какие имеет награды (ордена, грамоты оружие и др.) при сов. власти нет
16. Категория воинского учета запаса и где состоит на учете нет
17. Служба в Красной Армии (красной гвардии, в партизанских отрядах) когда и в качестве кого нет
18. Служба в белых и др. к-р армиях (когда, в качестве кого) В австрийской армии 1903–1918 г., ксендз-майор. В польской армии с 1918 г. – 1929 г., ксендз-генерал.
19. Участие в бандах, к-р организациях и восстаниях нет
20. Сведения об общественно-политической деятельности

ПРИМЕЧАНИЕ: Каждая страница протокола должна быть заверена подписью допрашиваемого, а последняя и допрашивающего.

Показания обвиняемого ^б-(свидетеля)-^б Богутского Кароля Антоновича
„18” апреля 1940 г.

Вопрос: Расскажите о вашей службе в польской армии?

Ответ: В польской армии я служил с 1918 года до 1919 года во Львове ксензом госпиталя, с 1919 года до 1921 года в Люблине декан-ксенз Люблинского корпуса, с 1921 года до 29 года был декан генеральный Львовского корпуса. С 1929 года перешел на пенсию.

Вопрос: Какой последний чин вы имели в польской армии?

Ответ: Последний мой чин был ксенз-генерал.

Вопрос: В каких боях вы участвовали будучи в польской армии?

Ответ: Я ни в каких боях участия не принимал. Я был все время с 1918 по 20 год в Львове и Люблине.

4. **Miejsce urodzenia** m. Brody obwód lwowski
5. **Miejsce zamieszkania** m. Brody ul. Korzeniowskiego Nr 16
6. **Narodowość i obywatelstwo (poddanieństwo)** Polak. Sowieckie
7. **Paszport** nie
(kiedy i przez jaki organ wydany, numer, kategoria i miejsce wystawienia)
8. **Rodzaj zajęcia**
(miejsce pracy i funkcja)
9. **Pochodzenie społeczne** ojciec był bednarzem
(rodzaj zajęcia rodziców i ich status majątkowy)
10. **Pochodzenie społeczne (rodzaj zajęcia i status majątkowy)**
  - a) przed rewolucją
  - b) po rewolucji
11. **Skład rodziny** brat — Adolf Bogucki, m. Kraków, profesor gimnazjum
(imię brzoźny i ich imiona, nazwisko, adresy i rodzaj zajęcia)
12. **Wykształcenie (ogólne, zawodowe)** Lwowska Akademia Duchowna
13. **Przynależność partyjna (w przeszłości i obecnie)** b/p
14. **Jakim represjom podlegał, sąd, areszt i inne (kiedy, przez jakie organa i za co)**
  - a) przed rewolucją nie
  - b) po rewolucji
15. **Jakie posiada odznaczenia (ordery, listy pochwalne, broń i in.) za władzy sowieckiej** nie
16. **Kategoria wojskowa rezerwy i gdzie jest zewidencjonowany** nie
17. **Służba w Armii Czerwonej (w czerwonej gwardii, w oddziałach partyzanckich)**
kiedy i w jakim charakterze nie
18. **Służba w białych i in. armiach k-r (kiedy, w jakim charakterze)** W armii austriackiej od 1903–1918 r. Ksiądz-major. W armii polskiej od 1918–1929 r. Ksiądz-generał.
19. **Udział w bandach, organizacjach k-r i powstaniach** nie
20. **Informacje o działalności społeczno-politycznej**

UWAGA: Każda strona protokołu musi być poświadczona podpisem przesłuchwanego, a ostatnia również przesłuchującego.

Zeznania oskarżonego ^b(świadka)-^b Boguckiego Karola syna Antoniego.
„18” kwietnia 1940 r.

Pytanie: Opowiedzcie o waszej służbie w armii polskiej.

Odpowiedź: W armii polskiej służyłem od 1918 roku do 1919 roku we Lwowie jako ksiądz w szpitalu, od 1919 roku do 1921 roku w Lublinie jako ksiądz dziekan Korpusu Lubelskiego, od 1921 roku do 29 roku byłem generalnym dziekanem Korpusu Lwowskiego. Od 1929 roku jestem na emeryturze.

Pytanie: Jaki mieliście ostatni stopień w armii polskiej?

Odpowiedź: Ostatnio byłem w stopniu księdza-generała.

Pytanie: W jakich walkach braliście udział będąc w armii polskiej?

Odpowiedź: W żadnych walkach nie brałem udziału. Przez cały czas od 1918 do 20 roku byłem we Lwowie i w Lublinie.

Больше ничего добавить не имею.

Протокол записан с моих слов верно и мне прочитан.

Подпись: (—) кс. Богуцкий

Допросил: (—) Федюнин

„УТВЕРЖДАЮ”
НАЧ. БРОДОВСКОГО РО НКВД
ЛЕЙТЕНАНТ ГОСБЕЗОПАСНОСТИ
(—) (ЕВГРАФОВ)
„5” июля 1940 г.

ОБВИНИТЕЛЬНОЕ ЗАКЛЮЧЕНИЕ
1940 года, июля 5-го дня, гор. Броды.

Я, ст. оперуполномоченный Бродовского РО НКВД ФЕДЮНИН, рассмотрев следственный материал по обвинению гр-на БОГУТСКОГО Кароля Антоновича, 1868 года рождения, уроженец и житель гор. Броды Львовской области, по национальности поляк, ксенз-генерал в отставке, б/п, холост, грамотный, не судим, в совершении преступления предусмотренного ст. 54-13 УК УССР.

НАШЕЛ:

БОГУТСКИЙ Кароль Антонович с 1918 года по 1929 год служил в бывшей польской армии ксендзем в чине генерала (л.д. № 8-б, 9-а). В вышеизложенном признался (л.д. № 9-а). Учитывая вышеизложенное.

ПОСТАНОВИЛ:

Дело по обвинению БОГУТСКОГО Кароля Антоновича, в совершении преступления предусмотренного ст. 54-13 УК УССР направить через 1-й Спецотдел УНКВД Львовской области, на рассмотрения особого Совещания при НКВД СССР. Обвиняемого БОГУТСКОГО К.А. с сего числа перечислить содержанием под стражей за 1-м Спецотделом УНКВД Л.О.

СТ. ОПЕРУПОЛНОМОЧЕННЫЙ
БРОДОВСКОГО РО НКВД (—) (ФЕДЮНИН)

- СПРАВКА:** 1. Вещественных доказательств по делу нет.
2. Обвиняемый БОГУТСКИЙ К.А. содержится под стражей в тюрьме гор. Злочева.

СТ. ОПЕРУПОЛНОМОЧЕННЫЙ (—) (ФЕДЮНИН)

Nie mam nic więcej do dodania.

Protokół sporządzony na podstawie moich słów prawidłowo został mi odczytany.

Podpis: (—) ks. Bogucki

Przesłuchał: (—) Fiedunin

„ZATWIERDZAM”
NACZ[ELNIK] BRODZKIEGO RO NKWD
LEJTENANT BEZPIECZEŃSTWA PAŃST[WOWEGO]
(—) (JEWGRAFOW)
„5” lipca 1940 roku

WNIOSEK OSKARŻAJĄCY
5 lipca 1940 roku mias[to] Brody.

Ja, st[arszy] oficer operacyjny brodzkiego RO NKWD FIEDUNIN, po zapoznaniu się z materiałami śledczymi z oskarżenia obywatela BOGUCKIEGO Karola syna Antoniego, ur. w 1868 roku, urodzonego i zamieszkałego w mieś[cie] Brody obwodu lwowskiego, narodowości polskiej, księdza-generała w stanie spoczynku, b/p, kawalera, piśmiennego, nie karanego, o dokonanie przestępstwa przewidzianego art. 54-13 KK USRS.

STWIERDZIŁEM:

BOGUCKI Karol syn Antoniego od 1918 roku do 1929 roku służył w byłej armii polskiej jako ksiądz w stopniu generała (k.s. Nr ^a6, 9^a). Przyznał się do wyżej wymienionego (k.s. Nr ^a9^a). Biorąc pod uwagę wyżej wymienione

POSTANOWIŁEM:

Sprawę z oskarżenia BOGUCKIEGO Karola syna Antoniego o dokonanie przestępstwa przewidzianego art. 54-13 KK USRS skierować poprzez 1 *Specodiel* UNKWD obwodu lwowskiego do rozpoznania przez Kolegium Specjalne przy NKWD ZSRS. Oskarżonego BOGUCKIEGO K.A. od dnia dzisiejszego przekazać do aresztu 1 *Specodiela* UNKWD LO.

ST[ARSZY] OFICER OPERACYJNY
BRODZKIEGO RO NKWD (—) (FIEDUNIN)

INFORMACJA: 1. Dowodów rzeczowych w sprawie nie ma.
2. Oskarżony BOGUCKI K.A. znajduje się w areszcie w więzieniu mias[ta] Złoczowa.

ST[ARSZY] OFICER OPERACYJNY (—) (FIEDUNIN)

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

1940 года октября „30” дня, Следователь Следчасти УГБ НКВД УССР _____ госбезопасности Поляруш, рассмотрев следдело № 30058 по обвинению Богутского Кароля Антоновича по ст. 54-13 УК УССР

НАШЕЛ:

Следствием установлено, что обв. Богутский К.А. с 1919 по 1929 год служил в б/польской армии в чине ксендза-генерала.

Обвинительное заключение соответствует материалам следствия имеющимся в деле.

ПОСТАНОВИЛ:

Согласиться с предложением УНКВД по Львовской области. Дело по обвинению Богутского К.А. направить на рассмотрение Особого Сопещания НКВД СССР.

Следователь Следчасти УГБ НКВД УССР
_____ госбезопасности (—) Поляруш

„СОГЛАСЕН”

Зам. нач. Следчасти УГБ НКВД УССР
_____ госбезопасности (—)

СПРАВКА

Заклоченный Богутский Кароль Антонович „1868” г. рождения из _____ эвакуирован и в настоящее время содержится в Карлаг НКВД.

Пом. оперуполн. 4 от-ния 1 Спецотдела НКВД СССР серж. Госбезопасности

„3”/XI 1941 г.

(—) (Миронов)

Копия

АКТ № 282

1942 г. II „7” дня.

Отделение Акмолинское командировка _____ лагерь Карлаг. Мы, нижеподписавшиеся, нач. отд. _____ нач. УРЧ _____ нач. санчасти Владимиров — Ахаледаш И.А. составили настоящий акт в том, что сего числа 7/II м-ца 1942 г. в „6” час. и „—” мин. умер находящийся на излечении упомянутом выше ^{лагере}стационар заключенный Богуцкий Король Анто-
(наим, фамилия, имя, прозвище, или отч. указывать)

POSTANOWIENIE

1940 roku października „30” dnia, Śledczy Jednostki Śled[czej] UGB NKWD USRS ____ bezpieczeństwa państ[wowego] Polarusz po rozpatrzeniu sprawy śledczej Nr 30058 z oskarżenia Boguckiego Karola syna Antoniego z art. 54-13 KK USRS

STWIERDZIŁ:

Śledztwo ustaliło, że osk[arżony] Bogucki K.A. od 1919 do 1929 roku służył w b[ylej] armii polskiej w stopniu księdza-generała.

Wniosek oskarżający jest zgodny z materiałami śledztwa znajdującymi się w aktach.

POSTANOWIŁ:

Wyrazić zgodę na propozycję UNKWD obwodu lwowskiego. Sprawę z oskarżenia Boguckiego K.A. skierować do rozpatrzenia przez Kolegium Specjalne NKWD ZSRS.

Śledczy Jednostki Śled[czej] UGB NKWD USRS
_____ bezpieczeństwa państ[wowego] (—) Polarusz

„WYRAŻAM ZGODĘ”

Zas[tępca] nacz[elnika] Jednostki Śled[czej] UGB NKWD USRS
_____ bezpieczeństwa państ[wowego] (—)

INFORMACJA

Więzień Bogucki Karol syn Antoniego ur. w „1868” r. z ____ został ewakuowany i obecnie znajduje się w Kartagu NKWD.

Pom[ocnik] oficera operacyjnego 4 Wydziału 1 Oddziału Specjalnego NKWD ZSRS sierż[ant] Bezpieczeństwa Państ[wowego]

„3”/XI 1941 r.

(—) Mironow

Kopia

AKT Nr 282 1942 r. II „7” dnia

Wydział Akmoliński komenderówka ____ obóz Kartag. My niżej podpisani nacz[elnik] od[działu] ____ nacz[elnik] URCz ____ nacz[elnik] jednostki sanitarnej Władimirow–Achwledasz I.A. sporządziliśmy niniejszy akt stwierdzający, że w dniu dzisiejszym 7/II miesiąca 1942 r. o godz. „6” min. „-”

нович по национальности поляк, поступивший на излечение „27” января 1942 г. Заключение. Богуцкий имел „73” лет от роду ____ и прибыл в Карлаг „29” VI-41 как осужденный ____ по „____” ст. УК на „____” лет № л.д. 198938. Месторождение его Львовская обл.

Семья его находится г. Броды ул. Корженевского № 16. При наружном осмотре трупа умершего найдены следующие приметы, рост ср. см, цвет глаз серые, цвет волос на голове седые на бороде ____ на ушах, татуировка имеется на ____ в виде ____ шрам ____ Смерть последовала от ____ от падения сердечной деятельности, хр.[...] старческой кахексии.

(по латыши и по русски)

Бывшие при умершем ____ вещи, при поступлении его в ____ взяты на хранение в кладовую по квитанции № ____

Копия верна [...]

Подписи: (—)

(—)

г

Примітки

- а - а Вписано від руки.
- б - б Перекреслено від руки.
- в - в Частково розбірлива приписка від руки: СОЗ. 5 років ИТЛ. М. Сударин. 11/ХІІ 40.
- г - г Трикутна нерозбірлива печатка.
- д - д Текст документа повністю написаний від руки польською мовою.

¹ Власноручно написаний життєпис ксьондза-генерала, д-ра теологічних наук Кароля Богуцького слід доповнити інформацією, що він був призначений 1.6.1919 генеральним деканом пастирської служби ВП (тотожний з чином генерал-майора). Див. також Т. Kryska-Karski, S. Żurkowski *Generałowie Polski Niepodległej*, Londyn 1976 і ЦВА, Ал. 3516+9672.

zmarł przebywający na leczeniu w wymienionej wyżej izbie chorych wię-
zień Bogucki Karol syn Antoniego, narodowości Polak, przybył na le-
(wyraźnie narodziła, wszystkie przydomki, imię ojca zmarłego)
czenie „27” stycznia 1942 r. Więzień Bogucki miał „73” lata, _____
(domny, kawaler, wdowiec, rozwiedziony)
i przybył do Karłagu „29” VI-41 jako skazany „_____” z art. „_____” KK
(przez kogo, kiedy)
na „_____” lat. Nr k.s. 198938. Miejsce urodzenia obwód lwowski.

Rodzina jego przebywa m. Brody ul. Korzeniowskiego 16. Podczas
zewewnętrznych oględzin zwłok zmarłego stwierdzono następujące cechy:
wzrost śr[edni] cm, kolor oczu szare, kolor włosów na głowie siwe na
brodzie _____, na uszach, tatuaż jest na _____ jakiego rodzaju _____ blizny
_____ Śmierć nastąpiła na skutek zaprzestania akcji serca, chr[...] kacheksji
(po kaciaku, po rozrywku)
starczej. Posiadane przez zmarłego _____ rzeczy, gdy przybył do _____ zo-
stały wzięte na przechowanie do magazynu za pokwitowaniem Nr _____

Kopia zgodna [...]

Podpisy: (—)

(—)

d

Przypisy

a-a wpisano odręcznie

b-b skreślono odręcznie

c notatka odręczna częściowo czytelna: SOE. 5 lat ITŁ. M. Sudarin. 11/XII 40

d pieczęć trójkątna nieczytelna

e tekst dokumentu w całości napisany odręcznie w języku polskim

¹ Własnoręcznie napisany życiorys księdza generała, dr. nauk teologicznych Karola Boguckiego trzeba uzupełnić informacją, że został mianowany dziekanem generalnym służby duszpasterskiej WP (tożsamy ze stopniem gen. brygady) ze starszeństwem 1.6.1919. Zob. również T. Kryśka-Karski, S. Żurkowski *Generałowie Polski Niepodległej*, Londyn 1976 i CAW, Ap. 3516 + 9672.

№ 6

23.VII.–18.XII.1940, Львів

**Справа польської поетеси та письменниці
Беати Обертинської,
засланої до виправно-трудоного табору в Комі АРСР**

ДА СБУ (Львів), справа № П-13620

Nr 6

23 VII–18 XII 1940 Lwów

**Sprawa polskiej poetki i pisarki
Beaty Obertyńskiej
zesłanej do poprawczego obozu pracy w ASRS Komi**

PA SBU (Lwów), sygn. arch. P-13620

„УТВЕРЖДАЮ”
Зам. Нач. УНКВД
Львовской Области
Капитан Госбезопасности
(—) (Кремян)
„23” VII 1940 г.

Арест Обертинской
санционирую
Обл. прокурор (—)
„23” VII 1940 г.

6

ПОСТАНОВЛЕНИЕ
(на арест)
г. Львов, „ ” июля 1940 г.

Я, Следователь Следственной части УНКВД по Львовской области
Лейтенант Госбезопасности Спиридонов, рассмотрев сего числа име-
ющийся материал на Обертинску Беату Вацлавовну¹, 1898 г. рожд. уро-
женка г. Львова, по соц. положению помещица, по национальности поль-
ка, проживает в г. Львове по ул. Калеча, 24 кв. 1

НАШЕЛ:

Что Обертинска Б.В., помещица, имела крупное поместье в Куликов-
ском районе, Львовской области и собственные дома в г.г. Львове и Стрие,
Обертинская будучи помещицей, издевалась над крестьянами, применяя
к ним методы избиений и жестокой эксплуатации.

На основании изложенного

ПОСТАНОВИЛ:

Гр-ца Обертинску Беату Вацлавовну арестовать, на его
квартире произвести обыск.

СЛЕДОВАТЕЛЬ:

Присоединяюсь: **СТ. СЛЕДОВАТЕЛЬ:**

„Согласен” **НАЧАЛЬНИК**

СЛЕДЧАСТИ УНКВД:

Нач. 2 отд-ния ЭКО УНКВД
Лейтенант Госбезопасности
(—) (Спиридонов)

Согласен: Нач. ЭКО УНКВД по Л/О
Ст. Лейтенант Госбезопасности
(—) (Гинзбургский)

„ZATWIERDZAM”
Zas[ępa] Nacz[elnika] UNKWD
obwodu lwowskiego
Kapitan Bezpieczeństwa Państ[wowego]
(—) (Krimjan)
„23” VII 1940 r.

Areszt Obertyńskiej
sankcjonuję
Prokurator obw[odowy] (—)
„23” VII 1940 r.

b

POSTANOWIENIE
(o aresztowaniu)
m. Lwów „ ” lipca 1940 r.

Ja, Śledczy Jednostki Śledczej UNKWD obwodu lwowskiego Lejtenant Bezpieczeństwa Państwowego Spiridonow po rozpatrzeniu w dniu dzisiejszym posiadanych materiałów dotyczących Obertyńskiej Beaty córki Wacława¹, ur. w 1898 r. w m. Lwowie, pochodzenie społeczne obszarniczka, narodowość Polka, zamieszkałej w m. Lwowie przy ul. Kalecza 24 m. 1.

STWIERDZIŁEM:

że Obertyńska B.W., obszarniczka, posiadała duży majątek w rejonie kulińskim obwodu lwowskiego oraz własne kamienice w m.m. Lwowie i Stryju, Obertyńska będąc obszarniczką znęcała się nad chłopami stosując wobec nich przemoc fizyczną i nieludzi wyzysk.

Na podstawie powyższego:

POSTANOWIŁEM:

Ob[ywate]l[ka] Obertyńską Beatę córkę Wacława aresztować, w jego mieszkaniu przeprowadzić rewizję.

ŚLED CZY:

Przyłączam się: ST[ARSZY] ŚLED CZY:
„Wyrażam zgodę”: NACZELNIK
JEDNOSTKI ŚLED[CZEJ] UNKWD:

Nacz[elnik] 2 Wydziału EKO UNKWD
Lejtenant Bezpieczeństwa Państ[wowego]
(—) (Spiridonow)

Wyrażam zgodę: Nacz[elnik] EKO UNKWD LO
St[arszy] Lejtenant Bezpieczeństwa Państ[wowego]
(—) (Ginzburgski)

УРСР
НАРОДНИЙ КОМІСАРІАТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ

ОРДЕР № _____

„23” Іюля 1940 р.

Видано Львовским управлінням Державної Безпеки НКВС УРСР
тов. _____ на проведення обыска и ареста гр-нку Обертинску
Беату Вацславовну
Адреса г. Львов, Калеча 24 кв. 1.

Зам. Начальник УНКВС (—)
по _____ області

ДОВІДКА _____

„УТВЕРЖДАЮ”
Зам. Нач. УНКВД
Львовской Области
Капитан Госбезопасности
(—) (МИХАЙЛОВ)
„23” VII 1940 г.

Форма № 2

Арест санкционирую
(—)
„23” VII 1940 г.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ
(об избрании меры пресечения)

Гор. Львов „23” июля 1940 г. Я, Начальник 2-го отд. ЭКО УНКВД
(отдел органа)
по Львовской области Лейтенант Госбезопасности СПИРИДОНОВ
(полное и фамилия)
рассмотрев поступившие в УНКВД материалы о проступной деятель-
ности:

Фамилия ОБЕРТИНСКА
Имя и отчество Беата Вацславовна
Год рождения 1898 **место рождения** г. Львов
Профессия и специальность помещица
Место работы и должность пом. библиотекаря школы № 20
Парт. б/п
Образование среднее **нац. полька** гр-во СССР
Семейное положение вдова
Адрес г. Львов, ул. Калеча № 24 кв. 1

USRS
LUDOWY KOMISARIAT SPRAW WEWNĘTRZNYCH
ZARZĄD BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO

NAKAZ Nr _____

„23” lipca 1940 r.

Wydany przez Lwowski Zarząd Bezpieczeństwa Państwowego
NKWD USRS tow. _____ na dokonanie rewizji i aresztowania
ob[ywate]lki Obertyńskiej Beaty c. Waclawa

Adres m. Lwów, Kalcza 24 m 1.

Zast[ępc]a Naczelnik[a] NKWD (—)
_____ obwodu

ZAŚWIADCZENIE _____

„ZATWIERDZAM”

Forma Nr 2

Zas[tępc]a Nacz[elnika] UNKWD
obwodu lwowskiego
Kapitan Bezpieczeństwa Państ[wowego]
(—) (MICHAJŁOW)
„23” lipca 1940 r.

Areszt sankcjonuję
(—)
„23” VII 1940 r.

POSTANOWIENIE

(o zastosowaniu środka prewencyjnego)

Mias[to] Lwów „23” lipca 1940 r. Ja, Naczelnik 2 Wydziału EKO
(oddział, organ)
UNKWD obwodu lwowskiego Lejtenant Bezpieczeństwa Państ[wowego]
(stopień i nazwisko)
SPIRIDONOW rozpatrzywszy materiały, które wpłynęły do UNKWD
o przestępczej działalności:
Nazwisko OBERTYŃSKA
Imię i imię ojca Beata c. Waclawa
Rok urodzenia 1898 miejsce urodzenia m. Lwów
Zawód i specjalizacja obszarniczka
Miejsce pracy i funkcja pom[ocnica] bibliotekarza w Szkole Nr 20
Przynależność part[yjna] b/p
Wykształcenie średnie nar[odowość] Polka obywatelstwo ZSRZ
Stan rodzinny wdowa
Adres m. Lwów, ul. Kalcza Nr 24 m. 1

НАШЕЛ: что **ОБЕРТИНСКА** ^(фамилия) подозревается в преступлениях предусмотренных 54 п. 13 ст. УК УССР и принимая во внимание, что **ОБЕРТИНСКА** ^(фамилия) находясь на свободе может уклониться от следствия и суда руководствуясь ст.ст. 143,145 и 156 УПК УССР

ПОСТАНОВИЛ:

Мерой пресечения способов уклонения от следствия и суда - **ОБЕРТИНСКОЙ** ^(фамилия, имя и отчество) Беата Вацлавовны избрать содержание под стражей, о чем объявить арестованному под расписку в настоящем постановлении.

В соответствии со ст. 144 УПК УССР, копию постановления направить Прокурору и передать начальнику тюрьмы для приобщения к личному тюремному делу.

Следователь

Нач. 2-го Отд. ЭКО
Лейтенант Госбезопасности
(—) (СПИРИДОНОВ)

„СОГЛАСЕН” Начальник

ЭКО УНКВД по ЛО
Старший Лейтенант Госбезопасности
(—) (ГИНЗБУРГСКИЙ)

Настоящее постановление мне объявлено „ ” 194 г.

^(подпись)

Протокол обыска

Мы, сотрудники Львовского УНКВД Шмидт, Аннохвердов на основании ордера № от июля 1940 года в присутствии понятого Тросчинской Казимиры Антоновной произвели обыск у г-ки Обертинской Беаты Вацлавовны, проживающая по улице Калеча 24, причем при обыске были изъяты следующие предметы:

- 1) Паспорт № 566395 серия I-ЖП.
- 2) Разная переписка.

Жалобы со стороны Обертинской на неправильное производство обыска не поступило.

Подпись лица у которого произведен обыск (—) Беата Обертинска
Понятая (—) К. Тросчинска
Производившие обыск: (—)
21/VI-1940 года. (—)

НКВД УССР

АНКЕТА АРЕСТОВАННОГО

1. Фамилия Обертинска
2. Имя и отчество Беата Вацлавовна
3. Год и место рождения Родился в 1898 году в г. Львове
область (край) район село гор.
4. Постоянное местожительство (адрес) г. Львов, Калеча 24
5. Профессия и специальность служащая
6. Последнее место службы и должность или род занятий
  - а) учреждение средняя школа № 20
Предприятие
  - б) должность пом. библиотекаря
  - в) звание -
  - г) в систему какого Наркомата, или другого руководящего органа входит
учреждение (предприятие) Наркомпрос
  - д) если не работает - когда уволен „ ” 19 г.
7. Партийная принадлежность
  - а) в прошлом б/п
  - б) в настоящее время б/п билет №
8. Национальность Польша
9. Гражданство (при отсутствии паспорта, указать какой документ удостоверяет
гражданство)
  - а) гражд. (подд.) СССР
  - б) паспорт № кем выдан
10. Образование (подчеркнуть и указать, что закончил) Высшее, Д-среднее-Д,
нижшее
11. К какой общественной группе себя причисляет (подчеркнуть) Рабочих, слу-
жащих, колхозников, единоличников, кустарей, свободных профессий,
служащих культуры, иждивенцев, прочих помещица
12. Социальное происхождение (кем были отец и мать) служащие
13. Имущественное положение и чем занимался до 1929 года
  - а) имущ. пол. помещица
  - б) занятие
14. То же до 1917 года
  - а) имущ. полож. на иждивении родителей
  - б) занятие
15. Служба в царской армии и чин Не служила
16. Служба в белой армии (какой) и чин Не служила
17. Категория воинского учета (запаса) Не военнообязанная
18. Участие в к-р восстаниях и бандах (когда и где) Нет
19. Судимости (состоял ли под судом и следствием, где, когда, за что приговор)
Несудима

NKWD USRS

ANKIETA ARESZTOWANEGO

1. Nazwisko Obertyńska
2. Imię i imię ojca Beata c. Wacława
3. Rok i miejsce urodzenia Urodził się w 1898 roku w m. Lwowie
obwód (kraj) rejon wieś miasto
4. Stałe miejsce zamieszkania (adres) m. Lwów, Kalecza 24
5. Zawód i specjalizacja urzędnicza
6. Ostatnie miejsce pracy i funkcja lub rodzaj wykonywanej pracy
  - a) urząd Szkoła Średnia Nr 20
przedsiębiorstwo
  - b) funkcja pom[ocnica] bibliotekarza
  - c) stanowisko
  - d) jakiemu *Narkomatowi* lub innemu kierowniczemu organowi podlega urząd
(przedsiębiorstwo) *Narkompros*
  - e) jeżeli nie pracuje – kiedy został zwolniony „ ” 19 r.
7. Przynależność partyjna
  - a) w przeszłości b/p
  - b) obecnie b/p legitymacja Nr
8. Narodowość Polka
9. Obywatelstwo (w przypadku braku paszportu podać rodzaj dokumentu, który poświadcza obywatelstwo)
  - a) obyw[ate]l (podd[any]) ZSRS
  - b) paszport Nr przez kogo wydany
10. Wykształcenie (podkreślić i podać co ukończył) wyższe, ^cśrodkie^c, podstawowe
11. Do jakiej grupy społecznej zalicza siebie (podkreślić) robotników, urzędników, kolchoźników, pracujących indywidualnie, rzemieślników, wolnych zawodów, duchownych, pozostających na utrzymaniu, inne. obszarniczka
12. Pochodzenie społeczne (kim byli ojciec i matka) urzędnicy
13. Status majątkowy i czym zajmował się do 1929 roku
  - a) status majątkowy obszarniczka
  - b) rodzaj zajęcia
14. To samo do 1917 roku
  - a) status majątkowy na utrzymaniu rodziców
  - b) zajęcie
15. Służba w armii carskiej i stopień Nie służyła
16. Służba w białej armii (jakiej) i stopień Nie służyła
17. Kategoria ewidencji wojskowej (rezerwy) Nie podlega obowiązkowi służby wojskowej
18. Udział w powstaniach k-r i bandach (kiedy i gdzie) Nie
19. Karalność (czy był sądzony lub w śledztwie, gdzie, kiedy, za co, wyrok) Nie karana

20. Присоединялся ли к антисоветским партиям и организациям (меньшевики, с-р, анархисты, троцкисты, правые, националисты и т.д.) где и когда Нет
21. Состав семьи (о каждом указывать фамилию, имя, отчество, возраст, место работы и должность, адрес)
- отец умер в 1922 году
мать умерла в 1930 году
муж умер в 1937 году
жена
дети нет
- братья (сестры) Брат Казимир Вацлавович Вольский, 1896 г. рожд. врач-хирург, г. Варшава, Германия, сестра Анеля Вацлавовна Павликовска, 1901 г. рожд. художник, г. Закопане, Краковского воеводства, Германия

Личная подпись арестованного (—) Беата Обертинска

1. Особые внешние приметы арестованного среднего роста
2. Кем и когда арестован или откуда прибыл (номер ордера арестована 2 отд-нием ЭКО УНКВД по Львовск. обл. 23/VII-40 г.
3. Направлен в Львовскую тюрьму № 1.
4. Другие замечания

Должность, звание и фамилия сотрудника, опросившего арестованного и заполнившего анкету Нач. 2 отд-ния ЭКО УНКВД Лейтенант Госбезопасности Спиридонов

Подпис (—) Спиридонов

„24” июля 1940 г.

1. Социальная принадлежность
2. Отрасль хозяйства, госаппарата, культуры
3. Управление отдел
4. Политическая окраска
5. Характер преступления

Фамилия и подпись сотрудника
1-го Спецотдела

„ ” 19 г.

20. Czy przyłączał się do antysowieckich partii i organizacji (mienszewicy, s[ocjal-
ści]-r[ewolucjoniści], anarchiści, trockiści, prawicowcy, nacjonalści itd.) gdzie
i kiedy Nie
21. Skład rodziny (przy każdym podać nazwisko, imię, imię ojca, wiek, miejsce
pracy i funkcję, adres)
- ojciec zmarł w 1922 roku
matka zmarła w 1930 roku
mąż zmarł w 1937 roku
żona
dzieci nie ma
bracia (siostry) Brat Kazimierz Wolski syn Wacława, ur. w 1896 r., lekarz – chi-
rurg, m. Warszawa, Niemcy, siostra Aniela Pawlikowska córka Wacława, ur. 1901 r.,
malerka, m. Zakopane województwo krakowskie, Niemcy

Własnoręczny podpis aresztowanego (—) Beata Obertyńska

1. Zewnętrzne znaki szczególne aresztowanego wzrost średni
2. Przez kogo i kiedy został aresztowany lub skąd przybył (numer nakazu) are-
sztowana przez 2 Wydział EKO UNKWD obwodu lwowskiego 23/VII-40 r.
3. Został wysłany do lwowskiego Więzienia Nr 1
4. Inne uwagi

Funkcja, stanowisko i nazwisko pracownika, który przesłuchał areszto-
wanego i wypełnił ankietę Nacz[elnik] 2 Wydziału EKO UNKWD Lejte-
nant Bezpieczeństwa Państ[wowego] Spiridonow

Podpis (—) Spiridonow

„24” lipca 1940 r.

1. Pochodzenie społeczne
2. Gaięć gospodarki, aparatu państwowego, kultury
3. Zarząd oddział
4. Polityczne zabarwienie
5. Rodzaj przestępstwa

Nazwisko i podpis pracownika
1 Oddziału Specjalnego

„ ” 19 r.

УССР
**НАРОДНЫЙ КОМИССАРИАТ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ
 УПРАВЛЕНИЕ ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ**

ПРОТОКОЛ ДОПРОСА

к делу № _____

1940 г. Июля мес. 22 дня. Я, Нач. 2 отд-ния ЭКО УНКВД Спиридонов
(должность, наименование организации, фамилия)

допросил в качестве

1. Фамилия Обертинска
2. Имя и отчество Беата Вацлавовна
3. Дата рождения 1898 г.
4. Место рождения г. Львов.
5. Местожительство г. Львов, Калеча № 24 кв. № 1
6. Национальность и гражданство (подданство) полька, гражданство СССР
7. Паспорт
(когда и каким органом выдан, номер, категория и место присвоения)
8. Род занятий п/библиотекарь школы № 20.
(место службы и должность)
9. Социальное происхождение отец инженер, имел собственный дом в г. Львове,
(род занятий родителей и их имущественное положение)
Калеча 24.
10. Социальное происхождение (род занятий и имущественное положение)
  - а) до революции актриса и литераторка
  - б) после революции служащая
11. Состав семьи сестра Анеля Павликовская, 49 лет, проживает в г. Закопане,
(ближайшие родственники, и их имена, фамилии, адреса и род занятий)
Краковского воеводства. Брат Казимир Вольский, 44 лет, проживает в г. Варшава
– на территории Германии.

(—) Беата Обертинска

12. Образование (общее, специальное) Среднее и Артистическую школу.
13. Партийность (в прошлом и настоящем) б/п
14. Каким репрессиям подвергался, судимость, арест и др. (когда, каким органом и за что)
  - а) до революции Нет
  - б) после революции Нет
15. Какие имеет награды (ордена, грамоты, оружие и др.) при сов. власти Нет
16. Категория воинского учета запаса и где состоит на учете Не военнообязанная
17. Служба в Красной Армии (красной гвардии, в партизанских отрядах) когда и в качестве кого Нет
18. Служба в белых и др. к-р армиях (когда, в качестве кого) Нет
19. Участие в бандах, к-р организациях и восстаниях Нет
20. Сведения об общественно-политической деятельности

ПРИМЕЧАНИЕ: Каждая страница протокола должна быть заверена подписью допрашиваемого, а последняя и допрашивающего.

(—) Беата Обертинска

USRS
LUDOWY KOMISARIAT SPRAW WEWNĘTRZNYCH
ZARZĄD BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO

PROTOKÓŁ PRZESŁUCHANIA

Do sprawy Nr _____

1940 r. lipca miesiąca 22 dnia. Ja, Nacz[elnik] 2 Wydziału EKO UNKWD
(funkcja, nazwa organizacji, nazwisko)

Spiridonow przesłuchałem w charakterze

1. Nazwisko Obertyńska
2. Imię i imię ojca Beata c. Wacława
3. Data urodzenia 1898 rok
4. Miejsce urodzenia m. Lwów
5. Miejsce zamieszkania m. Lwów, Kalcza 24 m. I
6. Narodowość i obywatelstwo (poddanieństwo) Polka, obywatelstwo ZSRS
7. Paszport
8. Rodzaj zajęcia (kiedy i przez jaki organ wydany, numer, kategoria i miejsce wystawienia) p[omocnica] bibliotekarza Szkoły Nr 20
(miejsce pracy i funkcja)
9. Pochodzenie społeczne ojciec inżynier, posiadał własny dom w m. Lwowie, Kalcza 24
(rodzaj majątku rodziców i ich status majątkowy)
10. Pochodzenie społeczne (rodzaj zajęcia i status majątkowy)
  - a) przed rewolucją aktorka i literatka
  - b) po rewolucji urzędniczka
11. Skład rodziny siostra Aniela Pawlikowska, lat 49, mieszka w m. Zakopane
(imię krewni i ich imiona, nazwiska, adresy i rodzaj majątku) województwa krakowskiego. Brat Kazimierz Wolski, lat 44, mieszka w m. Warszawa — na terytorium Niemiec.

(—) Beata Obertyńska
12. Wykształcenie (ogólne, zawodowe) Średnie i szkoła artystyczna.
13. Przynależność partyjna (w przeszłości i obecnie) b/p.
14. Jakim represjom podlegał, sąd, areszt i inne (kiedy, przez jakie organa i za co)
  - a) przed rewolucją Nie
  - b) po rewolucji Nie
15. Jakle posiada odznaczenia (ordery, listy pochwalne, broń i in.) za władzy sowieckiej Nie
16. Kategoria wojskowa rezerwy i gdzie jest zewidencjonowany Nie podlega obowiązkowi służby wojskowej
17. Służba w Armii Czerwonej (w czerwonej gwardii, w oddziałach partyzanckich) kiedy i w jakim charakterze Nie
18. Służba w białych i w in. armiach k-r (kiedy, w jakim charakterze) Nie
19. Udział w bandach, organizacjach k-r i powstaniach Nie
20. Informacje o działalności społeczno-politycznej

UWAGA: Każda strona protokołu musi być poświadczona podpisem przesłuchiwanego, a ostatnia również przesłuchującego.

(—) Beata Obertyńska

Показания обвиняемого (свидетеля) Обертинской

„22” июля 1940 г.

Вопрос: Расскажите чем Вы занимались до 1-го Сентября 1939 года?

Ответ: До 1918 года я жила у родителей и училась в школе. В 1918 году я вышла замуж за Юзефа Обертинского, который имел поместье в Куликовском р-не в селе Однів², Львовской области, которое состояло примерно 700—800 моргов вместе с лесом, выпасом и пашней. Все это хозяйство обрабатывали наемной рабочей силой. На доход получаемый от своего поместья мы жили. Родители моего мужа также имели поместье в Краснянском р-не около с. Красне, примерно такого же размера. В 1927 году я с мужем развелась, после чего он вскоре умер и мне досталось только 180 гектар пахотной земли, остальная же земля пошла в распоряжение матери моего мужа.

Вопрос: Кто Ваши родственники и где они в настоящее время находятся?

Ответ: Я имела трех братьев и одну сестру. Старший брат Людвиг Вольский, проживал в г. Злочеве, имел в с. Перепельники³ свое поместье и одновременно работал в Злочевском старостве, умер в 1919 году⁴. Второй брат Юльиш Вольский учился на агронома и умер в 1926 г. Третий брат Казимир

Подпись (—) Беата Обертинска
Вольский в настоящее время проживает в г. Варшаве, работает врачом хирургом. Сестра Анеля Павликовска проживает в гор. Закопане, Краковского воеводства, занимается искусством. Брат Казимир и сестра Анеля в настоящее время находятся на территории занятой Германией.

Вопрос: Кто посещал Вас из крестьян после национализации Вашего имени?

Ответ: В конце 1939 года в декабре м-це приезжали в г. Львов бывшие батраки нашего поместья Лопатинский Стефан и Жепка, имя его не знаю, которые были всего лишь 10—15 м. так, что разговаривать с ними мне не пришлось.

Вопрос: Какое Вы имете имущество еще кроме поместья?

Ответ: В настоящее время имею в г. Львове на ул. Калеча 24, каменный двухэтажный дом из 9 комнат и кухни, и другой дом в местечке Сколе, Стрийского повята, одноэтажный деревянный на пять комнат.

Больше добавить ничего не могу.

Протокол мне прочитан вслух и мне понятен.

(—) Беата Обертинска

Допросил: Нач. 2 отд-ния ЭКО

Лейтенант Госбез.

(—) Спиридонов

Zeznania oskarżonego (świadka) Obertyńskiej

„22” lipca 1940 r.

Pytanie: Opowiedzcie, czym zajmowaliście się do 1 września 1939 roku?

Odpowiedź: Do 1918 r. mieszkałam z rodzicami i chodziłam do szkoły. W 1918 roku wyszłam za mąż za Józefa Obertyńskiego, który posiadał majątek w rejonie kulikowskim, we wsi Odniw² obwodu lwowskiego liczący około 700–800 morgów razem z lasem, pastwiskiem i ziemią uprawną. Całe to gospodarstwo było uprawiane przez najemną siłę roboczą. Żyliśmy z dochodu, który dawał majątek. Rodzice mego męża również mieli majątek w rejonie kraśniańskim koło w[si] Krasne, mniej więcej takiej samej wielkości. W 1927 roku rozwiodłam się z mężem, po czym wkrótce zmarł i przypadło mi tylko 180 hektarów ziemi uprawnej, pozostała ziemia znalazła się w dyspozycji matki mego męża.

Pytanie: Kim są wasi krewni i gdzie obecnie przebywają?

Odpowiedź: Miałam trzech braci i jedną siostrę. Starszy brat, Ludwik Wolski, mieszkał w m. Złoczowie, miał we wsi Pieriepielczyki³ swój majątek i jednocześnie pracował w złoczowskim starostwie, zmarł w 1919 roku⁴. Drugi brat Juliusz Wolski uczył się na agronoma i zmarł w 1926 roku. Trzeci brat Kazimierz

Podpis (—) Beata Obertyńska

Wolski obecnie mieszka w m. Warszawie, pracuje jako lekarz chirurg. Siostra, Aniela Pawlikowska, mieszka w mieś[cie] Zakopane, województwa krakowskiego, zajmuje się malarstwem. Brat Kazimierz i siostra Aniela obecnie znajdują się na terenach zajętych przez Niemcy.

Pytanie: Kto z chłopów odwiedzał was po nacjonalizacji waszego majątku?

Odpowiedź: W końcu 1939 roku w grudniu przyjeżdżali do m. Lwowa byli parobkowie z naszego majątku, Łopatyński Stefan i Rzepka, nie znam jego imienia, którzy pojawili się na 10–15 minut, więc nie miałam możliwości z nimi porozmawiać.

Pytanie: Jakie jeszcze mienie macie oprócz majątku?

Odpowiedź: Obecnie mam w m. Lwowie przy ul. Kalcza 24 murowany, dwupiętrowy dom, który składa się z 9 pokoi i kuchni oraz jeszcze jeden dom w miasteczku Skole powiatu stryjskiego, jednopiętrowy, drewniany składający się z pięciu pokoi. Więcej nic nie mam do dodania.

Protokół został mi przeczytany na głos i jest dla mnie zrozumiały.

(—) Beata Obertyńska

Przesłuchał: Nacz[elnik] 2 Wydziału EKO

Lejtenant Bezpiecz[erstwa] Państ[wowego] (—) Spiridonow

Показания обвиняемого («свидетеля») Обертинской Беаты Вацлавовны
„3” Августа 1940 г.

Вопрос: Вам предъявляется обвинение по ст. 54-13 УК УССР в том, что вы являлись помещицей — эксплуатировали крестьян и что скрывали от органов Советской власти свое социальное положение.

Вы подтверждаете их?

Ответ: Да, признаю что являлась помещицей и в нашем имении действительно работали батраки. Свое социальное положение до дня моего ареста я скрывала. Все это я подтверждаю.

Вопрос: Где находятся Ваши родные и близкие родственники?

Ответ: Мой отец умер в 1922 году, а мать в 1926 году. До возникновения войны в г. Варшаве проживал мой брат Вольский Казимир по специальности — врач. Живет ли он сейчас там — мне неизвестно.

Подпись (—) Беата Обертинска

В г. Закопане (Германия) проживала моя сестра Павликовская Анеля замужем она за помещиком Павликовским Михаилом.

Больше из близких родственников у меня никого нет.

Вопрос: В каких политических партиях Вы состояли?

Ответ: Ни в одной из политических партий, существовавших в бывшей Польше, я не состояла.

Протокол с моих слов записан верно и мне лично прочитан, в чем расписываюсь.

(—) Беата Обертинска

Допросил:

Ст. опер. упол. II-го отд. ЭКО

Сержант Гос. Без.

(—) (Шмидт)

Показания обвиняемого (свидетеля) Обертинской Беаты Вацлавовны
„29” Августа 1940 г.

Допрос начат 21 час.

Вопрос: Вы подтверждаете, что скрывали от органов Советской власти свое социальное положение?

Ответ: Да, признаю, что с установлением Советской власти до дня моего ареста скрывала, что являлась помещицей.

Вопрос: Чем Вы это можете объяснить?

Ответ: Объяснить это могу тем, что я сама по специальности актриса, окончила школу актеров в г. Варшаве и работала в театре в г. Льво-ве до 1936 года. С мужем своим я разошлась и поэтому я решила не считать себя помещицей.

**Zeznania oskarżonego (f-świadka-f) Obertyńskiej Beaty córki Wacława
„3” sierpnia 1940 r.**

Pytanie: Wnosi się przeciwko wam oskarżenie z art. 54-13 KK USRS o to, że byłyście obszarniczką, wyzyskiwałyście chłopów i ukrywałyście przed organami Władzy Sowieckiej swoje pochodzenie społeczne. Czy potwierdzacie to oskarżenie?

Odpowiedź: Tak, przyznaję, że byłam obszarniczką i że w naszym majątku rzeczywiście pracowali parobcy. Swoje pochodzenie społeczne ukrywałam do dnia aresztowania. Potwierdzam to wszystko.

Pytanie: Gdzie przebywają wasi krewni i bliscy?

Odpowiedź: Ojciec zmarł w 1922 roku, a matka w 1926 roku. Do wybuchu wojny w m. Warszawie mieszkał mój brat, Wolski Kazimierz, z zawodu lekarz. Nie wiem czy nadal tam żyje.

Podpis (—) Beata Obertyńska

W m. Zakopane (Niemcy) mieszkała moja siostra, Pawlikowska Aniela, która była żoną obszarnika Pawlikowskiego Michała.

Nie mam więcej bliskich krewnych.

Pytanie: Do jakich partii politycznych należałyście?

Odpowiedź: Do żadnej partii politycznej, które istniały w byłej Polsce nie należałam.

Protokół sporządzono prawidłowo na podstawie moich słów i został mi odczytany, co poświadczam podpisem.

(—) Beata Obertyńska

Przesłuchał: St[arszy] Oficer Operacyjny II Wydziału EKO
Sierżant Bezpiecz[ęstwa] Państw[owego]
(—) (Szmidt)

**Zeznania oskarżonego (świadka) Obertyńskiej Beaty córki Wacława
„29” sierpnia 1940 r.**

Przesłuchanie rozpoczęło o godzinie 21.

Pytanie: Czy potwierdzacie, że ukrywałyście swoje pochodzenie społeczne przed organami Władzy Sowieckiej?

Odpowiedź: Tak, przyznałam się, że od momentu ustanowienia Władzy Sowieckiej do dnia mego aresztowania ukrywałam, że jestem obszarniczką.

Pytanie: Jak możecie to wytłumaczyć?

Odpowiedź: Mogę to wytłumaczyć tym, że jestem z zawodu aktorką, ukończyłam szkołę aktorską w m. Warszawie i pracowałam w teatrze w m. Lwowie do 1936 roku. Rozwiodłam się z mężem i dlatego postanowiłam nie uważać siebie za obszarniczkę.

Вопрос: Следствие располагает данными, что Вы своими антисоветскими действиями способствовали развалу колхоза в селе Видиев Куликовского района, где раньше было Ваше поместье. Вы это подтверждаете?

(—) Беата Обертинска

Ответ: Это я категорически отрицаю, так как никакой антисоветской деятельностью я никогда не занималась.

Вопрос: Это неправда. Вы скрываете от следствия свои связи с лицами, через которых проводили антиколхозную работу. Настаиваем дать по существу правдивые показания?

Ответ: Ничего я от следствия не скрываю, а говорю только правду, что никогда антиколхозной деятельностью не занималась и о никаких лицах мне ничего не известно.

Вопрос: А Лопатинского Стефана и Жепка Яна Вы знаете?

Ответ: Да, знаю, указанные лица работали у меня в поместье.

Вопрос: Лопатинский и Жепка посещали Вас?

Подпись (—) Беата Обертинска

Ответ: Лично меня Лопатинский и Жепка не посещали, но когда они приехали из села Видиев в г. Львов по своим делам, они заходили ко мне. Я с ними беседовала, интересовалась как они живут и что вообще слышно в селе. Других разговоров у меня с ними не было.

Протокол с моих слов записан верно и мне прочитан, в чем расписываюсь.

(—) Беата Обертинска

Допросил:

Ст. Опер. упол. II-го отд. ЭКО
Сержант Гос. Без.

(—) (Шмидт)

Допрос окончен в 24.00.

Форма № 24

УССР
НАРОДНЫЙ КОМИССАРИАТ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ
УПРАВЛЕНИЕ ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

ПРОТОКОЛ ДОПРОСА

к делу № _____

1940 г. Июля мес. 20 дня. Я, Ст. оп. уп. Куликовского РО НКВД Разумов
(должность, наименование организации, фамилия)

допросил в качестве свидетеля

1. Фамилия Волошко

2. Имя и отчество Михаил Семенович

Pytanie: Śledztwo dysponuje danymi, z których wynika, że swą antysowiecką działalnością przyczyniłyście się do rozbicia kolchozu we wsi Widiw rejonu kulikowskiego, gdzie poprzednio był wasz majątek. Czy potwierdzacie to?

(—) Beata Obertyńska

Odpowiedź: Kategoriecznie temu zaprzeczam, ponieważ nigdy nie zajmowałam się żadną działalnością antysowiecką.

Pytanie: To nieprawda. Ukrywacie przed śledztwem swe kontakty z osobami, przy pomocy których prowadziłyście działalność antykolchozową. Nalegamy, abyście złożyła prawdziwe zeznania co do istoty sprawy.

Odpowiedź: Niczego przed śledztwem nie ukrywam, mówię jedynie prawdę, że nigdy nie zajmowałam się działalnością antykolchozową. O żadnych osobach nic nie wiem.

Pytanie: A czy znacie Łopatyńskiego Stefana i Rzepkę Jana?

Odpowiedź: Tak, znam. Wymienione osoby pracowały u mnie w majątku.

Pytanie: Czy Łopatyński i Rzepka odwiedzili was?

Podpis (—) Beata Obertyńska

Odpowiedź: Osobiście nie odwiedzali mnie Łopatyński i Rzepka, ale gdy przyjechali oni w swoich sprawach ze wsi Widiw do m. Lwowa, wstąpili do mnie. Rozmawiałam z nimi, interesowałam się jak żyją i co w ogóle słychać we wsi. Innych rozmów z nimi nie prowadziłam.

Protokół sporządzono prawidłowo na podstawie moich słów i został mi odczytany, co poświadczam podpisem.

(—) Beata Obertyńska

Przesłuchał: St[arszy] Oficer Operacyjny II Wydziału EKO
Sierżant Bezp[ieczeństwa] Państw[owego]
(—) (Szmidt)

Przesłuchanie zakończono o godzinie 24⁰⁰.

Forma Nr 24

**USRS
LUDOWY KOMISARIAT SPRAW WEWNĘTRZNYCH
ZARZĄD BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO**

PROTOKÓŁ PRZESŁUCHANIA

Do sprawy Nr _____

1940 r. lipca miesiąca 20 dnia. Ja, St[arszy] oficer operacyjny kulikowskiego RO NKWD Razumow przesłuchałem w charakterze świadka

1. Nazwisko Wołoszko
2. Imię i imię ojca Mychajło s. Semena

3. Дата рождения 1902 г.р.
  4. Место рождения с. Виднев, Куликовский р-н Львов. обл.
  5. Местожительство --
  6. Национальность и гражданство (подданство) украинец
  7. Паспорт
(когда и каким органом выдан, номер, категория и место присвоения)
  8. Род занятий работает при колхозе им. Шевченко кузнецом.
(место службы и должности)
  9. Социальное происхождение Отец и мать до 1914 г. занимались сельским хозяйством, а отец также работал кузнецом. Отец умер в 1915 г.
(род занятий родителей и их имущественное положение)
  10. Социальное происхождение (род занятий и имущественное положение)
    - а) до революции занимались с/хоз.
    - б) после революции занималась мать дома по хозяйству.
  11. Состав семьи Мать Софья, жена Катерина Кушпит, сын Владислав, сын Стефан,
(полные родственники, и их имена, фамилии, адреса и род занятий)
сын Роман.
- (—) Волошко Михайло
12. Образование (общее, специальное) два класса
  13. Партийность (в прошлом и настоящем) б.п.
  14. Каким репрессиям подвергался, судимость, арест и др. (когда, каким органом и за что)
    - а) до революции не судился
    - б) после революции не судился
  15. Какие имеет награды (ордена, грамоты, оружие и др.) при сов. власти не имеет
  16. Категория воинского учета запаса и где состоит на учете Снят с военного учета по зрению
  17. Служба в Красной Армии (красной гвардии, в партизанских отрядах) когда и в качестве кого не имеет
  18. Служба в белых и др. к-р армиях (когда, в качестве кого) не служил
  19. Участие в бандах, к-р организациях и восстаниях не участвовал
  20. Сведения об общественно-политической деятельности не имеет

ПРИМЕЧАНИЕ: Каждая страница протокола должна быть заверена подписью допрашиваемого, а последняя и допрашивающего.

(—) Волошко Михайло

Показания «обвиняемого» (свидетеля) Волошко Михайл Семенович
„20” июля 1940 г.

Вопрос: Гр-н Волошко, расскажите как Вы знаете кр-на Вашего с. Виднев Радоманского Стаха Петровича?

Ответ: Я Радоманского Стаха знаю с детства, как односельчанина, его родители при существовании Польши работали по найму у помещика Обертынского, сам Радоманский Стах до прихода Кр. армии также работал у помещика Обертынского в с. Виднев, работал на лошадях помещика и чаще всего возил молоко в г. Львов. При

3. **Data urodzenia** 1902 rok
4. **Miejsce urodzenia** wieś Widniew rejonu kulikowskiego ob[wo]du lwow[skiego]
5. **Miejsce zamieszkania** – “ –
6. **Narodowość i obywatelstwo (poddanieństwo)** Ukrainiec
7. **Paszport**
(kiedy i przez jaki organ w ydanym, numer, kategoria i miejsce wystawienia)
8. **Rodzaj zajęcia** pracuje w kolchozie im. Szewczenki jako kowal.
(miejsce pracy i funkcja)
9. **Pochodzenie społeczne** Ojciec i matka do 1914 r. zajmowali się rolnictwem, a ojciec również był kowalem. Ojciec zmarł w 1915 r.
(rodzaj zajęcia rodziców i ich status majątkowy)
10. **Pochodzenie społeczne (rodzaj zajęcia i status majątkowy)**
  - a) przed rewolucją zajmowali się rolnictwem
  - b) po rewolucji matka zajmowała się gospodarstwem w domu
11. **Skład rodziny** Matka Sofia, żona Kateryna Kuszpit, syn Władysław, syn Stefan, syn Roman.
(liczby braci i ich imiona, nazwiska, adresy i rodzaj zajęcia)

(—) Wołoszko Mychajło

12. **Wykształcenie (ogólne, zawodowe)** dwie klasy
13. **Przynależność partyjna (w przeszłości i obecnie)** b.p.
14. **Jakim represjom podlegał, sąd, areszt i inne (kiedy, przez jakie organa i za co)**
  - a) przed rewolucją nie karany
  - b) po rewolucji nie karany
15. **Jakie posiada odznaczenia (ordery, listy pochwalne, broń i in.) za władzy sowieckiej** nie posiada
16. **Kategoria wojskowa rezerwy i gdzie jest zewidencjonowany** Skreślony z ewidencji z powodu wzroku
17. **Służba w Armii Czerwonej (w czerwonej gwardii, w oddziałach partyzanckich)** kiedy i w jakim charakterze nie ma
18. **Służba w białych i w in. armiach k-r** (kiedy, w jakim charakterze) nie służył
19. **Udział w bandach, organizacjach k-r i powstaniach** nie uczestniczył
20. **Informacje o działalności społeczno-politycznej** nie ma

UWAGA: Każda strona protokołu musi być poświadczona podpisem przesłuchiwane, a ostatnia również przesłuchującego.

(—) Wołoszko Mychajło

Zeznania ^foskarżonego^f (świadka) Wołoszki Mychajła Semenowicza

„20” lipca 1940 r.

Pytanie: Obywatelu Wołoszko, opowiedzcie jak dalece znacie chłopca z waszej wsi Widniew, Radomskiego Stacha syna Piotra?

Odpowiedź: Radomskiego Stacha znam od dzieciństwa, jako że pochodzi z tej samej wsi. Za czasów Polski jego rodzice pracowali jako najemni u obszarnika Obertyńskiego, sam Radomski Stach do przyjsia Ar[mii] Czer[wonej] również pracował u obszarnika Obertyńskiego we w[si] Widniew, pracował przy koniach obszarnika i najczęściej woził mleko do m. Lwowa. Z chwilą przyjsia Armii Czer[wonej], kiedy obszarniczka Obertyńska była zmuszona zostawić swoje gospodarstwo, Radomski Stach przy podzia-

---

приходе Кр. армии, когда помещица Обертынская свое хозяйство вынуждена была оставить, Радоманский Стах, при разделе земли и хозяйства Кр. армией, получил одного коня, воз, корову, упряж на лошадей и земли получил 6 моргов. До марта м-ца с.г. Радоманский работал на своем хозяйстве, которое он получил от Сов. Власти в дни прихода Кр. Армии.

Подпись (—) Михайло Волошко

Вопрос: Как реагировал на организацию колхоза в Вашем селе Радоманский Стах и когда он вступил в колхоз?

Ответ: В начале организации колхоза, Радоманский вступать в члены колхоза совершенно не хотел и говорил, что он хочет быть единоличником, но через некоторое время Радоманский Стах вступил в колхоз, где первое время был ездовым, а последнее время был конюхом колхоза.

Вопрос: Радоманский Стах был членом с/совета и почему его сняли?

Ответ: Радоманский Стах был членом комитета около одного месяца, но когда стал у нас с/совет его, как несправившегося сняли.

Вопрос: Нам известно, что якобы Радоманский являясь головой комитета, возил молоко в г. Львов к помещице, у которой работал при Польше, что вы можете сказать по этому вопросу?

Ответ: Сказать точно, что Радоманский Стах возил молоко во Львов к помещице Обертынской, у которой работал при Польше, я сам лично не видел, а слышал эти разговоры

Подпись (—) Волошко Михайло

по селу Видневу от ряда крестьян, фамилии назвать я сейчас не могу, т.к. не помню. Мне известно, что он действительно был некоторое время головой комитета, но возил ли он в это время молоко к помещице Обертынской я не знаю.

Вопрос: Нам известно, что Вы однажды вместе с Радоманским ездили во Львов с удобрением, которое продавали, и были у помещицы Обертынской, расскажите зачем Вы были у ней и ее адрес?

Ответ: Я с Радоманским ездил во Львов продавать удобрение, когда это было, я сейчас непомню, помню, что в те дни организовывались с/советы, но мы у помещицы Обертынской не были, мне только Радоманский рассказал где она живет и просил узнать кто у ней есть из приезжих или нет.

Вопрос: Значит Вы узнали ее адрес и проверили, кто у нее в тот день был приехавши из с. Виднева?

Ответ: Я сходил посмотрел кто там приехал, но только догадываюсь по саям, что у помещицы был в квартире Романовский Федор и быв-

le ziemi i gospodarstwa przez Armię Czerwoną otrzymał jednego konia, wóz, krowę, uprząż końską i 6 morgów ziemi. Do marca br. Radomanski pracował na swoim gospodarstwie, które otrzymał od Władzy Sowieckiej w dniu nadejścia Armii Czer[wonej].

Podpis (—) Mychajło Wołoszko

Pytanie: Jak Radomanski Stach reagował na utworzenie kolchozu w waszej wsi i kiedy do niego wstąpił?

Odpowiedź: Z początku, gdy organizowano kolchoz, Radomanski kategorycznie nie chciał do niego wstępować i mówił, że chce być gospodarzem indywidualnym, ale po pewnym czasie Radomanski Stach wstąpił do kolchozu, gdzie początkowo był woźnicą, a ostatnio stajennym.

Pytanie: Radomanski Stach był członkiem rady wiejskiej, dlaczego go zwolniono?

Odpowiedź: Radomanski Stach był członkiem komitetu przez jeden miesiąc, ale gdy powstała u nas rada wiejska został zwolniony, ponieważ nie radził sobie.

Pytanie: Wiadomo nam, że Radomanski stojąc na czele komitetu rzekomo woził mleko do m. Lwowa obszarniczce, u której pracował za czasów Polski. Co możecie powiedzieć na ten temat?

Odpowiedź: Nie mogę powiedzieć na pewno, że Radomanski Stach woził mleko do Lwowa obszarniczce Obertyńskiej, u której pracował za czasów Polski, ponieważ osobiście tego nie widziałem, jedynie słyszałem jak mówili o tym

Podpis (—) Wołoszko Mychajło

we wsi Widniewie niektórzy chłopci, ich nazwisk nie mogę teraz podać, bo nie pamiętam. Wiem, że rzeczywiście przez pewien czas stał na czele komitetu, ale nie wiem, czy woził wówczas mleko obszarniczce Obertyńskiej.

Pytanie: Wiadomo nam, że wy pewnego razu razem z Radomanskim jeździliście z nawozem do Lwowa, żeby go tam sprzedać i byliście u obszarniczki Obertyńskiej. Powiedzcie, po co u niej byliście i [jaki jest] jej adres?

Odpowiedź: Jeździłem z Radomanskim do Lwowa, żeby sprzedać nawóz, kiedy to było nie pamiętam teraz. Pamiętam, że było to wtedy, gdy organizowały się rady wiejskie, ale nie byliśmy u obszarniczki Obertyńskiej. Radomanski powiedział mi tylko gdzie ona mieszka i prosił dowiedzieć się, czy jest u niej ktoś z przyjezdnych czy nie.

Pytanie: A więc dowiedzieliście się jej adresu i sprawdziliście kto tego dnia przyjechał do niej ze w[si] Widniewa?

Odpowiedź: Poszedłem zobaczyć kto tam przyjechał, ale tylko domyśliłem się z wyglądu sań, że w mieszkaniu obszarniczki byli Romanowski

шая служанка помещицы, фамилию я ее не знаю. Адрес, где живет, я не помню, знаю, что ул. Калеча.

(—) Михайло Волошко

Вопрос: После того, как вы узнали кто к ней приехал, что Вам сказал Радоманский и куда вы с ним поехали?

Ответ: Когда я ему рассказал, что по саням, которые были у дома, где живет помещица, были из фильварка, а приехал на них Романовский Федор, мы поехали домой в с. Виднев.

Вопрос: Сколько время Радоманский работал конюхом и как он относился к этому участку работы?

Ответ: Радоманский Стах работал до последнего времени старшим конюхом, т.е. он был конюхом около одного м-ца.

Вопрос: Расскажите о известных Вам фактах его антисовет. агитации против колхозов и в чем они вырожались?

Ответ: Мне факты антисоветской деятельности со стороны Радоманского не известны.

Вопрос: Кто еще может подтвердить, что Радоманский возил молоко во Львов к помещицы Обертынской?

Ответ: Я не могу сказать, кто об этом знает, т.к. я сам не знаю.

Протокол записан с моих слов правильно и мне прочитан в чем и расписываюсь.

(—) Волошко Михайло

Форма № 24

УССР

НАРОДНЫЙ КОМИССАРИАТ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ
УПРАВЛЕНИЕ ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

ПРОТОКОЛ ДОПРОСА

к делу № _____

1940 г. Июля мес. 20 дня. Я, Ст. опер. уп. Куликовского [...] Разумов
(должность, наименование организации, фамилия)

допросил в качестве

1. Фамилия Романовская
2. Имя и отчество Анастасия Васильевна
3. Дата рождения 1918 г.р.
4. Место рождения с. Крехов, Жолкевский р-н Львов. обл.
5. Место жительства с. Виднев, Куликовский р-н, Львов. обл.
6. Национальность и гражданство (подданство) украинка
7. Паспорт
(когда и каким органом выдан, номер, категория и место проживания)
8. Род занятий член колхоза им. Шевченко, с. Виднев
(место службы и должности)

Fiodor i jej była służąca, której nazwiska nie znam. Nie pamiętam adresu, wiem że to ul. Kalcza.

(—) Mychajło Wołoszko

Pytanie: Co wam powiedział Radomanski i dokąd z nim pojechaliście po tym, jak dowiedzieliście się kto do niej przyjechał?

Odpowiedź: Po tym jak powiedziałem mu że sanie, które stoją pod domem obszarniczki wskazują iż byli u niej z folwarku i że przyjechał nimi Romanowski Fiodor, pojechaliśmy do domu do w[si] Widniew.

Pytanie: Jak długo Radomanski był stajennym i jaki miał stosunek do tej pracy?

Odpowiedź: Radomanski Stach pracował ostatnio jako starszy stajenny, to znaczy był stajennym przez około jeden miesiąc.

Pytanie: Opowiedzcie o znanych wam faktach dotyczących jego agitacji antysowieckiej skierowanej przeciwko kołchozom i na czym to polegało?

Odpowiedź: Nie znam faktów dotyczących antysowieckiej działalności Radomanskiego.

Pytanie: Kto jeszcze może potwierdzić, że Radomanski woził mleko do Lwowa obszarnicze Obertyńskiej?

Odpowiedź: Nie mogę powiedzieć kto o tym wie, ponieważ sam nie wiem.

Protokół sporządzono na podstawie moich słów prawidłowo i został mi odczytany, co poświadczam podpisem (—) Wołoszko Mychajło

Forma Nr 24

USRS

**LUDOWY KOMISARIAT SPRAW WEWNĘTRZNYCH
ZARZĄD BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO**

PROTOKÓŁ PRZESŁUCHANIA

Do sprawy Nr _____

1940 r. lipca miesiąca 20 dnia. Ja, St[arszy] oficer operacyjny kulikowski [...] Razumow przesłuchałem w charakterze

1. Nazwisko Romanowska
2. Imię i imię ojca Anastazja c. Wasyla
3. Data urodzenia ur. 1918 r.
4. Miejsce urodzenia w[ieś] Krechów rejon żółkiewski obwodu lwow[skiego]
5. Miejsce zamieszkania w[ieś] Widniew rejon kulikowski obw[ód] lwow[ski]
6. Narodowość i obywatelstwo (poddanie) Ukrainka
7. Paszport
(imię i przez jaki organ wydany, numer, kategoria, miejsce wystawienia)
8. Rodzaj zajęcia członek kołchozu im. Szewczenki, w[ieś] Widniew
(miejsce pracy i funkcja)
9. Pochodzenie społeczne z chłopów biedniaków
(rodzaj zajęć rodziców i ich status majątkowy)

9. Социальное происхождение из крестьян-бедняков
(род занятий родителей и их имущественное положение)
10. Социальное происхождение (род занятий и имущественное положение)
  - а) до революции родители до 1917 г. работали по найму, безземельные
  - б) после революции безземельные – работали по найму
11. Состав семьи Муж Иосиф, работает на спиртном э-де чернорабочий
(близкие родственники, и их имена, фамилии, адреса и род занятий)

XX

за неграмотного (—)

12. Образование (общее, специальное) неграмотная
13. Партийность (в прошлом и настоящем) б/п
14. Каким репрессиям подвергался, судимость, арест и др. (когда, каким органом и за что)
  - а) до революции не судилась
  - б) после революции не судилась
15. Какие имеет награды (ордена, грамоты, оружие и др.) при сов. власти не имеет
16. Категория воинского учета запаса и где состоит на учете не состоит на учете
17. Служба в Красной Армии (красной гвардии, в партизанских отрядах) когда и в качестве кого не служила
18. Служба в белых и др. к-р армиях (когда, в качестве кого) не служила
19. Участие в бандах, к-р организациях и восстаниях не участвовала
20. Сведения об общественно-политической деятельности не имеет

ПРИМЕЧАНИЕ: Каждая страница протокола должна быть заверена подписью допрашиваемого, а последняя и допрашивающего.

XX

за неграмотного (—)

Об ответственности по ст. 89 УК УССР свидетель предупрежден.

Показания обвиняемого (свидетеля) Романовская Анастасия Ивановна
„20” июля 1940 г.

- Вопрос:** Вы гр-ка Романовская Анастасия давно живете в с. Видневе?
- Ответ:** Я до августа м-ца 1939 года жила в с. Крехове Жолковский р-н, в августе вышла замуж за Романовского Иосифа и стала жить в с. Видневе Куликовский р-н. Львов. обл.
- Вопрос:** Какое было у Вас хоз-во до прихода Кр. Армии и чем Вы занимались с мужем?
- Ответ:** Как мой муж Романовский Иосиф, а также и я в своем хоз-ве ничего не имели, работали у помещицы Обертинской и жили у нее на фильварке.
- Вопрос:** До какого времени помещица Обертинская жила в с. Видневе и сколько времени Вы у ней работали с мужем?
- Ответ:** Я с мужем работала у помещице Обертинской до дня прихода Красной Армии, с приходом Кр. армии Обертинская выехала из

10. Pochodzenie społeczne (rodzaj zajęcia i status majątkowy)
 a) przed rewolucją rodzice do 1917 r. pracowali jako najemni, bezrolni
 b) po rewolucji bezrolni, pracowali jako najemni
11. Skład rodziny Mąż Josif, pracuje w gorzelnii jako robotnik niewykwalifikowany.
 (kiedy kawał i ich imiona, nazwiska, adresy i rodzaj majątku)

XX

za niepiśmienną (—)

12. Wykształcenie (ogólne, zawodowe) niepiśmienna
 13. Przynależność partyjna (w przeszłości i obecnie) b/p.
 14. Jakim represjom podlegał, sąd, areszt i inne (kiedy, przez jakie organa i za co)
 a) przed rewolucją nie karana
 b) po rewolucji nie karana.
 15. Jakle posiada odznaczenia (ordery, listy pochwalne, broń i in.) za władzy sowieckiej nie posiada
 16. Kategoria wojskowa rezerwy i gdzie jest zewidencjonowany nie jest w ewidencji
 17. Służba w Armii Czerwonej (w czerwonej gwardii, w oddziałach partyzanckich) kiedy i w jakim charakterze nie służyła
 18. Służba w białych i w in. armiach k-r (kiedy i w jakim charakterze) nie służyła
 19. Udział w bandach, organizacjach k-r i powstaniach nie brała udziału
 20. Informacje o działalności społeczno-politycznej nie ma

UWAGA: Każda strona protokołu musi być poświadczona podpisem przesłuchiwanego, a ostatnia również przesłuchującego.

XX

za niepiśmienną (—)

Świadek został uprzedzony o odpowiedzialności przewidzianej art. 89 KK USRS.

Zeznania oskarżonego (świadka) Romanowska Anastazja córka Iwana
 „20” lipca 1940 r.

Pytanie: Czy wy, obywatelka Romanowska Anastazja, dawno mieszkacie we w[si] Widniewie?

Odpowiedź: Do sierpnia 1939 roku mieszkałam we w[si] Krechowie rejonu żółkiewskiego, w sierpniu wyszłam za mąż za Romanowskiego Josifa i zamieszkałam we w[si] Widniewie rejonu kulikowskiego obwodu lwowskiego.

Pytanie: Jakie mieliście gospodarstwo do nadejścia Armii Czerwonej i czym zajmowaliście się z mężem?

Odpowiedź: Zarówno mój mąż Romanowski Josif jak i ja niczego nie mieliśmy w swoim gospodarstwie, pracowaliśmy u obszarniczki Obertyńskiej i mieszkaliśmy w jej w folwarku.

Pytanie: Do kiedy obszarniczka Obertyńska mieszkała we w[si] Widniewie i jak długo pracowaliście u niej wraz z mężem.

Odpowiedź: Pracowaliśmy z mężem u obszarniczki Obertyńskiej do przyścia Armii Czerwonej, po nadejściu Armii Czerwonej Obertyńska wy-

Виднева в гор. Львов, а я осталась работать в ее фильварке у Каспера Иосифа,

Подпись ХХ
за неграмотного (—)

который был управляющим ее имением.

Вопрос: Сколько времени управляющий Каспер жил в имении помещицы Обертинской и где он в настоящее время?

Ответ: До весны 1940 г. Каспер жил в с. Видневе, весной он выехал в с. Мокротыно Жолкевский р-н и работает агрономом.

Вопрос: Вы были у помещицы Обертинской в гор. Львове, когда и сколько раз?

Ответ: Я у Обертинской никогда во Львове не была и не знаю где она живет.

Вопрос: Кто был конюхом помещицы Обертинской и где он сейчас живет?

Ответ: Конюхом был Радоманский Стах, в настоящее время он член колхоза живет в с. Видневе, работает он сейчас при колхозе тоже старшим конюхом.

Вопрос: Назовите фамилии жителей с. Виднев, которые возили во Львов к Обертинской молоко и дрова.

Ответ: То, что ей возили молоко и дрова я об этом слышала, но кто возил, я не знаю. Знаю, что Радоманский был верный ее слуга и возможно, что он ей возил молоко и дрова.

Подпись ХХ
за неграмотного (—)

Вопрос: Кто еще к помещице Обертинской из ее работников возил молоко во Львов?

Ответ: В ее имении работал также батрак с. Виднева, Жепко Иван, который ей т.е. помещице возил молоко и другие продукты.

Вопрос: Откуда Вам известно, что Жепко Иван возил молоко и когда это было?

Ответ: Мне это известно лично от Жепко И. т.к. он несколько раз зимой 1940 г. заходил к нам и говорил, что я еду во Львов и завезу Обертинской молоко.

Вопрос: Что Вам известно об помещице Обертинской?

Ответ: Я знаю только одно, что она живет во Львове, но где и чем она занимается мне неизвестно.

Протокол записан с моих слов правильно и мне прочитан.

ХХ
за неграмотного (—)

Допросил:

Ст. Опер. упол.
Сержант Гос. Без.
(—) Разумов

jechała z Widniewa do mias[ta] Lwowa, a ja nadal pracowałam w jej folwarku u Josifa Kaspera,

Podpis XX
za niepiśmienną (—)

który był rządcą w jej majątku.

Pytanie: Jak długo rządcą Kasper mieszkał w majątku Obertyńskiej i gdzie przebywa obecnie?

Odpowiedź: Do wiosny 1940 r. Kasper mieszkał we w[si] Widniewie, wiosną wyjechał do w[si] Mokrotyn rejonu żółkiewskiego i tam pracował jako agronom.

Pytanie: Czy byliście u obszarniczki Obertyńskiej w mieś[cie] Lwowie, kiedy i ile razy?

Odpowiedź: Nigdy nie byłam u Obertyńskiej we Lwowie i nie wiem gdzie ona mieszka.

Pytanie: Kto był stajennym u obszarniczki Obertyńskiej i gdzie on obecnie mieszka?

Odpowiedź: Stajennym był Radomanski Stach, obecnie jest członkiem kołchozu, mieszka we w[si] Widniewie, pracuje w kołchozie jako starszy stajenny.

Pytanie: Podajcie nazwiska mieszkańców w[si] Widniew, którzy wozili do Lwowa do Obertyńskiej mleko i drwa.

Odpowiedź: Słyszałam o tym, że wozili jej mleko i drwa, ale nie wiem kto. Wiem, że Radomanski był jej wiernym sługą, więc możliwe że woził jej mleko i drzewo.

Podpis XX
za niepiśmienną (—)

Pytanie: Kto jeszcze z pracowników obszarniczki Obertyńskiej woził mleko do Lwowa?

Odpowiedź: W jej majątku pracował również parobek ze w[si] Widniew, Rzepka Iwan, który jej tzn. obszarniczcze woził mleko i inną żywność.

Pytanie: Skąd wam wiadomo, że Rzepka Iwan woził mleko i kiedy to było?

Odpowiedź: Wiem to osobiście od Rzepki I., ponieważ zimą 1940 r. kilka razy zachodził do nas i mówił, że jedzie do Lwowa i zawiezie Obertyńskiej mleko.

Pytanie: Co wam wiadomo o obszarniczcze Obertyńskiej?

Odpowiedź: Wiem tylko, że mieszka we Lwowie, ale nie wiem gdzie i co robi.

Protokół sporządzono na podstawie moich słów prawidłowo i został mi przeczytany.

XX
za niepiśmienną (—)

Przesłuchał: St[arszy] oficer operacyjny
Sierżant Bez[pieczeństwa] Pań[stwowego]
(—) Razumow

„УТВЕРЖДАЮ”
ЗАМ. НАЧАЛЬНИКА УНКВД по Л.О.
КАПИТАН ГОСБЕЗОПАСНОСТИ
(—) (МИХАЙЛОВ)

„22” IX 1940 г.

с

ж

ОБВИНИТЕЛЬНОЕ ЗАКЛЮЧЕНИЕ

По следделу № 39711 по обвинению
ОБЕРТИНСКОЙ Беаты Вацлавовны
по ст. 54-13 УК УССР.

В Львовское Управление НКВД поступили данные о том, что в городе Львове по улице Калеча № 24 проживает помещица ОБЕРТИНСКАЯ Беата Вацлавовна, которая скрыла от органов Советской Власти свое социальное положение и добилась обманным путем получения Советского паспорта.

На основании этих данных ОБЕРТИНСКАЯ была арестована и привлечена к ответственности.

Произведенными следственными действиями установлено, что ОБЕРТИНСКАЯ до установления Советской Власти на Западной Украине являлась помещицей, имела свое имение в селе Виднев Куликовского района Львовской области. В личном пользовании имела: 570 гектаров пахотной земли, 95 га леса, 50 коров, 50 лошадей, водочный завод, паровую мельницу, 19 га рыбных озер. В имении ОБЕРТИНСКОЙ работало постоянных 30 человек батраков, а в период сельскохозяйственных работ количество батраков доходило до 60 человек (л.д. №8, 10, 12, 31, 32^а).

Следствием также установлено, что ОБЕРТИНСКАЯ своей враждебной деятельностью способствовала развалу колхоза в селе Виднив Куликовского района, организованного на базе ее поместья. Это подтверждается тем, что проживая в городе Львове ОБЕРТИНСКУЮ посещали жители села Виднив, избалованные в антиколхозной деятельности (ЛОПАТИНСКИЙ Стефан, ЖЕПКА Ян). (л.д. №20, 12, 13, 15, 16, 19, 20^а).

На следствии обвиняемая ОБЕРТИНСКАЯ признала, что скрыла свое социальное положение и подтвердила, что является помещицей. Факты своей антисоветской деятельности по развалу колхоза отрицает, однако признала что ее посещали отдельные крестьяне села Виднев (л.д. №10, 13^а).

Изобличается показаниями свидетелей: ВОЛОШКО М.С., л.д. №14-17^а, РОМАНОВСКАЯ Анастасия Васильевна, л.д. №18-20^а, МАЛИЦКИЙ Петр

„ZATWIERDZAM”
ZAS[TEPCA] NACZELNIKA UNKWD LO
KAPITAN BEZPIECZEŃSTWA PAŃST[WOWEGO]
(—) (MICHAJŁOW)

„22” IX 1940 r.

g

h

WNIOSEK OSKARŻAJĄCY

Do sprawy śledczej Nr 39711 z oskarżenia
OBERTYŃSKIEJ Beaty córki Waclawa
z art. 54-13 KK USRS.

Do lwowskiego Zarządu NKWD wpłynęły informacje, iż w mieście Lwowie przy ulicy Kalecza Nr 24 mieszka obszarniczka OBERTYŃSKA Beata córka Waclawa, która zataiła przed organami Władzy Sowieckiej swoje pochodzenie społeczne i uzyskała drogą kłamstwa sowiecki paszport.

Na podstawie wymienionych faktów OBERTYŃSKA została aresztowana i pociągnięta do odpowiedzialności.

W wyniku przeprowadzonych czynności śledczych ustalono, że OBERTYŃSKA do ustanowienia Władzy Sowieckiej na Zachodniej Ukrainie była obszarniczką i miała swój majątek we wsi Widniw rejonu kulikowskiego obwodu lwowskiego. Osobiście użytkowała: 570 hektarów ziemi uprawnej, 95 ha lasu, 50 krów, 50 koni, gorzelnię, młyn parowy, 19 ha zarybionych jezior. W majątku OBERTYŃSKIEJ pracowało zatrudnionych na stałe 30 parobków, a w okresie prac polowych liczba parobków wznosiła się do 60 ludzi (k.s. *8, 10, 12, 31, 32*).

W śledztwie ustalono również, że wroga działalność OBERTYŃSKIEJ sprzyjała rozbiciu kołchozu we wsi Widniw rejonu kulikowskiego, który powstawał na bazie jej majątku. Potwierdza to fakt, że mieszkającą w mieście Lwowie OBERTYŃSKĄ odwiedzali mieszkańcy wsi Widniw, których działalność antykołchozowa została zdemaskowana (ŁOPATYŃSKI Stefan, RZEPKA Jan) (k.s. *20, 12, 13, 15, 16, 19, 20*).

W śledztwie oskarżona OBERTYŃSKA przyznała się, że zataiła swe pochodzenie społeczne i potwierdziła, że jest obszarniczką. Zaprzecza faktom mówiącym o jej antysowieckiej działalności ukierunkowanej na rozbicie kołchozu, przyznała się jednak do tego, że odwiedzali ją niektórzy chłopcy ze wsi Widniw (k.s. *10, 13*).

Demaskują ją zeznania świadków: WOŁOSZKO M.S. k.s. *14-17*, ROMANOWSKIEJ Anastazji córki Wasyla k.s. *18-20*, MALICKIEGO Piotra

Николаевич, л.д. *21-22*, БАНОВСКИМ Иосифом Алексеевичем л.д. *23-25*, МИХАЙЛЕНКО Михаилом Андреевичем л.д. *26-33*, МАНЧУК М. л.д. *40*.

На основании изложенного:

ОБЕРТИНСКАЯ Беата Вацлавовна, 1898 года рождения, уроженка города Львова, полька, с высшим образованием, помещица, до ареста работала в средней школе № 20 в качестве пом. библиотекаря, проживала в городе Львове по улице Калеча 24

в том, что являясь помещицей эксплуатировала крестьян, своими враждебными действиями способствовала развалу колхоза имени Шевченка в селе Виднив Куликовского р-на. Скрыла от органов Соввласти свое социальное положение и получила обманным путем паспорт то есть в преступлениях предусмотренных ст. 54-13 УК УССР.

На основании изложенного:

ПОЛАГАЛ-БЫ:

Следственное дело № 39711 по обвинению ОБЕРТИНСКОЙ Беаты Вацлавовны по ст. 54-13 УК УССР направить Прокурору для направления на Особое Совещание НКВД СССР.

СТ. ОПЕРУПОЛНОМОЧЕННЫЙ 2-го ОТД. ЭКО
СЕРЖАНТ ГОСБЕЗОПАСНОСТИ
(—) (ШМИДТ)

„СОГЛАСЕН” НАЧАЛЬНИК ЭКО УНКВД ПО Л.О.
СТАРШИЙ ЛЕЙТЕНАНТ ГОСБЕЗОПАСНОСТИ
(ГИНЗБУРГСКИЙ)

СПРАВКА:

Обвиняемая ОБЕРТИНСКАЯ Б.В. содержится под стражей в тюрьме № 1 гор. Львова.

Вещдоков: планы расположения имения ОБЕРТИНСКОЙ.

Старший Оперуполномоченный 2-го От. ЭКО
Сержант Госбезопасности
(—) (ШМИДТ)

Составлено:
21/IX-40 года

syna Nikołaja k.s. *21-22*, BANOWSKIEGO Josifa syna Aleksego k.s. *23-25*, MICHAJLENKO Michaiła syna Andrieja k.s. *26-33*, MANCZUK M. k.s. *40*.

Na podstawie powyższego:

OBERTYŃSKA Beata córka Wacława, ur. w 1898 roku w mieście Lwowie, Polka, wykształcenie wyższe, obszarniczka, do aresztowania pracowała w Szkole Średniej Nr 20 jako pom[ocnica] bibliotekarza, zamieszkała w mieście Lwowie przy ulicy Kalecza 24

[zostaje oskarżona] o to, że będąc obszarniczką wyzyskiwała chłopów, swą wrogą działalnością sprzyjała rozbiciu kołchozu imienia Szewczenki we wsi Widniw rejonu kulikowskiego. Zataiła przed organami Władzy Sowieckiej swe pochodzenie społeczne i uzyskała posługując się kłamstwem paszport, to znaczy o przestępstwa przewidziane art. 54-13 KK USRS.

Na podstawie powyższego:

UWAŻAŁBYM:

Sprawę śledczą Nr 39711 z oskarżenia OBERTYŃSKIEJ Beaty córki Wacława z art. 54-13 KK USRS przekazać do Prokuratora w celu skierowania na Kolegium Specjalne NKWD ZSRS.

ST[ARSZY] OFICER OPERACYJNY 2 WYD[ZIAIU] EKO
SIERŻANT BEZPIECZEŃSTWA PAŃST[WOWEGO]
(—) (SZMIDT)

„WYRAŻAM ZGODE” NACZELNIK EKO UNKWD LO
STARSZY LEJTENANT BEZPIECZEŃSTWA PAŃST[WOWEGO]
(GINZBURGSKI)

INFORMACJA:

Oskarżona OBERTYŃSKA B.W. znajduje się w areszcie w Więzieniu Nr 1 w mie[ście] Lwowie.

Dowody rzeczowe: plany lokalizacji majątku OBERTYŃSKIEJ.

Starszy Oficer Operacyjny 2 Wyd[ziału] EKO
Sierżant Bezpieczeństwa Państ[wowego]
(—) (SZMIDT)

Sporządzono:
21/IX-40 roku

Примітки

- ^{a-a} Вписано від руки.
- ^{а-а} Підкреслено від руки.
- ^{с-с} Перекреслено від руки.
- ^б Кругла гербова печатка СРСР з написом довкола: Народний Комісаріат Внутрішніх Справ. Управління НКВД Львівської області.
- ^в Кругла нерозбірлива печатка.
- ^г Приписка від руки: Переписка как не имеющая ценности для следствия уничтожена. Ст. опер. упол. II-го отд. ЭКО. Сержант Гбезоп. (—) Шмидт.
- ^с Частково розбірлива приписка від руки: 5 років ИТЛ як елемент соціально небезпечний. Нерозбірливий підпис. 18/ХІІ-40.
- ^ж Частково розбірлива приписка від руки: 5 років. Нерозбірливий підпис. 4/V-41.

¹ Беата Обертинська, уроджена Вольська, нар. 18.7.1898 у Сколе біля Стрия. Поетеса, романістка, новелістка і акторка. Її батьки належали до галицької культурної еліти – мати Марія Вольська, відома поетеса, була дочкою Кароля Млодніцького, відомого маляря і рисувальника, батько – Вацлав Вольський, інженер, винахідник, один із піонерів нафтової промисловості в Галичині, одночасно співвидавець львівського „Слова Польського“, виявляв також зацікавленість гуманітарними науками. На пробудження письменницької пристрасті молодой Беати мали вплив не лише родинні атмосфера і традиції, але також приятельські взаємини з дружньою родиною Павліковських, яка оточувала своїм меценатством галицькі літературні і художні середовища. Різноманітність громадського життя на переломі ХІХ і ХХ віків у Галичині відобразили мати й дочка, Марія і Беата, у *Слогахдах*, виданих у Варшаві в 1974.

В 1918 вона одружилася з Юзефом Обертинським, власником маєтків Однув і Стронібаби під Львовом. Вона дебютувала в двадцятих роках як авторка ліричних творів. В 1933–1937 виступала на сценах львівських театрів. В 1937 одвідала. До 1940 мешкала у Львові. Свої драматичні переживання з тюрем і радянських таборів у Львові, Києві, Херсоні, Харкові, Старобільську і Воркуті описала в книжці *В домі неволі*, виданій на еміграції і у Польщі (наприклад, Варшава, 1991). Багато місця вона присвятила в ній співув'язненій Ізабелі Заруській (див. док. № 4, с. 151). 26.2.1942 вона рушила з колгоспу під Бухарою, останнього етапу її примусового поневіряння по величезних територіях СРСР, до Гузару в Узбекистані, де знаходився Запасний центр Допоміжної служби жінок (ПСК – Pomocnicza Sluzba Kobiet) АП в СРСР. Через місяць, в рамках військової евакуації, вона потрапила до Паклеві в Персії. Як солдат ПСК пройшла бойовий шлях 2 Польського корпусу на Італійському фронті. Після війни поселилася в Лондоні. Померла 2.5.1980.

² Однів, Відів, Відів, Віднів, Віднес, Віднесо – перекручене написання української назви маєтку Однув Жовківського пов., який належав Обертинським.

³ В дійсності Людвік Вольський був розстріляний гайдамаками 1.4.1919 у замку у Золочові.

⁴ Правильно: Перепельники Зборівського пов. Тернопільського воєводства.

Przypisy

- a-a wpisano odręcznie
- e-e podkreślono odręcznie
- f-f skreślono odręcznie
- b pieczęć okrągła z godłem ZSRS w środku i napisem w otoku: Ludowy Komisariat Spraw Wewnętrznych. Zarząd NKWD obwodu lwowskiego
- c pieczęć okrągła nieczytelna
- d notatka odręczna: Korespondencję, jako nie przedstawiającą wartości dla śledztwa, zniszczono. St. ofic. oper. II-go wydz. EKO. Sierżant bezp. państw. (—) Szmidt
- g notatka odręczna częściowo czytelna: 5 lat ITL jako element społecznie niebezpieczny. Podpis nieczytelny. 18/XII-40
- h notatka odręczna częściowo czytelna: 5 lat. Podpis nieczytelny. 4/V-41

¹ Beata Obertyńska z domu Wołska ur. 18.7.1898 w Skolem k. Stryja. Poetka, powieściopisarka, nowelistka i aktorka. Rodzice jej należeli do galicyjskiej elity kulturalnej – matka Maryla Wołska, uznana poetka, była córką Karola Młodnickiego, znanego malarza i rysownika, ojciec — Wacław Wołski, inżynier, wynalazca, jeden z pionierów przemysłu naftowego w Galicji, zarządcą i współwłaścicielem lwowskiego „Słowa Polskiego”, przejawiał także szerokie zainteresowania humanistyczne. Na rozbudzenie pasji pisarskich u młodej Beaty miały wpływ nie tylko atmosfera i tradycje rodzinne, ale również zażyłe kontakty z zaprzyjaźnioną i spowinowaconą rodziną Pawlikowskich, otaczającą swym mecenatem galicyjskie środowiska literackie i plastyczne. Bogaty obraz życia społecznego i artystycznego na przełomie XIX i XX wieku w Galicji zawarły matka i córka – Maryla i Beata we *Wspomnieniach*, wydanych w Warszawie w 1974.

W 1918 poślubiła ziemianina Józefa Obertyńskiego, właściciela majątków Odnów i Stronibaby pod Lwowem. Zadebiutowała w latach dwudziestych jako autorka liryków. W l. 1933–1937 występowała na scenach teatrów lwowskich. W 1937 owdowiała. Do 1940 mieszkała we Lwowie. Swoje dramatyczne przeżycia z więzień i obozów sowieckich we Lwowie, Kijowie, Chersoniu, Charkowie, Starobielsku i Workucie zawarła w książce *W domu niewoli* wydanej na emigracji i w kraju (m.in. Warszawa 1991). Poświęca w niej wiele miejsca współwięźniarce Izabeli Zaruskiej (por. dok. nr 4, s. 151). 26.2.1942 wyruszyła z kolchozu pod Bucharą, ostatniego etapu jej przymusowej tułaczki po ogromnych obszarach ZSRS do Guzaru w Uzbekistanie, gdzie mieścił się Ośrodek Zapasowy Pomocniczej Służby Kobiet (PSK) AP w ZSRS. Po miesiącu, w ramach ewakuacji wojskowej, trafiła do Pahlevi w Peracji. Jako żołnierz PSK przeszła szlak bojowy 2 Korpusu Polskiego na froncie włoskim. Po wojnie zamieszkała w Londynie. Zmarła 2.5.1980.

² Odnów, Widijew, Widiw, Widniw, Widniew, Widniewo – zniekształcenia pisowni ukraińskiej nazwy maj. Odnów w pow. żółkiewskim należącej do Obertyńskich.

³ W rzeczywistości Ludwik Wołski został rozstrzelany przez hajdamaków 1.4.1919 na zamku w Złoczowie.

⁴ Właściciel Perpelniki w pow. zborowskim woj. tarnopolskie.

№ 7

17.IX.1940–26.VI.1941, Львів

**Справа Здзіслава Врублевського,
старшого пшодовніка Державної поліції зі Львова**

ДА СБУ (Львів); справа № П-16727

Nr 7

17 IX 1940–26 VI 1941 Lwów

**Sprawa Zdzisława Wróblewskiego
starszego przodownika Policji Państwowej ze Lwowa**

PA SBU (Lwów), sygn. arch. P-16727

**УССР
НАРОДНЫЙ КОМИССАРИАТ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ
УПРАВЛЕНИЕ ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ**

ПРОТОКОЛ ДОПРОСА

к делу № _____

1940 г. Сентября мес. 17 дня. Я, ст. о/уполномоченный УР 10-го отд.

(должность, наименование организации, фамилия)

РКМ Бутенко допросил в качестве обв.

1. Фамилия Врублевский
  2. Имя и отчество Здислав-Каземир Янович
  3. Дата рождения 1880 г.
  4. Место рождения с. Пидволочийск Скалетского повиту
  5. Место жительства г. Львов, ул. Шупена № 10
  6. Национальность и гражданство (подданство) поляк (быв. польского подданства)
  7. Паспорт Не имеет
(когда и каким органом выдан, номер, категория и место приписки)
  8. Род занятий без определенного рода занятий
(место службы и должности)
  9. Социальное происхождение служащий
(род занятий родителей и их имущественное положение)
  10. Социальное происхождение (род занятий и имущественное положение)
    - а) до революции —
    - б) после революции —
  11. Состав семьи холост
(название родственников, и их имена, фамилии, адреса и род занятий)
- (—) Врублевский Здислав
12. Образование (общее, специальное) 4 класса
  13. Партийность (в прошлом и настоящем) б/п
  14. Каким репрессиям подвергался, судимость, арест и др. (когда, каким органом и за что)
    - а) до революции не судим
    - б) после революции нет
  15. Какие имеет награды (ордена, грамоты, оружие и др.) при сов. власти нет
  16. Категория воинского учета запаса и где состоит на учете Не в/об
  17. Служба в Красной Армии (красной гвардии, в партизанских отрядах) когда и в качестве кого Не служил
  18. Служба в белых и др. к-р армиях (когда, в качестве кого) Служил в Австрийской армии 3 год. капрал, и в полиции с 1901.
  19. Участие в бандах, к-р организациях и восстаниях нет
  20. Сведения об общественно-политической деятельности нет

ПРИМЕЧАНИЕ: Каждая страница протокола должна быть заверена подписью допрашиваемого, а последняя и допрашивающего.

(—) Врублевский Здислав

USRS
LUDOWY KOMISARIAT SPRAW WEWNĘTRZNYCH
ZARZĄD BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO

PROTOKÓŁ PRZESŁUCHANIA

Do sprawy Nr _____

1940 r. września miesiąca 17 dnia. Ja, st[arszy] oficer operacyjny UR 10

(funkcja, nazwa organizacji, nazwisko)

Wyd[ział] RKM Butienko przesłuchałem w charakterze osk[arżonego]

1. Nazwisko Wróblewski
2. Imię i imię ojca Zdzisław-Kazimierz s. Jana
3. Data urodzenia 1880 r.
4. Miejsce urodzenia Podwoleczyska powiatu skałackiego
5. Miejsce zamieszkania m. Lwów, ul. Szopena Nr 10
6. Narodowość i obywatelstwo (poddanieństwo) Polak (byłe polskie poddanieństwo)
7. Paszport Nie ma
(kiedy i przez jaki organ wydany, numer, kategoria i miejsce wystawienia)
8. Rodzaj zajęcia bez określonego zajęcia
(miejsce pracy i funkcja)
9. Pochodzenie społeczne urzędnik
(rodzaj zajęcia rodziców i ich status majątkowy)
10. Pochodzenie społeczne (rodzaj zajęcia i status majątkowy)
  - a) przed rewolucją -
  - b) po rewolucji -
11. Skład rodziny kawaler
(liczby kuzwali, ich imiona, zawróżka, adreasy i rodzaj zajęcia)

(—) Wróblewski Zdzisław
12. Wykształcenie (ogólne, zawodowe) 4 klasy
13. Przynależność partyjna (w przeszłości i obecnie) b/p
14. Jakim represjom podlegał, sąd, areszt i inne (kiedy, przez jakie organa i za co)
  - a) przed rewolucją nie karany
  - b) po rewolucji nie
15. Jakie odznaczenia posiada (ordery, listy pochwalne, broń i in.) za władzy sowieckiej nie
16. Kategoria wojskowa rezerwy i gdzie jest zewidencjonowany Nie podlega
17. Służba w Armii Czerwonej (w czerwonej gwardii, w oddziałach partyzanckich) kiedy i w jakim charakterze Nie służył
18. Służba w białych i w in. armiach k-r (kiedy, w jakim charakterze) Służył w armii austriackiej 3 lat[a], kapral i w policji od 1901.
19. Udział w bandach, organizacjach k-r i powstaniach nie
20. Informacje o działalności społeczno-politycznej nie.

UWAGA: Każda strona protokołu musi być poświadczona podpisem przesłuchiwanego, a ostatnia również przesłuchującego.

(—) Wróblewski Zdzisław

Показания обвиняемого (с свидетеля⁶) Врублевского Здислава-Каземира Яновича

„17” сентября 1940 г.

Я, Врублевский Здислав-Каземир Янович, родился в 1880 г. в семье служащего, отец Низинкевич Ян работал в почте г. Коломия, умер в 1902 г., имею 2-4 сестры Незенкевич Зофия Яновна 50 лет, работает в настоящее время на главной почте, вторая сестра Низинкевич Меляна 45 лет, так же работает на главной почте, третья сестра Низинкевич Ерина Яновна 45 лет, домохозяйка, ее человек работает инженером в г. Дрогобиче, все проживают в гор. Львове, но не знаю их адресов². При достижении 14 лет я окончил 4 класса школы, после чего работал дома в с/х и по достижении 17 лет возраста я пошел добровольно в быв. австрийскую армию в которой прослужил 3 года на должности (капралом). В 1901 г. я поступил в австрийскую полицию, при которой прослужил до 1918 год. Имел звание сержант полиции, после чего я служил в бывшей польской полиции до 1924 год. старшим сержантом, после чего я был болен и переведен на пенсию, получал последнее время 120 злотых, с чего и существовал.

По приходу Красной Армии в Западные области я поступил в март месяце 1940 года охранником фабрики „Ламп электрических” на ул. Гипсова 30, при которой прослужил 9 недель. Уволился по собственному желанию.

Подпись (—) Врублевский Здислав

После чего у меня отобрали квартиру, я постоянного места жительства не имею, и через это я до настоящего времени не получил паспорта, проживаю без прописки.

Вопрос: Расскажите, кто Вам есть в гор. Львове знакомый из полицейских быв. польской полиции.

Ответ: Я знал много, но из мне извест. они не проживают в гор. Львове: Кочмарский, Кунц¹, Менсович², Середа³, Монша.

Вопрос: Вы теперь с ними связь имете письменную?

Ответ: Нет, я с ними никакой связи не имею.

Больше дополнить ничего не имею. Протокол прочитан вслух, со слов записано верно в чем расписываюсь.

(—) Врублевский Здислав

(—) ст. о/упол.

Zeznania oskarżonego (poświadka^b) Wróblewskiego Zdzisława-Kazimierza syna Jana

„17” września 1940 r.

Ja, Wróblewski Zdzisław-Kazimierz syn Jana urodziłem się w 1880 r. w rodzinie urzędnika. Ojciec Nizinkiewicz Jan pracował na poczcie w m. Kołomyi, zmarł w 1902 r. Mam ^a—4 siostry: Nizinkiewicz Zofia córka Jana, lat 50, obecnie pracuje na poczcie głównej, druga siostra Nizinkiewicz Melania [lat] 45, również pracuje na poczcie głównej, trzecia siostra Nizinkiewicz Irena córka Jana, lat 45, gospodyni domowa, jej człowiek pracuje jako inżynier w Drohobyczu. Wszystkie mieszkają w m. Lwowie, ale nie znam ich adresów^a. W wieku 14 lat ukończyłem 4 klasy szkoły i następnie pracowałem w domu w gospodarstwie, a po ukończeniu 17 lat zgłosiłem się na ochotnika do byłej armii austriackiej, w której służyłem 3 lata w stopniu kaprała. W 1901 r. wstąpiłem do policji austriackiej, w której przesłużyłem do 1918 roku posiadając stopień sierżanta policji, a następnie służyłem w byłej policji polskiej do 1924 roku jako starszy sierżant. Potem zachorowałem i przeszedłem na emeryturę, ostatnio otrzymywałem 120 złotych, z których żyłem.

Po przyjsciu Armii Czerwonej do zachodnich obwodów, w marcu 1940 r. zacząłem pracować w fabryce „Lamp Elektrycznych” przy ul. Gipsowej 30 jako strażnik. Pracowałem tam 9 tygodni i zwolniłem się na własne życzenie.

Podpis (—) Wróblewski Zdzisław

Następnie zabrano mi mieszkanie, obecnie nie posiadam stałego miejsca zamieszkania i z tego powodu do chwili obecnej nie otrzymałem paszportu żyjąc bez meldunku.

Pytanie: Powiedzcie, kogo znacie spośród policjantów byłej policji polskiej w m. Lwowie.

Odpowiedź: Znam wielu, ale o ile mi wiadomo, nie mieszkają oni w mieście Lwowie: Kaczmarzki, Kunc¹, Miensowicz², Sereda³, Monsza [?].

Pytanie: Czy macie obecnie z nimi kontakt listowny?

Odpowiedź: Nie, nie mam z nimi żadnego kontaktu.

Nie potrafię nic więcej dodać. Protokół odczytano na głos, z moich słów spisano wiernie, co poświadczam podpisem.

(—) Wróblewski Zdzisław

(—) st[arszy] ofic[er] op[eracyjny]

ПОСТАНОВЛЕНИЕ
Передачи след. дела

1940 года Сентября 18 дня Гор. Львов.

Ст. О/Уполномоченный УГРО 10-го Отд. РКМ НКВД гор. Львова Сержант Милиции тов. Бутенко сего числа рассмотрел материал по обвинению Врублевского Здислава-Казимира Яновича 1880 года рождения, уроженец с. Пидволочыск, Львовской обл., без определенного рода занятий, холост, грамотный, преступлении предусмотренном ст. 54-13 УК УССР.

НАШОЛ:

Врублевский Здислав-Казимир Янович с 1901 года по 1918 год служил в австрийской полиции, а с 1918 по 1924 год служил при бывшей польской полиции имел звание Ст. Сержанта,

Учитывая что по настоящему делу требуется тщательного предварительного расследования на предмет установления последнего преступной деятельности необходимо направить начальнику 1-го спец. отдела УГБ УНКВД по Львовской области, на основании вышеизложенного.

ПОСТАНОВИЛ:

Следственный материал по обвинению Врублевского Здислава-Казимира Яновича по ст. 54-13 УК УССР направить в порядке ст. 103 УПК УССР Начальнику 1-го спец отдела УГБ УНКВД по Львовской области для оформления.

СТ. О/УПОЛНОМОЧЕННЫЙ УГРО Сержант милиции

(—) (БУТЕНКО)

Согласен: ПОМ. НАЧ. ПО РОЗЫСКУ
СЕРЖАНТ МИЛИЦИИ

(—) (МЕНДЕЛЬ)

(Утверждаю) НАЧАЛЬНИК 10-го ОТД. РКМ НКВД
СЕРЖАНТ МИЛИЦИИ

(—) (ПЕКЛОВ)

POSTANOWIENIE
o przekazaniu sprawy śled[czej]

Dnia 18 września 1940 roku. Mias[to] Lwów.

St[arszy] oficer operacyjny UGRO 10 Wy[działu] RKM NKWD mias[ta] Lwowa, sierżant milicji tow. Butienko, w dniu dzisiejszym rozpatrzywszy materiał z oskarżenia Wróblewskiego Zdzisława-Kazimierza syna Jana, ur. w 1880 r. we w[si] Podwołoczyska obw[odu] lwowskiego, bez określonego zajęcia, kawalera, piśmiennego, o przestępstwo przewidziane art. 54-13 KK USRS

STWIERDZIŁ

Wróblewski Zdzisław-Kazimierz syn Jana od 1901 roku do 1918 roku służył w policji austriackiej, a od 1918 do 1924 roku służył w byłej policji polskiej i posiadał stopień st[arszego] sierżanta.

Biorąc pod uwagę, że w niniejszej sprawie jest wymagane dokładne wstępne dochodzenie w przedmiocie ustalenia przestępczej działalności wymienionego, należy skierować [ja] do naczelnika 1 Oddziału Specjalnego UGB UNKWD obwodu lwowskiego z powodów przedłożonych powyżej.

POSTANOWIŁ

Materiał śledczy z oskarżenia Wróblewskiego Zdzisława-Kazimierza syna Jana z art. 54-13 KK USRS, zgodnie z art. 103 KPK USRS skierować do Naczelnika 1 Oddziału Specjalnego UGB UNKWD obwodu lwowskiego w celu nadania form prawnych.

ST[ARSZY] OFICER OPERACYJNY UGRO Sierżant milicji

(—) (BUTIENKO)

Wyrażam zgodę: POM[OCNIK] NACZ[ELNIKA] ds. DOCHODZENIOWYCH
SIERŻANT MILICJI

(—) (MENDEL)

(Zatwierdzam) NACZELNIK 10 WYDZ[IAŁU] RKM NKWD
SIERŻANT MILICJI

(—) (PIEKŁOW)

„УТВЕРЖДАЮ”
Нач. УНКВД Львовской области
„ ” 19 г.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ
(о пред'явлении обвинения)

Город Львов. Ноября 1940 г. „20” дня. Я, **следователь следчасти**
(должность, отдел и орган)
УНКВД по Львовской области **сержант госбезопасности Крикун,**
(звание и фамилия)
рассмотрев следственный материал по делу № 56160 и приняв во
внимание, что **Врублевский Здислав-Казимир Янович** достаточно
(фамилия, имя и отчество)
изобличается в том, что он служил в быв. австрийской полиции с 1900
(перечислить все пункты обвинения)
по 1918 год, полицейским, а затем комендантом отделения полиции.
Служил в быв. польской полиции с 1919 по 1923 год комендантом отде-
ления полиции при главном Львовском вокзале. С 1923 по 1924 год был
заместителем уездного коменданта полиции г. Борислав.

Неоднократно участвовал в подавлении рабочих и студентских забастовок, боролся с революционным движением в Западной Украине.

ПОСТАНОВИЛ:

На основании ст. 126 и руководствуясь ст. 127 УПК УССР, привлечь гр. Врублевского Здислава-Казимира Яновича в качестве обвиняемого по ст.ст. 54-13 УК УССР о чем объявить обвиняемому под расписку.

Копию постановления направить прокурору.

„Согласен”

Следователь (—)
„Зам.” Нач. Спецотдела УНКВД
ст. лейтенант Г.б. (—) (Козлов)

Настоящее постановление мне объявлено „20” ноября 1940 г.

Подпись обвиняемого (—) Врублевский Здислав

„ZATWIERDZAM”
Nacz[elnik] UNKWD obwodu lwowskiego
„ ” 19 r.

Forma Nr 3

POSTANOWIENIE
(o wniesieniu oskarżenia)

Miasto Lwów. Listopada 1940 r. „20” dnia. Ja, śledczy jednostki śled[czej]
(funkcja wydział i organ)
UNKWD obwodu lwowskiego sierżant bezpieczeństwa państ[wowego] Krikun,
(stopień i nazwisko)
rozpatrzywszy materiał śledczy w sprawie Nr 56160 i biorąc pod uwagę, że
Wróblewski Zdzisław-Kazimierz syn Jana został zdemaskowany w pełni, iż
(nazwisko, imię i imię ojca)
od 1900 do 1918 roku służył w by[łej] policji austriackiej jako policjant,
(wymienić wszystkie punkty oskarżenia)
a następnie jako komendant oddziału policji. Od 1919 do 1923 służył
w by[łej] polskiej policji jako komendant oddziału policji przy lwowskim
dworcu głównym. Od 1923 do 1924 roku był zastępcą powiatowego kome-
danta policji w m. Borystawiu.

Niejednokrotnie uczestniczył w tłumieniu robotniczych i studenckich
strajków, walczył z ruchem rewolucyjnym na Zachodniej Ukrainie.

POSTANOWIŁEM:

Na podstawie art. 126 i zgodnie z art. 127 KPK USRS postawić ob.
Wróblewskiego Zdzisława-Kazimierza syna Jana w stan oskarżenia
z art. art. 54-13 KK USRS, o czym powiadomić oskarżonego za pokwito-
waniem.

Kopię postanowienia wysłać do prokuratora.

Śledczy (—)
„Wyrażam zgodę” ^cZast[ępcą] ^cNacz[elnika] Oddziału Specjalnego UNKWD
st[arszy] lejtenant B[ezpieczeństwa] P[aństwowego] (—) (Kozłow)

Z niniejszym postanowieniem zapoznano mnie „20” listopada 1940 r.

Podpis oskarżonego (—) Wróblewski Zdzisław

„УТВЕРЖДАЮ”
Зам. Нач. УНКГБ по ЛО
Капитан Госбезопасности
(—) (МИХАЙЛОВ)
„4” декабря 1941⁴ г.

По след. делу № 56160

ОБВИНИТЕЛЬНОЕ ЗАКЛЮЧЕНИЕ

По обвинению ВРУБЛЕВСКОГО
Здислава-Казимира Яновича
по ст. 54-13 УК УССР

В 10-е отделение РКМ г. Львова поступили сведения о том, что ВРУБЛЕВСКИЙ Здислав-Казимир Янович был полицейским бывш. польской полиции и вел борьбу с революционным движением в Западной Украине.

На основании этих данных ВРУБЛЕВСКИЙ 17/IX-40 г. был арестован и привлечен к следствию в качестве обвиняемого.

Проведенным по делу следствием установлено:

ВРУБЛЕВСКИЙ в 1897 году пошел добровольцем в австрийскую армию, во время службы в австрийской армии окончил школу капралов (л.д. 13). В 1900 году поступил на службу в бывш. австрийскую полицию в чине сержанта (л.д. 13, 27, 30).

С 1914 г. по 1918 г. занимал должность коменданта отделения полиции (л.д. 14, 30). С 1919 года по 1924 год служил в бывш. польской полиции комендантом отделения полиции, а конец 1923 и начало 1924 года был зам. коменданта полиции Бориславского уезда (л.д. 14, 30, 32).

Несколько раз руководил группами полицейских по подавлению забастовки студентов и рабочих гор. Львова. Во время службы в полиции защищал интересы бывш. польского государства, боролся с рев. движением в Западной Украине (л.д. 16, 17, 28, 30).

На основании изложенного ОБВИНЯЕТСЯ:

ВРУБЛЕВСКИЙ Здислав-Казимир Янович, 1880 г. рождения, уроженец г. Подволочиск, поляк, гр-н СССР, из служащих, бывш. комендант отделения польской полиции, до ареста без определенных занятий, б/п, холост, житель города Львова —

в том, что служил в бывш. австрийской и польской полиции комендантом отделения полиции, неоднократно участвовал в подавлении

„ZATWIERDZAM”
Zas[ępcą] Nacz[elnika] UNKGB LO
Kapitan Bezpieczeństwa Państ[wowego]
(—) (MICHAJŁOW)
„4” grudnia 1941⁴ r.

Do sprawy śledczej Nr 56160

WNIOSEK OSKARŻAJĄCY

Z oskarżenia WRÓBLEWSKIEGO
Zdzisława-Kazimierza syna Jana
z art. 54-13 KK USRS

Do 10 Wydziału RKM m. Lwowa wpłynęły informacje o tym, że WRÓBLEWSKI Zdzisław-Kazimierz syn Jana był policjantem by[te]j policji polskiej i prowadził walkę z ruchem rewolucyjnym na Zachodniej Ukrainie.

Na podstawie tych danych 17/IX-40 r. WRÓBLEWSKI został aresztowany i poddany śledztwu w charakterze oskarżonego.

Przeprowadzone w sprawie śledztwo ustaliło:

WRÓBLEWSKI w 1897 roku zgłosił się ochotniczo do armii austriackiej, podczas służby w armii austriackiej ukończył szkołę dla kaprali (k.s. 13). W 1900 roku wstąpił na służbę do by[te]j policji austriackiej w stopniu sierżanta (k.s. 13, 27, 30).

Od 1914 r. do 1918 r. pełnił funkcję komendanta oddziału policji (k.s. 14, 30). Od 1919 roku do 1924 roku służył w by[te]j policji polskiej jako komendant oddziału policji, a pod koniec 1923 i na początku 1924 roku był zas[ępcą] komendanta policji powiatu borysławskiego (k.s. 14, 30, 32).

Kilka razy kierował grupami policjantów, które tłumili strajki studentów i robotników mias[ta] Lwowa. W czasie służby w policji bronił interesów by[te]go państwa polskiego, zwalczał ruch rew[olucyjny] na Zachodniej Ukrainie (k.s. 16, 17, 28, 30).

Na podstawie powyższego OSKARŻA SIĘ:

WRÓBLEWSKIEGO Zdzisława-Kazimierza syna Jana, ur. w 1880 r. w m. Podwołoczyska, Polaka, ob[ywatela] ZSRS, pochodzenie urzędnicze, by[te]go komendanta oddziału policji polskiej, przed aresztowaniem bez określonego zajęcia, b/p, kawalera, mieszkańca miasta Lwowa –

o to, że służył w by[te]j austriackiej i polskiej policji jako komendant oddziału policji, niejednokrotnie uczestniczył w tłumieniu strajków robotni-

рабочих и студенческих забастовок, т.е. в преступлении предусмотренном ст. 54-13 УК УССР.

Виновным себя в этом признал полностью, кроме того изобличается свидетельскими показаниями – 1) Куфальского, 2) Лябеги, 3) Низенькевича. Считая следствие по делу законченным, руководствуясь ст. 203-204 УПК УССР

ПОЛАГАЛ-БЫ:

Следдело № 56160 по обвинению ВРУБЛЕВСКОГО З.-К.Я. направить на рассмотрение Особого Совещания при НКВД СССР.

Следователь Следчасти УНКГБ по ЛО
Сержант Гос. Безопасности (КРИКУН) (—)

Присоединяюсь: Старш. Следователь УНКГБ (БРЯНЦЕВ) (—)

СОГЛАСЕН: Нач. Следчасти УНКГБ по ЛО
Старш. лейтенант госбезопасн.
(ШУМАКОВ) (—)

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

Город Львов, мая 12 дня 1941 года.

Пом. Прокурора Львовской области **НОВИЦКИЙ**, рассмотрев следственное дело № 56160 Управления НКГБ по Львовской области, по обвинению **ВРУБЛЕВСКОГО** Эдислава-Казимира Яновича по ст. 54-13 УК УССР.

НАШЕЛ:

Следствие по делу проведено достаточно, обвинительное заключение составлено в соответствии с материалами дела, обвиняемый **ВРУБЛЕВСКИЙ** при быв. польском государстве служил в полиции в чине коменданга, принимал участие в подавлении рабочих выступлений, что полностью изобличается в совершенном им преступлении, что предусмотрено ст. 54-13 УК УССР. А посему, руководствуясь постановлением президиума ЦИК и СНК СССР от 10.7.34 года.

ПОСТАНОВИЛ:

Обвинительное заключение утвердить, дело направить на рассмотрение Особого Совещания при НКВД СССР.

ПОМ. ОБЛ. ПРОКУРОРА ПО СПЕЦДЕЛАМ ЛО (—) (НОВИЦКИЙ)

„УТВЕРЖДАЮ” ПРОКУРОР ЛЬВОВСКОЙ ОБЛАСТИ (—) (ХАРИТОНОВ)

czych i studenckich, to jest o przestępstwo przewidziane art. 54-13 KK USRS.

Przyznał się do winy w całej rozciągłości, oprócz tego demaskują go zeznania świadków: 1) Kufalskiego, 2) Labiegi, 3) Nizinkiewicza. Uważając śledztwo w sprawie za zakończone, zgodnie z art. 203-204 KPK USRS

UWAŻAM, ŻE:

Akta śledcze Nr 56160 z oskarżenia WRÓBLEWSKIEGO Z.-K. J. skierować do rozpatrzenia na Kolegium Specjalne przy NKWD ZSRS.

Śledczy Jednostki Śled[czej] UNKGB LO

Sierżant Bezpieczeństwa Państ[wowego](KRIKUN) (—)

Przyłączam się: Starsz[y] Śledczy UNKGB (BRJANCEW) (—)

WYRAŻAM ZGODĘ: Nacz[elnik] Jednostki Śled[czej] UNKGB LO

Starsz[y] lejtenant bezpieczeń[stwa] państ[wowego]
(SZUMAKOW) (—)

POSTANOWIENIE

Miasto Lwów, dnia 12 maja 1941 roku.

Pom[ocnik] Prokuratora obwodu lwowskiego NOWICKI, po zapoznaniu się ze sprawą śledczą Nr 56160 Zarządu NKGB obwodu lwowskiego z oskarżenia WRÓBLEWSKIEGO Zdzisława-Kazimierza syna Jana z art. 54-13 KK USRS

STWIERDZIŁEM:

Śledztwo w sprawie przeprowadzono wystarczająco, wniosek oskarżający sporządzono zgodnie z materiałami sprawy, oskarżony WRÓBLEWSKI za czasów by[łego] państwa polskiego służył w policji jako komendant, brał udział w tłumieniu wystąpień robotniczych, co w pełni określa popełnione przez niego przestępstwo przewidziane art. 54-13 KK USRS. Dlatego też, kierując się postanowieniem prezydium CIK i SNK ZSRS z 10.7.34 roku

POSTANOWIŁEM:

Wniosek oskarżający zatwierdzić, sprawę skierować do rozpatrzenia na Kolegium Specjalne przy NKWD ZSRS.

POM[OCNIK] OBW[ODOWEGO] PROKURATORA
DO SPRAW SPECJALNYCH LO

(—) (NOWICKI)

„ZATWIERDZAM” PROKURATOR OBWODU LWOWSKIEGO

(—) (CHARITONOW)

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

1941 года июня „22” дня, Следователь Следчасти УГБ НКВД УССР _____ госбезопасности Костенко рассмотрев след. дело № 56160 по обвинению Врублевского Здислава-Казимира Яновича по ст. 54-13 УК УССР

НАШЕЛ:

Следствием установлено, что Врублевский З.К.Я. с 1919 г. по 1924 год служил в б. польской полиции, комендантом отделения полиции. Руководил группами полицейских по подавлению забастовок студентов и рабочих гор. Львова.

Обвинительное заключение соответствует материалам следствия, имеющимся в деле.

ПОСТАНОВИЛ:

Согласиться с предложением УНКВД по Львовской области, дело по обвинению Врублевского З.К.Я. направить на рассмотрение Особого Совещания НКВД СССР.

“СТ.” СЛЕДОВАТЕЛЬ СЛЕД. ЧАСТИ “УГБ” НКВД УССР
_____ ГОСБЕЗОПАСНОСТИ

(КОСТЕНКО) (—)

„СОГЛАСЕН”

“ПОМ.” НАЧАЛЬНИК СЛЕД. ЧАСТИ
УГБ НКВД УССР

“МЛ. Л-Т” ГОСБЕЗОПАСНОСТИ

(—)

„СОГЛАСЕН”

Начальник I спецотдела

НКВД СССР

„1” II 1942 г.

гор. Свердловск

СПРАВКА

“Переданное” полученное “194 г.” на рассмотрение Особого совещания при НКВД СССР следственное дело за № 56160 по обвинению Врублевского Здислава-Казимира Яновича эвакуированного в связи с военной обстановкой из прифронтовой полосы и необнаруженного в тюрьмах, с рассмотрения Особого совещания при НКВД СССР снято

POSTANOWIENIE

1941 roku czerwca „22” dnia, Śledczy Jednostki Śled[czej] UGB NKWD USRS _____ bezpieczeństwa państwowego Kostienko rozpa-trzywszy sprawę śledczą Nr 56160 z oskarżenia Wróblewskiego Zdzista-wa- -Kazimierza syna Jana z art. 54-13 KK USRS.

STWIERDZIŁEM:

Ustalono w śledztwie, że Wróblewski Z. K. J. od 1919 r. do 1924 roku służył w b[ylej] policji polskiej jako komendant oddziału policji. Kierował grupami policjantów tłumiącymi strajki studentów i robotników mias[ta] Lwowa.

Wniosek oskarżający jest zgodny z materiałami śledztwa znajdują-cymi się w aktach.

POSTANOWIŁEM:

Wyrazić zgodę na propozycję UNKWD obwodu lwowskiego, sprawę z oskarżenia Wróblewskiego Z. K. J. skierować do rozpatrzenia przez Kolegium Specjalne NKWD ZSRS.

^cST[ARSZY]^c ŚLED CZY JEDNOSTKI
ŚLED CZEJ ^bUGB^b ^dNKWD^d USRS
____ BEZPIECZEŃSTWA PAŃST[WOWEGO]
(KOSTIENKO) (—)

„WYRAŻAM ZGODĘ” ^cPOM^c NACZELNIK JEDNOSTKI ŚLED[CZEJ]
UGB NKWD USRS
^cMŁ.LEJT.^c BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTW. (—)

„WYRAŻAM ZGODĘ”
Naczelnik 1 Oddziału Specjalnego
NKWD ZSRS
„1” II 1942 r.
m. Swierdłowski

INFORMACJA

^bPrzekazana^b otrzymana ^b194 r.^b do rozpatrzenia przez Kolegium Specjalne przy NKWD ZSRS sprawa śledczą Nr 56160 z oskarżenia Wróblewskiego Zdzistawa-Kazimierza syna Jana ewakuowanego ze strefy przyfrontowej w związku z sytuacją wojenną i nie odnalezionego w wię-zieniach, została zdjęta z porządku obrad Kolegium Specjalnego przy

за отсутствием сведений о местосодержании обвиняемого и сдано на временное хранение в архив 1-го спецотдела НКВД СССР⁵.

Дело взято на контроль в 5-м отделении 1-го спецотдела НКВД СССР.

Начальник 4 отделения 1 спецотдела
НКВД СССР (—)
Ст. оперуполномоченный (—)

Примітки

- а-а Підкреслено від руки.
- б-б Перекреслено від руки.
- в-в Вписано від руки.
- г-г Скорочення НКВД виправлено від руки на НКГБ.

¹ Можливо, що це переведений на пенсію ст. пшодовнік Владислав Кунз, нар. 1889 в Сокалі, заарештований у Львові 9.4.1940. Згадуваний в „українському списку” під № 1604. (*Śladem zbrodni katyńskiej*).

² Це може бути надкомісар ПП Казімеж Менсович, який з 1936 працював у самостійному військовому секторі Головного Командування ПП.

³ Можливо, що це комісар ПП Вінценти Серета, прізвище якого згадується в „українському списку” під № 2649. (*Śladem zbrodni katyńskiej*).

⁴ Помилка, повинно бути 1940 р.

⁵ Здислав Врублевський був розстріляний 26.6.1941 у в'язниці у Львові. (ЦА МВСІА, № У/І/121/Ф).

NKWD ZSRS z powodu braku informacji o miejscu pobytu oskarżonego i przekazana do tymczasowego przechowania w archiwum 1 Oddziału Specjalnego NKWD ZSRS.⁵

Sprawę wzięto do skontrolowania w 5 Wydziale 1 Oddziału Specjalnego NKWD ZSRS.

**Naczelnik 4 Wydziału 1 Oddziału Specjalnego
NKWD ZSRS (—)**

St[arszy] oficer operacyjny (—)

Przypisy

- a-a podkreślono odręcznie
- b-b skreślono odręcznie
- c-c wpisano odręcznie
- d-d skrót NKWD poprawiono odręcznie na NKGB

¹ Być może jest to emerytowany st. przod. Władysław Kunz ur. 1889 w Sokalu, aresztowany we Lwowie 9.4.1940. Wymieniany na tzw. liście ukraińskiej pod nr 1604. *Śladem zbrodni katyńskiej.*

² Wydaje się, że może to być nadkomisarz PP Kazimierz Mięśowicz, od 1936 zatrudniony w samodzielnym referacie wojskowym Komendy Głównej PP.

³ Być może jest to komisarz PP Wincenty Sereda, którego nazwisko wymieniane jest na tzw. liście ukraińskiej pod nr 2649. *Śladem zbrodni katyńskiej.*

⁴ Błąd, powinno być: 1940 r.

⁵ Zdzisław Wróblewski został rozstrzelany 26.6.1941 w więzieniu we Lwowie. CA MSWiA, sygn. U I/121/F.

ЧАСТИНА ТРЕТЯ

ПРОБЛЕМИ ПІДПІЛЛЯ

CZĘŚĆ TRZECIA

PROBLEMY KONSPIRACJI

№ 1

21.X.1939–24.VIII.1940, Коломия

**Справа 18 членів польської молодіжної
підпільної організації у Коломиї**

ДА СБУ (Івано-Франківськ), справа № 32339

Nr 1

21 X 1939–24 VIII 1940 Kołomyja

**Sprawa 18 członków polskiej młodzieżowej organizacji
konspiracyjnej w Kołomyi**

PA SBU (Iwanofrankiwnsk), sygn. arch. 32339

„УТВЕРЖДАЮ”
НАЧ. УНКВД ПО СТАНИСЛАВСКОЙ ОБЛ.
КАПИТАН ГОСБЕЗОПАСНОСТИ
(—) (МИХАЙЛОВ)

а-Согласен
Облпрокурор (—)
3/1 40 г.^а

а-Продовження слідства підтримую
Прокурор
м. Коломиї (—) (Рак)
20.12.39 р.^а

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

1939 года декабря „20” дня, Я Нач. Уездного Отдела НКВД Мл. Лейтенант Госбезопасности ГОЛУБЧИКОВ, сего числа рассмотрев дело по обвинению гр-н: КАЛИТА Мячеслава Томашевича, ЛЯУТЕРБАХА Тадеуша Викторовича, ЖИБУРА Збигнева Иосифовича, ДАЛЬМАН Марьяна Рудольфовича, ГРАНОВСКОГО Мячеслава Владиславовича¹, КОСОВСКОГО Марьяна Казимировича, ТХУЖЕВСКОГО Зенона Казимировича², ЛЯУТЕРБАХ Евгения Рашаровича, ШЕСТАКА Романа Алексеевича, БЬЕССКОГО Тадея Максимовича, СОСВИЧА Казимира Игнатовича, АБРАГАМОВИЧА Людвиг Петровича, СЕМЯК Леона Яновича, ПРАГЕРА Фердинанда Карловича, ТЕРЛЕЦКОГО Петра Михайловича и ЯЕКОВЯКА Яна-Юзефа Яновича по ст.ст. 54-2, 54-11, 54-6 и 54-8 УК УССР.

НАШЕЛ:

Поименованные гр-не изобличаются в проводимой ими контр-революционной повстанческой, шпионско-террористической деятельности, направленной на свержение Сов. власти. Материалами следствия и признанием самих обвиняемых виновность их вполне доказана. По делу необходимо собрать ряд материалов и допросить свидетелей БРАШУВНА, ПАВЛИШИНА и других.

Принимая во внимание, что срок ведения следствия по делу и содержание обвиняемых под стражей истек, а для проведения указанных выше следственных мероприятий, требуется затрата дополнительного времени, а поэтому руководствуясь ст. 113^а УПК УССР.

ПОСТАНОВИЛ:

Возбудить ходатайство перед прокурором Станиславской области о продлении срока ведения следствия и содержания обвиняемых: КАЛИТА М.Т., ЛЯУТЕРБАХ Т.В., ЖИБУРА З.И., ДАЛЬМАН М.Р., ГРАНОВСКОГО М.В., КОСОВСКОГО М.К., ТХУЖЕВСКОГО З.К., ЛЯУТЕРБАХ

„ZATWIERDZAM”
NACZ[ELNIK] UNKWD OBW[ODU] STANISŁAWOWSKIEGO
KAPITAN BEZPIECZEŃSTWA PAŃST[WOWEGO]
(—) (MICHAJŁOW)

^aWyrażam zgodę
Obwodowy prokurator (—)
3/I 40 r.^a

^aZatwierdzam przedłużenie śledztwa
Prokurator
m. Kołomyi (—) (Rak)
20.12.39 rok^a

POSTANOWIENIE

Dnia „20” grudnia 1939 roku. Ja, Nacz[elnik] Powiatowego Oddziału NKWD Mł. Lejtenant Bezpieczeństwa Państ[wowego] GOŁUBCZYKOW, po zapoznaniu się w dniu dzisiejszym ze sprawą z oskarżenia ob[ywateli]: KALITY Mieczysława syna Tomasza, LAUTERBACHA Tadeusza syna Wiktora, ŻYBURY Zbigniewa syna Józefa, DALMANA Mariana syna Rudolfa, GRONOWSKIEGO Mieczysława syna Władysława¹, KOSOWSKIEGO Mariana syna Kazimierza, TCHÓRZEWSKIEGO Zenona syna Kazimierza², LAUTERBACHA Eugeniusza syna Ryszarda, SZESTAKA Romana syna Aleksego, BIJEWSKIEGO Tadeusza syna Maksymiliana, SAJEWICZA Kazimierza syna Ignacego, ABRAHAMOWICZA Ludwika syna Piotra, SIEMIAKA Leona syna Jana, PRAGIERA Ferdynanda syna Karola, TERLECKIEGO Piotra syna Michała i JANKOWIAKA Jana Józefa syna Jana z art. art. 54-2, 54-11, 54-6 i 54-8 KK USRS

STWIERDZIŁEM:

Wymienieni obywatele zostali zdemaskowani jako prowadzący działalność kontrewolucyjną, powstańczą, szpiegowsko-terrorystyczną, ukierunkowaną na obalenie *Sowwłasti*. Na podstawie materiałów śledztwa i przyznania się samych oskarżonych, wina ich została w pełni udowodniona. W sprawie należy zebrać niektóre materiały i przesłuchać świadków BROSZÓWNEJ, PAWLISZYNA i innych.

Biorąc pod uwagę, że termin prowadzenia śledztwa w sprawie oraz trzymania oskarżonych w areszcie upłynął, a do przeprowadzenia wymienionych czynności śledczych potrzebny będzie dodatkowy czas, kierując się art. ^a113^a KPK USRS

POSTANOWIŁEM:

Wszczęć starania u prokuratora obwodu stanisławowskiego w sprawie przedłużenia terminu prowadzenia śledztwa i trzymania w areszcie oskarżonych: KALITY M.T., LAUTERBACHA T.W., ŻYBURY Z.J., DALMANA M.R., GRONOWSKIEGO M.W., KOSOWSKIEGO M.K., TCHÓRZE-

Е.Р., ШЕСТАКА Р.А., БЬЕССКОГО Т.М., СОСВИЧА К.И., АБРАГАМОВИЧА Л.П., СЕМЯК Л.Я., ПРАГЕРА Ф.К., ТЕРЛЕЦКОГО П.М. и ЯНКОВЯКА Яна-Юзефа Яновича, под стражей сроком на один месяц, т.е. до 21-го Января 1940 года.

НАЧ. УЕЗДНОГО ОТДЕЛА НКВД
КОЛОМИЕВСКОГО УЕЗДА
МЛ. ЛЕЙТЕНАНТ ГОСБЕЗОПАСНОСТИ
(—) (ГОЛУБЧИКОВ)

„УТВЕРЖДАЮ”
Нач. УНКВД по С/Обл.
Капитан Госбезопасн.
(—) (МИХАЙЛОВ)
„ 4-4 ” апреля 1940

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

Город Коломия 1939 года января 15 дня, Я, Нач. Уездного Отдела НКВД Мл. Лейтенант Госбезопасности ГОЛУБЧИКОВ, рассмотрев следственное дело № 27313 по обвинению КАЛИТЫ, ЛЯУТЕРБАХ, ЖИБУРЫ, КОСОВСКОГО и других в количестве 18 человек по ст. 54-2, 54-8, 54-6 и 55^г-11 УК УССР.

НАШЕЛ:

Имеющимися материалами следствия устанавливается, что кроме КАЛИТЫ, ЛЯУТЕРБАХА, ЖИБУРЫ и других, к вскрытой повстанческой организации также принадлежали: ПАВЛИШИН, КРУШЕЛЬНИЦКИЙ, БРОШ Янина, БАРАНЮК Роман, ЧАРДЕЦКИЙ и ксенз польского костела МАРУЩАК.

В следствии того, что в отношении указанных лиц требуется провести ряд дополнительных следственных мероприятий, кроме того один из них ПАВЛИШИН скрылся за границу по этому

ПОСТАНОВИЛ:

Материал следствия в отношении ПАВЛИШИНА, КРУШЕЛЬНИЦКОГО, БРОШ Янина, БАРАНЮК Романа, ЧАРДЕЦКОГО и ксенза костела МАРУЩАК, выделить в самостоятельное производство.

НАЧАЛЬНИК УЕЗДНОГО ОТДЕЛА НКВД г. КОЛОМИЯ
МЛ. ЛЕЙТЕНАНТ ГОСБЕЗОПАСНОСТИ
(—) (ГОЛУБЧИКОВ)

WSKIEGO Z.K., LAUTERBACHA E.R., SZESTAKA R.A., BIJEWSKIEGO T.M., SAJEWICZA K.J., ABRAHAMOWICZA L.P., SIEMIAKA L.J., PRAGIERA F.K., TERLECKIEGO P.M. i JANKOWIAKA Jana Józefa syna Jana o jeden miesiąc, tzn. do 21 stycznia 1940 roku.

NACZ[ELNIK] POWIATOWEGO ODDZIAŁU NKWD
POWIATU KOŁOMYJSKIEGO
MŁ[ODSZY] LEJTENANT BEZPIECZEŃSTWA PAŃST[WOWEGO]
(—) (GOŁUBCZYKOW)

„ZATWIERDZAM”
Nacz[elnik] UNKWD SO
Kapitan Bezpieczeństwa Państwowego
(—) (MICHAJŁOW)
„4-4” kwietnia 1940 r.

POSTANOWIENIE

Miasto Kołomyja dnia 15 stycznia 1939 roku. Ja, Nacz[elnik] Powiatowego Oddziału NKWD Mł. Lejtenant Bezpieczeństwa Państ[wowego] GOŁUBCZYKOW, po zapoznaniu się ze sprawą śledczą Nr 27313 z oskarżenia KALITY, LAUTERBACHA, ŻYBURY, KOSOWSKIEGO i innych w liczbie 18 ludzi z art. 54-2, 54-8, 54-6 oraz 55^d-11 KK USRS

STWIERDZIŁEM:

Na podstawie posiadanych materiałów śledczych ustala się, że oprócz KALITY, LAUTERBACHA, ŻYBURY i innych, do wykrytej organizacji powstańczej należeli również: PAWLISZYN, KRUSZELNICKI, BROSZ Janina, BARANIUK Roman, CZARDECKI oraz ksiądz polskiego kościoła MARUSZCZAK.

W związku z tym, że w stosunku do wymienionych osób należy przeprowadzić szereg dodatkowych czynności śledczych, a oprócz tego jeden z nich, PAWLISZYN zbiegł za granicę

POSTANOWIŁEM:

Materiały śledcze dotyczące PAWLISZYNA, KRUSZELNICKIEGO, BROSZ Janiny, BARANIUKA Romana, CZARDECKIEGO oraz księdza MARUSZCZAKA wydzielić w odrębną sprawę.

NACZELNIK POWIATOWEGO ODDZIAŁU NKWD m. KOŁOMYI
MŁ[ODSZY] LEJTENANT BEZPIECZEŃSTWA PAŃST[WOWEGO]
(—) (GOŁUBCZYKOW)

„УТВЕРЖДАЮ”
зам. НАЧ. УНКВД
СТАНИСЛАВСКОЙ ОБЛ.
КАПИТАН ГОСБЕЗОПАСНОСТИ
(—) (МИХАЙЛОВ)
„ ” января 1939^с года

СОГЛАСЕН:
Прокурор гор. Коломия (—) Рак
„18” января 1940 года

ОБВИНИТЕЛЬНОЕ ЗАКЛЮЧЕНИЕ

По следственному делу №

по обвинению **КАЛИТА** Мячеслава Томашевича, **ЛЯУТЕРБАХ** Тадеуша Викторовича, **ЖИБУРА** Збигнев Иосифовича, **ДАЛЬМАНА** Марьяна Иосифовича, **ГРАНОВСКОГО** Мячеслава Владиславовича, **КОСОВСКОГО** Марьяна Казимировича, **ТХУЖЕВСКОГО** Зенона Казимировича, **ЛЯУТЕРБАХА** Евгения Ришардовича, **ШЕСТАКА** Романа Алексеевича, **БЬЕССКОГО** Тадея Максимовича, **СЕМЯК** Леона Яновича по ст. 54-2, 54-6, 54-8, 54-11 УК УССР.

САЕВИЧА Казимира Игнатовича, **ПИСКОЗУБА** Тадеуша Антоновича, **АБРАГОМОВИЧА** Евгения Петровича по ст. 54-12 УК УССР.

ПРАГЕР Фердинанда Карловича, **ТЕРЛЕЦКОГО** Петра Михайловича, **ЯНКОВЯК** Яна Яновича, **БРИНЬК** Радомира Францишевича по ст. 54-12 УК УССР.

В период разгрома и очищения Западной Украины и Белоруссии от польских войск и с приходом Красной Армии в гор. Коломия, в опер-чеккистскую группу поступили данные о том, что в гор. Коломия организована и готовится к вооруженному восстанию к.р. организация в плане которой намечено совершить ряд террористических актов над Советскими руководителями и местными активистами в день выборов делегатов на Украинское Народное Собрание, т.е. 22-го октября 1939 г.

На основании этих данных Коломиевской опер-чеккистск. группой 21-го октября 1939 г. были арестованы: **КАЛИТА**, **ЛЯУТЕРБАХ**, **ЖИБУРА**, **ГРАНОВСКИЙ** и др.

ПРОИЗВЕДЕННЫМ ПО ДАННОМУ ДЕЛУ РАССЛЕДОВАНИЕМ установлено:

Во время отступления польских войск в Румынию и Венгрию, прихода частей Красной Армии на территорию Западной Украины, отступающие офицеры польской армии проводили широкую антисоветскую пропанду.

„ZATWIERDZAM”
a-Zast. a NACZ. UNKWD OBW[ODU]
STANISŁAWOWSKIEGO
KAPITAN BEZPIECZEŃSTWA
PAŃSTWOWEGO
(—) (MICHAJŁOW)
„ ” stycznia 1939^f roku

WYRAŻAM ZGODĘ:
Prokurator m. Kołomyja (—) Rak
„18” stycznia 1940 roku

WNIOSEK OSKARŻAJĄCY

W sprawie śledczej Nr

z oskarżenia **KALITY** Mieczysława syna Tomasza, **LAUTERBACHA** Tadeusza syna Wiktora, **ŻYBURY** Zbigniewa syna Józefa, **DALMANA** Mariana syna Józefa, **GRONOWSKIEGO** Mieczysława syna Władysława, **KOSOWSKIEGO** Mariana syna Kazimierza, **TCHÓRZEWSKIEGO** Zenona syna Kazimierza, **LAUTERBACHA** Eugeniusza syna Ryszarda, **SZESTAKA** Romana syna Aleksęgo, **BIJEWSKIEGO** Tadeusza syna Maksymiliana, **SIEMIAKA** Leona syna Jana z art. 54-2, 54-6, 54-8, 54-11 KK USRS.

SAJEWICZA Kazimierza syna Ignacego, **PISKOZUBA** Tadeusza syna Antoniego, **ABRAHAMOWICZA** Eugeniusza syna Piotra z art. 54-12 KK USRS.

PRAGIERA Ferdynanda syna Karola, **TERLECKIEGO** Piotra syna Michała, **JANKOWIAKA** Jana syna Jana, **BRYŃKO** Radomira syna Franciszka z art. 54-12 KK USRS.

Po rozgromieniu armii polskiej i oczyszczeniu z wojska polskiego Zachodniej Ukrainy oraz Białorusi, po wkroczeniu Armii Czerwonej do m. Kołomyja wpłynęły do grupy oper[acyjno]-czekistowskiej informacje o tym, że w m. Kołomyi została zorganizowana i przygotowuje się do zbrojnego powstania organizacja k.r., która planuje przeprowadzenie w dniu wyborów delegatów do Ukraińskiego Zgromadzenia Ludowego, tzn. 22 października 1939 r., szeregu aktów terrorystycznych skierowanych przeciwko kierownikom sowieckim oraz miejscowym aktywistom.

Na podstawie powyższych danych kołomyjska grupa operacyjno-czekistowska 21 października 1939 r. aresztowała: **KALITĘ**, **LAUTERBACHA**, **ŻYBURĘ**, **GRONOWSKIEGO** i in[nych].

PRZEPROWADZONE W DANEJ SPRAWIE DOCHODZENIE ustaliło:

Podczas wycofywania się wojsk polskich do Rumunii i Węgier i z chwilą wkroczenia oddziałów Armii Czerwonej na tereny Zachodniej Ukrainy, wycofujący się oficerowie armii polskiej prowadzili szeroką propagandę antysowiecką.

Они говорили, что большевики будут проводить террор над польским населением. Во избежание этого они рекомендовали, что-бы все способные воевать отступали с ними, а те которые остаются на местах должны объединиться в организации могущие поднять восстание внутри страны, когда польские войска совершат нападение со стороны Румынии и Венгрии при помощи других государств.

Все это было воспринято частью антисоветски, патриотически настроенной польской молодежью из числа студентов и главным образом сынов офицеров, полицейских, служивших в польской армии и других проживающих в гор. Коломия, которые и объединились в подпольную контр-революционную организацию в количестве 20 человек во главе которой стал КАЛИТА (л.д. 1-80).

Контрреволюционная организация поставила себе задачу вести борьбу с Советской Властью в Западной Украине путем: шпионажа, террористических актов и вооруженного восстания.

Для чего организованы и были созданы 4-е отдела:

I-й отдел – шпионский-женский – во главе с ЛЯУТЕРБАХ Тадеуш, задачей которого являлось :

а) сбор сведений военного характера – дислокация, количество и виды вооружений частей РККА в Коломийском уезде.

б) Учет активных работников способствующих созданию и укреплению Советской Власти в Коломии.

в) Приобретение и подготовка конспиративных квартир для собраний организации и изучение санитарной службы (л.д. 22-23-68).

II-й отдел во главе с ДАЛЬМАНОМ задачи которого :

а) сбор рапортов от членов к/р организации о проделанной ими работе.

б) Сбор и хранение оружия.

в) Расклеивание по городу листовок.

г) Связь с организациями на перефирии (л.д. 22-23 и 68).

III-й отдел вербовочный (привлекать в контрреволюционную организацию новых членов), руководителями являлись ЖИБУРА, КРУШАНИЦКИЙ и ШЕСТАК.

IV отдел пропаганда руководителем которого был ГРАНОВСКИЙ, задачей отдела:

а) приготовление контрреволюционных листовок.

б) Проведение докладов на различные патриотические темы (л.д. 22-23, 53, 68).

По выработаному плану контрреволюционная организация и приступила к активному его исполнению: вовлеченные новые члены собирали шпионские сведения, проводили собрания на конспиративной квартире, выявляли лиц лояльных Советской Власти и готовили террористический акт на день выборов в Украинское Народное Со-

Mówili, że bolszewicy będą terroryzować ludność polską. Dla uniknięcia tego proponowali zdolnym do walki wycofanie się razem z nimi, zaś tym, którzy pozostaną, zjednoczenie się i utworzenie organizacji mogącej wywołać powstanie od wewnątrz, gdy polskie wojska z pomocą innych państw przystąpią do ataku z terenów Rumunii i Węgier.

Przekonało to nastawioną antysowiecko patriotyczną część polskiej młodzieży spośród studentów, zwłaszcza synów oficerów, policjantów, służących w armii polskiej i innych mieszkańców m. Kołomyja, którzy zjednoczyli się w podziemnej organizacji kontrrewolucyjnej liczącej 20 ludzi z KALITĄ na czele (k.s. 1–80).

Organizacja kontrrewolucyjna postawiła sobie za zadanie prowadzenie walki z Władzą Sowiecką na Zachodniej Ukrainie poprzez: szpiegostwo, akty terrorystyczne i powstanie zbrojne.

W tym celu zorganizowano i utworzono 4 oddziały:

I oddział – szpiegowski-kobięcy z LAUTERBACHEM Tadeuszem na czele, którego zadaniem było:

a) Zbieranie informacji o charakterze wojskowym – dyslokacja, ilość oraz rodzaj uzbrojenia oddziałów RKKA w powiecie kołomyjskim.

b) Ewidencja aktywnych pracowników, którzy przyczynili się do utworzenia i umocnienia Władzy Sowieckiej w Kołomyi.

c) Wyszukanie i przygotowanie lokali konspiracyjnych dla zebrań organizacji oraz szkolenia sanitarnego (k.s. 22–23–68).

II oddział, na którego czele stał DALMAN, miał za zadanie:

a) Zbieranie raportów od członków organizacji k/r o wykonanej pracy.

b) Gromadzenie i przechowywanie broni.

c) Rozklejanie ulotek w mieście.

d) Łączność z organizacjami w terenie (k.s. 22–23 i 68).

III oddział werbunkowy (wciąganie do organizacji kontrrewolucyjnej nowych członków), którego kierownikami byli ŻYBURA, KRUSZELNICKI i SZESTAK.

IV oddział propagandy – kierował nim GRONOWSKI, zadania oddziału:

a) Przygotowywanie ulotek kontrrewolucyjnych.

b) Wygłaszanie odczytów na różne tematy patriotyczne (k.s. 22–23, 53, 68).

Zgodnie z opracowanym planem, organizacja kontrrewolucyjna przystąpiła czynnie do jego realizacji: zwerbowani nowi członkowie zbierali informacje szpiegowskie, odbywali zebrania w lokalu konspiracyjnym, ustalali osoby lojalne wobec Władzy Sowieckiej oraz przygotowywali akt terrorystyczny na dzień wyborów do Ukraińskiego Zgromadzenia Ludowego. Wszystko to odbywało się w głębokiej konspiracji i każdy członek posiadał swój pseudonim (k.s. 28, 89, 94, 95, 105–106).

брание. Все это проходило в строгой конспирации и каждый из участников имел свой псевдоним (л.д. 28, 89, 94, 95, 105–106).

Деятельность каждого из участников в контрреволюционной организации выражается в следующем:

1. КАЛИТА МЯЧЕСЛАВ ТОМАШЕВИЧ (псевдоним – „ГРАНИТ”) проживая в гор. Коломия 25-го октября организовал и был руководителем по день ареста Коломийской контрреволюционной организации (л.д. 2–15, 14–31, 32).

Лично сам завербовал в контрреволюционную организацию ЛЯУТЕРБАХ, КОСОВСКОГО, ЖИБУРУ, ГРАНОВСКОГО и др. (л.д. 2–4, 31, 60, 91).

Составил план действия контрреволюционной организации (л.д. 22, 68–69).

Утверждал совершение террористических актов над активом лояльным Советской Власти (ВЕСЕЛОВСКИМ и др. л.д. 12, 105, 114).

Собирал от участников контрреволюционной организации сведения шпионского характера (л.д. 23, 105–106).

Перед выборами делегатов в Украинское Народное Собрание дал задание участникам организации написать контрреволюционные листовки и лично сам написал десять контрреволюционных листовок (л.д. 4...).

Кроме этого выезжал в г.Городенко для организации и вербовки новых членов в подпольную организацию (л.д. 242–243, 262).

2. ЛЯУТЕРБАХ Тадеуш Викторович завербован организацией в начале октября 1939 года шефом КАЛИТОЙ (л.д. Т. II л.д. 31–32). Являясь заместителем шефа контрреволюционной организацией – КАЛИТЫ вел активную борьбу против рабочего класса и Советской Власти.

Принимал от членов организации а также и сам собирал сведения шпионского характера (Т. II л.д. 60–80, 106, 105, 155–162).

Вербовал в к/революционную организацию новых членов ЛЯУТЕРБАХ Евгений и другие (Т. II л.д. 155–162).

Ездил во Львов для установления связи и приобретения ядов (Т. II л.д. 37–38, 160–161).

Хранил документы к/революционной организации (Т. I л.д. 10–11, Т. II л.д. 66–67–70).

3. ЖИБУРА Збигнев Иосифович являлся активным членом к/революционной организации существовавшей в г. Коломия, в которую был завербован 25-го сентября 1939 года шефом КАЛИТОЙ под псевдонимом „ЯЩУР” (Т. II л.д. 28, 34, 60–80, 89, 94).

По заданию КАЛИТЫ ЖИБУРА вербовал новых членов в к/революционную организацию (Т. II л.д. 70–71, 242–261).

Działalność każdego z członków organizacji kontrrewolucyjnej przedstawiała się następująco:

1. **KALITA MIECZYŚIAW** syn **TOMASZA** (pseudonim – „GRANIT”) mieszkając w m. Kołomyi, 25 września zorganizował i kierował aż do dnia aresztowania kołomyjską organizacją kontrrewolucyjną (k.s. 2–15, 14–31, 32).

Osobiście zwerbował do organizacji kontrrewolucyjnej **LAUTERBACHA**, **KOSOWSKIEGO**, **ŻYBURE**, **GRONOWSKIEGO** i innych (k.s. 2–4, 31, 60, 91).

Opracował plan działania organizacji kontrrewolucyjnej (k.s. 22, 68–69).

Zatwierdzał dokonywanie aktów terrorystycznych przeciwko aktywowi lojalnemu wobec Władzy Sowieckiej (**WESOŁOWSKIEMU** i in[nym], k.s. 12, 105, 114).

Zbierał od członków organizacji kontrrewolucyjnej informacje o charakterze szpiegowskim (k.s. 23, 105–106).

Przed wyborami delegatów do Ukraińskiego Zgromadzenia Ludowego polecił członkom organizacji napisanie ulotek kontrrewolucyjnych i osobiście napisał dziesięć ulotek kontrrewolucyjnych (k.s. [?] 4 ...).

Oprócz tego wyjeżdżał do m. Horodenki w celu zorganizowania i zwerbowania nowych członków do organizacji podziemnej (k.s. 242–243, 262).

2. **LAUTERBACH Tadeusz** syn **Wiktora** został zwerbowany do organizacji na początku października 1939 roku przez szefa **KALITĘ** (k.s. T II, k.s. 31–32).

Będąc zastępcą szefa organizacji kontrrewolucyjnej – **KALITY**, prowadził aktywną walkę przeciwko klasie robotniczej i Władzy Sowieckiej.

Otrzymywał od członków organizacji, jak również sam zbierał, informacje o charakterze szpiegowskim (T II, k.s. 60–80, 106, 105, 155–162).

Werbował do organizacji k/rewolucyjnej nowych członków – **LAUTERBACHA Eugeniusza** i in[nych] (T II, k.s. 155–162).

Jeździł do Lwowa w celu nawiązania łączności i zdobycia trucizn (T II, k.s. 37–38, 160–161).

Przechowywał dokumenty organizacji k/rewolucyjnej (T I, k.s. 10–11, T II, k.s. 66–67–70).

3. **ŻYBURA Zbigniew** syn **Józefa** jest aktywnym członkiem organizacji k/rewolucyjnej istniejącej w m. Kołomyi, do której został zwerbowany 25 września 1939 roku przez szefa **KALITĘ** pod pseudonimem „**JASZCZUR**” (T II, k.s. 28, 34, 60–80, 89, 94).

Na polecenie **KALITY**, **ŻYBURA** werbował nowych członków do organizacji k/rewolucyjnej (T II, k.s. 70–71, 242–261).

Собирал сведения шпионского характера, сообщал организации место расположения : штаба , войск и схему расположения (Т. II л.д. 62-78, ...).

Кроме этого выявлял лояльных лиц Советской Власти а также имел задание приобретать оружие (Т. II л.д. 51- 80).

4. ДАЛЬМАН Марьян Рудольфович являлся активным членом к/революционной организации в которую был завербован 1-го октября 1939 года ЖИБУРОЙ под псевдонимом „ЭМИЛЬ ДОЛГИЙ” (Т. II л.д. 28, 82).

По заданию КАЛИТЫ собирал сведения шпионского характера (Т. II л.д. 87-88, 16-59).

Вовлекал новых членов в к/революционную организацию ПАВЛИШИНА и др. (Т. II л.д. 1-39, 88).

Являлся руководителем II-го разведовательного отдела, проводил сбор рапортов от членов организации о проделанной работе, сбор и хранение оружия, расклеивание по городу листовок и связь с организациями на перифирии (Т. II л.д. 7, 22, 87, 105-106).

Кроме этого после ареста членов к/революционной организации скрывался от органов следствия и пытался бежать за границу (Т. II л.д. 82-83).

5. ГРАНОВСКИЙ МЕЧЕСЛАВ ВЛАДИСЛАВОВИЧ принимал активное участие в к/революционной организации, в которую был завербован 8-го октября 1939 года КАЛИТОЙ под псевдонимом „БЛЕНКЕТ” (Т. II л.д. 91-95, 1-39, 98, 156-162).

По заданию КАЛИТЫ ГРАНОВСКИЙ собирал сведения шпионского характера и писал рапорта (Т. II л.д. 93-94, 98-106).

Выявлял активистов и сочувствующих Советской Власти, им лично на ПРОЦ Владимира был написан рапорт руководителю организации КАЛИТЕ с заключением что ПРОЦ надо уничтожить (Т. II л.д. 94, 105-106).^{-г}

Написал пять листовок к/революционного характера (Т. II л.д. 93-94, 1-50, 105-106).

Кроме этого вовлекал новых членов в к/революционную организацию и являлся руководителем отдела пропаганды (Т. II л.д. 93-94, 98, 23).

6. КОСОВСКИЙ Марьян Казимирович в к/революционную организацию был завербован 17 октября 1939 года КАЛИТОЙ под псевдонимом „СТРУСЬ” (Т. II л.д. 28, 1-10, 30-39, 80, 159).

По заданию КАЛИТЫ вовлекал новых членов в к/революционную повстанченскую организацию: СЕМНИКА, ПИСКОЗУБА и других (Т. II л.д. 1-30, 113-117, 199-200, 210-213, 215-240).

Дал обязательство и подписал декларацию что будет вести активную борьбу за восстановление польского государства (Т. II л.д. 107-121, 135).

Zbierał informacje o charakterze szpiegowskim, informował organizację o rozmieszczeniu: sztabu, wojska i schemacie dyslokacji (T II, k.s. 62–78).

Oprócz tego ustalał osoby lojalne wobec Władzy Sowieckiej oraz do jego zadań należało gromadzenie broni (T II, k.s. 51–80).

4. DALMAN Marian syn Rudolfa jest aktywnym członkiem organizacji k/rewolucyjnej, do której został zwerbowany 1 października 1939 roku przez ŻYBURĘ pod pseudonimem „DŁUGI EMIL” (T II, k.s. 28, 82).

Na polecenie KALITY zbierał informacje o charakterze szpiegowskim (T II, k.s. 87–88, 16–59).

Wciągał nowych członków do organizacji k/rewolucyjnej – PAWLISZYNA i in[nych] (T II, k.s. 1–39, 88).

Kierował II oddziałem wywiadowczym, zbierał raporty o wykonanej pracy od członków organizacji, zbierał i przechowywał broń, rozklejał ulotki w mieście oraz [utrzymywał] łączność z organizacjami w terenie (T II, k.s. 7, 22, 87, 105–106).

Oprócz tego, po aresztowaniu członków organizacji k/rewolucyjnej ukrywał się przed organami śledczymi i próbował uciec za granicę (T II, k.s. 82–83).

5. GRONOWSKI MIECZYŚLAW syn WŁADYSŁAWA uczestniczył aktywnie w organizacji k/rewolucyjnej, do której został zwerbowany 8 października 1939 roku przez KALITĘ pod pseudonimem „BŁĘKIT” (T II, k.s. 91–95, 1–39, 98, 156–162).

Na rozkaz KALITY GRONOWSKI zbierał informacje o charakterze szpiegowskim i pisał raporty (T II, k.s. 93–94, 98–106).

^dUstalał aktywistów i osoby przychylne Władzy Sowieckiej, osobiście napisał raport do kierownika organizacji KALITY w sprawie PROCA Władimira z wnioskiem, że PROCA należy zlikwidować (T II, k.s. 94, 105–106).^d

Napisał pięć ulotek o charakterze k/rewolucyjnym (T II, k.s. 93–94, 1–50, 105–106).

Oprócz tego wciągał nowych członków do organizacji k/rewolucyjnej i był kierownikiem wydziału propagandy (T II, k.s. 93–94, 98, 23).

6. KOSOWSKI Marian syn Kazimierza został zwerbowany do organizacji k/rewolucyjnej 17 października 1939 roku przez KALITĘ pod pseudonimem „STRUŚ” (T II, k.s. 28, 1–10, 30–39, 80, 159).

Na polecenie KALITY wciągał nowych członków do powstańczej organizacji k/rewolucyjnej: SIEMIAKA, PISKOZUBA i innych (T II, k.s. 1–39, 113–117, 199–200, 210–213, 215–240).

Zobowiązał się i podpisał deklarację, że będzie aktywnie walczył o przywrócenie państwa polskiego (T II, k.s. 107–121–135).

7. ТХУЖЕВСКИЙ Зенон Казамирович в к/революционную организацию завербован КОСОВСКИМ 16 октября 1939 года под псевдонимом „ФОКА” или „МАМУД” (Т. II л.д. 117–138–154, 107–129, 1–39, 144–153).

Дал обязательство и подписал декларацию, что он будет вести активную борьбу за восстановление польского государства, против восстановления Советской Власти в Западной Украине (Т. II л.д. 137–154, 1–39).

8. ЛЯУТЕРБАХ Евгений Ришардович в к/революционную повстанческую организацию завербован ЛЯУТЕРБАХОМ Тадеушем 17 октября 1939 года (Т. II л.д. 156).

К/революционной организации ЛЯУТЕРБАХ псевдоним „КЛЕМПА” дал обязательство и подписал декларацию, что он будет вести активную борьбу за восстановление польского государства, против установления Советской Власти в Западной Украине путем террора, сбора шпионских материалов и контрреволюционной пропаганды (Т. II л.д. 152–162, 30–59, 76, 162).

Кроме этого по поручению КАЛИТЫ был секретарем к/революционной организации и хранил в своей квартире совместно с ЛЯУТЕРБАХОМ Тадеушем контрреволюционные листовки (т. I л.д. 10–11, 49–80, Т. II л.д. 156–162).

9. ШЕСТАК Роман Алексеевич в к/революционную организацию был завербован в октябре месяце 1939 года под псевдонимом „ЛИМ” (Т. 2 л.д. 1–28, 164).

Дал к/революционной организации обязательство и подписал декларацию, что будет вести борьбу с Советской властью путем террора, сбора шпионских материалов и вооруженного восстания (Т. 2 л.д. 169–170, 1–39).

Лично завербовал в к/революционную организацию новых членов: КОСОВСКОГО, БАРАНЮК (Т. 2 л.д. 164, 180–188).

Имел заданье от КАЛИТЫ приобрести для к/революционной организации яд (Т. 2 л.д. 164–185, 1–39, 40–50).

10. БЬЕССКИЙ Тадей Максимович в контрреволюционную организацию был завербован КАЛИТОЙ, подписал декларацию и дал обязательство вести борьбу с Советской властью за восстановление Польши (Т. 2 л.д. 190–196).

Имел задание от КАЛИТЫ совершить террористический акт на избирательном участке в день выборов делегатов на Украинское Народное Собрание (Т. 2 л.д. 190–194, 12).

Кроме этого имел поручение от КАЛИТЫ приобрести оружие для к/революционной организации (Т. 2 л.д. 194–195).

11. САЕВИЧ Казимир Игнатович в октябре месяце 1939 года знал от КОСОВСКОГО о том, что существует контрреволюционная организация,

7. TCHÓRZEWSKI Zenon syn Kazimierza został zwerbowany do organizacji k/rewolucyjnej przez KOSOWSKIEGO 16 października 1939 roku pod pseudonimem „FOKA” lub „MAMUT” (T II, k.s. 117–138–154, 107–129, 1–39, 144–153).

Zobowiązał się i podpisał deklarację, że będzie prowadził aktywną walkę o przywrócenie państwa polskiego, przeciwko wprowadzeniu Władzy Sowieckiej na Zachodniej Ukrainie (T II, k.s. 137–154, 1–39).

8. LAUTERBACH Eugeniusz syn Ryszarda został zwerbowany do organizacji k/rewolucyjnej przez LAUTERBACHA Tadeusza 17 października 1939 roku (T II, k.s. 156).

LAUTERBACH pseudonim „KLEPA” zobowiązał się i podpisał deklarację organizacji k/rewolucyjnej, że będzie prowadził aktywną walkę o przywrócenie państwa polskiego, przeciwko wprowadzeniu Władzy Sowieckiej na Zachodniej Ukrainie przy pomocy terroru, zbierania materiałów szpiegowskich oraz propagandy kontrrewolucyjnej (T II, k.s. 152–162, 30–59, 76, 162).

Oprócz tego był na polecenie KALITY sekretarzem organizacji k/rewolucyjnej i przechowywał w swoim mieszkaniu razem z LAUTERBACHEM Tadeuszem ulotki kontrrewolucyjne (T I, k.s. 10–11, 49–50, T II, k.s. 156–162).

9. SZESTAK Roman syn Aleksego został zwerbowany do organizacji k/rewolucyjnej w październiku 1939 roku pod pseudonimem „PIM” (T 2, k.s. 1–28, 164).

Zobowiązał się wobec organizacji k/rewolucyjnej i podpisał deklarację, że będzie prowadził walkę z Władzą Sowiecką przy pomocy terroru, zbierania materiałów szpiegowskich i powstania zbrojnego (T 2, k.s. 169–170, 1–39).

Osobiście zwerbował do [organizacji] k/rewolucyjnej nowych członków: KOSOWSKIEGO, BARANIUKA (T 2, k.s. 164, 180–188).

Na polecenie KALITY miał zdobyć dla organizacji k/rewolucyjnej truciznę (T 2, k.s. 164–165, 1–39, 40–50).

10. BIJEWSKI Tadeusz syn Maksymiliana został zwerbowany do organizacji k/rewolucyjnej przez KALITĘ, podpisał deklarację i złożył zobowiązanie, że będzie prowadził walkę z Władzą Sowiecką o przywrócenie Polski (T 2, k.s. 190–196).

Na polecenie KALITY miał dokonać aktu terrorystycznego w komisji wyborczej w dniu wyborów delegatów do Ukraińskiego Zgromadzenia Ludowego (T 2, k.s. 190–194, 12).

Oprócz tego KALITA polecił mu zdobyć broń dla organizacji k/rewolucyjnej (T 2, k.s. 194–195).

11. SAJEWICZ Kazimierz syn Ignacego w październiku 1939 roku wiedział od KOSOWSKIEGO o istnieniu organizacji kontrrewolucyjnej, nie po-

не сообщил об этом органам следствия, чем способствовал организации и существованию к/организации (Т. 2 л.д. 197–199а, 1–39).

12. АБРАГАМОВИЧ Людвиг Петрович в октябре месяце 1939 года знал от КОСОВСКОГО, о том, что в Коломии существует контрреволюционная организация, но не сообщил об этом органам следствия, чем способствовал к/организации (Т. 2 л.д. 1–39, 203–206).

13. СЕМЯК Леон Янович в контрреволюционную организацию завербован в начале октября 1939 года КОСОВСКИМ и принимал активное участие в контрреволюционной организации.

В октябре месяце с.г. лично ЖИБУРА СЕМЯКА назначил своим заместителем – возглавлять вербовочный отдел контрреволюционной организации (Т. 2 л.д. 22, 76, 215–218).

14. ПРАГЕР Фердинанд Карлович в октябре месяце 1939 года знал от ЖИБУРЫ о том, что в гор. Коломия существует контрреволюционная организация, но не сообщил об этом органам следствия, чем способствовал контрреволюционной организации (Т. 2 л.д. 241–247).

15. ЯНКОВЯК Ян-Юзеф Янович в октябре месяце 1939 года знал от ЖИБУРА о том, что в Коломии существует контрреволюционная организация, но не сообщил об этом органам Советской власти, чем способствовал к/организации (Т. 2 л.д. 248–255).

16. ТЕРЛЕЦКИЙ Петр Михайлович способствовал контрреволюционной организации существовавшей в Коломии, так как знал о ее существовании, но не сообщил об этом органам Советской власти (Т. 2 л.д. 256–262).

17. ПИСКОЗУБ Тадеуш Антонович, также способствовал контрреволюционной организации существовавшей в Коломии, так как знал о ее существовании от КОСОВСКОГО, но не сообщил об этом органам Советской власти (Т. 2 л.д. ...).

18. БРИНЬК Радомир Францишевич, также способствовал контрреволюционной организации, существовавшей в Коломии, т-к знал о ее существовании от КОСОВСКОГО, но не сообщил об этом органам Советской власти (Т. 2 л.д. ...).

НА ОСНОВАНИИ ВЫШЕИЗЛОЖЕННОГО ОБВИНЯЮТСЯ:

Г-1. КАЛИТА Мячеслав Томашевич 1919 года рождения, уроженец гор. Коломия, Станиславского воеводства, сын служащего, беспартийный, образование среднее, при Польше с его слов не судим, по национальности поляк.

До ареста работал служащим.

---

wiadomił o tym organów śledczych, przez co przyczynił się do działalności i istnienia k/organizacji (T 2, k.s. 197–199a, 1–39).

12. ABRAHAMOWICZ Ludwik syn Piotra w październiku 1939 roku wiedział od KOSOWSKIEGO o istnieniu w Kołomyi organizacji kontrrewolucyjnej, ale nie powiadomił o tym organów śledczych, przez co sprzyjał k/organizacji (T 2, k.s. 1–39, 203–206).

13. SIEMIAK Leon syn Jana na początku października 1939 roku został zwerbowany przez KOSOWSKIEGO do organizacji kontrrewolucyjnej i brał czynny udział w organizacji kontrrewolucyjnej.

W październiku b.r. ŻYBURA osobiście wyznaczył SIEMIAKA swoim zastępcą – [z zadaniem] kierowania oddziałem werbunkowym organizacji kontrrewolucyjnej (T 2, k.s. 22, 76, 215–218).

14. PRAGIER Ferdynand syn Karola w październiku 1939 roku wiedział od ŻYBURY, że w m. Kołomyi istnieje organizacja kontrrewolucyjna, ale nie powiadomił o tym organów śledczych, czym przyczynił się do zatajenia organizacji kontrrewolucyjnej (T 2, k.s. 241–247).

15. JANKOWIAK Jan Józef syn Jana w październiku 1939 roku wiedział od ŻYBURY, że w Kołomyi istnieje organizacja kontrrewolucyjna, ale nie powiadomił o tym organów Władzy Sowieckiej, przez co popierał k/organizację (T 2, k.s. 248–255).

16. TERLECKI Piotr syn Michała popierał organizację kontrrewolucyjną istniejącą w Kołomyi, ponieważ wiedział o jej istnieniu, ale nie powiadomił o tym organów Władzy Sowieckiej, (T 2, k.s. 256–262).

17. PISKOZUB Tadeusz syn Antoniego również popierał organizację kontrrewolucyjną istniejącą w Kołomyi, ponieważ wiedział od KOSOWSKIEGO o jej istnieniu, ale nie powiadomił o tym organów Władzy Sowieckiej (T 2, k.s. ...).

18. BRYŃKO Radomir syn Franciszka również popierał istniejącą w Kołomyi organizację kontrrewolucyjną, ponieważ wiedział od KOSOWSKIEGO o jej istnieniu, ale nie powiadomił o tym organów Władzy Sowieckiej (T 2, k.s. ...).

NA PODSTAWIE POWYŻSZEGO OSKARŻENI ZOSTAJĄ:

41. KALITA Mieczysław syn Tomasza, ur. w 1919 roku w m. Kołomyi województwo stanisławowskie, syn urzędnika, bezpartyjny, wykształcenie średnie, za czasów Polski, jak twierdzi, nie karany, narodowości polskiej.

Przed aresztowaniem pracował jako urzędnik.

В том, что он проживая в гор. Коломия с приходом Красной Армии в Западную Украину и Белоруссию организовал и стал во главе контрреволюционной организации, задачей которой являлось вести борьбу с Советской властью за восстановление Польши путем шпионажа, террора, контрреволюционной пропаганды и вооруженного восстания; т.е. в совершенном преступлении, предусмотренном ст.ст. 54-2, 54-6, 54-8, 54-11 УК УССР.»

Допрошенный по существу пред'явленного обвинения КАЛИТА виновным себя признал полностью (Т. 2 л.д. 1-39).

Кроме этого изобличается показаниями других обвиняемых ЛЯУТЕРБАХА, КОСОВСКОГО, ЖИБУРЫ и др. (Т. 2 л.д. 30-242). Очными ставками и документами (Т. 2 л.д. ...) и свидетельскими показаниями (Т. 2 л.д. 55-57).

2. ЛЯУТЕРБАХ Тадеуш Викторович 1921 года рождения, уроженец м. Яблоново, Коломиевского уезда, Станиславского воеводства, сын служащего, беспартийный, образование незаконченное среднее, при Польше с его слов не судим, по национальности поляк.

До ареста учащийся студент лица.

В том, что он проживая в гор. Коломия являлся участником контрреволюционной организации, существовавшей в гор. Коломия. Будучи заступником КАЛИТЫ вел активную борьбу с Советской властью за восстановление Польши путем шпионажа, террора, контрреволюционной пропаганды и подготовки к вооруженному восстанию; т.е. в совершенном преступлении, предусмотренном ст.ст. 54-2, 54-6, 54-8, 54-11 УК УССР.

Допрошенный по существу пред'явленного обвинения ЛЯУТЕРБАХ виновным себя признал (Т. 2 л.д. 30-54).

Изобличается показаниями свидетеля ХАМУК (Т. 2 л.д. 55-57), показаниями обвиняемых (Т. 2 л.д. 1-29, 60-262) и документами (Т. 1 л.д. ...).

3. ЖИБУРА Збигнев Иосифович, 1919 года рождения, уроженец гор. Бучач, Станиславского воеводства, сын служащего, беспартийный, образование среднее, при Польше с его слов не судим, по национальности поляк, до ареста безработный.

В том, что он проживая в гор. Коломия с приходом Красной Армии в Западную Украину и Белоруссию являлся активным участником контрреволюционной организации, существовавшей в гор. Коломия, вел борьбу с Советской властью путем шпионажа, контрреволюционной пропаганды и подготовки террора и вооруженного восстания. т.е. в совершенном преступлении предусмотренном ст.ст. 54-2, 54-6, 54-8, 54-11 УК УССР.

Допрошенный по существу пред'явленного обвинения ЖИБУРА виновным себя признал (Т. 2 л.д. 60-80).

O to, że mieszkając w m. Kołomyi, z nadejściem Armii Czerwonej na Zachodnią Ukrainę i Białoruś zorganizował i stanął na czele organizacji kontrrewolucyjnej, której zadaniem była walka z Władzą Sowiecką o przywrócenie Polski przy pomocy szpiegostwa, terroru, propagandy kontrrewolucyjnej i powstania zbrojnego; tzn. o popełnienie przestępstw przewidzianych art. art. 54-2, 54-6, 54-8, 54-11 KK USRS.^d

Przesłuchany w sprawie wniesionego oskarżenia KALITA w pełni przyznał się do winy (T 2, k.s. 1-39).

Oprócz tego zdemaskowały go zeznania innych oskarżonych LAUTERBACHA, KOSOWSKIEGO, ŻYBURY i in[nych] (T 2, k.s. 30-242), konfrontacje i dokumenty (T 2, k.s. ...) oraz zeznania świadków (T 2, k.s. 55-57).

2. LAUTERBACH Tadeusz syn Wiktora, ur. w 1921 roku w m. Jabłonowo w powiecie kołomyjskim woj. stanisławowskie, syn urzędnika, bezpartyjny, wykształcenie niepełne średnie, za czasów Polski, jak twierdzi, nie karany, narodowości polskiej.

Przed aresztowaniem uczył się, licealista.

O to, że mieszkając w m. Kołomyi był członkiem istniejącej w m. Kołomyi organizacji kontrrewolucyjnej. Będąc zastępcą KALITY prowadził aktywną walkę z Władzą Sowiecką o przywrócenie Polski przy pomocy szpiegostwa, terroru, propagandy kontrrewolucyjnej i przygotowania powstania zbrojnego; tzn. o popełnienie przestępstw przewidzianych art. art. 54-2, 54-6, 54-8, 54-11 KK USRS.

Przesłuchany w sprawie wniesionego oskarżenia LAUTERBACH przyznał się do winy (T 2, k.s. 30-54).

Zdemaskowały go zeznania świadka CHAMUKA (T 2, k.s. 55-57), zeznania oskarżonych (T 2, k.s. 1-29, 60-262) i dokumenty (T 1, k.s. ...).

3. ŻYBURA Zbigniew syn Józefa, ur. w 1919 roku w m. Buczaczu województwo stanisławowskie, syn urzędnika, bezpartyjny, wykształcenie średnie, za czasów Polski, jak twierdzi, nie karany, narodowości polskiej, przed aresztowaniem bezrobotny.

O to, że mieszkając w m. Kołomyi, z nadejściem Armii Czerwonej na Zachodnią Ukrainę i Białoruś był aktywnym członkiem istniejącej w m. Kołomyi organizacji kontrrewolucyjnej, prowadził walkę z Władzą Sowiecką przy pomocy szpiegostwa, terroru, propagandy kontrrewolucyjnej i przygotowania do powstania zbrojnego; tzn. o popełnienie przestępstw przewidzianych art. art. 54-2, 54-6, 54-8, 54-11 KK USRS.

Przesłuchany w sprawie wniesionego oskarżenia ŻYBURA przyznał się do winy (T 2, k.s. 60-80).

Изобличается показаниями свидетеля ХАМУК (Т. 2 л.д. 55–57), показаниями обвиняемых (Т. 2 л.д. 1–59, 81–196) и документами (Т. 1 л.д. ...).

4. **ДАЛЬМАН** Марьян Рудольфович 1920 года рождения, уроженец гор. Коломия, Станиславского воеводства, сын подофицера быв. польской армии, беспартийный, образование не законченное среднее, при Польше с его слов не судим, по национальности поляк, до ареста учащийся.

В том, что он проживая в гор. Коломия являлся участником контрреволюционной организации и вел активную борьбу с Советской властью за восстановление Польши путем шпионажа, контрреволюционной пропаганды, подготовки террористических актов и вооруженного восстания. т.е. в совершенном преступлении предусмотренном ст.ст. 54-2, 54-6, 54-8, 54-11 УК УССР.

Допрошенный по существу пред'явленного обвинения **ДАЛЬМАН** виновным себя признал (Т. 2 л.д. 81–89).

Изобличается показаниями свидетеля ХАМУК (Т. 2 л.д. 55–57), показаниями обвиняемых (Т. 2 л.д. 1–54, 58–80, 90–262) и документами (Т. 1 л.д. ...).

5. **ГРАНОВСКИЙ** Мячеслав Владиславович 1918 года рождения, уроженец м. Гельзин-Кирхен, Хилин повит (Германия), сын ст. пострункового польской полиции гор. Коломия, беспартийный, образование 7 классов торговой школы, при Польше с его слов не судим, по национальности поляк.

До ареста на иждивении отца.

В том, что он являлся активным участником контрреволюционной организации, вел борьбу с Советской властью за восстановление Польши путем шпионажа, контрреволюционной пропаганды, подготовки террористических актов и подготовки вооруженного восстания. т.е. в совершенном преступлении, предусмотренном ст.ст. 54-2, 54-6, 54-8, 54-11 УК УССР.

Допрошенный по существу в качестве обвиняемого **ГРАНОВСКИЙ** виновным себя признал (Т. 2 л.д. 90–98).

Изобличается показаниями свидетеля ХАМУК (Т. 2 л.д. 55–57), показаниями обвиняемых (Т. 2 л.д. 1–54, 58–90, 107–262) и документами (Т. 2 л.д. 105–106, Т. 1 л.д. ...).

6. **КОСОВСКИЙ** Марьян Казимирович 1919 года рождения, уроженец с. Джуров, Снятинского уезда, Станиславского воеводства, происходит из рабочих, в течение трех лет состоял в католической организации молодежи „КСММ“, с 1934 по 1936 гг. состоял в фашистской организации, в 1939 году доброволец польской армии, образование среднее, при Польше с его слов не судим, по национальности поляк.

До ареста безработный.

Zdemaskowały go zeznania świadka CHAMUKA (T 2, k.s. 55–57), zeznania oskarżonych (T 2, k.s. 1–59, 81–196) i dokumenty (T 1, k.s. ...).

4. DALMAN Marian syn Rudolfa, ur. w 1920 roku w m. Kołomyi województwo stanisławowskie, syn podoficera byłej armii polskiej, bezpartyjny, wykształcenie niepełne średnie, za czasów Polski, jak twierdzi, nie karany, narodowości polskiej, przed aresztowaniem uczył się.

O to, że mieszkając w m. Kołomyi był członkiem organizacji kontrrewolucyjnej i prowadził aktywną walkę z Władzą Sowiecką o przywrócenie Polski przy pomocy szpiegostwa, propagandy kontrrewolucyjnej, przygotowania aktów terrorystycznych i powstania zbrojnego; tzn. o popełnienie przestępstw przewidzianych art. art. 54-2, 54-6, 54-8, 54-11 KK USRS.

Przesłuchany w sprawie wniesionego oskarżenia DALMAN przyznał się do winy (T 2, k.s. 81–89).

Zdemaskowały go zeznania świadka CHAMUKA (T 2, k.s. 55–57), zeznania oskarżonych (T 2, k.s. 1–54, 58–80, 90–262) i dokumenty (T 1, k.s. ...).

5. GRONOWSKI Mieczysław syn Władysława, ur. w 1918 roku w m. Gelsenkirchen powiat Chilin [?] (Niemcy), syn starszego posterunkowego polskiej policji w m. Kołomyi, bezpartyjny, ukończył 7 klas szkoły handlowej, za czasów Polski, jak twierdzi, nie karany, narodowości polskiej.

Przed aresztowaniem był na utrzymaniu ojca.

O to, że był aktywnym członkiem organizacji kontrrewolucyjnej, prowadził walkę z Władzą Sowiecką o przywrócenie Polski przy pomocy szpiegostwa, propagandy kontrrewolucyjnej, przygotowywania aktów terrorystycznych i przygotowywania powstania zbrojnego; tzn. o popełnienie przestępstw przewidzianych art. art. 54-2, 54-6, 54-8, 54-11 KK USRS.

Przesłuchany w sprawie wniesionego oskarżenia GRONOWSKI przyznał się do winy (T 2, k.s. 90–98).

Zdemaskowały go zeznania świadka CHAMUKA (T 2, k.s. 55–57), zeznania oskarżonych (T 2, k.s. 1–54, 58–90, 107–262) i dokumenty (T 2, k.s. 105–106, T 1, k.s. ...).

6. KOSOWSKI Marian syn Kazimierza, ur. w 1919 roku we wsi Dżurów powiat śniatyński województwo stanisławowskie, pochodzenie robotnicze, przez trzy lata był członkiem katolickiej organizacji młodzieży „KZMM”⁴, od 1934 do 1936 roku był członkiem organizacji faszystowskiej, w 1939 roku ochotnik armii polskiej, wykształcenie średnie, za czasów Polski, jak twierdzi, nie karany, narodowości polskiej.

Przed aresztowaniem bezrobotny.

В том, что он являлся активным участником контрреволюционной организации и вел борьбу с Советской властью за восстановление Польши т.е. в совершенном преступлении предусмотренном ст.ст. 54-2, 54-6, 54-8, 54-11 УК УССР.

Допрошенный по пред'явленному ему обвинению КОСОВСКИЙ виновным себя признал (Т. 2 л.д. 107-127).

Изобличается показаниями обвиняемых (Т. 2 л.д. 1-54), очными ставками (Т. 2 л.д. 128-134) и документами (Т. 1 л.д. ...).

7. ТХУЖЕВСКИЙ Зенон Казимирович 1917 года рождения, уроженец гор. Низко, того же уезда, сын служащего, в 1939 году служил в польской армии капралом, образование среднее, беспартийный, с его слов не судим, по национальности поляк.

До ареста безработный.

В том, что он являлся участником контрреволюционной организации и вел борьбу с Советской властью за восстановление Польши. т.е. в совершенном преступлении предусмотренном ст.ст. 54-2, 54-6, 54-8, 54-11 УК УССР.

Допрошенный в качестве обвиняемого ТХУЖЕВСКИЙ виновным себя признал (Т. 2 л.д. 136-144).

Изобличается показаниями обвиняемых (Т. 2 л.д. 1-54, 58-135), очными ставками (Т. 2 л.д. 145-154) и документами (Т. 1 л.д. ...).

8. ЛЯУТЕРБАХ Евгений Ришардович, 1918 года рождения, уроженец м. Бохня быв. Польша, происходит из рабочих, беспартийный, образование 3 класса торговой школы, с его слов не судим, по национальности поляк.

До ареста на иждивении отца.

В том, что он являлся участником контрреволюционной организации, существовавшей в гор. Коломия. т.е. в совершенном преступлении предусмотренном ст.ст. 54-2, 54-6, 54-8, 54-11 УК УССР.

Допрошенный в качестве обвиняемого ЛЯУТЕРБАХ виновным себя признал (Т. 2 л.д. 156-162).

Изобличается показаниями обвиняемых (Т. 2 л.д. 1-54, 58-155), очными ставками (Т. 2 л.д. 162) и документами (Т. 1 л.д. ...).

9. ШЕСТАК Роман Алексеевич, 1920 года рождения, уроженец гор. Хотин (Бессарабия), из крестьян, беспартийный, образование 7 классов, не судим, по национальности поляк.

До ареста торговец в магазине торговца.

В том, что он являлся участником контрреволюционной организации, существовавшей в гор. Коломия, по ее заданию вел активную борьбу с Советской властью. т.е. в совершенном преступлении предусмотренном ст.ст. 54-2, 54-6, 54-8, 54-11 УК УССР.

Q to, że był aktywnym członkiem organizacji kontrrewolucyjnej i prowadził walkę z Władzą Sowiecką o przywrócenie Polski; tzn. o popełnienie przestępstw przewidzianych art. art. 54-2, 54-6, 54-8, 54-11 KK USRS.

Przesłuchany w sprawie wniesionego przeciwko niemu oskarżenia KO-SOWSKI przyznał się do winy (T 2, k.s. 107–127).

Zdemaskowały go zeznania oskarżonych (T 2, k.s. 1–54), konfrontacje (T 2, k.s. 128–134) i dokumenty (T 1, k.s. ...).

7. TCHÓRZEWSKI Zenon syn Kazimierza, ur. w 1917 roku w m. Nisko tegoż powiatu, syn urzędnika, w 1939 roku był kapralem w armii polskiej, wykształcenie średnie, bezpartyjny, jak twierdzi nie karany, narodowości polskiej.

Przed aresztowaniem bezrobotny.

O to, że był członkiem organizacji kontrrewolucyjnej i prowadził walkę z Władzą Sowiecką o przywrócenie Polski; tzn. o popełnienie przestępstw przewidzianych art. art. 54-2, 54-6, 54-8, 54-11 KK USRS.

Przesłuchany w charakterze oskarżonego TCHÓRZEWSKI przyznał się do winy (T 2, k.s. 136–144).

Zdemaskowały go zeznania oskarżonych (T 2, k.s. 1–54, 58–135), konfrontacje (T 2, k.s. 145–154) i dokumenty (T 1, k.s. ...).

8. LAUTERBACH Eugeniusz syn Ryszarda, ur. w 1918 roku w m. Bochnia, była Polska, pochodzenie robotnicze, bezpartyjny, ukończył 3 klasy szkoły handlowej, jak twierdzi nie karany, narodowości polskiej.

Przed aresztowaniem na utrzymaniu ojca.

O to, że był członkiem organizacji kontrrewolucyjnej istniejącej w m. Kołomyi; tzn. o popełnienie przestępstw przewidzianych art. art. 54-2, 54-6, 54-8, 54-11 KK USRS.

Przesłuchany w charakterze oskarżonego LAUTERBACH przyznał się do winy (T 2, k.s. 156–162).

Zdemaskowały go zeznania oskarżonych (T 2, k.s. 1–54, 58–155), konfrontacje (T 2, k.s. 162) i dokumenty (T 1, k.s. ...).

9. SZESTAK Roman syn Aleksego, ur. w 1920 roku w m. Chocimiu (Besarabia), pochodzenie chłopskie, bezpartyjny, ukończył 7 klas, nie karany, narodowości polskiej.

Przed aresztowaniem handlował w sklepie kupca.

O to, że był członkiem organizacji kontrrewolucyjnej istniejącej w m. Kołomyi, na polecenie tej organizacji prowadził aktywną walkę z Władzą Sowiecką; tzn. o popełnienie przestępstw przewidzianych art. art. 54-2, 54-6, 54-8, 54-11 KK USRS.

Допрошенный в качестве обвиняемого ШОСТАК виновным себя признал (Т. 2 л.д. 164–179).

Изобличается показаниями обвиняемых (Т. 2 л.д. 1–54, 58–135), очными ставками (Т. 2 л.д. 182–188) и документами (Т. 1 л.д. ...).

10. БЬЕССКИЙ Тадей Максимович 1907 года рождения, уроженец гор. Коломия, Станиславского воеводства, сын ремесленника, беспартийный, образование 7 классов народной школы, был под судом 4 раза, из них 3 раза за дезертирство из польской армии и один раз за кражу, по национальности поляк.

До ареста без определенных занятий.

В том, что он являлся участником польской повстанческой организации, существовавшей в г. Коломия, по ее заданию вел борьбу с Советской властью за восстановление Польши; т.е. в совершенном преступлении предусмотренном ст.ст. 54-2, 54-6, 54-8, 54-11 УК УССР.

Допрошенный в качестве обвиняемого БЬЕССКИЙ виновным себя признал (Т. 2 л.д. 190–195).

Изобличается показаниями обвиняемых КАЛИТОЙ, ЛЯУТЕРБАХ и др. (Т. 2 л.д. 5–29, 44–48), документами (Т. 1 л.д. ...) и очными ставками (Т. 2 л.д. 196-б).

11. САЕВИЧ Казимир Игнатович, 1918 года рождения, уроженец г. Коломия, Станиславского воеводства, происходит из рабочих, образование 7 классов, беспартийный, с его слов не судим, по национальности поляк, до ареста рабочий.

В том, что САЕВИЧ с октября м-ца 1939 года знал от КОСОВСКОГО о существовании контрреволюционной организации, но не сообщил об этом органам Советской власти, чем способствовал укрытию контрреволюционной организации; т.е. в совершенном преступлении предусмотренном ст. 54-12 УК УССР.

Допрошенный по существу пред'явленного обвинения, САЕВИЧ виновным себя признал (Т. 2 л.д. 98, 199а).

Изобличается показаниями обвиняемых КОСОВСКОГО, КАЛИТЫ (Т. 2 л.д. 1–39, 199).

12. АБРАГОМОВИЧ Людвиг Петрович 1921 года рождения, происходит из рабочих, уроженец г. Коломия, Станиславского воеводства, образование 7 классов, беспартийный, с его слов не судимый, по национальности поляк.

До ареста рабочий.

В том, что способствовал укрытию контрреволюционной повстанческой организации, существовавшей в гор. Коломия, зная о ее существо-

Przesłuchany w charakterze oskarżonego SZESTAK przyznał się do winy (T 2, k.s. 164–179).

Zdemaskowały go zeznania oskarżonych (T 2, k.s. 1–54, 58–135), konfrontacje (T 2, k.s. 182–188) i dokumenty (T 1, k.s. ...).

10. BIJEWSKI Tadeusz syn Maksymiliana, ur. w 1907 roku w m. Kołomyi województwo stanisławowskie, syn rzemieślnika, bezpartyjny, ukończył 7 klas szkoły ludowej, czterokrotnie karany, w tym trzykrotnie za dezercję z armii polskiej i raz za kradzież, narodowości polskiej.

Przed aresztowaniem bez określonego zajęcia.

O to, że był członkiem organizacji powstańczej istniejącej w m. Kołomyi, na jej polecenie prowadził walkę z Władzą Sowiecką o przywrócenie Polski; tzn. o popełnienie przestępstw przewidzianych art. art. 54-2, 54-6, 54-8, 54-11 KK USRS.

Przesłuchany w charakterze oskarżonego BIJEWSKI przyznał się do winy (T 2, k.s. 190–195).

Zdemaskowały go zeznania oskarżonych KALITY, LAUTERBACHA i in[nych] (T 2, k.s. 5–29, 44–48), dokumenty (T 1, k.s. ...) i konfrontacje (T 2, k.s. 196b).

11. SAJEWICZ Kazimierz syn Ignacego, ur. w 1918 roku w m. Kołomyi województwo stanisławowskie, pochodzenie robotnicze, ukończył 7 klas, bezpartyjny, jak twierdzi nie karany, narodowości polskiej, przed aresztowaniem robotnik.

O to, że SAJEWICZ od października 1939 roku wiedział od KOSOWSKIEGO o istnieniu organizacji kontrrewolucyjnej, ale nie powiadomił o tym organów Władzy Sowieckiej, przez co przyczynił się do zatajenia organizacji kontrrewolucyjnej; tzn. o popełnienie przestępstwa przewidzianego art. 54-12 KK USRS.

Przesłuchany w sprawie wniesionego oskarżenia SAJEWICZ przyznał się do winy (T 2, k.s. 98, 199a).

Zdemaskowały go zeznania oskarżonych KOSOWSKIEGO, KALITY (T 2, k.s. 1–39, 199).

12. ABRAHAMOWICZ Ludwik syn Piotra, ur. w 1921 roku, pochodzenie robotnicze, urodzony w m. Kołomyi województwo stanisławowskie, ukończył 7 klas, bezpartyjny, jak twierdzi nie karany, narodowości polskiej.

Przed aresztowaniem robotnik.

O to, że pomagał w zatajeniu powstańczej organizacji kontrrewolucyjnej istniejącej w Kołomyi wiedząc o jej istnieniu od KOSOWSKIEGO i nie za-

вании от КОСОВСКОГО не сообщил о ее существовании органам Советской власти; т.е. в совершенном предусмотренном преступлении ст. 54-12 УК УССР.

Допрошенный по существу в качестве обвиняемого АБРАГОМОВИЧ виновным себя не признал (Т. 2 л.д. 207).

Но изобличается показаниями КОСОВСКОГО и КАЛИТЫ (Т. 2 л.д. 209, 1-39), очными ставками САЕВИЧА и КОСОВСКОГО (Т. 2 л.д. 13, 210-213).

13. СЕМЯК Леон Янович 1916 года рождения, уроженец г. Станиславова того же воеводства, происхождение из семьи служащего, образование незаконченное высшее, беспартийный, с его слов не судим, национальность поляк.

До ареста секретарь парафии ксендза.

В том, что являлся активным участником контрреволюционной повстанческой организации, существовавшей в г. Коломии, вел борьбу с Советской Властью за восстановление Польши; т.е. в совершенном преступлении предусмотренном ст.ст. 54-2, 54-6, 54-8, 54-11 УК УССР.

Допрошенный по существу пред'явленного обвинения СЕМЯК виновным себя признал (Т. 2 л.д. 215-240).

Изобличается показаниями обвиняемых (Т. 2 л.д. 29, 118, а-242 об-а).

14. ПРАГЕР Фердинанд Карлович 1919 года рождения, уроженец г. Станиславова того же воеводства, происходит из семьи владельца типографии, образование среднее, беспартийный, с его слов не судим, по национальности поляк, до ареста безработный.

В том, что способствовал укрытию контрреволюционной организации, существовавшей в г. Коломия, зная о ее существовании от ЖИБУРИ не сообщил об этом органам Советской власти; т.е. в совершенном преступлении предусмотренном ст. 54-12 УК УССР.

Допрошенный в качестве обвиняемого виновным себя признал (Т. 2 л.д. 241-243).

Изобличается показаниями обвиняемого ЖИБУРЫ (Т. 2 л.д. 71) и очная ставка (Т. 2 л.д. 244-247).

15. ЯНКОВЯК Ян-Юзеф Янович 1920 года рождения, уроженец г. Казминь, Познаньского воеводства, из семьи полицейского польской полиции, образование незаконченное среднее, беспартийный, с его слов не судим, по национальности поляк, до ареста учащийся гимназии.

В том, что способствовал укрытию контрреволюционной повстанческой организации, существовавшей в г. Коломия, зная о ее существовании от ЖИБУРЫ не сообщил о ее существовании органам Советской власти; т.е. в совершенном преступлении предусмотренном ст. 52-12 УК УССР.

wiadomił o tym organów Władzy Sowieckiej; tzn. o popełnienie przestępstwa przewidzianego art. 54-12 KK USRS.

Przesłuchany w sprawie w charakterze oskarżonego ABRAHAMOWICZ do winy się nie przyznał (T 2, k.s. 207).

Zdemaskowały go jednak zeznania oskarżonych KOSOWSKIEGO i KALITY (T 2, k.s. 209, 1-39), konfrontacje z SAJEWICZEM i KOSOWSKIM (T 2, k.s. 210-213).

13. SIEMIAK Leon syn Jana, ur. w 1916 roku w m. Stanisławowie tegoż województwa, pochodzi z rodziny urzędniczej, wykształcenie niepełne wyższe, bezpartyjny, jak twierdzi nie karany, narodowości polskiej.

Przed aresztowaniem sekretarz parafii księdza.

O to, że był aktywnym członkiem powstańczej organizacji kontrrewolucyjnej istniejącej w m. Kołomyi, prowadził walkę z Władzą Sowiecką o przywrócenie Polski; tzn. o popełnienie przestępstw przewidzianych art. 54-2, 54-6, 54-8, 54-11 KK USRS.

Przesłuchany w sprawie wniesionego oskarżenia SIEMIAK przyznał się do winy (T 2, k.s. 215-240).

Demaskują go zeznania oskarżonych (T 2, k.s. 29, 118). ^a-242 od.^a

14. PRAGIER Ferdynand syn Karola, ur. w 1919 roku w m. Stanisławowie tegoż województwa, pochodzi z rodziny właściciela drukarni, wykształcenie średnie, bezpartyjny, jak twierdzi nie karany, narodowości polskiej, przed aresztowaniem bezrobotny.

O to, że pomagał w zatajeniu organizacji kontrrewolucyjnej istniejącej w m. Kołomyi wiedząc o jej istnieniu od ŻYBURY, nie powiadomił o tym organów Władzy Sowieckiej; tzn. o popełnienie przestępstwa przewidzianego art. 54-12 KK USRS.

Przesłuchany w charakterze oskarżonego przyznał się do winy (T 2, k.s. 241-243).

Demaskują go zeznania oskarżonego ŻYBURY (T 2, k.s. 71) oraz konfrontacja (T 2, k.s. 244-277).

15. JANKOWIAK Jan Józef syn Jana, ur. w 1920 roku w m. Koźminie województwo poznańskie, pochodzi z rodziny posterunkowego polskiej policji, wykształcenie niepełne średnie, bezpartyjny, jak twierdzi nie karany, narodowości polskiej, przed aresztowaniem gimnazjalista.

O to, że pomagał w zatajeniu powstańczej organizacji kontrrewolucyjnej istniejącej w m. Kołomyi wiedząc o jej istnieniu od ŻYBURY, nie powiadomił o tym organów Władzy Sowieckiej; tzn. o popełnienie przestępstwa przewidzianego art. 52^d -12 KK USRS.

Допрошенный по существу обвинения обвиняемый ЯНКОВЯК виновным себя признал в предъявленном ему обвинении (Т. 2 л.д. 249–251).

Изобличается показаниями обвиняемого ЖИБУРА (Т. 2 л.д. 71) и очной ставкой (Т. 2 л.д. 252–255).

16. ТЕРЛЕЦКИЙ Петр Михайлович 1918 года рождения, уроженец г. Залещики Тарнопольского воеводства, из семьи рабочего, образование среднее, беспартийный, с его слов не судим, по национальности поляк, до ареста писарь гмины.

В том, что способствовал укрытию контрреволюционной организации, существовавшей в г. Коломия, зная о ее существовании от ЖИБУРИ не сообщил об этом органам Советской власти; т.е. в совершенном преступлении предусмотренном ст. 54-12 УК УССР.

Допрошенный по существу предъявленного обвинения ТЕРЛЕЦКИЙ виновным себя признал (Т. 2 л.д. 257).

Изобличается показаниями обвиняемых (Т. 2 л.д. 71), очной ставкой (Т. 2 л.д. 258–261).

17. ПИСКОЗУБ Тадеуш Антонович 1919 года рождения, уроженец г. Коломия, Станиславовского воеводства, из семьи рабочего, образование 7 групп, с его слов не судим, беспартийный, по национальности поляк, до ареста музыкант 49-го пехотинского полка.

В том, что способствовал укрытию контрреволюционной повстанческой организации, существовавшей в г. Коломия, зная о ее существовании от КОСОВСКОГО не сообщил о этом органам Советской власти; т.е. в совершенном преступлении предусмотренном ст. 54-12 УК УССР.

Допрошенный по существу в качестве обвиняемого ПИСКОЗУБ виновным себя признал (Т. 2 л.д. 270).

Изобличается показаниями обвиняемого (Т. 2 л.д. 114), очной ставкой (Т. 2 л.д. 268–270).

18. БРИНЬК Радомир Францишевич 1920 года рождения, уроженец г. Коломия, Станиславского воеводства, из семьи служащих, беспартийный, образование среднее, с его слов не сужден, по национальности поляк, до ареста учащийся гимназии.

В том, что способствовал укрытию контрреволюционной повстанческой организации, существовавшей в г. Коломия, зная о ее существовании от ДАЛЬМАНА, не сообщил об этом органам Советской власти; т.е. в совершенном преступлении, предусмотренном ст. 54-12 УК УССР.

Допрошенный по существу предъявленного обвинения БРИНЬК виновным себя признал (Т. 2 л.д. 271-273).

Изобличается показаниями и очной ставкой обвиняемого ДАЛЬМАН (Т. 2 л.д. 82–83, 274–275).

Przesłuchany w sprawie wniesionego oskarżenia oskarżony JANKOWIAK przyznał się do winy w zakresie wniesionego oskarżenia (T 2, k.s. 249–251).

Demaskują go zeznania oskarżonego ŻYBURY (T 2, k.s. 71) oraz konfrontacja (T 2, k.s. 252–255).

16. TERLECKI Piotr syn Michała, ur. w 1918 roku w m. Zaleszczyki województwo tarnopolskie, pochodzenie robotnicze, wykształcenie średnie, bezpartyjny, jak twierdzi nie karany, narodowości polskiej, przed aresztowaniem pisarz gminny.

O to, że pomagał w zatajeniu organizacji kontrrewolucyjnej istniejącej w m. Kołomyi wiedząc o jej istnieniu od ŻYBURY, nie powiadomił o tym organów Władzy Sowieckiej; tzn. o popełnienie przestępstwa przewidzianego art. 54-12 KK USRS.

Przesłuchany w sprawie wniesionego oskarżenia TERLECKI przyznał się do winy (T 2, k.s. 257).

Demaskują go zeznania oskarżonych (T 2, k.s. 71), konfrontacja (T 2, k.s. 258–261).

17. PISKOZUB Tadeusz syn Antoniego, ur. w 1919 roku w m. Kołomyi województwo stanisławowskie, pochodzenie robotnicze, wykształcenie 7 klas, jak twierdzi nie karany, bezpartyjny, narodowości polskiej, przed aresztowaniem b[yły] muzykant 49 pułku piechoty.

O to, że pomagał w zatajeniu powstańczej organizacji kontrrewolucyjnej istniejącej w m. Kołomyi wiedząc o jej istnieniu od KOSOWSKIEGO, nie powiadomił o tym organów Władzy Sowieckiej; tzn. o popełnienie przestępstwa przewidzianego art. 54-12 KK USRS.

Przesłuchany w sprawie w charakterze oskarżonego, PISKOZUB przyznał się do winy (T 2, k.s. 270).

Demaskują go zeznania oskarżonego (T 2, k.s. 114), konfrontacja (T 2, k.s. 268–270).

18. BRYŃKO Radomir syn Franciszka, ur. w 1920 roku w m. Kołomyi województwo stanisławowskie, pochodzi z rodziny urzędniczej, bezpartyjny, wykształcenie średnie, jak twierdzi nie karany, narodowości polskiej, przed aresztowaniem uczeń gimnazjum.

O to, że pomagał w zatajeniu powstańczej organizacji kontrrewolucyjnej istniejącej w m. Kołomyi wiedząc o jej istnieniu od DALMANA, nie powiadomił o tym organów Władzy Sowieckiej; tzn. o popełnienie przestępstwa przewidzianego art. 54-12 KK USRS.

Przesłuchany w sprawie wniesionego oskarżenia BRYŃKO przyznał się do winy (T 2, k.s. 271–273).

Demaskują go zeznania i konfrontacja z oskarżonym DALMANEM (T 2, k.s. 82–83, 274–275).

Руководствуясь ст. 204 УПК настоящее дело подлежит направлению в суд по подсудности через прокурора г. Коломия.

ЗАМ. НАЧ. Коломийского УО НКВД
СЕРЖАНТ ГОСБЕЗОПАСНОСТИ
(—) (ПАНФИЛОВ)

« „Согласен” »

НАЧ. КОЛОМИЙСКОГО ОТД. НКВД
МЛ. ЛЕЙТЕНАНТ ГОС. БЕЗОПАСНОСТИ
(—) (ГОЛУБЧИКОВ)

Составлено 18 января 1939^с года
г. Коломия.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ.

« Утверждаю. (—) 3.4.40 »

1940 года, апреля 3-го дня, Ст. Пом. Военного Прокурора 12 Армии –
ВОЕННЫЙ ЮРИСТ 1-го ранга СВРКО, рассмотрев уголовное дело по
обвинению:

КАЛИТА, Мячеслава Томашевича, ЛЯУТЕРБАХ Тадеуша
Викторовича, ЖИБУРА Збигнев Иосифовича, ДАЛЬМА-
НА Марьяна Иосифовича, ГРАНОВСКОГО Мячеслава
Владиславовича, КОСОВСКОГО Марьяна Казимировича,
ТХУЖЕВСКОГО Зенона Казимировича, ЛЯУТЕРБАХА
Евгения Ришардовича, ШЕСТАКА Романа Алексеевича,
БЬЕССКОГО Тадея Максимовича, СЕМЯК Леона Яновича
по ст. 54-2, 54-6, 54-8, 54-11 УК УССР.

САЕВИЧА Казимира Игнатовича, ПИСКОЗУБА Тадеуша
Антоновича³, АБРАГОМОВИЧА Евгения Петровича по
ст. 54-12 УК УССР.

ПРАГЕР Фердинанда Карловича, ТЕРЛЕЦКОГО Петра
Михайловича, ЯНКОВЯК Яна Яновича, БРИНЬК Радомира
Францишевича по ст. 54-12 УК УССР,

УСТАНОВИЛ:

1) Следствие по делу проведено достаточно полно и собранными
обвинительными материалами обвиняемые:

а) КАЛИТА М.Т. и др. Изобличаются в совершения ими преступ-
ления, предусмотренного ст.ст. 54-2, 54-6, 54-8, 54-11 УК УССР.

б) САЕВИЧ К.И. и др. – по ст. 54-12 УК УССР.

2) Обвинительное заключение составлено в соответствии со ст. 203
УПК УССР.

Руководствуясь п. 3 ст. 223 УПК УССР,

Kierując się art. 204 KPK sprawa powyższa podlega kompetencjom sądu, dokąd powinna być skierowana przez prokuratora m. Kołomyi.

ZAS[TEPCA] NACZ[ELNIKA] Kołomyjskiego UO NKWD
SIERŻANT BEZPIECZEŃSTWA PAŃST[WOWEGO]
(—) (PANFIŁOW)

Wyrażam zgodę:

NACZ[ELNIK] KOŁOMYJSKIEGO ODD[ZIAŁU] NKWD
MŁ. LEJTENANT BEZPIECZEŃSTWA PAŃST[WOWEGO]
(—) (GOŁUBCZYKOW)

Sporządzono 18 stycznia 1939^f roku
m. Kołomyja.

POSTANOWIENIE

Zatwierdzam. (—) 3.4.40

Dnia 3 kwietnia 1940 roku St[arszy] Pom[ocnik] Prokuratora Wojskowego 12 Armii – PRAWNIK WOJSKOWY 1 rangi SWIRKO po rozpatrzeniu sprawy karnej z oskarżenia:

KALITY Mieczysława syna Tomasza, LAUTERBACHA Tadeusza syna Wiktora, ŻYBURY Zbigniewa syna Józefa, DALMANA Mariana syna Józefa, GRONOWSKIEGO Mieczysława syna Władysława, KOSOWSKIEGO Mariana syna Kazimierza, TCHÓRZEWSKIEGO Zenona syna Kazimierza, LAUTERBACHA Eugeniusza syna Ryszarda, SZESTAKA Romana syna Aleksego, BIJEWSKIEGO Tadeusza syna Maksymiliana, SIEMIAKA Leona syna Jana z art. 54-2, 54-6, 54-8, 54-11 KK USRS. SAJEWICZA Kazimierza syna Ignacego, PISKOZUBA Tadeusza syna Antoniego³, ABRAHAMOWICZA Eugeniusza syna Piotra z art. 54-12 KK USRS.

PRAGIERA Ferdynanda syna Karola, TERLECKIEGO Piotra syna Michała, JANKOWIAKA Jana syna Jana, BRYŃKI Radomira syna Franciszka z art. 54-12 KK USRS,

STWIERDZIŁEM:

1) Śledztwo w sprawie przeprowadzono wystarczająco, a zebranymi materiałami dowodowymi oskarżonym:

a) KALICIE M.T. i in[nym] udowodniono popełnione przez nich przestępstwa przewidziane w art. art. 54-2, 54-6, 54-8, 54-11 KK USRS

b) SAJEWICZOWI K.J. i in[nym] – w art. 54-12 KK USRS.

2) Wniosek oskarżający sporządzono zgodnie z art. 203 KPK USRS.

W oparciu o p. 3 art. 223 KPK USRS

ПОСТАНОВИЛ:

1) Обвинительному заключению составленному следователем – Зам. Нач-ка Коломыйского УО НКВД т. ПАНФИЛОВЫМ придать силу обвинительного акта и обвиняемых КАЛИТА и др. предать суду Военного Трибунала 12 Армии по ст.ст. УК УССР, согласно обвинительного заключения.

2) Мэру пресечения обвиняемым КАЛИТЕ и др. Оставить прежнюю, т.е. содержание под стражей в тюрьме гор. Станислава.

3) Участие прокурора в рассмотрении дела в суде ВТ считаю необязательным.

СТ. ПОМ. ВОЕННОГО ПРОКУРОРА 323 ВП
ВОЕННЫЙ ЮРИСТ 1 РАНГА (—) (СВИРКО)

Дело № 0014 1940 г.

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО
эз. № 2^а

ПРОТОКОЛ СУДЕБНОГО ЗАСЕДАНИЯ

1940 года апреля 16–19 дней, Военный Трибунал 12 армии Киевского Особого Военного Округа в _____ закрытом судебном заседании в г. Коломии в составе: Председательствующего – Военного юриста 2 ранга СЕЛИВАНОВА и членов: Военного юриста 2 ранга ДАЦЕНКО и Техника интенданта 1 ранга ФАДЕЕВА, без участия сторон

при секретаре-Технике интенданте 2 ранга СКОРИКЕ.

В 12 часов 30 минут Председательствующий открыл судебное заседание и объявил, что будет слушаться дело по обвинению: КАЛИТА Мечеслава Томашевича, ЛЯУТЕРБАХА Тадеуша Викторовича, ЖИБУРА Збигнева Иосифовича, ДАЛЬМАНА Марьяна Рудольфовича, ГРАНОВСКОГО Мечеслава Владиславовича, КОССОВСКОГО Марьяна КАЗИМИРОВИЧА, ТХУЖЕВСКОГО Зенона Казимировича, ЛЯУТЕРБАХА Евгения Ришардовича, ШЕСТАКА Романа Алексеевича, БИЙОВСКОГО Тадея Максимовича и СЕМЯКА Леона Яновича, по ст.ст. 54-2, 54-6 ч. 1, 54-8 и 54-11 УК УССР и САЕВИЧА Казимира Игнатовича, АБРАГАМОВИЧА Людвиг Петровича, ПРАГЕРА Фердинанда Карловича, ЯНКОВЯКА Ян-Юзефа Яновича, ТЕРЛЕЦКОГО Петра Михайловича, ПИСКОЗУБА Тадеуша Антоновича, БРИНЬКА Радомира Францишевича, по ст. 54-12 УК УССР.

Секретарь доложил суду, что все восемнадцать обвиняемые в судебное заседание доставлены под конвоем и находятся в зале суда. Свидетелей по делу нет.

POSTANOWIEM:

1) Wnioskowi oskarżającemu sporządzonemu przez śledczego – Zas[ępcę] Nacz[elnika] kołomyjskiego UO NKWD t. PANFIŁOWA nadać charakter aktu oskarżenia, a oskarżonych KALITĘ i in[nych] przekazać pod sąd Trybunału Wojennego 12 Armii z art. art. KK USRS, zgodnie z wnioskiem oskarżającym.

2) W stosunku do oskarżonych KALITY i in[nych] pozostawić uprzednie środki prewencyjne, tzn. areszt w więzieniu m. Stanisławów.

3) Udział prokuratora podczas rozpatrywania sprawy przed sądem WT uważam za nieobowiązkowy.

ST[ARSZY] POM[OCNIK] PROKURATORA WOJSKOWEGO 323 WP
PRAWNIK WOJSKOWY I RANGI (—) (SWIRKO)

Sprawa Nr 0014 1940 r.

ŚCIŚLE TAJNE
egz. Nr 2^a

PROTOKÓŁ POSIEDZENIA SĄDOWEGO

1940 roku kwietnia 16–19 dnia. Trybunał Wojenny 12 Armii Kijowskiego Specjalnego Okręgu Wojskowego w _____ na zamkniętym posiedzeniu sądowym w m. Kołomyi w składzie: Przewodniczący – Wojskowy Prawnik 2 rangi SIELIWANOW i członkowie: Wojskowy Prawnik 2 rangi DACENKO i Technik intendent 1 rangi FADIEJEW bez udziału stron

w charakterze sekretarza Technik intendent 2 rangi SKORIK.

O godz. 12 min. 30 Przewodniczący otworzył posiedzenie sądowe i oświadczył, że będzie rozpatrywana sprawa z oskarżenia: KALITY Mieczysława syna Tomasza, LAUTERBACHA Tadeusza syna Wiktora, ŻYBURY Zbigniewa syna Józefa, DALMANA Mariana syna Rudolfa, GRONOWSKIEGO Mieczysława syna Władysława, KOSOWSKIEGO Mariana syna KAZIMIERZA, TCHÓRZEWSKIEGO Zenona syna Kazimierza, LAUTERBACHA Eugeniusza syna Ryszarda, SZESTAKA Romana syna Aleksego, BJEWSKIEGO Tadeusza syna Maksymiliana i SIEMIAKA Leona syna Jana z art. art. 54-2, 54-6 cz.1, 54-8 i 54-11 KK USRS oraz: SAJEWICZA Kazimierza syna Ignacego, ABRAHAMOWICZA Ludwika syna Piotra, PRAGIERA Ferdynanda syna Karola, JANKOWIĄKA Jana Józefa syna Jana, TERLECKIEGO Piotra syna Michała, PISKOZUBA Tadeusza syna Antoniego, BRYŃKI Radomira syna Franciszka z art. 54-12 KK USRS.

Sekretarz zameldował sądowi, że wszystkich osiemnastu oskarżonych doprowadzono pod strażą na posiedzenie sądowe i znajdują się na sali sądowej. Świadców w sprawie nie ma.

Председательствующий удостоверяется в самоличности подсудимых, которые на вопросы председательствующего о себе показали:

1. КАЛИТА Мечеслав, а не Мячеслав Томашевич, 1919 года рождения, уроженец и житель гор. Коломия, Станиславской области. С 1929 по 1937 год жил в г. Ярославе. Учился. В 1937 году обратно возвратился в гор. Коломию, где работал в течение двух лет на фабр. корреспондентом. Отец мой с 1922 года работал в суде урядником до 1928 года, затем перешел на пенсию. Сейчас живет в гор. Коломии. Образование имею среднее, в партиях не состоял, по национальности поляк, не судим, холост, за границей родственников никого не имею. Имущества также не имею. Обвинительное заключение мне об'явлено 11 апреля сего года. Под стражей нахожусь с 21 октября 1939 г.

2. ЛЯУТЕРБАХ Тадеуш Викторович, 1921 года рождения, уроженец м. Яблоново, Коломиевского района, Станиславской области. Отец мой до прихода Красной Армии работал в м. Березнове-Нижневе⁵ лесником. Я учился в гимназии, имею среднее образование. В партиях не состоял, по национальности поляк, не судим, холост. За границей имею родственника отца в Германии. Я как до прихода Красной армии, так и после до самого ареста учился. Обвинительное заключение мне об'явлено 11 апреля сего года. Под стражей нахожусь с 21 октября 1939 года.

3. ЖИБУРА Збигнев Иосифович, 1919 года рождения, уроженец города Бучач, Тарнопольской области. Отец до 1937 года был управляющим школ. В 1937 году умер. Мать домохозяйка. Я до прихода Красной армии учился в гимназии в гор. Городенко, имею среднее образование. После прихода Красной армии временно работал в г. Городенко на сахарном заводе слесарем. К партиям не принадлежал, по национальности поляк, холост, не судим, за границей из родственников никого не имею. Обвинительное заключение мне об'явлено 11 апреля с/г. Из имущества ничего не имею. Под стражей нахожусь с 21 октября 1939 г.

4. ДАЛЬМАН Марьян Рудольфович, 1920 года рождения, уроженец г. Коломии, Станиславской области. Отец мой был под офицер б. польской армии с 1920 года до войны с Германией, т.е. сентябрь месяц 1939 г. Из имущества отец имел один дом. Мать домохозяйка. За границей имею родственников брата и сестру в г. Черновцы (Румыния). Чем они занимаются, я не знаю. До моего ареста отца дома не было. Куда он уехал, мне никто не говорил и я не знаю. В партиях я не состоял. Образование имею низшее, по национальности поляк. Обвинительное заключение мне об'явлено 11 апреля сего года. Под арестом нахожусь с 4 ноября 1939 года.

Przewodniczący upewnia się co do tożsamości oskarżonych, którzy na pytania przewodniczącego zeznali o sobie:

1. **KALITA Mieczysław**, a nie Miaczesław, syn Tomasza, ur. w 1919 roku w m. Kołomyi obwód stanisławowski i tam zamieszkały. Od 1929 do 1937 roku mieszkałem w m. Jarosławiu, gdzie się uczyłem. W 1937 roku powróciłem do m. Kołomyi, gdzie przez dwa lata pracowałem w fabryce jako korespondent. Mój ojciec od 1922 roku do 1928 roku pracował w sądzie jako podoficer policji, następnie przeszedł na emeryturę. Obecnie mieszka w m. Kołomyi. Mam wykształcenie średnie, do partii nie należałem, jestem narodowości polskiej, nie karany, kawaler, nie mam żadnych krewnych za granicą. Majątku również nie posiadam. Wniosek oskarżający przedstawiono mi 11 kwietnia bieżącego roku. W areszcie przebywam od 21 października 1939 r.

2. **LAUTERBACH Tadeusz** syn Wiktora, ur. w 1921 roku w m. Jabłonowo rejon kołomyjski obwód stanisławowski. Mój ojciec do nadejścia Armii Czerwonej pracował jako gajowy w m. Bierieznowo-Niżniewo⁵. Uczyłem się w gimnazjum i mam wykształcenie średnie. Do partii nie należałem, jestem narodowości polskiej, nie karany, kawaler. Za granicą mam krewnego ojca w Niemczech. Zarówno do nadejścia Armii Czerwonej, jak i później, do samego aresztowania, uczyłem się. Wniosek oskarżający przedstawiono mi 11 kwietnia bieżącego roku. W areszcie przebywam od 21 października 1939 roku.

3. **ŻYBURA Zbigniew** syn Józefa, ur. w 1919 roku w m. Buczacz obwód tarnopolski. Ojciec do 1937 roku był kierownikiem szkoły. Zmarł w 1937 roku. Matka – gospodyni domowa. Do nadejścia Armii Czerwonej uczyłem się w gimnazjum w m. Horodence, mam wykształcenie średnie. Po nadejściu Armii Czerwonej pracowałem czasowo w cukrowni w m. Horodence jako ślusarz. Do partii nie należałem, jestem narodowości polskiej, kawaler, nie karany, za granicą nie mam żadnych krewnych. Wniosek oskarżający przedstawiono mi 11 kwietnia b.r. Majątku nie posiadam. W areszcie przebywam od 21 października 1939 r.

4. **DALMAN Marian** syn Rudolfa, ur. w 1920 roku w m. Kołomyi, obwód stanisławowski. Mój ojciec od 1920 roku do wybuchu wojny z Niemcami, to znaczy do września 1939 r., był podoficerem byłej armii polskiej. Ojciec miał jeden dom. Matka – gospodyni domowa. Za granicą mam krewnych – brata i siostrę w m. Czerniowce (Rumunia). Nie wiem czym się zajmują. Przed moim aresztowaniem ojca nie było w domu. Nikt mi nie mówił, dokąd wyjechał i nie wiem. Do partii nie należałem. Mam wykształcenie podstawowe, jestem narodowości polskiej. Wniosek oskarżający przedstawiono mi 11 kwietnia bieżącego roku. W areszcie przebywam od 4 listopada 1939 roku.

5. ГРАНОВСКИЙ Мечеслав Владиславович, 1918 года рождения, уроженец м. Гельзин-Кирхен, Хильсинского повята (Германия). Отец работал с 1922 года по день прихода Красной армии ст. полицейским. 14 октября 1939 года был арестован. Мать живет в г. Коломии. За границей имею двух братьев отца в Германии, чем они занимаются не знаю. Я в польской армии не служил. При польской власти я работал в магазине экспедитором до прихода Красной армии. Перед арестом нигде не работал. В партиях не состоял, по национальности поляк, не судим, холост, образование имею среднее. Имущества никакого не имею. Обвинительное заключение мне объявлено 11 апреля 1940 года. Под стражей нахожусь с 16 октября 1939 года.

6. КОССОВСКИЙ Марьян Казимирович, 1919 года рождения, уроженец с. Джурова, Снятинского района, Станиславской области. Отец мой работал и сейчас работает машинистом на бойне. Я с 1934 по 1938 год работал слесарем на фабрике с/хозяйственных машин. В 1938 году добровольно вступил в польскую армию, где был до дня прихода Красной армии в чине капрала. Красной армией был разоружен и отпущен домой. Перед арестом был безработным. С 1935 по 1938 г. состоял в католической организации „КСММ”. В партиях не состоял. По национальности поляк, не судим, холост, образование имею среднее. Имущества не имею. Обвинительное заключение мне объявлено 11 апреля 1940 г. Арестован 21 октября 1939 года.

7. ТХУЖЕВСКИЙ Зенон Казимирович, 1917 года рождения, уроженец г. Низко, Келецкого воеводства⁶. До ареста жил в г. Емжееве⁷, учился до 1938 года. В 1938 году был забран в польскую армию и во время войны в сентябре месяце 1939 года был направлен в г. Тарнополь, где Красной армией был разоружен и отпущен домой. Отец мой работал у старосты в канцелярии, чем не знаю. Живет в г. Коломии, чем он сейчас работает и где, не скажу, т.к. мне не известно. В армии служил в чине капрала, не судим, холост, по национальности поляк. За границей родственников не имею. Обвинительное заключение мне объявлено 11 апреля 1940 г. Имущества никакого не имею. Арестован 23 октября 1939 года.

8. ЛЯУТЕРБАХ Евгений Ришардович, 1918 года рождения, уроженец м. Бохня, Краковского воеводства, там и жил 3 года, затем вместе с отцом переехал к его месту работы в гор. Коломию. Отец все время работал на ж.д. машинистом. Я учился, работать не работал. В партиях не состоял, образование имею среднее, не судим, холост, по национальности поляк. За границей из родственников никого не имею. Обвинительное заключение мне объявлено 11 апреля с/г. Имущества не имею. Под стражей нахожусь с 21 октября 1939 года.

5. GRONOWSKI Mieczysław syn Władysława, ur. w 1918 roku w Gelsenkirchen powiat Chilsin [?] (Niemcy). Ojciec od 1922 roku do nadejścia Armii Czerwonej pracował jako st. posterunkowy. 14 października 1939 roku został aresztowany. Matka mieszka w m. Kołomyi. Za granicą mam dwóch braci ojca, w Niemczech. Nie wiem czym się zajmują. W armii polskiej nie służyłem. Za czasów władzy polskiej do nadejścia Armii Czerwonej pracowałem jako ekspedient w sklepie. Do aresztowania nigdzie nie pracowałem. Do partii nie należałem. Jestem narodowości polskiej, nie karany, kawaler, mam wykształcenie średnie. Majątku żadnego nie posiadam. Wniosek oskarżający przedstawiono mi 11 kwietnia 1940 roku. W areszcie przebywam od 16 października 1939 roku.

6. KOSOWSKI Marian syn Kazimierza, ur. w 1919 roku we wsi Dzurów rejon śniatyński obwód stanisławowski. Ojciec mój pracował i nadal pracuje jako maszynista w rzeźni. Od 1934 do 1938 roku pracowałem jako ślusarz w fabryce maszyn rolniczych. W 1938 roku wstąpiłem ochotniczo do armii polskiej, w której służyłem w stopniu kaprała do nadejścia Armii Czerwonej. Zostałem przez Armię Czerwoną rozbrojony i zwolniony do domu. Do aresztowania byłem bezrobotny. Od 1935 do 1938 r. należałem do katolickiej organizacji „KZMM”. Do partii nie należałem. Jestem narodowości polskiej, nie karany, kawaler, mam wykształcenie średnie. Majątku żadnego nie posiadam. Wniosek oskarżający przedstawiono mi 11 kwietnia 1940 r. Zostałem aresztowany 21 października 1939 roku.

7. TCHÓRZEWSKI Zenon syn Kazimierza, ur. w 1917 roku w m. Nisko województwo kieleckie⁶. Przed aresztowaniem mieszkałem w m. Jemżejewie⁷, uczyłem się do 1938 roku. W 1938 roku zostałem wzięty do armii polskiej i w czasie wojny we wrześniu 1939 roku skierowany do m. Tarnopola, gdzie Armia Czerwona mnie rozbroiła i zwolniła do domu. Mój ojciec pracował w kancelarii starosty, w jakim charakterze nie wiem. Obecnie mieszka w m. Kołomyi, w jakim charakterze i gdzie teraz pracuje nie wiem, ponieważ nie jest mi to wiadome. W armii służyłem w stopniu kaprała, nie karany, kawaler, jestem narodowości polskiej. Nie mam krewnych za granicą. Wniosek oskarżający przedstawiono mi 11 kwietnia 1940 r. Majątku żadnego nie posiadam. Zostałem aresztowany 23 października 1939 roku.

8. LAUTERBACH Eugeniusz syn Ryszarda, ur. w 1918 roku w m. Bochnia województwo krakowskie, gdzie mieszkałem 3 lata, następnie razem z ojcem przeprowadziłem się do miejsca pracy ojca do m. Kołomyi. Ojciec przez cały czas pracował na kolei jako maszynista. Ja uczyłem się, a jeśli idzie o pracę, to nie pracowałem. Do partii nie należałem, mam wykształcenie średnie, nie karany, kawaler, jestem narodowości polskiej. Nie mam za granicą żadnych krewnych. Wniosek oskarżający przedstawiono mi 11 kwietnia b.r. Majątku nie posiadam. W areszcie przebywam od 21 października 1939 roku.

9. ШЕСТАК Роман Алексеевич, 1920 года рождения, уроженец г. Хотына (Бессарабия). С 1920 года живу в Коломии. Отца не имею, умер в 1921 году. Мать живет в Коломии. Я работал дома кустарем, а затем у владельца мануфактурного магазина продавцом. Продавцом я работал с 1936 по 1939 год. Мать домохозяйка. В партиях не состоял, по национальности поляк, не судим, холост, образование имею за 7 классов. Имущества не имею. Родственников за границей не имею. Обвинительное заключение мне объявлено 11 апреля с/г. Арестован 21 [?] октября 1939 года.

10. БИЙОВСКИЙ, не БЕЕВСКИЙ Тадей Максимович, 1907 года рождения, уроженец г. Коломии, Станиславской области. Отца не имею, умер. До смерти он работал столяром. Я до прихода Красной армии сидел в тюрьме за то, что делал самогон и с самогона колонскую воду и продавал. Кроме этого судим военным судом польской армии за дезертирство из армии. В партиях не состоял, по национальности поляк, женат, имею жену и двух детей. Образование имею за 7 классов. Обвинительное заключение мне объявлено 11 апреля 1940 года. Арестован 31 октября 1939 года. С имущества ничего не имею. Жена нигде не работает.

11. СЕМЯК Леон Янович, 1916 года рождения, уроженец гор. Станиславова. Отец работал кондуктором на ж.д. дороге. Сейчас пенсионер. Я жил вместе с отцом в гор. Коломии с 1922 года. До прихода Красной армии работал писарем у ксендза Пецека, вел загс. На этой работе я работал с 1936 года до прихода Красной армии, точнее до ареста. Образование неоконченное высшее. В партиях не состоял. Учился в торговой академии, но не окончил. Холост, не судим, по национальности поляк. За границей родственников никого не имею. В польской армии не служил. Обвинительное заключение мне объявлено 11 апреля 1940 года. Под арестом нахожусь с 21 октября 1939 года.

12. САЕВИЧ Казимир Игнатович, 1918 года рождения, уроженец г. Коломии, Станиславской обл. Отец работал гончарником на фирме с 1922 года до 1927 года, а затем по инвалидности перешел на пенсию. В 1930 году умер. Я работал в Коломиевском суде посыльным с 1938 по 1939 год, т.е. до прихода Красной армии. Перед арестом был безработным. Образование имею за 7 классов. Состоял в католической организации „КСММ”, не судим, по национальности поляк, холост. За границей имею сестру в Германии, чем она занимается не знаю. Обвинительное заключение мне объявлено 11 апреля 1940 года. Под арестом нахожусь с 5 ноября 1939 года.

13. АБРАГАМОВИЧ Людвик Петрович, 1921 года рождения, уроженец гор. Коломии, Станиславской обл. Образование имею за 7 классов.

---

9. SZESTAK Roman syn Aleksego, ur. w 1920 roku w m. Chocimiu (Besarabia). Od 1920 roku mieszkam w Kołomyi. Ojca nie mam, zmarł w 1921 roku. Matka mieszka w Kołomyi. Pracowałem w domu chałupniczo, a następnie jako sprzedawca u właściciela sklepu tekstylnego. Jako sprzedawca pracowałem od 1936 do 1939 roku. Matka jest gospodynią domową. Do partii nie należałem, jestem narodowości polskiej, nie karany, kawaler, ukończyłem 7 klas. Majątku nie posiadam. Krewnych za granicą nie mam. Wniosek oskarżający przedstawiono mi 11 kwietnia b.r. Zostałem aresztowany 21 [?] października 1939 roku.

10. BIJOWSKI, a nie BIEJEWSKI, Tadeusz syn Maksymiliana, ur. w 1907 roku w m. Kołomyi obwód stanisławowski. Ojca nie mam, zmarł. Do śmierci pracował jako stolarz. Przed nadejściem Armii Czerwonej siedziałem w więzieniu za pędzenie samogonu i robienie z samogonu wody kolońskiej, którą sprzedawałem. Oprócz tego byłem sądzony przez sąd wojskowy armii polskiej za dezercję z wojska. Do partii nie należałem, jestem narodowości polskiej, żonaty, mam żonę i dwoje dzieci. Ukończyłem 7 klas. Wniosek oskarżający przedstawiono mi 11 kwietnia 1940 roku. Zostałem aresztowany 31 października 1939 roku. Majątku żadnego nie posiadam. Żona nigdzie nie pracuje.

11. SIEMIAK Leon syn Jana, ur. w 1916 roku w m. Stanisławowie. Ojciec pracował jako konduktor na kolei. Obecnie emeryt. Od 1922 roku mieszkałem razem z ojcem w m. Kołomyi. Do nadejścia Armii Czerwonej pracowałem w charakterze pisarza księdza Pecka, prowadziłem [rejestr] ślubów. Pracę tę wykonywałem od 1936 roku do nadejścia Armii Czerwonej, dokładnie do chwili aresztowania. Posiadam wykształcenie niepełne wyższe. Do partii nie należałem. Uczyłem się w akademii handlowej, ale jej nie ukończyłem. Kawaler, nie karany, jestem narodowości polskiej. Nie mam za granicą żadnych krewnych. W armii polskiej nie służyłem. Wniosek oskarżający przedstawiono mi 11 kwietnia 1940 roku. W areszcie przebywam od 21 października 1939 roku.

12. SAJEWICZ Kazimierz syn Ignacego, ur. w 1918 roku w m. Kołomyi obwód stanisławowski. Ojciec od 1922 roku do 1927 roku pracował w firmie jako garncarz, a następnie z powodu inwalidztwa przeszedł na emeryturę. W 1930 roku zmarł. Ja od 1938 do 1939 roku, tzn. do nadejścia Armii Czerwonej, pracowałem w sądzie kołomyjskim jako posłaniec. Przed aresztowaniem byłem bezrobotnym. Ukończyłem 7 klas. Należałem do katolickiej organizacji „KZMM”, nie karany, jestem narodowości polskiej, kawaler. Za granicą mam siostrę w Niemczech, nie wiem czym się zajmuje. Wniosek oskarżający przedstawiono mi 11 kwietnia 1940 roku. W areszcie przebywam od 5 listopada 1939 roku.

13. ABRAHAMOWICZ Ludwik syn Piotra, ur. w 1921 roku w m. Kołomyi ob[wód] stanisławowski. Ukończyłem 7 klas. Byłem członkiem katolic-

Состоял членом католической организации „КСММ”. До прихода Красной армии работал маляром. Отец работал штукатуром. После прихода Красной армии отец продолжает работать на этой самой работе. Я был безработный. По национальности поляк, не судим. Обвинительное заключение мне об’явлено 11 апреля 1940 года. Под стражей нахожусь с 5 ноября 1939 года.

14. ПРАГЕР Фердинанд Карлович, 1919 года рождения, уроженец гор. Станиславова. Житель с 1925 года города Городенко. Отец имел свою типографию и в ней работал. Наемного труда не имел, а имел двух учеников. Я после учебы все время болел и сейчас болею туберкулезом легких. Работать не работал, а лечился. По национальности поляк, в партиях не состоял, не судим, холост, имею среднее образование. За границей имею родственника отца – сестра, которая живет в Германии. С имущества отец имеет только дом. Обвинительное заключение мне об’явлено 11 апреля 1940 года. Под стражей нахожусь с 24 октября 1939 года.

15. ЯНКОВЯК Ян-Юзеф Янович, 1920 года рождения, уроженец г. Казмин, Познаньского воеводства. Отец с 1929 года до прихода Красной армии работал пшедовником. С приходом Красной армии был арестован. Я работать нигде не работал, все время учился. Образование имею за 7 классов. В партиях не состоял, по национальности поляк. Обвинительное заключение мне об’явлено 11-го апреля 1940 года. Под стражей нахожусь с 24 октября 1939 года.

16. ТЕРЛЕЦКИЙ Петр Михайлович, 1918 года рождения, уроженец г. Залещина⁸, Тернопольской области. С 1925 года жил в гор. Городенко. Отец служил в суде посыльным, сейчас тоже живет в гор. Городенко, работать нигде не работает. Я работал в „Мине” писарем сельского управления. После прихода Красной армии был безработным. Образование имею среднее. В партиях не состоял, не судим, холост, по национальности поляк. За границей имею родственника отца – брат в Румынии, работал шорником. Обвинительное заключение мне об’явлено 11 апреля 1940 года. Под стражей нахожусь с 24 октября 39 г.

17. ПИСКОЗУБ Тадеуш Антонович, 1919 года рождения, уроженец гор. Коломии, Станиславской области. Отец работал маляром. В 1933 году умер. Я работал в польской армии в 49 полку музыкантом духового оркестра, играл на трубе „В”. Когда пришла Красная Армия, я был на фронте с войсками в борьбе против немцев, где был взят в плен. Из города Ярослава бежал с плена и возвратился домой. Образование имею за 7 классов. В партиях не состоял. По национальности поляк, не судим. Обвинительное заключение мне об’явлено 11 апреля 1940 года. Под арестом нахожусь с 5 ноября 1939 года.

kiej organizacji „KZMM”. Do nadejścia Armii Czerwonej pracowałem jako malarz. Ojciec był tynkarzem. Po nadejściu Armii Czerwonej ojciec nadal wykonywał tę samą pracę. Ja byłem bezrobotny. Jestem narodowości polskiej, nie karany. Wniosek oskarżający przedstawiono mi 11 kwietnia 1940 roku. W areszcie przebywam od 5 listopada 1939 roku.

14. PRAGIER Ferdynand syn Karola, ur. w 1919 roku w m. Stanisławowie. Od 1925 roku mieszkam w mieście Horodence. Ojciec miał własną drukarnię i tam pracował. Nie miał najemnych robotników, tylko dwóch uczniów. Po ukończeniu nauki przez cały czas chorowałem i obecnie również choruję na gruźlicę płuc. Pracować nie pracowałem, tylko się leczyłem. Jestem narodowości polskiej, do partii nie należałem, nie karany, kawaler, mam wykształcenie średnie. Za granicą mam krewnych – siostra ojca, która mieszka w Niemczech. Ojciec ma tylko dom. Wniosek oskarżający przedstawiono mi 11 kwietnia 1940 roku. W areszcie przebywam od 24 października 1939 roku.

15. JANKOWIAK Jan Józef syn Jana, ur. w 1920 roku w m. Koźminie województwo poznańskie. Ojciec od 1929 roku do nadejścia Armii Czerwonej był przodownikiem [policji]. Został aresztowany, gdy nadeszła Armia Czerwona. Nigdzie nie pracowałem, przez cały czas uczyłem się. Ukończyłem 7 klas. Do partii nie należałem, jestem narodowości polskiej. Wniosek oskarżający przedstawiono mi 11 kwietnia 1940 roku. W areszcie przebywam od 24 października 1939 roku.

16. TERLECKI Piotr syn Michała, ur. w 1918 roku w m. Zaleszczyzna⁸ obwód tarnopolski. Od 1925 roku mieszkalem w m. Horodence. Ojciec był gońcem w sądzie, obecnie również mieszka w m. Horodence, nigdzie nie pracuje. Pracowałem w „Minie” jako pisarz zarządu wiejskiego. Po nadejściu Armii Czerwonej byłem bezrobotny. Mam wykształcenie średnie. Do partii nie należałem, nie karany, kawaler, jestem narodowości polskiej. Mam za granicą krewnego – brata ojca w Rumunii, pracował jako rymarz. Wniosek oskarżający przedstawiono mi 11 kwietnia 1940 roku. W areszcie przebywam od 24 października [19]39 roku.

17. PISKOZUB Tadeusz syn Antoniego, ur. w 1919 roku w m. Kołomyi obwód stanisławowski. Ojciec był malarzem. Zmarł w 1933 roku. Pracowałem w armii polskiej w 49 pułku jako muzykant w orkiestrze dętej, grałem na trąbie „W”. Gdy nadeszła Armia Czerwona byłem na froncie z wojskiem i walczyłem przeciwko Niemcom i tam zostałem wzięty do niewoli. W m. Jarosławiu uciekłem z niewoli i wróciłem do domu. Ukończyłem 7 klas. Do partii nie należałem. Jestem narodowości polskiej, nie karany. Wniosek oskarżający przedstawiono mi 11 kwietnia 1940 roku. W areszcie przebywam od 5 listopada 1939 roku.

18. БРИНЬК Радомир Францишевич, 1920 года рождения, уроженец гор. Коломнии, Станиславской области. Отец работал на ж.д. кладовщиком на станции Коломия и сейчас тоже там работает. Я учился в гимназии, окончил в 1939 году. После прихода Красной армии нигде не работал. Образование среднее, по национальности поляк, не судим. За границей родственников не имею. Обвинительное заключение мне объявлено 11 апреля 1940 года. Под арестом нахожусь с 15 ноября 1939 года.

Председательствующий объявил состав суда и разъяснил всем подсудимым право на отвод составу суда. Подсудимые все отвода составу суда не заявили.

Председательствующий разъяснил всем подсудимым права, какими они могут пользоваться во время судебного следствия, а также право подачи заявлений или возбуждения каких-либо ходатайств.

Подсудимые суду заявили, что права для них понятны. Заявлений и ходатайств перед судом не заявили.

Председательствующий огласил обвинительное заключение, после чего разъяснил каждому в отдельности подсудимым сущность обвинений и спросил каждого в отдельности, понятно ли им обвинение, признают ли они себя виновными и желают ли давать суду показания и на каком языке.

ПОДСУДИМЫЕ СУДУ ЗАЯВИЛИ:

1. КАЛИТА – сущность предъявленного обвинения мне понятна. Виновным себя признаю полностью во всем. Показания давать суду желаю на украинском языке.

2. ЛЯУТЕРБАХ Тадеуш – предъявленное мне обвинение для меня понятно. Виновным себя признаю только в принадлежности к к.р. повстанческой организации. В остальном себя виновным не признаю. Показания давать суду желаю на украинском языке.

3. ЖИБУРА – обвинение мне понятно. Виновным себя признаю только в том, что состоял в к.р. повстанческой организации. В остальном виновным себя не признаю. Показания давать суду желаю на украинском языке.

4. ДАЛЬМАН – обвинение для меня понятно. ^аВиновным себя признаю^а в принадлежности к к.р. повстанческой организации. В остальном не признаю. Показания давать желаю на украинском языке.

5. ГРАНОВСКИЙ – виновным себя признаю во всем, за исключением террора. Показания суду давать желаю на украинском языке.

6. КОССОВСКИЙ – обвинение мне понятно. Виновным себя признаю только в том, что состоял в к.р. повстанческой организации. В остальном виновным себя не признаю. Показания давать желаю на украинском языке.

18. **BRYŃKO** Radomir syn Franciszka, ur. w 1920 roku w m. Kołomyi obwód stanisławowski. Ojciec pracował jako magazynier na kolei na stacji Kołomyja, obecnie również tam pracuje. Uczyłem się w gimnazjum, które ukończyłem w 1939 roku. Po nadejściu Armii Czerwonej nigdzie nie pracowałem. Mam wykształcenie średnie, jestem narodowości polskiej, nie karany. Nie mam krewnych za granicą. Wniosek oskarżający przedstawiono mi 11 kwietnia 1940 roku. W areszcie przebywam od 15 listopada 1939 roku.

Przewodniczący ogłosił skład sądu i wyjaśnił wszystkim oskarżonym, że mają prawo zgłosić zastrzeżenie do składu sądu. Nikt z oskarżonych nie zgłosił zastrzeżeń do składu sądu.

Przewodniczący wyjaśnił wszystkim oskarżonym, z jakich uprawnień mogą korzystać w czasie śledztwa sądowego, jak również o prawie składania oświadczeń lub jakichkolwiek skarg.

Oskarżeni oświadczyli sądowi, że [przysługujące im] prawa są dla nich zrozumiałe. Żadnych oświadczeń i skarg wobec sądu nie złożyli.

Przewodniczący ogłosił wniosek oskarżający, po czym każdemu oskarżonemu z osobna wyjaśnił treść oskarżenia i zapytał każdego oddzielnie, czy oskarżenie jest zrozumiałe, czy przyznają się do winy i czy chcą złożyć przed sądem zeznania oraz w jakim języku.

OSKARŻENI OŚWIADCZYLI PRZED SĄDEM:

1. **KALITA** – treść przedstawionego mi oskarżenia jest dla mnie zrozumiała. W pełni przyznaję się do winy we wszystkim. Chcę zeznawać przed sądem w języku ukraińskim.

2. **LAUTERBACH** Tadeusz – przedstawione mi oskarżenie jest dla mnie zrozumiałe. Przyznaję się tylko do przynależności do powstańczej organizacji k.r. Co do reszty, do winy się nie przyznaję. Zeznania przed sądem chcę składać w języku ukraińskim.

3. **ŻYBURA** – oskarżenie rozumiem. Przyznaję się tylko do tego, że należałem do powstańczej organizacji k.r. Poza tym do winy się nie przyznaję. Zeznania przed sądem chcę składać w języku ukraińskim.

4. **DALMAN** – oskarżenie jest dla mnie zrozumiałe. *Przyznaję się* do tego, że należałem do powstańczej organizacji k.r. Poza tym nie przyznaję się. Zeznania chcę składać w języku ukraińskim.

5. **GRONOWSKI** – przyznaję się do winy we wszystkim z wyjątkiem terroru, zeznania przed sądem chcę składać w języku ukraińskim.

6. **KOSOWSKI** – oskarżenie rozumiem. Przyznaję się tylko do tego, że należałem do powstańczej organizacji k.r. Poza tym nie przyznaję się do winy. Zeznania chcę składać w języku ukraińskim.

7. ТХУЖЕВСКИЙ – сущность обвинения для меня понятна. Виновным себя признаю в том, что знал о существовании к.р. организации. Больше ни в чем не признаю. Показания давать желаю на украинском языке.

8. ЛЯУТЕРБАХ Евгений – обвинение для меня понятно. Виновным себя признаю частично, только в том, что состоял в этой организации. Показания давать желаю на украинском языке.

9. ШЕСТАК – за что обвиняюсь, мне понятно. Виновным себя признаю только в принадлежности к к.р. организации. Показания давать желаю на украинском языке.

10. БИЙОВСКИЙ – обвинение мне понятно. Виновным себя ни в чем не признаю. Показания давать желаю на украинском языке.

11. СЕМЯК – сущность обвинения для меня понятна. Виновным себя признаю в том, что знал о к.р. повстанческой организации. Больше ни в чем не признаю. Показания суду давать желаю на украинском языке.

12. САЕВИЧ – обвинение мне понятно. Виновным себя признаю в том, что знал о к.р. организации. Показания суду давать желаю.

13. ПИСКОЗУБ – обвинение мне понятно. Виновным себя в том, что знал о к.р. организации признаю.

14. АБРАГАМОВИЧ – обвинение для меня понятно. Виновным себя ни в чем не признаю. Показания суду давать желаю.

15. ПРАГЕР – обвинение мне понятно. Виновным себя ни в чем не признаю. Показания суду давать желаю на украинском языке.

16. ТЕРЛЕЦКИЙ – обвинение для меня понятно. Виновным себя ни в чем не признаю. Показания суду давать желаю на украинском языке.

17. ЯНКОВЯК – обвинение мне понятно. Виновным себя в том, что знал о существовании к.р. повстанческой организации признаю. Показания давать желаю на украинском языке.

18. БРИНЬК – обвинение мне понятно. Виновным себя в том, что знал о существовании к.р. организации признаю. Показания давать желаю на украинском языке.

В 16 часов 40 минут Председательствующий объявил перерыв до 19 часов.

В 19 часов судебное заседание продолжается. Секретарь доложил суду, что все обвиняемые в судебное заседание доставлены.

НА ПРЕДЛОЖЕНИЕ ПРЕДСЕДАТЕЛЬСТВУЮЩЕГО ПОДСУДИМЫЙ КАЛИТА ПО СУЩЕСТВУ ДЕЛА ПОКАЗАЛ:

В то время, когда наши офицеры, т.е. польской армии отступали и бежали за границу в Румынию и Венгрию, вели среди населения широкую к.р. агитацию и говорили, что кто с поляков может и способный воевать,

7. TCHÓRZEWSKI – treść oskarżenia jest dla mnie zrozumiała. Przyznaję się do tego, że wiedziałem o istnieniu organizacji k.r. Do niczego więcej się nie przyznaję. Zeznania chcę składać w języku ukraińskim.

8. LAUTERBACH Eugeniusz – oskarżenie rozumiem. Do winy przyznaję się częściowo, dotyczy to tylko przynależności do tej organizacji. Zeznania chcę składać w języku ukraińskim.

9. SZESTAK – rozumiem o co jestem oskarżony. Przyznaję się tylko do tego, że należałem do organizacji k.r. Zeznania chcę składać w języku ukraińskim.

10. BIJEWSKI – oskarżenie jest dla mnie zrozumiałe. W niczym nie przyznaję się do winy. Zeznania chcę składać w języku ukraińskim.

11. SIEMIAK – treść oskarżenia jest dla mnie zrozumiała. Przyznaję się tylko do tego, że wiedziałem o powstańczej organizacji k.r. Więcej do niczego się nie przyznaję. Zeznania przed sądem chcę składać w języku ukraińskim.

12. SAJEWICZ – oskarżenie rozumiem. Przyznaję się do tego, że wiedziałem o organizacji k.r. Chcę składać przed sądem zeznania.

13. PISKOZUB – oskarżenie rozumiem. Przyznaję się do tego, że wiedziałem o organizacji k.r.

14. ABRAHAMOWICZ – oskarżenie rozumiem. Do winy się nie przyznaję. Chcę składać przed sądem zeznania.

15. PRAGIER – oskarżenie rozumiem. Do winy się nie przyznaję. Zeznania przed sądem chcę składać w języku ukraińskim.

16. TERLECKI – oskarżenie rozumiem. Do winy się nie przyznaję. Zeznania przed sądem chcę składać w języku ukraińskim.

17. JANKOWIAK – oskarżenie rozumiem. Przyznaję się do tego, że wiedziałem o istnieniu powstańczej organizacji k.r. Zeznania chcę składać w języku ukraińskim.

18. BRYŃKO – oskarżenie rozumiem. Przyznaję się do tego, że wiedziałem o istnieniu organizacji k.r. Zeznania chcę składać w języku ukraińskim.

O godzinie 16 minut 40 Przewodniczący ogłosił przerwę do godziny 19.

O godzinie 19 posiedzenie sądowe jest kontynuowane. Sekretarz powiadomił sąd, że wszyscy oskarżeni zostali doprowadzeni na posiedzenie sądowe.

NA ZAPYTANIE PRZEWODNICZĄCEGO OSKARŻONY KALITA ZEZNAŁ W SPRAWIE:

W tym czasie, kiedy nasi oficerowie, tzn. armii polskiej, wycofywali się i uciekali za granicę do Rumunii i na Węgry, prowadzili oni wśród ludności aktywną agitację k.r. i mówili, żeby ci Polacy, którzy są zdolni do walki

чтобы отступали вместе с ними, кто не может и останется, то чтобы об'единялись в организации с тем, чтобы в момент нападения польских войск с Румынии и Венгрии, они могли организовать восстание внутри страны, чем самым помогли бы им. Имея такое указание польских офицеров, я 25 сентября прошлого года встретил на улице гор. Коломнии своих товарищей – поляков ЛЯУТЕРБАХА Тадеуша, ЛЯУТЕРБАХА Евгения и Кукурбу ушел с ними в детский сад возле кино „МАРСА”, где предложил им создать к.р. повстанческую польскую организацию. Ляутербах Т. и Ляутербах Е. дали свое согласие.

Тогда же после этого мы провели организационное собрание, на котором я, Калита, был выделен руководителем (шефом) этой организации, моим заместителем Ляутербах Тадеуш и секретарем Ляутербах Евгений. Кроме этого приняли решение о вербовке новых членов.

Вскоре после этого, мною были завербованы новые члены ГРАНОВСКИЙ, ЖИБУРА и ШЕСТАК. Для ознакомления с новыми членами, я созвал маленькое собрание на квартире вновь завербованного члена организации Жибуры и там разобрали следующие вопросы: о вербовке новых членов, о знаке отличия, и о месте встречи для передачи рапортов о проделанной членами работе и для получения нового задания. Знак различия мы установили такой, чтобы знать своих членов, они должны носить на правой руке мизинном пальце перстень. Эти перстни мною и Ляутербахом Т. уже были приобретены.

30 сентября того же прошлого года состоялось второе наше собрание, на котором были приняты новые члены ЖИБУРА, ГРАНОВСКИЙ и ШЕСТАК. После принятия новых членов они приняли присягу. Также принял присягу тоже новый член ДАЛЬМАН. После принятия присяги, каждый член избрал себе псевдоним, в том числе и я. Я себе избрал псевдоним „ГРАНИТ”, ЛЯУТЕРБАХ Т. – „ШЕЛЬМА”, ЛЯУТЕРБАХ Е. – „КЛЕМПА”, ЖИБУРА – „ЯЩУР”, ДАЛЬМАН – „ДОВГИЙ ЭМИЛЬ”, ГРАНОВСКИЙ – „БЛЕНКЕТ” и ШЕСТАК – „ПИМ”. Кроме этого все члены подписали декларацию. После этого я сделал информацию о целях и задачах организации и дал каждому члену задание: о приобретении оружия, о вербовке новых членов и о заготовке к.р. листовок для расклеивания на улицах города перед выборами в Народное собрание, с призывом польское население за об'единение польского населения и восстановления польского государства.

Для этой цели лично мною были уже написаны на пишущей машинке 10 штук к.р. листовок и Грановским написаны от руки 5 штук.

На третьем нашем собрании, которое проводилось 6 октября у Жибуры на квартире, были все наши члены организации: Жибура, Шестак, Грановский и мой заместитель Ляутербах Тадеуш делали информации

wycofywali się razem z nimi, zaś ci, którzy nie mogą i pozostają, jednoczyli się w organizacji, aby w czasie ataku polskich wojsk z Rumunii i Węgier mogli w sposób zorganizowany wywołać powstanie wewnątrz kraju i tym samym im pomóc. Posiadając takie wytyczne polskich oficerów, spotkawszy 25 września ubiegłego roku na ulicy m. Kołomyi moich kolegów – Polaków: LAUTERBACHA Tadeusza, LAUTERBACHA Eugeniusza i Kukurbę poszedłem razem z nimi do ogródka dziecięcego koło kina „MARS”, gdzie zaproponowałem im utworzenie polskiej powstańczej organizacji k.r. Lauterbach T. i Lauterbach E. wyrazili zgodę.

Od razu po tym odbyliśmy zebranie organizacyjne, na którym mnie – Kalitę wysunięto na kierownika (szefa) tej organizacji, moim zastępcą został Lauterbach Tadeusz, a sekretarzem Lauterbach Eugeniusz. Oprócz tego podjęliśmy decyzję o werbowaniu nowych członków.

Niedługo potem zostali zwerbowani przeze mnie nowi członkowie: GRONOWSKI, ŻYBURA i SZESTAK. W celu zapoznania się z nowymi członkami zwołałem niewielkie zebranie, które odbyło się w mieszkaniu nowo zwerbowanego członka organizacji Żybury. Na zebraniu tym omówiliśmy następujące sprawy: werbunek nowych członków, znak identyfikacyjny oraz wyznaczenie miejsca spotkań, gdzie będzie można przekazywać raporty o przeprowadzonej przez członków pracy i otrzymać nowe zadania. Znak identyfikacyjny ustaliliśmy po to, żeby rozpoznawać swych członków, miał to być sygnet noszony przez członków na małym palcu prawej ręki. Takie sygnety zostały już zdobyte przeze mnie i Lauterbacha T.

30 września ubiegłego roku odbyło się nasze drugie zebranie, na którym zostali przyjęci nowi członkowie: ŻYBURA, GRONOWSKI i SZESTAK. Po przyjęciu nowych członków, złożyli oni przysięgę. Przysięgę złożył również nowy członek DALMAN. Po złożeniu przysięgi każdy z członków wybrał sobie pseudonim, w tym również i ja. Ja wybrałem dla siebie pseudonim „GRANIT”, LAUTERBACH T. „SZELMA”, LAUTERBACH E. „KLEPA”, ŻYBURA „JASZCZUR”, DALMAN „DŁUGI EMIL”, GRONOWSKI „BŁĘKIT”, a SZESTAK „PIM”. Oprócz tego wszyscy członkowie podpisali deklaracje. Potem poinformowałem o celach i zadaniach organizacji i przydzieliłem każdemu z członków zadanie: zdobywanie broni, werbunek nowych członków i przygotowywanie ulotek k.r., które przed wyborami do Zgromadzenia Ludowego mają być rozlepione na ulicach miasta i mają wzywać ludność polską do zjednoczenia się i przywrócenia państwa polskiego.

W tym celu osobiście napisałem już na maszynie 10 ulotek k.r., a Gronowski napisał odręcznie 5 egzemplarzy.

Na trzecim naszym zebraniu, które miało miejsce 6 października w mieszkaniu Żybury, byli obecni wszyscy nasi członkowie organizacji:

о проделанной ими работе. Жибура в своей информации говорил, что он будучи в г. Городенко, подготовил около 15 человек для организации такой организации в Городенко. Грановский говорил о подготовке к.р. листовок к польскому празднику „Ноябрьское восстание”⁹ с призывом польского населения для объединения, за восстановление польского государства. ШЕСТАК говорил, что он приобрел револьвер, который находится у него. Ляутербах Тадеуш, мой заместитель, сообщил, что он собирается выезжать во Львов, для установления есть ли там какая-либо организация и если есть, то связаться с ней. Также говорил постарается приобрести яд, для внутренних потребностей организации. Кроме этого лично мною был выработан план работы организации и отредактирован вместе с заместителем и секретарем, т.е. Ляутербахом Т. и Ляутербахом Е. По этому плану были созданы 4 отдела, следующие: 1 отдел – шпионский – женский, руководителем которого был выделен мой заместитель Ляутербах Тадеуш. Задачи отдела: а) сбор сведений военного характера, б) дислокация частей Красной армии в гор. Коломия и ее вооружение, в) учет активистов Соввласти, которые выдают польских офицеров и служащих полиции, г) подбор конспиративных квартир для проведения собраний организации и д) изучение санитарной службы. 2 отдел – разведывательный, руководитель ДАЛЬМАН. Задачи этого отдела: а) сбор рапортов от членов организации о проделанной ими работе, б) сбор оружия, г) расклеивание к.р. листовок на улицах города Коломия и д) создание организаций на перифериях и связь с ними. 3 отдел – вербовочный, руководители Жибура и Шестак. Задачи отдела: а) вербовка новых членов в организацию, б) приобретение оружия и г) боевая подготовка организации. 4-й отдел – “к.р.” пропаганда, руководитель Грановский. Задачи отдела: а) приготовление к.р. листовок и расклеивание их на улицах и б) проведение докладов на различные патриотические темы. Кроме того, что было поручено 3 отделу вербовать новых членов, я дал задание каждому члену вербовать в свой отдел и за каждого завербованного члена должен отвечать тот, кто его вербовал.

В октябре месяце, какого числа не помню, членом организации Шестак был завербован Коссовский, после чего последний был приглашен мною на собрание, который пришел вместе с завербованным уже им – Тхужевским. 17 октября точно не помню Коссовский и Тхужевский были приняты в организацию. После чего они приняли присягу и подписали декларацию.

Через несколько дней после этого Коссовский и Тхужевский встретили меня и Коссовский заявил, что ему необходимо бежать за границу, т.к. за ним уже следят и могут раскрыть организацию. Имея такое предупреждение Коссовского, я встретился в Ляутербахом Тадеушем, посо-

Żybura, Szestak, Gronowski i mój zastępca Lauterbach Tadeusz, poinformowali [oni] o dokonanej pracy. Żybura w swej informacji mówił, że będąc w m. Horodence przygotował 15 ludzi do takiej samej organizacji w Horodence. Gronowski powiedział o przygotowaniu ulotek k.r. z okazji polskiego święta „Powstanie Listopadowe”⁹, w których wzywa się ludność polską do zjednoczenia się i przywrócenia państwa polskiego. SZESTAK powiedział, że zdobył rewolwer, który ma u siebie. Lauterbach Tadeusz, mój zastępca powiadomił, że ma zamiar pojechać do Lwowa aby ustalić, czy jest tam jakakolwiek organizacja i jeżeli jest, to nawiązać z nią kontakt. Powiedział również, że postara się zdobyć truciznę dla wewnętrznych potrzeb organizacji. Oprócz tego osobiście opracowałem plan działalności organizacji i zredagowaliśmy go wspólnie z zastępcą i sekretarzem, tzn. z Lauterbachem T. i Lauterbachem E. Zgodnie z tym planem utworzono następujące 4 oddziały: 1 oddział – kobiecy szpiegowski, którym miał kierować mój zastępca Lauterbach Tadeusz. Zadania oddziału: a) zbieranie informacji o charakterze wojskowym, b) dyslokacja jednostek Armii Czerwonej w m. Kołomyi i ich uzbrojenie, c) ewidencja aktywistów *Sowwłasti*, którzy wydają polskich oficerów i urzędników policji, d) znalezienie lokali konspiracyjnych, w których można by było odbywać zebrania organizacji i e) przygotowanie służby sanitarnej. 2 oddział – wywiadowczy, kierownik DALMAN. Zadania tego oddziału: a) zbieranie meldunków od członków organizacji o dokonanej przez nich pracy, b) gromadzenie broni, c) rozlepianie ulotek k.r. na ulicach miasta Kołomyi i d) utworzenie organizacji terenowych i łączność z nimi. 3 oddział – werbunkowy, kierownik Żybura i Szestak. Zadania oddziału: a) werbunek do organizacji nowych członków, b) gromadzenie broni i c) przygotowanie bojowe organizacji. 4 oddział – propaganda „k.r.”, kierownik Gronowski. Zadania oddziału: a) przygotowywanie ulotek k.r. i rozklejanie ich na ulicach i b) wygłaszanie patriotycznych referatów. Oprócz tego, że oddział 3 miał werbować nowych członków, poleciłem aby każdy członek werbował do swego oddziału i za każdego zwerbowanego członka powinien odpowiadać ten, kto go zwerbował.

W październiku, nie pamiętam daty, został zwerbowany przez członka organizacji Szestaka Kosowski, którego następnie zaprosiłem na zebranie i który przyszedł razem ze zwerbowanym przez siebie Tchórzewskim. 17 października, dokładnie nie pamiętam, Kosowski i Tchórzewski zostali przyjęci do organizacji, po czym złożyli przysięgę i podpisali deklaracje.

W kilka dni później spotkałem Kosowskiego i Tchórzewskiego i Kosowski oświadczył, że koniecznie musi uciekać za granicę, ponieważ jest śledzony i mogą wykryć organizację. Tak ostrzeżony przez Kosowskiego spotkałem się z Lauterbachem Tadeuszem, poradziłem się go i postanowiliśmy, że

ветовался с ним и решили бежать всей организацией за границу в Венгрию. Этому нам сделать не удалось, т.к. я и другие были арестованы.

НА ВОПРОСЫ СУДА ПОДСУДИМЫЙ КАЛИТА ПОКАЗАЛ:

Я написал десять штук к.р. листовок на пишущей машинке. Текста их сейчас не помню.

Предъявляется л.д. 140 т. 1 подсудимому Калите. Подсудимый Калита: „да, это я лично писал эти листовки.” Эти к.р. листовки мною были написаны для того, чтобы поручить члену к.р. организации Дальману расклеить их на улицах гор. Коломии перед выборами в Народное собрание. Хранились они у секретаря организации Ляутербаха Е. Декларации я тоже лично писал. Ксендз Марущак ни в чем мне не помогал и на совет я к нему не ходил. Всего собраний нашей к.р. повстанческой организации было 5. Все они проходили в подобранной мною квартире члена организации Жибуры.

Наша организация имела задачи: завербовать побольше членов, приобрести оружие, собрать сведения о дислокации и вооружении частей Красной армии на территории гор. Коломии, а также и другие сведения секретного характера, как то: о активе Соввласти, о настроении населения и его отношения к Соввласти. Вербовка новых членов и приобретение оружия нужны были нам для того, что когда польские войска будут нападать на Советскую власть при помощи других буржуазных армий, помочь им путем восстания внутри страны за восстановление польского буржуазного государства. Сведения о дислокации воинских частей Красной армии и их вооружении для того, чтобы знать на случай вооруженного восстания. Другие сведения секретного характера, а также и сведения о активистах Соввласти, которые выдают польских офицеров и служащих польской полиции для того, чтобы передать в руки „справедливости” польских властей.

ОГЛАШЕН л.д. 2, т. 1.

Калита суду, это записано верно. Как я раньше говорил, что офицеры когда отступали в Венгрию и Румынию, призывали всех поляков способных воевать отступать вместе с ними, а те которые остаются на местах, должны объединиться в организации и чтобы в момент нападения польских войск на Советскую власть, они смогли бы организованно помочь в борьбе против Соввласти путем восстания внутри страны, за восстановление польского буржуазного государства. Для этой цели, я 25 сентября прошлого года и взял на себя обязательство организовать из польской молодежи к.р. повстанческую организацию.

Оглашен л.д. 2, т. 1, оборот.

Создание этой организации я начал 25 сентября вечером вместе с Ляутербахом Т. и Ляутербахом Е. в парке возле кино „Марса”. Ляутербахи

cała organizacja musi uciekać za granicę na Węgry. Nie udało się nam tego zrobić, ponieważ ja i inni zostali aresztowani.

NA PYTANIA SĄDU OSKARŻONY KALITA ZEZNAŁ:

Napisałem na maszynie 10 egzemplarzy ulotek k.r. Treści tych ulotek obecnie nie pamiętam.

Oskarżonemu Kalicie okazuje się k.s. 140 t. 1. Oskarżony Kalita: „tak, to ja osobiście napisałem te ulotki”. Te k.r. ulotki napisałem po to, ażeby członek organizacji k.r. Dalman na moje polecenie rozlepił je na ulicach m. Kołomyi przed wyborami do Zgromadzenia Ludowego. Przechowywano je u sekretarza organizacji Lauterbacha E. Deklaracje również pisałem osobiście. Ksiądz Maruszczak w niczym mi nie pomagał i nie chodziłem do niego po radę. Wszystkich zebrań naszej powstańczej organizacji k.r. było razem 5. Wszystkie odbyły się w wybranym przeze mnie mieszkaniu członka organizacji Żybury.

Nasza organizacja stawiała przed sobą następujące zadania: zwerbowanie więcej członków, gromadzenie broni, zbieraniu informacji o dyslokacji i uzbrojeniu oddziałów Armii Czerwonej w m. Kołomyi oraz innych tajnych informacji, jak na przykład dotyczących aktywu *Sowwłasti*, o nastrojach ludności i stosunku do *Sowwłasti*. Werbunek nowych członków i gromadzenie broni były potrzebne po to, ażeby kiedy polskie wojska przy pomocy innych burżuazyjnych armii zaatakują Władzę Sowiecką, wspomóc je wywołując wewnątrz kraju powstanie, którego celem będzie przywrócenie burżuazyjnego państwa polskiego. Informacje o dyslokacji oddziałów wojskowych Armii Czerwonej i ich uzbrojeniu miały być przydatne w przypadku powstania zbrojnego. Inne tajne informacje, w tym o aktywistach *Sowwłasti*, którzy wydają polskich oficerów i urzędników policji polskiej miały służyć temu, aby oddać ich w ręce „sprawiedliwości” polskich władz.

ZOSTAJE OKAZANA k.s. 2, t. 1.

Kalita do sądu, że zapisane prawidłowo. Tak jak mówiłem uprzednio, oficerowie gdy wycofywali się na Węgry i do Rumunii wzywali wszystkich Polaków zdolnych do walki, aby wycofywali się razem z nimi, zaś ci, którzy zostają winni zjednoczyć się w organizacji, aby w chwili ataku wojsk polskich na Władzę Sowiecką mogli w sposób zorganizowany pomóc w walce przeciw *Sowwłasti* wywołując powstanie wewnątrz kraju, którego celem byłoby przywrócenie burżuazyjnego państwa polskiego. Dlatego też, 25 września ubiegłego roku, wziąłem na siebie obowiązek zorganizowania spośród polskiej młodzieży powstańczej organizacji k.r.

Zostaje okazana k.s. 2, t. 1, odwrotka.

Tworzenie tej organizacji rozpocząłem 25 września wieczorem razem z Lauterbachem T. i Lauterbachem E. w parku koło kina „Mars”. Lauterbachowie Tadeusz i Eugeniusz od razu wyrazili swą zgodę. Niedługo potem

Тадеуш и Евгений сразу дали свое согласие. Тогда же после этого я был избран руководителем организации, Ляутербах Тадеуш моим заместителем и Ляутербах Евгений секретарем. Расходясь, мы договорились о вербовке новых членов. Вскоре после этого лично мною был завербован Грановский Мечеслав, Жибура Збигнев и Шестак Роман, которые тоже добровольно дали свое согласие быть активными членами к.р. повстанческой организации.

После этого, я созвал первое конспиративное собрание для ознакомления с новыми членами, для объяснения им цели и задачи организации. На этом собрании мы приняли решение: о вербовке новых членов, о сборе оружия, об условном знаке (ношение на правой руке на мезинном пальце кольца с искусственной лункой сверху), о лозунге нашей организации для призыва польского населения и о представлении сведений, путем писания рапортов о проделанной работе. Кроме этого, каждый член избрал себе псевдоним, о которых я уже говорил. Сведения каждый член должен был приносить в 8 часов вечера к кино „Марса” и отдавать моему заместителю Ляутербаху Тадеушу. Название лозунга мы избрали „ПОП” т.е. „помни о праці”. На квартире встреч для передачи сведений Ляутербаху Тадеушу или кому-нибудь другому, мы не назначали, т.к. боялись, чтобы нас не раскрыли.

Оглашен л.д. 3 т. 2.

Лист дела 3 подтверждаю полностью. Второе наше собрание было у члена организации Жибуры на квартире по улице Декерда. Дома в это время кроме маленьких детей никого не было. На втором собрании были: я – Калита, Ляутербах Тадеуш, Ляутербах Евгений, Шестак, Жибура, Дальман, Грановский и Крушильницкий. На этом собрании стояли вопросы: о приеме новых членов Крушиницкого, Дальмана и Грановского и о принятии ими присяги, о сборе оружия и о даче заданий принятым членам. На счет расклеивания листовок к.р. содержания тоже стоял вопрос. Расклеивание листовок обязательство я взял на себя, и также дал задание Грановскому. На третьем собрании 6 октября, которое тоже было у Жибуры на квартире, я [огласил] проект плана работы организации и ее задачи. По этому плану было создано 4 отдела, о которых я уже говорил. Кроме этого члены организации Жибура, Шестак, Грановский и мой заместитель Ляутербах Тадеуш делали информации о проделанной ими работе, о чем я тоже уже говорил. Важнейшие задачи нашей организации были следующие: сбор оружия, вербовка новых членов для расширения организации и выявление советских активистов, которые выдают польских офицеров и служащих полиции, заносить их на список с тем, чтобы передать в руки „справедливости” польских властей.

На четвертом собрании стояли вопросы: прием новых членов Коссовского Марьяна и Тхужевского. И информация членов о проделанной ими

zostałem wybrany kierownikiem organizacji, Lauterbach Tadeusz moim zastępcą, a Lauterbach Eugeniusz sekretarzem. Rozstając się ustaliliśmy, że będziemy werbować nowych członków. Wkrótce osobiście zwerbowałem Gronowskiego Mieczysława, Żyburę Zbigniewa i Szestaka Romana, którzy również dobrowolnie zgodzili się być aktywnymi członkami powstańczej organizacji k.r.

Następnie zwołałem pierwsze zebranie konspiracyjne, aby zapoznać się z nowymi członkami i wyjaśnić im cele i zadania organizacji. Na zebraniu tym podjęliśmy decyzje: o werbunku nowych członków, o gromadzeniu broni, o znaku identyfikacyjnym (noszenie na małym palcu prawej ręki sygnetu ze sztucznym wgłębieniem z wierzchu), o wezwaniu naszej organizacji do ludności polskiej i o przekazywaniu informacji w pisemnych meldunkach o dokonanej pracy. Oprócz tego każdy z członków wybrał sobie pseudonim, o których już mówiłem. Każdy członek miał przynosić informacje o godzinie 8 wieczorem do kina „Mars” i oddawać memu zastępcy Lauterbachowi Tadeuszowi. Na nasze hasło wybraliśmy „POP”, tzn. „pamiętaj o pracy”. Spotkań dla przekazania informacji Lauterbachowi Tadeuszowi lub komukolwiek innemu nie wyznaczaliśmy w mieszkaniu, ponieważ baliśmy się aby nas nie odkryto.

Zostaje okazana k.s. 3, t. 2.

Kartę sprawy 3 potwierdzam w pełni. Drugie nasze zebranie odbyło się w mieszkaniu członka organizacji Żybury przy ulicy Dekerta. W tym czasie w domu oprócz małych dzieci nie było nikogo. Na drugim zebraniu byli: ja – Kalita, Lauterbach Tadeusz, Lauterbach Eugeniusz, Szestak, Żybura, Dalman, Gronowski i Kruszelnicki. Na zebraniu postawiono sprawy: przyjęcie nowych członków: Kruszelnickiego, Dalmana i Gronowskiego, złożenie przez nich przysięgi, gromadzenie broni i przydzielenie zadań przyjętym członkom. Omówiono również sprawę rozlepiania ulotek k.r. Obowiązek rozklejania ulotek wzięłem na siebie i poleciłem też Gronowskiemu. Na trzecim zebraniu 6 października, które również odbyło się w mieszkaniu Żybury, przedstawiłem projekt planu pracy organizacji i jej zadania. Zgodnie z tym planem utworzono 4 oddziały, o których już mówiłem. Oprócz tego członkowie organizacji Żybura, Szestak, Gronowski oraz mój zastępca Lauterbach Tadeusz poinformowali o wykonanej przez nich pracy, o czym również już mówiłem. Najważniejszymi zadaniami naszej organizacji było: gromadzenie broni, werbunek nowych członków w celu powiększenia organizacji oraz ujawnienie sowieckich aktywistów, którzy wydają polskich oficerów i urzędników policji, sporządzenie ich wykazu, by przekazać w ręce „sprawiedliwości” polskich władz.

Na czwartym zebraniu postawiono sprawy: przyjęcie nowych członków: Kosowskiego Mariana i Tchórzewskiego, informacja członków o wykonanej

работе. Такие же стояли вопросы и на пятом собрании. В целях строгой конспирации, на пятом собрании мы постановили, что каждый член отвечает за завербованного им человека, и что вербующий должен вербовать исключительно в свой отдел. Помимо этого я предупредил всех, что в случае провала кого-либо из членов, должен бежать в Румынию и захватить с собой все собранные нами сведения и передать там польской армии. На случай провала всей организации, значит бежать всем за границу и там вступить в польскую армию. Л.д. 6 подтверждаю. Записано правильно. Наша организация ставила себе такие задачи, для чего и были мною созданы ранее названные мною 4 отдела. Л.д. 7 также подтверждаю полностью.

Оглашен л.д. 133 т. 1.

Этот рапорт писал Дальман. Я с ним знаком, читал его. Его псевдоним был „Довгий Эмиль”. Я псевдоним имел „Гранит”, Жибура „Ящур”, Шестака „Пим”, Грановский „Бленкет”, Крушницкий „Ионтек”, Коссовский „Струсь”, Тхужевский „Фока”, Дальман „Довгий Эмиль”, Ляутербах Тадеуш „Шельма”, Ляутербах Евгений „Клемпа”, Павлишин „Жид”. Остальные Семяк, Саевич, Бийовский псевдонимы не имели. Бийовского вербовал Шестака. Но как Бийовский, так и Семяк на собрании нашей организации ни одного разу не были. Бийовского я видел только один раз возле костела, но вербовать его не вербовал и о целях и задачах нашей организации ему ничего не говорил.

Что такое шпионаж, я знаю хорошо. Наш шпионский отдел занимался сбором секретных материалов для использования нашей организацией внутри страны на случай вооруженного восстания и для передачи их за границу польским войскам через разведку и своих членов организации.

Показания на л.д. 9 т. 2 подтверждаю. Но я Ляутербаху Евгению дал задание все сведения сжечь, т.к. боялся чтобы не впойматься. В случае кто из членов уйдет за границу в Румынию или Венгрию, то эти сведения передаст устно. Где находятся наши войска в Румынии или Венгрии, я точно не скажу, т.к. не знаю.

Показания на л.д. 10 т. 2 подтверждаю. После этого когда мне сообщил Коссовский, что за ним установлено наблюдение, я – Калига, Ляутербах Тадеуш, Коссовский, Тхужевский и Дальман посоветовались и решили 22 собрать внеочередное собрание нашей организации на котором поставить вопрос о побеге за границу того же 22 октября 39 г. Убежать нам не удалось, т.к. 21 октября были арестованы. Где мы должны были переходить границу и куда бежать в Румынию или Венгрию, мы не намечали.

Оглашен л.д. 10 т. 2, оборот.

Ксеидз Марушак совета на побег за границу нам не давал. Тогда, когда Коссовский сказал мне, что за ним установлено наблюдение и что он

przez nich pracy. Takimi samymi sprawami zajmowano się na piątym zebraniu. Ze względu na ścisłą konspirację na piątym zebraniu ustaliliśmy, że każdy członek odpowiada za zwerbowaną przez niego osobę i że werbujący werbuje tylko do swego oddziału. Oprócz tego uprzedziłem wszystkich, że w razie wypadki któregoś z członków należy uciekać do Rumunii i zabrać ze sobą wszystkie zgromadzone przez nas informacje, aby przekazać je armii polskiej. W razie wypadki całej organizacji wszyscy muszą uciekać za granicę i tam zaciągnąć się do armii polskiej. K.s. [6] potwierdzam. Zapisano prawidłowo. Nasza organizacja stawiała przed sobą takie zadania i w tym celu zostały przeze mnie utworzone 4 oddziały, o których już wcześniej wspominałem. K.s. 7 również w pełni potwierdzam.

Zostaje okazana k.s. 133, t. 1.

Ten meldunek pisał Dalman. Ja go znam, czytałem. Miał on pseudonim „Długi Emil”. Ja miałem pseudonim „Granit”, Żybura „Jaszczur”, Szestak „Pim”, Gronowski „Błękit”, Kruszelnicki „Jontek”, Kosowski „Struś”, Tchórzewski „Foka”, Dalman „Długi Emil”, Lauterbach Tadeusz „Szelma”, Lauterbach Eugeniusz „Kłępa”, Pawliszyn „Żyd”. Pozostali Siemiak, Sajewicz, Bijewski pseudonimów nie mieli. Bijewskiego werbował Szestak. Zarówno Bijewski, jak i Siemiak ani razu nie byli na zebraniach naszej organizacji. Bijewskiego widziałem tylko jeden raz koło kościoła, ale go nie werbowałem i o celach oraz zadaniach naszej organizacji nic mu nie mówiłem.

Co to jest szpiegostwo, dobrze wiem. Nasz oddział szpiegowski zajmował się zbieraniem tajnych materiałów w celu wykorzystania przez naszą organizację wewnątrz kraju w razie powstania zbrojnego i by przekazać je za granicę wojsku polskiemu z pomocą wywiadu i naszych członków organizacji.

Zeznania z k.s. 9 t. 2 potwierdzam. Polecilem Lauterbachowi Eugeniuszowi wszystkie informacje spalić, ponieważ bałem się wypadki. W przypadku, gdyby ktoś z członków miał pójść za granicę do Rumunii lub na Węgry, informacje te przekazałby ustnie. Dokładnie nie powiem, bo nie wiem, gdzie znajdują się nasze wojska polskie w Rumunii, czy na Węgrzech.

Zeznania z k.s. 10 t. 2 potwierdzam. Po tym jak Kosowski powiadomił mnie, że jest pod obserwacją, ja – Kalita, Lauterbach Tadeusz, Kosowski, Tchórzewski i Dalman, po naradzie postanowiliśmy zwołać 22-go nadzwyczajne zebranie naszej organizacji, na którym mieliśmy zdecydować o ucieczce za granicę tego samego dnia 22 października 39 r. Uciec nam się nie udało, ponieważ 21 października zostaliśmy aresztowani. W którym miejscu mieliśmy przekroczyć granicę i którędy uciekać do Rumunii, czy na Węgry, nie ustaliliśmy.

Zostaje okazana k.s. 10, t. 2 odwrotka.

Książd Maruszczak nie dawał nam rad w sprawie ucieczki za granicę. Wtedy, gdy Kosowski powiedział mi, że jest pod obserwacją i że chce ucie-

собирался бежать за границу, пошел советоваться лично за себя к ксендзу Марущаку. Что ему посоветовал Марущак, я не знаю. Он об этом ничего не говорил. Предупреждать Марущака о том, что за ним следят Советские активисты, я никого не посылал. На собрании я сказал всем членам, что кто увидит ксендза Пецека, то чтобы предупредили его, что надо быть осторожным, т.к. за ним следят. Об этом, что за Пецеком следят я узнал из рапорта нашего члена. Кто писал этот рапорт, сейчас не помню.

Оглашен л.д. 11 т. 2.

В отношении яда подтверждаю, это записано верно. Яд нашей организации нужен был во-первых для того, что на случай провала кого-либо из членов нашей организации, уничтожить его путем отравления с тем, чтобы он не выдал и не раскрыл других членов и вообще всю организацию. Во-вторых для уничтожения особо важных активистов Советской власти, чем самым обеспечить свою организацию для большей развернуванности в работе. Из таких активистов нами был намечен к уничтожению местный милиционер Веселовский, которого, как мне сообщил Шестаков, может уничтожить Бийовский, которому он наметил поручить на собрании, Бийовский на собрание не пришел и об этом не знал. Менее активных, мы заносили на так называемый „красный список” с целью передачи их в руки „справедливости” Польши.

Для существования и потребностей нашей организации денег никто не давал. Мы наметили ежемесячный взнос с каждого члена 50 коп. Другими средствами мы не располагали. Псевдонимы избрали для того, чтобы на представленных рапортах и сведениях не фамилию подписывал, а псевдоним. В случае утери какого-либо рапорта или другого документа, чтобы тот который найдет этот документ, не узнал кем он написан.

Оружия наша организация еще не имела. Имели сведения, что когда офицеры польской армии бежали за границу, то закапывали оружие.

Наша задача была установить кто знает где есть закопано оружие, принять все меры к тому, чтобы его завербовать и тогда через него достать оружие. Присягу от вступающих членов, принимал мой заместитель Ляутербах Тадеуш. Я же принял присягу от Ляутербаха Тадеуша и Ляутербаха Евгения.

В шпионский отдел, Ляутербах Тадеуш наметил завербовать 5 девочек, но насколько мне было известно, завербовал только одну. Кого он намечал завербовать, я не знал. На приобретение яда, я дал задание Ляутербаху Тадеушу. Будучи на одном собрании нашей организации, Ляутербах Тадеуш сказал мне, – что он собирается ехать во Львов по личным делам. Я тут же дал ему попутно со своими делами сделать два задания. Установить есть ли во Львове какая-либо к.р. организация и если есть, то связаться с ее руководителем. Второе задание на приобретение яда.

kać za granicę, poszedł radzić się do księdza Maruszcza tylko w swojej sprawie. Nie wiem, co mu Maruszcza poradził. Nic o tym nie mówił. Nikogo nie wysyłałem żeby uprzedzić Maruszcza, że jest śledzony przez sowieckich aktywistów. Na zebraniu powiedziałem wszystkim członkom, że jeżeli ktoś zobaczy księdza Pecka, to niech go uprzedzi, żeby był ostrożny, ponieważ jest śledzony. O tym, że Pecek jest śledzony dowiedziałem się z meldunku naszego członka. Kto napisał ten meldunek nie pamiętam teraz.

Zostaje okazana k.s. 11, t. 2.

W sprawie trucizny potwierdzam, zapisano to prawidłowo. Trucizna była potrzebna naszej organizacji po pierwsze po to, żeby w razie wpadki któregoś z członków naszej organizacji zlikwidować go przez otrucie, by nie wydał i nie ujawnił innych członków, a nawet całej organizacji. Po drugie, w celu zlikwidowania szczególnie ważnych aktywistów Władzy Sowieckiej i tym samym zapewnienia naszej organizacji większych możliwości działania. Jednym z takich aktywistów wytypowanym do likwidacji miał być miejscowy milicjant Wesołowski, którego – jak mi powiedział Szestak – mógł zlikwidować Bijewski i któremu zamierzał zlecić to na zebraniu. Bijewski na zebranie nie przyszedł i nic o tym nie wiedział. Mniej aktywnych wpisywaliśmy na tak zwane „czerwone listy”, aby przekazać ich w ręce „sprawiedliwości” Polski.

Na istnienie i potrzeby naszej organizacji nikt nie dawał nam pieniędzy. Wyzaczyliśmy miesięczną składkę w wysokości 50 kop., którą miał wpłacać każdy członek. Innych środków nie mieliśmy. Pseudonimy przybraliśmy po to, żeby na przekazywanych meldunkach i informacjach nie figurowały nazwiska, lecz pseudonimy. W przypadku zagubienia jakiegoś meldunku lub innego dokumentu, aby ten kto znajdzie taki dokument nie wiedział, przez kogo został on napisany.

Broni nasza organizacja jeszcze nie miała. Mieliśmy informacje o tym, że kiedy oficerowie polskiej armii uciekali za granicę, zakopywali broń.

Zadanie nasze polegało na tym, żeby ustalić, kto wie, gdzie jest zakopana broń, zastosować wszystkie środki, aby go zwerbować, a następnie przy jego pomocy zdobyć broń. Przysięgę od wstępujących członków odbierał mój zastępca Lauterbach Tadeusz. Ja natomiast odebrałem przysięgę od Lauterbacha Tadeusza i Lauterbacha Eugeniusza.

Lauterbach Tadeusz zamierzał zwerbować do oddziału szpiegowskiego 5 dziewcząt, ale o ile mi wiadomo, zwerbował tylko jedną. Kogo zamierzał zwerbować, nie wiedziałem. Zdobyć trucizny poleciłem Lauterbachowi Tadeuszowi. Będąc na jednym z zebrań naszej organizacji Lauterbach Tadeusz powiedział mi, że wybiera się do Lwowa w sprawach osobistych. Zleciłem mu od razu, żeby oprócz swoich, załatwił jeszcze dwie sprawy. Ustalić, czy istnieje we Lwowie jakakolwiek organizacja k.r. i jeżeli tak, nawiązać kontakt z jej kierownikiem. Drugie polecenie polegało na zdobyciu trucizny. Za-

Как одно так и другое задание Ляутербах Тадеуш не выполнил. Связи никакой не установили и яда не достал.

Названия наша организация никакого не имела. Член организации Грановский предлагал мне назвать ее организацией „молодых орлят“, но я этого вопроса на собрании не ставил.

В 22 часа 30 минут Председательствующий об'явил перерыв до 10-00 17 апреля.

17 апреля в 10-00 Председательствующий об'явил судебное заседание продолженным.

Секретарь доложил суду, что все обвиняемые в судебное заседание доставлены и находятся в зале суда.

НА ПРЕДЛОЖЕНИЕ ПРЕДСЕДАТЕЛЬСТВУЮЩЕГО, ПОДСУДИМЫЙ ЛЯУТЕРБАХ ТАДЕУШ ПОКАЗАЛ:

Какого числа не помню, в сентябре месяце 1939 года ко мне на квартиру пришел мой товарищ, ныне подсудимый Калита и в беседе со мной высказал сожаление о падении Польши и прихода Советской власти и Красной армии на Западную Украину. Тогда же сказал, что польское государство не погибло и не должно погибнуть, т.к. армия не разгромлена, а она временно отступила в Венгрию и Румынию для передышки и переформирования частей с тем, чтобы вместе со своими союзниками Англией и Францией напасть на Советскую власть и Красную армию, изгнать их с Западной Украины и восстановить польское буржуазное государство. Далее Калита сказал, что мы, как патриоты должны готовиться с тем, чтобы в нужную минуту помочь своей армии вести борьбу против Советской власти и Красной армии внутри страны. Для этого он говорил, мы должны об'единиться и создать из польской молодежи антисоветскую организацию.

В последних числах сентября того же 39 года будучи вместе со своим двоюродным братом Ляутербахом Евгением в городе, встретил Калиту.

Помня нашу прошлую беседу, Калита предложил мне и Ляутербаху Евгению пройтись к кино „Марса“ в детский сад. Придя в этот сад и продолжая ту беседу, предложил нам создать из польской молодежи к.р. повстанческую организацию. Я же будучи патриотом Польши дал свое согласие. Так же дал свое согласие Ляутербах Евгений. После этого сразу же провели там первое организационное собрание, на котором Калита был избран руководителем организации, я – Ляутербах Тадеуш его заместителем, а Ляутербах Евгений секретарем. Кроме этого приняли решение о вербовке новых членов.

НА ВОПРОСЫ СУДА, ПОДСУДИМЫЙ ЛЯУТЕРБАХ ПОКАЗАЛ:

На первом собрании нашей организации стояли вопросы: о приеме новых членов Грановского, Шестака и Жибуры, о сборе оружия, о

równy jednego, jak i drugiego polecenia Lauterbach Tadeusz nie wykonał. Żadnej łączności nie nawiązał i trucizny nie zdobył.

Organizacja nasza nie miała żadnej nazwy. Członek organizacji Gronowski proponował, żeby nazwać ją organizacją „Młodych Orłąt”, lecz ja tej sprawy na zebraniu nie poruszyłem.

O godzinie 22 minut 30 Przewodniczący ogłosił przerwę do 10.00 17 kwietnia.

17 kwietnia o 10.00 Przewodniczący ogłosił dalszy ciąg posiedzenia sądowego.

Sekretarz powiadomił sąd, że wszyscy oskarżeni są doprowadzeni na posiedzenie sądowe i znajdują się na sali sądowej.

NA ZAPYTANIE PRZEWODNICZĄCEGO OSKARŻONY LAUTERBACH TADEUSZ ZEZNAŁ:

We wrześniu, nie pamiętam którego, 1939 roku do mego mieszkania przyszedł mój kolega, obecnie oskarżony Kalita i w rozmowie ze mną wyraził ubolewanie z powodu upadku Polski i wkroczenia Władzy Sowieckiej i Armii Czerwonej na Zachodnią Ukrainę. Jednocześnie powiedział, że państwo polskie nie zginęło i nie może zginąć, ponieważ armia nie została rozbita, jedynie czasowo wycofała się na Węgry i do Rumunii, by tam odpocząć i przegrupować oddziały, a następnie razem ze swymi sojusznikami Anglią i Francją zaatakować Władzę Sowiecką i Armię Czerwoną, wypędzić je z Zachodniej Ukrainy i odbudować burżuazyjne państwo polskie. Kalita powiedział również, że my jako patrioci powinniśmy być przygotowani na to, by w odpowiednim momencie pomóc swej armii w walce przeciwko Władzy Sowieckiej i Armii Czerwonej wewnątrz kraju. W tym celu, powiedział, musimy się zjednoczyć i utworzyć spośród polskiej młodzieży organizację antysowiecką.

W ostatnich dniach września tegoż 1939 roku, będąc razem z moim stryjecznym bratem Lauterbachem Eugeniuszem w mieście, spotkaliśmy Kalitę.

Pamiętając o naszej poprzedniej rozmowie, Kalita zaproponował mi i Lauterbachowi Eugeniuszowi spacer do ogródka dziecięcego koło kina „Mars”. Po przyjeździe do parku, nawiązując do poprzedniej rozmowy, zaproponował nam utworzenie spośród młodzieży polskiej, powstańczej organizacji k.r. Będąc także polskim patriotą, zgodziłem się. Również Lauterbach Eugeniusz wyraził zgodę. Od razu tam na miejscu odbyliśmy pierwsze zebranie organizacyjne, na którym Kalita został wybrany kierownikiem organizacji, ja – Lauterbach Tadeusz – jego zastępcą, a Lauterbach Eugeniusz – sekretarzem. Oprócz tego podjęliśmy decyzję o werbunku nowych członków.

NA PYTANIA SĄDU OSKARŻONY LAUTERBACH ZEZNAŁ:

Na pierwszym zebraniu naszej organizacji omawiano sprawy: przyjęcia nowych członków Gronowskiego, Szestaka i Żybury, gromadzenia broni,

дислокации и вооружении частей Красной армии, о представлении сведений и рапортов членами о проделанной ими работе и о вербовке новых членов. По всем этим вопросам каждый член получил задание.

Л.д. 32 т. 2 подтверждаю. Я выступал по вопросу изучения настроения населения и об отношении его к Советской власти. Также говорил и по другим вопросам.

На вопросы суда подсудимый Калита показал:

Да, первым на собрании выступал я по всем вопросам, которые сказал подсудимый Ляутербах Тадеуш. После меня выступил он, т.е. Ляутербах Тадеуш, как мой заместитель и еще раз сказал членам о задачах и целях нашей организации.

Подсудимый Ляутербах Тадеуш продолжает:

После приема новых членов Грановского, Шестака и Жибуру, я от них принял присягу на верность и преданность нашей организации.

НА ПРЕДЛОЖЕНИЕ ПРЕДСЕДАТЕЛЬСТВУЮЩЕГО, ПОДСУДИМЫЙ ЛЯУТЕРБАХ ЕВГЕНИЙ ПОКАЗАЛ:

Какого числа сейчас не помню, в сентябре месяце 1939 года я с братом Ляутербахом Тадеушем вышел в город и на одной из улиц встретили своего товарища – подсудимого Калиту. Подсудимый Калита предложил нам пройтись к кино „Марса” в детский сад, при этом сказал, что он хочет предложить. Когда мы пришли в этот сад, подсудимый Калита предложил мне и Ляутербаху Тадеушу создать из польской молодежи тайную к.р. повстанческую организацию. Как я, так и мой брат Ляутербах Тадеуш дали свое согласие создать такую организацию и быть активными членами ее. Тогда же после нашего согласия, Калита провел маленькое организационное собрание, на котором распределили между собой обязанности, т.е. Калита был избран руководителем организации, мой брат – Ляутербах Тадеуш его заместителем, а я – Ляутербах Евгений секретарем.

После этого Калита сказал, что как он, так и мы должны вербовать новых членов и увеличивать организацию.

Оглашен л.д. 158 т. 2.

Да, это записано верно. Выступая на собрании, Калита говорил о задачах нашей организации. Говоря о вербовке новых членов, Калита говорил, чтобы не быть раскрытыми, необходимо тщательно проводить вербовку новых членов с тем, чтобы не попал в нашу организацию не наш человек. Для этого Калита предложил вербовать только польскую молодежь, причем каждый отдел должен вербовать исключительно в свой отдел и тот, кто вербует, должен нести сам полную ответственность за завербованного им человека.

Оглашен л.д. 156 т. 2.

dyslokacji i uzbrojenia jednostek Armii Czerwonej, dostarczania przez członków meldunków i informacji o wykonanej przez nich pracy i werbunku nowych członków. Każdy z członków otrzymał zadanie z zakresu wszystkich tych spraw.

K.s. 32 t. 2 potwierdzam. Ja referowałem problem dotyczący badania nastrojów ludności i o stosunku ludności do Władzy Sowieckiej. Zabierałem również głos w innych sprawach.

Na pytanie sądu oskarżony Kalita zeznał:

Tak, ja pierwszy zabrałem głos na zebraniu we wszystkich sprawach, które wymienił oskarżony Lauterbach Tadeusz. Po mnie zabrał głos on, tzn. Lauterbach Tadeusz, jako mój zastępca i jeszcze raz powiedział członkom o zadaniach i celach naszej organizacji.

Oskarżony Lauterbach Tadeusz kontynuuje:

Po przyjęciu nowych członków Gronowskiego, Szestaka i Żybury odebrałem od nich przysięgę na wierność i oddanie naszej organizacji.

NA ZAPYTANIE PRZEWODNICZĄCEGO OSKARŻONY LAUTERBACH EUGENIUSZ ZEZNAŁ:

We wrześniu 1939 roku, daty teraz nie pamiętam, razem z bratem Lauterbachem Tadeuszem poszedłem do miasta i na jednej z ulic spotkaliśmy naszego kolegę – oskarżonego Kalitę. Oskarżony Kalita zaproponował nam przechadzkę do ogródka dziecięcego koło kina „Mars” mówiąc przy tym, że chce nam coś zaproponować. Gdy przyszliśmy do parku, oskarżony Kalita zaproponował mnie i Lauterbachowi Tadeuszowi utworzenie spośród młodzieży polskiej tajnej powstańczej organizacji k.r. Zarówno ja, jak i mój brat Lauterbach Tadeusz wyraziliśmy zgodę na utworzenie takiej organizacji i na aktywne w niej uczestnictwo. Po tym, jak wyraziliśmy naszą zgodę, Kalita przeprowadził niewielkie zebranie organizacyjne, na którym podzieliliśmy między siebie obowiązki, tzn. Kalita został wybrany kierownikiem organizacji, mój brat Lauterbach Tadeusz – jego zastępcą, a ja Lauterbach Eugeniusz – sekretarzem.

Następnie Kalita powiedział, że zarówno on jak i my musimy werbować nowych członków i rozbudować organizację.

Zostaje okazana k.s. 158, t. 2.

Tak, to zostało zapisane prawidłowo. Występując na zebraniu, Kalita mówił o zadaniach naszej organizacji. Mówiąc o werbunku nowych członków Kalita powiedział, że prowadząc werbunek nowych członków trzeba bardzo uważać, by nie przedostał się do naszej organizacji nie nasz człowiek. Dlatego też Kalita zaproponował werbować tylko polską młodzież, przy czym każdy oddział powinien werbować wyłącznie do swego oddziału, a osoba werbująca ponosi całkowitą odpowiedzialność za zwerbowanego człowieka.

Zostaje okazana k.s. 156, t. 2.

Ляутербах Евгений суду – Такой случай был. Живя с Ляутербахом Тадеушем в одной комнате, он говорил мне, что польское государство не пропало и армия не разгромлена, а она ушла за границу в Румынию и Венгрию для того, чтобы там сделать передышку, переформировать свои части и потом при помощи своих союзников Англии и Франции, разбить Красную армию и изгнать Советскую власть из Западной Украины, и восстановить польское буржуазное государство. Я на это ответил ему, что теперь ничего не сделаем. Тогда же в этой беседе, он мне что-то сказал об организации и о Калите. Впоследствии при встрече с Калитой я и был завербован Ляутербахом Тадеушем и Калитой.

Оглашен л.д. 157 т. 2, оборот.

Как другим вновь принятым членам, так и мне Калита прочитал ранее заготовленную декларацию и предлагал подписать ее, но я отказался, при этом сказал, я подумаю еще. Позже под влиянием своего брата Ляутербаха Тадеуша, я ее подписал у себя дома на квартире.

Конкретного задания на приобретение оружия, я от Калиты не получал, т.к. я был секретарем. Другим членам он давал задание на приобретение оружия, при этом говорил, что в случае будет возможность где купить, то чтобы покупали за свой счет, к.р. организация денег не имеет. На счет хищения где-либо оружия я не слышал, чтобы Калита кому говорил.

Я знал следующих членов нашей организации: Калита – руководитель, псевдоним „Гранит”, Ляутербах Тадеуш – заместитель руководителя, псевдоним „Шельма”, Дальман, псевдоним „Довгий Эмиль” был руководителем 2-го разведотдела, Жибура, псевдоним „Яшур”, был руководителем 3-го отдела – вербовочного, Шестак, псевдоним „Пим”, тоже был руководителем 3-го отд., Грановский, псевдоним „Бленкет”, был руководителем 4-го отдела – к.р. пропаганды. Остальных членов нашей к.р. организации я не знал.

Собираясь ехать во Львов с Ляутербахом Тадеушем по его вещи, которые он оставил при поступлении на учебу, Калита дал задание Ляутербаху Тадеушу, как своему заместителю достать яд, для внутренних потребностей организации и узнать есть ли во Львове к.р. организация и если есть, то связаться с ней и с ее руководителями.

Будучи уже в вагоне и отъезжая со станции Станиславова, Ляутербах Тадеуш встретил какого-то своего знакомого и начал вести с ним разговор. Что они говорили я не слышал, т.к. был в стороне, но слышал что этот его знакомый сказал ему, что создавать к.р. организацию нельзя, т.к. везде много Красной армии и Советских работников. Где нельзя создать к.р. организации и много Красной армии и Советских работников, я не услышал.

Lauterbach Eugeniusz do sądu – Miało miejsce takie zdarzenie. Tadeusz Lauterbach mieszkając ze mną w jednym pokoju powiedział mi, że państwo polskie nie zginęło, a armia nie jest rozbita, wycofała się za granicę do Rumunii i na Węgry tylko dla wytchnienia i przegrupowania swoich oddziałów, by następnie przy pomocy swych sojuszników Anglii i Francji rozgromić Armię Czerwoną, wypędzić Władzę Sowiecką z Zachodniej Ukrainy i odbudować burżuazyjne państwo polskie. Odpowiedziałem mu na to, że teraz nic nie zrobimy. W czasie tej samej rozmowy powiedział mi coś o organizacji i Kalicie. Dlatego też podczas spotkania z Kalitą zostałem zwerbowany przez Lauterbacha Tadeusza i Kalitę.

Zostaje okazana k.s. 157, t. 2 odwrotka.

Mnie i nowo przyjętym członkom Kalita przeczytał wcześniej opracowaną deklarację i zaproponował, abym ją podpisał, lecz nie zgodziłem się mówiąc, że jeszcze pomyślę. Później pod wpływem mego brata Lauterbacha Tadeusza podpisałem ją w domu, w swoim mieszkaniu.

Konkretnego polecenia w sprawie zdobycia broni od Kality nie otrzymałem, ponieważ byłem sekretarzem. Innym członkom dawał on polecenia zdobycia broni i mówił, że jeżeli będzie możliwość kupna, by kupowali za swoje pieniądze, ponieważ organizacja pieniędzy nie ma. Nie słyszałem, żeby Kalita mówił komuś o przywłaszczeniu gdzieś broni.

Znałem następujących członków naszej organizacji: Kalita – kierownik, pseudonim „Granit”, Lauterbach Tadeusz – zastępca kierownika, pseudonim „Szelma”, Dalman – pseudonim „Długi Emil” kierował 2 oddziałem wywiadowczym, Żybura – pseudonim „Jaszczur” kierował 3 oddziałem werbunkowym, Szestak – pseudonim „Pim” kierował również 3 oddziałem, Gronowski – pseudonim „Błękit” kierował 4 oddziałem propagandy k.r. Pozostałych członków naszej organizacji k.r. nie znałem.

Zamierzałem jechać do Lwowa z Lauterbachem Tadeuszem po jego rzeczy, które zostawił gdy zaczynał naukę, wtedy Kalita polecił Lauterbachowi Tadeuszowi – jako swemu zastępcy – zdobyć trucizny dla wewnętrznych potrzeb organizacji oraz dowiedzieć się, czy istnieje we Lwowie organizacja k.r. i jeżeli tak, to nawiązać kontakt z nią i jej kierownikami.

Będąc już w wagonie i odjeżdżając ze stacji Stanisławów, Lauterbach Tadeusz spotkał jakiegoś swego znajomego i zaczął z nim rozmawiać. Nie słyszałem o czym rozmawiali, ponieważ stałem z boku, lecz posłyszałem jak ten znajomy powiedział, że nie można tworzyć organizacji k.r., ponieważ wszędzie jest bardzo dużo Armii Czerwonej i sowieckich pracowników. Gdzie nie można tworzyć organizacji k.r. i [gdzie] jest dużo Armii Czerwonej i sowieckich pracowników, nie usłyszałem.

Находясь во Львове, Ляутербах Тадеуш старался достать яд, но не достал. Связи с к.р. организацией тоже никакой не установил. После этого мы забрали его вещи и приехали обратно в Коломию.

Я виновным себя признаю в том, что состоял членом польской к.р. повстанческой организации и знал о целях и задачах ее. В остальном как-то: сбор секретных сведений о дислокации войсковых частей, перемещении и вооружении их, сбор оружия, вербовка новых членов – виновным себя не признаю.

Присягу на верность организации я принял, также подписал декларацию, но сразу же ее уничтожил. Рапортов на Советских активистов я не писал, так как это не входило в мои функции. На собраниях, которые проводил шеф – КАЛИТА его заместитель ЛЯУТЕРБАХ Тадеуш я всегда присутствовал.

Все рапорта и другие секретные сведения от членов организации принимал КАЛИТА и Ляутербах Тадеуш, больше никто. Хранились они у меня, как секретаря организации дома под замком.

Терактов на Советских активистов, насколько я знаю из рапортов, наша организация не готовила, а только выявляли их, заносили на так называемый „красный список” с тем, чтобы передать их в руки „справедливости” польских властей.

На вопросы суда подс. КАЛИТА ПОКАЗАЛ:

Задания на совершение терактов над Советскими активистами я никому не давал, но говорил об этом на собрании.

На предложение председательствующего подсудимый ЖИБУРА по существу дела показал:

В сентябре месяце 1939 г. какого числа не помню, я встретился в г. Коломия со своим товарищем, ныне подсудимым Калитой. Беседуя с ним о создавшейся обстановке и о событиях на территории г. Коломии, после прихода Сов. власти, последний высказал мне сожаление о падении Польши и при этом высказался, что Польша не пропала и не должна пропасть. Что польские войска не разгромлены, а отступили временно в Румынию и Венгрию для передышки с тем, чтобы потом при помощи других буржуазных государств изгнать из Западной Украины Советскую власть и восстановить польское буржуазное государство. Далее Калита сказал, что для помощи своей армии в г. Коломии создана из польской молодежи к/р повстанческая организация, каковую необходимо расширить и предложил мне вступить в эту организацию. Я дал ему на это свое согласие, и добавил, что для проведения собраний и сбора членов организации у меня есть хорошая комната.

30-го сентября того же 1939 г. вечером состоялось первое наше собрание у меня на квартире. На этом собрании присутствовали: Калита,

Lauterbach Tadeusz będąc we Lwowie usiłował zdobyć truciznę, ale nie zdobył. Nie nawiązał również żadnej łączności z organizacją k.r. Następnie zabraliśmy jego rzeczy i wróciliśmy do Kołomyi.

Przyznaję się, że byłem członkiem polskiej k.r. organizacji powstańczej i wiedziałem o jej celach i zadaniach. Co do pozostałych [zarzutów] takich jak: zbieranie tajnych informacji o dyslokacji jednostek wojskowych, ich rozmieszczeniu i uzbrojeniu, gromadzenie broni, werbunek nowych członków — nie przyznaję się.

Przysięgę na wierność organizacji złożyłem, podpisałem również deklarację, lecz od razu ją zniszczyłem. Meldunków dotyczących sowieckich aktywistów nie pisałem, ponieważ to nie należało do mojej funkcji. Na zebraniach, które prowadził szef – KALITA i jego zastępca LAUTERBACH Tadeusz zawsze byłem obecny.

Wszystkie meldunki i inne tajne informacje przyjmował od członków organizacji KALITA i Lauterbach Tadeusz, więcej nikt. Przechowywane były u mnie w domu, jako sekretarza organizacji, pod kluczem. *Teraktów* przeciwko sowieckim aktywistom, o ile wiem z meldunków, nasza organizacja nie przygotowywała, jedynie ujawniała ich, umieszczała na tak zwanych „czerwonych listach”, by je przekazać w ręce „sprawiedliwości” polskich władz.

Na pytania sądu oskarżony KALITA ZEZNAŁ:

Nikomui nie polecałem przeprowadzenia aktów terrorystycznych przeciwko sowieckim aktywistom, ale mówiłem o tym na zebraniu.

Na zapytanie przewodniczącego oskarżony ŻYBURA zeznał w sprawie:

We wrześniu 1939 roku, daty nie pamiętam, spotkałem się w m. Kołomyi ze swym kolegą, obecnie oskarżonym Kalitą. Podczas rozmowy o zaistniałej sytuacji i wydarzeniach, które miały miejsce w m. Kołomyi po nastaniu Władzy Sowieckiej, ostatni wyraził ubolewanie z powodu upadku Polski zaznaczając jednocześnie, że Polska nie zginęła i nie powinna zginąć, że armia polska nie jest rozbita, że wycofała się do Rumunii i na Węgry tylko na pewien czas, żeby odpocząć, a następnie przy pomocy innych państw burżuazyjnych wypędzić z Zachodniej Ukrainy Władzę Sowiecką i odbudować polskie państwo burżuazyjne. Następnie Kalita powiedział, że aby pomóc naszej armii, w m. Kołomyi utworzono spośród polskiej młodzieży powstańczą organizację k-r, którą koniecznie należy rozszerzyć i zaproponował mi wstąpienie do tej organizacji. Wyraziłem zgodę i dodałem, że mam dobry pokój, w którym można odbywać zebrania i zwoływać członków organizacji.

30 września tego samego 1939 r. wieczorem w moim mieszkaniu odbyło się pierwsze nasze zebranie. Na zebraniu tym byli obecni: Kalita, Lauterbach Tadeusz, Lauterbach Eugeniusz, Szestak, Gronowski, Dalman i ja. W swojej wypowiedzi Kalita mówił o tym, że w czasie wycofywania się armii polskiej

Ляутербах Тадеуш, Ляутербах Евгений, Шестак, Грановский, Дальман и я. Деляя информацию, Калита говорил, что при отступлении польской армии в Румынию и Венгрию, офицеры призывали всех поляков способных воевать, отступить вместе с ними, а неспособных воевать – создать из них организацию с тем, чтобы в момент нападения польских войск на Красную армию, они смогли бы помочь им организовано путем восстания внутри страны. После информации мы – каждый в отдельности в том числе и я, приняли присягу, подписали декларацию и избрали псевдонимы. Далее Калита и Ляутербах Тадеуш каждому члену организации дали задание – о приобретении оружия, о вербовке новых членов из польской молодежи и о предоставлении секретных сведений о Красной армии.

Предъявляется л.д. 155 т. 1.

ПОДСУДИМЫЙ ЖИБУРА СУДУ – да, это та декларация, которую я подписал, кроме этого, как я уже говорил, принял присягу от Калиты и Ляутербаха.

Что было написано в присяге точно сейчас не помню, но помню то, что за измену и предательство, принявший присягу на верность этой организации будет наказан.

Кто был руководителем созданной организации я тогда еще не знал и только узнал на допросе от следователя, что руководителем организации был Калита.

Оглашен л.д. 62.

ПОДСУДИМЫЙ ЖИБУРА: – о том, что наша организация ставила перед собой задачу на совершение терактов я не говорил, это записано следователем неверно и я подписал только потому, что боялся. Сбор сведений о дислокации частей Красной армии и ее вооружении организация имела задачу, я это следствию говорил и сейчас подтверждаю, и эти сведения члены организации собирали. Также собирали сведения об активистах Сов. власти, которые выдавали польских офицеров и служащих полиции. Лично я этих сведений не собирал и не представлял так как в мои функции входила только вербовка новых членов.

Второе собрание тоже было у меня на квартире в последних числах сентября. На этом собрании присутствовали: Калита, Ляутербахи Тадеуш и Евгений, Дальман, Крушиницкий, Грановский и я. На этом собрании Ляутербах Тадеуш прочитал устав нашей организации, в котором говорилось, что за измену или предательство – мера наказания – смерть.

На вопросы суда **ЛЯУТЕРБАХ Т.:**

Возможно я говорил на собрании, что за измену организации кем-либо из членов будет нами покаран.

ЖИБУРА ПРОДОЛЖАЕТ ПОКАЗАНИЯ СУДУ. –

Дальмана я вербовал в к.р. организацию, но он мне своего согласия не дал. Выполняя задания Калиты я ездил для создания к.р. организации в г. Городенко, но создать ее мне там не удалось.

do Rumunii i na Węgry oficerowie wzywali wszystkich Polaków zdolnych do walki, aby wycofywali się razem z nimi, a niezdolni do walki tworzyli organizację mogącą w chwili ataku wojsk polskich na Armię Czerwoną udzielić zorganizowanej pomocy, wywołując wewnątrz kraju powstanie. Po [tej] informacji każdy z osobna, również i ja, złożyliśmy przysięgę, podpisaliśmy deklaracje i wybraliśmy pseudonimy. Następnie Kalita i Lauterbach Tadeusz przydzielili zadanie każdemu członkowi organizacji: zdobycie broni, werbunek nowych członków spośród polskiej młodzieży i dostarczanie tajnych informacji o Armii Czerwonej.

Przedstawia się k.s. 155 t. 1.

OSKARŻONY ŻYBURA DO SĄDU: – tak, to jest ta deklaracja, którą podpisałem, oprócz tego, jak już mówiłem, złożyłem przysięgę Kalicie i Lauterbachowi.

Dokładnie nie pamiętam teraz treści przysięgi, ale pamiętam, że osoba składająca przysięgę za zdradę i sprzeniewierzenie będzie ukarana.

Wtedy jeszcze nie wiedziałem, kto był kierownikiem utworzonej organizacji i dopiero w czasie przesłuchania dowiedziałem się od śledczego, że kierownikiem organizacji był Kalita.

Zostaje okazana k.s. 62.

OSKARŻONY ŻYBURA: – nie mówiłem, że nasza organizacja stawiała sobie za cel przeprowadzanie aktów terroru, śledczy zapisał to nieprawidłowo, a ja podpisałem tylko dlatego, że bałem się. Organizacja miała za zadanie zbieranie informacji o dyslokacji oddziałów Armii Czerwonej i jej uzbrojeniu, i o tym śledczemu mówiłem i obecnie potwierdzam, takie informacje członkowie organizacji zbierali. Również zbierali informacje dotyczące aktywistów Władzy Sow[ieckiej], którzy wydawali polskich oficerów i urzędników policji. Ja osobiście takich informacji nie zbierałem i ich nie przekazywałem, ponieważ do moich obowiązków należało tylko werbowanie nowych członków.

Drugie zebranie odbyło się również w moim mieszkaniu w ostatnich dniach września. Na tym zebraniu byli obecni: Kalita, Lauterbachowie Tadeusz i Eugeniusz, Dalman, Kruszelnicki, Gronowski i ja. Na zebraniu tym Lauterbach Tadeusz przeczytał statut naszej organizacji, w którym się mówiło, że karą za zdradę i sprzeniewierzenie ma być śmierć.

Na pytania sądu LAUTERBACH T.:

Być może mówiłem na zebraniu, że ktokolwiek z członków zdradzi organizację, będzie przez nas ukarany.

ŻYBURA KONTYNUUJE ZEZNANIA PRZED SĄDEM. –

Ja werbowałem Dalmana do organizacji k.r., ale on nie wyraził zgody. Na polecenie Kality jeździłem w celu utworzenia organizacji k.r. do m. Horodenki, ale nie udało mi się jej tam utworzyć.

Третье собрание тоже состоялось у меня на квартире, на котором члены организации Шестак, Грановский, Ляутербах Тадеуш и я делали информацию о проделанной работе и о результатах вербовки новых членов. Лично я на этом собрании информировал, что будучи в гор. Городенко подготовил 15 человек для создания там организации, но это я говорил не правду, потому, что я обязан был информировать собрание что мною сделано. Я же ничего не сделал, вынужден был говорить собранию не правду.

Всех задач нашей организации, я не знал, а знал задачу и обязанности только своего отдела.

На вопросы суда подсудимый Калига показал:

В целях строгой конспирации я делал так, чтобы члены организации не знали всей задачи и цели организации, а знали только задачу своего отдела в котором они работали.

Жибура продолжает:

Мои задачи о вербовке новых членов мне были известны от Калиги. Чем должны были заниматься остальные члены, для меня все не было известно.

Будучи в гор. Городенко и пытаясь подобрать там ребят из польской молодежи для создания там самостоятельной организации, я встретился с Терлецким и Янковяком, сообщил им, что в г. Коломия создана из польской молодежи организация, но какая организация, я сразу им не сказал. Как Терлецкий, так и Янковяк ответили мне, что „мы подумаем”, при этом добавили, что в Городенко нет таких ребят из которых можно было создать предлагаемую мною организацию.

Рапорта о активистах, а также и о других секретных и нужных нам сведениях, я писал. Один рапорт я написал на одного активиста о том, что выдал Советской власти польского офицера. Во-втором рапорте нарисовал схему расположения почтово-телеграфной станции, сахарного завода и штаба войсковой части РККА. Кроме этого указал название улицы и № дома. Эти сведения, я передал Ляутербаху Тадеушу.

План и схему расположения почтово-телеграфной станции, сахарного завода и штаба войсковой части, для того, чтобы знать на случай потребности нашей организации. Где дел Ляутербах Тадеуш этот рапорт, я не знаю.

На вопрос суда подсудимый Калига показал:

Этот рапорт со схемой, я приказал Ляутербаху Тадеушу уничтожить.

НА ПРЕДЛОЖЕНИЕ ПРЕДСЕДАТЕЛЬСТВУЮЩЕГО, ПОДСУДИМЫЙ ЯНКОВЯК ПО СУЩЕСТВУ ДЕЛА ПОКАЗАЛ:

В ноябре месяце 1939 года я встретил ныне подсудимого Жибуру. В разговоре с ним он сообщил мне, что в г. Коломия создана из польской молодежи к.р. организация, членом которой является и он. После этого продолжая беседовать он предложил мне вступить в эту организацию

Trzecie zebranie również miało miejsce w moim mieszkaniu, na którym członkowie organizacji Szestak, Gronowski, Lauterbach Tadeusz i ja przekazaliśmy informacje o wykonanej pracy i o wynikach werbunku nowych członków. Ja osobiście na zebraniu tym informowałem, że będąc w m. Horodence przygotowałem 15 ludzi, aby utworzyć tam organizację, ale mówiłem nieprawdę, dlatego że musiałem poinformować zebranie co zrobiłem. Ponieważ niczego nie zrobiłem, zmuszony byłem na zebraniu mówić nieprawdę.

Wszystkich zadań naszej organizacji nie znałem, wiedziałem tylko o zadaniach i obowiązkach mojego oddziału.

Na pytania sądu oskarżony Kalita zeznał:

Dla ścisłej konspiracji postępowałem tak, by członkowie organizacji nie znali wszystkich zadań i celów organizacji, a jedynie znali zadania swego oddziału, w którym pracowali.

Żybura kontynuuje:

O swoich zadaniach dotyczących werbunku nowych członków wiedziałem od Kality. Nie było mi znane czym mieli się zajmować pozostali członkowie.

Będąc w m. Horodence i próbując wybrać spośród polskiej młodzieży chłopaków do utworzenia tam samodzielnej organizacji spotkałem się z Terleckim i Jankowiakiem, powiadomiłem ich, że w m. Kołomyi utworzono spośród polskiej młodzieży organizację, ale jaka to organizacja od razu im nie powiedziałem. Zarówno Terlecki, jak i Jankowiak odpowiedzieli mi „Pomyślimy” oraz dodali, że w Horodence nie ma takich chłopaków, spośród których można byłoby utworzyć proponowaną organizację.

Meldunki o aktywistach oraz o innych tajnych potrzebnych nam faktach, pisałem. Jeden meldunek napisałem na pewnego aktywistę o tym, że wydał on polskiego oficera Władzy Sowieckiej. W drugim meldunku narysowałem schemat lokalizacji stacji pocztowo-telegraficznej, cukrowni oraz sztabu jednostki wojskowej RKKK. Oprócz tego podałem nazwę ulicy i nr domu. Informacje te przekazałem Lauterbachowi Tadeuszowi.

Plan i schemat lokalizacji stacji pocztowo-telegraficznej, cukrowni i sztabu jednostki wojskowej [sporządziłem] po to, by w razie potrzeby znała je nasza organizacja. Nie wiem, gdzie Lauterbach Tadeusz przekazał ten meldunek.

Na pytanie sądu oskarżony Kalita zeznał:

Ten meldunek ze schematem poleciłem Lauterbachowi Tadeuszowi zniszczyć.

NA ZAPYTANIE PRZEWODNICZĄCEGO OSKARŻONY JANKOWIAK ZEZNAŁ W SPRAWIE:

W listopadzie 1939 roku spotkałem oskarżonego obecnie Żybure. Podczas rozmowy powiedział mi, że w m. Kołomyi utworzono spośród polskiej młodzieży organizację k.r., której jest członkiem. Kontynuując rozmowę zaproponował mi wstąpienie do tej organizacji lub wybranie

или подобрать в Городенко хороших ребят из польской молодежи и создать там самостоятельную такого рода организацию. Я ответил ему, что в Городенко создать такую организацию не из кого и лично я вступать не хочу. По этому вопросу наш разговор прекратился, начали говорить о работе. Поговорили несколько минут о работе и затем разошлись. Больше я никогда Жибуру не встречал.

На вопросы суда подсудимый Жибура показал:

Показания подсудимого Янковяка подтверждаю. Я говорил ему, что в Коломии создана организация и предлагал ему вступить в нее, но он своего согласия не дал.

НА ПРЕДЛОЖЕНИЕ ПРЕДСЕДАТЕЛЬСТВУЮЩЕГО, ПОДСУДИМЫЙ ПРАГЕР ПО СУЩЕСТВУ ДЕЛА ПОКАЗАЛ:

В ноябре месяце 1939 года, я встретил в гор. Городенко своего знакомого Жибуру. В нашей беседе с ним, он на мой вопрос, зачем приехал в Городенко, ответил, „поступить на сахарном заводе на работу”. Продолжая наш разговор о работе, Жибура сказал мне, что в гор. Коломии создана из польской молодежи к.р. повстанческая организация и тут же предложил мне вступить в нее. На это его предложение, я ответил, что постолько я молодой и болен туберкулезом легких, не могу вступить. После этого наш разговор прервался и мы разошлись.

НА ПРЕДЛОЖЕНИЕ ПРЕДСЕДАТЕЛЬСТВУЮЩЕГО, ПОДСУДИМЫЙ ТЕРЛЕЦКИЙ ПОКАЗАЛ:

Подсудимый Жибура был моим соседом в гор. Городенко, затем уехал в Коломию и несколько времени в Городенко не был. Недели за две перед выборами в Народное Собрание, он приехал обратно в Городенко, где я и встретился с ним. В нашей беседе, Жибура спросил меня, что нового в Городенко и далее спросил, „нет ли в Городенко организации из польской молодежи”. Я ответил ему, что никаких организаций в Городенко не имеется. На этом наш разговор с Жибурой был закончен и больше я его не встречал.

На вопросы суда, подсудимый Терлецкий показал:

Органам Советской власти я не сообщил о том, что мне говорил подсудимый Жибура лишь потому, что не верил ему. Кроме того я не знал, что надо было сообщить об этом органам Советской власти. О том, что в Коломии существует „тайная организация из польской молодежи” я знал со слов члена этой организации Жибуры.

Жибура, когда говорил с Прагером, я стоял отдельно в стороне и всего разговора между ними не слышал.

На вопросы суда, подсудимый Жибура показал:

На одном из собраний, которое происходило у меня на квартире, Ляутербах Тадеуш и Ляутербах Евгений сказали нам, что они едут в г. Львов по

w Horodence dobrych chłopaków spośród polskiej młodzieży i utworzenie tam tego samego rodzaju samodzielnej organizacji. Odpowiedziałem mu, że w Horodence nie ma z kogo utworzyć takiej organizacji i osobiście wstępować nie chcę. O sprawie tej już więcej nie rozmawialiśmy, zaczęliśmy mówić o pracy. Porozmawialiśmy kilka minut o pracy, a następnie rozstaliśmy się. Więcej nigdy Żybura nie spotkałem.

Na pytania sądu oskarżony Żybura zeznał:

Potwierdzam zeznania oskarżonego Jankowiaka. Mówiłem mu, że w Kołomyi utworzono organizację i proponowałem wstąpienie do niej, ale on nie wyraził zgody.

NA ZAPYTANIE PRZEWODNICZĄCEGO OSKARŻONY PRAGIER ZEZNAŁ W SPRAWIE:

W listopadzie 1939 roku spotkałem w m. Horodence mojego znajomego Żybura. Podczas rozmowy, na moje zapytanie, po co przyjechał do Horodenki odpowiedział: „podjąć pracę w cukrowni”. Rozmawiając dalej o pracy Żybura powiedział mi, że w m. Kołomyi utworzono spośród młodzieży polskiej powstańczą organizację k.r. i od razu zaproponował mi wstąpienie do niej. Na tę jego propozycję odpowiedziałem, że nie mogę wstąpić, ponieważ jestem młody i choruję na gruźlicę płuc. Na tym rozmowę przerwaliśmy i rozstaliśmy się.

NA ZAPYTANIE PRZEWODNICZĄCEGO OSKARŻONY TERLECKI ZEZNAŁ:

Oskarżony Żybura był moim sąsiadem w m. Horodence, następnie wyjechał do Kołomyi i przez pewien czas nie było go w Horodence. Dwa tygodnie przed wyborami do Zgromadzenia Ludowego wrócił do Horodenki, gdzie się z nim spotkałem. Podczas naszej rozmowy Żybura zapytał, co nowego w Horodence, a następnie spytał: „czy nie ma w Horodence organizacji młodzieży polskiej”. Odpowiedziałem mu, że żadnych organizacji w Horodence nie ma. Na tym nasza rozmowa z Żybura zakończyła się i więcej go nie spotkałem.

Na pytania sądu oskarżony Terlecki zeznał:

Nie powiadomiłem organów Władzy Sowieckiej o tym, co mi mówił Żybura tylko dlatego, że mu nie wierzyłem. Oprócz tego nie wiedziałem, że należało powiadomić o tym organa Władzy Sowieckiej. O tym, że w Kołomyi istnieje „tajna organizacja z młodzieży polskiej” wiedziałem ze słów członka tej organizacji Żybura.

Gdy Żybura rozmawiał z Pragierem, stałem z boku i całej rozmowy pomiędzy nimi nie słyszałem.

Na pytania sądu oskarżony Żybura zeznał:

Na jednym z zebrań, które odbywało się w moim mieszkaniu, Lauterbach Tadeusz i Lauterbach Eugeniusz powiedzieli, że jadą do Lwowa w sprawach osobistych. Wtedy szef organizacji – Kalita, polecił im zdobyć truciznę dla

личным делам. Тогда шеф организации – Калита дал им задание достать яда для организации и связаться с возможно существующей там организацией. Яд требовался для организации, для того, чтобы на случай измены какого-либо члена организации, отравить его.

Учет Советских работников и актива, мы вели, для того, чтобы при приходе польских властей, передать им в руки „справедливости”. Никаких террористических настроений, а также и подготовки к терактам, наша организация цели не имела.

Оглашен л.д. 76 т. 2.

Собраний на моей квартире было (4) четыре. На последнем собрании присутствовали: я – Жибура, Калита, Ляутербах Тадеуш и Евгений, Шестак, Тхужевский, Коссовский, Грановский, Дальман. Последнее собрание я называю потому, что нас вскоре всех арестовали. На всех собраниях активную роль играли Калита и Ляутербах Тадеуш. Бийовский и Семяк ни на одном собрании нашей организации не присутствовали.

Оглашен л.д. 174 т. 1.

Подсудимый Ляутербах Тадеуш показал: – пред’явленное письмо писал я. В этом письме я просил родных написать мне насколько меня могут осудить за совершенное мною преступление.

Оглашен л.д. 172 т. 1.

Ляутербах Тадеуш, да, я писал потому, что мне было скучно сидеть в камере с одной стороны, и с другой стороны, я разработал алфавит с указанием способа переговоров путем выстукивания через стену камеры. Это мною было разработано для связи с своими членами организации.

НА ПРЕДЛОЖЕНИЕ ПРЕДСЕДАТЕЛЬСТВУЮЩЕГО, ПОДСУДИМЫЙ ДАЛЬМАН ПОКАЗАЛ:

В конце октября месяца 1939 года, я встретил на ул. Пилсудского своего товарища Жибуру. Последний отозвал меня в сторону и зная меня ранее, не стесняясь сказал, что в Коломии создана из польской молодежи тайная организация и предложил мне вступить в нее. Я же не зная хорошо, что это за организация, дал ему свое согласие. Кроме этого, он предложил мне зайти вечером с Крушницким к нему на квартиру. Когда я пришел к Жибуре, то там уже были Калита, Грановский, Ляутербах Тадеуш и Евгений и Грановский. После нашего прихода, Калита открыл собрание, на котором выступил Ляутербах Тадеуш. В своем выступлении он говорил, что мы как польская молодежь должны объединяться в организации для того, чтобы в нужный момент смогли организованно помочь своей армии, которая должна сделать нападение на Красную армию, за восстановление польского буржуазного государства. После выступления Ляутербах Тадеуш спросил меня согласен ли я вступить в организацию. Я согласился. Далее после этого Ляутербах говорил о знаке отличия своих членов, т.е. (но-

organizacji i nawiązać kontakt z być może istniejącą tam organizacją. Trucizna była potrzebna organizacji po to, żeby w przypadku zdrady któregoś z członków organizacji, otruć go.

Ewidencję pracowników sowieckich oraz aktywu prowadziliśmy po to, żeby z nadejściem władzy polskiej oddać ich w ręce „sprawiedliwości”. Celem naszej organizacji nie było przygotowywanie jakichkolwiek *teraktów*, ani też nie było żadnych nastrojów terrorystycznych.

Okazuje się k.s. 76 t. 2.

W moim mieszkaniu odbyły się cztery (4) zebrania. Na ostatnim zebraniu byli obecni: ja – Żybura, Kalita, Lauterbachowie Tadeusz i Eugeniusz, Szestak, Tchórzewski, Kosowski, Gronowski, Dalman. Nazywam to zebranie ostatnim dlatego, że wkrótce wszyscy zostaliśmy aresztowani. Na wszystkich zebraniach aktywną rolę odgrywali Kalita i Lauterbach Tadeusz. Bijewski i Siemiak na żadnym zebraniu naszej organizacji nie byli obecni.

Okazuje się k.s. 174 t. 1.

Oskarżony Lauterbach Tadeusz zeznał: przedstawiony list pisałem ja. W liście tym prosiłem krewnych o powiadomienie mnie, na ile mogę być skazany za popełnione przeze mnie przestępstwo.

Okazuje się k.s. 172 t. 1.

Lauterbach Tadeusz: – tak, to ja pisałem, po pierwsze dlatego, że było mi smutno siedzieć w celi, a po drugie opracowałem alfabet, za którego pomocą można było porozumiewać się stukając w ścianę celi. Opracowałem to, żeby móc porozumieć się z członkami organizacji.

NA ZAPYTANIE PRZEWODNICZĄCEGO OSKARŻONY DALMAN ZEZNAŁ:

W końcu października [!] 1939 roku spotkałem na ul. Piłsudskiego mego kolegę Żyburę. Ten ostatni odwołał mnie na bok i znając mnie wcześniej bez skrupowania powiedział, że w Kołomyi utworzono spośród młodzieży polskiej tajną organizację i zaproponował mi wstąpienie do niej. Ja zaś, nie wiedząc dobrze co to za organizacja, wyraziłem zgodę. Oprócz tego zaproponował przyjście wieczorem do jego mieszkania razem z Kruszelnickim. Gdy przyszedłem do Żybury, byli tam już Kalita, Gronowski, Lauterbachowie Tadeusz i Eugeniusz i Gronowski [!]. Po naszym przyjściu Kalita rozpoczął zebranie, na którym wystąpił Lauterbach Tadeusz. W swym wystąpieniu powiedział, że my jako młodzież polska musimy zjednoczyć się w organizacji, żeby w odpowiednim momencie w sposób zorganizowany pomóc armii, która zaatakuje Armię Czerwoną, aby przywrócić burżuazyjne państwo polskie. Po wystąpieniu Lauterbach Tadeusz zapytał mnie, czy zgadzam się wstąpić do organizacji. Zgodziłem się. Następnie Lauterbach mówił o znakach identyfikacyjnych dla naszych członków (tzn. noszenie na małym palcu prawej ręki sygnetu ze sztucznym wgłębieniem

шение на мизинном пальце правой руки кольцо с искусственной лункой сверху). Затем он вынул из кармана заранее заготовленный бланк присяги и я ее принял. Также подписал декларацию.

Оглашен л.д. 151 т. 1.

Дальман суду – да, это я подписал декларацию, После подписания мною декларации и принятия присяги, получил установку от Ляутербаха Тадеуша на вербовку новых членов, в том числе и девочек, которых как мне сказал Ляутербах Тадеуш будем обучать санитарному делу. Также получил указание о представлении рапортов о проделанной мною работе.

Задания на совершение террористических актов над Советскими активистами я ни от кого не получал, т.к. наша организация не ставила перед собой задачи на убийство. То, что Калита говорил в своем показании, является неправдивым. Калита спутал с тем, что мы заносили активистов на „красный список” не для убийства их, а для передачи польским властям.

Для вербовки новых членов, я получил конкретную цифру – 7 человек. Выполняя это задание я завербовал Павлишина, которого сам же привел на собрание. Когда я привел Павлишина на собрание, то еще увидел нового члена Коссовского, который был завербован Шестаком.

На вопросы суда, Дальман показал:

Кроме того, что я имел задание, как руководитель разведотдела не только выполнял задание по вербовке членов, но и занимался своим прямым заданием сбором рапортов от членов, сам писал рапорта и другие сведения различного характера. Лично сам я написал 3 или 4 рапорта. В этих рапортах, я писал о том, что завербовал Павлишина и принял все меры к тому, чтобы привести его на собрание, т.к. имел сведения, что у него есть оружие. Писал о том, что активист Веселовский выдает офицеров. Также писал о том, что делается в части РККА, которая расположена возле моей квартиры и все, что делается, я видел, делал себе заметки, а затем переписывал на рапорт и отдавал Ляутербаху Тадеушу.

Я старался хорошо выполнять порученные мне задания, т.к. боялся того, что принял ^бстрогую присягу^б и дал при этом свое слово на верность этой организации.

На вопросы суда подсудимый Ляутербах Евгений показал:

Все рапорта, которые писали члены, попадали Калите или Ляутербаху Тадеушу, после чего последние передавали мне, я их переписывал на чистую бумагу и хранил.

Предъявляются подсудимому Ляутербаху Евгению л.д. 132, 133, 134.

Ляутербах Евгений суду: – Это те самые рапорта, что я переписывал. Черновики из которых переписывал, уничтожал. Переписанные рапорта, хранились у меня дома в шкафу под замком.

z wierzchu). Potem wyjął z kieszeni wcześniej przygotowany tekst przysięgi i ją taką przysięgę złożyłem. Również podpisałem deklarację.

Zostaje okazana k.s. 151 t. 1.

Dalman do sądu: – tak, to ja podpisałem deklarację. Po podpisaniu deklaracji i złożeniu przysięgi otrzymałem od Lauterbacha Tadeusza wskazówki dotyczące werbunku nowych członków, w tym również i dziewcząt, które jak powiedział Lauterbach Tadeusz, będziemy szkolić na sanitariuszki. Otrzymałem również wskazówki odnośnie dostarczania meldunków o wykonanej pracy.

Poleceń dotyczących przeprowadzenia aktów terrorystycznych skierowanych przeciwko sowieckim aktywistom od nikogo nie otrzymywałem, ponieważ celem naszej organizacji nie były zabójstwa. To, co Kalita mówił w swoim zeznaniu, nie jest prawdziwe. Kalita poplątał z tym, że umieszczaliśmy aktywistów na „czerwonej liście”, ale nie po to, by ich zabić, lecz przekazać władzom polskim.

W sprawie werbunku nowych członków, otrzymałem konkretną liczbę – 7 osób. Wykonując to zadanie zwerbowałem Pawliszyna, którego przyprowadziłem na zebranie. Gdy przyprowadziłem na zebranie Pawliszyna, zobaczyłem jeszcze jednego nowego członka Kosowskiego, który został zwerbowany przez Szestaka.

Na pytania sądu Dalman zeznał:

Oprócz tego, że moim zadaniem było kierowanie oddziałem wywiadowczym, poza werbowaniem członków wykonywałem również swoje podstawowe zadanie polegające na zbieraniu meldunków od członków i pisanie własnych meldunków oraz innych informacji o różnym charakterze. Osobiście napisałem 3 lub 4 meldunki. W meldunkach tych pisałem o tym, że zwerbowałem Pawliszyna i podjąłem odpowiednie kroki, ażeby przyprowadzić go na zebranie, ponieważ miałem informacje, że posiada broń. Pisałem o tym, że aktywista Wesołowski wydaje oficerów. Pisałem również co się dzieje w jednostce RKKK, która jest rozlokowana w pobliżu mego mieszkania i widziałem wszystko co się tam działo, robiłem notatki, a następnie przepisywałem do meldunku i oddawałem Lauterbachowi Tadeuszowi.

Starłem się dobrze wykonywać powierzone mi zadania, ponieważ bałem się, gdyż złożyłem ^bsurową przysięgę ^b i dałem słowo być wiernym tej organizacji.

Na pytania sądu oskarżony Lauterbach Eugeniusz zeznał:

Wszystkie meldunki pisane przez członków trafiały do Kality lub Lauterbacha Tadeusza, którzy następnie przekazywali mnie, a ja przepisywałem na czystym papierze i przechowywałem.

Przedkłada się oskarżonemu Lauterbachowi Eugeniuszowi k.s. 132, 133, 134.

Lauterbach Eugeniusz do sądu: – To są te same meldunki, które przepisywałem. Brudnopisy, z których przepisywałem zniszczyłem. Przepisane meldunki były przechowywane w moim mieszkaniu w szafie pod kluczem.

На вопрос суда, подсудимый Калита показал:

Как рапорта, принятые и подписанные присяги и декларации, листовки – все находилось на хранении у Ляутербаха Евгения, т.е. секретаря организации.

Оглашен л.д. 27 т. 1.

Дальман суду: – это не я подписывал, а подписывал мой брат. Где у нас нашли винтовки, я сказать не могу, т.к. знаю точно, что их у нас не было. Что кроме винтовок нашли у меня дома при обыске, я не знаю, ибо я дома не был тогда.

Участников нашей организации, я знал следующих: Калиту, Ляутербахов Тадеуша и Евгения, Жибуру, Грановского, Коссовского и Крушницкого. Ксендза Марущака, я не знаю и он на собрании не присутствовал никогда.

Цели и задачи нашей организации лично для меня были известны. Они были следующие: о сборе оружия, о вербовке новых членов, о к.р. пропаганде, о выявлении активистов Советкой власти, об изучении настроения масс и их взгляды на Советскую власть, а также и о боевой подготовке нашей организации.

На вопросы суда, подсудимый Жибура показал:

Показания подсудимого Дальмана подтверждаю.

НА ПРЕДЛОЖЕНИЕ ПРЕДСЕДАТЕЛЬСТВУЮЩЕГО, ПОДСУДИМЫЙ ГРАНОВСКИЙ ПОКАЗАЛ:

Я был завербован в к.р. организацию Калитой. Это было так. 5-го октября 1939 года, Калита зашел ко мне домой и пригласил меня на собрание, как он мне сказал польской молодежи. Когда я пришел к Жибуре на квартиру, увидел там Жибуру, Ляутербахов Тадеуша и Евгения и Дальмана. Калита открыл собрание, выступил и рассказал о целях и задачах польской молодежи и в частности тех, кто уже был членом. После Калиты, выступил Ляутербах Тадеуш, который тоже говорил по этим вопросам. После окончания собрания, Ляутербах спросил меня согласен ли я вступить в организацию. Я согласился и тогда же подписал данную мне Ляутербахом Тадеушем декларацию и принял присягу на верность и честность этой организации.

Оглашен л.д. 153 т. 1.

Грановский суду: – вот это самая декларация, что я подписал. Грановский продолжает – Того же дня, после подписания мною декларации Ляутербах Тадеуш сказал прийти мне на назначенное им место, т.е. к кино „Марса” и получить там задание члена организации Калиты.

Задание, я получил следующее: готовить к.р. листовки, собирать различного вида сведения, как то о частях Красной армии и о активистах Советской власти, вербовать новых членов в к.р. организацию и вести к.р. антисоветскую пропаганду среди населения.

Na pytania sądu oskarżony Kalita zeznał:

Zarówno meldunki, jak podpisane teksty przysięgi i deklaracje oraz ulotki – wszystko to było przechowywane u Lauterbacha Eugeniusza – sekretarza organizacji.

Okazuje się k.s. 27 t. 1.

Dalman do sądu: – to nie ja podpisałem, to podpisał mój brat. Nie mogę powiedzieć, gdzie u nas znaleziono karabiny, ponieważ wiem z całą pewnością, że ich u nas nie było. Nie wiem, co oprócz karabinów znaleziono podczas rewizji u mnie w domu, ponieważ mnie wtedy w domu nie było.

Znam następujących członków naszej organizacji: Kalitę, Lauterbachów Tadeusza i Eugeniusza, Żyburę, Gronowskiego, Kosowskiego i Kruszelnickiego. Księdza Maruszczaka nie znam i nigdy nie był on obecny na zebraniach.

Osobiście znałem cele i zadania naszej organizacji. Były one następujące: gromadzenie broni, werbunek nowych członków, propaganda k.r., ujawnianie aktywistów Władzy Sowieckiej, badanie nastrojów ludności i jej stosunku do Władzy Sowieckiej oraz szkolenie bojowe naszej organizacji.

Na pytania sądu oskarżony Żybura zeznał:

Potwierdzam zeznania oskarżonego Dalmana.

NA ZAPYTANIE PRZEWODNICZĄCEGO OSKARŻONY GRONOWSKI ZEZNAŁ:

Do organizacji k.r. zostałem zwербowany przez Kalitę. To było tak: 5 października 1939 roku Kalita wstąpił do mnie do domu i zaprosił na zebranie, jak mi powiedział, młodzieży polskiej. Gdy przyszedłem do mieszkania Żybury, zobaczyłem tam Żyburę, Lauterbachów Tadeusza i Eugeniusza oraz Dalmana. Kalita otworzył zebranie, zabrał głos i powiedział o celach i zadaniach młodzieży polskiej, szczególnie zaś dotyczyło to tych, którzy byli już członkami. Po Kalicie zabrał głos Lauterbach Tadeusz, który omawiał również te same sprawy. Gdy zebranie się skończyło, Lauterbach zapytał mnie, czy zgadzam się wstąpić do organizacji. Wyraziłem zgodę i od razu podpisałem deklarację daną mi przez Lauterbacha Tadeusza oraz złożyłem przysięgę na wierność i uczciwość tej organizacji.

Okazuje się k.s. 153 t. 1.

Gronowski do sądu: – to jest ta sama deklaracja, którą podpisałem. Gronowski kontynuuje: – tego samego dnia, po tym jak podpisałem deklarację, Lauterbach Tadeusz powiedział, żebym przyszedł na wyznaczone miejsce, tzn. koło kina „Mars”, gdzie otrzymam zadanie od członka organizacji – Kality.

Otrzymałem następujące zadanie: przygotować ulotki k.r., zbierać różnego rodzaju informacje, m.in. dotyczące oddziałów Armii Czerwonej i aktywistów Władzy Sowieckiej, werbunek nowych członków do organizacji k.r. oraz prowadzenie antysowieckiej propagandy k.r. wśród ludności.

Предъявляются л.д. 135, 136, 137, 138 и 139.

Грановский суду заявил, да, „поляки об'единяйтесь, минута освобождения близка” – писал лично я. Текст этой листовки выдумал сам. Остальные листовки, тоже писал я. Все листовки мною писались дома в своей квартире.

На вопросы суда, Подсудимый Калита показал:

Подтверждаю показания Грановского. Я давал ему задание на изготовление листовок антисоветского содержания.

Грановский продолжает.

О том, что я являюсь руководителем отдела к.р. пропаганды, мне сказал Калита 14 октября. Тогда он несколько раз сказал мне мои задачи и обязанности. За время пребывания в организации, я написал 3 рапорта, кроме листовок. Один рапорт, я написал на Проца – активиста, который как я считал, был врагом по отношению поляков. Что писал в остальных рапортах, сейчас не помню. 16 октября я уже был арестован.

Оглашен л.д. 92 т. II.

Записанное на л.д. 92 подтверждаю и сейчас. Я был и остался патриотом Польши. Поэтому я охотно вступил в организацию для борьбы против Советской власти, за восстановлении польского – своего государства.

Оглашен л.д. 92 т. II, оборот.

Грановский суду: – это показание тоже подтверждаю полностью. Членов организации, я знал: Калиту, Ляутербахив Тадеуша и Евгения, Шестака, Жибуру, Коссовского, Дальмана. Бийовского, Семяка и других я не знал и на собрании не видел.

Оглашен л.д. 105 т. II.

Рапорт на Проца писал я. Я написал на него рапорт с тем, чтобы занести на список и передать в руки „справедливости” польских властей. Теракта над Процем, я не думал делать и задания на это не получал.

На вопросы суда подсудимые Жибура и Ляутербах Тадеуш показали:

Показания Грановского подтверждают, как Жибура, так и Ляутербах Тадеуш.

НА ПРЕДЛОЖЕНИЕ ПРЕДСЕДАТЕЛЬСТВУЮЩЕГО, ПОДСУДИМЫЙ 6-КОССОВСКИЙ-6 ПОКАЗАЛ:

До вступления в организацию, я служил в польской армии и был на войне. Прийдя с войны, я начал искать работу. Какого числа не помню, встретился с ныне подсудимым Шестаком и начал спрашивать его про работу. Ведя разговор про работу, Шестак спросил меня не имею ли я оружия, зная то, что я только что пришел с армии. Я ответил, что не имею. Одновременно с этим сказал ему, что я будучи в ресторане, слышал разговор двух молодых ребят, что по улице Карпатской, где точно не

Przedkłada się k.s. 135, 136, 137, 138 i 139.

Gronowski oświadczył sądowi: – tak, „Polacy jednoczcie się, chwila wyzwolenia jest bliska” pisałem osobiście. Tekst tej ulotki wymyśliłem sam. Pozostałe ulotki również ja pisałem. Wszystkie ulotki pisałem w domu, w moim mieszkaniu.

Na pytania sądu oskarżony Kalita zeznał:

Potwierdzam zeznania Gronowskiego. Ja poleciłem mu przygotowanie ulotek o treści antysowieckiej.

Gronowski kontynuuje:

14 października Kalita powiedział mi o tym, że jestem kierownikiem oddziału propagandy k.r. Parę razy mówił mi o moich zadaniach i obowiązkach. W czasie przynależności do organizacji napisałem oprócz ulotek 3 meldunki. Jeden z tych meldunków był na Proca – aktywistę, którego uważałem za wroga Polaków. Nie pamiętam teraz, co napisałem w pozostałych meldunkach. 16 października byłem już aresztowany.

Zostaje okazana k.s. 92 t. II.

Zawarte w k.s. 92 potwierdzam również i teraz. Byłem i pozostaję patriotą Polski. Dlatego chętnie wstąpiłem do organizacji, aby walczyć z Władzą Sowiecką o przywrócenie mojego państwa polskiego.

Zostaje okazana k.s. 92 t. II odwrotka.

Gronowski do sądu: – to zeznanie również potwierdzam całkowicie. Znałem następujących członków organizacji: Kalitę, Lauterbachów Tadeusza i Eugeniusza, Szestaka, Żybure, Kosowskiego, Dalmana, Bijewskiego, Siemiaka i pozostałych nie znałem i na zebraniach nie widziałem.

Zostaje okazana k.s. 105 t. II

Ja napisałem meldunek na Proca. Napisałem ten meldunek po to, żeby umieścić go na liście i przekazać w ręce „sprawiedliwości” władz polskich. Nie miałem zamiaru wykonać w stosunku do Proca *teraktu* i nie otrzymałem takiego polecenia.

Na pytania sądu oskarżeni Żybura i Lauterbach Tadeusz zeznali:

Zarówno Żybura, jak i Lauterbach potwierdzają zeznania Gronowskiego.

NA ZAPYTANIE PRZEWODNICZĄCEGO OSKARŻONY

^b-KOSOWSKI^b ZEZNAŁ:

Przed wstąpieniem do organizacji służyłem w armii polskiej i byłem na wojnie. Po powrocie z wojny zacząłem szukać pracy. Nie pamiętam, kiedy spotkałem oskarżonego obecnie Szestaka i pytałem go o pracę. Rozmawiając o pracy, Szestak wiedząc, że dopiero wróciłem z wojska zapytał mnie, czy nie mam broni. Odpowiedziałem, że nie mam i jednocześnie opowiedziałem mu, że będąc w restauracji usłyszałem, jak dwóch młodych chłopaków mó-

услышал, есть закопано 2 ящика револьверов, и что якобы один купил там один револьвер за 15 рублей.

Когда я сказал Шестаку об этих револьверах, он заявил мне, что в Коломнии создана из польской молодежи организация, которой нужно оружие и тут же предложил мне вступить в эту организацию. Я спросил его кто является шефом этой организации, он ответил, что этого никто не должен знать, но когда я буду членом, то тогда узнаю. После этого я ^б дал ему свое согласие и мы разошлись^б.

17 октября, я шел от портного и встретил Калиту, который в короткой нашей беседе, предложил мне вечером зайти на квартиру к Жибуре, на что я тоже дал согласие, хотя и не знал зачем прийти. Идя дальше по направлению домой, я встретил Саевича и Абрагамовича, с которыми пошел дальше и встретил Пискозуба. После того, как встретили Пискозуба, я пошел впереди с Саевичем, а Абрагамович шел с Пискозубом. Идя с Саевичем, я предложил ему зайти вечером ко мне и вместе пойдем к Жибуре, куда, как я ему сказал меня приглашал Калита. Саевич согласился зайти.

Когда я пришел к Жибуре, то увидел там в отдельной комнате несколько человек, т.е. Калиту, Жибуру, Дальмана, Крушницкого, Ляутербахов Тадеуша и Евгения и Павлишина. После моего прихода, Калита объявил собрание открытым и тут же начал сам говорить. После Калиты, выступил Ляутербах Тадеуш.

На вопрос суда, подсудимый Коссовский показал:

Саевич пообещал зайти ко мне, но не зашел. Я пошел один, где на пути встретился с Тхужевским и предложил ему пойти вместе со мною, на что Тхужевский согласился и мы с ним пришли к Жибуре.

Коссовский продолжает суду:

Калита выступая на этом собрании, говорил о цели создания организации и о задачах, которые должна поставить перед собой эта организация. По окончанию своей информации, Калита предоставил слово Ляутербаху Тадеушу, который зачитал новым членам присягу и устав, затем спросил наше согласие на вступление в организацию. Как я, так и Тхужевский согласились и тогда же приняли присягу и по предложению Ляутербаха Тадеуша, избрали себе псевдонимы. Я избрал себе псевдоним „Струсь”.

Когда я уже считался членом организации, тогда мне начали давать задания: о сборе оружия, о вербовке новых членов, о сборе различных сведений секретного характера о частях Красной армии и о активистах Сов. власти, которые выдают офицеров и служащих полиции.

На вопросы суда, подсудимый Коссовский показал:

К ксендзу Марушаку я ходил, чтобы предупредить его о том, что за ним Советские сотрудники следят и что ему необходимо быть очень осторожным. На это я задания не получал, а пошел по собственной

wiło, że przy ulicy Karpackiej, gdzie dokładnie nie usłyszałem, zakopano 2 skrzynie rewolwerów i że podobno ktoś kupił tam rewolwer za 15 rubli.

Gdy powiedziałem Szestakowi o tych rewolwerach zakomunikował mi, że w Kołomyi utworzono organizację spośród młodzieży polskiej, która potrzebuje broni i od razu zaproponował mi wstąpienie do tej organizacji. Zapytałem, kto jest szefem tej organizacji, odpowiedział, że tego nikt nie powinien wiedzieć, lecz gdy będę członkiem, wtedy się dowiem. Następnie ^bwyraziłem zgodę i rozstaliśmy się^b.

17 października wracając od krawca spotkałem Kalitę, który w czasie krótkiej rozmowy zaproponował mi, abym wieczorem zaszedł do mieszkania Żybury, na co również wyraziłem zgodę, chociaż nie wiedziałem po co mam tam pójść. Idąc dalej w kierunku domu spotkałem Sajewicza i Abrahamowicza, z którymi poszedłem dalej i spotkałem Piskozuba. Po spotkaniu się z Piskozubem poszedłem z przodu razem z Sajewiczem, a Abrahamowicz szedł z Piskozubem. Idąc razem z Sajewiczem zaproponowałem mu, aby wieczorem wstąpił do mnie i żeby razem pójść do Żybury, do którego, jak mu powiedziałem, zaprosił mnie Kalita. Sajewicz zgodził się wstąpić.

Gdy przyszedłem do Żybury, zobaczyłem w osobnym pokoju kilka osób, tzn. Kalitę, Żyburę, Dalmana, Kruszelnickiego, Lauterbachów Tadeusza i Eugeniusza i Pawliszyna. Po moim przyjeździe Kalita otworzył zebranie i zaczął mówić. Po Kalicie wystąpił Lauterbach Tadeusz.

Na pytanie sądu oskarżony Kosowski zeznał:

Sajewicz obiecał wstąpić do mnie, ale nie wstąpił. Poszedłem sam, w drodze spotkałem Tchórzewskiego i zaproponowałem mu, by poszedł razem ze mną, Tchórzewski zgodził się i poszliśmy do Żybury.

Kosowski kontynuuje sądowi:

Kalita występując na zebraniu mówił o celu tworzenia organizacji i o stojących przed nią zadaniach. Po zakończeniu swojej wypowiedzi Kalita udzielił głosu Lauterbachowi Tadeuszowi, który odczytał nowym członkom treść przysięgi i statut, a następnie zapytał nas, czy chcemy wstąpić do organizacji. Zarówno ja, jak i Tchórzewski zgodziliśmy się i od razu złożyliśmy przysięgę oraz na propozycję Lauterbacha Tadeusza wybraliśmy sobie pseudonimy. Ja wybrałem dla siebie pseudonim „Struś”.

Gdy już byłem członkiem organizacji, zaczęto mi dawać zadania: gromadzenie broni, werbunek nowych członków, zbieranie różnych informacji o tajnym charakterze dotyczących jednostek Armii Czerwonej oraz aktywistów Władzy Sow[ieckiej], którzy wydają oficerów i urzędników policji.

Na pytania sądu oskarżony Kosowski zeznał:

Do księdza Maruszczaka chodziłem po to, żeby uprzedzić go, że jest śledzony przez sowieckich pracowników i że musi być bardzo ostrożny. Nie było to moim zadaniem, poszedłem z własnej inicjatywy, ponieważ wiedzia-

инициативе, зная о том, что на нашем собрании Калита говорил членам, что кто встретит Марущака, то чтобы предупредил его об осторожности в разговорах, т.к. Советские органы за ним следят.

Тогда же, предупреждая Марущака, я сообщил ему, что принадлежу к польской тайной организации, и что за мною насколько я замечаю тоже следят. Тут же, чтобы избежать ареста, я спросил у Марущака совета что мне делать, бежать ли за границу или нет.

Марущак мне на это ответил, „дело твое, как хочешь, хочешь бежи, а не хочешь оставайся“. После этого, я побыл два дня дома не успел решить с побегом, меня арестовали.

Оглашены л.д. 119–120 т. 2.

В отношении совершения террористических актов над активистами Советской власти, мне ничего не было известно, и насколько я знал, наша организация не имела цели на совершение терактов. Показания на л.д. 119 я давал, но они не верны. Я показывал это потому, что с меня следствие требовало.

О связях нашей организации с какими-либо другими организациями, записано тоже неверно. Никаких связей наша организация не имела, она только пыталась установить где есть така организация, но это успехом не было. Это я показал по тем же причинам.

Марущак, как я уже говорил – знал о существовании нашей организации от меня. Это записано верно, что я и сейчас подтверждаю.

Оглашены л.д. 123, 124, 125 т. 2.

Коссовский суду: – это я показывал на следствии и сейчас тоже подтверждаю.

Оглашен л.д. 112 т. 2.

Коссовский суду заявил: – Я показывал следствию так, как Калита говорил на собрании нашей организации. Это я тоже подтверждаю.

На вопросы суда, подсудимый Калита показал:

Да, то что показано Коссовским на л.д. 112, я на собрании говорил потому, что это входило в задачи и цели нашей организации.

На вопросы суда, подсудимый Коссовский показал:

Всего мною было завербовано три человека: Пискозуб, Саевич и Абрагамович. Вербовал и Семяка, но он что-то ответил мне, что он подумает. Согласия на это он мне не дал и на собрании не присутствовал.

НА ПРЕДЛОЖЕНИЕ ПРЕДСЕДАТЕЛЬСТВУЮЩЕГО, ПОДСУДИМЫЙ АБРАГАМОВИЧ ПОКАЗАЛ:

В 1939 году, кажется в ноябре или октябре месяце, я будучи в городе и идя по улице, встретил Коссовского и тут же уже с ними и с Саевичем, с которым шел я, встретили Пискозуба.

łem, że na naszych zebraniach Kalita mówił członkom, że jeżeli ktoś spotka Maruszcza, trzeba go uprzedzić, żeby był ostrożny w rozmowach, ponieważ organa sowieckie śledzą go.

W tym samym czasie, gdy uprzedzałem Maruszcza, powiadomiłem go, że należę do tajnej organizacji polskiej i że ja również, o ile wiem, jestem śledzony. Jednocześnie zapytałem Maruszcza o radę, co mam zrobić, żeby uniknąć aresztowania: uciekać za granicę, czy nie.

Maruszcza odpowiedział mi tak: „twoja sprawa, jeżeli chcesz – uciekaj, nie chcesz – zostań”. Potem byłem dwa dni w domu, nie zdążyłem zdecydować się na ucieczkę i zostałem aresztowany.

Zostają okazane k.s. 119–120 t. 2.

Odnosnie dokonania aktów terrorystycznych przeciwko aktywistom Władzy Sowieckiej nic mi nie było wiadomo i o ile wiedziałem, nasza organizacja nie stawiała sobie za cel dokonywanie *teraktów*. Zeznania, które są w k.s. 119 składałem, ale nie są one prawdziwe. Zeznałem dlatego, że żądano ode mnie tego w śledztwie.

To, co jest zapisane o kontaktach naszej organizacji z innymi organizacjami, również nie jest prawdziwe. Żadnych kontaktów nasza organizacja nie miała, próbowała tylko ustalić, czy gdzieś istnieje taka organizacja, ale się to nie powiodło. Zeznałem to z tych samych przyczyn.

Maruszcza, jak już mówiłem, wiedział o istnieniu naszej organizacji ode mnie. To zostało zapisane prawidłowo, jak również i teraz to potwierdzam.

Zostają okazane k.s. 123, 124, 125 t. 2.

Kosowski do sądu: – zeznałem to w śledztwie i teraz również potwierdzam.

Zostaje okazana k.s. 112 t. 2.

Kosowski oświadczył przed sądem: – Zeznawałem w śledztwie to, co Kalita mówił na zebraniu naszej organizacji. To również potwierdzam.

Na pytania sądu oskarżony Kalita zeznał:

To, co zeznał Kosowski w k.s. 112 mówiłem na zebraniach dlatego, że na tym polegały zadania i cele naszej organizacji.

Na pytania sądu oskarżony Kosowski zeznał:

Zwerbowałem ogółem trzech ludzi: Piskozuba, Sajewicza i Abrahamowicza. Próbowałem zwerbować również Siemiaka, ale on odpowiedział mi coś w tym rodzaju, że pomyśli. Nie wyraził zgody i na zebraniach nie był obecny.

NA ZAPYTANIE PRZEWODNICZĄCEGO OSKARŻONY ABRAHAMOWICZ ZEZNAŁ:

Chyba w listopadzie lub październiku 1939 roku, będąc w mieście spotkałem na ulicy Kosowskiego i od razu razem z Sajewiczem, z którym szedłem, spotkaliśmy Piskozuba.

Когда мы сошлись вчетверем, Коссовский отозвал вперед Саевича и что-то начал с ним говорить, а я с Пискозубом шли сзади. Что Коссовский говорил Саевичу, я не слышал и с ним не говорил, т.к. он разошелся с Саевичем и ушел домой. Я тоже после этого разошелся с Пискозубом и пошел домой. Больше Коссовского я не встречал до ареста.

На вопросы суда, подсудимый Абрагамович показал:

Знал ли тогда Пискозуб о существовании организации, я не знал, т.к. он мне об этом ничего не говорил. Также ничего не знал о том, что он был членом этой организации и сейчас не скажу.

На вопрос суда, подсудимый Коссовский показал:

То, что я говорил с Саевичем, Абрагамович и Пискозуб не слышали потому, что мы шли на несколько метров впереди них и разговор вели тихо.

НА ПРЕДЛОЖЕНИЕ ПРЕДСЕДАТЕЛЬСТВУЮЩЕГО, ПОДСУДИМЫЙ САЕВИЧ СУДУ ПОКАЗАЛ:

В каком месяце не помню, прошлого года, я шел с Абрагамовичем и встретили Коссовского, с которым прошлись метров пять, встретили Пискозуба. Когда мы все сошлись, Коссовский отозвал меня вперед, и начал говорить, что в Коломии создана из польской молодежи тайная организация, которой сегодня будет собрание, при этом сказал мне, заходи вечером до меня и вместе пойдем. Я пообещал зайти, но не зашел, а на второй день поехал в гор. Станиславов за получением заработанных мною денег. Больше я с Коссовским никогда об этом не говорил и вообще не встречался с ним.

На вопросы суда, подсудимый Саевич показал:

К Коссовскому я не зашел потому, что не верил ему об этой организации. Я думал, что он хочет посмеяться с меня, когда я прийду к нему.

На вопросы суда, подсудимый Коссовский показал:

Показания подсудимого Саевича подтверждаю. Я ему только об этом и говорил. Больше об этой организации, ее задачах, а также и о членах, ничего не говорил.

НА ПРЕДЛОЖЕНИЕ ПРЕДСЕДАТЕЛЬСТВУЮЩЕГО, ПОДСУДИМЫЙ ПИСКОЗУБ СУДУ ПОКАЗАЛ:

В последних числах октября месяца 1939 года будучи в городе встретил своего товарища по школе, ныне подсудимого Коссовского, шедшего вместе с Абрагамовичем и Саевичем. После нашей встречи, Коссовский сказал мне в отдельности, чтобы я вечером зашел к нему, откуда вместе пойдем на собрание организации, какой организации, он не сказал и подошел к Саевичу. Когда он подошел к Саевичу, они пошли вперед, а я остался сзади с Абрагамовичем. Прошлись с Абрагамовичем

Gdy zeszedliśmy się w czwórkę, Kosowski odwołał Sajewicza i poszedł z nim z przodu o czymś rozmawiając, a ja z Piskozubem szedłem z tyłu. Nie słyszałem co Kosowski mówił do Sajewicza i z nim nie rozmawiałem, ponieważ rozstał się z Sajewiczem i poszedł do domu. Ja również rozstałem się z Piskozubem i poszedłem do domu. Więcej, aż do aresztowania, Kosowski nie spotkałem.

Na pytania sądu oskarżony Abrahamowicz zeznał:

Nie wiem, czy Piskozub wiedział wówczas o istnieniu organizacji, ponieważ nic mi o tym nie mówił. Również nie wiedziałem, czy był członkiem tej organizacji i teraz nie powiem.

Na pytanie sądu oskarżony Kosowski zeznał:

Abrahamowicz i Piskozub nie słyszeli o czym rozmawiałem z Sajewiczem, gdyż szliśmy kilka metrów z przodu i rozmawialiśmy cicho.

NA ZAPYTANIE PRZEWODNICZĄCEGO OSKARŻONY SAJEWICZ ZEZNAŁ PRZED SĄDEM:

Nie pamiętam, w którym miesiącu ubiegłego roku szedłem z Abrahamowiczem i spotkaliśmy Kosowskiego, z którym przeszliśmy około pięciu metrów i spotkaliśmy Piskozuba. Gdy byliśmy wszyscy razem, Kosowski odwołał mnie, poszedł z przodu i zaczął mówić, że w Kołomyi utworzono spośród młodzieży polskiej tajną organizację, której zebranie odbędzie się dzisiaj, proponując jednocześnie, żebym wstąpił do niego i pójdziemy razem. Obiecałem wstąpić, ale nie wstąpiłem, a na drugi dzień wyjechałem do m. Stanisławowa po zarobione przeze mnie pieniądze. Więcej z Kosowskim nigdy o tym nie rozmawiałem i w ogóle z nim nie spotkałem się.

Na pytania sądu oskarżony Sajewicz zeznał:

Do Kosowskiego nie zaszedłem dlatego, że nie uwierzyłem mu o tej organizacji. Myślałem, że chce ze mnie zażartować, gdy do niego przyjdę.

Na pytania sądu oskarżony Kosowski zeznał:

Potwierdzam zeznania oskarżonego Sajewicza. Mówiłem mu tylko to. Więcej o samej organizacji, jej zadaniach, jak również o członkach nic nie mówiłem.

NA ZAPYTANIE PRZEWODNICZĄCEGO OSKARŻONY PISKOZUB ZEZNAŁ PRZED SĄDEM:

W ostatnich dniach października 1939 roku, będąc w mieście spotkałem swego szkolnego kolegę, obecnie oskarżonego Kosowskiego, który szedł razem z Abrahamowiczem i Sajewiczem. Gdy spotkaliśmy się, Kosowski na osobności powiedział mi, żebym wieczorem wstąpił do niego, skąd razem pójdziemy na zebranie organizacji, jakiej organizacji nie powiedział i poszedł do Sajewicza, z którym poszli z przodu, a ja zostałem z Abrahamowiczem z tyłu. Przeszedliśmy z Abrahamowiczem kilka metrów ulicą i rozeszli-

несколько метров по улице и разошлись, пошли по домам. Что Коссовский говорил с Саевичем, я ничего не слышал. После этого больше с ним я не встречался. Что я говорил с Абрагамовичем, сейчас не помню, но об организации мы ничего не говорили.

На вопросы суда, подсудимый Коссовский показал:

Пискозубу, я только сказал в нескольких словах об организации, т.е. я сказал ему приходи вечером ко мне и вместе пойдем на собрание организации. Какой организации, я ему ничего не говорили. Его показания подтверждаю.

**НА ПРЕДЛОЖЕНИЕ ПРЕДСЕДАТЕЛЬСТВУЮЩЕГО,
ПОДСУДИМЫЙ БРИНЬК СУДУ ПОКАЗАЛ:**

После прихода Красной армии на Западную Украину, я устроился на работу и в Коломии не был. Когда я приехал в Коломию к родным, встретился с членом гвардии Веселовским, который спросил меня, не знаю ли я, где находится Дальман. Я ответил ему, что не знаю. Тогда Веселовский попросил меня сообщить ему, когда я увижу Дальмана или передать ему, чтобы он явился к Веселовскому и сдал якобы имеющийся у него карабин. Я ответил Веселовскому, что его просьбу выполняю.

Того же дня вечером я встретил Дальмана и передал ему, чтобы он явился к Веселовскому на счет сдачи карабина. Дальман мне ответил, что он уже сдал его. Больше после этого, я ему ничего не сказал, решил на второй день сообщить Веселовскому. На второй день мне не пришлось сообщить Веселовскому, т.к. по предложению Дальмана поехали вместе с ним в село Рунгуры для покупки продуктов. Только мы приехали в с. Рунгуры, нас милиция арестовала, где я все о Дальмане рассказал, как о карабине, о котором мне сказал Веселовский так и о организации, в которой состоял Дальман.

О том, что он – Дальман являлся членом организации, мне он начал рассказывать дорогой, когда ехали в с. Рунгуры.

На вопросы суда, подсудимый Бриньк суду показал:

Кто был членом этой организации еще кроме Дальмана, он мне не сказал. Вступить в эту организацию он мне не предлагал.

На вопрос суда, подсудимый Дальман показал:

Подсудимый Бриньк говорит правильно. Я его показания подтверждаю. -Г

В 17 часов Председательствующий объявил перерыв до 19-00.

В 19-00 судебное заседание продолжается.

Секретарь доложил суду, что все обвиняемые в судебное заседание доставлены и находятся в зале суда.

śmy się, poszliśmy do domów. Nic nie słyszałem o czym Kosowski rozmawiał z Sajewiczem. Po tym już więcej z nimi nie spotkałem się. Nie pamiętam teraz, o czym rozmawiałem z Abrahamowiczem, ale o organizacji nic nie mówiliśmy.

Na pytania sądu oskarżony Kosowski zeznał:

Do Piskozuba powiedziałem o organizacji tylko w paru słowach, tzn. powiedziałem – przyjdź wieczorem do mnie i pójdziemy razem na zebranie organizacji. Nic mu nie powiedziałem jaka to organizacja. Jego zeznania potwierdzam.

NA ZAPYTANIE PRZEWODNICZĄCEGO OSKARŻONY BRYŃKO ZEZNAŁ PRZED SĄDEM:

Po wkroczeniu Armii Czerwonej na Zachodnią Ukrainę urządziłem się w pracy i w Kołomyi mnie nie było. Gdy przyjechałem do Kołomyi do rodziny, spotkałem się z członkiem gwardii Wesołowskim, który spytał mnie, czy nie wiem gdzie przebywa Dalman. Odpowiedziałem mu, że nie wiem. Wtedy Wesołowski poprosił mnie, żeby go powiadomić, jeśli spotkam Dalmana lub żebym przekazał Dalmanowi, aby przyszedł do Wesołowskiego i oddał karabin, który podobno ma. Odpowiedziałem Wesołowskiemu, że jego prośbę spełnię.

^dTego samego dnia wieczorem spotkałem Dalmana i przekazałem mu, żeby przyszedł do Wesołowskiego w sprawie oddania karabinu. Dalman odpowiedział, że karabin już zdał. Więcej nic mu nie powiedziałem, postanowiłem na następny dzień powiadomić Wesołowskiego. Na drugi dzień nie udało mi się powiadomić Wesołowskiego, ponieważ Dalman zaproponował wspólny wyjazd do wsi Rungury po zakup żywności. Od razu po przyjeździe do wsi Rungury aresztowała nas milicja i tam wszystko o Dalmanie opowiedziałem – o karabinie, o którym mówił mi Wesołowski i o organizacji, do której należał Dalman.

O tym, że Dalman jest członkiem organizacji opowiedział mi w drodze, gdy jechaliśmy do wsi Rungury.

Na pytania sądu oskarżony Bryńko zeznał:

Nie powiedział mi, kto jeszcze był członkiem tej organizacji oprócz Dalmana. Nie proponował mi wstąpienia do tej organizacji.

Na pytanie sądu oskarżony Dalman zeznał:

Oskarżony Bryńko zeznał prawidłowo. Jego zeznania potwierdzam.^d

O godzinie 17.00 Przewodniczący ogłosił przerwę do godziny 19.00.

O godzinie 19.00 posiedzenie sądowe jest kontynuowane.

Sekretarz powiadomił sąd, że wszyscy oskarżeni zostali dostawieni na posiedzenie sądowe i znajdują się na sali sądu.

**НА ПРЕДЛОЖЕНИЕ ПРЕДСЕДАТЕЛЬСТВУЮЩЕГО,
ПОДСУДИМЫЙ СЕМЯК СУДУ ПОКАЗАЛ:**

В октябре месяце 12 или 13 числа 1939 г. ко мне пришел мой товарищ Крушиницкий, с которым поговорили о девочках. А затем Крушиницкий предложил мне вместе с ним за компанию пройтись к Жибуре на какое-то собрание. На какое собрание он об этом не сказал.

Я ответил ему, что не имею времени. После этого он сказал, что я завтра, т.е. на второй день пришел сам. Я ответил ему, что прийду.

Однако и на второй день не пошел к Жибуре, несмотря на то, что Крушиницкий приходил ко мне вторично.

На вопросы суда, подсудимый Семяк показал:

О ксендзе Марущаке, я сказать ничего не могу и ничего не знаю о его причастии к этой организации.

Оглашен л.д. 215 т. 2.

Семяк суду: – Это записано следователем неверно. Я завербован Крушиницким не был. Подписал л.д. 215 потому, что то, что мне следователь зачитывал, я не все понял тогда. Он – следователь, сказал мне, „понятно вам”, я ответил, понятно. После чего он дал мне подписать и я подписал.

На вопросы суда, подсудимый Семяк показал:

Коссовским я тоже завербован не был. Коссовский предлагал мне вступить в эту организацию, я ответил ему, что не желаю. Никакого согласия на вступление в организацию, я ему не давал.

На вопросы суда, подсудимый Калита показал:

Семяк не был членом нашей организации. Также ни одного раза не был на собрании. Действительным членом нашей организации считался тот, кто принял присягу и подписал декларацию. Семяк же ни присяги не принимал и декларации не подписывал.

На вопрос суда, подсудимый Ляутербак Т. показал:

Лично мне, Коссовский никогда не говорил, что он завербовал Семяка и Семяк не считался у нас членом. На собрании тоже не присутствовал.

Оглашен л.д. 216 т. 2.

Семяк суду: – Это записано неверно. Ксендз Марущак с малых лет никогда меня не воспитывал, т.к. я его не знал, а узнал только года два назад.

Оглашен л.д. 219 т. 2.

Подсудимый Семяк суду заявил: – Как на немцев, так и на Красную армию я злобы никогда не высказывал и об этом с Коссовским не говорил. Это записано неверно и я отрицаю. Протокол этот я подписывал. Но следователь его мне не зачитывал всего.

**NA ZAPYTANIE PRZEWODNICZĄCEGO OSKARŻONY
SIEMIAK ZEZNAŁ PRZED SĄDEM:**

Dnia 12 lub 13 października 1939 r. przyszedł do mnie mój kolega Kruszelnicki, z którym porozmawialiśmy o dziewczynach, a następnie Kruszelnicki zaproponował mi, by razem z nim, dla towarzystwa, przejść się do Żybury na jakieś zebranie. Nie powiedział, na jakie zebranie.

Odpowiedziałem mu, że nie mam czasu. Na to on powiedział, żebym jutro, to znaczy następnego dnia przyszedł sam. Powiedziałem, że przyjdę.

Jednak na następny dzień również nie poszedłem do Żybury, mimo że Kruszelnicki przyszedł do mnie po raz drugi.

Na pytania sądu oskarżony Siemiak zeznał:

O księdzu Maruszcaku nie mogę nic powiedzieć i nic nie wiem o jego związkach z tą organizacją.

Zostaje okazana k.s. 215 t. 2.

Siemiak do sądu: – Śledczy zapisał to nieprawidłowo. Mnie Kruszelnicki nie zwerbował. Podpisałem k.s. 215 dlatego, że wtedy nie wszystko zrozumiałem z tego, co mi śledczy odczytał. On – śledczy – powiedział do mnie: „Czy rozumiecie?”, a ja odpowiedziałem, że zrozumiałem. Następnie dał mi do podpisu i podpisałem.

Na pytania sądu oskarżony Siemiak zeznał:

Nie byłem również zwerbowany przez Kosowskiego. Kosowski proponował mi wstąpienie do tej organizacji, lecz odpowiedziałem mu, że nie chcę. Żadnej zgody na wstąpienie do organizacji mu nie dawałem.

Na pytania sądu oskarżony Kalita zeznał:

Siemiak nie był członkiem naszej organizacji. Również ani razu nie był na zebraniu. Za rzeczywistego członka naszej organizacji uważano tego, kto złożył przysięgę i podpisał deklarację. Zaś Siemiak ani nie złożył przysięgi, ani nie podpisał deklaracji.

Na pytania sądu oskarżony Lauterbach T. zeznał:

Mnie osobiście Kosowski nigdy nie mówił, że zwerbował Siemiaka i Siemiaka nie uważaliśmy za członka. Na zebraniach również nie był obecny.

Zostaje okazana k.s. 216 t. 2.

Siemiak do sądu: – To jest zapisane nieprawidłowo. Ksiądz Maruszcak nigdy mnie w dzieciństwie nie wychowywał, ponieważ go nie znałem, poznałem go dopiero jakieś dwa lata temu.

Zostaje okazana k.s. 219 t. 2.

Oskarżony Siemiak oświadczył przed sądem: – Nigdy nie złorzeczyłem ani Niemcom, ani Armii Czerwonej i o tym z Kosowskim nie rozmawiałem. To jest zapisane nieprawidłowo i temu zaprzeczam. Protokół ten podpisałem, ale śledczy nie odczytał mi go w całości.

Оглашены л.д. 226, 227, 228 т. 2.

Семяк суду заявил: – Это записано верно, что я подтверждаю и сейчас. Ученица Брошувна говорила мне, что ксендз Марушак посылал ее в гор. Косов к одной учительнице, для вызова ее к Марушаку по вопросу перевода этой учительницей за границу польского офицера.

О том, что сам Марушак перевел через границу одного полковника польской армии, тоже говорила мне Брошувна.

На вопрос суда, подсудимый Семяк суду заявил:

Я виновным себя признаю в том, что знал о существовании организации и не сообщил органам Советской власти. Больше ни в чем.

НА ПРЕДЛОЖЕНИЕ ПРЕДСЕДАТЕЛЬСТВУЮЩЕГО, ПОДСУДИМЫЙ БИЙОВСКИЙ СУДУ ПОКАЗАЛ:

В октябре месяце 1939 года будучи в гор. Коломии на базаре, я встретился с Романом, как потом я узнал по фамилии Шестаки. Зная, что он работал продавцом в мануфактурном магазине, а я нуждался в подкладке на костюм, попросил его помочь мне достать. Он пообещал достать и сказал, что кроме этого может устроить меня на работу, при условии если я дам ему сведения на Советских активистов, которые выдают польских офицеров и служащих полиции. Такой вопрос Шестаки меня заинтересовал и я спросил его, зачем ему нужны такие сведения. Тогда Шестаки объяснил мне, что в гор. Коломии создана из польской молодежи антисоветская организация, которой нужно оружие и сведения о лицах, которые помогают Советской власти и выдают офицеров польской армии. После этого он предложил мне тоже вступить в эту организацию. Я ответил Шестаки, что раньше чем вступить в организацию, я хочу видеть руководителя этой организации. Шестаки мне тогда сказал прийти вечером к костелу и кашлянуть, в ответ на это, мне тоже кашлянут, тогда я должен подойти туда и познакомиться с руководителем.

Когда я пришел на указанное Шестаки место, кашлянул, услышал такой же самый ответ и подошел туда. Когда я подошел, увидел двух молодых парней, ныне подсудимых Калиту и Ляутербах Тадеуша. Ляутербах Тадеуш спросил, кто меня прислал. Я ответил, что Роман. Тогда далее Калита начал говорить мне, что в г. Коломии создана из польской молодежи антисоветская повстанческая организация, которую необходимо расширить. Я спрашиваю Калиту, ваша организация оружие имеет, он ответил нет, я спрашиваю далее, а деньги есть, он ответил тоже, что денег нет.

Затем кончая наш разговор, Калита предложил мне подумать и вступить в организацию, при этом сказал, что я могу еще с ним встретиться, о чем мне передаст тот же Роман. На этом всем наши разговоры закончились и мы разошлись.

Zostają okazane k.s. 226, 227, 228 t. 2.

Siemiak oświadczył przed sądem: – To jest zapisane prawidłowo, co również potwierdzam i teraz. Uczennica Broszówna mówiła mi, że ksiądz Maruszcak posłał ją do m. Kosowa do pewnej nauczycielki, żeby sprowadzić ją do Maruszcaka w sprawie przeprowadzenia polskiego oficera przez tę nauczycielkę za granicę.

Broszówna mówiła mi również, że sam Maruszcak przeprowadził przez granicę jednego pułkownika armii polskiej.

Na pytanie sądu oskarżony Siemiak oświadczył przed sądem:

Przyznaję się do winy, że wiedząc o istnieniu organizacji nie powiadomiłem organów Władzy Sowieckiej. Więcej do niczego.

NA ZAPYTANIE PRZEWODNICZĄCEGO OSKARŻONY BIJEWSKI ZEZNAŁ PRZED SĄDEM:

W październiku 1939 roku będąc w m. Kołomyi spotkałem się na bazarze z Romanem, jak później dowiedziałem się, o nazwisku Szestak. Wiedząc, że pracuje on w sklepie tekstylnym jako sprzedawca, a ja potrzebowałem podszewkę do garnituru, poprosiłem go, żeby mi pomógł ją zdobyć. Obiecał zdobyć i powiedział, że oprócz tego może załatwić mi pracę pod warunkiem, że przekażę mu informacje dotyczące sowieckich aktywistów, którzy wydają polskich oficerów i urzędników policji. Tak postawiona sprawa przez Szestaka zainteresowała mnie i zapytałem go, po co mu są potrzebne takie informacje. Wtedy Szestak wytłumaczył mi, że w m. Kołomyi utworzono spośród polskiej młodzieży organizację antysowiecką, która potrzebuje broni i informacji o osobach pomagających Władzy Sowieckiej i wydających oficerów armii polskiej. Następnie zaproponował mi również wstąpienie do tej organizacji. Odpowiedziałem Szestakowi, że przed wstąpieniem do organizacji chcę się zobaczyć z kierownikiem tej organizacji. Szestak powiedział, żebym wieczorem przyszedł pod kościół i zakasłał, w odpowiedzi też [ktoś] zakaszle, wtedy powinienem podejść i tam zapoznam się z kierownikiem.

Przyszedłem na wskazane przez Szestaka miejsce, zakasłałem, usłyszałem taką samą odpowiedź i podszedłem. Gdy się zbliżyłem, zobaczyłem dwóch młodych chłopaków, oskarżonych obecnie Kalitę i Lauterbacha Tadeusza. Lauterbach Tadeusz zapytał, kto mnie przysłał. Odpowiedziałem, że Roman. Wtedy Kalita zaczął mi opowiadać, że w m. Kołomyi utworzono spośród polskiej młodzieży antysowiecką organizację powstańczą, którą należy rozbudować. Zapytałem Kalitę – czy wasza organizacja ma broń – odpowiedział, że nie, pytam dalej, czy mają pieniądze, odpowiada, że również pieniędzy nie mają.

Następnie na zakończenie rozmowy Kalita powiedział, żebym zastanowił się nad wstąpieniem do organizacji i że mogę jeszcze raz z nim się spotkać,

При встрече, через несколько дней, опять с Шестаком, последний спросил меня был ли я там, где он говорил, я ответил, что был и беседовал с двумя парнями. Шестак думая то, что я уже вступил в организацию, начал говорить, что в одном месте есть бомбы и что он сможет достать их. Я сказал ему, что если достанешь, то приноси их мне, я их спрячу в сухое место и буду хранить. Он ответил, что числа 24 достанет и принесет мне. Я же решил так, как только Шестак даст мне знать, что он уже достал бомбы, сообщить об этом члену рабочей гвардии Гаврищуку. Так, как Шестака я больше после этого не встречал и никаких бомб он не приносил, ничего Гаврищуку не сообщил. Также больше не видел Калиту и Ляутербаха Тадеуша и ни на одном из собраний этой организации не присутствовал.

На вопросы суда, подсудимый Бийовский показал:

Когда я встретился с Шестаком второй раз, он говорил мне, что наши будут бежать за границу потому, что ведутся разговоры о том, что всю молодежь будут забирать в Красную армию и отправлять на японский фронт. Кто это были наши, Шестак фамилии не назвал.

Оглашен л.д. 192 т. 2.

Бийовский суду: – В отношении бомб, как я уже говорил, вели разговор с Шестаком. О том, чтобы бросить бомбу в помещение избирательного участка в день выборов в Народное Собрание, сорвать выборы и уничтожить выборные документы, я с Шестаком не говорил.

Оглашен л.д. 191 т. 2.

Бийовский суду: – Это записано неверно. Никакого и ни от кого я задания на убийство Заславского не получал, т.к. я не был членом организации.

На вопросы суда, подсудимый Калита показал:

Когда мы встретились с Бийовским возле костела, то говорили только об оружии, деньгах и вторичной встрече с Бийовским. Вербовать же его, как я, так и Ляутербах не вербовали, т.к. хорошо еще его не знали. На собрании Бийовский ни одного раза не присутствовал.

На вопросы суда, подсудимый Ляутербах показал:

Да, так и было, как говорит Калита. Ни я, ни Калита тогда не пытались его вербовать, т.к. не знали его. Кроме этого, Бийовский просил меня занять ему 20 рублей денег, но я тоже денег не занял по этой самой же причине, не смотря на то, что в то время у меня деньги были.

На вопрос суда, подсудимый Бийовский показал:

Повторяю, что я завербован в эту организацию не был. О ее целях и задачах, мне также ничего не было известно. О том, что существовала эта организация, как я уже говорил узнал от Шестака.

o czym powiadomi mnie ten sam Roman. Na tym nasza rozmowa się skończyła i rozeszliśmy się.

Kilka dni później, gdy znów spotkałem Szestaka, ten ostatni zapytał, czy byłem tam gdzie mi wskazał, odpowiedziałem, że byłem i rozmawiałem z dwoma chłopakami. Szestak myśląc, że już wstąpiłem do organizacji zaczął opowiadać, że w pewnym miejscu są bomby i że on może je zdobyć. Powiedziałem mu, że jeżeli zdobędzie to niech przyniesie je do mnie, a ja schowam w suchym miejscu i przechowam. Powiedział, że dnia 24 zdobędzie je i przyniesie do mnie. Ja zaś postanowiłem, że jak tylko Szestak da mi znać o zdobyciu bomb, powiadomię o tym członka gwardii robotniczej Gawryszczuka. Ponieważ już więcej Szestaka nie spotkałem i żadnych bomb nie przynosił, o niczym Gawryszczuka nie powiadomiłem. Również więcej nie widziałem się z Kalitą i Lauterbachem Tadeuszem i nie byłem obecny na żadnym zebraniu tej organizacji.

Na pytania sądu oskarżony Bijewski zeznał:

Gdy po raz drugi spotkałem się z Szestakiem, powiedział mi, że nasi będą uciekać za granicę, ponieważ mówi się o tym, że całą młodzież wezmą do Armii Czerwonej i wyślą na front japoński. Kim byli nasi, Szestak nazwisk nie podał.

Zostaje okazana k.s. 192 t. 2.

Bijewski do sądu: – W sprawie bomb, jak już mówiłem, rozmawiałem z Szestakiem. Nie rozmawiałem z Szestakiem o tym, żeby w dniu wyborów do Zgromadzenia Ludowego rzucić bombę do lokalu punktu wyborczego, zerwać wybory i zniszczyć dokumentację wyborczą.

Zostaje okazana k.s. 191 t. 2.

Bijewski do sądu: – To jest zapisane nieprawidłowo – żadnego polecenia i od nikogo w sprawie zamordowania Zasławskiego nie otrzymałem, ponieważ nie byłem członkiem organizacji.

Na pytania sądu oskarżony Kalita zeznał:

Podczas spotkania z Bijewskim koło kościoła rozmawialiśmy tylko o broni, pieniądzach i o następnym spotkaniu z Bijewskim. Co zaś do werbowania go, to ani ja, ani Lauterbach nie werbowaliśmy go, ponieważ dobrze jeszcze go nie znaliśmy. Na zebraniach Bijewski ani razu nie był obecny.

Na pytania sądu oskarżony Lauterbach zeznał:

Tak, było tak jak mówi Kalita. Ani ja, ani Kalita nie próbowaliśmy go wtedy werbować, ponieważ go nie znaliśmy. Oprócz tego Bijewski prosił mnie o pożyczanie 20 rubli, ale mu nie pożyczylem z tego samego powodu, mimo że w tym czasie miałem pieniądze.

Na pytania sądu oskarżony Bijewski zeznał:

Powtarzam, że nie zostałem zwerbowany do tej organizacji. Również nic nie wiedziałem o jej celach i zadaniach. Jak już mówiłem, o istnieniu tej organizacji dowiedziałem się od Szestaka.

НА ПРЕДЛОЖЕНИЕ ПРЕДСЕДАТЕЛЬСТВУЮЩЕГО, ПОДСУДИМЫЙ ТХУЖЕВСКИЙ СУДУ ПОКАЗАЛ:

Через две недели после моего прихода из польской армии, кажется в октябре месяце 1939 года, я пошел вместе с Коссовским гулять в город,

Перед этим Коссовский поговорил с Калитой и Калита куда-то ушел. Я начал спрашивать Коссовского, что он говорил с Калитой, он ответил мне, чтобы я вечером зашел к нему, откуда вместе пойдем к Жибуре на собрание польской молодежи и там я узнаю, что ему говорил Калита. Я согласился. Идя далее мы встретили Саевича с Абрагамовичем, после чего я ушел домой, а они остались. Куда они пошли и что говорили между собою, я не знаю.

Когда я пришел к Жибуре вместе с Коссовским, то там уже были: Калита, Ляутербахи Тадеуш и Евгений и еще кто-то, сейчас не помню. Поиграли несколько минут в шашки, а затем Калита открыл собрание и начал говорить о цели создания организации и о ее задачах. Когда Калита сделал перерыв, Ляутербах Тадеуш спросил меня согласен ли я вступить в эту организацию, я сказал ему согласен. После этого Ляутербах принял от меня ранее заготовленную им присягу и сказал, что на следующем собрании я подпишу декларацию и получу от него задание, для чего назначил как мне, так и другим, встречу для этой цели возле кино „Марса“. Когда я пришел к назначенному мне месту, то Ляутербаха там не было, а был Калита, которому я сказал меня вычеркнуть, т.к. я заявил ему еду учиться.

После этого я заболел, учиться не поехал. Так болел до ареста.

На вопросы суда, подсудимый Тхужевский показал:

Да, присягу я принял, но декларации не подписывал, т.к. решил отказаться от этой организации, о чем заявил возле кино „Марса“ Калите.

К ксендзу Марушаку я ходил по просьбе Коссовского. Что Коссовский тогда говорил с Марушаком, я не слышал, т.к. был совершенно в другой комнате при ихнем разговоре.

Когда мы уже шли обратно от Марушака, то Коссовский сказал мне, что он ходил к Марушаку посоветоваться на счет побега за границу потому что за ним следят Советские органы и могут арестовать и раскрыть этим всю нашу организацию.

На вопросы суда, подсудимый Коссовский суду показал:

Да, Тхужевского я завербовал и привел его на собрание, где он окончательно вступил членом организации и принял присягу.

На вопросы суда, подсудимый Тхужевский показал:

Я виновным себя в том, что знал о существовании к.р. организации признаю, но в том, что состоял членом ее виновным себя не признаю, т.к. я только принял присягу, а декларации не подписывал.

NA ZAPYTANIE PRZEWODNICZĄCEGO OSKARŻONY TCHÓRZEWSKI ZEZNAŁ PRZED SĄDEM:

W dwa tygodnie po moim powrocie z polskiej armii, chyba w październiku 1939 roku, razem z Kosowskim poszedłem na spacer do miasta.

Przedtem Kosowski rozmawiał z Kalitą i Kalita gdzieś poszedł. Spytałem Kosowskiego o czym rozmawiał z Kalitą, odpowiedział mi, żebym wieczorem wstąpił do niego i wtedy razem pójdziemy do Żybury na zebranie młodzieży polskiej i tam dowiem się co mu mówił Kalita. Zgodziłem się. Idąc dalej spotkaliśmy Sajewicza i Abrahamowicza, następnie poszedłem do domu, a oni zostali. Nie wiem dokąd poszli i o czym ze sobą rozmawiali.

Gdy razem z Kosowskim przyszedłem do Żybury byli tam: Kalita, Lauterbachowie Tadeusz i Eugeniusz, a kto jeszcze nie przypominam sobie teraz. Graliśmy kilka minut w warcaby, a następnie Kalita otworzył zebranie i zaczął mówić o celu tworzenia organizacji i o jej zadaniach. Kiedy Kalita zrobił przerwę, Lauterbach Tadeusz zapytał mnie, czy zgadzam się wstąpić do tej organizacji, odpowiedziałem [że] zgadzam się. Po czym złożyłem przed Lauterbachem wcześniej przygotowaną przez niego przysięgę i powiedział, że na następnym zebraniu podpiszę deklarację i otrzymam od niego zadanie. W tym celu wyznaczył mi oraz innym spotkanie koło kina „Mars”. Gdy przyszedłem na wyznaczone miejsce, Lauterbacha tam nie było, ale był Kalita, któremu powiedziałem, żeby mnie wykreślił – oświadczyłem mu, że jadę się uczyć.

Następnie zachorowałem, uczyć się nie pojechałem. I tak chorowałem aż do aresztowania.

Na pytania sądu oskarżony Tchórzewski zeznał:

Tak, przysięgę złożyłem, ale deklaracji nie podpisałem, ponieważ postanowiłem odmówić [wstąpienia] do tej organizacji, o czym powiedziałem Kalicie koło kina „Mars”.

Do księdza Maruszczaka chodziłem na prośbę Kosowskiego.⁷ Nie słyszałem o czym Kosowski wtedy rozmawiał z Maruszczakiem, ponieważ podczas ich rozmowy byłem w całkiem innym pokoju.

Gdy już wracaliśmy od Maruszczaka, Kosowski powiedział mi, że poszedł do Maruszczaka poradzić się w sprawie ucieczki za granicę, ponieważ jest śledzony przez organa sowieckie, może zostać aresztowany i może zostać wykryta cała nasza organizacja.

Na pytania sądu oskarżony Kosowski zeznał przed sądem:

Tak, zwerbowałem Tchórzewskiego i przyprowadziłem na zebranie, na którym on ostatecznie wstąpił w szeregi organizacji i złożył przysięgę.

Na pytania sądu oskarżony Tchórzewski zeznał:

Przyznaję się do winy, że wiedziałem o istnieniu organizacji k.r., ale nie przyznaję się do tego, że byłem jej członkiem, ponieważ tylko złożyłem przysięgę, ale deklaracji nie podpisywałem.

На вопросы суда, подсудимый Калита показал:

Каждый принявший присягу на верность и преданность организации, считался официальным ее членом.

В 23-00 Председательствующий объявил перерыв до 11-00 18.4.40 г.

В 11-00 18 апреля судебное заседание продолжается.

Секретарь доложил суду, что все подсудимые в судебное заседание доставлены и находятся в зале суда.

НА ПРЕДЛОЖЕНИЕ ПРЕДСЕДАТЕЛЬСТВУЮЩЕГО, ПОДСУДИМЫЙ ШЕСТАК СУДУ ПОКАЗАЛ:

В к.р. повстанческую организацию, я был завербован Калитой. Того же дня по предложению Калиты, я пришел к Жибуре на квартиру на собрание членов этой организации. На этом собрании были: Калита, Ляутербах Тадеуш и Евгений и Жибура. Ляутербах Тадеуш выступил и начал говорить, что мы должны вербовать новых членов для создания хорошей организации, которая смогла бы помочь своей армии в борьбе против Красной армии и Советской власти, за восстановление польского буржуазного государства, т.е. своего отечества. Тогда же сказал, что для возглавления этой организации есть руководитель, которого не должен никто знать. Его заместителем сказал Ляутербах Тадеуш, являюсь я. После этого Ляутербах сказал, „кто желает вступить в организацию, пусть подумает и сейчас скажет, согласен или нет“. Я сразу сказал ему, что согласен быть ее членом. Также и сказали другие. На втором собрании заявил Ляутербах, примите присягу и подпишите декларацию.

На втором собрании, я принял присягу, подписал декларацию и получил от Калиты задание на вербовку новых членов, на приобретение оружия и яда.

На следующем собрании нашей организации, которое тоже было у Жибуры на квартире, я принес эту записку, в которой было перечислено мое задание и сказал, что яда я достать не могу. В отношении других заданий, я ничего не говорил, т.к. ничего еще не сделал.

На вопросы суда, подсудимый Шестак суду показал:

Какого числа, сейчас не помню, я встретился с Коссовским и в беседе сказал ему, что в Коломии создана из польской молодежи тайная организация и зная хорошо, что Коссовский поляк и только что пришел из армии, предложил ему также вступить в эту организацию, Коссовский дал мне свое согласие. Далее я сказал ему, где можно будет нам с ним встречаться и ходить на собрания.

Бийовского я встретил на базаре возле магазина, в котором я работал продавцом мануфактуры. Он беседуя со мной, начал просить, чтобы

Na pytania sądu oskarżony Kalita zeznał:

Każdy, kto złożył przysięgę na wierność i oddanie organizacji był oficjalnie uważany za jej członka.

O 23.00 Przewodniczący ogłosił przerwę do 11-tej 18.4.40 r.

O 11.00 18-go kwietnia kontynuuje się posiedzenie sądu.

Sekretarz powiadomił sąd, że wszyscy oskarżeni są doprowadzeni na posiedzenie sądu i znajdują się na sali sądowej.

NA ZAPYTANIE PRZEWODNICZĄCEGO OSKARŻONY SZESTAK ZEZNAŁ PRZED SĄDEM:

Do powstańczej organizacji k.r. zostałem zwербowany przez Kalitę. Tego samego dnia na prośbę Kality poszedłem do mieszkania Żybura na zebranie członków tej organizacji. Na zebraniu tym byli: Kalita, Lauterbachowie Tadeusz i Eugeniusz oraz Żybura. Lauterbach Tadeusz wystąpił i zaczął mówić, że musimy werbować nowych członków, aby utworzyć dobrą organizację, która potrafi pomóc swej armii w walce z Armią Czerwoną i Władzą Sowiecką o przywrócenie burżuazyjnego państwa polskiego tzn. swej ojczyzny. Powiedział również, że na czele tej organizacji stoi kierownik, którego nikt nie powinien znać. Jego zastępcą, powiedział Lauterbach Tadeusz, jestem ja. Następnie Lauterbach powiedział: „kto chce wstąpić do organizacji, niech pomyśli i teraz powie czy się zgadza, czy też nie”. Od razu powiedziałem mu, że zgadzam się być członkiem. To samo powiedzieli inni. Lauterbach oświadczył – przysięgę złożycie i podpiszecie deklarację na drugim zebraniu.

Na drugim zebraniu złożyłem przysięgę, podpisałem deklarację i otrzymałem od Kality zadanie polegające na werbowaniu nowych członków, zdobywaniu broni i trucizny.

Na następne zebranie naszej organizacji, które odbyło się również w mieszkaniu Żybura, przyniosłem tę notatkę, w której były wymienione moje zadania i powiedziałem, że trucizny zdobyć nie mogę. Odnośnie innych zadań nic nie mówiłem, ponieważ jeszcze nic nie zrobiłem.

Na pytania sądu oskarżony Szestak przed sądem zeznał:

Nie pamiętam teraz dokładnie daty, spotkałem się z Kosowskim i podczas rozmowy powiedziałem mu, że w Kołomyi utworzono spośród młodzieży polskiej tajną organizację, a wiedząc, że Kosowski jest Polakiem i niedawno wrócił z armii, zaproponowałem mu również wstąpienie do tej organizacji. Kosowski wyraził zgodę. Następnie powiedziałem mu, gdzie będziemy mogli się spotykać i chodzić na zebrania.

Bijewskiego spotkałem na bazarze koło sklepu, w którym pracowałem jako sprzedawca towarów tekstylnych. Rozmawiając ze mną poprosił, żebym zdobył dla niego podszewkę do garnituru. Obiecałem i zapytałem go, gdzie pracuje. Bijewski odpowiedział, że pracy na razie jeszcze sobie nie załatwił.

я достал ему подкладки на костюм. Я пообещал и тут же спросил его где он работает. Бийовский ответил, что работать пока что не устроился.

Тогда продолжая нашу беседу, я сказал Бийовскому, что в Коломни создана из польской молодежи тайная организация в которой уже есть (шеф). Он спросил меня, может ли он видеть (шефа), я ответил, что если хочешь, то я смогу устроить. После чего и сказал место встречи. Кроме этого сказал ему, что нашей организации известно, что в одном месте есть бомбы. Бийовский ответил мне, что если достанешь, то приноси их мне, я их спрячу в хорошем сухом месте и буду хранить. Я пообещал принести.

На вопросы суда, подсудимый Шестак показал:

На собраниях я был только два раза. На собрании говорил Калита, когда предупреждал членов о строгой конспирации, что на случай провала кого-либо из членов, то надо немедленно бежать за границу в Румынию или Венгрию. Рапортов я никаких и ни о чем не писал. Считаю, что Бийовского не завербовал, а только сказал ему, где он может встретиться с (шефом). Это я считаю не вербовка. Никакого согласия на вступление в организацию я у него не спрашивал, т.к. не предлагал ему вступать.

На щет связей нашей организации с другими какими-либо организациями, мне ничего не известно. Имела она с кем-либо связь я не знаю, Присягу я принял и подписал декларацию.

На вопросы суда, подсудимый Калита показал:

В момент поездки Ляутербахов Тадеуша и Евгения во Львов, я дал задание Ляутербаху Тадеушу узнать, есть ли во Львове какая-либо к.р. организация и если есть, то связаться с ее руководителями. Также одновременно с этим дал задание на приобретение яда. Это задание Ляутербах Тадеуш не выполнил. Об организации ничего не узнал и яда не достал. Где он должен был достать яда и узнать на щет организации, я ему не говорил, т.к. сам не знал. Списков членов нашей организации для передачи во Львове, я Ляутербаху Тадеушу не давал. Если бы я знал, что во Львове есть такая организация, то возможно передал бы список членов нашей организации.

Яд, как я уже раньше говорил, нужен был нам для уничтожения своих членов, которые возможно выдали б себя, с тем, чтобы он не раскрыл остальных членов и в основном всю организацию.

Член нашей организации Павлишин, был завербован Дальманом. Он на собрании присутствовал только один раз. О собранных членами нашей организации сведениях о частях Красной армии и других, Павлишину ничего не было известно. Где сейчас Павлишин, я не скажу, но со слов Дальмана мне известно, что он ушел в Румынию.

На вопросы суда, подсудимый Дальман показал:

Wtedy kontynuując naszą rozmowę powiedziałem Bijewskiemu, że w Kołomyi utworzono spośród młodzieży polskiej tajną organizację, która już ma (szefa). Zapytał, czy może się zobaczyć z (szefem), odpowiedziałem, że jeżeli chce, to mogę to załatwić. Po czym powiedziałem, gdzie nastąpi spotkanie. Oprócz tego powiedziałem mu, że naszej organizacji wiadomo, że w pewnym miejscu znajdują się bomby. Bijewski powiedział – „jeżeli je będziesz miał to przynieś do mnie, a ja je ukryję w dobrym suchym miejscu i przechowam”. Obiecałem przynieść.

Na pytania sądu oskarżony Szestak zeznał:

Na zebraniach byłem tylko dwa razy. Na zebraniu mówił Kalita uprzedzając członków o ścisłej konspiracji, powiedział również, że w przypadku wpadki kogokolwiek z członków należy natychmiast uciekać za granicę do Rumunii lub na Węgry. Żadnych meldunków o niczym nie pisałem. Uważam, że Bijewskiego nie zwerbowałem, jedynie powiedziałem mu, gdzie może się spotkać z (szefem). Nie uważam, żeby to był werbunek. Nie pytałem go o żadną zgodę na wstąpienie do organizacji, ponieważ nie proponowałem mu wstąpienia.

Nic nie wiem na temat kontaktów naszej organizacji z jakimikolwiek innymi organizacjami. Nie wiem, czy miała z kimś jakiś kontakt. Przysięgę złożyłem i podpisałem deklarację.

Na pytania sądu oskarżony Kalita zeznał:

Gdy Lauterbachowie Tadeusz i Eugeniusz jechali do Lwowa, poleciłem Lauterbachowi Tadeuszowi dowiedzieć się, czy jest we Lwowie jakaś organizacja k.r. i jeżeli jest, to skontaktować się z jej kierownictwem. Jednocześnie poleciłem zdobyć truciznę. Lauterbach Tadeusz nie wykonał tych poleceń. Nic się nie dowiedział o organizacji i trucizny nie zdobył. Nie mówiłem mu, gdzie miał starać się o truciznę i w jaki sposób dowiedzieć się w sprawie organizacji, ponieważ sam nie wiedziałem. Nie dawałem Lauterbachowi Tadeuszowi wykazu członków naszej organizacji do przekazania we Lwowie. Gdybym wiedział, że we Lwowie jest taka organizacja, to być może przekazałbym listę członków naszej organizacji.

Trucizna, jak już mówiłem wcześniej, była nam potrzebna dla likwidacji własnych członków, którzy mogliby się zdradzić i wydać pozostałych członków i całą organizację.

Członek naszej organizacji Pawliszyn został zwerbowany przez Dalmana. Był on obecny na zebraniu tylko jeden raz. Pawliszyn nic nie wiedział o gromadzonych przez członków naszej organizacji informacjach dotyczących oddziałów Armii Czerwonej i innych. Nie powiem, gdzie obecnie jest Pawliszyn, lecz ze słów Dalmana wiem, że uciekł do Rumunii.

Na pytania sądu oskarżony Dalman zeznał:

Павлишина завербовал я. В первой половине октября будучи вместе с Павлишиным в гор. Снятине, он оттуда ушел с одним своим товарищем, для меня не знаком, за границу в Румынию. Павлишин ушел за границу, я считаю потому, что боялся ареста. Я перед этим сказал ему, что Ляутербахи Тадеуш и Евгений арестованы, и он очевидно боясь ареста, решил уйти за границу.

На вопросы суда, подсудимый Шестак показал:

Я виновным себя признаю в том, что состоял членом к.р. организации и вербовал других в эту организацию.

На счет уничтожения революционного лозунга, Бийовский мне говорил. Я это подтверждаю. Он говорил так: „Хорошо было бы если бы этот лозунг уничтожить”.

На вопросы суда, подсудимый Бийовский показал:

Я не помню, чтобы я говорил об уничтожении революционного лозунга и подтвердить этого не могу.

На вопросы суда, подсудимый Жибура показал:

План с приложением схемы расположения почтово-телеграфной станции, сахарного завода и штаба войсковой части в гор. Городенко, я передал Ляутербаху Тадеушу до момента ухода Павлишина за границу.

На вопросы суда, подсудимый Калита показал:

Да, это Жибурой было дано Ляутербаху Тадеушу до 17 октября, т.е. до ухода Павлишина за границу.

На вопросы суда, подсудимый Дальман показал:

Об этом рапорте, что Жибура дал Ляутербаху Тадеушу, я ничего не знал и не видел его. Павлишин ушел за гран. позже 17 октября это верно. Что было у Павлишина при себе из документов и рапортов нашей организации я не видел и сказать этого не могу.

На вопросы суда, подсудимый Шестак показал:

Револьвер у меня был еще при польской власти. Когда я познакомился с Бийовским, то по его просьбе поменялся с ним, но его револ. был испорчен и я его выбросил вместе с патронами в колодец. Больше с оружия, я ничего не имел.

На вопросы суда, подсудимый Бийовский показал:

Да, я поменялся револьверами с Шестаком, при этом в виду того, что мой был старый, я пообещал дать ему 20 рублей как додача. Я же свой револьвер в скором продал, т.к. не имел за что кушать.

На вопросы суда, подсудимый Грановский показал:

“В своем рапорте, я писал, что Веселовского, как чуждого польскому населению, надо уничтожить. Но задания на это я не получал, т.к. наша организация не имела цели заниматься терактами. В рапорте я написал лично свое мнение.”

Ja zwerbowałem Pawliszyna. W pierwszej połowie października byłem razem z Pawliszynem w m. Śniatyniu. Stamtąd poszedł on razem z jednym swoim kolegą, którego nie znam, za granicę do Rumunii. Uważam, że Pawliszyn poszedł za granicę dlatego, ponieważ bał się aresztowania. Powiedziałem mu wcześniej, że Lauterbachowie Tadeusz i Eugeniusz zostali aresztowani i widocznie bojąc się aresztowania postanowił pójść za granicę.

Na pytania sądu oskarżony Szestak zeznał:

Przyznaję się do tego, że byłem członkiem organizacji k.r. i werbowałem innych do tej organizacji.

Bijewski mówił mi odnośnie zniszczenia hasła rewolucyjnego. Potwierdzam to. Mówił tak: „Byłoby dobrze zniszczyć to hasło”.

Na pytanie sądu oskarżony Bijewski zeznał:

Nie pamiętam, żebym mówił o zniszczeniu hasła rewolucyjnego i nie mogę tego potwierdzić.

Na pytania sądu oskarżony Żybura zeznał:

Plan z załączonym schematem rozmieszczenia stacji pocztowo-telegraficznej, cukrowni i sztabu jednostki wojskowej w m. Horodence przekazałem Lauterbachowi Tadeuszowi przed udaniem się Pawliszyna za granicę.

Na pytania sądu oskarżony Kalita zeznał:

Tak, Żybura dał to Lauterbachowi Tadeuszowi przed 17 października, tzn. przed ucieczką Pawliszyna za granicę.

Na pytania sądu oskarżony Dalman zeznał:

Nic nie wiedziałem o tym meldunku, który Żybura dał Lauterbachowi Tadeuszowi i nie widziałem go. Pawliszyn udał się za granicę po 17 października, to prawda. Nie widziałem i nic powiedzieć nie mogę, jakie dokumenty i meldunki naszej organizacji miał przy sobie Pawliszyn.

Na pytania sądu oskarżony Szestak zeznał:

Rewolwer miałem jeszcze z czasów władzy polskiej. Gdy poznałem Bijewskiego, to na jego prośbę zamieniłem się z nim, ale jego był zepsuty i wrzuciłem go razem z nabojami do studni. Więcej żadnej broni nie miałem.

Na pytania sądu oskarżony Bijewski zeznał:

Tak, zamieniłem się na rewolwery z Szestakiem, a ponieważ mój był stary, obiecałem dodać mu 20 rubli. Swoją rewolwer wkrótce sprzedałem, bo nie miałem za co jeść.

Na pytania sądu oskarżony Gronowski zeznał:

^dW swym meldunku pisałem, że Wesołowskiego, ponieważ jest obcy polskiej ludności, należy zlikwidować. Ale takiego zadania nie otrzymałem, gdyż celem naszej organizacji nie było organizowanie *teraktów*. W meldunku napisałem swoje osobiste zdanie.^d

---

На вопросы суда, подсудимый Ляутербах Тадеуш показал:

Террорестическими актами наша организация не имела цели заниматься. Нами, т.е. мною и Калитой перед членами нашей организации был поставлен вопрос о выявлении Советских активистов для того, чтобы потом при восстановлении польского буржуазного государства, передать их в руки „справедливости” польских властей.

**НА ПРЕДЛОЖЕНИЕ ПРЕДСЕДАТЕЛЬСТВУЮЩЕГО,
ПОДСУДИМЫЙ ЛЯУТЕРБАХ ТАДЕУШ
ПРОДОЛЖАЕТ ДАВАТЬ СВОИ ПОКАЗАНИЯ:**

Как я уже говорил 17 апреля, что я был завербован в к.р. повстанческую организацию Калитой. Того же дня мы, т.е. я – Ляутербах Тадеуш, Калита и мой двоюродный брат Ляутербах Евгений возле кино „Марса” в детском саду провели первое, так называемое организационное собрание, на котором распределили между собой обязанности. Калита был выделен руководителем организации, я его заместителем и Ляутербах Евгений секретарем. Тут же поставили перед собой задачи: вербовать новых членов, собирать сведения о частях Красной армии, и сведения о настроении населения и его отношении к Советской власти. И последний вопрос о конспиративной квартире, где можно собираться без всякой опасности, но об этом, Калита сказал нам, что он сообщит позже.

Сбор и представление сведений был строго конспират. На этом наше первое организационное собрание было закончено.

30 сентября на квартире у Жибуры состоялось второе собрание, на котором был прием новых членов, завербованные Калитой — Жибура, Шестак и Грановский.

По поручению Калиты, я выступил на этом собрании и рассказал новым членам цели и задачи нашей организации. После этого все новые члены Шестак, Грановский и Жибура приняли заготовленную Калитой присягу и подписали декларацию. Как только эти члены приняли присягу и подписали декларацию, я и Калита дали им задание: о приобретении оружия, о вербовке в организацию новых членов и о заготовке к.р. листовок с призывом польского населения на борьбу против Советской власти, за восстановление польского буржуазного государства. При этом я сказал новым членам, что поскольку наша организация еще не имеет плана работы, то о проделанной ими работе, должны писать рапорта и порученную работу выполнять на 100%.

На третье наше собрание собрался только актив, т.е. я – Ляутербах Тадеуш, Калита и Ляутербах Евгений, где обсудили и скорректировали выработанный Калитой план для организации. По этому утвержденному активом организации плану, было намечено 4 отдела: 1-й отдел – шпионский-женский, руководителем которого был намечен я, задачи которого

Na pytania sądu oskarżony Lauterbach Tadeusz zeznał:

Nasza organizacja nie stawiała sobie za cel dokonywanie aktów terrorystycznych. Ja i Kalita postawiliśmy przed członkami naszej organizacji sprawę ujawniania sowieckich aktywistów po to, żeby później, gdy zostanie przywrócone polskie państwo burżuazyjne, przekazać ich w ręce „sprawiedliwości” polskich władz.

NA ZAPYTANIE PRZEWODNICZĄCEGO OSKARŻONY LAUTERBACH TADEUSZ KONTYNUUJE SWOJE ZEZNANIA:

Jak już mówiłem, 17 kwietnia – do powstańczej organizacji k.r. zwerbował mnie Kalita. Tego samego dnia my, tzn. ja – Lauterbach Tadeusz, Kalita i mój stryjeczny brat Lauterbach Eugeniusz odbyliśmy w ogródku dziecięcym koło kina „Mars” pierwsze zebranie, tak zwane zebranie organizacyjne, na którym podzieliliśmy się obowiązkami. Kalita został wytypowany na kierownika organizacji, ja na jego zastępcę, a Lauterbach Eugeniusz na sekretarza. Od razu też postawiliśmy przed sobą zadania: werbunek nowych członków, gromadzenie informacji dotyczących jednostek Armii Czerwonej, nastrojów ludności i stosunku do Władzy Sowieckiej. Ostatnia sprawa dotyczyła lokalu konspiracyjnego, gdzie można byłoby bezpiecznie spotykać się, ale o tym Kalita miał nas powiadomić później.

Gromadzenie i przekazywanie informacji było ściśle zakonspirowane. Na tym nasze pierwsze zebranie organizacyjne zostało zakończone.

30 września w mieszkaniu Żybury odbyło się drugie zebranie, na którym przyjmowano nowych członków zwierzbowanych przez Kalitę – Żyburę, Szestaka i Gronowskiego.

Na polecenie Kality wystąpiłem na tym zebraniu i opowiedziałem nowym członkom o celach i zadaniach naszej organizacji. Następnie wszyscy nowi członkowie Szestak, Gronowski i Żybura złożyli przygotowaną przez Kalitę przysięgę i podpisali deklaracje. Jak tylko członkowie ci złożyli przysięgę i podpisali deklaracje, ja i Kalita przydzieliliśmy im zadania: zdobycie broni, werbunek do organizacji nowych członków oraz przygotowanie ulotek k.r. wzywających ludność polską do walki z Władzą Sowiecką o przywrócenie burżuazyjnego państwa polskiego. Jednocześnie powiedziałem nowym członkom, że ponieważ nasza organizacja nie ma jeszcze planu pracy, to o dokonanej pracy muszą pisać meldunki, a zleconą pracę wykonywać w 100%.

Na trzecim naszym zebraniu był obecny tylko aktyw, tzn. ja – Lauterbach Tadeusz, Kalita i Lauterbach Eugeniusz. Na zebraniu tym omówiliśmy i zrobiliśmy korektę opracowanego przez Kalitę planu działalności organizacji. Według tego zatwierdzonego przez aktyw organizacji planu, utworzono 4 oddziały: 1 oddział szpiegowski-kobiący, na którego kierownika wyznaczono

были: сбор сведений о частях Красной армии на территории гор. Коломии, учет активистов Советской власти, подбор конспиративных квартир для организации и изучение санитарного дела. 2-й отдел – разведывательный, руководителем которого наметили Дальмана, задачи отдела: сбор рапортов от членов организации о проделанной ими работе, о приобретении оружия и хранения его и о расклеивании к.р. листовок на улицах города. 3-й отдел – вербовочный, руководителем которого наметили Жибуру и в помощь ему Шестака, задачи отдела: вербовать новых членов, о приобретении оружия и о боевой подготовке членов. 4-й отд. – к.р. пропаганда, руководителем которого наметили Грановского, задачи отдела: вести к.р. пропаганду среди польского населения против Советской власти и Красной армии.

На этом собрании, я сказал Калите, что буду ехать во Львов за своими вещами, которые оставил у знакомого при поступлении на учебу. В это время Калита дал мне задание узнать есть ли во Львове подобная нашей организация и если есть, то связаться с ее руководителями. И второе, достать яда для внутренних потребностей нашей организации.

На вопросы суда, подсудимый Ляутербах Тадеуш показал:

Как одно, так и второе задание Калиты я старался выполнить, но не выполнил. На счет организаций, я ничего не узнал. Яд тоже пытался достать, но когда я зашел в аптекарский магазин и спросил этот яд, то с меня потребовали документ о принадлежности к техническому персоналу или документ о принадлежности к какому-нибудь техническому цеху. Так, как я такого документа не имел, то и яда не получил.

На четвертом собрании тоже был прием новых членов, где я по поручению Калиты выступал и раз'яснял им задачи нашей организации и после их приема давал им задания.

На вопросы суда, подсудимый Ляутербах Тадеуш показал:

На собраниях я выступал потому, чтобы присутствовавшие новые члены, которых должны принимать, та и те, которые уже были приняты, не знали кто руководитель организации.

Оглашен л.д. 52 т. 2.

Ляутербах Тадеуш суду: – Из девочек я завербовал только Марунко Ханку, но задания ей еще никакого не давал. Также вербовал Халецку Агафию, но она не согласилась.

Беседа с Степанишиным, я сказал ему, что в Коломии создана из молодежи организация и добавил, что ты мог бы записаться, но т.к. ты живешь в селе, то заходи ко мне другим разом, я дам тебе инструктаж и ты начнешь самостоятельно организовывать такую организацию из молодежи своего села Березова. Степанишин ко мне не зашел и на этом с ним все закончилось.

mnie, zadania oddziału były następujące: gromadzenie informacji o oddziałach Armii Czerwonej w m. Kołomyi, ewidencja aktywistów Władzy Sowieckiej, wybranie dla organizacji lokali konspiracyjnych i przygotowanie sanitarne; 2 oddział – wywiadowczy, na kierownika mianowano Dalmana, zadania wydziału: zbieranie meldunków od członków organizacji o wykonanej przez nich pracy, gromadzenie i przechowywanie broni oraz rozklejanie ulotek k.r. na ulicach miasta; 3 oddział – werbunkowy, na którego kierownika mianowano Żyburę i do pomocy Szestaka, zadania oddziału: werbunek nowych członków, gromadzenie broni i szkolenie bojowe członków; 4 oddział – propaganda k.r., kierownikiem mianowano Gronowskiego, zadania oddziału: prowadzenie wśród ludności polskiej propagandy k.r. przeciwko Władzy Sowieckiej i Armii Czerwonej.

Na zebraniu tym powiedziałem Kalicie, że wybieram się do Lwowa po swoje rzeczy, które zostawiłem u znajomego, gdy rozpoczynałem naukę. Wtedy Kalita polecił mi dowiedzieć się, czy istnieje we Lwowie organizacja podobna do naszej i jeżeli istnieje to nawiązać kontakt z jej kierownikami oraz zdobyć truciznę dla wewnętrznych potrzeb naszej organizacji.

Na pytania sądu oskarżony Lauterbach Tadeusz zeznał:

Obydwa polecenia Kality starałem się wykonać, ale nie wykonałem. Na temat organizacji niczego się nie dowiedziałem. Truciznę również usiłowałem zdobyć, lecz gdy poszedłem do apteki i poprosiłem o tę truciznę, zażądano ode mnie dokumentu stwierdzającego przynależność do personelu technicznego lub jakiegokolwiek cechu technicznego. Ponieważ nie miałem takiego dokumentu, więc i trucizny nie otrzymałem.

Na czwartym zebraniu również przyjmowano nowych członków, a ja na polecenie Kality wyjaśniłem im zadania stojące przed naszą organizacją i po ich przyjęciu przydzieliłem im zadania.

Na pytania sądu oskarżony Lauterbach Tadeusz zeznał:

Na zebraniach występowałem dlatego, żeby obecni nowi członkowie, którzy mieli być przyjęci, jak również ci, którzy już byli przyjęci, nie wiedzieli kto jest kierownikiem organizacji.

Zostaje okazana k.s. 52 t. 2.

Lauterbach Tadeusz do sądu – z dziewcząt zwerbowałem tylko Marunko Hankę, ale jeszcze żadnego zadania jej nie przydzieliłem. Próbowałem zwerbować również Chalecką Agafię, ale nie wyraziła zgody.

Rozmawiając ze Stiepaniszynem powiedziałem mu, że w Kołomyi utworzono spośród młodzieży organizację i dodałem: „ty mógłbyś się zapisać, ale ponieważ mieszkasz na wsi, to wpadnij do mnie następnym razem, ja dam ci instrukcję i będziesz mógł samodzielnie utworzyć taką organizację spośród młodzieży swej wsi Berezowica”. Stiepaniszyn do mnie nie przyszedł i na tym skończyła się z nim cała sprawa.

Оглашен л.д. 53 т. 2. Ляутербах Т. суду: —

Да, мои показания записанные на л.д 53 правильны. Это я говорил следствию, что в мои функции входило: сбор шпионских материалов, подготовка хороших помещений для проведения собраний нашей организации и изучение санитарной службы.

Оглашен л.д. 54 т. 2.

Это тоже записано правильно. Насколько мне было известно, оружие из членов нашей организации имели: Коссовский, Калита, Дальман, Павлишин и Шестак.

На вопросы суда, подсудимый Калита показал:

Показания подсудимого Ляутербаха Тадеуша подтверждаю все полностью.

На вопрос суда, подсудимые Ляутербах Евгений, Жибура, Дальман, Грановский, Коссовский и Шестак показания подсудимого Ляутербаха Тадеуша подтверждают, но только то, что касается их.

В 22 часа 30 минут Председательствующий объявил перерыв до 10-00 19 апреля.

В 10-00 19 апреля судебное заседание продолжается.

Секретарь доложил суду, что все обвиняемые в судебное заседание доставлены и находятся в зале суда.

На вопросы суда, подсудимый Калита показал:

Листовки к.р. характера мы приготовили для того, чтобы в момент выборов в Народное Собрание — за день раньше, расклеить их на улицах города Коломии и призывать этими листовками польское население не голосовать за выдвинутых кандидатов, а объединяться и выступать против Советской власти за восстановление своего отечества — польского буржуазного государства.

План работы организации был выработан лично мной и уточнен вместе со мною моим заместителем Ляутербахом Тадеушем в присутствии секретаря Ляутербаха Евгения. Этот план всем членам не объявлялся. Каждый член знал только свое задание, а отдельные члены знали все задания того отдела, в котором они работали.

Павлишину я никакого задания не давал, т.к. он был всего только один раз на собрании и больше не пришел.

О том, что за ксендзом Пецекком ведется наблюдение Советскими сотрудниками, я узнал из рапорта члена нашей организации и сразу же сказал всем членам на собрании, что кто его встретит чтобы предупредил его об осторожности в разговорах и поведении. Кто это написал в рапорте, я сейчас не помню.

Предупредить ксендза Марущака, я никому не давал задание, т.к. о нем ничего не слышал. То, что Коссовский говорил в своих показаниях,

Zostaje okazana k.s. 53 t. 2. Lauterbach T. do sądu: —

Tak, moje zeznania są zapisane w k.s. 53 prawidłowo. Mówiłem w śledztwie, że do mojej funkcji należało: gromadzenie materiałów szpiegowskich, znalezienie odpowiednich lokali, w których mogłyby się odbywać zebrania naszej organizacji i przeszkolenie sanitarne.

Zostaje okazana k.s. 54 t. 2.

To również zostało zapisane prawidłowo. O ile było mi wiadomo, broń mieli następujący członkowie naszej organizacji: Kosowski, Kalita, Dalman, Pawliszyn i Szestak.

Na pytania sądu oskarżony Kalita zeznał:

Zeznania oskarżonego Lauterbacha Tadeusza potwierdzam w całości.

Na pytanie sądu oskarżeni Lauterbach Eugeniusz, Żybura, Dalman, Gronowski, Kosowski i Szestak potwierdzili zeznania Lauterbacha Tadeusza, ale tylko w części ich dotyczącej.

O godzinie 22 minut 30 Przewodniczący ogłosił przerwę do 10-00 19 kwietnia.

O godzinie 10.00 19 kwietnia posiedzenie sądu jest kontynuowane.

Sekretarz powiadomił sąd, że wszyscy oskarżeni są doprowadzeni i znajdują się na sali sądowej.

Na pytania sądu oskarżony Kalita zeznał:

Przygotowaliśmy ulotki o charakterze k.r. po to, żeby w przeddzień wyborów do Zgromadzenia Ludowego rozlepić je na ulicach miasta Kołomyi nawołując w nich ludność polską do niegłosowania na wysunięte kandydaty, lecz do zjednoczenia się i wystąpienia przeciwko Władzy Sowieckiej za przywróceniem swej ojczyzny – burżuazyjnego państwa polskiego.

Plan pracy organizacji opracowałem osobiście, a następnie sprecyzowaliśmy wspólnie z moim zastępcą Lauterbachem Tadeuszem w obecności sekretarza Lauterbacha Eugeniusza. Z planem nie byli zapoznani wszyscy członkowie, a tylko każdy z członków znał powierzone mu zadanie, a poszczególni członkowie znali wszystkie zadania tego oddziału, w którym pracowali.

Pawliszynowi nie przydzieliłem żadnego zadania, ponieważ był on na zebraniu tylko jeden raz i więcej nie przyszedł.

O tym, że ksiądz Pecek jest pod obserwacją pracowników sowieckich dowiedziałem się z meldunku członka naszej organizacji i od razu na zebraniu powiedziałem wszystkim członkom, żeby uprzedzić go, jeżeli ktokolwiek go spotka, aby był ostrożny w rozmowach i zachowaniu. Nie pamiętam teraz, w czym to było meldunku.

Nikommu nie polecałem, aby uprzedzić księdza Maruszczaka, ponieważ nic o nim nie wiedziałem. To, co Kosowski mówił w swych zeznaniach, że

что он ходил предупреждать Марущака, так это он по своей инициативе. О чем он его предупреждал, я не знаю.

Рапорт с нанесением схемы расположения в гор. Городенко почтово-телеграфной станции, сахарного завода и штаба войсковой части, Жибура написал по своей инициативе. Такого задания он не получал от меня. Он имел задание вербовать новых членов.

Сбором секретных сведений, как то, о частях Красной армии, о Советских активистах и о настроении населения и его отношении к Советской власти, занимался в основном шпионский отдел. Этот отдел должен был следить за всем. На случай провала кого-либо из членов нашей организации, должен был захватить все собранные организацией сведения и бежать за границу в Румынию или Венгрию и там передать их польским войскам.

Такое решение на счет побега за границу и передачи сведений мы вынесли с Ляутербахом Тадеушем.

Инструкций и наставлений от Марущака мы не получали, также не получали и от Пецека.

На счет совершения налета на тюрьму, я никогда никому не говорил. Насколько помню, на одном из собраний нашей организации, Коссовский высказался, „что когда наши войска – т.е. польские, начнут идти на Красную армию, то я соберу своих членов и сделаю нападение на тюрьму, чтобы освободить своих людей, т.е. поляков”.

От офицеров б. польской армии и офицеров армий других государств, также никаких указаний и инструкций о работе и задачах организации тоже не получал.

Совершать убийства Советских активистов, мы в плане не имели и я на это никому задания не давал. Мы поставили перед собой задачу выявлять этих активистов, заносить их на список, для передачи в руки „справедливости” польских властей.

На вопросы суда, подсудимый Коссовский показал:

Подсудимый Калита говорит не правильно, в отношении того, что якобы я говорил сделаю налет на тюрьму. Я говорил так, что на случай войны, то сделать оккупацию тюрьмы и освободить своих людей. Это я говорил на собрании и сейчас подтверждаю.

На счет побега за границу, Марущак нашей организации совета не давал. Когда я ходил советоваться по отношению лично себя, то он мне ответил, как хочешь, дело твое. Больше ничего не сказал. Я шел к нему на совет не потому, что это входило в религиозный образ, а просто, как к старшему. Это в религиозный образ не входило.

На вопросы суда, подсудимый Бийовский показал:

Шестака меня не вербовал и никакого согласия на вступление в эту организацию он у меня не спрашивал. По предложению Шестака, я

chodził uprzedzić Maruszcza, zrobił to z własnej inicjatywy. Nie wiem, o czym go uprzedzał.

Meldunek z załączonym schematem usytuowania w m. Horodence stacji pocztowo-telegraficznej, cukrowni i sztabu jednostki wojskowej, Żybura napisał z własnej inicjatywy. Takiego zadania ode mnie on nie otrzymał. Zadanie jego polegało na werbowaniu nowych członków.

Zbieraniem tajnych informacji dotyczących jednostek Armii Czerwonej, sowieckich aktywistów oraz nastrojów i stosunku ludności do Władzy Sowieckiej zajmował się głównie oddział szpiegowski. Oddział ten powinien obserwować wszystko. W razie wpadki kogoś z członków naszej organizacji musiał zabrać wszystkie zgromadzone przez organizację informacje i uciekać za granicę do Rumunii lub na Węgry, a tam przekazać je polskim wojskom.

Taką decyzję w sprawie ucieczki za granicę i przekazania informacji podjęliśmy razem z Lauterbachem Tadeuszem.

Ani od Maruszcza ani od Pecka nie otrzymywaliśmy żadnych instrukcji lub wskazówek.

Nigdy nikomu nie mówiłem, żeby zrobić napad na więzienie. O ile dobrze pamiętam, na jednym z zebrań naszej organizacji Kosowski powiedział: „gdy nasze wojsko, tzn. polskie, rozpocznie atak na Armię Czerwoną, zbiorę swoich członków i dokonam napadu na więzienie, aby uwolnić naszych ludzi, tzn. Polaków”.

Żadnych wskazówek i instrukcji dotyczących pracy i zadań naszej organizacji od oficerów b[ylej] armii polskiej ani oficerów armii innych państw, nie otrzymywałem.

Nie planowaliśmy zabójstw sowieckich aktywistów i takiego zadania nikomu nie zlecałem. Naszym zadaniem było ujawnianie tych aktywistów, umieszczanie ich na liście, żeby następnie przekazać w ręce „sprawiedliwości” polskich władz.

Na pytania sądu oskarżony Kosowski zeznał:

Oskarżony Kalita mówi nieprawidłowo jakoby mówił, że zrobię napad na więzienie. Powiedziałem, że na wypadek wojny trzeba okupować więzienie i uwolnić naszych ludzi. Tak na zebraniu mówiłem i teraz potwierdzam.

W sprawie ucieczki za granicę Maruszcza nic nam nie radził. Gdy byłem u niego, żeby poradzić się jak mam postąpić, to mi odpowiedział, że jak chcesz, to twoja sprawa. Więcej nic nie powiedział. Poszedłem do niego po radę nie ze względów religijnych, a po prostu jak do starszego. Nie wiązało się to z religią.

Na pytania sądu oskarżony Bijewski zeznał:

Szestak mnie nie werbował i o żadną zgodę na wstąpienie do organizacji nie pytał. Korzystając z propozycji Szestaka poszedłem do kościoła do szefa, żeby dowiedzieć się, czy mają pieniądze i jeżeli tak, to podstępnie zabrać

пошел к шефу к костелу с тем, чтобы узнать есть ли у них деньги и если есть, то обманным путем у него взять. Калита тоже меня не вербовал и я ни одного раза на собрании не был.

На вопросы суда, подсудимый Шестак показал:

Я уже говорил, что Бийовского я не вербовал, а сказал ему только про организацию и про шефа организации, после чего он меня попросил устроить ему с шефом встречу. Я сделал ему встречу и больше ничего по этому вопросу с Бийовским не говорил. На собрании он не присутствовал ни одного раза.

На вопросы суда, подсудимый Жибура показал:

В город Городенко я поехал во-первых поступить на работу и во-вторых, чтобы создать там такую же организацию, как и в Коломии, но этого мне сделать не удалось, т.к. встретившийся мне Прагер заявил, что он этого сделать не может, потому, что молодой и второе, более важное то, что он болен туберкулезом легких.

На вопросы суда, подсудимый Семяк заявил:

Кроме того, что я говорил в своих показаниях о ксендзах Марущаке и Пецеке, больше сказать ничего не имею.

О существовании к.р. повстанческой организации знал от Коссовского, но членом ее не был. Органам Советской власти не сообщил.

На вопросы суда, подсудимый Саевич показал:

Как я уже говорил раньше, что о существовании организации знал, но органам Советской власти не сообщил потому, что не знал, что надо сообщать.

На вопросы суда, подсудимый Абрагамович показал:

Г-Да, мне известно было с разговора Коссовского с Саевичем о тайной организации, но я не знал, что действительно эта организация существовала, поэтому не сообщил органам Советской власти.Г

На вопросы суда, подсудимый Пискозуб показал:

О существовании организации я знал, но о ее целях и задачах мне не было известно. Не сообщил органам Советской власти потому, что не знал этого порядка.

На вопросы суда, подсудимый Бриньк показал:

Да, от Дальмана мне было известно, что в Коломии существует к.р. повстанческая организация из польской молодежи, б-но не сообщил органам Советской власти потому, что был арестован.б Я думал об этом сообщить Веселовскому.

На вопросы суда, подсудимый Прагер показал:

Мне было известно о существовании этой организации от Коссовского, который в Городенко предлагал мне создать такую организацию в Городенко, я отказался, т.к. болен туберкулезом легких. Органам Советской власти а-не сообщил.а

je od niego. Kalita również mnie nie werbował i ani razu nie byłem na zebraniu.

Na pytania sądu oskarżony Szestak zeznał:

Już mówiłem, że Bijewskiego nie werkowałem, jedynie opowiedziałem mu o organizacji i o szefie organizacji, a on poprosił, żeby mu umożliwić spotkanie z szefem. Urządziłem mu spotkanie i więcej na ten temat z Bijewskim nie rozmawiałem. Nie był obecny ani razu na zebraniu.

Na pytania sądu oskarżony Żybura zeznał:

Pojechałem do miasta Horodenki po pierwsze po to, żeby załatwić sobie pracę, a po drugie, żeby utworzyć tam taką samą organizację jak w Kołomyi, lecz nie udało mi się tego zrobić, ponieważ Pragier, którego spotkałem oświadczył, że nie może tego uczynić dlatego, że jest zbyt młody, a co ważniejsze – jest chory na gruźlicę płuc.

Na pytania sądu oskarżony Siemiak zeznał:

Oprócz tego co powiedziałem w swych zeznaniach o księżach Maruszczaku i Pecku, nic więcej nie mam do powiedzenia.

O istnieniu powstańczej organizacji k.r. wiedziałem od Kosowskiego, lecz nie byłem jej członkiem. Organów Władzy Sowieckiej nie powiadomiłem.

Na pytania sądu oskarżony Sajewicz zeznał:

Jak już mówiłem wcześniej, o istnieniu organizacji wiedziałem, ale organów Władzy Sowieckiej nie powiadomiłem, ponieważ nie wiedziałem, że należy powiadomić.

Na pytania sądu oskarżony Abrahamowicz zeznał:

^dTak, było mi wiadomo o rozmowie Kosowskiego z Sajewiczem o tajnej organizacji, ale nie wiedziałem, czy rzeczywiście taka organizacja istnieje i dlatego nie powiadomiłem organów Władzy Sowieckiej.^d

Na pytania sądu oskarżony Piskozub zeznał:

O istnieniu organizacji wiedziałem, lecz o jej celach i zadaniach nie było mi nic wiadomo. Nie powiadomiłem organów Władzy Sowieckiej, ponieważ nie wiedziałem, że tak należy.

Na pytania sądu oskarżony Bryńko zeznał:

Tak, od Dalmana dowiedziałem się, że w Kołomyi istnieje powstańcza organizacja k.r. młodzieży polskiej, ^bale nie powiadomiłem organów Władzy Sowieckiej, ponieważ zostałem aresztowany^b. Miałem zamiar powiadomić o tym Wesołowskiego.

Na pytania sądu oskarżony Pragier zeznał:

Wiedziałem o istnieniu tej organizacji od Kosowskiego, który proponował mi utworzenie takiej samej organizacji w Horodence, odmówiłem, ponieważ jestem chory na gruźlicę płuc. Organów Władzy Sowieckiej ^anie powiadomiłem.^a

---

На вопрос Председательствующего подсудимым чем они могут дополнить судебное следствие, подсудимые заявили суду, что дополнить судебное следствие они ничем не могут.

Судебное следствие Председательствующий объявил законченным и предоставил последние слова подсудимым, которые сказали:

1. КАЛИТА: – Виновным себя признаю во всем. Прошу суд избрать мягкую меру наказания.
2. Лятербах Тадеуш: – Виновным себя в принадлежности к к.р. организации признаю полностью. Прошу суд учесть то, что я воспитывался^в в религиозном духе и ненависти к Советскому союзу и избрать для меня умеренную меру наказания.
3. ЛЯУТЕРБАХ Евгений: – Виновным в пред'явленном мне обвинении признаю. Прошу суд избрать для меня мягкую меру наказания, т.к. я еще молодой и хочу жить.
4. ЖИБУРА: – Прошу суд обратить внимание на то, что у меня дома семья, которую надо кормить. Также учесть то, что я еще молодой.
5. ДАЛЬМАН: – Виновным себя признаю. Прошу суд учесть, что я воспитывался в религиозном духе и в духе ненависти к Советскому союзу, что заставило меня вступить в эту организацию.
6. ГРАНОВСКИЙ: – Прошу суд об избрании^в "менее"^в мягкую меру наказания.
7. КОССОВСКИЙ: – Я заслужил и должен понести заслуженную меру наказания.
8. Тхужевский: – Прошу суд не лишать меня свободы, дать возможность пожить в Советском союзе.
9. ШЕСТАК: – Прошу суд дать мне возможность жить. Я еще молодой и хочу жить и видеть настоящую жизнь.
10. БИЙОВСКИЙ: – Прошу суд учесть то, что у меня маленькие дети и больная жена. Прошу не лишать меня свободы.
11. СЕМЯК: – Прошу суд о применении ко мне меньшей меры наказания.
12. САЕВИЧ: – Считаю себя ни в чем не виновным. Прошу суд освободить меня.
13. ПИСКОЗУБ: – Прошу суд учесть то, что я не знал порядка на счет донесения Советской власти об этой организации и освободить меня.
14. АБРАГАМОВИЧ: – Виновным себя не признаю. Прошу суд освободить.
15. ПРАГЕР: – Прошу суд обратить внимание, что я болен туберкулезом и своей виной Советской власти ничего не приченил. Прошу освободить меня из под стражи.

Na pytanie Przewodniczącego skierowane do oskarżonych, czy mogą uzupełnić śledztwo sądowe, oskarżeni oświadczyli przed sądem, że nie mogą uzupełnić śledztwa sądowego.

Przewodniczący ogłosił, że śledztwo sądowe zostało zakończone i udzielił oskarżonym ostatniego słowa, którzy powiedzieli:

1. KALITA: – Całkowicie przyznaję się do winy. Proszę sąd o łagodny wymiar kary.
2. Lauterbach Tadeusz: – Całkowicie przyznaję się do przynależności do organizacji k.r. Proszę, aby sąd uwzględnił, że byłem wychowywany^ć w duchu religijnym i w nienawiści do Związku Sowieckiego i wymierz mi umiarkowaną karę.
3. Lauterbach Eugeniusz: – Przyznaję się do winy zawartej w przedłożonym mi oskarżeniu. Proszę sąd o łagodny wymiar kary, ponieważ jestem jeszcze młody i chcę żyć.
4. ŻYBURA: – Proszę, aby sąd wziął pod uwagę, że mam rodzinę, którą trzeba wykarmić oraz uwzględnić, że jestem jeszcze młody.
5. DALMAN: – Przyznaję się do winy. Proszę, aby sąd uwzględnił, że byłem wychowany w duchu religijnym i w duchu nienawiści do Związku Sowieckiego, co zmusiło mnie do wstąpienia do tej organizacji.
6. GRONOWSKI: – Proszę sąd o ^ćmniej^ć łagodny wymiar kary.
7. KOSOWSKI: – Zasłużyłem i muszę ponieść zasłużoną karę.
8. Tchórzewski: – Proszę, aby sąd nie pozbawiał mnie wolności i dał możliwość życia w Związku Sowieckim.
9. SZESTAK: – Proszę, aby sąd dał mi możliwość życia. Jestem jeszcze młody, chcę żyć i widzieć obecne życie.
10. BIJEWSKI: – Proszę, aby sąd wziął pod uwagę, że mam małe dzieci i chorą żonę. Proszę nie pozbawiać mnie wolności.
11. SIEMIAK: – Proszę sąd o mały wymiar kary.
12. SAJEWICZ: – Uważam, że nie jestem winny. Proszę, aby sąd mnie uwolnił.
13. PISKOZUB: – Proszę, aby sąd uwzględnił moją nieznajomość postępowania w przypadku powiadamiania Władzy Sowieckiej o tej organizacji i uwolnić mnie.
14. ABRAHAMOWICZ: – Nie przyznaję się do winy. Proszę sąd o zwolnienie.
15. PRAGIER: – Proszę sąd o wzięcie pod uwagę, że jestem chory na gruźlicę i nie wyrządziłem szkody Władzy Sowieckiej swoim przewinieniem. Proszę o zwolnienie mnie z aresztu.

16. ТЕРЛЕЦКИЙ: – Я ничего преступного за собой не признаю. Прошу суд дать мне возможность жить.
17. ЯНКОВЯК: – Виновным себя в недоносительстве Советской власти признаю. Однако прошу суд не лишать меня свободы.
18. БРИНЬК: – Прошу суд освободить меня из под стражи.

В 11 часов 30 минут суд удалился на совещание.

В 18 часов 40 минут суд возвратился из совещания, председательствующий огласил приговор, разъяснил всем осужденным сущность приговора, порядок и срок его обжалования в кассационном порядке. Одновременно огласил ОПРЕДЕЛЕНИЕ: Меры пресечения до вступления приговора в законную силу всем осужденным оставить прежнюю, т.е. содержание под стражей в тюрьме гор. Коломии.

В 18 часов 55 минут Председательствующий объявил судебное заседание закрытым.

«Вставленному „не сообщил” и исправленному „воспитывался” и зачеркнутому „менее” верить.»

ПРЕДСЕДАТЕЛЬСТВУЮЩИЙ
ВОЕННЫЙ ЮРИСТ 2 РАНГА (—) (СЕЛИВАНОВ)

Отпечатано в 2-х экз.
Экз. № 1 в с/пр.
Экз. № 2 в дело.

СЕКРЕТАРЬ
ТЕХНИК-ИНТЕНДАНТ 2 РАНГА (—) (СКОРИК)

Дело № 0014 1940 г.

Сов. Секретно. Копия.

ПРИГОВОР ИМЕНЕМ СОЮЗА СОВЕТСКИХ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ РЕСПУБЛИК

1940 года апреля 16-19 дней, Военный Трибунал 12 армии, Киевского Особого Военного Округа, в закрытом судебном заседании в г. Коломии, в составе: Председательствующего – Военного юриста 2 ранга – СЕЛИВАНОВА и членов: Военного юриста 2 ранга – ДАЦЕНКО и техника-интенданта 1 ранга – ФАДЕЕВА, при секретаре – технике индентанте 2 ранга – СКОРИКЕ, рассмотрев дело по обвинению: –

1) КАЛИТА Мечеслава Томашевича, 1919 г. рождения, происходящего из служащих г. Коломия, Станиславской области, служащего, со

16. TERLECKI: – Nie przyznaję się do popełnienia żadnego przestępstwa. Proszę sąd pozwolić mi żyć.
17. JANKOWIAK: – Przyznaję się, że jestem winny nie powiadomienia Władzy Sowieckiej. Jednakże proszę sąd o niepozbawianie mnie wolności.
18. BRYŃKO: – Proszę sąd o zwolnienie mnie z aresztu.

O godzinie 11 minut 30 Sąd udał się na naradę.

O godzinie 18 minut 40 sąd wrócił z narady, przewodniczący ogłosił wyrok, wyjaśnił wszystkim osądzonym jego treść oraz tryb i termin zaskarżenia poprzez apelację. Jednocześnie ogłosił ORZECZENIE: Środki prewencyjne w stosunku do wszystkich oskarżonych zostawić nie zmienione do chwili uprawomocnienia się wyroku, tzn. trzymanie w areszcie w więzieniu mias[ta] Kołomyi.

O godzinie 18 minut 55 Przewodniczący ogłosił posiedzenie sądowe za zamkniętą.

^aWstawiono „nie powiadomiłem” i poprawiono „wychowywany”, skreślono „mnie” – prawidłowo.^a

PRZEWODNICZĄCY
WOJSKOWY PRAWNIK 2 RANGI (—) (SIELIWANOW)

SEKRETARZ
TECHNIK INTENDENT 2 RANGI (—) (SKORIK)

Odbito w 2 egz.
Egz. Nr 1 do s/pr
Egz. Nr 2 do akt

Sprawa Nr 0014 1940 r.

Ściś[le] Tajne. Kopia.

WYROK

W IMIENIU ZWIĄZKU SOCJALISTYCZNYCH REPUBLIK SOWIECKICH

W roku 1940 w dniach 16–19 kwietnia Trybunał Wojenny 12 Armii Kijowskiego Specjalnego Okręgu Wojskowego, na zamkniętym posiedzeniu sądowym w m. Kołomyi w składzie: Przewodniczący – Prawnik Wojskowy 2 rangi SIELIWANOW oraz członkowie: Prawnik Wojskowy 2 rangi DACCENKO i technik intendent 1 rangi FADIEJEW z udziałem sekretarza technika intendenta 2 rangi SKORIKA, rozpatrzył sprawę z oskarżenia: –

1) KALITY Mieczysława syna Tomasza, ur. w 1919 r., pochodzącego z rodziny urzędników m. Kołomyi obwodu stanisławowskiego, urzęd-

средним образованием, беспартийного, холостого, по национальности поляка, не судимого;

2) ЛЯУТЕРБАХА Тадеуша Викторовича, 1921 г. рождения, происходящего из служащих м. Яблоново, Коломиевского района, Станиславской области, служащего, со средним образованием, беспартийного, холостого, по национальности поляка, не судимого;

3) ЖИБУРА Збигнева Иосифовича, 1919 г. рождения, происходящего из служащих г. Бучач, Тернопольской области, чернорабочего, со средним образованием, беспартийного, холостого, по национальности поляка, не судимого;

4) ДАЛЬМАНА Марьяна Рудольфовича, 1920 г. рождения, происходящего из служащих г. Коломия, Станиславской области, сын под-офицера б. польской армии, учащийся, с незаконченным средним образованием, беспартийного, холостого, по национальности поляка, не судимого;

5) ГРАНОВСКОГО Мечеслава Владиславовича, 1918 г. рождения, происходящего из служащих м. Гельдин-Кирхен, Хилинского повята (Германия), с 1922 г. проживающего в г. Коломия, Станиславской области, сын ст. пострункового б. польской полиции, служащего, со средним образованием, беспартийного, холостого, по национальности поляка, не судимого;

6) КОССОВСКОГО Марьяна Казимировича, 1919 г. рождения, происходящего из рабочих с. Джурова, Снятинского района, Станиславской области, рабочего, со средним образованием, беспартийного, холостого, по национальности поляка, не судимого;

7) ТХУЖЕВСКОГО Зенона Казимировича, 1917 г. рождения, происходящего из служащих г. Низко, Келецкого воеводства, до ареста проживавшего в г. Емжеева, служащего (в 1939 г. служил в польской армии в чине капрала), со средним образованием, беспартийного, холостого, по национальности поляка, не судимого;

8) ЛЯУТЕРБАХА Евгения Ришардовича, 1918 г. рождения, происходящего из рабочих м. Бохня, Краковского воеводства, до ареста проживавшего в г. Коломия, Станиславской области, учащийся, с образованием 3 класса торговой школы, беспартийного, холостого, по национальности поляка, не судимого;

9) ШЕСТАКА Романа Алексеевича, 1920 г. рождения, происходящего из крестьян-середняков в г. Хотына (Бессарабия), с 1920 г. проживавшего в г. Коломия, Станиславской области, служащего, с образованием в объеме 7 лет, беспартийного, холостого, по национальности поляка, не судимого;

10) БИЙОВСКОГО Тадея Максимовича, 1907 г. рождения, происходящего из кустарей г. Коломия, Станиславской области, мелкого торгов-

nika, wykształcenie średnie, bezpartyjnego, kawalera, Polaka, nie karanego;

2) LAUTERBACHA Tadeusza syna Wiktora, ur. w 1921 r., pochodzącego z rodziny urzędników m. Jabłonowo rejonu kołomyjskiego obwód stanisławowski, urzędnika, wykształcenie średnie, bezpartyjnego, kawalera, Polaka, nie karanego;

3) ŻYBURY Zbigniewa syna Józefa, ur. w 1919 r., pochodzącego z rodziny urzędników m. Buczacz obwodu tarnopolskiego, robotnika fizycznego, wykształcenie średnie, bezpartyjnego, kawalera, Polaka, nie karanego;

4) DALMANA Mariana syna Rudolfa, ur. w 1920 r., pochodzącego z rodziny urzędników m. Kołomyi obwodu stanisławowskiego, syna podoficera b[yłej] armii polskiej, ucznia, wykształcenie niepełne średnie, bezpartyjnego, kawalera, Polaka, nie karanego;

5) GRONOWSKIEGO Mieczysława syna Władysława, ur. w 1918 r., pochodzącego z rodziny urzędników m. Gelsenkirchen, powiatu chilinskiego [?] (Niemcy), od 1922 r. zamieszkałego w m. Kołomyi obwodu stanisławowskiego, syna st[arszego] posterunkowego b[yłej] policji polskiej, urzędnika, wykształcenie średnie, bezpartyjnego, kawalera, Polaka, nie karanego;

6) KOSOWSKIEGO Mariana syna Kazimierza, ur. w 1919 r., pochodzenia robotniczego ze w. Dzurów rejonu śniatyńskiego obwód stanisławowski, robotnika z wykształceniem średnim, bezpartyjnego, kawalera, Polaka, nie karanego;

7) TCHÓRZEWSKIEGO Zenona syna Kazimierza, ur. w 1917 r., pochodzącego z urzędników m. Nisko województwa kieleckiego, przed aresztowaniem mieszkał w m. Jędrzejów, urzędnika (w 1939 r. służył w armii polskiej w stopniu kaprała), z wykształceniem średnim, bezpartyjnego, kawalera, Polaka, nie karanego;

8) LAUTERBACHA Eugeniusza syna Ryszarda, ur. w 1918 r., pochodzącego z rodziny robotniczej z m. Bochni województwa krakowskiego, przed aresztowaniem mieszkającego w m. Kołomyi obwodu stanisławowskiego, ucznia, z wykształceniem 3 klas szkoły handlowej, bezpartyjnego, kawalera, Polaka, nie karanego;

9) SZESTAKA Romana syna Aleksego, ur. w 1920 r., pochodzącego z rodziny chłopów średniaków z m. Chocim (Besarabia), od 1920 mieszkał w m. Kołomyi obwodu stanisławowskiego, urzędnika, z wykształceniem w zakresie 7 lat, bezpartyjnego, kawalera, Polaka, nie karanego;

10) BIJEWSKIEGO Tadeusza syna Maksymiliana, ur. w 1907 r., pochodzącego z rodziny rzemieślniczej m. Kołomyi obwodu stanisławowskiego,

ца, с образованием в объеме 7-ми лет, беспартийного, женатого, по национальности поляка, судимого за кражу и 3 раза за дезертирство;

11) СЕМЯКА Леона Яновича, 1916 г. рождения, происходящего из служащих г. Станислава, с 1922 г. проживавшего в г. Коломия, Станиславской области, служащего (работал писарем у ксендза Пецека), с незаконченным высшим образованием, беспартийного, холостого, по национальности поляка, не судимого – всех одиннадцать по ст.ст. 54-2, 54-6 ч. 1, 54-8 и 54-11 УК УССР.

12) САЕВИЧА Казимира Игнатовича, 1918 года рождения, происходящего из рабочих г. Коломия, Станиславской области, служащего, с образованием за 7 класов, беспартийного, холостого, по национальности поляка, не судимого;

13) АБРАГАМОВИЧА Людвика Петровича, 1921 года рождения, происходящего из рабочих г. Коломия, Станиславской области, рабочего-маляра, с образованием за 7 классов, беспартийного, холостого, по национальности поляка, не судимого;

14) ПРАГЕРА Фердинанда Карловича, 1919 г. рождения, происходящего из семьи владельца типографии г. Станислава той же области, до ареста проживавшего в г. Городенко, Станиславской области, безработного (жил на иждивение отца), со средним образованием, беспартийного, холостого, по национальности поляка, не судимого;

15) ЯНКОВЯКА Ян-Юзефа Яновича, 1920 года рождения, происходящего из служащих (сын пшедовника б. польской полиции) г. Казминь, Познаньского воеводства, с 1929 года проживавшего в г. Городенко, Станиславской области, до ареста учился в гимназии, со средним образованием, беспартийного, холостого, по национальности поляка, не судимого;

16) ТЕРЛЕЦКОГО Петра Михайловича, 1918 года рождения, происходящего из семьи служащих г. Залещина, Тарнопольской области, служащего, со средним образованием, беспартийного, холостого, по национальности поляка, не судимого;

17) ПИСКОЗУБА Тадеуша Антоновича, 1919 г. рождения, происходящего из рабочих г. Коломия, Станиславской области, служащего, с образованием за 7 классов, беспартийного, холостого, по национальности поляка, не судимого;

18) БРИНЬКА Радомира Францишевича, 1920 года рождения, происходящего из служащих г. Коломия, Станиславской области, до ареста учился в гимназии, со средним образованием, беспартийного, холостого, по национальности поляка, не судимого – всех семерых по ст. 54-12 УК УССР.

Данными дела и судебного следствия Военный Трибунал

drobnego handlowca, z wykształceniem w zakresie 7 lat, bezpartyjnego, żonatego, Polaka, sądownego za kradzież i 3 razy za dezercję;

11) SIEMIAKA Leona syna Jana, ur. w 1916 r., pochodzącego z rodziny urzędniczej m. Stanisławowa, od 1922 r. zamieszkałego w m. Kołomyi obwodu stanisławowskiego, urzędnika (pracował jako pisarz u księdza Pecka), z wykształceniem niepełnym wyższym, bezpartyjnego, kawalera, Polaka, nie karanego – wszystkich jedenastu z art. art. 54-2, 54-6 cz. 1, 54-8 i 54-11 KK USRS

12) SAJEWICZA Kazimierza syna Ignacego, ur. w 1918 r., pochodzącego z rodziny robotniczej m. Kołomyi obwodu stanisławowskiego, urzędnika, z wykształceniem 7 klas, bezpartyjnego, kawalera, Polaka, nie karanego;

13) ABRAHAMOWICZA Ludwika syna Piotra, ur. w 1921 roku, pochodzącego z rodziny robotniczej m. Kołomyi obwodu stanisławowskiego, robotnika – malarza, z wykształceniem 7 klas, bezpartyjnego, kawalera, Polaka, nie karanego;

14) PRAGIERA Ferdynanda syna Karola, ur. w 1919 r., pochodzącego z rodziny właściciela drukarni w m. Stanisławów, tegoż obwodu, przed aresztowaniem mieszkającego w m. Horodence obwodu stanisławowskiego, bezrobotnego (był na utrzymaniu ojca), z wykształceniem średnim, bezpartyjnego, kawalera, Polaka, nie karanego;

15) JANKOWIAKA Jana Józefa syna Jana, ur. w 1920 roku, pochodzącego z rodziny urzędników (syn przodownika b[ylej] policji polskiej) w m. Koźmin województwa poznańskiego, od 1929 roku mieszkającego w m. Horodence obwodu stanisławowskiego, do aresztowania uczącego się w gimnazjum, z wykształceniem średnim, bezpartyjnego, kawalera, Polaka, nie karanego;

16) TERLECKIEGO Piotra syna Michała, ur. w 1918 roku, pochodzącego z rodziny urzędniczej m. Zaleszczyki obwodu tarnopolskiego, urzędnika, z wykształceniem średnim, bezpartyjnego, kawalera, Polaka, nie karanego;

17) PISKOZUBA Tadeusza syna Antoniego, ur. w 1919 r., pochodzącego z rodziny robotniczej m. Kołomyi obwodu stanisławowskiego, urzędnika, z wykształceniem 7 klas, bezpartyjnego, kawalera, Polaka, nie karanego i

18) BRYŃKI Radomira syna Franciszka, ur. w 1920 roku, pochodzącego z urzędników m. Kołomyi obwodu stanisławowskiego, do aresztowania uczącego się w gimnazjum, z wykształceniem średnim, bezpartyjnego, kawalera, Polaka, nie karanego – wszystkich siedmiu z art. 54-12 KK USRS.

Na podstawie akt sprawy i śledztwa sądowego Trybunał Wojenny

УСТАНОВИЛ:

В сентябре пр. года при отступлении польских войск в Румынию и Венгрию, отступающие офицеры польской армии проводили среди населения широкую контрреволюционную пропаганду против Советской власти и Красной Армии.

Офицеры призывали всех поляков, способных воевать, отступить вместе с ними, а тех, которые остаются на местах, должны объединиться в организации с тем, чтобы в момент нападения польских войск, они смогли бы организованно восстать внутри страны против Советской власти.

Помня указания офицеров б. польской армии и имея злобу на Советскую власть за развал польского государства, подсудимый КАЛИТА, как патриот б. Польши, приступил к созданию контрреволюционной повстанческой организации. С этой целью он 25-го сентября пр. года встретив около кино „МАРС” своих единомышленников ныне подсудимых – ЛЯУТЕРБАХА Тадеуша и ЛЯУТЕРБАХА Евгения, с которыми ушел в сад, где предложил им создать к-р повстанческую организацию из польской молодежи, на что последние дали согласие. После чего тут же они провели первое организационное заседание, на котором был выделен руководителем (шефом) организации КАЛИТА, заместителем его ЛЯУТЕРБАХ Тадеуш, и секретарем ЛЯУТЕРБАХ Евгений и далее приняли решение о дальнейшей вербовке новых членов в контрреволюционную организацию. Вскоре подсудимый КАЛИТА завербовал в эту организацию – ГРАНОВСКОГО, ЖИБУРУ и ШЕСТАКА.

Подсудимый КАЛИТА, как руководитель организации, разработал проекты – присяги, декларации и план действия этой организации. На другой день КАЛИТА совместно с ЛЯУТЕРБАХАМИ Тадеушем и Евгением окончательно отработали указанные проекты и утвердили на своем заседании.

30 сентября пр. года в квартире члена организации Жибуры, под руководством КАЛИТЫ и ЛЯУТЕРБАХА Тадеуша было проведено очередное собрание, уже с новыми членами организации, Жибурой, Шестаком, Грановским и Дальманом, на котором каждый в отдельности член организации приняли присягу, подписали декларацию и установили псевдонимы. На этом же собрании в дополнение к составленному плану работы организации, подсудимые КАЛИТА и ЛЯУТЕРБАХ Тадеуш дали членам организации задание: о приобретении оружия, о вербовке новых членов из польской молодежи, о заготовке и расклеивании контрреволюционных листовок на улицах города, в день выборов делегатов в Народное собрание, с призывом польского населения за объединение поляков и восстановление польского буржуазного государства. Все контрреволюционные листовки в количестве 10-ти штук, на пишущей машинке

STWIERDZIŁ:

We wrześniu ub[iegłego] roku, w czasie wycofywania się wojsk polskich do Rumunii i na Węgry, wycofujący się oficerowie armii polskiej prowadzili wśród ludności aktywną propagandę kontrrewolucyjną przeciwko Władzy Sowieckiej i Armii Czerwonej.

Oficerowie nawoływali wszystkich Polaków zdolnych do walki do wycofywania się razem z nimi, zaś tych którzy zostaną, do jednoczenia się w organizację, aby w chwili natarcia wojsk polskich mogli od wewnątrz wystąpić w sposób zorganizowany przeciwko Władzy Sowieckiej.

Pamiętając wskazówki oficerów b[ylej] armii polskiej i żywiąc złość do Władzy Sowieckiej za zrujnowanie państwa polskiego, oskarżony KALITA będąc polskim patriotą przystąpił do tworzenia powstańczej organizacji kontrrewolucyjnej. W tym celu, spotkawszy 25 września ub[iegłego] roku koło kina „MARS” swoich zwolenników, obecnie oskarżonych: LAUTERBACHA Tadeusza i LAUTERBACHA Eugeniusza, poszedł z nimi do parku i tam zaproponował im utworzenie z polskiej młodzieży powstańczej organizacji k.-r., na co ci ostatni zgodzili się. Następnie na miejscu odbyli pierwsze zebranie organizacyjne, na którym KALITA został wytypowany na kierownika (szefa) organizacji, na zastępcę LAUTERBACH Tadeusz, a na sekretarza LAUTERBACH Eugeniusz oraz podjęli decyzję o werbowaniu nowych członków do organizacji kontrrewolucyjnej. Wkrótce oskarżony KALITA zwerbował do tej organizacji: GRONOWSKIEGO, ŻYBURĘ i SZESTA-KA.

Oskarżony KALITA jako kierownik organizacji opracował projekty przysięgi i deklaracji oraz plan jej działania. Następnego dnia KALITA wspólnie z LAUTERBACHAMI Tadeuszem i Eugeniuszem dopracowali ostatecznie wspomniane projekty i zatwierdzili na swoim posiedzeniu.

30 września ub[iegłego] roku w mieszkaniu członka organizacji Żybury, pod kierownictwem KALITY i LAUTERBACHA Tadeusza, odbyło się kolejne zebranie już z udziałem nowych członków organizacji: Żybury, Szestaka, Gronowskiego i Dalmana, na którym każdy z członków złożył przysięgę, podpisał deklarację i wybrał pseudonim. Na tymże zebraniu oskarżeni KALITA i LAUTERBACH Tadeusz rozszerzyli opracowany plan pracy organizacji o przydzielenie członkom zadania: gromadzenie broni, werbunek nowych członków spośród polskiej młodzieży, przygotowanie i rozklejenie na ulicach miasta w dniu wyborów delegatów do Zgromadzenia Ludowego ulotek kontrrewolucyjnych z wezwaniem do ludności polskiej do zjednoczenia się Polaków i przywrócenia burżuazyjnego państwa polskiego. Wszystkie ulotki kontrrewolucyjne w liczbie 10 napisał na maszynie oskarżony KALITA,

были напечатаны подсудимым КАЛИТОЙ и 5 штук написаны подсудимым ГРАНОВСКИМ, но расклеить им их не удалось, в связи с арестом.

6-го октября пр. года на очередном собрании членов контрреволюционной организации, по разработанному плану КАЛИТОЙ, было создано 4 отдела, а именно: 1-й отдел – шпионский- женский, во главе с ЛЯУТЕРБАХОМ Тадеушем, задачей которого являлось сбор сведений военного характера – дислокация частей Красной армии на территории Коломиевского уезда, учет актива сов. власти и др.; 2-й отдел – разведывательный во главе с ДАЛЬМАНОМ, задачей которого являлось сбор рапортов (сведений) от членов организации, приобретение и хранение оружия и расклеивание по городу контрреволюционных листовок; 3-й отдел – вербовочный во главе с ЖИБУРОЙ и ШЕСТАКОМ, задачей которого являлось вербовка новых членов организации, приобретение оружия и боевая подготовка членов организации и 4-й отдел – контрреволюционной пропаганды среди населения – поляков, во главе с ГРАНОВСКИМ.

Во исполнение плана работы к-р организации, по поручению руководителя этой организации КАЛИТЫ и его заместителя ЛЯУТЕРБАХА Тадеуша члены организации ДАЛЬМАН, ЖИБУРА, ГРАНОВСКИЙ и ШЕСТАК систематически писали им рапорта (сводки) о расположении и передвижении воинских частей РККА, о сов. работниках и его активе, для передачи их в руки „справедливости” польских властей, о настроении населения и о происходящих арестах быв. офицеров польской армии и служащих полиции. Все эти сведения собирались с одной стороны для передачи разведке одному из иностранных государств, через своего члена к-р организации. Во второй половине октября пр. года член организации ПАВЛИШИН ушел за границу. И с другой стороны для того, чтобы знать к-р организации дислокацию частей РККА на случай вооруженного восстания.

Подсудимый ЖИБУРА по заданию руководителя организации КАЛИТЫ завербовал ДАЛЬМАНА и др. А также выезжал в г. Городенко для вербовки новых членов и создания контрреволюционной организации на территории гор. Городенко, но там создать организацию ему не удалось.

В первой половине октября пр. года подсудимый ШЕСТАК завербовал в к-р организацию КОССОВСКОГО, а 17 октября руководителем организации КАЛИТОЙ, КОССОВСКИЙ был приглашен на очередное собрание организации, куда последний вместе с завербованным им ТХУЖЕВСКИМ пришли на это собрание и там КОССОВСКИЙ и ТХУЖЕВСКИЙ приняли присягу. За период существования контрреволюционной повстанческой организации с 25 сентября по 21 октября было проведено несколько собраний членов организации по вопросам их деятельности.

a 5 egzemplarzy oskarżony GRONOWSKI, ale z powodu aresztowania nie udało się im rozlepić.

6 października ub[iegłego] roku na kolejnym zebraniu członków organizacji kontrrewolucyjnej, na podstawie planu opracowanego przez KALITĘ utworzono 4 oddziały, a mianowicie: 1 oddział szpiegowski kobiecy z LAUTERBACHEM Tadeuszem na czele; do zadań tego oddziału należało zbieranie informacji o charakterze wojskowym o dyslokacji jednostek Armii Czerwonej na terenie powiatu kołomyjskiego, ewidencja aktywu władzy sowieckiej i inne; 2 oddział wywiadowczy z DALMANEM na czele, do którego zadań należało zbieranie meldunków (informacji) od członków organizacji, gromadzenie i przechowywanie broni oraz rozlepianie w mieście ulotek kontrrewolucyjnych; 3 oddział werbunkowy z ŻYBURĄ i SZESTAKIEM na czele, do którego zadań należało werbowanie nowych członków organizacji, gromadzenie broni oraz szkolenie bojowe członków organizacji i 4 oddział propagandy kontrrewolucyjnej wśród mieszkańców – Polaków, na czele z GRONOWSKIM.

Realizując plan pracy organizacji k-r, na polecenie kierownika tej organizacji KALITY i jego zastępcy LAUTERBACHA Tadeusza, członkowie organizacji: DALMAN, ŻYBURA, GRONOWSKI i SZESTAK systematycznie pisali raporty (meldunki) o rozmieszczeniu i ruchach oddziałów wojskowych RKKA, o pracownikach sow[ieckich] i aktywie, których następnie miano przekazać w ręce „sprawiedliwości” władz polskich, o nastrojach ludności i o aresztowaniach był[ych] oficerów armii polskiej i urzędników policji. Wszystkie te informacje były zbierane – po pierwsze, aby przekazać je wywiadowi jednego z państw obcych poprzez swojego członka organizacji k-r. W drugiej połowie października ub[iegłego] roku, członek organizacji PAWLISZYN uciekł za granicę. Po drugie, aby organizacja k-r знаła dyslokację jednostek RKKA na wypadek powstania zbrojnego.

Oskarżony ŻYBURA na polecenie kierownika organizacji KALITY zwerbował DALMANA i innych, jak również wyjeżdżał do m. Horodenki w celu werbowania nowych członków i utworzenia organizacji kontrrewolucyjnej w m. Horodence, co mu się nie udało.

W pierwszej połowie października ub[iegłego] roku oskarżony SZESTAK zwerbował do organizacji k-r KOSOWSKIEGO, a 17 października kierownik organizacji KALITA zaprosił KOSOWSKIEGO na kolejne zebranie organizacji. Ten ostatni przyszedł na zebranie razem ze zwerbowanym przez niego TCHÓRZEWSKIM. Na zebraniu KOSOWSKI i TCHÓRZEWSKI złożyli przysięgę. W okresie istnienia powstańczej organizacji kontrrewolucyjnej od 25 września do 21 października odbyło się kilka zebrań członków organizacji dotyczących ich działalności.

При обыске квартиры ЛЯУТЕРБАХ Тадеуша и ЛЯУТЕРБАХ Евгения были изъяты контрреволюционные листовки, декларации и план деятельности этой организации.

Подсудимые САЕВИЧ, ПИСКОЗУБ, ПРАГЕР, ТЕРЛЕЦКИЙ, ЯНКОВЯК, БРИНЬК и АБРАГАМОВИЧ, зная о наличии контрреволюционной организации в г. Коломии от членов к-р организации ЖИБУРЫ, ДАЛЬМАНА и др., но не сообщили об этом органам Советской власти.

Предъявленное обвинение СЕМЯКУ и БИЙОВСКОМУ по ст. 54-2, 54-6 ч. 1, 54-8 и 54-11 УК УССР Военный Трибунал считает недоказанным, а доказанным то, что они хорошо знали о наличии контрреволюционной повстанческой организации, существовавшей в г. Коломия, но не сообщили об этом органам Советской власти, что предусмотрено ст. 54-12 УК УССР.

Предъявленное обвинение подсудимым – КАЛИТЕ, ЛЯУТЕРБАХУ Тадеушу, ЛЯУТЕРБАХУ Евгению, ЖИБУРЕ, КОССОВСКОМУ, ШЕСТАКУ, ДАЛЬМАНУ, ТХУЖЕВСКОМУ и ГРАНОВСКОМУ по ст. 54-8 УК УССР Военный Трибунал считает недоказанным.

Таким образом Военный Трибунал признал подсудимых – КАЛИТУ, ЛЯУТЕРБАХА Тадеуша и Евгения, ЖИБУРУ, КОССОВСКОГО, ШЕСТАКА, ДАЛЬМАНА, ТХУЖЕВСКОГО и ГРАНОВСКОГО виновными в том, что они являлись членами контрреволюционной повстанческой организации и в шпионаже, что предусматривается ст. 54-2, 54-6 ч. 1 и 54-11 УК УССР.

Подсудимых САЕВИЧА, ПИСКОЗУБА, ПРАГЕРА, ТЕРЛЕЦКОГО, ЯНКОВЯКА, БРИНЬКА, АБРАГАМОВИЧА, СЕМЯКА и БИЙОВСКОГО виновными в том, что они знали о к-р организации, но не сообщили об этом органам Сов. власти, что предусмотрено ст. 54-12 УК УССР.

На основании изложенного, руководствуясь ст.ст. 291, 296 и 297 УПК УССР – Военный Трибунал –

ПРИГОВОРИЛ:

КАЛИТУ МЕЧЕСЛАВА ТОМАШЕВИЧА, ЛЯУТЕРБАХА Тадеуша ВИКТОРОВИЧА, ЖИБУРУ Збигнева ИОСИФОВИЧА, ДАЛЬМАНА МАРЬЯНА РУДОЛЬФОВИЧА и ГРАНОВСКОГО МЕЧЕСЛАВА ВЛАДИСЛАВОВИЧА по совокупности преступлений, согласно ст. 45 УК УССР, на основании ст. 54-6 ч. 1 УК УССР – ПОДВЕРГНУТЬ ВЫСШЕЙ МЕРЕ НАКАЗАНИЯ – РАССТРЕЛУ, без конфискации имущества за отсутствием такового у осужденных¹⁰. Их же по ст. 54-8 УК УССР считать по суду оправданными.

КОССОВСКОГО Марьяна Казимировича и ШЕСТАКА РОМАНА АЛЕКСЕЕВИЧА – по совокупности преступлений, согласно ст. 45 УК

Podczas rewizji w mieszkaniu LAUTERBACHA Tadeusza i LAUTERBACHA Eugeniusza skonfiskowano ulotki kontrrewolucyjne, deklaracje i plan pracy tej organizacji.

Oskarżeni SAJEWICZ, PISKOZUB, PRAGIER, TERLECKI, JANKOWIAK, BRYŃKO i ABRAHAMOWICZ wiedząc od członków organizacji k-r ŻYBURY, DALMANA i innych o istnieniu w m. Kołomyi organizacji kontrrewolucyjnej, nie powiadomili o tym organów Władzy Sowieckiej.

Wniesione przeciwko SIEMIAKOWI i BIJEWSKIEMU oskarżenie przewidziane art. 54-2, 54-6 cz. 1, 54-8 i 54-11 KK USRS, Trybunał Wojenny uważa za nie udowodnione, udowodniono zaś, że dobrze wiedzieli oni o istnieniu powstańczej organizacji kontrrewolucyjnej w m. Kołomyi, lecz nie powiadomili o tym organów Władzy Sowieckiej, co jest przewidziane art. 54-12 KK USRS.

Wniesione oskarżenie przeciwko KALICIE, LAUTERBACHOWI Tadeuszowi, LAUTERBACHOWI Eugeniuszowi, ŻYBURZE, KOSOWSKIEMU, SZESTAKOWI, DALMANOWI, TCHÓRZEWSKIEMU i GRONOWSKIEMU przewidziane art. 54-8 KK USRS Trybunał Wojenny uważa za nie udowodnione.

Trybunał Wojenny uznał oskarżonych KALITĘ, LAUTERBACHÓW Tadeusza i Eugeniusza, ŻYBURĘ, KOSOWSKIEGO, SZESTAKA, DALMANA, TCHÓRZEWSKIEGO i GRONOWSKIEGO winnymi przynależności do powstańczej organizacji kontrrewolucyjnej oraz szpiegostwa, co przewidziane jest art. 54-2, 54-6 cz. 1 i 54-11 KK USRS.

Oskarżonych SAJEWICZA, PISKOZUBA, PRAGIERA, TERLECKIEGO, JANKOWIAKA, BRYŃKO, ABRAHAMOWICZA, SIEMIAKA i BIJEWSKIEGO winnymi tego, że wiedząc o organizacji k-r nie powiadomili o tym organów Władzy Sow[ieckiej], co przewidziane jest art. 54-12 KK USRS.

Wobec powyższego w oparciu o art. art. 291, 296 i 297 KPK USRS – Trybunał Wojenny –

SKAZAŁ:

KALITĘ MIECZYŚŁAWA syna TOMASZA, LAUTERBACHA Tadeusza syna WIKTORA, ŻYBURĘ Zbigniewa syna JÓZEFA, DALMANA MARIANA syna RUDOLFA i GRONOWSKIEGO MIECZYŚŁAWA syna WŁADYSŁAWA za zbieg przestępstw zgodnie z art. 45 KK USRS, na podstawie art. 54-6 cz. 1 KK USRS – na NAJWYŻSZY WYMIAR KARY – ROZSTRZELANIE, bez konfiskaty mienia z braku takowego u skazanych¹⁰. Sąd uniewinnia ich od oskarżenia z art. 54-8 KK USRS.

KOSOWSKIEGO Mariana syna Kazimierza i SZESTAKA ROMANA syna ALEKSEGO za zbieg przestępstw zgodnie z art. 45 KK USRS, na pod-

УССР, на основании ст. 54-6 ч. 1 УК УССР лишить свободы с направлением в ИТЛ, сроком на ДВАДЦАТЬ ПЯТЬ (25) ЛЕТ – КАЖДОГО, без конфискации имущества, за отсутствием такового у осужденных. Согласно ст. 29 УК УССР п.п. „а”, „б”, „в” и „г” поразить КОССОВСКОГО и ШЕСТАКА прав сроком на ПЯТЬ (5) ЛЕТ – КАЖДОГО. Их же по ст. 54-8 УК УССР считать по суду оправданными.

ЛЯУТЕРБАХА Евгения РИШАРДОВИЧА и ТХУЖЕВСКОГО ЗЕНОНА КАЗИМИРОВИЧА¹¹ по совокупности преступлений, согласно ст. 45 УК УССР, на основании ст. 54-6 ч. 1 УК УССР лишить свободы с направлением в ИТЛ сроком на ПЯТНАДЦАТЬ (15) ЛЕТ – КАЖДОГО, без конфискации имущества за отсутствием такового у осужденных. Согласно ст. 29 УК УССР п.п. „а”, „б”, „в” и „г” поразить в правах ЛЯУТЕРБАХА Евгения и ТХУЖЕВСКОГО сроком на ПЯТЬ (5) ЛЕТ – КАЖДОГО. Их же по ст. 54-8 УК УССР считать по суду оправданными.

БИЙОВСКОГО ТАДЕЯ МАКСИМОВИЧА и СЕМЯКА ЛЕОНА ЯНОВИЧА по ст. 54-12 УК УССР лишить свободы с направлением в ИТЛ сроком на ДЕСЯТЬ (10) ЛЕТ – КАЖДОГО, без конфискации имущества за отсутствием такового. Их же по ст.ст. 54-2, 54-6 ч. 1, 54-8 и 54-11 УК УССР, считать по суду оправданными.

САЕВИЧА КАЗИМИРА ИГНАТОВИЧА, ПИСКОЗУБА ТАДЕУША АНТОНОВИЧА, АБРАГАМОВИЧА ЛЮДВИКА ПЕТРОВИЧА, ПРАГЕРА ФЕРДИНАНДА КАРЛОВИЧА, ТЕРЛЕЦКОГО ПЕТРА МИХАЙЛОВИЧА, ЯНКОВЯКА ЯН-ЮЗИФА ЯНОВИЧА и БРИНЬКА РАДОМИРА ФРАНЦИШЕВИЧА¹² по ст. 54-12 УК УССР лишить свободы с направлением в ИТЛ сроком на ШЕСТЬ (6) ЛЕТ – КАЖДОГО, без конфискации имущества, за отсутствием такового.

Согласно ст. 29 УК УССР п.п. „а”, „б”, „в” и „г” поразить в правах БИЙОВСКОГО, СЕМЯКА, САЕВИЧА, ПИСКОЗУБА, АБРАГАМОВИЧА, ПРАГЕРА, ТЕРЛЕЦКОГО, ЯНКОВЯКА и БРИНЬКА, сроком на ПЯТЬ (5) ЛЕТ – КАЖДОГО.

Начало срока лишения свободы исчислять со дня заключения под стражу: ЛЯУТЕРБАХ Евгению, ШЕСТАКУ и ТЕРЛЕЦКОМУ с 21-го октября 1939 года, КОССОВСКОМУ и ТХУЖЕВСКОМУ с 23 октября 1939 года, ПРАГЕРУ и ЯНКОВЯКУ с 25 октября 1939 года, БИЙОВСКОМУ с 1-го ноября 1939 года, САЕВИЧУ, ПИСКОЗУБУ и АБРАГАМОВИЧУ с 6-го ноября, БРИНЬКУ с 15-го ноября 1939 года и СЕМЯКУ с 21 октября 1939 года.

stawie art. 54-6 cz. 1 KK USRS pozbawić wolności kierując do ITŁ na okres DWUDZIESTU PIĘCIU (25) LAT – KAŻDEGO, bez konfiskaty mienia z braku takowego u skazanych. Zgodnie z art. 29 KK USRS p.p. „a”, „b”, „w” i „g” pozbawić KOSOWSKIEGO i SZESTAKA praw na okres PIĘCIU (5) LAT – KAŻDEGO. Sąd uniewinnia ich od oskarżenia z art. 54-8 KK USRS.

LAUTERBACHA Eugeniusza syna RYSZARDA i TCHÓRZEWSKIEGO ZENONA syna KAZIMIERZA¹¹ za zbieg przestępstw zgodnie z art. 45 KK USRS, na podstawie art. 54-6 cz. 1 KK USRS pozbawić wolności kierując do ITŁ na okres PIĘTNASTU (15) LAT – KAŻDEGO, bez konfiskaty mienia z braku takowego u skazanych. Zgodnie z art. 29 KK USRS p.p. „a”, „b”, „w” i „g” pozbawić praw LAUTERBACHA Eugeniusza i TCHÓRZEWSKIEGO na okres PIĘCIU (5) LAT – KAŻDEGO. Sąd uniewinnia ich od oskarżenia z art. 54-8 KK USRS.

BLIEWSKIEGO TADEUSZA syna MAKSYMILIANA i SIEMIAKA LEONA syna JANA z art. 54-12 KK USRS pozbawić wolności kierując do ITŁ na okres DZIESIĘCIU (10) LAT – KAŻDEGO, bez konfiskaty mienia z braku takowego. Sąd uniewinnia ich od oskarżenia z art. art. 54-2, 54-6 cz. 1, 54-8 i 54-11 KK USRS.

SAJEWICZA KAZIMIERZA syna IGNACEGO, PISKOZUBA TADEUSZA syna ANTONIEGO, ABRAHAMOWICZA LUDWIKA syna PIOTRA, PRAGIERA FERDYNANDA syna KAROLA, TERLECKIEGO PIOTRA syna MICHAŁA, JANKOWIAKA JANA JÓZEFA syna JANA i BRYŃKĘ RADOMIRA syna FRANCISZKA¹² z art. 54-12 KK USRS pozbawić wolności kierując do ITŁ na okres SZEŚCIU (6) LAT – KAŻDEGO, bez konfiskaty mienia z braku takowego.

Zgodnie z art. 29 KK USRS p.p. „a”, „b”, „w” i „g” pozbawić praw BIJEWSKIEGO, SIEMIAKA, SAJEWICZA, PISKOZUBA, ABRAHAMOWICZA, PRAGIERA, TERLECKIEGO, JANKOWIAKA i BRYŃKĘ na okres PIĘCIU (5) LAT – KAŻDEGO.

Początek okresu pozbawienia wolności liczyć od dnia aresztowania: LAUTERBACHOWI Eugeniuszowi, SZESTAKOWI i TERLECKIEMU od 21 października 1939 roku, KOSOWSKIEMU i TCHÓRZEWSKIEMU od 23 października 1939 roku, PRAGIEROWI i JANKOWIAKOWI od 25 października 1939 roku, BLIEWSKIEMU od 1 listopada 1939 roku, SAJEWICZOWI, PISKOZUBOWI i ABRAHAMOWICZOWI od 6 listopada, BRYŃCE od 15 listopada 1939 roku i SIEMIAKOWI od 21 października 1939 roku.

Приговор может быть обжалован в течение 5 дней с момента вручения копии приговора осужденным, путем подачи кассации в Военную Коллегию Верховного Суда СССР, через Военный Трибунал 12 армии.

Подлинный за надлежащими подписями —

Верно: СУДЕБНЫЙ СЕКРЕТАРЬ —
ТЕХНИК-ИНТЕНДАНТ 2 РАНГА (—) (СКОРИК)

Снято 30 копий.

д

Копия

**ВЫПИСКА
ИЗ ПРОТОКОЛА ЗАСЕДАНИЯ ПРЕЗИДИУМА
ВЕРХОВНОГО СОВЕТА СОЮЗА ССР
№7/76/СС**

24 августа 1940 года

гор. Москва

24. СЛУШАЛИ: — КАЛИТА Мечеслава Томашевича, ЛЯУТЕРБАХ Тадеуша Викторовича, ЖИБУР Збигнева Иосифовича, ДАЛЬМАНА Марьяна Рудольфовича и ГРАНОВСКОГО Мечеслава Владиславовича, осужденных 16-19 апреля 1940 года приговором Военного трибунала 12 Армии Киевского Особого Военного Округа к высшей мере наказания по ст.ст. 54-6 ч. 1 54-2 и 54-11 УК УССР.

ПОСТАНОВИЛИ: — Оставить в силе приговор о применении высшей мере наказания к КАЛИТА М.Т., ЛЯУТЕРБАХ Т.В., ЖИБУР З.И., ДАЛЬМАН М.Р. и ГРАНОВСКОМУ М.В.

Верно: — СЕКРЕТАРЬ ВОЕННОЙ КОЛЛЕГИИ ВЕРХОВНОГО СУДА СОЮЗА ССР. ВОЕННЫЙ ЮРИСТ 2 РАНГА (ГЕТТИНГЕР)

Копия верна: — Суд. секретарь ВТ 12 армии
Техник-интендант 2 ранга (—) (СКОРИК)

д

Wyrok może być zaskarżony w terminie 5 dni od dnia wręczenia kopii wyroku skazanym w drodze złożenia skargi apelacyjnej do Kolegium Wojskowego Sądu Najwyższego ZSRS przez Trybunał Wojenny 12 Armii.

Oryginał z właściwymi podpisami –

Za zgodność: **SEKRETARZ SĄDOWY –**
                          TECHNIK INTENDENT 2 RANGI (—) (SKORIK)

Wykonano 30 kopii.

e

Kopia

WYCIĄG
Z PROTOKOŁU POSIEDZENIA PREZYDIUM
RADY NAJWYŻSZEJ ZWIĄZKU SRS
Nr 7/76/SS

24 sierpnia 1940 roku

m. Moskwa

24. ROZPOZNALI: – KALITA Mieczysław syn Tomasza, LAUTERBACH Tadeusz syn Wiktora, ŻYBURA Zbigniew syn Józefa, DALMAN Marian syn Rudolfa i GRONOWSKI Mieczysław syn Władysława skazani 16–19 kwietnia 1940 roku wyrokiem Trybunału Wojennego 12 Armii Kijowskiego Specjalnego Okręgu Wojskowego na najwyższy wymiar kary z art. art. 54-6 cz. 1, 54-2 i 54-11 KK USRS.

POSTANOWILI: – Pozostawić w mocy wyrok o zastosowaniu najwyższego wymiaru kary w stosunku do KALITY M.T., LAUTERBACHA T.W., ŻYBURY Z.J., DALMANA M.R. i GRONOWSKIEGO M.W.

Za zgodność: – **SEKRETARZ KOLEGIUM WOJSKOWEGO SĄDU NAJWYŻSZEGO ZWIĄZKU SRS. PRAWNIK WOJSKOWY 2 RANGI (GETTINGER)**

Za zgodność kopii: – Sekretarz sądowy WT 12 Armii
Technik intendent 2 rangi (—) (SKORIK)

e

Донесение заключенного тюрьмы
гор. Коломии – Ф[...] Г.А.

По полученному мною заданию, я сидя в камере № 23, узнал следующее:

В беседе с з/к ДАЛЬМАНОМ, сидящим со мной в одной камере я узнал, что якобы сидит в тюрьме за его принадлежность какой-то тайной организации, к которой он никогда не принадлежал и о которой он ничего не слышал.

14 февраля 1940 года, в камеру № 23, привели з/к КАЛИТУ, который вел разговор с з/к ДЕМСКИМ, в моем присутствии, о к-р организации.

З/к КАЛИТА заявил з/к ДЕМСКОМУ, что он сидя в одной камере с з/к ШЕЛЕНЦОВЫМ узнал от него, что якобы з/к ДЕМСКИЙ, являлся организатором тайной к-р организации, собрал 3 декабря 1939 года, у себя в сарае, членов контрреволюционной тайной организации в составе 15 человек, фамилии которых з/к КАЛИТА назвал з/к ДЕМСКОМУ и что з/к ДЕМСКИЙ произнес речь на этом собрании.

В этом же сарае ДЕМСКИЙ принимал присягу членов тайной организации перед ножами. З/к КАЛИТА узнал об этом от з/к МАРЧИНЮКА.

После этого з/к ДЕМСКИЙ перекрестился и заявил, что ни до какой тайной организации он не принадлежал и что об этом первый раз слышит. З/к ДЕМСКИЙ сказал, что 3 декабря он никуда не ходил, а сидел дома, у которого тогда присутствовали две женщины и один мужчина-украинец. Фамилии этих граждан з/к ДЕМСКИЙ не назвал.

З/к КАЛИТА сказал з/к ДЕМСКОМУ, что он себя уже посвятил контрреволюционной деятельности и ему уже ничего не страшно, а поэтому он может говорить все и никого не бояться.

После этого он сказал, что в гор. Коломии уже арестована пятая тайная организация и назвал, также тайные организации, существовавшие в гор. Коломии: „Вольность”, „Ижнич”, „ПОВ”, „Электровня” и „Звензек резервистов”¹³⁾.

Наша организация не имела возможности развернуть свою деятельность из-за насаждения конфидентов везде с НКВД. В нашей организации, говорит КАЛИТА, – был провокатор, который предал нашу организацию. Если нас не арестовали бы еще два-три дня, мы поймали бы этого провокатора, ибо каждый член нашей организации в отдельности имел задание следить за другим.

З/к КАЛИТА говорил, что обо всем не рассказал при допросах. Он говорит, что он и з/к ДАЛЬМАН ездили в гор. Львов на специальные курсы по подготовке организаторов тайных организаций.

Doniesienie więźnia więzienia
m. Kołomyi – F[...] G.A.

Zgodnie z otrzymanym zadaniem, siedząc w celi Nr 23 dowiedziałem się co następuje:

W rozmowie z z/k DALMANEM, który siedział ze mną w jednej celi, dowiedziałem się, że rzekomo siedzi on w więzieniu za przynależność do jakiejś tajnej organizacji, do której nigdy nie należał i o której nic nie słyszał.

14 lutego 1940 roku do celi Nr 23 przyprowadzili z/k KALITĘ, który w mojej obecności rozmawiał z z/k DEMSKIM o organizacji k-r.

Z/k KALITA powiedział z/k DEMSKIEMU, że będąc w jednej celi z z/k SZELENCOWEM dowiedział się od niego, że podobno z/k DEMSKI był organizatorem tajnej organizacji k-r i 3 grudnia 1939 roku zebrał w swojej szopie członków tajnej organizacji kontrrewolucyjnej w liczbie 15 ludzi, nazwiska których z/k KALITA podał z/k DEMSKIEMU i na zebraniu tym z/k DEMSKI wygłosił przemówienie.

W tej szopie DEMSKI przyjmował przysięgę na noże od członków tajnej organizacji. Z/k KALITA dowiedział się o tym od z/k MARCINIUKA.

Usłyszawszy to z/k DEMSKI przeżegnał się i oświadczył, że do żadnej tajnej organizacji nie należał i słyszy o tym po raz pierwszy. Z/k DEMSKI powiedział, że 3 grudnia nigdzie nie wychodził, siedział w domu i były wtedy u niego dwie kobiety i jeden mężczyzna – Ukraińiec. Nazwisk tych obywateli z/k DEMSKI nie wymienił.

Z/k KALITA powiedział z/k DEMSKIEMU, że poświęcił się już działalności kontrrewolucyjnej i nic nie jest już dla niego straszne, dlatego może mówić wszystko i nikogo się nie bać.

Następnie powiedział, że w m. Kołomyi została aresztowana już piąta tajna organizacja i podał również nazwy tajnych organizacji istniejących w m. Kołomyi: „Wolność”, „Łźnicz” [?], „POW”, „Elektrownia” oraz „Związek Rezerwistów”¹³.

Nasza organizacja nie miała możliwości rozwinąć swej działalności, ponieważ wszędzie byli konfidenti z NKWD. W naszej organizacji – mówi KALITA – był prowokator, który wydał naszą organizację. Gdyby nas nie aresztowali, to za dwa – trzy dni złapalibyśmy tego prowokatora, ponieważ każdy członek naszej organizacji miał za zadanie śledzić innego.

Z/k KALITA powiedział, że podczas przesłuchania nie opowiedział o wszystkim. Mówił, że on i z/k DALMAN jeździli do m. Lwowa na specjalne kursy, na których przygotowywano organizatorów tajnych organizacji.

Задание организовать контрреволюционную тайную организацию в гор. Коломие, з/к КАЛИТА и ДАЛЬМАН получили от двух офицеров, которые убежали в Румынию.

Один маер (фамилию з/к КАЛИТА мне назвал, но я забыл), который приехал из Румынии в гор. Львов, был арестован со всей своей тайной организацией.

Я еще не рассказал о том, говорит з/к КАЛИТА, что я лично и другие соучастники контрреволюционной тайной организации знали, где находятся спрятанные карабины, револьверы, гранаты, амуниция, фотоаппарат и коротковолненная радиостанция, которую имела наша организация.

При обыске у з/к ДАЛЬМАНА на квартире, в печке, нашли фотокарточки казарм, где расположены части Красной армии, но з/к ДАЛЬМАН им сказал, что эти фотокарточки никакой ценности не представляют, ибо они фотографированы еще перед войной, а в самом деле эти фотокарточки делались членами нашей организации, говорит з/к КАЛИТА, для шпионских целей.

З/к КАЛИТА сказал, что ихняя организация все знала что делалось в тюрьме гор. Коломии, а также само в НКВД, ибо наша организация говорит КАЛИТА, – имела своих членов, работавших с приходом Красной армии в тюрьме и которые в настоящее время работают в магистрате и еще не арестованы.

З/к КАЛИТА сказал, что он сам лично, выработал план нападения на тюрьму вооруженными силами, членов контрреволюционной тайной организации в количестве 50 человек, для того, чтобы освободить находящихся в тюрьме заключенных.

Этот план в исполнение не был приведен, потому говорит з/к КАЛИТА, что наша организация перед этим была арестована.

З/к КАЛИТА сказал, что он знал о взрыве здания в гор. Станиславе и, что организатором этого взрыва, была тайная контрреволюционная организация в гор. Станиславе, а также сказал, что при допросе он не рассказал о связях, какие имела тайная организация в гор. Коломия с тайной организацией гор. Львова.

Имеющаяся в нашем ведении коротковолновая радиостанция – говорит КАЛИТА, помогала нам проводить шпионскую работу и руководить тайной организацией, ибо все собранные нами шпионские материалы мы передавали у Венгрию, а с Венгрии по этой же радиостанции, получали дальнейшие указания.

Наша коротковолненная радиостанция – говорит з/к КАЛИТА – приняла однажды с Венгрии радиограмму, которая предостерегала поляков, которые насмелятся оказывать какую-либо помощь Советской власти, чтобы с приходом Польши они не каялись.

Polecenie zorganizowania tajnej organizacji kontrewolucyjnej w m. Kołomyi KALITA i DALMAN otrzymali od dwóch oficerów, którzy uciekli do Rumunii.

Jeden major (z/k KALITA powiedział mi nazwisko, ale zapomniałem), który przyjechał do m. Lwowa z Rumunii, został aresztowany z całą swą tajną organizacją.

Nie powiedziałem również o tym, mówi z/k KALITA, że ja osobiście oraz inni członkowie tajnej organizacji kontrewolucyjnej wiedzieliśmy gdzie są schowane karabiny, rewolwery, granaty, amunicja, aparaty fotograficzne i radiostacja krótkofalowa, którą posiadała nasza organizacja.

Podczas rewizji w mieszkaniu z/k DALMANA znaleziono w piecu zdjęcia koszar, w których były rozlokowane oddziały Armii Czerwonej. Z/k DALMAN powiedział im, że zdjęcia te nie mają żadnej wartości, ponieważ zostały zrobione jeszcze przed wojną. W rzeczywistości zaś zdjęcia te zrobili członkowie naszej organizacji, mówi z/k KALITA, dla celów szpiegowskich.

Z/k KALITA powiedział, że ich organizacja wiedziała o wszystkim co się działo w więzieniu m. Kołomyi i tak samo w NKWD, ponieważ nasza organizacja – mówi KALITA – miała swych członków, którzy do przyścia Armii Czerwonej pracowali w więzieniu i którzy obecnie pracują w magistracie, a jeszcze nie zostali aresztowani.

Z/k KALITA powiedział, że osobiście opracował plan ataku na więzienie przy pomocy uzbrojonych członków tajnej organizacji kontrewolucyjnej w ilości 50 ludzi, aby w ten sposób uwolnić znajdujących się w więzieniu więźniów.

Plan ten nie został zrealizowany – mówi z/k KALITA – dlatego, że nasza organizacja została wcześniej aresztowana.

Z/k KALITA mówił, że wiedział o wysadzeniu gmachu w m. Stanisławowie i że organizatorem tego wysadzenia była tajna organizacja kontrewolucyjna w m. Stanisławowie. Powiedział również, że w czasie przesłuchania nie mówił o kontaktach, jakie miała tajna organizacja m. Kołomyi z tajną organizacją m. Lwowa.

Posiadana przez nas krótkofalowa radiostacja – mówi KALITA – pomagała nam w pracy szpiegowskiej i w kierowaniu tajną organizacją, ponieważ wszystkie zgromadzone przez nas materiały szpiegowskie przekazywaliśmy na Węgry, a z Węgier przez tę radiostację otrzymywaliśmy dalsze instrukcje.

Nasza krótkofalowa radiostacja – mówi z/k KALITA – pewnego razu przyjęła z Węgier radiogram, w którym przestrzegano Polaków przed okazywaniem jakiegokolwiek pomocy Władzy Sowieckiej, by z przywróceniem Polski nie musieli tego żałować.

Радиостанция также приняла радиограмму с Венгрии о том, что Франция и Чемберлен, обещают в 1940 году, возбудить Польшу еще в большем масштабе, как она была, т.е. от моря до моря.

З/к КАЛИТА говорил, что в гор. Коломие находится очень малое количество Красной армии и что остались только командиры с НКВД, а все остальные поехали на финский фронт, а кто не хотел ехать – говорит заключенный КАЛИТА, тех арестовали и что на сегодняшний день в тюрьме сидят арестованных одиннадцать красноармейцев, которые отказались ехать на финский фронт.

Много красноармейцев убегают в Румынию из-за того, что не хотят ехать на финский фронт.

Финляндия, – говорит з/к КАЛИТА, в настоящее время ведет наступление на СССР и уже заняла по всему фронту 120 километров Советской территории.

Весной этого года вспыхнет большущий вулкан против СССР, – говорит з/к КАЛИТА, и все капиталистические государства, которые на сегодняшний день помогают Финляндии, со всех сторон поведут наступление на СССР.

Польские генералы – СИКОРСКИЙ и ГЕЛЛЕР¹⁴, уже собрали и организовали целую армию с поляков во Франции и скоро поведут ее в наступление против СССР.

Со слов арестованного КАЛИТЫ, мне стало известно, что арестованному ДАЛЬМАНУ известно, где хранится оружие, причем КАЛИТА указал, что ДАЛЬМАН ему рассказал, что оружие закопано во дворе казармы, по ул. Подаревского, гор. Коломия.

Кроме того, КАЛИТА, сидя со мной в камере, выразил мнение создать среди арестованных в тюрьме к-р организацию и спрашивал мнение мое и КОСОВСКОГО, на что мы ему ответили утвердительно, при чем он выработал 12 пунктов программы, часть этих пунктов я помню следующие:

Связаться с троцкистами.

Вести к-р агитацию среди арестованных.

Собирать сведения военного характера и по освобождении передать их в соответствующие места и д.

(АНТОНЕВИЧ)

Radiostacja przyjęła również radiogram z Węgier, w którym mówiło się o tym, że Francja i Chamberlain obiecują w 1940 roku odrodzić Polskę jeszcze większą niż była, tzn. od morza do morza.

Z/k KALITA mówił, że w m. Kołomyi znajduje się bardzo mało Armii Czerwonej, że zostali tylko dowódcy z NKWD, a wszyscy pozostali pojechali na front fiński – ci, którzy nie chcieli jechać – mówi *zakluczonyj* KALITA – zostali aresztowani i dziś siedzi w więzieniu jedenastu czerwonoarmistów, którzy odmówili wyjazdu na front fiński.

Wielu czerwonoarmistów ucieka do Rumunii, ponieważ nie chcą jechać na front fiński.

Finlandia, mówi z/k KALITA, prowadzi obecnie ofensywę przeciwko ZSRS i już zajęła na całym froncie 120 kilometrów sowieckiego terytorium.

Wiosną tego roku, mówi z/k KALITA, wybuchnie ogromny wulkan przeciwko ZSRS i wszystkie państwa kapitalistyczne, które dziś pomagają Finlandii rozpoczną ze wszystkich stron natarcie na ZSRS.

Polscy generałowie – SIKORSKI i HALLER¹⁴ już zebrali i zorganizowali całą armię złożoną z Polaków we Francji i niedługo poprowadzą ją do natarcia na ZSRS.

Ze słów aresztowanego KALITY dowiedziałem się, że aresztowany DALMAN wie, gdzie jest ukryta broń, jednocześnie KALITA zaznaczył, że DALMAN powiedział mu, że broń jest zakopana na podwórzu koszar przy ul. Paderewskiego w m. Kołomyi.

Oprócz tego, KALITA przebywając razem ze mną w celi zastanawiał się nad utworzeniem wśród aresztowanych w więzieniu organizacji k-r i pytał mnie i KOSOWSKIEGO o nasze zdanie, na co odpowiedzieliśmy mu twierdząco, jednocześnie opracował on 12 punktów programu, których część pamiętam, są to:

Nawiązać kontakt z trockistami.

Prowadzić agitację k-r wśród więźniów.

Gromadzić informacje o charakterze wojskowym i po wyzwoleniu przekazać je w odpowiednie miejsca itd.

(ANTONIEWICZ)

Примітки

- а-а Вписано від руки.
- б-б Підкреслено від руки.
- в-в Перекреслено від руки.
- г-г Уривок відзначений від руки вертикальною рисою на полях.
  - а Вписано від руки.
  - б Підкреслено від руки.
  - в виправлено від руки.
  - г Друкарська помилка, повинно бути: 54.
  - а Кругла гербова печатка СРСР з написом довкола: Військовий трибунал [...] Армії.
  - с Помилка, повинно бути: 1940.

¹ Ймовірно син постерункового ПП Владислава Гроновського зі Станіславівського воєводства, згадуваного в „українському списку” під № 781. (*Śladem zbrodni katyńskie*).

² Тхужевський Зенон, нар. 23.3.1917, підхорунжий; в 1939 в 4 пп Легіонів.

³ Ймовірно син Антонія Піскозуба, майора ветеринарної служби з 6 ул. п., вбитого в Харкові в 1940. (*J. Tucholski Mord w Katyniu*, с. 471, натомість немає у „списку сержанта Гайдідея”, там само с. 914–987).

⁴ Мабуть, Католицький союз чоловічої молоді, одна з основних структур Католицької акції, суспільного руху, який діяв в європейських країнах з 1903, і обстоював необхідність відновлення католицького життя в родині і суспільстві. Кардинал Гльонд створив монолітне керівництво організації – Верховний генеральний інститут Католицької акції з місцем перебування в Познані. В 1934 у Львові створено Генеральний інститут Католицької акції греко-католицької церкви. Католицька акція розповсюджувала католицьку пресу, заснувала Католицькі народні університети, організовувала спортивні змагання. Її діяльність припинила війна.

⁵ Правильно: село Березьниця-Нижня Лиського повіту Львівського воєводства.

⁶ Повітове місто Ніско знаходилося у Львівському воєводстві.

⁷ Повинно бути: Єнджезов.

⁸ Повинно бути: Залещики.

⁹ Не з'ясовано, чи йдеться про річницю листопадового повстання, яку відзначають 29 листопада, чи про Свято Незалежності 11 листопада.

¹⁰ Встановлено долю трьох з-поміж п'ятьох засуджених до найвищої міри покарання. Мечислав Каліта вмер у тюрмі перед виконанням вироку. Тадеуш Ляутербах і Мечислав Гроновський були розстріляні 6.9.1940, правдоподібно в коломийській тюрмі.

¹¹ Зенон Тхужевський був амністований, потрапив до АП в СРСР. Як солдат 2 Польського корпусу пройшов бойовий шлях на Італійському фронті в 1944–1945. До Польщі повернувся 8.10.1948. (ААН, ПУР № 682584).

¹² Радомір Бринько був звільнений з коломийської тюрми 13.1.1941. Подальша доля невідома.

¹³ Дані про початок підпілля в Станіславівському воєводстві є нечисленні і фрагментарні. Не викликає сумніву, що дані інформатора з камери, є сумішшю пліток і фактів. Не

Przypisy

- a-a wpisano odręcznie
- b-b podkreślono odręcznie
- c-c skreślono odręcznie
- d-d fragment zaznaczony na marginesie pionową odręczną kreską
  - a wpisano odręcznie
  - b podkreślono odręcznie
  - c poprawiono odręcznie
  - d błąd maszynowy, powinno być: 54
  - e pieczęć okrągła z godłem ZSRS w środku i napisem w otoku: Trybunał Wojenny [...] Armii
  - f błąd, powinno być: 1940

¹ Prawdopodobnie syn post. PP Władysława Gronowskiego z woj. stanisławowskiego, wymienionego na „liście ukraińskiej” pod nr 781. *Śladem zbrodni katyńskiej*.

² Tchórzewski Zenon ur. 23.3.1917, pchor.; w 1939 w 4 pp Leg.

³ Prawdopodobnie syn Antoniego Piskozuba mjr. wet. z 6 p.uł., zamordowanego w Charkowie w 1940. J. Tucholski *Mord w Katyniu*, s. 471, natomiast brak na „liście sierż. Gajdideja”, tamże s. 914–987.

⁴ Zapewne Katolicki Związek Młodzieży Męskiej, jedna z podstawowych struktur Akcji Katolickiej, ruchu społecznego działającego od 1903 w krajach europejskich, postulującego potrzebę odnowy życia katolickiego w rodzinie i społeczeństwie. Kardynał Hlond powołał w Polsce jednolite kierownictwo organizacji – Naczelny Instytut Generalny Akcji Katolickiej z siedzibą w Poznaniu. W 1934 powstał we Lwowie Instytut Generalny Akcji Katolickiej Kościoła Grekokatolickiego. Akcja Katolicka kolportowała prasę katolicką, zakładała Katolickie Uniwersytety Ludowe, organizowała imprezy sportowe. Jej działalność przerwała wojna.

⁵ Właściwie: wieś Bereźnica Niżna w powiecie leskim woj. lwowskie.

⁶ Miasto powiatowe Nisko znajdowało się w woj. lwowskim.

⁷ Powinno być: Jędrzejów.

⁸ Powinno być: Zaleszczyki.

⁹ Nie jest pewne, czy chodzi tu o rocznicę wybuchu powstania listopadowego obchodzoną 29 listopada, czy też o Święto Niepodległości 11 listopada.

¹⁰ Ustalono losy trzech spośród pięciu skazanych na najwyższy wymiar kary. Mieczysław Kalita zmarł w więzieniu przed wykonaniem wyroku. Tadeusz Lauterbach i Mieczysław Gronowski zostali rozstrzelani 6.9.1940, prawdopodobnie w kołomyjskim więzieniu.

¹¹ Zenon Tchórzewski zwolniony na mocy amnestii, trafił do AP w ZSRS. Jako żołnierz 2 Korpusu Polskiego przeszedł szlak bojowy na froncie włoskim w l. 1944–1945. Do Polski powrócił 8.10.1948. AAN, PUR nr 682584.

¹² Radomir Bryńko został zwolniony z kołomyjskiego więzienia 13.1.1941. Dalsze losy nieznane.

¹³ Informacje o początkach konspiracji w stanisławowskim są bardzo nieliczne i fragmentaryczne. Nie ulega wątpliwości, że wiadomości podane przez konfidenta z celi są sumą plotek i prawdziwych faktów. Nie ulega też wątpliwości, że w Kołomyi, tak jak w całym Kraju, od razu po klęsce wrześniowej zaczęły powstawać samorzutnie środowiskowe, rodzinne i towarzyskie grupy konspiracyjne, niezależnie od zawiązywanych tajnych organizacji o profilu wojskowym czy

викликає також сумніву, що в Коломиї, як і в усій Польщі, після вересневої поразки спонтанно поставали локальні, родинні і товариські конспіративні групи, незалежно від заснованих таємних організацій військового або розвідувального профілю. Саме в Коломиї 17.9.1939 маршал Е. Ридз-Сміглий дав майору Е. Галінатові наказ негайно розпочати створення таємної військової організації на зразок колишньої ПОВ. (*Armia Krajowa w dokumentach 1939–1945*, т. 1, с. 2 і 21–24; *Polskie Siły Zbrojne w drugiej wojnie światowej*, т. 3, *Armia Krajowa*, с. 42–43 і 161–168; *G. Mazur Pokucie w latach drugiej wojny światowej*, с. 54–59; *J. Tucholski Spadochroniarze*, с. 32–37; *J. Węgierski Lwów...*, с. 11–44).

¹⁴ Галлер Юзеф, генерал-полковник, політичний діяч. Нар. 13.8.1873 в маєтку Юрчиці (Галичина). Діяч національно-визвольного руху у Львові – в скаутизмі і Польових соколиних дружинах. 1914–1918 командир Східного легіону, потім у Польських легіонах, в яких останнім часом командує II Бригадою, а після її переходу через фронт – II Польським корпусом у Росії. Після канівської поразки пробивається до Києва і Москви, де очолює Польську військову комісію. Потім через Мурманськ у липні 1918 їде до Франції, де організує добровільну Польську Армію, 4.10.1918 формально перебирає на себе командування нею і на чолі цієї армії, від кольору мундирів називаної „блакитною” 21.4.1919 повертається до Варшави. 1919–1920: командувач фронтів: Галицького, Південно-Західного, Південного, Поморського, Північно-Східного і Північного, генеральний інспектор Добровільної армії і член Ради оборони держави. Потім генеральний інспектор артилерії і член Військової ради. З 31.7.1926 у відставці, депутат сейму РП, співзасновник і голова Партії праці. З 4.10.1939 у Франції, призваний до дійсної служби, в розпорядженні Головнокомандуючого. Після війни – в Лондоні, де помер 4.6.1960.

wywiadowczym. Warto tutaj również przypomnieć, że właśnie w Kołomyi 17.9.1939 marszałek E. Rydz-Śmigły wydał mjr. E. Galinatowi rozkaz natychmiastowego przystąpienia do utworzenia tajnej organizacji wojskowej na wzór dawnej POW. *Armia Krajowa w dokumentach 1939–1945*, t. 1, s. 2, 21–24; *Polskie Siły Zbrojne w drugiej wojnie światowej*, t. 3, *Armia Krajowa*, s. 42–43, 161–168; G. Mazur *Pokucie w latach drugiej wojny światowej*, s. 54–59; J. Tucholski *Spadochroniarze*, s. 32–37; J. Węgierski *Lwów...*, s. 11–44.

¹⁴ Haller Józef, gen. broni, mąż stanu. Ur. 13.8.1873 w maj. Jurczyce (Galicja). Działacz niepodległościowy we Lwowie – w skautingu i Polowych Drużynach Sokolich. 1914–1918: dowódca Legionu Wschodniego, potem w Legionach Polskich, w których ostatnio dowodzi II Brygadą, a po jej przejściu przez front – II Korpusem Polskim w Rosji. Po klęsce kaniowskiej przedostaje się do Kijowa i Moskwy, gdzie staje na czele Polskiej Komisji Wojskowej. Następnie przez Murmańsk w lipcu 1918 udaje się do Francji, gdzie organizuje ochotniczą Armię Polską, 4.10.1918 formalnie obejmuje jej dowództwo i na czele tej armii, zwanej od koloru mundurów „błękitną”, 21.4.1919 wraca do Warszawy. 1919–1920: dowódca frontów: Galicyjskiego, Południowo-Zachodniego, Południowego, Pomorskiego, Północno-Wschodniego i Północnego, generalny inspektor Armii Ochotniczej i członek Rady Obrony Państwa. Następnie generalny inspektor artylerii i członek Rady Wojennej. Od 31.7.1926 w stanie spoczynku, poseł na Sejm RP, współtwórca i prezes Stronnictwa Pracy. Od 4.10.1939 we Francji powołany do służby czynnej, w dyspozycji Naczelnego Wodza. Po wojnie osiadł w Londynie, gdzie zmarł 4.6.1960.

№ 2

24.V.1940–27.VI.1941, Львів

**Справа 6 молодих озброєних поляків
звинувачених у підготовці до переходу
угорського кордону**

ДА СБУ (Львів), справа № П-29185

Nr 2

24 V 1940–27 VI 1941 Lwów

**Sprawa 6 młodych Polaków
oskarżonych o przygotowania do przekroczenia
granicy węgierskiej z bronią w ręku**

PA SBU (Lwów), sygn. arch. P-29185

НКВД УССР

АНКЕТА АРЕСТОВАННОГО

1. Фамилия Гадульский¹
2. Имя и отчество Станислав Феликсович
3. Год и место рождения Родился в 1915 году область (край) район село гор.
Киев
4. Постоянное местожительство (адрес) г. Львов, ул. Богуславского 14
5. Профессия и специальность Морях
6. Последнее место службы и должность или род занятий
  - а) учреждение Предприятие
  - б) должность
  - в) звание
  - г) в систему какого Наркомата, или другого руководящего органа входит учреждение (предприятие)
  - д) если не работает – когда уволен „ ” 19 г.
7. Партийная принадлежность
  - а) в прошлом б/п
  - б) в настоящее время билет №
8. Национальность поляк
9. Гражданство (при отсутствии паспорта, указать какой документ удостоверяет гражданство)
  - а) гражд. (подд.) б/польское
  - б) паспорт № кем выдан
10. Образование (подчеркнуть и указать, что закончил) Высшее, среднее, низшее
Закончил 6 классов гимназии в 1933 в г. Гродно.
11. К какой общественной группе себя причисляет (подчеркнуть) *Рабочих*, служащих, колхозников, единоличников, кустарей, свободных профессий, служителей культа, иждивенцев, прочих.
12. Социальное происхождение (кем были отец и мать) урядник банка
13. Имущественное положение и чем занимался до 1929 года
  - а) имущ. пол.
  - б) занятие учащийся
14. То же до 1917 года
  - а) имущ. полож.
  - б) занятие
15. Служба в царской армии и чин не служил
16. Служба в белой армии (какой) и чин Служил в польской армии с 1934 г. по 1935 рядовым солдатом.
17. Категория воинского учета (запаса) Категория „А”
18. Участие в к-р восстаниях и бандах (когда и где) не участвовал
19. Судимости (состоял ли под судом и следствием, где, когда, за что приговор) не состоял
20. Примыкал ли к антисоветским партиям и организациям (меньшевики, с-р, анархисты, троцкисты, правые, националисты и т.д.) где и когда не примыкал

NKWD USRS

ANKIETA ARESZTOWANEGO

1. Nazwisko Gadulski¹
2. Imię i imię ojca Stanisław s. Feliksa
3. Rok i miejsce urodzenia Urodził się w 1915 roku obwód (kraj) rejon wieś mias[to] Kijów
4. Stałe miejsce zamieszkania (adres) m. Lwów, ul. Bogusławskiego 14
5. Zawód i specjalizacja Marynarz
6. Ostatnie miejsce pracy i funkcja lub rodzaj wykonywanej pracy
  - a) urząd przedsiębiorstwo
  - b) funkcja
  - c) stanowisko
  - d) jakiemu *Narkomatowi* lub innemu kierowniczemu organowi podlega urząd (przedsiębiorstwo)
  - e) jeżeli nie pracuje – kiedy został zwolniony „ ” 19 r.
7. Przynależność partyjna
  - a) w przeszłości b/p
  - b) obecnie legitymacja Nr
8. Narodowość Polak
9. Obywatelstwo (w wypadku braku paszportu podać rodzaj dokumentu, który poświadcza obywatelstwo)
  - a) obyw[atel] (podd[any]) b[yle] polskie
  - b) paszport Nr przez kogo wydany
10. Wykształcenie (podkreślić i podać co ukończył) Wyższe, średnie, podstawowe Ukończył 6 klas gimnazjum w 1933 w m. Grodnie.
11. Do jakiej grupy społecznej zalicza siebie (podkreślić) *Robotników*^a, urzędników, kolchoźników, pracujących indywidualnie, rzemieślników, wolnych zawodów, duchownych, pozostających na utrzymaniu, inne.
12. Pochodzenie społeczne (kim byli ojciec i matka) podoficer policji w banku
13. Status majątkowy i czym zajmował się do 1929 roku
  - a) status majątkowy
  - b) rodzaj zajęcia uczeń
14. To samo do 1917 roku
  - a) status majątkowy
  - b) zajęcie
15. Służba w armii carskiej i stopień nie służył
16. Służba w białej armii (jakiej) i stopień Służył w armii polskiej od 1934 r. do 1935 r. żołnierz szeregowy.
17. Kategoria ewidencji wojskowej (rezerwy) Kategoria „A”
18. Udział w powstaniach k-r i bandach (kiedy i gdzie) nie brał udziału
19. Karalność (czy był sądzony lub w śledztwie, gdzie, kiedy, za co, wyrok) nie był
20. Czy przyłączył się do antysowieckich partii i organizacji (mienszewicy, s[ocjaliści]-r[ewolucjoniści], anarchiści, trockiści, prawicowcy, nacjonalści itd.) gdzie i kiedy nie przynależał

21. Состав семьи (о каждом указывать фамилию, имя, отчество, возраст, место работы и должность, адрес)

отец Феликс, 46 лет, проживает в г. Варшаве

мать Анна Королевна, 44 г., проживает в г. Варшаве

муж —

жена —

дети —

Братья^в (сестры) Ирина Родевич, 20 лет, Кристина, 17 лет, Янина, 10 лет — все проживают в Варшаве

Личная подпись арестованного (—) Гадульский

1. Особые внешние приметы арестованного
2. Кем и когда арестован или откуда прибыл (номер ордера)
25 мая 1940 г. УНКВД Л/О
3. Направлен в Львовскую тюрьму № 2
4. Другие замечания

Должность, звание и фамилия сотрудника, опросившего арестованного и заполнившего анкету Следователь с/ч УНКВД ЛО Сержант госбезопасности

Подпись (—)

„ ” 19 г.

1. Социальная принадлежность
2. Отрасль хозяйства, госаппарата, культуры
3. Управление отдел
4. Политическая окраска
5. Характер преступления

Фамилия и подпись сотрудника
1-го Спецотдела

„ ” 19 г.

21. Skład rodziny (przy każdym podać nazwisko, imię, imię ojca, wiek, miejsce pracy i funkcję, adres)

ojciec Feliks, lat 46, mieszka w m. Warszawie

matka Anna córka Karola, lat 44, mieszka w Warszawie

mąż -

żona -

dzieci -

bracia^c (siostry) Irena Rodiewicz, lat 20, Krystyna, lat 17, Janina, lat 10 - wszystkie mieszkają w Warszawie

Własnoręczny podpis aresztowanego

(—) Gadulski

1. Zewnętrzne znaki szczególne aresztowanego

2. Przez kogo i kiedy został aresztowany lub skąd przybył (numer nakazu)

25 maja 1940 r. UNKWD L/O

3. Został wysłany do lwowskiego Włężenia Nr 2

4. Inne uwagi

Funkcja, stanowisko i nazwisko pracownika, który przesłuchał aresztowanego i wypełnił ankietę Śledczy j[ednostki] ś[ledczej] UNKWD LO Sierżant Bezpieczeństwa Państw[owego]

Podpis (—)

„ ” 19 r.

1. Pochodzenie społeczne

2. Gałąź gospodarki, aparatu państwowego, kultury

3. Zarząd Oddział

4. Polityczne zabarwienie

5. Rodzaj przestępstwa

Nazwisko i podpis pracownika

1 Oddziału Spec[jalnego]

„ ” 19 r.

„УТВЕРЖДАЮ”
НАЧАЛЬНИК 3 ОТДЕЛА УГБ УНКВД ЛО
КАПИТАН ГОСБЕЗОПАСНОСТИ
(—) (КОНОВАЛЕНКО)²

„27” мая 1940 года.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

1940 года мая 25 дня. Я, Ст. Опер. Уполн. 2 Отд-ния 3 Отдела УГБ УНКВД ЛО Мл. Лейтенант Госбезопасности ЯКОВЛЕВ рассмотрев материалы следственного дела по обвинению ГАДУЛЬСКОГО Станислава Феликсовича

НАШЕЛ:

Что из'ятые в квартире ГАДУЛЬСКОГО оружие и вещи:

Парабеллум № 9962	1 шт.
Браунинг кал. 7,65	1 ”
Браунинг кал. 6,35	1 ”
Бинокль полевой	1 ”
Компас	1 ”
Чемоданчик	1 ”
Штангель-циркуль	1 ”

подлежит сдаче на хранение в АХО УНКВД, а поэтому

ПОСТАНОВИЛ:

Перечисленное выше оружие и вещи сдать на хранение в АХО УНКВД по Львовской области.

СТ. ОПЕР. УПОЛН. 2 ОТД-НИЯ
3 ОТДЕЛА УГБ УНКВД ЛО
МЛ. ЛЕЙТЕНАНТ
ГОСБЕЗОПАСНОСТИ (—) (ЯКОВЛЕВ)

„СОГЛАСЕН”

ЗАМ. НАЧ.
2 ОТД-НИЯ 3 ОТД. УГБ УНКВД
СЕРЖАНТ
ГОСБЕЗОПАСНОСТИ (—) (РОЗА)

„ZATWIERDZAM”
NACZELNIK 3 ODDZIAŁU UGB UNKWD LO
KAPITAN BEZPIECZEŃSTWA PAŃST[WOWEGO]
(—) (KONOWALENKO)²

„27” maja 1940 roku.

POSTANOWIENIE

Dnia 25 maja 1940 roku. Ja, St[arszy] Oficer Operacyjny 2 Wydziału 3 Oddziału UGB UNKWD LO Mł[odszy] Lejtenant Bezpieczeństwa Państ[wowego] JAKOWLEW po zapoznaniu się z materiałami sprawy śledczej z oskarżenia GADULSKIEGO Stanisława syna Feliksa

STWIERDZIŁEM:

że skonfiskowane w mieszkaniu GADULSKIEGO broń i przedmioty:

Parabellum Nr 9962	1 szt.
Brauning kal. 7,65	1 ”
Brauning kal. 6,35	1 ”
Lornetka polowa	1 ”
Kompas	1 ”
Walizeczka	1 ”
Cyrkiel drążkowy	1 ”

podlegają przekazaniu do ACHO UNKWD na przechowanie i dlatego

POSTANOWIŁEM:

Wymienione powyżej broń i przedmioty przekazać na przechowanie do ACHO UNKWD obwodu lwowskiego.

ST[ARSZY] OFICER OPERACYJNY
2 WYDZIAŁU 3 ODDZIAŁU UGB UNKWD LO
MŁ[ODSZY] LEJTENANT BEZPIECZEŃSTWA
PAŃST[WOWEGO] (—) (JAKOWLEW)

„WYRAŻAM ZGODĘ”

ZAS[TEPCA] NACZE[LNIKA]
2 WYDZIAŁU 3 ODD[ZIAŁU] UGB UNKWD
SIERŻANT BEZPIECZEŃSTWA
PAŃST[WOWEGO] (—) (ROZA)

„УТВЕРЖДАЮ”
НАЧАЛЬНИК 3 ОТДЕЛА УГБ УНКВД ЛО
КАПИТАН ГОСБЕЗОПАСНОСТИ
(—) (КОНОВАЛЕНКО)

„27” мая 1940 года.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

1940 года мая 25 дня. Я, Ст. Опер. Уполн. 2 Отд-ния 3 Отдела УГБ УНКВД ЛО Мл. Лейтенант Госбезопасности ЯКОВЛЕВ рассмотрев материалы следдела по обвинению ГАДУЛЬСКОГО Станислава Феликсовича

НАШЕЛ:

Что изъятые при обыске на квартире ГАДУЛЬСКОГО бумажные денежные знаки б. польской республики в сумме одной тысячи четырехсот сорока трех злотых (1443 зл.) подлежат сдаче на хранение в ФО УНКВД

ПОСТАНОВИЛ :

Сдать указанные выше денежные знаки в сумме 1443 злотых на хранение в ФО УНКВД по Львовской области.

СТ. ОПЕР. УПОЛН. 2 ОТД-НИЯ 3 ОТДЕЛА УГБ УНКВД ЛО
МЛ. ЛЕЙТЕНАНТ ГОСБЕЗОПАСНОСТИ (—) (ЯКОВЛЕВ)

„СОГЛАСЕН”

ЗАМ. НАЧ. 2 ОТД-НИЯ 3 ОТДЕЛА УГБ УНКВД
СЕРЖАНТ ГОСБЕЗОПАСНОСТИ (—) (РОЗА)

Протокол допроса

обв. Полянского Станислава Станиславовича
от 16/IX-1940 г. Допрос начат в 11¹⁰.

Вопрос: Как Ваша настоящая фамилия, имя и отчество?

Ответ: Моя фамилия Полянский Станислав Станиславович³.

Вопрос: Вы лжете. Следствию известно, что Ваша настоящая фамилия не Полянский. Следствие требует от Вас назвать правильную фамилию и имя отчество?

Ответ: Я расскажу следствию всю правду. Моя фамилия действительно не Полянский, а Жарский Лешек Станиславович.

Вопрос: С какой целью Вы изменили фамилию?

Ответ: В предыдущих моих показаниях я говорил следствию неправду. Теперь я решил рассказать всю правду. Мой отец Жарский Станислав служил судьей во Львовском суде и был арестован орга-

„ZATWIERDZAM”
NACZELNIK 3 ODDZIAŁU UGB UNKWD LO
KAPITAN BEZPIECZEŃSTWA PAŃST[WOWEGO]
(—) (KONOWALENKO)

„27” maja 1940 roku.

POSTANOWIENIE

Dnia 25 maja 1940 roku. Ja, St[arszy] Oficer Operacyjny 2 Wydziału 3 Oddziału UGB UNKWD LO Mł[odszy] Lejtenant Bezpieczeństwa Państ[wowego] JAKOWLEW po zapoznaniu się z materiałami sprawy śledczej z oskarżenia GADULSKIEGO Stanisława syna Feliksa

STWIERDZIŁEM:

że skonfiskowane w czasie rewizji w mieszkaniu GADULSKIEGO banknoty b[ylej] republiki polskiej w sumie: jeden tysiąc czterysta czterdzieści trzy złote (1.443 zł.) podlegają przekazaniu do FO UNKWD

POSTANOWIŁEM:

Przekazać wymienione powyżej banknoty w sumie 1443 złotych na przechowanie do FO UNKWD obwodu lwowskiego.

ST[ARSZY] OFICER OPERACYJNY
2 WYDZIAŁU 3 ODDZIAŁU UGB UNKWD LO
MŁ[ODSZY] LEJTENANT BEZPIECZEŃSTWA
PAŃST[WOWEGO] (—) (JAKOWLEW)

„WYRAŻAM ZGODĘ”

ZAS[TEPCA] NACZE[LNIKA]
2 WYDZIAŁU 3 ODD[ZIAŁU] UGB UNKWD
SIERŻANT BEZPIECZEŃSTWA
PAŃST[WOWEGO] (—) (ROZA)

Protokół z przesłuchania

osk[arzonego] Polańskiego Stanisława syna Stanisława.
z 16/IX-1940 r. Przesłuchanie rozpoczęło się o 11¹⁰.

Pytanie: Jakie jest wasze prawdziwe nazwisko, imię i imię ojca?

Odpowiedź: Moje nazwisko Polański Stanisław syn Stanisława³.

Pytanie: Kłamiecie. Śledztwu wiadomo, że wasze prawdziwe nazwisko to nie Polański. Śledztwo żąda, abyście podali swoje prawdziwe nazwisko, imię i imię ojca?

Odpowiedź: Opowiem śledztwu całą prawdę. Moje nazwisko rzeczywiście nie Polański, a Żarski Leszek syn Stanisława.

Pytanie: W jakim celu zmieniliście nazwisko?

Odpowiedź: W poprzednich moich zeznaniach mówiłem w śledztwie nieprawdę. Teraz postanowiłem powiedzieć całą prawdę. Mój ojciec

нами НКВД, после чего моя мать была выселена из г. Львова. В то время когда мою мать выселяли, я находился у моего товарища Гадульского Станислава на квартире по ул. Богуславского № 14. Когда я возвратился домой, я узнал, что моя мать и сестра Анна вывезены, тогда я решил изменить свою фамилию на „Полянский”.

(—) Полянский-Жарский

Так как у меня был только студенческий билет, то я вытер фамилию Жарский и имя Лешек и написал Полянский Станислав.

Вопрос: Ваши товарищи знали о том, что Вы проживаете под чужой фамилией?

Ответ: Да, мои товарищи знали о том, что я проживаю под чужой фамилией.

Вопрос: Значит Вы изменили фамилию потому, что боялись, что Вы также будете вывезены из г. Львова?

Ответ: Да, я боялся, что я буду арестован и поэтому изменил свою фамилию.

Вопрос: С какой целью Вы хотели уйти за кордон?

Ответ: За кордон я и мои товарищи Гадульский⁴, Яворский⁴, Карпинский⁵, Гловацкий⁶ и т.д. (остальных не помню) хотели перейти с целью поступить в польские легионы, созданные во Франции Сикорским.

Вопрос: Каким образом Вы хотели совершить переход госграницы СССР?

Ответ: Госграницу СССР в сторону Венгрии мы хотели перейти вооруженной группой в количестве 8–10 человек.

Вопрос: Где Вы достали оружие?

Ответ: В основном оружие доставал Гадульский, где именно он достал, я не знаю.^а

(—) Полянский-Жарский

Вопрос: Кто являлся руководителем вашей вооруженной группы?

Ответ: Руководителем нашей группы являлся Гадульский, который доставал все необходимое для перехода за кордон.

Вопрос: Следствие располагает данными о том, что Вы состояли членом контрреволюционной организации. Следствие требует от Вас дачу правдивых показаний?

Ответ: Я никогда ни к какой организации не принадлежал и ничего по данному вопросу сказать не могу.

Вопрос: Вы лжете. Следствие располагает данными о том, что Вы подготавливали вооруженный переход за кордон по заданию контрреволюционной организации. Вы намерены говорить правду?

Ответ: Я говорю только правду. Границу мы хотели перейти для того, чтобы поступить в польские легионы.^а Никаких заданий ни от кого мы не получали.

Żarski Stanisław był sędzią w sądzie lwowskim i został aresztowany przez organy NKWD, po czym moja matka została wysiedlona z m. Lwowa. W tym czasie, gdy wysiedlano moją matkę, byłem w mieszkaniu mego kolegi Gadulskiego Stanisława, na ul. Bogusławskiego Nr 14. Gdy wróciłem do domu dowiedziałem się, że moja matka i siostra Anna zostały wywiezione i postanowiłem wtedy zmienić nazwisko na „Polański”.

(—) Polański-Żarski

Ponieważ miałem tylko legitymację studencką, więc stałem nazwisko Żarski i imię Leszek, a napisałem Polański Stanisław.

Pytanie: Czy wasi koledzy wiedzieli o tym, że posługujecie się cudzym nazwiskiem?

Odpowiedź: Tak, moi koledzy wiedzieli o tym, że posługuję się cudzym nazwiskiem.

Pytanie: A więc, zmieniliście nazwisko dlatego, że baliście się, że zostaniecie również wysiedleni z m. Lwowa?

Odpowiedź: Tak, bałem się, że zostanę aresztowany i dlatego zmieniłem swoje nazwisko.

Pytanie: W jakim celu chcieliście uciekać za granicę?

Odpowiedź: Ja i moi koledzy Gadulski, Jaworski⁴, Karpiński⁵, Głowacki⁶ itd. (pozostałych nie pamiętam) chcieliśmy przekroczyć granicę, aby wstąpić do polskich legionów utworzonych we Francji przez Sikorskiego.

Pytanie: W jaki sposób chcieliście przekroczyć granicę państwową ZSRS?

Odpowiedź: Granicę państwową ZSRS na stronę węgierską chcieliśmy przekroczyć jako uzbrojona grupa licząca 8–10 ludzi.

Pytanie: Skąd mieliście broń?

Odpowiedź: ^aBroń głównie dostarczał Gadulski, gdzie ją zdobywał nie wiem.^a

(—) Polański-Żarski

Pytanie: Kto był dowódcą waszej uzbrojonej grupy?

Odpowiedź: Dowódcą naszej grupy był Gadulski, który zdobywał wszystko co było niezbędne do przejścia przez granicę.

Pytanie: Śledztwo rozporządza danymi o tym, że byliście członkiem organizacji kontrewolucyjnej. Śledztwo żąda od was prawdziwych zeznań?

Odpowiedź: Nigdy nie należałem do żadnej organizacji i nic w tej sprawie nie mogę powiedzieć.

Pytanie: Łżecie. Śledztwo rozporządza danymi o tym, że przygotowywaliście zbrojne przekroczenie granicy na polecenie organizacji kontrewolucyjnej. Czy macie zamiar mówić prawdę?

Вопрос: Вы продолжаете лгать. Следствие требует прекратить запирательство и начать дачу правдивых показаний по существу заданного вопроса?

(—) Полянский-Жарский

Ответ: Я еще раз подтверждаю ранее данные мной показания о том, что границу мы хотели перейти с целью поступления в польские легионы. Ни с какой контрреволюционной организацией мы не были связаны и ни от кого заданий не получали.

Вопрос: Следствие располагает данными о том, что на собраниях Вашей контрреволюционной группы Вы занимались антисоветскими разговорами. Следствие требует от Вас дачу правдивых показаний?

Ответ: Никакими антисоветскими разговорами мы не занимались, ибо мы не были враждебно настроены против Советской власти.

Вопрос: Почему же вы хотели уйти за кордон?

Ответ: За границу мы хотели уйти с целью поступления в польские легионы и бороться против немцев. Других целей мы не преследовали.^а

Вопрос: Вы переходили границу когда-либо?

Ответ: Нет, границу я никогда не переходил. На предыдущем допросе я сказал

(—) Полянский-Жарский

неправду о том, что я пришел со стороны Германии, а также, что мои родители проживают в Германии. Теперь я рассказал следствию всю правду. Мои родители все время проживали в г. Львове, но так как отец был арестован, а мать выселена, то я не хотел, чтобы об этом узнали, ибо я боялся ареста, и поэтому я сказал что мои родители проживают в г. Кракове, и что я сам пришел оттуда.

Вопрос: Ваша группа хотела совершить переход за кордон самостоятельно или была связана с другой группой?

Ответ: Наша группа хотела совершить переход за кордон самостоятельно. Правда, я слышал, что Зайдлер говорил Гадульскому о том, что существует группа из нескольких офицеров, которая желает так же перейти границу вместе с нами, но фамилии этих офицеров он не назвал.

Вопрос: С кем еще была связана Ваша группа?

Ответ: Больше ни с кем не была связана наша группа. Мы хотели совершить переход за кордон самостоятельно.

(—) Полянский-Жарский

Вопрос: У кого хранилось Ваше оружие?

Ответ: Наше оружие хранилось в комнате Гадульского, но на ночь оно выносилось на чердак. Хочу также отметить, что 2-3 мая наше оружие было украдено, после чего мы отложили уход за кордон,

Odpowiedź: Mówię tylko prawdę. Granicę chcieliśmy przekroczyć po to, ^a-aby wstąpić do polskich legionów^a. Żadnych poleceń od nikogo nie otrzymywaliśmy.

Pytanie: Nadal łżecie. Śledztwo żąda, abyście zaprzestali wypierania się i zaczęli składać prawdziwe zeznania na zadane pytanie?

(—) Polański-Żarski

Odpowiedź: Jeszcze raz potwierdzam złożone przeze mnie wcześniej zeznania o tym, że granicę chcieliśmy przekroczyć, aby wstąpić do polskich legionów. Nie byliśmy związani z żadną kontrewolucyjną organizacją i od nikogo nie otrzymywaliśmy poleceń.

Pytanie: Śledztwo rozporządza danymi o tym, że na zebraniach waszej grupy kontrewolucyjnej prowadziliście antysowieckie rozmowy. Śledztwo żąda od was złożenia prawdziwych zeznań?

Odpowiedź: Żadnych antysowieckich rozmów nie prowadziliśmy, ponieważ nie mieliśmy wrogiego stosunku do władzy sowieckiej.

Pytanie: Dlaczego więc chcieliście pójść za granicę?

Odpowiedź: Za granicę chcieliśmy pójść, aby ^a-wstąpić do polskich legionów i walczyć z Niemcami. Innego celu nie mieliśmy.^a

Pytanie: Czy kiedykolwiek przekraczaliście granicę?

Odpowiedź: Nie, nigdy nie przekraczałem granicy. Na poprzednim przesłuchaniu powiedziałem

(—) Polański-Żarski

nieprawdę o tym, że przyszedłem ze strony niemieckiej i że moi rodzice mieszkają w Niemczech. Teraz powiedziałem w śledztwie całą prawdę. Moi rodzice przez cały czas mieszkali w m. Lwowie, ale ponieważ ojciec został aresztowany, a matka wysiedlona, nie chciałem żeby o tym wiadano, gdyż bałem się aresztowania i dlatego powiedziałem, że moi rodzice mieszkają w m. Krakowie i że stamtąd przybyłem.

Pytanie: Czy wasza grupa chciała przekroczyć granicę samodzielnie, czy była związana z inną grupą?

Odpowiedź: Nasza grupa chciała przekroczyć granicę samodzielnie. Wprawdzie słyszałem jak Zajdler mówił Gadulskiemu o tym, że istnieje grupa składająca się z kilku oficerów, która chce również razem z nami przekroczyć granicę, ale nazwisk tych oficerów nie wymienił.

Pytanie: Z kim jeszcze była związana wasza grupa?

Odpowiedź: Nasza grupa nie była związana z nikim więcej. Chcieliśmy przekroczyć granicę samodzielnie.

(—) Polański-Żarski

Pytanie: U kogo była przechowywana wasza broń?

Odpowiedź: Nasza broń była przechowywana w pokoju Gadulskiego, ale na noc wynoszono ją na strych. Chcę również zaznaczyć, że 2–3 ma-

который был назначен на первые числа мая месяца 1940 г. Точно на когда не помню.

Вопрос: После того, как украли оружие, где Вы пытались достать другое?

Ответ: После того, как наше оружие было украдено, мы не старались достать другое оружие, а решили пока остаться в Советском Союзе.

Записано с моих слов верно и мне прочитано.

(—) Полянский-Жарский

Допрос окончен:

Допросил следователь с/ч УНКВД Л/О

сержант Госбезопасности

(—) (Дорфман)

„УТВЕРЖДАЮ”
НАЧ. СЛЕДЧАСТИ УНКВД ЛЬВОВСК. ОБЛ.
СТ. ЛЕЙТЕНАНТ ГОСБЕЗОПАСНОСТИ
(—) (КОЗЛОВ)

„23” IX 1940 г.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

Гор. Львов. 1940 г. „23” с-ноября-е. Я, Следователь следчасти УНКВД по Львовской обл. Сержант Госбезопасности – ДОРФМАН, рассмотрев следдело за № 31291 по обвин. ГАДУЛЬСКОГО С.Ф., ПОЛЯНСКОГО С.С., ЯВОРСКОГО Т.Б., ЗАЙДЛЕРА В.В., КАРПИНСКОГО Б.К. и ГЛОВАЦКОГО Г.Ф. в пр.пр. ст. 56- 17 УК УССР, –

НАШЕЛ:

Что в процессе следствия установлено, что обвиняемые ПОЛЯНСКИЙ С.С. и ЯВОРСКИЙ Т.Б. проживали под вымышленными фамилиями и что настоящая фамилия ПОЛЯНСКОГО С.С. – ЖАРСКИЙ Леслав Станиславович (л.д. ...), а ЯВОРСКОГО Т.Б. – СТРЕЛЕЦКИЙ Тадеуш Брониславович (л.д. ...).

На основании изложенного,

ПОСТАНОВИЛ:

Считать настоящей фамилией ПОЛЯНСКОГО – ЖАРСКИЙ Леслав Станиславович, а ЯВОРСКОГО – СТРЕЛЕЦКИЙ Тадеуш Брониславович

ja broń nasza została skradziona i w związku z tym przełożyli-
śmy termin przekroczenia granicy, który był wyznaczony na pier-
wsze dni maja 1940 r. Dokładnie na kiedy, nie pamiętam.

Pytanie: Po tym jak skradziono broń, gdzie próbowaliście zdobyć inną?

Odpowiedź: Po tym, jak nasza broń została skradziona, nie próbowaliśmy
zdobywać innej broni, postanowiliśmy na razie pozostać
w Związku Sowieckim.

Spisano na podstawie moich słów prawidłowo i zostało mi odczytane.

(—) Polański-Żarski

Przesłuchanie skończone:

Przesłuchał śledczy J[ednostki] Ś[ledczej] UNKWD LO
sierżant Bezpieczeństwa Państ[wowego]

(—) (Dorfman)

„ZATWIERDZAM”

NACZ[ELNIK] JEDNOSTKI ŚLED[CZEJ]
UNKWD OBW[ODU] LWOWSK[IEGO]
ST[ARSZY] LEJTENANT
BEZPIECZEŃSTWA PAŃST[WOWEGO]

(—) (KOZŁÓW)

„23” IX 1940 r.

POSTANOWIENIE

Mias[to] Lwów, „23” 8-listopada 1940 r. Ja, Śledczy jednostki śled[czej]
UNKWD obw[odu] lwowskiego Sierżant Bezpieczeństwa Państ[wowego]
DORFMAN po zapoznaniu się ze sprawą śledczą Nr 31291 z osk[arżenia]
GADULSKIEGO S.F., POLAŃSKIEGO S.S., JAWORSKIEGO T.B., ZAJD-
LERA W.W., KARPIŃSKIEGO B.K. i GŁOWACKIEGO H.F. o prz[estęp-
stwa] z art. 56-17 KK USRS –

STWIERDZIŁEM:

Że w trakcie śledztwa ustalono, iż oskarżeni POLAŃSKI S.S. i JAWOR-
SKI T.B. mieszkali pod fałszywymi nazwiskami i że prawdziwe nazwisko
POLAŃSKIEGO S.S. – ŻARSKI Lesław syn Stanisława (k.s. ...), a JA-
WORSKIEGO T.B. – STRZELECKI Tadeusz syn Bronisława (k.s. ...).

Na podstawie powyższego

POSTANOWIŁEM:

Za prawdziwe nazwisko POLAŃSKIEGO przyjąć ŻARSKI Lesław syn
Stanisława, a JAWORSKIEGO – STRZELECKI Tadeusz syn Bronisława

и впредь именовать ЖАРСКОГО Л.С. — „он-же ПОЛЯНСКИЙ С.С.“,
а СТРЕЛЕЦКОГО Т.Б. — „он-же ЯВОРСКИЙ Т.Б.“.

СЛЕДОВАТЕЛЬ СЛЕДЧАСТИ УНКВД ЛО
СЕРЖАНТ ГОСБЕЗОПАСНОСТИ (—) (ДОРФМАН)

„Присоединяюсь“
СТ. СЛЕДОВАТЕЛЬ СЛЕДЧАСТИ УНКВД ЛО
СТАРШИЙ ЛЕЙТЕНАНТ ГОСБЕЗОПАСНОСТИ (—) (ГУДКОВ)

„УТВЕРЖДАЮ“
НАЧ. СЛЕДЧАСТИ УНКВД ЛЬВОВСК. ОБЛ.
СТ. ЛЕЙТЕНАНТ ГОСБЕЗОПАСНОСТИ
(—) (КОЗЛОВ)

„23” IX 1940 г.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ
(о выделении дела в отд. производство)

Гор. Львов. „23” с-ноября-с 1940 г. Я, Следователь следчасти УНКВД по Львовской области Сержант Госбезопасности — ДОРФМАН, рассмотрев следдело № 31291 по обвинению ГАДУЛЬСКОГО С.Ф., ЖАРСКОГО Л.С., он-же ПОЛЯНСКИЙ С.С., СТРЕЛЕЦКИЙ Ц.Б., он-же ЯВОРСКИЙ Ц.Б., ЗАЙДЛЕРА В.В.⁷, КАРПИНСКОГО Б.К., ГЛОВАЦКОГО Г.Ф., СОКУЛЬСКОЙ Янины, РУДНИЦКОГО Эдварда, КРАШЕВСКОГО Станислава, и др.

НАШЕЛ:

Что СОКУЛЬСКАЯ Янина, РУДНИЦКИЙ Эдвард, КРАШЕВСКИЙ Станислав и др. проходят по делу как участники контрреволюционной повстанческой организации.

На основании этого,

ПОСТАНОВИЛ:

Дело по обвинению СОКУЛЬСКОЙ Янины, РУДНИЦКОГО Эдварда, КРАШЕВСКОГО Станислава и др. выделить в отдельное следственное производство и зарегистрировать следдело в 1-м Спецотделе УНКВД.

СЛЕДОВАТЕЛЬ СЛЕДЧАСТИ УНКВД ЛО
СЕРЖАНТ ГОСБЕЗОПАСНОСТИ (—) (ДОРФМАН)

„Присоединяюсь“
СТ. СЛЕДОВАТЕЛЬ СЛЕДЧАСТИ УНКВД ЛО
МЛАДШИЙ ЛЕЙТЕНАНТ ГОСБЕЗОПАСНОСТИ (—) (ГУДКОВ)

i na przyszłość nazywać ŻARSKIEGO L.S. – „*on-że* POLAŃSKI S.S.”,
a STRZELECKIEGO T.B. – „*on-że* JAWORSKI T.B.”.

ŚLEDCZY JEDNOSTKI ŚLED[CZEJ] UNKWD LO
SIERŻANT BEZPIECZEŃSTWA PAŃST[WOWEGO] (—) (DORFMAN)

„Przyłączam się”
ST[ARSZY] ŚLEDCZY JEDNOSTKI ŚLED[CZEJ] UNKWD LO
STARSZY LEJTENANT BEZPIECZEŃSTWA PAŃST[WOWEGO]
(—) (GUDKOW)

„ZATWIERDZAM”
NACZ[ELNIK] JEDNOSTKI ŚLED[CZEJ]
UNKWD OBW[ODU] LWOWSK[IEGO]
ST[ARSZY] LEJTENANT
BEZPIECZEŃSTWA PAŃST[WOWEGO]
(—) (KOZŁOW)

„23” IX 1940 r.

POSTANOWIENIE
(o wydzieleniu akt do odrębnego dochodzenia)

Mias[to] Lwów, „23” 8-listopada-8 1940 r. Ja, Śledczy jednostki śled[czej] UNKWD obwodu lwowskiego Sierżant Bezpieczeństwa Państ[wowego] DORFMAN po zapoznaniu się ze sprawą śledczą Nr 31291 z oskarżenia GADULSKIEGO S.F., ŻARSKIEGO L.S. *on-że* POLAŃSKI S.S., STRZELECKIEGO T.B. *on-że* JAWORSKI T.B., ZAJDLERA W.W.⁷, KARPIŃSKIEGO B.K., GŁOWACKIEGO H.F, SOKULSKIEJ Janiny, RUDNICKIEGO Edwarda, KRASZEWSKIEGO Stanisława i in[nych]

STWIERDZIŁEM:

Że SOKULSKA Janina, RUDNICKI Edward, KRASZEWSKI Stanisław i in[ni] występują w sprawie jako członkowie kontrrewolucyjnej organizacji powstańczej.

Na podstawie powyższego

POSTANOWIŁEM:

Akta dotyczące oskarżenia SOKULSKIEJ Janiny, RUDNICKIEGO Edwarda, KRASZEWSKIEGO Stanisława i in[nych] wyodrębnić w oddzielną sprawę śledczą i zarejestrować w I Oddziale Specjalnym UNKWD.

ŚLEDCZY JEDNOSTKI ŚLED[CZEJ] UNKWD LO
SIERŻANT BEZPIECZEŃSTWA PAŃST[WOWEGO] (—) (DORFMAN)

„Przyłączam się”
ST[ARSZY] ŚLEDCZY JEDNOSTKI ŚLED[CZEJ] UNKWD LO
MŁODSZY[?] LEJTENANT BEZPIECZEŃSTWA PAŃST[WOWEGO]
(—) (GUDKOW)

„УТВЕРЖДАЮ”
ЗАМ. НАЧ. УНКВД ПО Л/О
КАПИТАН ГОСБЕЗОПАСНОСТИ
(—) (МИХАЙЛОВ)

По след. делу № 31291

„2” XII 1940 г.

ОБВИНИТЕЛЬНОЕ ЗАКЛЮЧЕНИЕ

по обвинению:

1. ГАДУЛЬСКОГО Станислава Феликсовича,
  2. ПОЛЯНСКОГО Станислава Станиславовича,
он-же ЖАРСКИЙ Леслав Станиславович,
  3. ЯВОРСКОГО Тадеуша Брониславовича,
он-же СТРЕЛЕЦКИЙ Тадеуш ^дБрониславович^д,
  4. ЗАЙДЛЕРА Владислава Владиславовича,
  5. КАРПИНСКОГО Богдана Казимировича,
  6. ГЛОВАЦКОГО Генриха Францовича
- в пр.пр. пред. ст. 56-17 УК УССР

В УНКВД по Львовской области поступили материалы о том, что группа лиц в составе: ГАДУЛЬСКОГО С.Ф., ПОЛЯНСКОГО С.С., ЯВОРСКОГО Т.Б., он-же СТРЕЛЕЦКИЙ, ЗАЙДЛЕРА В.В., КАРПИНСКОГО Б.К. и ГЛОВАЦКОГО Г.Ф. — являются участниками контрреволюционной вооруженной группы, подготовлявшей вооруженный переход гос. границы из СССР на сторону сопредельного иностранного государства.

На основании этих данных 23-го мая 1940 года были арестованы: ГАДУЛЬСКИЙ С.Ф., ПОЛЯНСКИЙ С.С., ЯВОРСКИЙ Т.Б., ЗАЙДЛЕР В.В., КАРПИНСКИЙ Б.К. и ГЛОВАЦКИЙ Г.Ф.

Произведенным по делу следствием установлено, что ГАДУЛЬСКИЙ Станислав Феликсович будучи недоволен установившейся Советской властью на территории б. Западной Украины, стал на путь собирания антисоветски настроенных элементов, с целью организации их и перехода вооруженным путем гос. границы из СССР на сторону иностранного государства, для поступления в польские легионы, существующие в иностранных государствах.

Для осуществления своих преступных намерений, ГАДУЛЬСКИМ был разработан план вооруженного перехода гос. границы и завербованы в вооруженную группу следующие лица:

1. КАРПИНСКИЙ Богдан
2. СТРЕЛЕЦКИЙ Тадеуш, он-же ЯВОРСКИЙ
3. ЗАЙДЛЕР Владислав
4. БОЦУРА Лех (проходит по другому делу)^в
5. ДАНИЛЕВИЧ Францишек (находится на нелегальном положении)

„ZATWIERDZAM”
ZAST[ĘPCA] NACZ[ELNIKA] UNKWD LO
KAPITAN BEZPIECZEŃSTWA PAŃST[WOWEGO]
(—) (MICHAJŁOW)
„2” XII 1940 r.

WNIOSEK OSKARŻAJĄCY

z oskarżenia:

1. GADULSKIEGO Stanisława syna Feliksa,
2. POLAŃSKIEGO Stanisława syna Stanisława
on-że ŻARSKI Lesław syn Stanisława,
3. JAWORSKIEGO Tadeusza syna Bronisława
on-że STRZELECKI Tadeusz syn ^eBronisława^e,
4. ZAJDLERA Władysława syna Władysława,
5. KARPIŃSKIEGO Bogdana syna Kazimierza,
6. GŁOWACKIEGO Henryka syna Franciszka
o prz[estępstwa] przewidziane art. 56-17 KK USRS

Do UNKWD obwodu lwowskiego wpłynęły materiały o tym, że grupa osób w składzie: GADULSKI S.F., POLAŃSKI S.S., JAWORSKI T.B. *on-że* STRZELECKI, ZAJDLER W.W., KARPIŃSKI B.K. i GŁOWACKI H.F. są członkami kontrrewolucyjnej grupy zbrojnej, która przygotowywała przekroczenie granicy państwowej ZSRS na terytorium ościennego obcego państwa z bronią w rękę.

Na podstawie powyższych danych 23 maja 1940 roku zostali aresztowani: GADULSKI S.F., POLAŃSKI S.S., JAWORSKI T.B., ZAJDLER W.W., KARPIŃSKI B.K. i GŁOWACKI H.F.

Przeprowadzone w sprawie śledztwo ustaliło, że GADULSKI Stanisław syn Feliksa będąc niezadowolonym z ustanowienia Władzy Sowieckiej na terytorium b[yłej] Zachodniej Ukrainy rozpoczął gromadzenie antysowiecko nastawionych elementów w celu zorganizowania przekroczenia z bronią w rękę granicy państw[owej] ZSRS na terytorium obcego państwa, by wstąpić do polskich legionów istniejących w obcych państwach.

Ażeby zrealizować swe przestępcze zamiary GADULSKI opracował plan przekroczenia z bronią w rękę granicy państw[owej] i zwerbował do zbrojnej grupy następujące osoby:

1. KARPIŃSKI Bogdan
2. STRZELECKI Tadeusz *on-że* JAWORSKI
3. ZAJDLER Władysław
4. BOCURA Lech (występuje w innej sprawie)⁸
5. DANILEWICZ Franciszek (przebywa na nielegalnej stopie)

6. ТИЖУК Михаил (находится на нелегальном положении)
  7. ПОЛЯНСКИЙ Станислав
  8. ГЛОВАЦКИЙ Генрих
  9. БОЖЕЛИК Тадеуш (находится на нелегальном положении).
- (лист дела 16, 17, 21, 22).

Для совершения вооруженного перехода гос. границы ГАДУЛЬСКИМ и его соучастниками было приобретено оружие в количестве 9 пистолетов разных систем, 260 шт. боевых патронов к ним и 6 гранат (лист дела № 23).

„Один маузер у меня был »ФН« – пистолет принес ГЛОВАЦКИЙ, »ШТАЕР« принес КАРПИНСКИЙ, »Парабелюм« – принес БОЦУРА, один пистолет я купил у знакомого ЗАЙДЛЕРА, – фамилию я не знаю, его хорошо знает ЗАЙДЛЕР, ЗАЙДЛЕР принес пистолет »Вис«, 2 пистолета я купил у одного моего знакомого, фамилию я его не помню, но проживает он по ул. Галицкой и пл. Бернардинского 1-й этаж. В настоящее время он находится в Германии. Еще был у нас один пистолет, который принес знакомый ТИЖУКА – КРАЛЬ Чеслав, где он проживает я не знаю, его хорошо знает ТИЖУК (л.д. 22–23).”

(Выписка из показаний ГАДУЛЬСКОГО).

Приобретенное оружие хранилось на квартире у ГАДУЛЬСКОГО по ул. Богуславской № 14. Во время ареста ГАДУЛЬСКОГО, у него было изъято один „Парабелюм”, браунинг калибр 7,65 мм, браунинг калибр 6,35 мм (л.д. 10, 11, 12), остальное оружие 7-го мая 1940 года было обнаружено дворником дома № 14 по ул. Богуславской АНТОНОВЫМ Я.М. и сдано в РК милицию (л.д. 19–20).

Произведенным по делу следствием установлено:

1. Что участниками контрреволюционной вооруженной группы являлись следующие лица:

ПОЛЯНСКИЙ Станислав Станиславович, правильно фамилия которого ЖАРСКИЙ Леслав Станиславович (л.д. 55), который узнав от ГАДУЛЬСКОГО об организации контрреволюционной группы, охотно вошел в нее (л.д. 65).

ЯВОРСКИЙ Тадеуш Станиславович, он-же СТРЕЛЕЦКИЙ по поручению контрреволюционной группы ездил в гор. Луцк договариваться со своим знакомым КРИЯК – шофер ОблЗУ по вопросу переброски на автомашине вооруженной группы к границе. Там же в Луцке ЯВОРСКИМ были завербованы в контрреволюционную группу шофера КРИЯК, СТАШКЕВИЧ – шофер Обкома Партии, ШЕЙТЕРУК – шофер прокуратуры (л.д. 83).

6. TIŻUK Michaił (przebywa na nielegalnej stopie)
  7. POLAŃSKI Stanisław
  8. GŁOWACKI Henryk
  9. BOŻELIK Tadeusz (przebywa na nielegalnej stopie)
- (karta sprawy 16, 17, 21, 22).

W celu przekroczenia granicy państ[owej] z bronią w rękę GADULSKI i jego współtowarzysze zdobyli broń w ilości 9 pistoletów różnych typów, do nich 260 szt. bojowych naboji i 6 granatów (karta sprawy Nr 23).

„Miałem jeden mauzer »FN« – pistolet przyniósł GŁOWACKI, »SZTAJERA« przyniósł KAPIŃSKI, »Parabellum« przyniósł BOCURA, jeden pistolet kupiłem od znajomego ZAJDLERA, nazwiska nie znam, zna je dobrze ZAJDLER, ZAJDLER przyniósł pistolet »Wis«, 2 pistolety kupiłem od jednego mojego znajomego, nazwiska nie pamiętam, ale mieszka on na [rogu] ul. Halickiej i pl[acu] Bernardyńskiego na parterze. Obecnie przebywa w Niemczech. Mieliśmy jeszcze jeden pistolet, który przyniósł znajomy TIŻUKA – KRAL Czesław, gdzie mieszka nie wiem, zna go dobrze TIŻUK (k.s. 22–23)”.

(Wyciąg z zeznań GADULSKIEGO).

Zdobyta broń była przechowywana w mieszkaniu GADULSKIEGO przy ul. Bogusławskiego Nr 14. Podczas aresztowania GADULSKIEGO skonfiskowano u niego jedno „Parabellum”, brauning kaliber 7,65 mm, brauning kaliber 6, 35 mm (k.s. 10, 11, 12), pozostałą broń 7 maja 1940 roku znalazł dozorca domu Nr 14 przy ul. Bogusławskiego, ANTONOW J.M. i została oddana RK Milicji (k.s. 19–20).

Przeprowadzone w sprawie śledztwo ustaliło:

1. Że członkami kontrrewolucyjnej uzbrojonej grupy były następujące osoby:

POLAŃSKI Stanisław syn Stanisława, którego prawdziwe nazwisko [brzmi] ŻARSKI Lesław syn Stanisława (k.s. 55), a który dowiedziawszy się od GADULSKIEGO o tworzeniu grupy kontrrewolucyjnej chętnie się do niej dołączył (k.s. 65).

JAWORSKI Tadeusz syn Stanisława *on-że* STRZELECKI, na polecenie grupy kontrrewolucyjnej jeździł do mias[ta] Łucka, by dogadać się ze swym znajomym KRIJAKIEM – kierowcą *ObizU* w sprawie przetrzucenia uzbrojonej grupy samochodem do granicy. Tam, w Łucku, JAWORSKI zwerbował do grupy kontrrewolucyjnej kierowcę KRIJAKA, STASZKIEWICZA – kierowcę *Obkomu* Partii, SZEJTERUKA – kierowcę prokuratury (k.s. 83).

ZAJDLER Władysław syn Władysława, którego w końcu marca 1940 roku zwerbował do uzbrojonej grupy kontrrewolucyjnej GADULSKI (k.s. 25).

ЗАЙДЛЕР Владислав Владиславович, который в конце марта 1940 года был завербован в контрреволюционную вооруженную группу ГАДУЛЬСКИМ (л.д. 25).

ЗАЙДЛЕР по вопросу перехода гос. границы показал: „Границу мы хотели перейти в районе Долины...⁹ до границы мы должны были доехать на санитарной автомашине, для этого мы втянули в нашу группу шофера ЗАГУРСКОГО (л.д. 130, 131).

КАРПИНСКИЙ Богдан Казимирович, завербован в контрреволюционную группу ГАДУЛЬСКИМ (л.д. 21 и 146).

ГЛОВАЦКИЙ Генрих Францович, также был завербован в контрреволюционную вооруженную группу ГАДУЛЬСКИМ (л.д. 21), который на очной ставке с ГАДУЛЬСКИМ заявил: „Мы действительно подготовляли вооруженный переход через границу, с целью вступления в польские легионы для борьбы за восстановление польского государства” (л.д. 177).

Произведенным по делу следствием, также установлено, что вооруженная группа во главе с ГАДУЛЬСКИМ Станиславом Феликсовичем, имела связь с другой вооруженной группой офицеров б. польской армии, от которой рассчитывала получить большое количество гранат для совершения вооруженного перехода государственной границы СССР на сторону Венгрии (л.д. 127, 128).

На основании вышеизложенного ОБВИНЯЮТСЯ

1. ГАДУЛЬСКИЙ Станислав Феликсович, 1915 г. рожд., урож. гор. Киева, поляк, б. польского подданства, со средним образованием, б/п, служил в б. польской армии с 1934 по 1936 год рядовым, не судим. До ареста проживал в гор. Львове, без определенных занятий

в том, что он:

являлся организатором и руководителем контр. революционной вооруженной группы, ставившей своей целью совершение нелегального вооруженного перехода государственной границы СССР на территорию Венгрии, для вступления в польские легионы, т.е. в пр.пр. пред. ст. 56-17 УК УССР.

Виновным себя признал (л.д. 33^б), а также изобличается очными ставками (л.д. 6-36-37, 38, 39^б).

2. ПОЛЯНСКИЙ Станислав Станиславович, он-же ЖАРСКИЙ Леслав Станиславович, 1920 г. рожд., урож. гор. Львова, поляк, б. польского подданства, образование незаконченное высшее, б/п, в армии не служил, не судился, до ареста был студентом

в том, что он:

являлся участником контрреволюционно-вооруженной группы, подготовившей вооруженный переход государственной границы из СССР на

ZAJDLER w sprawie przekroczenia granicy państw[owej] zeznał: „Granice chcieliśmy przekroczyć w rejonie Doliny⁹ ... do granicy mieliśmy dojechać samochodem sanitarnym, w tym celu wciągnęliśmy do naszej grupy kierowcę ZAGÓRSKIEGO” (k.s. 130, 131).

KARPIŃSKI Bogdan syn Kazimierza został zwerbowany do grupy kontrrewolucyjnej przez GADULSKIEGO (k.s. 21 i 146).

GŁOWACKI Henryk syn Franciszka również został zwerbowany do uzbrojonej kontrrewolucyjnej grupy przez GADULSKIEGO (k.s. 21). [GŁOWACKI] podczas konfrontacji z GADULSKIM powiedział: „Rzeczywiście przygotowaliśmy przekroczenie granicy z bronią w ręku, aby wstąpić do polskich legionów i walczyć o przywrócenie państwa polskiego” (k.s. 177).

Przeprowadzone w sprawie śledztwo ustaliło również, że uzbrojona grupa z GADULSKIM Stanisławem synem Feliksa na czele miała kontakt z inną uzbrojoną grupą oficerów b[ylej] armii polskiej, od której miała zamiar otrzymać większą ilość granatów, aby dokonać przekroczenia granicy państwowej ZSRS na terytorium Węgier z bronią w ręku (k.s. 127, 128).

Na podstawie powyższego OSKARŻA SIĘ:

1. GADULSKIEGO Stanisława syna Feliksa, ur. w 1915 r. w mieś[cie] Kijowie, Polaka, b[ylego] polskiego poddaństwa, wykształcenie średnie, b/p, służył w b[ylej] armii polskiej od 1934 do 1936 roku jako szeregowy, nie karanego, do aresztowania mieszkał w mieś[cie] Lwowie, bez określonego zajęcia

o to, że:

był organizatorem i kierownikiem kontr. grupy zbrojnej, która postawiła przed sobą cel nielegalnego z bronią w ręku przejścia przez granicę państwową ZSRS na terytorium Węgier, aby wstąpić do polskich legionów, to znaczy o prz[estępstwa] przew[izdiane] art. 56-17 KK USRS.

Do winy się przyznał. (k.s. 33^b) (a także został zdemaskowany podczas konfrontacji) (k.s. ^b36-37, 38-39^b).

2. POLAŃSKIEGO Stanisława syna Stanisława, *on-że* ŻARSKI Lesław syn Stanisława, ur. w 1920 r. w mieś[cie] Lwowie, Polaka, b[ylego] polskiego poddaństwa, wykształcenie niepełne wyższe, b/p, w armii nie służył, nie karanego, do aresztowania był studentem

o to, że:

był członkiem kontrrewolucyjnej grupy zbrojnej, która przygotowywała przekroczenie z bronią w ręku granicy państwowej ZSRS na terytorium ościennego państwa obcego, to znaczy o prz[estępstwa] przew[izdiane] art. 56-17 KK USRS.

территорию сопредельного иностранного государства, т.е. в пр.пр. пред. ст. 56-17 УК УССР.

3. ЯВОРСКИЙ Тадеуш Брониславович, он-же СТРЕЛЕЦКИЙ, 1919 г. рожд., урож. г. Креминец Волынской области, поляк, б. польского подданства, образование незаконченное высшее, не судился, до ареста проживал в гор. Львове

в том, что он:

являлся участником контрреволюционной вооруженной группы, подготовлявшей вооруженный переход гос. границы из СССР на территорию сопредельного иностранного государства. Кроме того, занимался вербовкой людей для перехода за кордон, т.е. в пр. пред. ст. 56-17 УК УССР.

4. ЗАЙДЛЕР Владислав Владиславович, 1919 г. рожд., урож. г. Каменоширск Волынской области, поляк, б. польского подданства, образование незаконченное высшее, в армии не служил, не судился, до ареста проживал в гор. Львове

в том, что он:

являлся участником контрреволюционной вооруженной группы, подготовлявшей вооруженный переход гос. границы из СССР в сторону сопредельного иностранного государства, т.е. в пр. пред. ст. 56-17 УК УССР.

5. КАРПИНСКИЙ Богдан Казимирович, 1918 г. рожд., урож. г. Шепетовки, поляк, б. польского подданства, со средним образованием, б/п, с 1938 по 1939 г. был в б. польской армии – учился в школе подхорунжих, не судился, до ареста проживал в гор. Львове, без определенных занятий

в том, что он:

являлся участником контрреволюционной вооруженной группы, подготовлявшей вооруженный переход гос. границы из СССР на сторону сопредельного иностранного государства, т.е. в пр. пред. ст. 56-17 УК УССР.

6. ГЛОВАЦКИЙ Генрих Францович, 1919 г. рожд., урож. г. Давыдгородок Пинской области БССР, поляк, б. польского подданства, со средним образованием, с 1938 г. по 1939 г. служил в б. польской армии подхорунжим авио-части, не судился, до ареста проживал в гор. Львове, без определенных занятий

в том, что он:

являлся участником контрреволюционной вооруженной группы, подготовлявшей вооруженный переход гос. границы из СССР на территорию сопредельного иностранного государства, т.е. в пр. пред. ст. 56-17 УК УССР.

Все обвиняемые виновными себя признали полностью. Считаю следствие по делу законченным, руководствуясь ст. 204 УПК УССР

3. JAWORSKIEGO Tadeusza syna Bronisława, *on-że* STRZELECKI, ur. w 1919 r. w mieś[cie] Krzemieńcu obwodu wołyńskiego, Polaka, b[yłego] polskiego poddaństwa, wykształcenie niepełne wyższe, nie karanego, do aresztowania mieszkał w mieś[cie] Lwowie

o to, że:

był członkiem kontrrewolucyjnej grupy zbrojnej, która przygotowywała przekroczenie z bronią w rękę granicy państw[wowej] ZSRS na terytorium ościennego państwa obcego. Oprócz tego prowadził werbunek ludzi do przejścia za kordon, to znaczy o prz[estępstwa] przew[idziane] art. 56-17 KK USRS.

4. ZAJDLERA Władysława syna Władysława, ur. w 1919 r. w mieś[cie] Kamień Koszyrski obwodu wołyńskiego, Polaka, b[yłego] polskiego poddaństwa, wykształcenie niepełne wyższe, w armii nie służył, nie karanego, do aresztowania zamieszkałego w mieś[cie] Lwowie

o to, że:

był członkiem kontrrewolucyjnej grupy zbrojnej, która przygotowywała przekroczenie z bronią w rękę granicy państw[wowej] z ZSRS na terytorium ościennego państwa obcego, to znaczy o prz[estępstwo] przew[idziane] art. 56-17 KK USRS.

5. KARPIŃSKIEGO Bogdana syna Kazimierza, ur. w 1918 r. w mieś[cie] Szepietówce, Polaka, b[yłego] polskiego poddaństwa, wykształcenie średnie, bezpartyjnego, od 1938 do 1939 r. był w b[yłej] armii polskiej, uczył się w szkole podchorążych, nie karanego, do aresztowania zamieszkałego w mieś[cie] Lwowie, bez określonego zajęcia

o to, że:

był członkiem kontrrewolucyjnej grupy zbrojnej, która przygotowywała przekroczenie z bronią w rękę granicy państw[wowej] ZSRS na terytorium ościennego państwa obcego, to znaczy o prz[estępstwo] przew[idziane] art. 56-17 KK USRS.

6. GŁOWACKIEGO Henryka syna Franciszka, ur. w 1919 r. w mieś[cie] Dawidgródek obwodu pińskiego, BSRS, Polaka, b[yłego] polskiego poddaństwa, wykształcenie średnie, od 1938 do 1939 r. służył w b[yłej] armii polskiej jako podchorąży w jednostce lotniczej, nie karanego, do aresztowania zamieszkałego w mieś[cie] Lwowie, bez określonego zajęcia

o to, że:

był członkiem kontrrewolucyjnej grupy zbrojnej, która przygotowywała przekroczenie z bronią w rękę granicy państw[wowej] z ZSRS na terytorium ościennego państwa obcego, to znaczy o prz[estępstwo] przew[idziane] art. 56-17 KK USRS.

Wszyscy oskarżeni przyznali się w pełni do winy. Uważam śledztwo w sprawie za zakończone, zgodnie z art. 204 KPK USRS

ПОЛАГАЛ-БЫ:

След. дело за № 31291 по обвинению ГАДУНСКОГО С.Ф., ПОЛЯНСКОГО С.С., он-же ЖАРСКИЙ Л.С., ЯВОРСКОГО Т.Б., он-же СТРЕЛЕЦКИЙ, КАРПИНСКОГО Б.К. и ГЛОВАЦКОГО Г.Ф. – направить прокурору Львовской области для направления по подсудности.

СЛЕДОВАТЕЛЬ СЛЕДЧАСТИ УНКВД Л/О
СЕРЖАНТ ГОСБЕЗОПАСНОСТИ (—) (ДОРФМАН)

„ПРИСОЕДИНЯЮСЬ”
СТ. СЛЕДОВАТЕЛЬ СЛЕДЧАСТИ УНКВД
МЛ. ЛЕЙТЕНАНТ ГОСБЕЗОПАСНОСТИ (—) (БУТКОВ)

„СОГЛАСЕН”
НАЧАЛЬНИК СЛЕДЧАСТИ УНКВД Л/О
СТ. ЛЕЙТЕНАНТ ГОСБЕЗОПАСНОСТИ (—) (КОЗЛОВ)

СПРАВКА: 1. Обвиняемые:
ГАДУЛЬСКИЙ Станислав Феликсович,
ПОЛЯНСКИЙ Станислав Станиславович, он-же ЖАРСКИЙ
Леслав Станиславович,
ЯВОРСКИЙ Тадеуш Брониславович, он-же СТРЕЛЕЦКИЙ,
ЗАЙДЛЕР Владислав Владиславович,
КАРПИНСКИЙ Богдан Казимирович,
ГЛОВАЦКИЙ Генрих Францович –
содержатся в тюрьме № 2 УНКВД по Львовской области.
2. Документы обвиняемых приобщены к след. делу.
3. Вещдоки по делу (оружие) сданы в склад АХО УНКВД.

СЛЕДОВАТЕЛЬ СЛЕДЧАСТИ УНКВД ПО Л/О
СЕРЖАНТ ГОСБЕЗОПАСНОСТИ (—) (ДОРФМАН)

UWAŻAŁBYM:

Sprawę śled[czą] o Nr 31291 z oskarżenia GADULSKIEGO S.F., POLAŃSKIEGO S.S. *on-że* ŻARSKI L.S., JAWORSKIEGO T.B. *on-że* STRZELECKI, KARPIŃSKIEGO B.K. i GŁOWACKIEGO H.F. przekazać prokuratorowi obwodu lwowskiego, aby skierował na drogę sądową.

ŚLED CZY JEDNOSTKI ŚLED[CZEJ] UNKWD LO
S IERŻANT BEZPIECZEŃSTWA PAŃST[WOWEGO] (—) (DORFMAN)

„PRZYŁĄCZAM SIĘ”

ST[ARSZY] ŚLED CZY JEDNOSTKI ŚLED[CZEJ] UNKWD
MŁ[ODSZY] LEJTENANT BEZPIECZEŃSTWA PAŃST[WOWEGO]
(—) (BUTKOW)

„WYRAŻAM ZGODĘ”

NACZELNIK JEDNOSTKI ŚLED[CZEJ] UNKWD LO
ST[ARSZY] LEJTENANT BEZPIECZEŃSTWA PAŃST[WOWEGO]
(—) (KOZŁOW)

INFORMACJA 1. Oskarżeni:

GADULSKI Stanisław syn Feliksa,
POLAŃSKI Stanisław syn Stanisława *on-że* ŻARSKI
Lesław syn Stanisława,
JAWORSKI Tadeusz syn Bronisława *on-że* STRZELECKI,
ZAJDLER Władysław syn Władysława,
KARPIŃSKI Bogdan syn Kazimierza,
GŁOWACKI Henryk syn Franciszka –
są trzymani w Więzieniu Nr 2 UNKWD obwodu lwowskiego.
2. Dokumenty oskarżonych są dołączone do akt śled[czych].
3. Dowody rzeczowe w sprawie (broń) oddano do magazynu
ACHO UNKWD.

ŚLED CZY JEDNOSTKI ŚLED[CZEJ] UNKWD L/O
S IERŻANT BEZPIECZEŃSTWA PAŃST[WOWEGO] (—) (DORFMAN)

**СПИСОК
АРЕСТОВАННИХ, ПОДЛЕЖАЩИХ ВИЗОВУ
НА СУДЕБНЕ ЗАСЕДАННЯ**

1. ГАДУЛЬСКИЙ Станислав Феликсович, содержится в тюрьме № 2 Львов.
2. ПОЛЯНСКИЙ Станислав Станиславович, он-же ЖАРСКИЙ Леслав Станиславович, содержится в тюрьме № 2^с гор. Львов.
3. ЯВОРСКИЙ Тадеуш Брониславович, он-же СТРЕЛЕЦКИЙ, содержится в тюрьме № 2 гор. Львов.
4. ЗАЙДЛЕР Владислав Владиславович, содержится в тюрьме № 2^с гор. Львов.
5. КАРПИНСКИЙ Богдан Казимирович, содержится в тюрьме № 2^с гор. Львов.
6. ГЛОВАЦКИЙ Генрих Францович, содержится в тюрьме № 2^с г. Львов.

СЛЕДОВАТЕЛЬ СЛЕДЧАСТИ УНКВД Л/О
СЕРЖАНТ ГОСБЕЗОПАСНОСТИ

(—) (ДОРФМАН)

Справа № 161
1941 р.

КОПІЯ.

**ВИРОК КРИМІНАЛЬНИЙ
ІМ'ЯМ УКРАЇНСЬКОЇ РАДЯНСЬКОЇ
СОЦІАЛІСТИЧНОЇ РЕСПУБЛІКИ**

1941 року Березня 24 дня Львівський Обласний Суд в м. Львові в складі:

Головуючого – члена облсуду т. Сенчика,
Народних засідателів т.т. Кшановської та Сергеева,
з секретарем т. Талерінг,
з участю прокурора т. Чащиної
та адвоката т. т. Штернберг, Гарфункель, Фрід

розглянув у закритому судовому засіданні справу про обв-ня:

1. ГАДУЛЬСЬКОГО Станіслава Феліксовича, 1915 року народження, родом м. Київ, проживав м. Львів вул. Богуславського № 14, по соц-стану син чиновника, без певної роботи, позапартійного, по

**WYKAZ
ARESZTOWANYCH, KTÓRZY MAJĄ BYĆ WEZWANI
NA POSIEDZENIE SĄDOWE**

1. GADULSKI Stanisław syn Feliksa znajduje się w Więzieniu Nr 2 – Lwów.
2. POLAŃSKI Stanisław syn Stanisława *on-że* ŻARSKI Lesław syn Stanisława znajduje się w Więzieniu Nr 2^f – mias[to] Lwów.
3. JAWORSKI Tadeusz syn Bronisława *on-że* STRZELECKI znajduje się w Więzieniu Nr 2 – mias[to] Lwów.
4. ZAJDLER Władysław syn Władysława znajduje się w Więzieniu Nr 2^f – mias[to] Lwów.
5. KARPIŃSKI Bogdan syn Kazimierza znajduje się w Więzieniu Nr 2^f – mias[to] Lwów.
6. GŁOWACKI Henryk syn Franciszka znajduje się w Więzieniu Nr 2^f – m. Lwów.

ŚLEDZCY JEDNOSTKI ŚLED[CZEJ] UNKWD L/O
SIERŻANT BEZPIECZEŃSTWA PAŃST[WOWEGO] (—) (DORFMAN)

Sprawa Nr 161
1941 r.

KOPIA.

**WYROK KRYMINALNY
W IMIENIU UKRAIŃSKIEJ SOCJALISTYCZNEJ
REPUBLIKI SOWIECKIEJ**

Dnia 24 marca 1941 roku Lwowski Sąd Obwodowy w m. Lwowie
w składzie:

przewodniczący – członek *obtsudu* t. Senczyk,
ławnicy ludowi t.t. Kszanowska i Siergiejew,
sekretarz t. Tałering,
z udziałem prokuratora t. Czaszczynej
i adwokatów t.t. Szternberg, Garfunkiel, Frid

rozpatrzył na zamkniętym posiedzeniu sądowym sprawę z osk[arże]nia:

1. GADULSKIEGO Stanisława syna Feliksa, ur. w 1915 roku w m. Kijowie, zamieszkałego w m. Lwowie ul. Bogusławskiego Nr 14, syna urzędnika, bez stałej pracy, bezpartyjnego, Polaka, kawalera, wykształcenie niepełne

- національності поляка, не одруженого, з незакінченою середньою освітою, служив у 1938–1939 рік в польській армії рядовим, із слів не судимого,
2. ПОЛЯНСЬКОГО Станіслава Станіславовича, він же ЖАРСЬКИЙ Леслав Станіславович, 1920 року народження, родом і проживав м. Львів вул. Потоцького 54, по соцстану син урядовця – бувшого польського члена апеляційного суду, сам студент політехнікума, позапартійного, по національності поляка, неодруженого, з незакінченою вищою освітою, в армії не служив, із слів не судимого,
  3. ЯВОРСЬКОГО–СТРЕЛЕЦЬКОГО Тадеуша Броніславовича, 1919 року народження, м. Кременець Волинської області, проживав м. Львів вул. Богуславського № 14, по соцстану із службовців, сам студент, позапартійний, по національності поляка, не одруженого, в армії не служив, з середньою освітою, із слів не судимого,
  4. ЗАЙДЛЕРА Владіслава Владіславовича, 1919 року народження, родом м. Каменоширськ Волинської області, проживав м. Львів вул. Потоцького № 75, по соцстану із службовців, сам б/студент медінституту, позапартійного, по національності поляка, неодруженого, з середньою освітою, в армії не служив, із слів не судимого,
  5. КАРПИНСЬКОГО Богдана Казіміровича, 1918 року народження, родом м. Шепетівки Кам'янець-Подільської області, проживав м. Львів вул. Богуславського № 14, по соцстану син лісничого, сам без певних занять, позапартійного, неодруженого, в бувшій польській армії в 1939 році служив в чині підхорунжого, з середньою освітою, по національності поляка, із слів не судимого,
  6. ГЛОВАЦЬКОГО Генріха Францевича, 1919 року народження, родом м. Давидгород Пінської області, проживав м. Львів, вул. Богуславського № 14, по соцпоходженню – син жандарма і помічника начальника бувшої польської поліції, сам без певних занять, позапартійного, по національності поляка, неодруженого, служив в бувшій польській армії в чині підофіцера, з середньою освітою, із слів не судимого.

Всі обвинувачуються по ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР.

Судовим слідством та матеріалами справи встановлено:

Весною 1940 року в м. Львові підсудній Гадульський Станіслав по завданню бувшого польського генерала Сікорського організував контр-революційну групу із ворожо настроєного елемента проти Радянської Влади в особі підсудніх Жарського Леслава, він-же і Полянський, Яворського Тадеуша, він-же Стрелецький, Зайдлера Владіслава, Карпінського

średnie, od 1938–1939 roku służył w armii polskiej jako szeregowy, ze słów nie karanego,

2. POLAŃSKIEGO Stanisława syna Stanisława *on-ze* ŻARSKI Lesław syn Stanisława ur. w 1920 roku, urodzonego i zamieszkałego w m. Lwowie ul. Potockiego 54, syna urzędnika – byłego członka polskiego sądu apelacyjnego, studenta politechniki, bezpartyjnego, Polaka, kawalera, wykształcenie niepełne wyższe, w wojsku nie służył, ze słów nie karanego,
3. JAWORSKIEGO-STRZELECKIEGO Tadeusza syna Bronisława, ur. w 1919 roku w m. Krzemieńcu obwodu wołyńskiego, zamieszkałego w m. Lwowie ul. Bogusławskiego Nr 14, z rodziny urzędniczej, studenta, bezpartyjnego, Polaka, kawalera, w wojsku nie służył, wykształcenie średnie, ze słów nie karanego,
4. ZAJDLERA Władysława syna Władysława ur. w 1919 roku w m. Kamień Koszyrski obwodu wołyńskiego, zamieszkałego w m. Lwowie ul. Potockiego Nr 75, z rodziny urzędniczej, byłego studenta medycyny, bezpartyjnego, Polaka, kawalera, wykształcenie średnie, w wojsku nie służył, ze słów nie karanego,
5. KARPIŃSKIEGO Bogdana syna Kazimierza ur. w 1918 roku w m. Szeptówce obwodu Kamieniec Podolski, zamieszkałego w m. Lwowie ul. Bogusławskiego Nr 14, syna leśniczego, bez stałego zajęcia, bezpartyjnego, kawalera, w 1939 roku służył w byłej armii polskiej w stopniu podchorążego, wykształcenie średnie, Polaka, ze słów nie karanego,
6. GŁOWACKIEGO Henryka syna Franciszka ur. w 1919 roku w m. Dawidgródki obwodu pińskiego, zamieszkałego w m. Lwowie, ul. Bogusławskiego Nr 14, syna żandarma i pomocnika naczelnika byłej policji polskiej, bez stałego zajęcia, bezpartyjnego, Polaka, kawalera, służył w byłej armii polskiej jako podoficer, wykształcenie średnie, ze słów nie karanego.

Wszyscy oskarżeni są z art. art. 54-2, 54-11 KK USRS.

Podczas śledztwa sądowego oraz na podstawie materiałów sprawy ustalono:

Wiosną 1940 roku w m. Lwowie na polecenie byłego polskiego generała Sikorskiego oskarżony Gadulski Stanisław zorganizował grupę kontrrewolucyjną z wrogo nastawionych elementów przeciwko Władzy Sowieckiej składającą się z oskarżonych Żarskiego Lesława *on-ze* Polański, Jaworskiego Tadeusza *on-ze* Strzelecki, Zajdlera Władysława, Karpińskiego Bogdana, Głowackiego Henryka i innych, którzy ukryli się przed organami śledczymi. Zdobyli [oni] broń w ilości 9 rewolwerów, 6 granatów i 260 naboji i starali się przy użyciu siły przejść przez granicę do jednego z obcych państw kapitali-

Богдана, Головацького Генріха і других, які скрилися від органів слідства, достали зброю в кількості 9 револьверів, 6 гранат і 260 набоїв і намагались збройним опіром перейти кордон в одну із іностраних капіталістичних держав, пробратись у Францію, вступити до легіонів бувшого генерала Сікорського, щоб загальними силами виступити проти Радянського Союзу і встановити бувшу буржуазну польську державу, відірвати західні області України від Великого Радянського Союзу РСР.

Але свого наміру не виконали незалежно від них причин, зброю у них 23/V-1940 року було знайдено і їх переарештовано.

Всі підсудні в пред'явленому їм обвинуваченні за винними себе визнали цілком.

На підставі вищенаведеного обласний Суд знаходить, що злочин до підсудного Гадульського Станіслава, Жарського Лєслава, він-же і Полянський Станіслав, Яворського Тадеуша, він-же Стрелецький, Зайдлера Владіслава, Карпінського Богдана і Головацького Генріха в тому, що вони намагались збройним опіром перейти кордон в одну із капіталістичних держав, вступити в легіони, а потім виступити проти Радянської Влади і силоміць відірвати від Радянського Союзу західні області УРСР, поновити бувшу буржуазну «Польщу», цілком доведено, тобто в злочині, що його предбачено ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР.

Підходячи до обрання міри покарання, суд зважив, що підсудній Гадульський з'являвся організатором і керівником даної контрреволюційної групи, до якого слід примінити найсуворішу міру покарання.

Керуючись ст. 296, 297, 302 п. 3 КПК і на підставі ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР,

ПРИГОВОРІВ:

ГАДУЛЬСКОГО Станіслава Феліксевича визнати винним по ст.ст. 54-2, 54-11 КК і підвергнути до найвищої міри покарання – розстрілу, з конфіскацією всього належного йому майна.

ЖАРСЬКОГО Лєслава Станіславовича, він-же ПОЛЯНСЬКИЙ Станіслав Станіславович, ЯВОРСЬКОГО Тадеуша Броніславовича, він-же Стрелецький Тадеуш Броніславович, ЗАЙДЛЕРА Владіслава Владіславовича, КАРПІНСЬКОГО Богдана Казіміровича та ГОЛОВАЦЬКОГО Генріха Францевича визнати винними по ст. 54-2, 54-11 КК і позбавити волі з відбуттям в поправно-трудовах таборах в далеких місцевостях СРСР на десять років кожного з конфіскацією їм належного майна.

Примінив до них п. А, Б, В 29 ст. КК, обмежив в правах на п'ять років кожного, зарахувати їм всім попереднє ув'язнення з 24/V-1940 року.

Міру запобіжних заходів до всіх засуджених обрати попередню – утримання під вартою.¹⁰ Стягнути з них перших чотирьох по 50 карбованців

stycznych, przedostać się do Francji, wstąpić do legionów byłego generała Sikorskiego, aby wspólnymi siłami wystąpić przeciwko Związkowi Sowieckiemu i przywrócić byłe burżuazyjne państwo polskie [oraz] oderwać zachodnie obwody Ukrainy od Wielkiego Sowieckiego Związku SRS.

Swojego zamiaru nie zrealizowali z niezależnych od nich przyczyn, gdyż 23/V-1940 roku znaleziono u nich broń, a ich samych aresztowano.

Wszyscy oskarżeni przyznali się w pełni do winy i przedstawionych im zarzutów.

Na podstawie powyższego Sąd Obwodowy uznał, że oskarżenie przeciwko Gadulskiemu Stanisławowi, Żarskiemu Lesławowi *on-że* Polański Stanisław, Jaworskiemu Tadeuszowi *on-że* Strzelecki, Zajdlerowi Władysławowi, Karpińskiemu Bogdanowi i Głowackiemu Henrykowi o przestępstwa polegające na tym, że starali się oni przy użyciu siły przejść przez granicę do jednego z państw kapitalistycznych, wstąpić do legionów, a następnie wystąpić przeciw Władzy Sowieckiej i siłą oderwać od Związku Sowieckiego zachodnie obwody USRS [oraz] przywrócić byłą burżuazyjną ^hPolskę^h [zostało] całkowicie dowiedzione, tj. przestępstwa przewidziane art. art. 54-2, 54-11 KK USRS.

Przechodząc do wyboru wymiaru kary sąd wziął pod uwagę, że podsądny Gadulski był organizatorem i kierownikiem tej grupy kontrrewolucyjnej i w stosunku do niego należy zastosować najsurowszy wymiar kary.

Kierując się art. 296, 297, 302 p. 3 KPK i na podstawie art. art. 54-2, 54-11 KK USRS

ORZEKŁ:

GADULSKIEGO Stanisława syna Feliksa uznać winnym z art. art. 54-2, 54-11 KK i skazać na najwyższy wymiar kary – rozstrzelanie – z konfiskatą całego należącego do niego mienia.

ŻARSKIEGO Lesława syna Stanisława *on-że* POLAŃSKI Stanisław syn Stanisława, JAWORSKIEGO Tadeusza syna Bronisława *on-że* Strzelecki Tadeusz syn Bronisława, ZAJDLERA Władysława syna Władysława, KARPIŃSKIEGO Bogdana syna Kazimierza i GŁOWACKIEGO Henryka syna Franciszka uznać winnymi z art. 54-2, 54-11 KK i skazać na karę pozbawienia wolności z odbyciem jej w poprawczych obozach pracy w odległych miejscowościach ZSRS, każdego na dziesięć lat z konfiskatą należącego do nich mienia.

Zastosował wobec nich p. a, b, w – 29 art. KK ograniczając każdego w prawach na pięć lat, zaliczając im wcześniejsze uwięzienie od 24/V-1940 roku.

Środek prewencyjny wobec wszystkich skazanych utrzymać jak uprzednio – trzymanie w areszcie¹⁰. Ściągnąć z pierwszych czterech po 50

на користь 3-ої юридичної консультації м. Львова, і з останніх двох стягнути по 50 карбованців на користь 5 юридичної консультації м. Львова.

Річдоки – 9 револьверів, 260 набоїв, 6 гранат передати облміліції НКВС, судових витрат по справі не маються.

Вирок може бути оскаржений до Верховного Суду УРСР протягом 5 діб в касаційному порядку з дня одержання копії вироку засудженими.

СЕНЧИК   СЕРГЕСВ   КШАНОВСЬКА

З оригіналом згідно:

Т.В.О. ГОЛОВИ ОБЛСУДУ

Секретар:

(ЧОРПТА)

(—) (ЯРЕМЕНКО)

До Президії Верховної Ради УРСР

от заключенного Гадульського Станіслава Феліксовича, 1915 р. народження, укараного по ст. 54-2, 54-11, приговором Львівського Обласного Суду в м. Львові дня 24.III.1941 р. найвищею мірою покарання – «рострілом» –

«о помиловане».

Прошу наново точно розглянути еще раз цілу мою справу, позаяк я не мав ніколи ніякого наміру аби виступати проти Рад. Влади і проти неї зовсім не виступав. Єдиною моєю провинною є те, що я хотів нелегально і збройно перейти границю і дістатися до армії польської, аби звідти воювать проти німцям (Германцям). Ніколи я не мав наміру виступати проти Рад. Влади, ані воювать о відбудову «буржуазной» Польщі, що є зазначено в вирокі. Ніколи я не мав також ніякого наміру, аби відірвати західні області України від Вел. Рад. Союзу і це зазначено є в вирокі зовсім неправдо, бо цього не закидано мені ані в приводі слідства, ані в приводі судовим.

Ціле слідство проти мене ведено було лише під закидом наміру переходу границі, до того ж і признався і отримав ст. 56-17. Під закидом провини з тої статті 56-17 відбулась також моя перша розправа, на котрій хотяй нічого нового мені не доведено, прокурор жагадав змінити ст. моєї провини зі ст. 56-17 на ст. 54-2, 54-11 – опираючись на тім, що там де є більше ніж 2 людей, то числиться вже організацію. Хотяй наступила зміна статей провини, не мав я ніякого нового слідства, а лиш в кілька тиждень по тій розправі позвав мене слідователь, аби я підписав нові ст. провини. Цю зміну статей підписав я лиш під пресою, позаяк до ніякої організації я ніколи не належав і цим зовсім не інтересувався. Так і до

karbowańców na rzecz 3 poradni prawnej m. Lwowa, a z ostatnich dwóch po 50 *karbowańców* na rzecz 5 poradni prawnej m. Lwowa.

Dowody rzeczowe – 9 rewolwerów, 260 naboí, 6 granatów przekazać milicji obwodowej NKWD, kosztów sądowych w sprawie nie ma.

Wyrok może być zaskarżony do Sądu Najwyższego USRS w trybie kasacyjnym w ciągu 5 dób od dnia otrzymania przez skazanych kopii wyroku.

SENCZYK

SIERGIEJEW

KSZANOWSKA

Za zgodność z oryginałem:

T.W.O. PRZEWODNICZĄCEGO *OBL*SUDU

(CZORPITA)

Sekretarz:

(—) (JAREMENKO)

Do Prezydium Rady Najwyższej USRS

od uwięzionego Gadulskiego Stanisława syna Feliksa urodzonego w 1915 r., skazanego z art. 54-2, 54-11 wyrokiem Lwowskiego Sądu Obwodowego w m. Lwowie dnia 24.III.1941 r. na najwyższy wymiar kary – *rozstrzelanie* –

o ułaskawienie.

Proszę jeszcze raz rozpatrzyć ponownie całą moją sprawę, ponieważ nigdy nie miałem zamiaru występowania przeciw Władzy Sow. i przeciwko niej wcale nie występowałem. Jedyłą moją winą jest to, że chciałem nielegalnie i przy użyciu siły przekroczyć granicę i dostać się do armii polskiej, aby walczyć w niej przeciwko Niemcom (Giermancom). Nigdy nie zamierzałem występować przeciwko Władzy Sow., ani walczyć o przywrócenie *burżuazyjnej* Polski, co zostało zaznaczone w wyroku. Nigdy nie zamierzałem też odrywać zachodnich obwodów Ukrainy od Wiel[kiego] Związku Sowieckiego, a i to zostało zaznaczone w wyroku zupełnie bez racji, bo nie zarzucano mi tego ani podczas śledztwa, ani podczas rozprawy sądowej.

Całe śledztwo przeciwko mnie było prowadzone tylko pod zarzutem zamiaru przekroczenia granicy, do czego przyznałem się i dostałem art. 56-17. Pod zarzutem [popelnienia] przestępstwa z tego artykułu 56-17 odbyła się również moja pierwsza rozprawa, na której – chociaż nic nowego mi nie udowodniono, prokurator zażądał zmiany art. mojego czynu z art. 56-17 na art. 54-2, 54-11 opierając się na tym, że tam gdzie jest więcej niż 2 ludzi, należy uważać to już za organizację. Chociaż nastąpiła zmiana artykułu czynu przestępczego, nie miałem żadnego nowego śledztwa, tylko po kilku tygodniach od tej rozprawy wezwał mnie śledczy, żebym podpisał nowy artykuł przestępstwa. Tę zmianę artykułu podpisałem wyłącznie pod presją, ponie-

переходу границі нікого я не намовляв, а коли про свій намір переходу границі розказав я товаришам, які зі мною мешкали, они самі об'явили охоту, піти зі мною. В часі слідства признався я справді, що я організував групу, яка мала перейти границю, але лиш для того, що я не хотів, аби моїх товаришів *бито*^а.

Прошу для цього еще раз розглянути докладно мою справу і так як це було на початку розглянути її по провіні зі ст. 56-17.

Львов, 12.IV.1941 р.

(—) Гадульський Станіслав Феліксович

ВЫПИСКА ИЗ ПРОТОКОЛА № 9/104
ЗАСЕДАНИЯ ПРЕЗИДИУМА ВЕРХОВНОГО СОВЕТА СОЮЗА ССР
27 июня 1941 года.

СЛУШАЛИ: Ходатайство о помиловании:

ГАДУЛЬСКОГО Станислава Феликсовича, осужденного 24 марта 1941 года приговором Львовского облсуда к высшей мере наказания по ст. 54-2-11 УК УССР, с конфискацией его имущества.

ПОСТАНОВИЛИ:

Оставить в силе приговор о применении высшей меры наказания к Гадульському С.Ф.¹¹

Выписка верна:

ПРЕДСЕДАТЕЛЬ ВЕРХОВНОГО СУДА
СОЮЗА ССР
(—) (И. Голяков)

г
тк. 2 экз.

Примітки

- а-а Підкреслено від руки.
- б-б Вписано від руки.
- в-в Перекреслено від руки.
- д-д Виправлено від руки: Станіславовича на Броніславовича.
- е-е Виправлено від руки на ІХ.
- ж-ж Виправлено на друкарській машинці: польську державу на Польщу.
- б Вписано від руки
- г Кругла гербова печатка СРСР з написом: Верховний Суд Союзу РСР.
- с Виправлено від руки: 2 на 4.

waż do żadnej organizacji nigdy nie należałem i zupełnie nie interesowałem się tym. Nie namawiałem również nikogo do przekroczenia granicy, a kiedy o swoim zamiarze przekroczenia granicy powiedziałem kolegom ze mną mieszkającym, oni sami wyrazili chęć pójścia ze mną. Podczas śledztwa przyznałem się rzeczywiście do tego, że zorganizowałem grupę, która miała przekroczyć granicę, ale tylko dlatego, że nie chciałem, aby moich towarzyszy ^{a-bito}^a.

Proszę dlatego jeszcze raz rozpatrzyć dokładnie moją sprawę i tak jak to było na początku, rozpatrzyć ją jako czyn przestępczy z art. 56-17.

Lwów, 12.IV.1941 r.
(—) Gadulski Stanisław syn Feliksa

WYCIĄG Z PROTOKOŁU NR 9/104
Z POSIEDZENIA PREZYDIUM RADY NAJWYŻSZEJ ZWIĄZKU SRS
27 czerwca 1941 roku.

ROZPATRZYLI: Prośba o ułaskawienie:

GADULSKIEGO Stanisława syna Feliksa skazanego 24 marca 1941 roku wyrokiem Lwowskiego Sądu Obwodowego na najwyższy wymiar kary z art. 54-2-11 KK USRS łącznie z konfiskatą mienia.

POSTANOWILI:

Pozostawić w mocy wyrok o zastosowaniu najwyższego wymiaru kary w stosunku do Gadulskiego S.F.¹¹

Wyciąg zgodny:

d

PRZEWODNICZĄCY SĄDU NAJWYŻSZEHO
ZWIĄZKU SRS
(—) (I. Golakow)

t.k. 2 egz.

Przypisy

- a - a podkreślono odręcznie
- b - b wpisano odręcznie
- c - c skreślono odręcznie
- e - e poprawiono odręcznie: Stanisława na Bronisława
- £ - £ poprawiono odręcznie na IX
- h - h poprawiono maszynowo: państwo polskie na Polskę
- b wpisano odręcznie

¹ Гадульський Станіслав Генрик Болеслав, нар. 15.7.1915 в Києві, підхорунжий запасу піхоти. (ЦА МВСІА, № У І/172/Ф).

² Ймовірно Коноваленко Олексій. З 1.1939 заст. начальника УНКВД Тульської області, з 5.1940 начальник відділу УГБ і заст. начальника УНКВД Львівської області, з 4.1941 начальник розвідувального відділу УНКГБ у Львові. Від вибуху німецько-радянської війни начальник спецвідділу НКВД 37 Армії РККА, пропав у 9.1941. (*Органы государственной безопасности...*, с. 227).

³ Правильно Жарський Леслав, син Станіслава Жарського доктора юридичних наук, заст. голови Апеляційного суду у Львові, згадуваного в „українському списку” під № 1028. (*Śladem zbrodni katyńskiej*).

⁴ Правильно Стшелецький Тадеуш, нар. 20.6.1919 в Крем'янці, студент юридичного факультету, син Броніслава Стшелецького відставного капітана санітарної служби, доктора медичних наук, заарештованого НКВД і вивезеного вглиб СРСР. (ЦА МВСІА, № У І/172/Ф).

⁵ Карпінський Богдан, ст. рядовий авіації, в 1939 в Центрі підготовки авіації № 1 у Дембліні. Його батько Казімеж Карпінський, лісник у костопольських лісах, був заарештований НКВД і вивезений вглиб СРСР. (ЦА МВСІА, № У І/172/Ф).

⁶ Гловацький Генрик, нар. 19.9.1919 в Давидгородку, капрал підхорунжий авіації запасу, син Францішека Гловацького, пшодовніка ПП Здолбуновського пов., згадуваного в „українському списку” під № 676. (*Śladem zbrodni katyńskiej*; ЦА МВСІА, № У І/172/Ф).

⁷ Зайдлер Владислав, студент медичного факультету УЯК у Львові, після війни Жарський-Зайдлер. Свої спогади про конспіративну діяльність у Львові, в яких згадує всіх співбвинувачених, написав у 1962. (*W. Żarski-Zajdler Relacja* у книгозбірні Й. Венгерського, з 1988 в Оссолінеум).

⁸ Правдоподібно це Лешек Ботзура, студент медичного факультету УЯК.

⁹ Прикордонне місто Долина в Станіславівському воєводстві.

¹⁰ Л. Жарського, Т. Стшелецького, Б. Карпінського, Г. Гловацького і В. Зайдлера вивезено зі Львова залізничним транспортом 7.5.1941. В. Зайдлер в 1942 повторно включився в конспіративну діяльність в лавах АК. Після поразки Варшавського повстання вивезений до Німеччини. До Польщі повернувся 2.8.1947. Доля решти людей – невідома. (ААН, ПУР № 673473).

¹¹ Серед документів справи немає даних про страчення Станіслава Гадульського; правдоподібно він був розстріляний 26.6.1941 у Львові.

^d pieczęć okrągła z godłem ZSRS w środku i napisem w otoku: Sąd Najwyższy Związku SRS

^f poprawiono odręcznie: 2 na 4

¹ Gadulski Stanisław Henryk Bolesław ur. 15.7.1915 w Kijowie, pchor. piech. rez. CA MSWiA, sygn. U I/172/F.

² Zapewne Konowalenko Aleksiej. Od 1.1939 zca naczelnika UNKWD w obwodzie tulskim, od 5.1940 naczelnik wydziału UGB i zca naczelnika UNKWD w obwodzie lwowskim, a od 4.1941 naczelnik wydziału wywiadowczego UNKGB we Lwowie. Od wybuchu wojny niemiecko-sowieckiej naczelnik wydziału specjalnego NKWD 37 Armii RKKA, zginął we 9.1941. *Organy gosudarstwiennoj biezopasnosti ...*, s. 227.

³ Właściwie Żarski Lesław syn Stanisława Żarskiego, doktora praw, wiceprezesa Sądu Apelacyjnego we Lwowie, wymienionego na „liście ukraińskiej” pod nr 1028. *Śladem zbrodni katyńskiej*.

⁴ Właściwie Strzelecki Tadeusz ur. 20.6.1919 w Krzemieńcu, student prawa, syn Bronisława Strzeleckiego, kpt. sl. zdr. st. sp., doktora medycyny, aresztowanego przez NKWD i wywiezionego w głąb ZSRS. CA MSWiA, sygn. U I/172/F.

⁵ Karpiński Bogdan, st. szer. lot. z cenz., w 1939 w Centrum Wyszkożenia Lotnictwa nr 1 w Dęblinie. Jego ojciec Kazimierz Karpiński, leśnik w lasach kostopolskich, został aresztowany przez NKWD i wywieziony w głąb ZSRS. CA MSWiA, sygn. U I/172/F.

⁶ Głowacki Henryk ur. 19.9.1919 w Dawidgródku, kpr. pchor. lot. rez., syn Franciszka Głowackiego, przodownika PP w pow. zdołbunowskim, wymienionego na „liście ukraińskiej” pod nr 676. *Śladem zbrodni katyńskiej*; CA MSWiA, sygn. U I/172/F.

⁷ Zajdler Władysław, student medycyny UJK, po wojnie Żarski-Zajdler. Swoje wspomnienia z działalności konspiracyjnej we Lwowie, w których wymienia wszystkich współoskarżonych, zawarł w relacji spisanej w 1962. W. Żarski-Zajdler *Relacja* w zbiorach J. Węgierskiego, od 1988 w Ossolineum.

⁸ Prawdopodobnie jest to Leszek Botzura, student medycyny UJK.

⁹ Miasto pograniczne Dolina w woj. stanisławowskim.

¹⁰ L. Żarskiego, T. Strzeleckiego, B. Karpińskiego, H. Głowackiego i W. Zajdlera wywieziono ze Lwowa transportem kolejowym 7.5.1941. W. Zajdler w 1942 włączył się ponownie w działalność konspiracyjną w szeregach AK. Po upadku Powstania Warszawskiego został wywieziony do Niemiec. Do Polski powrócił 2.8.1947. Losy pozostałych są nieznane. AAN, PUR nr 673473.

¹¹ W aktach sprawy brak informacji o wykonaniu wyroku na Stanisławie Gadulskim; prawdopodobnie został rozstrzelany 26.6.1941 we Lwowie.

№ 3

17.II.1940, Самбір–Львів–Полтава – 16.I.1941, Київ

**Справа ксьондза доктора Єжи Ягляжа,
Мечислава Грушковського, Гелени Клецан
та інженера Чеслава Гаттовського,
розстріляних у Києві**

ДА СБУ (Львів), справа № П-35811

Nr 3

17 II 1940 Sambor–Lwów–Połtawa – 16 I 1941 Kijów

**Sprawa księdza doktora Jerzego Jaglarza,
Mieczysława Gruszkowskiego, Heleny Klecan
i inżyniera Czesława Gattowskiego
rozstrzelanych w Kijowie**

PA SBU (Lwów), sygn. arch. P-35811

„УТВЕРЖДАЮ”
ЗАМ. НАЧ. СЛЕД. ЧАСТИ УГБ НКВД УССР
ЛЕЙТЕНАНТ ГОС. БЕЗОПАСНОСТИ
(—) (НОСКОВ)
„16” сентября 1940 г.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

Гор. Киев, сентября „16” дня 1940 г.

Следователь След. Части УГБ НКВД УССР – ЛОПУНОВ, рассмотрев след. дело № 29503 по обвинению ЯГЛЯЖА Юрия Францишковича¹, 1909 года рождения, с высшим образованием, беспартийного, жителя г. Львова, поляк и ГРУШКОВСКОГО Мечислава Яновича, 1915 года рождения, с высшим образованием, б/п, поляк, житель г. Львова, обвиняемых по ст. 54-2, 54-6, 54-11 УК УССР –

НАШЕЛ:

Обвиняемые ЯГЛЯЖ и ГРУШКОВСКИЙ являются участниками контрреволюционной повстанческой организации, которая существовала в Западной Украине.

Учитывая, что по делу необходимо провести ряд дополнительных следственных действий и руководствуясь ст. 93 п. 2 и 108 УПК УССР –

ПОСТАНОВИЛ:

След. дело № 29503/2 по обвинению ЯГЛЯЖА Ю.Ф. и ГРУШКОВСКОГО М.Я. принять к своему производству и приступить к ведению дальнейшего следствия.

СЛЕДОВАТЕЛЬ СЛЕД. ЧАСТИ УГБ НКВД УССР
(—) (ЛОПУНОВ)

„УТВЕРЖДАЮ”
НАЧАЛЬНИК ГОР. ОТД. НКВД
МЛ. ЛЕЙТЕНАНТ ГОСБЕЗОП.
(—) (ДРОННИКОВ)
„17” февраля 1940 г.

Арест санкционирую
^аПрокурор м. Самбор
Дзюба^а
„18” февраля 1940 г.
(—)

ПОСТАНОВЛЕНИЕ
(на арест)

г. Самбор

„17” февраля 1940 года

Я, Зам. Нач. Самборского Горотдела НКВД – Лейтенант Госбезопасности РАГОДЕВ, сего числа рассмотрел материал в отношении гр-на ЯГЛЯШ Юрия Францевича

„ZATWIERDZAM”
ZAS[TEPCA] NACZ[ELNIKA]
JEDNOSTKI ŚLED[CZEJ] UGB NKWD USRS
LEJTENANT BEZPIECZEŃSTWA PAŃST[WOWEGO]
(—) (NOSKOW)
„16” września 1940 r.

POSTANOWIENIE

Mias[to] Kijów, 16 września 1940 r.

Śledczy Jednostki Śled[czej] UGB NKWD USRS ŁOPUNOW po zapoznaniu się ze sprawą śled[czą] Nr 29503 z oskarżenia JAGLARZA Jerzego syna Franciszka¹, ur. w 1909 roku, wykształcenie wyższe, bezpartyjnego, mieszkańca m. Lwowa, Polaka oraz GRUSZKOWSKIEGO Mieczysława syna Jana ur. w 1915 roku, wykształcenie wyższe, b/p, Polaka, mieszkańca m. Lwowa, oskarżonych z art. 54-2, 54-6, 54-11 KK USRS –

STWIERDZIŁ:

Oskarżeni JAGLARZ i GRUSZKOWSKI są członkami powstańczej organizacji kontrrewolucyjnej, która istniała na terenie Ukrainy Zachodniej.

Biorąc pod uwagę, że w sprawie należy przeprowadzić szereg dodatkowych czynności śledczych i zgodnie z art. 93 p. 2 i 108 KPK USRS –

POSTANOWIŁ:

Sprawę śled[czą] Nr 29503/2 z oskarżenia JAGLARZA J.F. i GRUSZKOWSKIEGO M.J. przejąć i przystąpić do prowadzenia dalszego śledztwa.

ŚLED CZY JEDNOSTKI ŚLED[CZEJ] UGB NKWD USRS
(—) (ŁOPUNOW)

„ZATWIERDZAM”
NACZELNIK MIEJ[SKIEGO] ODDZIAŁU
NKWD MŁ[ODSZY] LEJTENANT
BEZPIECZEŃSTWA PAŃST[WOWEGO]
(—) (DRONNIKOW)
„17” lutego 1940 r.

Areszt sankcjonuję
^aProkurator m. Sambora
Dziuba^a
„18” lutego 1940 r.
(—)

POSTANOWIENIE
(o aresztowaniu)

m. Sambor

„17” lutego 1940 roku

Ja, Zas[tepca] Nacz[elnika] Samborskiego Oddziału Miejskiego NKWD – Lejtenant Bezpieczeństwa Państw[wowego] RAGODIEW w dniu dzisiejszym zapoznałem się z materiałami dotyczącymi ob[ywatela] JAGLARZA Jerzego syna Franciszka

НАШЕЛ:

ЯГЛЯШ Юрий Францевич, 1909 года рождения, беспартийный, поляк, с высшим образованием, доктор юридических наук, под судом и следствием не состоял.

Достаточно изобличается в том, что являлся участником антисоветской, повстанческой организации, в которой занимал руководящее положение, был членом повстанческого центра во Львове, работал под кличкой „Шторм”, руководил отделом разведки, проводил организационную, вербовочную и шпионскую работу, а поэтому

ПОСТАНОВИЛ:

Гр-на ЯГЛЯШ Юрия Францевича арестовать и привлечь к уголовной ответственности, о чем копией настоящего постановления уведомить Прокурора.

ЗАМ. НАЧ. ГОР. ОТДЕЛА НКВД
ЛЕЙТЕНАНТ ГОСБЕЗОПАСНОСТИ
(—) (РАГОДЕВ)

„УТВЕРЖДАЮ”
Нач. УНКВД Львовской Области
Капитан Гос. Безопасности
(—)
„20” III 1940 г.

Арест Грушковского
санкционирую.
Обл. Прокурор. (—)
„21” марта 1940 г.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

(на арест)

д

г. Львов, „20” марта 1940 г.

Я, Следователь Следственной части УНКВД по Львовской области — Лейтенант Государственной Безопасности Фальковский, рассмотрев сего числа имеющийся материал на Грушковского Мечеслава Яновича 1915 г. рождения, проживающего в городе Львове по ул. Пияров № 75.

НАШЕЛ:

Что по показаниям арестованного Чарника Лешека², Грушковский является активным участником контрреволюционной молодежной организации — руководимой Чарником

На основании изложенного

ПОСТАНОВИЛ:

Гр-на Грушковского Мечеслава Яновича арестовать, на его квартире произвести обыск.

СЛЕДОВАТЕЛЬ: (—)

Присоединяюсь: СТ. СЛЕДОВАТЕЛЬ: (—)

„Согласен”: НАЧАЛЬНИК СЛЕДЧАСТИ УНКВД: (—)

STWIERDZIŁEM:

JAGLARZ Jerzy syn Franciszka, ur. w 1909 roku, bezpartyjny, Polak, z wyższym wykształceniem, doktor nauk prawnych, nie był sądzony ani karany.

Zdemaskowano wystarczająco jego przynależność do antysowieckiej organizacji powstańczej, w której zajmował kierownicze stanowisko, był członkiem ośrodka powstańczego we Lwowie, działał pod pseudonimem „Sztorm”, kierował oddziałem wywiadu, prowadził działalność organizacyjną, werbunkową i szpiegowską i dlatego

POSTANOWIŁEM:

Ob[ywatela] JAGLARZA Jerzego syna Franciszka aresztować i pociągnąć do odpowiedzialności karnej, o czym kopią niniejszego postanowienia powiadomić Prokuratora.

ZAS[TĘPCA] NACZ[ELNIKA] ODDZIAŁU MIEJ[SKIEGO] NKWD
LEJTENANT BEZPIECZEŃSTWA PAŃST[WOWEGO]
(—) (RAGODIEW)

„ZATWIERDZAM”

Nacz[elnik] UNKWD obwodu lwowskiego
Kapitan Bezpieczeństwa Państ[wowego]

(—)

„20” III 1940 r.

Areszt Gruszkowskiego
sankcjonuję.

Prokurator Obw. (—)

„21” marca 1940 r

POSTANOWIENIE

(o aresztowaniu)

m. Lwów, „20” marca 1940 r.

Ja, Śledczy Jednostki Śledczej UNKWD obwodu lwowskiego Lejtenant Bezpieczeństwa Państwowego Falkowski po rozpatrzeniu w dniu dzisiejszym posiadanych materiałów dotyczących Gruszkowskiego Mieczysława syna Jana, ur. w 1915 r., zamieszkałego w m. Lwowie na ul. Pijarów Nr 75

STWIERDZIŁEM:

Że, jak zeznaje aresztowany Czarnik Leszek², Gruszkowski jest aktywnym członkiem młodzieżowej organizacji kontrrewolucyjnej, którą kieruje Czarnik.

Na podstawie powyższego:

POSTANOWIŁEM:

Ob[ywatela] Gruszkowskiego Mieczysława syna Jana aresztować, w jego mieszkaniu przeprowadzić rewizję.

ŚLED CZY: (—)

Przyłączam się: ST[ARSZY] ŚLED CZY: (—)

„Wyrażam zgodę”: NACZELNIK JEDNOSTKI ŚLED CZEJ UNKWD: (—)

Протокол Задержания – Опроса

№ _____

„22” марта 1940 года

Застава № 10 Комендатура № 3 Рава-Русского погранотряда НКВД

1. Фамилия, имя, отчество задержанного Клецан Елена^с Антоновна
2. Время и место рождения г. Львов, 1909 года
3. Место постоянного жительства до перехода границы В г. Львове ул. Лычаковска 37а
4. Место работы и должность В госпитале „Красный крест”, бухгалтером
5. Национальность Польша
6. Подданство, родной язык и знание других языков ССР. Польский
7. Образование. Социальное положение и основная профессия Среднее. Служащая, бухгалтер
8. Принадлежность к партии (раньше и теперь) Нет
9. Где, когда и при каких обстоятельствах произведено задержание Координат 74-84. Обнаружены нарядом
10. Какие документы и вещи обнаружены при досмотре задержанного ^с
11. Сумма обнаруженных денег (в какой валюте) Нет
12. Цель перехода границы откуда и куда следует, через какие населенные пункты следовал к границе Заблудилась, шла из Львова в Раву-Русскую за покупкой масла. Населенные пункты [...].
13. Время и место перехода границы 1-00 часа 22 III 40 г.
14. Кто и каким образом содействовал переходу границы, их фамилия, имя и отчество и точный адрес или приметы и куда они скрылись Границу нам никто не указывал и мы не знали где она.
15. Который раз переходит границу, в какую сторону и где именно Первый раз
16. Если переброшен насильственно через границу то кем при каких обстоятельствах, за что, один или с группой лиц, где остальные переброшенные и кто они причины переброски. Нет
17. В каких пунктах и у кого проживал или останавливался и как долго, если не знает фамилии лиц у кого проживал или останавливался, то указать их точные приметы Нет
18. Фамилия, имя и точный адрес родственников, проживающих за границей Нет
19. Кем задержан Погран наряд
20. Какие были заявлены протесты и жалобы со стороны задержанного Нет
21. При обыске присутствовали: Романов

Подпись проводившего опрос: (—)

НАЧАЛЬНИК ЗАСТАВЫ: (—)

Подпись задержанного: (—) Ирена Клецан

Подпись присутствующих при обыске:

Все перечисленные п.п. 9 и 10 сего протокола и самого арестованного принял „___” ___ 193__ г. Подпись _____ Повторный обыск

Protokół Zatrzymania – Przesłuchania

Nr ____

„22” marca 1940 roku

**Strażnica Nr 10 Komendantura Nr 3 oddziału pogranicznego NKWD
w Rawie Ruskiej**

d

1. **Nazwisko, imię i imię ojca zatrzymanego** Klecan Helena^f córka Antoniego
2. **Data i miejsce urodzenia** m. Lwów, 1909 rok.
3. **Miejsce stałego zamieszkania przed przekroczeniem granicy** W m. Lwowie, ul. Łyczakowska 37a
4. **Miejsce pracy i funkcja** W szpitalu Czerwonego Krzyża jako księgowa
5. **Narodowość** Polka
6. **Poddaństwo, język ojczysty i znajomość innych języków** ZSRS. Polski
7. **Wykształcenie. Pochodzenie społeczne i podstawowy zawód** Średnie. Urzędniczka, księgowa
8. **Przynależność do partii (poprzednio i obecnie)** Nie
9. **Gdzie, kiedy i w jakich okolicznościach nastąpiło zatrzymanie** Koordynaty 74-84. Wykryta przez patrol
10. **Jakie dokumenty i rzeczy znaleziono podczas rewizji zatrzymanego** 8
11. **Suma stwierdzonych pieniędzy (w jakiej walucie)** Nie
12. **Cel przekroczenia granicy, skąd i dokąd podąży, przez jakie miejscowości szedł do granicy** Zabłądziłam, szłam ze Lwowa do Rawy Ruskiej aby kupić masło. Osiedla [...].
13. **Czas i miejsce przekroczenia granicy** Godzina 10⁰⁰ 22 III 40 r.
14. **Kto i w jaki sposób pomagał przy przekroczeniu granicy, nazwiska, imiona, imię ojca, dokładny adres lub rysopis i gdzie się ukryli** Nikt nam nie wskazał granicy i nie wiedzieliśmy gdzie się ona znajduje.
15. **Który raz przekracza granicę, w jakim kierunku i dokładnie gdzie** Pierwszy raz
16. **Jeżeli został przerwany przez granicę przymusowo, to przez kogo i w jakich okolicznościach, za co, sam czy z grupą osób, gdzie są pozostali przerzuceni, kim są i jakie są przyczyny przerzutu.** Nie
17. **W jakich miejscowościach i u kogo mieszkał lub zatrzymał się i na jak długo, jeżeli nie zna nazwiska osoby, u której mieszkał lub zatrzymał się, podać ich dokładny opis** Nie
18. **Nazwisko, imię i dokładny adres krewnych mieszkających za granicą** Nie
19. **Przez kogo zatrzymany** Patrol graniczny
20. **Jakie zatrzymany złożył protesty i skargi** Nie
21. **Przy rewizji byli obecni:** Romanow

Podpis prowadzącego przesłuchanie: (—)

NACZELNIK STRAŻNICY: (—)

Podpis zatrzymanego: (—) Irena Klecan

Podpis obecnego przy rewizji:

Wszystko wymienione w p.p. 9 i 10 niniejszego protokołu oraz areztowanego przyjął „____” _____ 193__ r. Podpis _____ Powtórna rewizję

задержанного _____ производил „____” _____ 193__ года. _____ указать где именно, результат обыска _____.

Подпись производившего повторный обыск:

Подпись присутствующих:

ВЕРНО:

„УТВЕРЖДАЮ
Нач. УНКВД по Львовской области
Ст. Майор Гос. Безопасности
(—) (СЕРГИЕНКО)
„5” апреля 1940 года

Арест санкционрую
(—) Зам. Облпрокурор
„6” апреля 1940 года

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

(на арест)

г. Львов „4” апреля 1940 года. Я, Зам. Нач. 1 Отделения 3 Отдела НКВД УССР – лейтенант Госбезопасности – ФАЛЬКОВСКИЙ, рассмотрев материал на ГАТТОВСКОГО Чеслав Станиславовича, 1908 года рождения, поляк, инженер Львовской радио-станции, прож. в г. Львове по ул. Шашкевича №-3 кв. 9

НАШЕЛ:

Что ГАТТОВСКИЙ Чеслав Станиславович проходит по показаниям арестованной КЛЕЦАН Ирины³ – агент польской разведки, избличающая его в связи с агентом польской и английской разведок – КОМАРСКИМ Мячеславом, прибывшим во Львов нелегально из Румынии для контрреволюционной работы.

Допрошенная КЛЕЦАН Ирина о ГАТТОВСКОМ показала:

„...По поручению КОМАРСКОГО⁴, я отнесла шифр и книжку к нему, для передачи радио телеграмм за границу инженеру Львовской радио-станции – ХАТТОВСКОМУ, имени его не помню, но проживает он по ул. Шашкевича № 3 на 3-м этаже.

ХАТТОВСКИЙ с виду среднего роста, блондин, с небольшой лысиной на голове. Фамилию этого инженера я узнала со слов КОМАРСКОГО. Накануне ухода КОМАРСКОГО за границу, он сказал мне, что если мне нужно будет, в интересах нашей к-р организации, что-либо передать по радио-телеграфу, то должна буду связаться с известным мне – ХАТТОВСКИМ.

zatrzymanego _____ przeprowadził „____” _____ 193__ roku. _____ po-
dać gdzie dokładnie, wynik rewizji _____.

Podpis przeprowadzającego powtórna rewizję:

Podpis obecnych:

ZA ZGODNOŚĆ:

„ZATWIERDZAM”
Nacz[elnik] UNKWD obwodu lwowskiego (—) Zasz[te]pca] Prokuratora
St[arszy] Major Bezpieczeństwa Państ[wowego] Obwodowego
(—) (SIERGIJENKO) „6” kwietnia 1940 roku
„5” kwietnia 1940 roku

POSTANOWIENIE

(o aresztowaniu)

m. Lwów, „4” kwietnia 1940 roku Ja, Zasz[te]pca] Nacz[elnika] I Wydzia-
łu 3 Oddziału NKWD USRS Lejtenant Bezpieczeństwa Państ[wowego]
FALKOWSKI rozpatrzywszy materiały dotyczące GATTOWSKIEGO Cze-
sława syna Stanisława, ur. w 1908 roku, Polaka, inżyniera radiostacji lwo-
wskiej, zamieszkałego w m. Lwowie na ul. Szaszkiewicza Nr 3 m 9

STWIERDZIŁEM:

Że GATTOWSKI Czesław syn Stanisława występuje w zeznaniach are-
szowanej KLECAN Ireny³ – agenta polskiego wywiadu, która ujawniła go
w związku z agentem polskiego i angielskiego wywiadu – KOMARSKIM
Mieczysławem, przybyłym nielegalnie do Lwowa z Rumunii w celu prowa-
dzenia działalności kontrewolucyjnej.

Przesłuchana KLECAN Irena zeznała o GATTOWSKIM:

„... Na polecenie KOMARSKIEGO⁴ odniosłam szyfr[ogram] i do niego
książkę inżynierowi lwowskiej radiostacji GATTOWSKIEMU, którego imie-
nia nie pamiętam, w celu nadania depeszy radiowej za granicę. Mieszka on
przy ul. Szaszkiewicza Nr 3 na 2 piętrze.

GATTOWSKI jest średniego wzrostu blondynem, z niewielką łysiną
na głowie. O nazwisku tego inżyniera dowiedziałam się od KOMAR-
SKIEGO. W przeddzień wyruszenia KOMARSKIEGO za granicę
powiedział mi on, że jeżeli będę potrzebowała przekazać coś drogą
radiową w sprawach naszej organizacji k-r, to powinnam skontakto-
wać się ze znanym mi GATTOWSKIM.

Когда ко мне явился ЯГЛЯШ и сказал, что по поручению КОЛЬБУШЕВСКОГО⁵ необходимо сообщить польским посольствам в Англию и Америку о начавшемся выселении польских осадников, семьи которых сконцентрированы на Ж.Д. станциях, я пошла к ХАТТОВСКОМУ домой по вышеуказанному адресу и об этом ему сообщила, но ХАТТОВСКИЙ мне ответил, что он уже об этом сообщил в Париж генералу СИКОРСКОМУ от которого получил ответ”.

Выписка из показаний от 4.IV-40 г.

На основании вышеизложенного,

ПОСТАНОВИЛ:

ГАТТОВСКОГО Чеслава Станиславовича подвергнуть аресту.

**ЗАМ. НАЧ. 1 ОТДЕЛЕНИЯ 3 ОТДЕЛА УГБ НКВД УССР
ЛЕЙТЕНАНТ ГОСУДАРСТВЕНН. БЕЗОПАСНОСТИ
(—) (ФАЛЬКОВСКИЙ)**

„СОГЛАСЕН” *Зам* **НАЧАЛЬНИК 3 ОТДЕЛА УГБ НКВД ПО ЛО
ЛЕЙТЕНАНТ ГОСУДАРСТВЕН. БЕЗОПАСНОСТИ
(—) (МАКАРОВ)**

По след. делу № 39503/2

**„УТВЕРЖДАЮ”
НАРКОМ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ УССР
КОМИССАР ГОСУДАРСТВ. БЕЗОПАСНОСТИ
3-го РАНГА
(—) (СЕРОВ)**

„12” октября 1940 г.

ОБВИНИТЕЛЬНОЕ ЗАКЛЮЧЕНИЕ

По обвинению ЯГЛЯЖА Юрия Францишковича, ГРУШКОВСКОГО Мечеслава Яновича, КЛЕЦАН Елены Антоновны, ГАТТОВСКОГО Чеслава Станиславовича по ст.ст. 54-2, 54-1 п. „а” и 54-11 УК УССР.

Органами Государственной Безопасности УНКВД по Львовской области на территории Западной Украины была вскрыта и ликвидирована контрреволюционная повстанческая организация, ставившая своей целью с помощью Англии и Франции организацию вооруженной борьбы против Советской власти за восстановление бывш. польского государства.

Gdy zjawił się u mnie JAGLARZ i powiedział, że na polecenie KOLBUSZEWSKIEGO⁵ należy powiadomić polskie ambasady w Anglii i Ameryce o rozpoczętym wysiedlaniu polskich osadników, których rodziny są zgromadzone na stacjach kolejowych, poszłam do GATTOWSKIEGO do domu pod wymieniony wyżej adres i powiadomiłam go o tym, ale GATTOWSKI odpowiedział, że już o tym powiadomił w Paryżu generała SIKORSKIEGO, od którego otrzymał odpowiedź”.

Wyciąg z zeznań z 4.IV-40 r.

Na podstawie powyższego

POSTANOWIŁEM:

GATTOWSKIEGO Czesława syna Stanisława aresztować.

ZAS[TĘPCA] NACZ[ELNIKA] I WYDZIAŁU
3 ODDZIAŁU UGB NKWD USRS
LEJTENANT BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO
(—) (FALKOWSKI)

„WYRAŻAM ZGODĘ”

^a-Zas[tępcą]-^a NACZELNIKA
3 ODDZIAŁU UGB UNKWD LO
LEJTENANT BEZPIECZEŃSTWA PAŃST[WOWEGO]
(—) (MAKAROW)

Do sprawy śled[czej] Nr 39503/2

„ZATWIERDZAM”

NARKOM SPRAW WEWNĘTRZNYCH USRS
KOMISARZ BEZPIECZEŃSTWA PAŃST[WOWEGO]
3 RANGI
(—) (SIEROW)

„12” października 1940 r.

WNIOSEK OSKARŻAJĄCY

Z oskarżenia JAGLARZA Jerzego syna Franciszka, GRUSZKOWSKIEGO Mieczysława syna Jana, KLECAN Heleny córki Antoniego, GATTOWSKIEGO Czesława syna Stanisława z art. art. 54-2, 54-1 p. „a” i 54-11 KK USRS.

Organy Bezpieczeństwa Państwowego UNKWD obwodu lwowskiego wykryły i zlikwidowały na terytorium Ukrainy Zachodniej powstańczą organizację kontrrewolucyjną stawiającą sobie za cel zorganizowanie przy pomocy Anglii i Francji walki zbrojnej przeciwko Władzy Sowieckiej o przywrócenie był[ego] państwa polskiego.

На основании материалов, поступивших в Управление НКВД по Львовской области, как на участников вышеназванной контрреволюционной организации, в разное время были арестованы и привлечены в качестве обвиняемых по настоящему делу ЯГЛЯЖ Юрий Францишкович, ГРУШКОВСКИЙ Мечеслав Янович, КЛЕЦАН Елена Антоновна и ГАТТОВСКИЙ Чеслав Станиславович.

В процессе предварительного следствия было установлено, что во Львове существовала контрреволюционная повстанческая организация, возглавляемая доктором ЧАРНИКОМ Лешек, БЕЛЕЦКИМ⁶ и др. лицами, враждебно настроенными к Советской власти. Эта контрреволюционная организация в своей вражеской работе имела тесный контакт с подпольной военно-повстанческой организацией, существовавшей на территории Западной Украины и возглавляемой полковником ЖЕБРОВСКИМ Петром, ДОБРОВОЛЬСКИМ и др. высшими чинами б. польской армии.⁷

Контрреволюционная повстанческая организация, одним из руководителей которой являлся доктор ЧАРНИК, по своей организационной структуре делилась на ряд отделов, рефератов, в частности, имела отдел, который занимался разведывательной работой в Западной Украине (л.д. 12–13).

Разведывательный отдел вышеупомянутой организации, руководимый участниками этой организации ЯГЛЯЖОМ Ю.Ф. и ГРУШКОВСКИМ М.Я., которые были связаны по своей антисоветской работе с агентами английской и польской разведки КОЛЬБУШЕВСКИМ и КОМАРСКИМ, на территории Западной Украины проводил шпионскую деятельность в пользу иностранных разведок и своей контрреволюционной организации (л.д. 18–19, 21, 98–99, 124).

⁶Руководитель разведывательного отдела контрреволюционной организации ЯГЛЯЖ Ю.Ф. был вовлечен в организацию в октябре 1939 года доктором ЧАРНИКОМ (л.д. 8–9, 125).⁶

Будучи еще до этого связанным с иностранными разведывательными органами, обв. ЯГЛЯЖ по предложению ЧАРНИКА стал во главе разведывательного отдела (л.д. 64, 65, 98–99).

Возглавляя разведывательную работу в организации, обв. ЯГЛЯЖ вербовал кадры разведчиков. Так, им были завербованы: некий ГААС Юрий⁸, ЦЕТИС Роман⁹, АЛЬБРЕХТ¹⁰ и другие, которые по заданию ЯГЛЯЖА проводили шпионско-разведывательную работу в Западной Украине (л.д. 15, 21, 153–159, 304).

Будучи руководителем разведывательного отдела в контрреволюционной организации, обв. ЯГЛЯЖ был также одним из видных ее деятелей. Подавляющее большинство вопросов контрреволюционной деятельности организации обсуждалось при активном участии обв.

Na podstawie materiałów, które wpłynęły do Zarządu NKWD obwodu lwowskiego i dotyczyły członków wyżej wymienionej organizacji kontrrewolucyjnej, w różnym czasie zostali aresztowani i pociągnięci do odpowiedzialności w charakterze oskarżonych w niniejszej sprawie JAGLARZ Jerzy syn Franciszka, GRUSZKOWSKI Mieczysław syn Jana, KLECAN Helena córka Antoniego i GATTOWSKI Czesław syn Stanisława.

Podczas wstępnego śledztwa ustalono, że we Lwowie istniała powstańcza organizacja kontrrewolucyjna, na której czele stali: doktor CZARNIK Leszek, BIELECKI⁶ i inne osoby wrogo nastawione do Władzy Sowieckiej. Owa organizacja kontrrewolucyjna w swej wrogiej działalności współpracowała ściśle z wojskowo-powstańczą organizacją konspiracyjną działającą na terenie Ukrainy Zachodniej, na której czele stali pułkownik ŻEBROWSKI Piotr, DOBROWOLSKI i inni wyżsi oficerowie b[ylej] armii polskiej⁷.

Powstańcza organizacja kontrrewolucyjna, której jednym z przywódców był doktor CZARNIK, strukturalnie dzieliła się na szereg oddziałów i referatów, m.in. posiadała oddział, który zajmował się robotą wywiadowczą na terenie Zachodniej Ukrainy (k.s. 12–13).

Oddział wywiadowczy wspomnianej organizacji kierowany przez członków tej organizacji JAGLARZA J.F. i GRUSZKOWSKIEGO M.J., którzy w swej działalności antysowieckiej byli powiązani z agentami angielskiego i polskiego wywiadu KOLBUSZEWSKIM i KOMARSKIM, prowadził na terytorium Zachodniej Ukrainy działalność szpiegowską na rzecz obcych wywiadów oraz swej organizacji kontrrewolucyjnej (k.s. 18–19, 21, 98–99, 124).

^bKierownik oddziału wywiadowczego organizacji kontrrewolucyjnej JAGLARZ J.F. został zwerbowany do niej w październiku 1939 roku przez doktora CZARNIKA^b (k.s. 8–9, 125).

Osk[arżony] JAGLARZ, związany wcześniej z obcymi organami wywiadowczymi, zgodził się na propozycję CZARNIKA i stanął na czele oddziału wywiadowczego (k.s. 64, 65, 98–99).

Osk[arżony] JAGLARZ, kierując pracą wywiadowczą w organizacji, werbował kadrę wywiadowców. W ten sposób zostali przez niego zwerbowani: niejaki GAAS Jerzy⁸, CETIS Roman⁹, ALBRECHT¹⁰ i inni, którzy na polecenie JAGLARZA prowadzili działalność szpiegowsko-wywiadowczą na Zachodniej Ukrainie (k.s. 15, 21, 153–159, 304).

Osk[arżony] JAGLARZ, kierując oddziałem wywiadowczym organizacji kontrrewolucyjnej, był jednocześnie jednym z jej głównych działaczy. Zdecydowana większość spraw związanych z działalnością kontrrewolucyjną organizacji była omawiana przy czynnym udziale osk[arżonego] JAGLARZA. Na przykład: sprawa zorganizowania dywersji na kolei w związku z wysied-

ЯГЛЯЖА. Так, например: вопросы организации диверсионных актов на железной дороге в связи с выселением из Западной Украины осадников, вопрос организации бактериологической войны против Красной армии, осуществление связи с границей и ряд других вопросов решались организацией при активном участии обв. ЯГЛЯЖА (л.д. 49–51, 55, 90–91, 115–116, 120–121).

Из материалов дела видно, что одним из активных участников контрреволюционного подполья в Западной Украине являлся обв. ГРУШКОВСКИЙ Мечеслав Янович, который в октябре 1939 года был вовлечен в контрреволюционную организацию также руководителем организации доктором ЧАРНИКОМ (л.д. 157, 159, 178–179, 189–190).

По предложению доктора ЧАРНИКА обв. ГРУШКОВСКИЙ, будучи членом контрреволюционной организации, выполнял работу зам. руководителя разведывательного отдела, т.е. по контрреволюционной работе замещал обв. ЯГЛЯЖА (л.д. 13–17, 96–97, 125), имея при этом псевдоним „Николай” (л.д. 144–153).

Занимая руководящую роль в контрреволюционной организации, обв. ГРУШКОВСКИЙ М.Я. имел у себя на связи несколько разведчиков, руководил их практической работой, давая им указания о сборе сведений шпионского характера, как-то: о расположении воинских частей, аэродромов, работе банков и торговой сети во Львове, о политических настроениях среди польского населения (л.д. 125, 126).

Для разведывательной работы по выяснению дислокации частей Красной армии, аэродромов и других военных объектов обв. ГРУШКОВСКИЙ привлек поручика б. польской армии АДАМСКОГО¹¹, которого впоследствии связал с обв. ЯГЛЯЖОМ (л.д. 16, 17, 54, 98–99).

Следствием также установлено, что контрреволюционная организация располагала сетью конспиративных квартир в г. Львове и финансировалась для разведывательной к-р работы в Западной Украине из закордона (л.д. 66–68, 114).

Одной из содержательниц конспиративных квартир являлась привлеченная к ответственности по настоящему делу обв. КЛЕЦАН Елена Антоновна (л.д. 63).

Обв. КЛЕЦАН к антисоветской деятельности была привлечена агентом иностранной разведки КОМАРСКИМ, который был направлен на квартиру к обв. КЛЕЦАН участником контрреволюционного подполья и агентом английской разведки КОЛЬБУШЕВСКИМ (л.д. 220–222, 313–315, 316).

КОМАРСКИЙ, являясь курьером из закордона, от генерала СИКОРСКОГО и иностранным агентом, предложил обв. КЛЕЦАН с ним сотрудничать за определенное вознаграждение, на что последняя дала согласие (л.д. 222–223).

leniem osadników z Zachodniej Ukrainy, sprawa zorganizowania wojny bakteriologicznej skierowanej przeciwko Armii Czerwonej, nawiązanie łączności z zagranicą oraz cały szereg innych spraw organizacji rozstrzygano przy czynnym udziale osk[arżonego] JAGLARZA (k.s. 49–51, 55, 90–91, 115–116, 120–121).

Z materiałów sprawy wynika, że jednym z najbardziej aktywnych członków podziemia kontrrewolucyjnego na Ukrainie Zachodniej był osk[arżony] GRUSZKOWSKI Mieczysław syn Jana, który w październiku 1939 roku został wciągnięty do organizacji kontrrewolucyjnej także przez kierownika organizacji, doktora CZARNIKA (k.s. 157, 159, 178–179, 189–190).

Zgodnie z propozycją doktora CZARNIKA, osk[arżony] GRUSZKOWSKI będąc członkiem organizacji kontrrewolucyjnej pełnił funkcję zastępcy kierownika oddziału wywiadowczego, to znaczy w robocie kontrrewolucyjnej zastępował osk[arżonego] JAGLARZA (k.s. 13–17, 96–97, 125), używając pseudonimu „Mikołaj” (k.s. 144–153).

Oskarżony GRUSZKOWSKI M.J. pełniąc funkcję kierowniczą w organizacji kontrrewolucyjnej miał łączność z szeregiem wywiadowców, kierował ich praktyczną pracą udzielając wskazówek o gromadzeniu informacji o charakterze szpiegowskim, jak na przykład: lokalizacja jednostek wojskowych, lotnisk, praca banków i sieci handlowej we Lwowie, nastroje polityczne ludności polskiej (k.s. 125, 126).

Osk[arżony] GRUSZKOWSKI wciągnął do pracy wywiadowczej ustalając dyslokację jednostek Armii Czerwonej, lotnisk i innych obiektów wojskowych, porucznika b[yłej] armii polskiej ADAMSKIEGO¹¹, którego w późniejszym czasie skontaktował z osk[arżonym] JAGLARZEM (k.s. 16, 17, 54, 98–99).

W śledztwie ustalono również, że organizacja kontrrewolucyjna rozporządzała siecią lokali konspiracyjnych w m. Lwowie, a jej wywiadowcza działalność k-r na Zachodniej Ukrainie finansowana była z zagranicy (k.s. 66–68, 114).

Jedną z właścicielek lokali konspiracyjnych była, pociągnięta do odpowiedzialności w niniejszej sprawie, osk[arżona] KLECAN Helena córka Antoniego (k.s. 63).

Osk[arżona] KLECAN została wciągnięta do działalności antysowieckiej przez agenta obcego wywiadu KOMARSKIEGO, który został skierowany do niej do mieszkania przez członka podziemia kontrrewolucyjnego i agenta wywiadu angielskiego KOLBUSZEWSKIEGO (k.s. 220–222, 313–315, 316).

KOMARSKI, będąc kurierem z zagranicy od generała SIKORSKIEGO i obcym agentem, zaproponował osk[arżonej] KLECAN współpracę w zamian za odpowiednie wynagrodzenie, na co ta ostatnia wyraziła zgodę (k.s. 222–223).

Проживая в г. Львове, обв. КЛЕЦАН, будучи связной, выполняла по заданию организации целый ряд поручений, а именно:

В феврале 1940 года на квартиру обв. КЛЕЦАН явился по заданию КОЛЬБУШЕВСКОГО обв. ЯГЛЯЖ Юрий Францишкович и поручил ей передать через некоего ЭРНСТА¹² с помощью радио депешу за кордон о выселении осадников.

Обв. КЛЕЦАН, получив такое поручение, по заданию КОМАРСКОГО связалась с инженером Львовской радио-станции РВ-94 обв. ГАТТОВСКИМ Чеславом Станиславовичем, которому сообщила о необходимости передать за кордон вышеизложенного материала (л.д. 20, 37, 63, 225–227, 288–299).

Обв. КЛЕЦАН по заданию КОМАРСКОГО завербовала в к-р организацию СТРЕЛЬБИЦКОГО¹³, который спустя некоторое время был послан за кордон с целью получить деньги для финансирования организации. Однако при обратном возвращении из-за границы СТРЕЛЬБИЦКИЙ советской пограничной охраной был задержан с суммой денег в 250 000 злотых (л.д. 320–321, 33).

В марте 1940 года, после ухода за кордон КОМАРСКОГО, обв. КЛЕЦАН по поручению организации совершила нелегальную ходку в Варшаву со специальным заданием от одного из руководителей контрреволюционного подполья – майора б. польской армии ДОБРОВОЛЬСКОГО. Она имела цель связаться с руководителем военного к-р подполья в Западной Украине, в то время проживавшим в гор. Варшаве, полковником ТОКАЖЕВСКИМ¹⁴ (л.д. 235, 238).

Уходя за кордон, обв. КЛЕЦАН получила задание от КОЛЬБУШЕВСКОГО – представителя английской разведки, собрать на своем пути сведения о расположении германских воинских частей и связи с КОМАРСКИМ (л.д. 253).

Обв. КЛЕЦАН при возвращении из Варшавы во Львов – была задержана советскими пограничниками.

Следствием также установлено, что участником к-р повстанческой организации являлся инженер Львовской радиостанции ГАТТОВСКИЙ Чеслав Станиславович, который по рекомендации некоего НОВАКА¹⁵ был вовлечен в к-р организацию КОМАРСКИМ (л.д. 285–288).

На предложение КОМАРСКОГО принять участие в работе антисоветской организации и польской разведке обв. ГАТТОВСКИЙ дал свое согласие (л.д. 291–292).

¹²По заданию организации обв. ГАТТОВСКИЙ передавал за кордон с помощью радиоаппаратуры сведения, связанные с контрреволюционной деятельностью организации (л.д. 210, 292–293, 247, 250–251, 254, 256).¹³

Mieszkając w m. Lwowie, osk[arżona] KLECAN będąc łączniczką wykonywała na polecenie organizacji szereg zadań, a mianowicie:

W lutym 1940 roku zjawił się w mieszkaniu osk[arżonej] KLECAN na polecenie KOLBUSZEWSKIEGO osk[arżony] JAGLARZ Jerzy syn Franciszka i zlecił jej przekazanie przez niejakiego ERNSTA¹² depeszy drogą radiową za granicę o wysiedleniu osadników.

Osk[arżona] KLECAN, po otrzymaniu takiego polecenia od KOMARSKIEGO, nawiązała kontakt z inżynierem lwowskiej radiostacji RW-94 osk[arżonym] GATTOWSKIM Czesławem synem Stanisława, którego zawiadomiła o konieczności przekazania powyższej informacji za granicę (k.s. 20, 37, 63, 225–227, 288–299).

Osk[arżona] KLECAN na polecenie KOMARSKIEGO zwerbowała do organizacji k-r STRZELBICKIEGO¹³, który po pewnym czasie został wysłany za granicę w celu uzyskania pieniędzy na finansowanie organizacji. Jednakże STRZELBICKI wracając z zagranicy z kwotą 250 000 zł. został zatrzymany przez sowiecką straż graniczną (k.s. 320–321, 33).

W marcu 1940 roku, po ucieczce KOMARSKIEGO za granicę, osk[arżona] KLECAN na polecenie organizacji udała się nielegalnie do Warszawy ze specjalnym zadaniem, które otrzymała od jednego z kierowników wojskowego podziemia kontrrewolucyjnego — majora b[ylej] armii polskiej DOBROWOLSKIEGO. Miała ona nawiązać kontakt z kierownikiem wojskowego podziemia k-r na Zachodniej Ukrainie, mieszkającym w tym czasie w mieście] Warszawie, pułkownikiem TOKARZEWSKIM¹⁴ (k.s. 235, 238).

Osk[arżona] KLECAN udając się za granicę otrzymała od KOLBUSZEWSKIEGO – przedstawiciela angielskiego wywiadu, polecenie zbierania w drodze do Warszawy informacji o lokalizacji niemieckich jednostek wojskowych oraz nawiązanie [tam] kontaktu z KOMARSKIM (k.s. 253).

Osk[arżona] KLECAN została zatrzymana przez radzieckich pograniczników, gdy wracała z Warszawy do Lwowa.

W śledztwie ustalono również, że członkiem powstańczej organizacji k-r był inżynier radiostacji lwowskiej GATTOWSKI Czesław syn Stanisława, którego z polecenia niejakiego NOWAKA¹⁵ wciągnął do organizacji k-r KOMARSKI (k.s. 285–288).

Osk[arżony] GATTOWSKI wyraził zgodę na propozycję KOMARSKIEGO wzięcia udziału w pracach organizacji antysowieckiej i wywiadu polskiego (k.s. 291–292).

“Osk[arżony] GATTOWSKI na polecenie organizacji przekazywał za granicę za pomocą aparatury radiowej informacje związane z działalnością kontrrewolucyjną organizacji (k.s. 210, 292–293, 247, 250–251, 254, 256)“.

На основании вышеизложенного ОБВИНЯЮТСЯ:

1. ЯГЛЯЖ Юрий Францишкович, 1909 года рождения, уроженец и житель г. Львова, поляк, беспартийный, с высшим образованием, со слов не судим,
в том, что с октября 1939 года являлся активным участником и одним из руководителей контрреволюционной повстанческой организации, существовавшей в Западной Украине и ставившей своей целью вооруженное свержение Советской власти.

Являясь участником к-р организации, обв. ЯГЛЯЖ был руководителем разведывательного отдела, существовавшего при организации, членом которой он состоял.

Будучи связан с агентами английской и польской разведок, обв. ЯГЛЯЖ вместе со своим разведывательным аппаратом на территории Западной Украины проводил шпионско-разведывательную работу, вел активную борьбу против Советской власти.

2. ГРУШКОВСКИЙ Мечеслав Янович, 1915 года рождения, уроженец г. Бельска (Германия), поляк, житель г. Львова, образование высшее, б/п,
в том, что:

- а) С октября 1939 года являлся участником контрреволюционной организации, ставившей своей целью вооруженную борьбу с Советской властью.
- б) По заданию к-р организации осуществлял руководство разведывательной работой в г. Львове, вербовал разведчиков из числа лиц, враждебно настроенных к Советской власти.
- в) Проводил шпионскую работу на территории Западной Украины в пользу контрреволюционной организации и иностранных разведок.

3. КЛЕЦАН Елена Антоновна, 1909 года рождения, уроженка и жительница г. Львова, полька, со слов не судимая, образование низшее, служащая, беспартийная,
в том, что:

- а) Будучи вовлечена в контрреволюционную организацию КОМАР-СКИМ, по заданию последнего проводила антисоветскую работу и выполняла роль связной в организации.
- б) Являясь содержательницей конс. квартиры, вербовала новых членов в контрреволюционную организацию.
- в) По заданию руководства контрреволюционного подполья во Львове в марте 1940 года совершила нелегальную ходку в г. Варшаву с целью связаться с руководителями антисоветских формирований в Западной Украине, находившихся в то время в Варшаве.

Na podstawie powyższego OSKARŻA SIĘ:

1. JAGLARZA Jerzego syna Franciszka, ur. w 1909 roku w m. Lwowie i tam zamieszkałego, Polaka, bezpartyjnego, z wykształceniem wyższym, jak twierdzi nie karanego o to, że od października 1939 roku był aktywnym członkiem i jednym z kierowników powstańczej organizacji kontrrewolucyjnej, która istniała na Zachodniej Ukrainie i stawiała sobie za cel zbrojne obalenie Władzy Sowieckiej.

Osk[arżony] JAGLARZ będąc członkiem organizacji k-r kierował oddziałem wywiadowczym, istniejącym przy tej organizacji.

Współpracując z agentami wywiadu angielskiego i polskiego osk[arżony] JAGLARZ razem ze swoim aparatem wywiadowczym prowadził działalność szpiegowsko-wywiadowczą na terytorium Zachodniej Ukrainy oraz aktywną walkę z Władzą Sowiecką.

2. GRUSZKOWSKIEGO Mieczysława syna Jana, ur. w 1915 roku w m. Bielsko (Niemcy), Polaka, mieszkańca m. Lwowa, wykształcenie wyższe, b/p o to, że:

- a) Od października 1939 roku był członkiem organizacji kontrrewolucyjnej, stawiającej sobie za cel walkę zbrojną z Władzą Sowiecką.
- b) Na polecenie organizacji k-r kierował pracą wywiadowczą w m. Lwowie, werbował wywiadowców spośród osób wrogo nastawionych do Władzy Sowieckiej.
- c) Prowadził działalność szpiegowską na terytorium Zachodniej Ukrainy na rzecz organizacji kontrrewolucyjnej i obcych wywiadów.

3. KLECAN Helenę córkę Antoniego, ur. w 1909 roku w m. Lwowie i tam zamieszkałą, Polkę, jak twierdzi nie karaną, wykształcenie podstawowe, urzędniczkę, bezpartyjną

o to, że:

- a) Wciągnięta do organizacji kontrrewolucyjnej przez KOMARSKIEGO, na polecenie tego ostatniego prowadziła robotę antysowiecką i pełniła w organizacji funkcję łączniczki.
- b) Była właścicielką lokalu kons[piracyjnego], werbowała nowych członków do organizacji kontrrewolucyjnej.
- c) Na polecenie kierownictwa podziemia kontrrewolucyjnego we Lwowie, w marcu 1940 roku nielegalnie udała się do Warszawy w celu nawiązania kontaktu z przywódcami antysowieckich formacji na Zachodniej Ukrainie, którzy w tym czasie znajdowali się w Warszawie.

4. ГАТТОВСКИЙ Чеслав Станиславович, 1908 года рождения, уроженец с. Алмазная-Донбасс, житель г. Львова, поляк, образование высшее до ареста – инженер Львовской радио-станции, в том, что:

- а) Являлся участником контрреволюционной повстанческой организации, в которую был вовлечен агентом иностранной разведки КОМАРСКИМ.
- б) Работая инженером Львовской радиостанции РВ-94, по заданию контрреволюционной организации передавал за кордон по эфиру материалы, представляемые ему для этой цели контрреволюционной повстанческой организацией, существовавшей в г. Львове, т.е в совершении преступлений, предусмотренных ст.ст. 54-2, 54-1-а, 54-11 УК УССР.

Допрошенные по настоящему делу обвиняемые ЯГЛЯЖ Ю.Ф., ГРУШКОВСКИЙ М.Я., КЛЕЦАН Е.А. и ГАТТОВСКИЙ Ч.С. в пред'явленном обвинении виновными себя признали.

Кроме того изобличаются показаниями арестованных КОЛЬБУШЕВСКОГО (л.д. 310–319), ЧАРНИКА (л.д. 302–309), СТРЕЛЬБИЦКОГО (л.д. 320–339).

Учитывая что преступная деятельность обв.обв. ЯГЛЯЖА Ю.Ф., ГРУШКОВСКОГО М.Я., КЛЕЦАН Е.А., ГАТТОВСКОГО Ч.С. полностью установлена и руководствуясь ст. 204 УПК УССР – след. дело № 29503/2 по обвинению ЯГЛЯЖА Юрия Францишковича, ГРУШКОВСКОГО Мечеслава Яновича, КЛЕЦАН Елены Антоновны, ГАТТОВСКОГО Чеслава Станиславовича направить Прокурору УССР по спец. делам, для предания обвиняемых суду Военного Трибунала.

СЛЕДОВАТЕЛЬ СЛЕД. ЧАСТИ УГБ НКВД УССР
(—) (ЛОПУНОВ)

„СОГЛАСЕН”

НАЧАЛЬНИК СЛЕД. ЧАСТИ УГБ НКВД УССР
(—) (САГИН)

СПРАВКА: Обв. обв. ЯГЛЯЖ Ю.Ф., ГРУШКОВСКИЙ М.Я., КЛЕЦАН Е.А., ГАТТОВСКИЙ Ч.С. содержатся во внутренней тюрьме НКВД УССР г. Киев.

СЛЕДОВАТЕЛЬ СЛЕД. ЧАСТИ УГБ НКВД УССР
(—) (ЛОПУНОВ)

Составлено „12” октября 1940 г.
г. Киев.

4. GATTOWSKIEGO Czesława syna Stanisława, ur. w 1908 roku we w[si] Almaznaja-Donbas, mieszkańca m. Lwowa, Polaka, wykształcenie wyższe, przed aresztowaniem – inżynier radiostacji lwowskiej o to że:

- a) Był członkiem powstańczej organizacji kontrrewolucyjnej, do której został wciągnięty przez agenta obcego wywiadu KOMARSKIEGO.
- b) Pracując jako inżynier w radiostacji lwowskiej RW-94, na polecenie organizacji kontrrewolucyjnej przekazywał za kordon na falach eteru materiały dostarczane mu w tym celu przez powstańczą organizację kontrrewolucyjną istniejącą w m. Lwowie.

to znaczy o popełnienie przestępstw przewidzianych art. art. 54-2, 54-1-a, 54-11 KK USRS.

Przesłuchani w niniejszej sprawie oskarżeni JAGLARZ J.F., GRUSZKOWSKI M.J., KLECAN H.A. i GATTOWSKI Cz.S. przyznali się do winy w zakresie przedstawionego im oskarżenia.

Demaskują ich oprócz tego zeznania aresztowanych KOLBUSZEWSKIEGO (k.s. 310–319), CZARNIKA (k.s. 302–309), STRZELBICKIEGO (k.s. 320–339).

Biorąc pod uwagę, iż przestępcza działalność osk[arżonych] JAGLARZA J.F., GRUSZKOWSKIEGO M.J., KLECAN H.A. i GATTOWSKIEGO Cz.S. została w pełni udowodniona, zgodnie z art. 204 KPK USRS – sprawę śledczą Nr 29503/2 z oskarżenia JAGLARZA Jerzego syna Franciszka, GRUSZKOWSKIEGO Mieczysława syna Jana, KLECAN Heleny córki Antoniego, GATTOWSKIEGO Czesława syna Stanisława skierować do Prokuratora USRS do spraw spec[jalnych] w celu przekazania oskarżonych sądowi Trybunału Wojennego.

ŚLEDCZY JEDNOSTKI ŚLED[CZEJ] UGB NKWD USRS
(—) (ŁOPUNOW)

„WYRAŻAM ZGODĘ”

NACZELNIK JEDNOSTKI ŚLED[CZEJ] UGB NKWD USRS
(—) (SAGIN)

INFORMACJA: Osk[arżeni] JAGLARZ J.F., GRUSZKOWSKI M.J., KLECAN H.A. i GATTOWSKI Cz.S. znajdują się w więzieniu wewnętrznym NKWD USRS, m. Kijów.

ŚLEDCZY JEDNOSTKI ŚLED[CZEJ] UGB NKWD USRS
(—) (ŁOPUNOW)

Sporządzono „12” października 1940 r.
m. Kijów.

ПРОТОКОЛ СУДЕБНОГО ЗАСЕДАНИЯ

1940 года ноября 22–23 дня, Военный Трибунал Киевского Особого Военного Округа в закрытом судебном заседании в г. Киеве, в составе: Председательствующего члена ВТ т. ДУБИНИНА и членов полкового комиссара ДМИТРИЕВА и военюриста 3 ранга т. ГЕГЕЧКОРИ, без участия Военного Прокурора и защиты, при участии переводчика польского языка – техника-интенданта 2 ранга УМАНСКОГО, при секретаре тов. ДУМАНСКОМ.

В 11 час. председательствующий открывает судебное заседание и объявляет, что будет слушаться дело по обвинению ЯГЛЯЖ Юрия Францишковича, ГРУШКОВСКОГО Мечеслава Яновича, КЛЕЦАН Елены (она же Ирина) Антоновны, ГАТТОВСКОГО Чеслава Станиславовича в преступл. предусмотр. ст.ст. 54-2, 54-1 п. „а” и 54-11 УК УССР.

Секретарь докладывает суду, что подсудимые ЯГЛЯЖ, ГРУШКОВСКИЙ, КЛЕЦАН и ГАТТОВСКИЙ в судебное заседание доставлены под конвоем.

Председательствующий удостоверяется в самоличности подсудимых:

ЯГЛЯЖ Юрий Францишкович – 1909 года рождения, уроженец и житель г. Львова, по национальности поляк, по соц. происхождению служащий, с высшим образованием, по специальности юрист, в прошлом служитель религиозного культа – ксендз, до ареста без определенных занятий, беспартийный, гражданства СССР, холост. Мать артистка, отец юрист. Я работал научным работником Львовского Университета – руководил историей церковного права. Выработывал законы юрправа в Варшаве. До ареста не работал. В польской армии не служил. Отец, сестра и мать живут в Варшаве. Состоял в партии народного фронта¹⁶, не судимый. Под стражей нахожусь с 18 февраля 1940 года. Обвинительное заключение мне объявлено 18 ноября 1940 года.

ГРУШКОВСКИЙ Мечеслав Янович – 1915 года рождения, уроженец г. Бельска (Германия), жителя г. Львова, по национальности поляк, по соцположению служащий по специальности юрист – окончил юридический Университет в 1939 году, беспартийный, холост, гражданства СССР, до ареста без определенных занятий, отец и мать проживают в гор. Львове. В армиях не служил.

Под стражей нахожусь с 28 марта 1940 года. Копия обвинительного заключения мне объявлена 18 ноября 1940 года.

PROTOKÓŁ POSIEDZENIA SĄDOWEGO

1940 roku listopada 22–23 dnia, Trybunał Wojenny Kijowskiego Specjalnego Okręgu Wojskowego na zamkniętym posiedzeniu sądowym w m. Kijowie w składzie: Przewodniczący członek WT t. DUBININ i członkowie komisarz pułkowy DMITRIJEW oraz prawnik wojskowy 3 rangi t. GIEGIECZKORI bez udziału Prokuratora Wojskowego i obrony przy udziale tłumacza z języka polskiego – technika-intendenta 2 rangi UMAŃSKIEGO z udziałem sekretarza tow. DUMAŃSKIEGO.

O godzinie 11 przewodniczący otwiera posiedzenie sądowe i ogłasza, że będzie rozpatrywana sprawa z oskarżenia JAGLARZA Jerzego syna Franciszka, GRUSZKOWSKIEGO Mieczysława syna Jana, KLECAN Heleny (*ona-że* Irena) córki Antoniego i GATTOWSKIEGO Czesława syna Stanisława o przestęp[stwa] przewidziane art. art. 54-2, 54-1 p. „a” i 54-11 KK USRS.

Sekretarz powiadamia sąd, że oskarżeni JAGLARZ, GRUSZKOWSKI, KLECAN i GATTOWSKI zostali doprowadzeni pod strażą na posiedzenie sądowe.

Przewodniczący upewnia się co do tożsamości oskarżonych:

JAGLARZ Jerzy syn Franciszka, ur. w 1909 roku w m. Lwowie i tam zamieszkały, Polak, z rodziny urzędniczej, wykształcenie wyższe, zawód – prawnik, w przeszłości duchowny – ksiądz, przed aresztowaniem bez określonego zajęcia, bezpartyjny, obywatelstwo ZSRS, kawaler. Matka artystka, ojciec prawnik. Byłem zatrudniony jako pracownik naukowy na Uniwersytecie Lwowskim – kierowałem [zakładem] historii prawa kościelnego. Opracowywałem ustawy prawnicze w Warszawie. Przed aresztowaniem nie pracowałem. W armii polskiej nie służyłem. Ojciec, siostra i matka mieszkają w Warszawie. Byłem członkiem partii frontu ludowego¹⁶, nie karany. Jestem w areszcie od 18 lutego 1940 roku. Wniosek oskarżający został mi przedłożony 18 listopada 1940 roku.

GRUSZKOWSKI Mieczysław syn Jana, ur. w 1915 roku w m. Bielsku (Niemcy), mieszkaniec m. Lwowa, Polak, status społeczny – urzędnik, zawód – prawnik, ukończył studia prawnicze w 1939 roku, bezpartyjny, kawaler, obywatelstwo ZSRS, przed aresztowaniem bez określonego zajęcia, ojciec i matka mieszkają w m. Lwowie. W armii nie służył.

W areszcie przebywam od 28 marca 1940 roku. Kopię wniosku oskarżającego przedłożono mi 18 listopada 1940 roku.

КЛЕЦАН Елена (она же Ирина) Антоновна – 1909 года рождения, уроженка и жительница гор. Львова, по социальному происхождению служащая, по соц. положению служащая, образование среднее – окончила лицей, по специальности бухгалтер, по национальности поляка, беспартийная, незамужняя, гражданства СССР, до ареста без определенных занятий, отец инженер, с 27 августа по 22 сентября 1939 года работала медсестрой в польской армии.

Под стражей нахожусь с 21 марта 1940 года. Копия обвинительного заключения мне объявлена 18 ноября 1940 года.

ГАТТОВСКИЙ Чеслав Станиславович, 1908 года рождения, уроженец пос. Алмазная-Донбасс, житель г. Львова, по соцположению и соцпроисхождению служащий, по национальности поляк, образование высшее, по специальности инженер-радиотехник, женат, беспартийный, гражданства СССР, подпоручик б. польской армии, до ареста работал инженером Львовской радиостанции. Отец был директором завода на ст. Алмазная до 1918 г., а после 1918 г. я уехал в Могилев на Днепре. Отец умер в 1918 г. После смерти отца моя семья в Могилеве над Днепром имела 3 дома, сад и 2 десятины земли. В 1919 г. с семьей уехал в гор. Варшаву, а в сентябре 1939 года переехал в гор. Львов. Работал на радиостанции гор. Львова.

Под стражей нахожусь с 4 апреля 1940 года. Обвинительное заключение мне объявлено 18 ноября 1940 года.

Оглашается состав суда и раз'ясняется право отвода состава суда. Отвода составу суда не поступило.

Председательствующий раз'ясняет подсудимым их права во время судебного следствия, а также право подачи заявлений или возбуждения ходатайств.

Подсудимый ЯГЛЯЖ: Прошу прочесть мне показания Чарника, записанные 9 марта. Кроме того, прочесть показания неизвестного, касающиеся моих отношений с Ириной КЛЕЦАН, так как их в деле нет.

Я нахожу, что следствие по моему делу проведено неполно, позже я расскажу, как оно проводилось, но следователь не хотел принимать оправданий и я применил тактику ответов на вопросы. Сегодня я хочу все рассказать, и я хотел бы выставить свидетелей, о которых в НКВД не хотели говорить.

В деле нет идейно-политической декларации нашей организации, найденной при аресте в моем портфеле. Вопреки акту обвинения, что мое отношение к СССР враждебно, могут служить доказательством мои работы по государственным вопросам.

Прошу выделить дело мое и ГРУШКОВСКОГО, так как ни КЛЕЦАН, ни ГАТТОВСКИЙ не принадлежали к организации. ГАТТОВСКОГО

KLECAN Helena (*ona-że* Irena) córka Antoniego, ur. w 1909 roku w mieś[cie] Lwowie i tam zamieszkała, pochodzenie społeczne – urzędniczka, status społeczny – urzędniczka, wykształcenie średnie – ukończyła liceum, zawód – księgowa, Polka, bezpartyjna, niezamężna, obywatelstwo ZSRS, przed aresztowaniem bez określonego zajęcia, ojciec inżynier, od 27 sierpnia do 22 września 1939 roku pracowała w armii polskiej jako pielęgniarka.

W areszcie przebywam od 21 marca 1940 roku. Kopię wniosku oskarżającego przedłożono mi 18 listopada 1940 roku.

GATTOWSKI Czesław syn Stanisława, ur. w 1908 roku w osiedlu Ałmaznaja-Donbas, mieszkaniec m. Lwowa, pochodzenie i status społeczny – urzędnik, Polak, wykształcenie wyższe, z zawodu inżynier – radiotelegrafista, żonaty, bezpartyjny, obywatelstwo ZSRS, podporucznik b[ylej] armii polskiej, przed aresztowaniem pracował jako inżynier w radiostacji lwowskiej. Ojciec był do 1918 roku dyrektorem fabryki przy st[acji] Ałmaznaja, a po 1918 roku wyjechałem do Mohylewa nad Dnieprem. Ojciec umarł w 1918 roku. Po jego śmierci moja rodzina miała 3 domy, sad i 2 dziesięciny ziemi w Mohylewie nad Dnieprem. W 1919 roku razem z rodziną wyjechałem do m. Warszawy, a we wrześniu 1939 roku przeprowadziłem się do mias[ta] Lwowa. Pracowałem w radiostacji m. Lwowa.

W areszcie przebywam od 4 kwietnia 1940 roku. Wniosek oskarżający przedłożono mi 18 listopada 1940 roku.

Ogłasza się skład sądu i wyjaśnia prawo zgłoszenia zastrzeżenia do składu sądu. Zastrzeżenie do składu sądu nie wpłynęło.

Przewodniczący mówi oskarżonym o ich prawach w czasie śledztwa sądowego, jak również o prawie złożenia podania lub prośby.

Oskarżony JAGLARZ: Proszę o przeczytanie mi zeznań Czarnika złożonych 9 marca. Również o przeczytanie nieznanego [mi] zeznania, które dotyczy moich stosunków z Ireną KLECAN, ponieważ nie ma go w aktach.

Uważam, że śledztwo w mojej sprawie jest przeprowadzone niedokładnie, później opowiem jak je przeprowadzano, śledczy nie chciał uwzględnić moich usprawiedliwień i zastosowałem taktykę odpowiedzi na pytania. Dziś chcę wszystko opowiedzieć i chciałbym przedstawić świadków, o których w NKWD nie chcieli słyszeć.

W aktach nie ma deklaracji ideowo-politycznej naszej organizacji, znalezionej w mojej teczce przy aresztowaniu. Przeciwno zawartemu w akcie oskarżenia stwierdzeniu o moim wrogim stosunku do ZSRS mogą służyć jako dowód rzeczowy moje prace w sprawach państwowych.

Proszę o wyodrębnienie mojej sprawy i GRUSZKOWSKIEGO, ponieważ ani KLECAN, ani GATTOWSKI nie należeli do organizacji. GATTOWSKIEGO widzę dziś po raz pierwszy, a z KLECAN spotkałem się przypadko-

я вижу сегодня первый раз, а КЛЕЦАН встречал 2 раза случайно. Понимаю, что нас искусственно соединили, чтобы доказать мою связь с английской разведкой, которой не было. В деле нет связи, я должен на суде говорить о тайнах Польши и СССР и думаю, что не все должно быть оглашено. Я прошу также допросить меня в отсутствие остальных подсудимых.

Подсудимый ГРУШКОВСКИЙ: Поддерживаю ходатайство ЯГЛЯЖ о выделении дела в отношении КЛЕЦАН и ГАТТОВСКОГО. Я также с ними связи не имел. Во время следствия не принимали моих оправдательных заявлений.

Я отмечаю несоответствие протоколов предварительного следствия с моими показаниями.

Прошу вызвать доктора Чарника для дачи показаний по моему делу, так как ЯГЛЯЖ давал на меня показания о том, что я связан с польской организацией.

Подсудимая КЛЕЦАН ходатайств не заявила.

Подсудимый ГАТТОВСКИЙ: Прошу вызвать радиоспециалиста для установления того, что я не мог передавать сведения за границу ^бчерез радиостанцию, на которой работал. ^б

Трибунал удаляется на совещание для обсуждения ходатайств подсудимых.

Председательствующий оглашает определение: Вопрос о ходатайствах подсудимых ЯГЛЯЖ, ГРУШКОВСКОГО и ГАТТОВСКОГО оставить открытым и разрешить таковой в процессе судебного следствия.

Трибунал приступает к судебному следствию.

Председательствующий оглашает обвинительное заключение, спрашивает подсудимых – понятно ли пред'явленное обвинение, признают ли они себя виновными и желают ли давать суду показания.

Подсудимый ЯГЛЯЖ: Я не отрицаю своей принадлежности к к.р. организации, но возражаю о ^бхарактере^б деятельности этой организации и характере моей работы в этой организации.

Показания суду давать желаю.

Подсудимый ГРУШКОВСКИЙ: Я отрицаю, что организация имела намерение вооруженного восстания против Советской Власти. Виновным себя не признаю в шпионаже. Показания суду давать желаю.

Подсудимая КЛЕЦАН: Я признаю свою принадлежность к к.р. организации. Показания суду давать желаю.

Подсудимый ГАТТОВСКИЙ: Я признаю, что был завербован в к.р. организацию Камарским, но не признаю, что передавал за границу по радио сведения, так как не имел возможности это делать. Показания суду давать желаю.

wo 2 razy. Rozumiem, że połączono nas sztucznie, żeby udowodnić moją współpracę z wywiadem angielskim, której nigdy nie było. Sprawa nie jest spójna, musiałbym mówić w sądzie o tajemnicach Polski i ZSRS, sądzę że nie wszystkie powinny być ujawnione. Proszę również o przesłuchanie mnie bez obecności innych oskarżonych.

Oskarżony GRUSZKOWSKI: Podtrzymuję prośbę JAGLARZA o wydzielenie ze sprawy KLECAN i GATTOWSKIEGO. Ja również nie miałem z nimi kontaktów. W czasie śledztwa nie przyjmowano moich usprawiedliwiających oświadczeń.

Zwracam uwagę na rozbieżność między protokołami śledztwa wstępnego i moimi zeznaniami.

Proszę wezwać doktora Czarnika, aby zeznał w mojej sprawie, ponieważ [on również] tak jak JAGLARZ zeznawał, iż jestem związany z polską organizacją.

Oskarżona KLECAN nie zgłosiła prośby.

Oskarżony GATTOWSKI: Proszę o wezwanie specjalisty radiowego w celu stwierdzenia, iż nie mogłem przekazywać informacji za granicę ^bza pomocą radiostacji, w której pracowałem^b.

Trybunał udaje się na posiedzenie w celu omówienia próśb oskarżonych.

Przewodniczący ogłasza orzeczenie: Sprawę prośby oskarżonych JAGLARZA, GRUSZKOWSKIEGO i GATTOWSKIEGO zostawić otwartą i rozwiązać ją w trakcie śledztwa sądowego.

Trybunał przystępuje do śledztwa sądowego.

Przewodniczący ogłasza wniosek oskarżający, pyta oskarżonych czy rozumieją przedłożone oskarżenie, czy przyznają się do winy i czy chcą złożyć zeznania przed sądem.

Oskarżony JAGLARZ: Nie neguję swej przynależności do organizacji k.r., ale nie zgadzam się z określeniem ^bcharakteru^b działalności tej organizacji i określeniem charakteru mojej pracy w tej organizacji.

Chcę składać zeznania przed sądem.

Oskarżony GRUSZKOWSKI: Zaprzeczam jakoby organizacja miała zamiar zorganizować powstanie zbrojne przeciwko Władzy Sowieckiej. Nie jestem winny szpiegostwa. Chcę składać zeznania przed sądem.

Oskarżona KLECAN: Przyznaję się do przynależności do organizacji k.r. Chcę składać zeznania przed sądem.

Oskarżony GATTOWSKI: Przyznaję, że zostałem zwerbowany do organizacji k.r. przez Komarskiego, ale nie przyznaję się do przekazywania drogą radiową informacji za granicę, ponieważ nie miałem takiej możliwości. Chcę składać zeznania przed sądem.

Трибунал, совещаясь на месте, определил: Судебное следствие начать с допроса подсудимого ЯГЛЯЖ.

На вопросы председательствующего, подсудимый ЯГЛЯЖ по существу дела показал: Я на предварительном следствии всего не рассказал, а в судебном заседании желаю дать полностью показания о своей деятельности, так как она является очень большой.

Мои отец и мать имели связь с высокопоставленными лицами быв. польского государства. Мать моя была связана с Пилсудским. По предложению своих родителей я должен был работать служителем культа. Мать моя принадлежала к социал-демократической партии.

В 1927 году я уехал в Австрию, где поступил в Юринститут. В конце 1927 года, будучи на курорте, я встретился с полковником Пельчинским¹⁷, который являлся в то время начальником II отдела генерального штаба польской армии. Полковник Пельчинский подготавливал меня к шпионской работе и рассказывал мне о важности политического отношения к власти. Он говорил мне о том, что я должен приносить пользу польскому государству, как польский подданный. Пельчинский предложил мне работать в контрразведке и я дал на это свое согласие.

В 1929 году я уехал за границу и, помня о том, что мне говорил Пельчинский, стал собирать различные сведения в пользу б. польского государства и эти сведения передавал в различные инстанции польского государства.

В 1930 году мне было предложено полковником Пельчинским поехать в папскую дипломатическую миссию в Рим. Папская дипломатия взяла меня в качестве переводчика немецкого языка.

В 1933 году я написал книгу о проблеме кодификации законов. Я работал в Риме в папской библиотеке и мне было разрешено Папой Римским издать мою книгу. Я убежден был твердо в католической религии.

За границей я побывал во всех европейских странах. Знаю я хорошо 7 европейских языков. В своей жизни был близко знаком с виднейшими политическими деятелями Европы.

Я имел много бесед с министром юстиции. Последний раз это было в Варшаве, меня там обвинили в прессе церковники, что „красный человек”. После этого я хотел оставить свою церковную деятельность, но моя мать явилась ко мне на квартиру, принесла пистолет и сказала, что я должен застрелиться, если оставлю свою церковную деятельность, и я вынужден был остаться работать в церкви.

В 1934 году меня выслали в Злочев, где я был священником, затем заболел и уехал в Краков. После болезни я был учителем гимназии в г. Тарнополе, а в 1935 году в Станиславове был учителем в женской школе.

Trybunał obradując na miejscu orzekł: Śledztwo sądowe rozpocząć od przesłuchania JAGLARZA.

Na pytania przewodniczącego oskarżony w sprawie JAGLARZ zeznał co do istoty sprawy: W czasie śledztwa wstępnego nie opowiedziałem wszystkiego, ale na posiedzeniu sądowym chcę złożyć wyczerpujące zeznania dotyczące mojej działalności, ponieważ jest ona bardzo obszerna.

Mój ojciec i matka byli związani z osobami na wysokich stanowiskach w byłym państwie polskim. Moja matka była związana z Piłsudskim. Rodzice chcieli, abym został duchownym. Moja matka należała do partii socjalistyczno-demokratycznej.

W 1927 roku wyjechałem do Austrii, gdzie rozpocząłem studia w Instytucie Prawniczym. Pod koniec 1927 roku będąc w uzdrowisku, spotkałem pułkownika Pełczyńskiego¹⁷, który był w tym czasie naczelnikiem Oddziału II Sztabu Generalnego armii polskiej. Pułkownik Pełczyński przygotowywał mnie do pracy szpiegowskiej i mówił mi o wadze stosunku politycznego do władzy. Mówił mi, że powinienem przynosić pożytek państwu polskiemu jako jego obywatel. Pełczyński zaproponował mi pracę w kontrwywiadzie i wyraziłem na to zgodę.

W 1929 roku wyjechałem za granicę i pamiętając o czym mówił mi Pełczyński zbierałem różne informacje, które mogły być przydatne b[ylemu] państwu polskiemu, a następnie informacje te przekazywałem różnym placówkom państwa polskiego.

W 1930 roku pułkownik Pełczyński zaproponował mi wyjazd z misją dyplomatyczną do Rzymu. Zatrudniono mnie jako tłumacza języka niemieckiego w dyplomacji papieskiej.

W 1933 roku napisałem książkę o problemie kodyfikacji prawa. Pracowałem w Rzymie w bibliotece papieskiej i Papież Rzymski wyraził zgodę na wydanie mej książki. Byłem przekonany zwolennikiem religii katolickiej.

Przebywając zagranicą zwiedziłem wszystkie kraje europejskie. Znam biegle 7 europejskich języków. W swym życiu blisko poznałem wybitniejszych działaczy politycznych Europy.

Często rozmawiałem z ministrem sprawiedliwości. Ostatni raz miało to miejsce w Warszawie, gdy duchowieństwo w prasie oskarżało mnie, iż jestem „czerwony”. Potem chciałem porzucić swą duchowną działalność, ale matka pojawiła się w moim mieszkaniu, przyniosła pistolet i powiedziała, że jeżeli porzucę swą duchowną działalność, to muszę się zastrzelić i byłem zmuszony nadal pracować w kościele.

W 1934 roku wysłano mnie do Złoczowa, gdzie byłem kapłanem, następnie zachorowałem i wyjechałem do Krakowa. Po chorobie byłem nauczy-

В Польше я был организатором скаутов и посещал большие собрания скаутов во Львове, где работал вместе с доктором Чарником. В 1936 году я был призван в подпольную организацию скаутов, где ставились вопросы о невозможности дальнейшего существования польского государства. В Варшаве я работал, разрешая вопросы всех религий в Польше, общую внутреннюю политику о профсоюзах. К работе я подготавливался практически. Как инспектор организации скаутов, я об'езжал на мотоцикле Западную Украину, наблюдал за населением, наблюдал за бедствием крестьян, смотрел, что делается правильно и неправильно.

По моей инициативе переводились с должности чиновники и директора школ.

В то же время я готовился к научной работе. В 1937 г. я два раза имел возможность занять кафедру в Университете, но церковные власти не дали мне возможности получить должность профессора университета. Я не мог также получить перевод во Львов или в Варшаву.

В 1938 году я был жертвой несчастного случая, у меня был разбит череп, я получил 17 ранений и до сего дня чувствую себя больным. Я не смог больше работать в селах и получил разрешение работать ассистентом в Университете. Я был редактором журнала католической церкви во Львове. В журнале я проводил политику соц. справедливости и из-за этого церковные власти запретили мне всякую общественную и публичную деятельность.

Через друзей я был привлечен к работе в Министерстве Внутренних дел и Просвещения в Варшаве. В начале я давал оценки разным проектам правительственных декретов. В 1939 году я получил задание проработать вопрос школьной реформы в Польше.

В гор. Львове был филиал нашей организации, которая должна была проводить работу к соединению всех партий, вплоть до коммунистов. Мы хотели готовить социальный переворот. Ежемесячно на заседаниях нашей организации обсуждались вопросы государственной политики. Здесь я познакомился с б. премьером Бергелем, которому я подготовил материал для выступления в сенате по школьному вопросу.

В Варшаве я имел связь с польским генералом Вертинским¹⁸, с которым обсуждал вопросы предстоящих реформ. Мы не имели намерения сделать Польшу советской республикой, но хотели забрать землю для крестьян, а фабрики и заводы для рабочих и путем гражданской революции добиться политического переворота. Конечно, мы не хотели вводить коммунизм сразу, но постепенной работой привести Польшу к коммунизму. Главные вопросы, почему мы не хотели соединения с СССР – это культурные вопросы, ибо у нас многие отрицали

---

ciem w gimnazjum w m. Tarnopolu, a w 1935 roku nauczycielem w żeńskiej szkole w Stanisławowie.

W Polsce organizowałem harcerstwo i brałem udział w dużych zgromadzeniach harcerzy we Lwowie pracując razem z doktorem Czarnikiem. W 1936 roku zostałem powołany do podziemnej organizacji harcerskiej, która stawiała sprawę niemożności dalszego istnienia państwa polskiego. W Warszawie zajmowałem się sprawami wszystkich religii w Polsce i ogólną polityką wewnętrzną dotyczącą związków zawodowych. Do pracy przygotowywałem się praktycznie. Będąc inspektorem organizacji harcerskiej, objeżdżałem na motorze Zachodnią Ukrainę, obserwowałem ludność, widziałem biedę chłopów, patrzyłem co dzieje się sprawiedliwie a co niesprawiedliwie.

Z mojej inicjatywy zmieniano urzędników i dyrektorów szkół.

W tym samym czasie przygotowywałem się do pracy naukowej. W 1937 roku dwukrotnie miałem możliwość otrzymania katedry na uniwersytecie, ale władze kościelne uniemożliwiły mi uzyskanie godności profesora uniwersytetu. Nie mogłem również przenieść się do Lwowa lub Warszawy.

W 1938 roku stałem się ofiarą nieszczęśliwego wypadku. Miałem rozbity czaszkę, 17 ran i do dzisiaj jestem chory. Nie mogłem dłużej pracować na wsi i otrzymałem zgodę na pracę jako asystent na uniwersytecie. Byłem redaktorem pisma kościoła katolickiego we Lwowie. W piśmie tym głosiłem zasady sprawiedliwości społecznej i dlatego władze kościelne zabroniły mi prowadzenia jakiegokolwiek działalności społecznej i publicznej.

Przy pomocy przyjaciół zostałem wciągnięty do pracy w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i [Ministerstwie] Oświaty w Warszawie. Początkowo opiniowałem różne projekty rządowych dekretów. W 1939 roku otrzymałem zadanie rozpracowania problemu reformy szkolnictwa w Polsce.

W mieście Lwowie mieściła się filia naszej organizacji, która dążyła do zjednoczenia wszystkich partii łącznie z komunistami. Chcieliśmy przygotować przewrót społeczny. Co miesiąc na zebraniach naszej organizacji były omawiane problemy polityki państwowej. Tu zapoznałem się z b[yłym] premierem Bartlem, któremu przygotowałem materiał do wystąpienia w senacie na temat szkolnictwa.

W Warszawie kontaktowałem się z polskim generałem Wertyńskim¹⁸, z którym omawialiśmy przyszłe reformy. Nie mieliśmy zamiaru zrobić z Polski republiki sowieckiej, ale chcieliśmy oddać ziemię chłopom, a fabryki i zakłady przemysłowe robotnikom i na drodze rewolucji społecznej osiągnąć przewrót polityczny. Rzecz jasna, że nie chcieliśmy od razu wprowadzać komunizmu, ale doprowadzić Polskę do komunizmu poprzez stopniową pracę. Główne problemy, które zadecydowały, iż nie chcieliśmy zjednoczenia z ZSRS związane były z kulturą, ponieważ u nas wielu nie uznawało mate-

---

диалектический материализм и были идеалистами. Мы видели, что многие были против СССР, однако, дружбы с СССР мы добивались.

К началу войны с немцами я первые месяцы не мог разобраться в ситуации Европы и мира. Прочтя воззвание Молотова, я понял, что в Польше нет правительства и Советская власть приходит чтобы сохранить население. Здесь не было разговора о присоединении Западной Украины к СССР.

Что делается в СССР, я не знал в течение 10 лет. Я думал, что между Англией, Францией и СССР имеется тайный договор, и я и мои политические друзья не имели вражды к СССР, но и энтузиазма к СССР тоже не имели.

С приходом Советской власти в Западную Украину я потерял возможность работать. В Университет меня не приняли, учителем тоже, даже рабочим на фабрике я не мог работать. Я говорил, что я не коммунист, но все же мог принести пользу Советской власти.

Ко мне пришел майор б. польской армии, сказал, что прибыл из заграницы от польского атташе полковника Занишевского¹⁹ и предложил мне работать в шпионской организации. Он мне говорил, что Западная Украина временно оккупирована СССР, что весной польские легионы пойдут воевать с немцами и нам нужно быть готовыми к этому. Я ответил ему, что это было бы возможно, если бы Италия присоединилась. Майор мне сказал, что Италия поможет в нашей войне против немцев. Я знал, что большинство видных деятелей фашистской Италии можно купить и верил, что она поможет Польше, но все же не соглашался работать шпионом. Тогда майор назвал меня трусом и предателем Польши, я не мог это перенести и вынужден был принять предложение майора.

Я должен был подготовить несколько человек для проведения разведывательной работы. Инструкции о работе мне должен был принести связной.

Наша работа была направлена не против СССР, а против Германии. Я был уверен, что оккупация Западной Украины Советской властью временна в силу тайных международных договоров.

В конце октября 1939 года я встретился с доктором Чарником. Он был моим другом и руководитель организацией скаутов. Я условился с ним о встрече на квартире его матери. Здесь я встретил ГРУШКОВСКОГО, который представлен мне под кличкой „Николай”. Я рассказал о моих личных делах. Затем Чарник предложил ГРУШКОВСКОМУ уйти и мы остались вдвоем с Чарником. Мы обсуждали политическое положение в стране. Я рассказал Чарнику о посещении меня майором польского посольства в Бухаресте или Будапеште.

rializmu dialektycznego i było idealistami. Widzieliśmy, że wielu było przeciwko ZSRS, dążyliśmy jednak do przyjaźni z ZSRS.

Na początku wojny z Niemcami, w ciągu pierwszych miesięcy nie mogłem zorientować się w sytuacji Europy i świata. Po przeczytaniu apelu Molotowa zrozumiałem, że w Polsce nie ma rządu i Władza Sowiecka przychodzi aby chronić ludność. Nie było tam mowy o przyłączeniu Zachodniej Ukrainy do ZSRS.

Od 10 lat nie wiedziałem co dzieje się w ZSRS. Myślałem, że między Anglią, Francją i ZSRS istnieje tajna umowa, a zarówno ja, jak i moi polityczni przyjaciele, nie czuliśmy wrogości wobec ZSRS. Entuzjazmu w stosunku do ZSRS też nie odczuwaliśmy.

Z przyjściem Władzy Sowieckiej na Ukrainę Zachodnią utraciłem możliwość pracy. Nie przyjęto mnie na uniwersytecie, nie mogłem pracować jako nauczyciel ani nawet jako robotnik w fabryce. Mówiłem, że nie jestem komunistą, ale mimo to mogę być pożytecznym dla Władzy Sowieckiej.

Przyszedł do mnie major b[ylej] armii polskiej, powiedział, że przybywa z zagranicy od polskiego attache, pułkownika Zaniszewskiego¹⁹ i zaproponował mi pracę w organizacji szpiegowskiej. Mówił, że Zachodnia Ukraina jest okupowana przez ZSRS czasowo, że na wiosnę legiony polskie rozpoczną walkę z Niemcami i musimy być na to przygotowani. Powiedziałem mu, że byłoby to możliwe, gdyby przyłączyły się Włochy. Major powiedział mi, że Włochy pomogą w naszej wojnie przeciwko Niemcom. Wiedziałem, że większość wybitnych działaczy faszystowskich Włoch można kupić i wierzyłem, że Włochy pomogą Polsce, ale mimo wszystko nie zgodziłem się być szpiegiem. Wtedy major nazwał mnie tchórzem i zdrajcą Polski, nie mogłem tego znieść i byłem zmuszony przyjąć propozycję majora.

Musiałem przygotować paru ludzi do pracy wywiadowczej. Instrukcje dotyczące pracy dostarczyć miał mi łącznik.

Nasza praca była skierowana nie przeciwko ZSRS, ale przeciwko Niemcom. Byłem pewien, że okupacja Zachodniej Ukrainy przez Władzę Sowiecką jest czasowa na mocy tajnych porozumień międzynarodowych.

W końcu października 1939 roku spotkałem się z doktorem Czarnikiem. Był moim przyjacielem i kierował organizacją harcerską. Umówiłem się z nim na spotkanie w mieszkaniu jego matki. Tu spotkałem GRUSZKOWSKIEGO, którego przedstawiono mi pod pseudonimem „Mikołaj”. Opowiedziałem o moich sprawach osobistych. Następnie Czarnik poprosił, aby GRUSZKOWSKI odszedł i zostaliśmy we dwóch z Czarnikiem. Omawialiśmy sytuację polityczną w kraju. Opowiedziałem Czarnikowi o złożeniu mi wizyty przez majora z ambasady polskiej w Bukareszcie lub Budapeszcie.

Po wizycie majora zaprosiłem do pracy wywiadowczej 2 osoby, moich znajomych. Struktura organizacyjna była następująca: pracować w trzyoso-

После посещения меня майором я пригласил 2 людей моих знакомых для разведывательной работы. Организационная структура такая: работать по 3 человека в группе, узнать в каком направлении идут части Красной Армии через Львов, делаются ли укрепления во Львове, выяснить настроение населения.

Доктор Чарник мне сказал, что намерения нашей организации – это политическая организация, которая бы готовила польское общество к созданию будущего польского государства. На мой вопрос о вооруженной борьбе Чарник ответил, что для этого должны быть военспецы и вооруженной борьбой будет заниматься другая организация. Наша же цель – это политическая работа для восстановления польского государства с демократическим направлением.

Чарник мне предложил быть политическим и идеологическим руководителем этой организации. Организация еще не существовала, но должна была быть по типу организации Народного Фронта. Я отказался от такой должности. Это может подтвердить ГРУШКОВСКИЙ. Я не был уверен в возможностях работы такой организации.

Организация не ставила своей целью вооруженной борьбы с Соввластью и я отрицаю этот пункт обвинения. Майор мне говорил, что вооруженная борьба с СССР не нужна, т.к. СССР временно оккупировал Западную Украину.

Мы не имели доверия к СССР, что он точно выполнит свои обязательства. О вооруженной борьбе с СССР не было разговора.

Оглашаются показания подсуд. ЯГЛЯЖ на л.д. 9.

В протоколе я не хотел подписать эти показания, как и другие неправильно записанные. Я хочу позже говорить о методах ведения следствия по моему делу. Большинство моих показаний записаны неправильно. Следователь мне говорил, что на суде я смогу уточнить.

Задание майора я не выполнил. В организацию я завербовал Хааса, Альбрехт и Центис. Им я передал задание, полученное от майора. Фамилию майора я не помню. От лиц мною завербованных я не получил никаких ценных сведений. Вопросов связи с закордоном я не разрабатывал, а ко мне должен был прийти через 7–10 дней после ухода майора связной, но ко мне никто не пришел. Задание майора я выполнил только в части вербовки 3-х лиц. Всей работой руководил Сикорский, проживавший в Париже.

В 15 ч. 30 мин. об'является перерыв.

В 17 час. судебное заседание продолжается.

На вопросы пред-щего подсуд. ЯГЛЯЖ ответил: Чарник решил создать организацию для политической борьбы за восстановление

bowej grupie, dowiedzieć się w jakim kierunku idą oddziały Armii Czerwonej przez Lwów, czy buduje się umocnienia we Lwowie, określić nastroje ludności.

Doktor Czarnik powiedział, że nasza organizacja ma cele polityczne, ma przygotować społeczeństwo polskie do utworzenia przyszłego państwa polskiego. Na moje pytanie dotyczące walki zbrojnej, Czarnik odpowiedział, że do tego są potrzebni specjaliści wojskowi i że walką zbrojną będzie zajmować się inna organizacja. Nasz cel – to praca polityczna dla odbudowy państwa polskiego o charakterze demokratycznym.

Czarnik zaproponował mi, abym był politycznym i ideologicznym kierownikiem tej organizacji. Organizacja nie istniała jeszcze, ale powinna przypominać swym charakterem Front Ludowy. Odmówiłem przyjęcia takiej funkcji. Może to potwierdzić GRUSZKOWSKI. Nie byłem pewien co do możliwości funkcjonowania takiej organizacji.

Organizacja nie stawiała sobie za cel walki zbrojnej z Władzą Sowiecką i zaprzeczam temu punktowi oskarżenia. Major powiedział mi, że walka zbrojna z ZSRS nie jest konieczna, gdyż ZSRS Zachodnią Ukrainę okupuje czasowo.

Nie mieliśmy zaufania do ZSRS, czy aby dokładnie wykonuje swoje zobowiązania. Nie było mowy o walce zbrojnej z ZSRS.

Odczytuje się zeznania oskarżonego JAGLARZA k.s. 9.

W protokole nie chciałem podpisać tych zeznań, jak również innych nieprawidłowo zapisanych. Chcę później opowiedzieć o metodach prowadzenia śledztwa w mojej sprawie. Większość moich zeznań zapisano błędnie. Śledczy powiedział mi, że w sądzie będę mógł je sprostować.

Polecenia zleconego mi przez majora nie wykonałem. Do organizacji zwerbowałem Haasa, Albrecht i Centisa. Przekazałem im zadanie, które otrzymałem od majora. Nie pamiętam jego nazwiska. Nie otrzymałem żadnych ważnych informacji od osób przeze mnie zwerbowanych. Nie zajmowałem się sprawą łączności z zagranicą, a po upływie 7–10 dni po odejściu majora miał przyjść do mnie łącznik, ale nie przyszedł. Zadanie zlecone mi przez majora wykonałem tylko w części dotyczącej werbunku 3 osób. Całą pracą kierował Sikorski zamieszkały w Paryżu.

O godzinie 15³⁰ zostaje ogłoszona przerwa.

O godzinie 17 posiedzenie sądowe jest kontynuowane.

Na pytania przewodniczącego oskarżony JAGLARZ odpowiedział: Czarnik postanowił utworzyć organizację do walki politycznej o przywrócenie [byłej] Polski i o władzę w tym nowym państwie. Było dla nas oczywiste, że nie powinniśmy zajmować się sprawami wojskowymi. Ani ja, ani Czarnik,

б. Польши и за власть в этом новом государстве. Для нас было ясно, что мы не должны заниматься военными делами. Ни я, ни Чарник не были военными. Вооруженной борьбой должна была заниматься другая организация, с которой мы могли иметь связь, но могли и не иметь связь.

Чарник предложил мне передать завербованных мной лиц обвин. ГРУШКОВСКОМУ. Мы решили организовать встречу с руководителями политических партий, оставшихся во Львове. У меня встретился Чарник с Белецким, последний предложил идейную декларацию нашей организации, основанную на принципах Сталинской Конституции, за исключительную самостоятельность Польши. Я хотел остаться только советником организации, но затем вынужден был принять руководство разведотделом.

Моя деятельность в организации более или менее правильно зафиксирована в протоколе предварительного следствия. Добавлю, что в декабре 1939 года я пришел к заключению, что борьба с Германией немислима без борьбы с Советской властью.

Я встретился с поручиком Барщевским²⁰, который связал с курьером б. генштаба капитаном Луцияном. Это было в январе 1940 года. Последний уже говорил мне о необходимости борьбы с Советской властью, что было для меня ново. В это время я заболел и январь м-ц не работал, Я читал газеты и понял, что существов. нашей организации является ненужным и понял, что находясь в СССР я не имею права дальше работать против СССР. Я посоветовался с б. премьером Бертелем, который согласился со мной, я решил, что нужно ликвидировать организацию и прекратить политическую деятельность.

20 января я отказался от руководства разведотделом организации и решил распустить организацию. Об этом я сказал Хаасу, сказал, что дальнейшее существование нашей организации нецелесообразно. Хаас согласился со мной и сказал, что он уйдет в Венгрию и будет там работать. О ликвидации организации я сказал также и поручику Адамскому. Адамский ведал военной работой по разведке.

Вначале я не совсем отказался от работы. Хотел вначале заняться вопросом в связи с переселением осадников. Я зашел в Львовский Университет и от студентов услышал, что некоторые из них хотят подготовить теракт в связи с выселением студентов. Я встретил ксендза Панась²¹ и пригласил его на квартиру, где просил повлиять на организацию „Пест“, чтобы предотвратить теракты. Он мне сказал, что тоже собирается удирать.

Зная, что доктор Чарник имеет связь с полковником Жебровским, руководителем военной организации, мы решили с Чарником проконсультроваться с инженером Кольбушевским, имевшим связь с английской разведкой.

nie byliśmy żołnierzami. Walką zbrojną powinna być zajmować się inna organizacja, z którą moglibyśmy lub nie pozostawać w kontakcie.

Czarnik zaproponował, abym przekazał osk[arżonemu] GRUSZKOWSKIEMU zwerbowane przeze mnie osoby. Postanowiliśmy zorganizować spotkanie z przywódcami partii politycznych pozostających we Lwowie. Spotkali się u mnie Czarnik z Bieleckim, ten ostatni zaproponował deklarację ideową naszej organizacji wzorowaną na zasadach konstytucji stalinowskiej przy całkowitej samodzielności Polski. Chciałem być jedynie doradcą organizacji, ale później zostałem zmuszony do przyjęcia funkcji kierownika oddziału wywiadowczego.

Moja działalność w organizacji została mniej więcej prawidłowo odnotowana w protokole śledztwa wstępnego. Dodam, że w grudniu 1939 roku doszedłem do wniosku, że walka z Niemcami jest nie do pomyślenia bez walki z Władzą Sowiecką.

Spotkałem się z porucznikiem Barszczewskim²⁰, który skontaktował [mnie] z kurierem b[yłego] sztabu generalnego, kapitanem Łucjanem. Było to w styczniu 1940 roku. Ten ostatni mówił mi już o konieczności walki z Władzą Sowiecką, co było dla mnie nowością. W tym czasie zachorowałem i w styczniu nie pracowałem. Czytałem gazety i zrozumiałem, że nasza organizacja nie jest potrzebna i że przebywając w ZSRS nie mam prawa działać nadal przeciwko ZSRS. Poradziłem się b[yłego] premiera Bartla, który zgodził się ze mną i postanowiłem, że należy rozwiązać organizację i zaprzestać działalności politycznej.

20 stycznia zrzekłem się kierownictwa oddziału wywiadowczego organizacji i postanowiłem ją rozwiązać. Powiedziałem Haasowi, iż dalsze istnienie naszej organizacji jest niecelowe. Haas nie zgodził się ze mną i oświadczył, że pójdzie na Węgry i tam będzie pracował. O likwidacji organizacji powiedziałem również porucznikowi Adamskiemu. Odpowiadał on za robotę wojskową w wywiadzie.

Początkowo nie zawiesiłem całkowicie swojej pracy. Chciałem zrazu zająć się zagadnieniem przesiedlenia osadników. Udałem się na Uniwersytet Lwowski i dowiedziałem się od studentów, że niektórzy z nich chcą przygotować akt terrorystyczny w związku z wysiedlaniem studentów. Spotkałem księdza Panasia²¹ i zaprosiłem go do mieszkania; prosiłem go, aby wpłynąć na organizację „Piast”, żeby nie doszło do aktów terroryzmu. Powiedział mi, że on również ma zamiar uciekać.

Wiedząc, że doktor Czarnik ma kontakt z pułkownikiem Żebrowskim, przywódcą organizacji wojskowej, postanowiliśmy z Czarnikiem skontaktować się z inżynierem Kolbuszewskim, który był związany z wywiadem angielskim.

С Кольбушевским я встретился только после 20 января, когда я в организации не вел к.р. работы. Это знает подсудимый ГРУШКОВСКИЙ. Чарник мне сказал, что Кольбушевский плохо к нему относится, а он Чарник, хочет знать политическое положение.

На вопросы пред-щего подсуд. ответил: Задания разведчикам я давал такие, какие давал мне доктор Чарник. Я осуществлял общее руководство отделом разведки. Адамский руководил военными делами. Адамский собрал материал о расположении аэродромов и частей Красной Армии, эти сведения я передал поручику Барцевскому, а дальше Адамский был непосредственно связан с Барцевским. Последний не имел постоянного места жительства.

Однажды я получил задание от Чарника выяснить какими мостами идет нефть в Германию. Это задание я передал Забродскому²². Белецкий хотел взрывать мосты, но я этому воспротивился, ибо не видел необходимости терактов и диверсии. Барцевский сказал, что совершать диверсионные акты нельзя без разрешения майора Зарембы из Черновиц, а Кольбушевский мне сказал, что „Заремба” не является лицом, а это пароль английской разведки. О том, что Кольбушевский является агентом английской разведки, я не знал. Кольбушевский к нашей организации не принадлежал. По вопросам нашей организации с Кольбушевским я беседовал, но по организационным вопросам советовался с ним Чарник.

Я отрицаю, что в моем присутствии обсуждались вопросы о диверсионных актах и о бактериологической войне. Я случайно слышал разговор о бактериологической войне между Чарником и уезжавшим в Румынию Янковским.

С КЛЕЦАН я встретился в начале февраля. Она мне сказала, что может передать деньги для нуждающихся польских деятелей и нуждающихся офицеров. Она просила дать ей список нуждающихся людей. При беседе она сказала, что пришла по поручению Кольбушевского. Я спросил у Кольбушевского, кто такая КЛЕЦАН, ибо я ее в первый раз видел. Кольбушевский не дал мне прямого ответа, но я понял, что между ним и КЛЕЦАН есть деловая связь. Кольбушевский мне сказал, что никаких списков от меня не требовал.

Второй раз я встречался с КЛЕЦАН, когда передавал ей поручение Кольбушевский о передаче через „Эраста” по радио о высылке осадников.

На квартире у КЛЕЦАН жило много людей. Я получил сведения, что у нее проживает человек, называющий себя английским и польским разведчиком. Я знал, что его псевдон. „Мак”. Встретясь с ним, мы друг другу не назвали своих фамилий. Только во время следствия я узнал, что „Мак” – это Камарский.

Z Kolbuszewskim spotkałem się już po 20 stycznia, kiedy nie prowadziłem w organizacji działalności k.r. O tym wie oskarżony GRUSZKOWSKI. Czarnik powiedział mi, że Kolbuszewski ma do niego niedobry stosunek, a on sam chce wiedzieć jaka jest sytuacja polityczna.

Na pytania przewodniczącego oskarżony odpowiedział: Wywiadowcom zlecałem takie zadania jakie dawał mi doktor Czarnik. Sprawowałem ogólne kierownictwo oddziału wywiadu. Adamski kierował sprawami wojskowymi. Zgromadził on materiał o lokalizacji lotnisk i jednostek Armii Czerwonej, informacje te przekazałem porucznikowi Barszczewskiemu. Adamski miał bezpośredni kontakt z Barszczewskim. Ten ostatni nie miał stałego miejsca zamieszkania.

Pewnego razu otrzymałem od Czarnika polecenie wyjaśnienia, przez jakie mosty dostarcza się naftę do Niemiec. Polecenie to przekazałem Zabrodzkiemu²². Bielecki chciał wysadzić mosty, ale sprzeciwiłem się temu ponieważ nie uważałem za potrzebne organizowanie aktów terrorystycznych i dywersji. Barszczewski powiedział, że nie wolno organizować aktów dywersyjnych bez zgody majora Zaręby z Czerniowiec, a Kolbuszewski wyjaśnił mi, że „Zaręba” to nie osoba, a hasło wywiadu angielskiego. Nie wiedziałem o tym, że Kolbuszewski jest agentem angielskiego wywiadu. Kolbuszewski nie należał do naszej organizacji. Rozmawiałem z Kolbuszewskim w sprawach naszej organizacji, ale w sprawach organizacyjnych konsultowałem się z nim Czarnik.

Zaprzeczam, jakoby w mojej obecności omawiane były kwestie aktów dywersji i wojny bakteriologicznej. Przypadkowo słyszałem rozmowę o wojnie bakteriologicznej prowadzoną przez Czarnika z wyjeżdżającym do Rumunii Jankowskim.

Z KLECAN spotkałem się na początku lutego. Powiedziała mi, że może przekazać pieniądze dla potrzebujących dzieci polskich i potrzebujących oficerów. Prosiła, żeby dać jej listę osób, które są w potrzebie. W czasie rozmowy wyjaśniła, że przyszła na polecenie Kolbuszewskiego. Zapytałem Kolbuszewskiego, kim jest KLECAN, ponieważ widziałem ją po raz pierwszy. Kolbuszewski nie odpowiedział mi wprost, ale zrozumiałem, że łączą ich stosunki służbowe. Kolbuszewski stwierdził, że żadnych list ode mnie nie żądał.

Po raz drugi spotkałem się z KLECAN, gdy przekazywałem jej polecenie Kolbuszewskiego o przekazaniu przez „Ernesta” drogą radiową informacji o zsyłce osadników.

W mieszkaniu KLECAN mieszkało dużo osób. Otrzymałem wiadomość, że mieszka u niej człowiek, który podaje się za agenta angielskiego i polskiego wywiadu. Dowiedziałem się, że ma pseudonim „Mak”. Przy spotkaniu z nim nie wymieniliśmy wzajemnie swoich nazwisk. Dopiero w czasie śledztwa dowiedziałem się, że „Mak” to Komarski.

В декабре 1939 года ко мне пришел некий Мак Отто, который сказал, что он представитель Гестапо и предложил мне работать в пользу Германии. Он мне рассказал о намерениях Гитлера создать независимое Украинское государство под протекторатом немцев, и сказал, что будет мне платить. Я отказался от этой работы, а затем я узнал, что он действительно представитель Гестапо.

О генерале Янушайтисе я слышал, как об организаторе военной организации во Львове.

Я помню, что на квартире у доктора Чарника читалась инструкция о структуре военной организации. Об этом я изложил на предварительном следствии.

Нашей организацией обсуждались вопросы связи с военной организацией. На заседании вначале присутствовал полковник Жебровский, который требовал подчинить нашу организацию военной организации. Но наша организация не согласилась на вооруженную борьбу.

Яновский – это житель Варшавы. Он работал в организации скаутов и был демократического направления. Он был также членом нашей организации. Я слышал, что он пошел в Румынию, откуда должен был принести препараты для биохимической войны с Красной Армией.

Оглашаются показания подсуд. ЯГЛЯЖ на л.д. 67.

Подсудимый ЯГЛЯЖ: Эти показания я подтверждаю. Был ли Кольт английским агентом я не знал, но я предполагал об этом по его объяснению о майоре Зарембе. С ОУН²³ я связи не имел. Чарник хотел связаться с деятелями ОУН для обмена мнений о совместной борьбе с Советской властью. Я поручил это Забродскому, который дал мне пару фамилий, эти фамилии я передал Чарнику.

В разведке нашей организации я думаю было человек 10–15. Деньги на организацию я не получал. Один раз я получил от Чарника 100 или 200 рублей. Получал ли Чарник деньги из-за границы – я не знаю, также не знаю, посылала ли организация за границу за деньгами.

На вопрос суда, подсуд. КЛЕЦАН ответила: Кто финансировал организацию Чарника – я не знаю.

На вопрос суда, подсуд. ЯГЛЯЖ ответил: В России я был в 1915 году проездом, будучи еще ребенком. Изучением СССР я никогда не занимался, т.к. занимался германскими вопросами. Во время моей поездки с экскурсией по странам Европы я собирал сведения для себя, а то, что считал полезным для Польши, передавал через мать и других лиц Генштабу. Я не считал это шпионской работой.

На вопросы пред-щего подсудимый ГРУШКОВСКИЙ по существу дела показал: Я признаю себя виновным в том, что принадлежал к к.р. организации, а в шпионской работе не признаю, т.к. я не получал сведений о расположении частей Красной Армии.

W grudniu 1939 roku przyszedł do mnie niejaki Mak Otto, który powiedział, że jest przedstawicielem Gestapo i zaproponował mi pracę na rzecz Niemiec. Opowiedział mi o zamiarach Hitlera utworzenia niepodległego państwa ukraińskiego pod protektoratem Niemiec i zapewnił, że będzie mi płacił. Odmówiłem, a później dowiedziałem się, że rzeczywiście był to przedstawiciel Gestapo.

Słyszałem, że gen. Januszajtis był twórcą organizacji wojskowej we Lwowie.

Pamiętam, że w mieszkaniu doktora Czarnika czytano instrukcję dotyczącą struktury organizacji wojskowej. Mówiłem o tym w czasie śledztwa wstępnego.

Nasza organizacja rozważała sprawę kontaktów z organizacją wojskową. Na początku posiedzenia obecny był pułkownik Żebrowski, który żądał podporządkowania naszej organizacji – organizacji wojskowej. Ale nasza organizacja nie zgodziła się na walkę zbrojną.

Janowski jest mieszkańcem Warszawy. Pracował w organizacji harcerskiej i miał poglądy demokratyczne. Był również członkiem naszej organizacji. Słyszałem, że udał się do Rumunii, skąd miał przynieść preparaty do wojny biochemicznej z Armią Czerwoną.

Ogłoszone zostają zeznania oskarżonego JAGLARZA k.s. 67.

Oskarżony JAGLARZ: Potwierdzam te zeznania. Nie wiem, czy Kolt był angielskim agentem, ale sądziłem tak zasugerowany jego wyjaśnieniami o majorze Zarębie. Nie miałem kontaktów z OUN²³. Czarnik chciał nawiązać łączność z działaczami OUN w celu wymiany poglądów o wspólnej walce z Władzą Sowiecką. Polecilem to Zabrodzkiemu, który podał mi parę nazwisk, nazwiska te przekazałem Czarnikowi.

Wywiad naszej organizacji, wydaje mi się, liczył 10–15 osób. Nie otrzymywałem pieniędzy na organizację. Jeden raz dostałem od Czarnika 100 lub 200 rubli. Nie wiem, czy Czarnik otrzymywał pieniądze z zagranicy, nie wiem także, czy organizacja wysłała [kogoś] za granicę dla zdobycia pieniędzy.

Na pytania sądu oskarżona KLECAN odpowiedziała: Nie wiem kto finansował organizację Czarnika.

Na pytania sądu oskarżony JAGLARZ odpowiedział: W Rosji byłem w 1915 roku przejazdem jako dziecko. Badaniami związanymi z ZSRS nigdy się nie zajmowałem, ponieważ interesowałem się zagadnieniami niemieckimi. W czasie mojej podróży po krajach Europy zbierałem wiadomości dla siebie, a to co według mnie mogło służyć Polsce, przekazywałem przez matkę lub inne osoby do Sztabu Generalnego. Nie uważałem tego za działalność szpiegowską.

Na pytania przewodniczącego oskarżony GRUSZKOWSKI zeznaje co do istoty sprawy: Przyznaję się do przynależności do organizacji k.r., nie jestem zaś winny działalności szpiegowskiej, ponieważ nie uzyskiwałem informacji o lokalizacji jednostek Armii Czerwonej.

Завербовал меня в организацию Чарник, с которым я был связан еще по работе в организации „Скаутов“²⁴. Я стремился к приему в организацию евреев, к созданию еврейских частей организации. Из-за этого я вынужден был выйти из организации. Я работал в союзе „ж.д. семья“. Чарник был там ж.д. врачом и я встречался с ним.²⁵

После прихода частей Красной Армии в Западную Украину, в конце октября, во время разговора с Чарником на политические темы, я не был враждебно настроен к СССР, но будучи поляком, получив воспитание в польском духе, для меня было ударом разгром польского государства. Чарник мне говорил о договоре между Англией, Францией и СССР, я знал, что настоящая дружба между Германией и СССР невозможна.

Во время беседы доктор Чарник предложил мне вступить в организацию, имевшей целью подготовить общество, когда Красная Армия оставит Западную Украину, к приходу польских войск. О вооруженной борьбе против СССР разговора не было и я не считал возможным восстание против Красной Армии.

Через 3–4 дня я пришел на квартиру к матери Чарника, где я встретился с ЯГЛЯЖ, который по указанию Чарника должен был быть моим руководителем и я должен был получать от него инструкции. Затем я посетил квартиру ЯГЛЯЖ, где мы подробно беседовали о нашей работе.

ЯГЛЯЖ предложил мне пойти в Университет, где я встретился с Хаасом. Это было в ноябре 1939 года. Хаас говорил мне, что он имеет подготовленных людей, которые могут заняться сбором шпионских сведений.

ЯГЛЯЖ дал мне фамилии двух женщин и мне надо было узнать, имеют ли они связь с НКВД. Это задание я передал Хаасу, но он ничего не узнал. Затем ЯГЛЯЖ предложил собрать сведения о работе магазинов. Я встретил моего знакомого Козлинского, который согласился проводить эту работу. Козлинский вскоре отказался от этой работы и я его направил к ЯГЛЯЖ, который убедил Козлинского продолжать работать. Недели через 2 Козлинский отказался снова от работы.

Однажды ЯГЛЯЖ мне предложил подыскать человека, знакомого с военным делом. Я случайно встретил Адамского, б. подпоручика запаса. Я с ним поговорил и направил к ЯГЛЯЖ. С Адамским я встретился еще раз и он мне говорил, что согласился на сотрудничество и больше его не видел.

О том, что организация якобы готовит вооруженное восстание я не знал. Наоборот, я был информирован, что Красная Армия оставит Западную Украину и будет восстановлена Польша, но не такая, как она была раньше.

Откуда получала организация деньги, я не знаю. Хаас имел 6–7 человек разведчиков.

Do organizacji zwerbował mnie Czarnik, którego znalazłem jeszcze z pracy w organizacji „Skautów”²⁴. Starłem się przyjmować do organizacji Żydów, dążyłem do utworzenia żydowskich drużyn organizacji. Z tego powodu byłem zmuszony opuścić organizację. Pracowałem w związku „Rodzina Kolejowa”. Czarnik był tam lekarzem kolejowym i spotykałem się z nim²⁵.

Po wkroczeniu oddziałów Armii Czerwonej na Zachodnią Ukrainę, rozmawiając w końcu października z Czarnikiem na tematy polityczne, nie miałem wrogiego stosunku do ZSRS, ale będąc Polakiem wychowanym w duchu polskim, byłem zdruzgotany klęską państwa polskiego. Czarnik mówił mi o pakcie między Anglią, Francją i ZSRS, wiedziałem, że prawdziwa przyjaźń między Niemcami a ZSRS jest niemożliwa.

Podczas rozmowy doktor Czarnik zaproponował mi wstąpienie do organizacji, która stawiała sobie za cel przygotowanie społeczeństwa na odejście Armii Czerwonej z Zachodniej Ukrainy i przybycie wojska polskiego. Nie było mowy o walce zbrojnej z ZSRS, uważałem że powstanie przeciwko Armii Czerwonej jest niemożliwe.

Po upływie 3–4 dni poszedłem do mieszkania matki Czarnika, gdzie spotkałem się z JAGLARZEM, który z polecenia Czarnika miał być moim kierownikiem, od niego miałem otrzymywać instrukcje. Następnie odwiedziłem mieszkanie JAGLARZA, gdzie szczegółowo omówiliśmy naszą pracę.

JAGLARZ powiedział, żebym poszedł na Uniwersytet i tam spotkałem się z Haasem. Było to w listopadzie 1939 roku. Haas poinformował mnie, że ma przygotowanych ludzi, którzy mogą zająć się gromadzeniem informacji szpiegowskich.

JAGLARZ podał mi nazwiska dwóch kobiet, a ja miałem się dowiedzieć, czy mają one kontakt z NKWD. Zlecenie to przekazałem Haasowi ale on niczego się nie dowiedział. Następnie JAGLARZ zaproponował zebranie informacji o pracy sklepów. Spotkałem mego znajomego Koźlińskiego, który zgodził się to zrobić. Wkrótce Koźliński powiedział, że jednak nie wykona tego zadania i skierowałem go do JAGLARZA, który przekonał Koźlińskiego, żeby kontynuował pracę. Po upływie około 2 tygodni Koźliński znów odmówił jej wykonania.

Pewnego razu JAGLARZ poprosił mnie o znalezienie osoby, która zna się na sprawach wojskowych. Przypadkowo spotkałem Adamskiego, b[yłego] podporucznika rezerwy. Porozmawiałem z nim i skierowałem do JAGLARZA. Adamskiego spotkałem jeszcze raz i powiedział mi, że zgodził się na współpracę; więcej go nie widziałem.

Nic nie wiem o tym, aby organizacja przygotowywała powstanie zbrojne. Odwrotnie, mówiono mi, że Armia Czerwona opuści Zachodnią Ukrainę i Polska zostanie odbudowana, ale nie taka jak wcześniej.

Nie wiem skąd organizacja otrzymywała pieniądze. Haas miał 6–7 ludzi – wywiadowców.

Оглашается показание ГРУШКОВСКОГО л.д. 159.

Подсудимый ГРУШКОВСКИЙ: Хаас мне передал только одного человека. Задания Адамскому давал ЯГЛЯЖ. Козлинскому²⁶ было поручено собрать сведения экономического порядка. Гаусфельда²⁷ я знаю. Он передавал мне сведения о настроениях среди студентов. Он имел у себя на связи 6—8 человек. Развед. отдел нашей организации существовал потому, что на Западной Украине живут не только поляки, но и украинцы и мы хотели знать их настроение. В нашей организации было около 30 человек разведчиков. Я получал сведения от Хааса, Козлинского и Гаусфельда и передавал их ЯГЛЯЖ. Остальных разведчиков я не знал. Денег за разведывательную работу никто не получал. По-моему ЯГЛЯЖ также денег не получал. Оружия ни у меня, ни у известных мне членов организации не было. Сбор сведений о Красной Армии по-моему нужен был на случай войны Германии и СССР. Главной задачей организации было восстановление польской республики, но не вооруженная борьба.

Что касается розыска лиц для вербовки в к.р. организацию, то я их выявлял путем встреч со своими знакомыми, а также через телефонные книжки.

Оглашается показание , подсуд. ГРУШКОВСКОГО л.д. 155.

На вопросы пред-щего подсуд. ЯГЛЯЖ ответил: Не все члены организации разбирались в тонкостях работы организации. Думаю, что ГРУШКОВСКИЙ тонкостей работы не знал. ГРУШКОВСКИЙ знал, что задачей организации является политическая борьба за восстановление польского государства.

На вопросы суда подсуд. ГРУШКОВСКИЙ ответил: Я знал, что наша организация проводит политическую борьбу с СССР.

На вопросы суда подсуд. ЯГЛЯЖ ответил: Планы советских аэродромов, казарм и расположения войсковых частей во Львове были сначала у меня, я их получил от Адамского. Затем я их передал ГРУШКОВСКОМУ. Эти планы нужны были для польразведки, эта работа шпионская. Адамский разыскал знакомых офицеров б. польской армии, которые нарисовали ему эти планы.

На вопросы суда подсуд. ГРУШКОВСКИЙ ответил: Я получил от ЯГЛЯЖ какие-то планы, но надписей на них не было. Я их держал у себя дней 5, а потом сжег, боясь, что их у меня могут найти. Я отрицаю, что носил в мундштуке заснятые планы в микроскопическом виде.

Оглашаются показания подсуд. ЯГЛЯЖ л.д. 54.

Подсудимый ЯГЛЯЖ: Эти показания я подтверждаю.

Подсудимый ГРУШКОВСКИЙ: Я полностью это отрицаю. ЯГЛЯЖ мне говорил, что существования разведотдела требуют руководящие организации. О связи организации с Сикорским и агентами польразведки я ничего не знаю.

Ogłoszone zostają zeznania GRUSZKOWSKIEGO k.s. 159.

Oskarżony GRUSZKOWSKI: Haas przekazał mi tylko jedną osobę. Adamskiemu zadania zlecał JAGLARZ. Koźlińskiemu²⁶ polecono zebrać informacje o charakterze gospodarczym. Znam Gausfalda²⁷. Przekazywał mi informacje o nastrojach panujących wśród studentów. Miał kontakt z 6–8 osobami. Oddział wywiadowczy naszej organizacji został utworzony dlatego, iż na terenie Zachodniej Ukrainy mieszkają nie tylko Polacy, ale także Ukraińcy i chcieliśmy znać panujące wśród nich nastroje. Nasza organizacja miała około 30 ludzi – wywiadowców. Otrzymywałem informacje od Haasa, Koźlińskiego i Gausfalda i przekazywałem je JAGLARZOWI. Pozostałych wywiadowców nie znałem. Nikt nie otrzymywał pieniędzy za pracę wywiadowczą. Wydaje mi się, że JAGLARZ również nie otrzymywał pieniędzy. Broni nie miałem, podobnie jak nikt ze znanych mi członków organizacji. Wydaje mi się, że gromadzenie informacji o Armii Czerwonej było potrzebne na wypadek wojny Niemiec z ZSRS. Głównym zadaniem organizacji była odbudowa republiki polskiej, ale nie na drodze walki zbrojnej.

Jeżeli chodzi o wyszukiwanie osób, które mogły być zwerbowane do organizacji k.r., to szukałem ich przez swoich znajomych oraz przy pomocy książki telefonicznej.

Ogłoszone zostają zeznania oskarżonego GRUSZKOWSKIEGO k.s. 155.

Na pytania przewodniczącego oskarżony JAGLARZ odpowiedział: Nie wszyscy członkowie organizacji pojmowali subtelnosci pracy organizacji. Myślę, że GRUSZKOWSKI nie rozumiał ich. GRUSZKOWSKI wiedział, że zadaniem organizacji jest walka polityczna o odbudowę państwa polskiego.

Na pytania sądu oskarżony GRUSZKOWSKI odpowiedział: Wiedziałem, że nasza organizacja prowadzi walkę polityczną z ZSRS.

Na pytania sądu oskarżony JAGLARZ odpowiedział: Początkowo plany sowieckich lotnisk, koszar oraz lokalizacji jednostek wojskowych we Lwowie były u mnie, otrzymałem je od Adamskiego. Następnie przekazałem je GRUSZKOWSKIEMU. Plany te były potrzebne polskiemu wywiadowi, była to praca szpiegowska. Adamski odnalazł znajomych oficerów b[ylej] armii polskiej, którzy wykreślili dla niego te plany.

Na pytania sądu oskarżony GRUSZKOWSKI odpowiedział: Otrzymałem od JAGLARZA jakieś plany, ale podpisów na nich nie było. Przez około 5 dni trzymałem je u siebie, a następnie spaliłem, obawiałem się, że mogą być u mnie znalezione. Zaprzeczam przetrzymywaniu sfotografowanych planów o mikroskopijnych rozmiarach w cygarnicze.

Ogłoszone zostają zeznania oskarżonego JAGLARZA k.s. 54.

Oskarżony JAGLARZ: Zeznania te potwierdzam .

Oskarżony GRUSZKOWSKI: Całkowicie temu zaprzeczam. JAGLARZ mówił mi, że oddział wywiadowczy istnieje dlatego, że żąda tego kierownic-

Оглашаются показания подсуд. ГРУШКОВСКОГО л.д. 157.

Подсудимый ГРУШКОВСКИЙ: Я уже заявил, что о свержении Советской власти я не говорил. Это неправильно записано.

На вопросы суда подсуд. ЯГЛЯЖ ответил: 20 января я отказался от работы в разведке и передал документы (планы аэродромов, казарм и др.) ГРУШКОВСКОМУ. Когда я спросил ГРУШКОВСКОГО, что он будет делать с планами, он ответил, что хочет их уменьшить и будет носить их в мундштуке, но сделал ли он это – мне неизвестно.

Я дал приказ никому из разведчиков не иметь оружия во избежание неприятностей. С ГРУШКОВСКИМ я встретился часа за 3–4 до ареста и говорил с ним о нецелесообразности дальнейшей работы и мы с ним договорились о необходимости ликвидации организации.

Подсудимый ГРУШКОВСКИЙ: Такой разговор был.

На вопросы пред-щего подс. КЛЕЦАН по существу дела показала: 27 июля я была призвана на военную службу и служила до 22 сентября 1939 года. До 3 декабря я старалась получить где-либо работу, но не могла ее получить. Я жила от продажи вещей.

3 декабря ко мне пришел Кольбушевский и Камарский с просьбой сдать помещение. Я сдала вместе со столом. Сперва я думала, что это простой с'емщик, но потом Камарский просил меня выполнять его поручения. Он мне сказал, что прислан из Румынии для связи с организацией во Львове.

С ЯГЛЯЖ я познакомилась, когда он приходил к Камарскому. Камарский сказал мне, чтобы я ответила ЯГЛЯЖ, что он уехал, так как подозревал, что ЯГЛЯЖ является сотрудником НКВД.

О том, что Добровольский является английским шпионом, я не знала. Он приходил к Камарскому. Во время войны я познакомилась со Стрельбицким, который просил дать ему знать о существовании каких-либо организаций. Я познакомила его с Камарским, который послал его за границу за деньгами – об этом я знала.

Однажды ко мне пришел майор и требовал у меня список людей для оказания им помощи. Я позвонила Кольбушевскому, но списка не получила. Вторично ЯГЛЯЖ приходил от Кольбушевского с заданием, чтобы я передала Эрнесту о том, что осадники находятся в тяжелом положении и что им необходимо помочь. С этим сообщением я направилась к ГАТТОВСКОМУ. С ГАТТОВСКИМ я познакомилась через Камарского. Я не помню, говорил ли мне Камарский, где работает ГАТТОВСКИЙ. ГАТТОВСКИЙ, будучи инженером Львовской радиостанции, получал от Камарского задания принимать по радио передачи к.р. характера от Англии и передавать их через меня Камарскому.

На вопрос пред-ющего подс. ГАТТОВСКИЙ ответил: Иностранные радиостанции передавали на польском языке о положении в Финляндии.

two organizacji. Nic nie wiem o kontaktach organizacji z Sikorskim i agentami polskiego wywiadu.

Ogłoszone zostają zeznania oskarżonego GRUSZKOWSKIEGO k.s. 157.

Oskarżony GRUSZKOWSKI: Już powiedziałem, że nie mówiłem o obaleniu Władzy Sowieckiej. Jest to nieprawidłowo zapisane.

Na pytania sądu oskarżony JAGLARZ odpowiedział: 20 stycznia rzekłem się pracy w wywiadzie i przekazałem dokumenty (plany lotnisk, koszar itd.) GRUSZKOWSKIEMU. Gdy zapytałem GRUSZKOWSKIEGO co zrobi z planami, odpowiedział, że chce je zmniejszyć i będzie trzymać w cygarnicze, ale nie wiem czy tak zrobił.

Dla uniknięcia nieprzyjemności wydałem zakaz posiadania przez wywiadców broni. Z GRUSZKOWSKIM spotkałem się 3–4 godziny przed aresztowaniem i mówiłem z nim o bezcelowości dalszej pracy i umówiliśmy się co do konieczności likwidacji organizacji.

Oskarżony GRUSZKOWSKI: Taka rozmowa miała miejsce.

Na pytania przewodniczącego oskarżona KLECAN zeznała co do istoty sprawy: 27 lipca zostałam powołana do służby wojskowej i służyłam do 22 września 1939 r. Do 3 grudnia usiłowałam dostać gdzieś pracę, ale jej nie znalazłam. Wyprzedawałam rzeczy aby przeżyć.

3 grudnia przyszedł do mnie Kolbuszewski i Komarski z prośbą o wynajęcie lokalu. Wynajęłam razem z wyżywieniem. Początkowo myślałam, że jest to zwykły najemca, ale później Komarski prosił mnie o wykonywanie jego poleceń. Powiedział mi, że został przysłany z Rumunii w celu nawiązania łączności z organizacją we Lwowie.

Poznałam JAGLARZA gdy przychodził do Komarskiego. Komarski prosił, żebym powiedziała JAGLARZOWI, iż wyjechał, ponieważ podejrzewał, że JAGLARZ jest pracownikiem NKWD.

Nie wiedziałam o tym, że Dobrowolski jest angielskim szpiegiem. Przychodził on do Komarskiego. W czasie wojny poznałam Strzelbickiego, który prosił o powiadomienie go o istnieniu jakichkolwiek organizacji. Zapoznałam go z Komarskim, który wysłał go za granicę po pieniądze, wiedziałam o tym.

Pewnego razu przyszedł do mnie major i zażądał listy osób, którym należy pomóc. Zadzwoniłam do Kolbuszewskiego, ale listy nie otrzymałam. Po raz drugi JAGLARZ przychodził od Kolbuszewskiego z poleceniem przekazania Ernestowi wiadomości o ciężkiej sytuacji osadników i że należy im pomóc. Z tą informacją poszłam do GATTOWSKIEGO. GATTOWSKIEGO poznałam przez Komarskiego. Nie pamiętam, czy Komarski mówił mi, gdzie pracuje GATTOWSKI. GATTOWSKI będąc inżynierem radiostacji lwowskiej otrzymywał od Komarskiego polecenia dotyczące odbierania z Anglii audycji o charakterze k.r. i przekazywania Komarskiemu przy mojej pomocy.

Na pytanie przewodniczącego oskarżony GATTOWSKI odpowiedział: Obce radiostacje nadawały o sytuacji w Finlandii w języku polskim.

Подсудимая КЛЕЦАН: До 16 февраля Камарский жил у меня на квартире, а 17 февраля выехал в Варшаву. С доктором Чарник я познакомилась через инженера Кольбушевского и ЯГЛЯЖ. О том, что они принадлежали к к.р. организации, не знала. За границу я ходила только один раз 17 февраля 1940 года – в Варшаву. Через границу переводила меня Высоцкая, так как шла в Варшаву, где лежала в больнице ее сестра.

Добровольский, узнав о том, что я иду в Варшаву, написал почтовую открытку на имя своей жены, которая жила в гор. Львове. Эту открытку дал мне, чтобы я по приезде в Варшаву бросила ее в почтовый ящик. Этим он хотел скрыть от органов НКВД о своем пребывании в гор. Львове, т.е. на территории СССР. Содержание открытки я не помню.

Перед переходом границы Кольбушевский разменял мне 100 рубл. по 25 р. и сказал, что если я хочу еще заработать, то должна собрать в Варшаве нужные для него сведения.

В Варшаве я встретила Камарского, уехавшим туда нелегально в январе м-це, который связал меня с рабочим фабрики на немецкой стороне, последний передал мне план этой фабрики для Кольбушевского. При переходе границы обратно я была задержана немецкими пограничниками и план мне удалось незаметно выбросить и уйти в СССР. Восстановить план по памяти я могла. После перехода границы в СССР я была задержана советскими пограничниками и с того времени нахожусь под стражей.

Камарский, живя в Варшаве, не мог получить нигде работу и, встретив Добровольского, взял у него 10 000 злотых. Я не отрицаю, что шпионские сведения собирались и во Львове и в Варшаве. Я собирала сведения для восстановления польского государства.

В Варшаве в гостинице „Европа“, я должна была встретиться с генералом Татаржеско. Для того, чтобы Татаржеско был уверен, что я направлена от нашей организации для связи с ним, я должна была показать ему половину советского рубля и сказать пароль – „Соверски буты“. Пароль этот существовал для связи с организацией, находившейся в Варшаве. Присяги о том, что я связана с этой организацией я не давала.

Я восприняла приход Советской власти на территорию Западной Украины, как временный приход и считала, что Советская власть хотела себе создать плацдарм для войны с Германией. Я, как поляк, была враждебно настроена против Советской власти.

На вопросы пред-щего подсудимый ГАТТОВСКИЙ по существу дела показал:

Я признаю себя виновным в том, что был завербован Камарским, но никакой работы не проводил и с Камарским связь потерял, т.к. он уехал в Варшаву.

Oskarżona KLECAN: Do 16 lutego Komarski mieszkał u mnie, a 17 lutego wyjechał do Warszawy. Z doktorem Czarnikiem poznałam się przez inżyniera Kolbuszewskiego i JAGLARZA. Nie wiedziałam, że należą do organizacji k.r. Za granicę udałam się tylko jeden raz, 17 lutego 1940 roku do Warszawy. Przez granicę przeprowadziła mnie Wysocka, ponieważ szła do Warszawy, gdzie w szpitalu leżała jej siostra.

Dobrowolski dowiedziawszy się, że idę do Warszawy, napisał pocztówkę do swej żony, która mieszkała w mieś[cie] Lwowie. Pocztówkę tę miałam wrzucić do skrzynki pocztowej w Warszawie. W ten sposób chciał ukryć przed organami NKWD swoją obecność w mieś[cie] Lwowie, to znaczy na terytorium ZSRS. Treści pocztówki nie pamiętam.

Przed przekroczeniem granicy Kolbuszewski rozmienił dla mnie 100 rubli po 25 r[ubli] i powiedział, że jeżeli chcę zarobić więcej, muszę zdobyć w Warszawie potrzebne mu informacje.

W Warszawie spotkałam się z Komarskim, który przyjechał tu nielegalnie w styczniu. Komarski skontaktował mnie z robotnikiem z fabryki po stronie niemieckiej, ten przekazał mi dla Kolbuszewskiego plan fabryki. Przy przekraczaniu granicy zostałam zatrzymana przez niemieckich pograniczników, ale plan udało mi się niepostrzeżenie wyrzucić i uciec do ZSRS. Mogłam odtworzyć plan z pamięci. Po przekroczeniu granicy zostałam zatrzymana na terenie ZSRS przez sowieckich pograniczników i od tej pory przebywam w areszcie.

Komarski jako mieszkaniec Warszawy nie mógł nigdzie znaleźć pracy i spotkawszy Dobrowolskiego wziął od niego 10 000 złotych. Nie zaprzeczam, że informacje szpiegowskie były zbierane i we Lwowie i w Warszawie. Zbierałam informacje by przywrócić państwo polskie.

W Warszawie, w hotelu „Europa”, miałam spotkać się z generałem Tokarzewskim. Dla upewnienia Tokarzewskiego, że jestem wysłana przez naszą organizację w celu nawiązania z nim łączności, miałam pokazać mu połowę sowieckiego rubla i podać hasło: „*Sowerski buty*” Było to hasło do nawiązania łączności z organizacją istniejącą w Warszawie. Przysięgi dotyczącej współpracy z tą organizacją nie składałam.

Nastanie Władzy Sowieckiej na terytorium Zachodniej Ukrainy przyjąłam jako tymczasowe i uważałam, że Władza Sowiecka chciała utworzyć przyczółek do wojny z Niemcami. Jako Polka miałam wrogi stosunek do Władzy Sowieckiej.

Na pytania przewodniczącego oskarżony GATTOWSKI zeznał co do istoty sprawy:

Przyznaję się, że zostałam zwerbowany przez Komarskiego, ale żadnych zadań nie wykonywałam, a z Komarskim straciłam łączność, ponieważ wyjechał on do Warszawy.

Я был завербован Камарским в декабре месяце. В этом же месяце я встретился с неким Новаком, быв. польским офицером, которому обещал помогать делу Польши. Политикой я никогда не занимался и в политике не разбирался.

В декабре я был приглашен на Львовскую радиостанцию на работу. Ко мне пришел Камарский и сказал, что его прислал Новак. Он также мне сказал, что будет заниматься разведкой, что он представитель английской и польской разведки. Я ответил, что в английской разведке я не буду работать, а что Польше, если смогу, то помогу, но раньше я должен проверить, что смогу сделать.

С Камарским я встречался вне дома на пути к радиостанции. Я ему рассказывал, что передают по радио европейские радиостанции, и сказал ему, что у меня нет кода и шифра.

Тогда Камарский дал мне длину волны и позывные, которые он перепутал, о чем и сказал мне. Шифр и код он сказал, что передаст мне через связную КЛЕЦАН, которой я не знал и Камарский описал мне ее наружность.

Через несколько дней КЛЕЦАН принесла мне код и шифр, который был очень не стойкий. К постройке радиопередатчика я не принимал мер, а Львовскую радиостанцию использовать для передач технически невозможно. В этом я убедился, осмотрев станцию.

Я понимал, что провожу антисоветскую работу, но когда у меня в январе родился сын, я дал слово не заниматься больше подпольной работой и жить только для него. Я преступных действий против Советской власти не проводил, хотя согласие дал на такую работу. К Красной Армии я относился враждебно, ибо после революции 1917 г. мы потеряли все имущество. В Польше все время велась антисоветская пропаганда и я был воспитан в антисоветском духе. Я не мог стать сразу энтузиастом Советской власти, но получив работу и ожидая сына – решил бросить всякую к.р. работу. Проживая во Франции, я никакой шпионской работы не проводил. Работая на радиостанции, мне приходилось слушать из за-границы антисоветские передачи на польском и английском языках. Эти передачи я передавал КЛЕЦАН.

В 22 часа 15 мин. об'является перерыв.

В 22 ч. 20 мин. судебное заседание продолжается.

Трибунал, совещаюсь на месте, ОПРЕДЕЛИЛ:

Удовлетворить ходатайство ЯГЛЯЖ и допросить его в отсутствие остальных подсудимых. В ходатайстве подсудимых – ЯГЛЯЖ и ГРУШКОВСКОГО о выделении их дела отказать, т.к. все подсудимые имели тесную связь между собой по работе в к.р. организации. Ввиду ясности дела также отказать в вызове Чарника в качестве свидетеля и «в вызове» радиоспециалиста.

Komarski zwerbował mnie w grudniu. W tym samym miesiącu spotkałem niejakiego Nowaka, był[ego] polskiego oficera, któremu obiecałem pomagać w sprawie Polski. Nigdy nie zajmowałem się polityką i na polityce się nie znam.

W grudniu zaproponowano mi pracę w radiostacji lwowskiej. Przyszedł do mnie Komarski i powiedział, że przysłał go Nowak. Powiedział również, że będzie się zajmował wywiadem, że jest przedstawicielem angielskiego i polskiego wywiadu. Odpowiedziałem, że w wywiadzie angielskim nie będę pracował, a co do Polski, to jeżeli będę mógł — pomogę, ale przedtem muszę sprawdzić co mogę zrobić.

Spotykałem się z Komarskim poza domem w drodze do radiostacji. Opowiadałem mu, co nadają drogą radiową europejskie radiostacje i powiedziałem, że nie mam kodu ani szyfru.

Wtedy Komarski podał mi długość fali i sygnały wywoławcze, które poplątał, o czym zresztą mi powiedział. Poinformował, że szyfr i kod przekaże mi przez łączniczkę KLECAN, której nie znałem, opisał jej wygląd zewnętrzny.

Po kilku dniach KLECAN przyniosła mi kod i szyfr, który był bardzo niepewny. Nie miałem zamiaru budować nadajnika, a wykorzystanie radiostacji lwowskiej do nadawania, jest technicznie niemożliwe. Przekonałem się o tym po obejrzeniu stacji.

Rozumiałem, że prowadzę działalność antysowiecką, ale kiedy urodził mi się w styczniu syn, dałem słowo nie zajmować się więcej działalnością konspiracyjną i żyć tylko dla niego. Nie dokonywałem przestępczych czynów przeciwko Władzy Sowieckiej mimo, że wyraziłem zgodę na taką działalność. Miałem wrogi stosunek do Armii Czerwonej, ponieważ po rewolucji 1917 r. straciliśmy cały majątek. W Polsce przez cały czas prowadzono propagandę antysowiecką, a ja sam byłem wychowany w duchu antysowieckim. Nie mogłem stać się od razu entuzjastą Władzy Sowieckiej, ale gdy znalazłem pracę i gdy oczekiwałem syna, postanowiłem rzucić całą działalność k.r. Mieszkając we Francji, nie zajmowałem się żadną pracą szpiegowską. Pracując w radiostacji musiałem słuchać z zagranicy antysowieckich audycji w języku polskim i angielskim. Transmisje te przekazywałem KLECAN.

O godzinie 22¹⁵ ogłasza się przerwę.

O godzinie 22²⁰ wznawia się posiedzenie sądowe.

Trybunał naradzając się na miejscu, **ORZEKŁ:**

Spełnić prośbę oskarżonego JAGLARZA i przesłuchać go pod nieobecność pozostałych oskarżonych. Prośbie oskarżonych JAGLARZA i GRUSZKOWSKIEGO o wyodrębnienie ich sprawy odmówić, ponieważ wszyscy oskarżeni ściśle ze sobą współpracowali w organizacji k.r. Odmówić z uwagi na oczywistość sprawy również prośbie wezwania Czarnika w charakterze świadka i ^awezwania^a specjalisty radiowego.

На вопрос пред-ящего подсуд. ЯГЛЯЖ в отсутствие остальных подсудимых показал:

18 января 1940 года я был приглашен в НКВД и мне предложили работать по государственной деятельности для СССР. Был продолжительный разговор и я согласился принять условия, подходящие к моему долгу поляка.

Я согласился написать доклад о положении церквей в Западной Украине и должен был иметь встречи с сотрудниками НКВД. Потом меня арестовали, забрали ценности и деньги и никаких квитанций об этом нет ни у меня ни в деле. Во время следствия со мной обращались не культурно и я вынужден был отказаться от показаний.

Своей работой в НКВД я хотел доказать, что я хочу загладить свою к.р. работу перед СССР. Это было перед арестом, но будучи уже арестован, я получил честное большевистское слово, что меня выпустят, я буду работать в Германии в пользу СССР, ибо я сам противник Германии. Я в течение всего следствия говорил правду.

В Киеве я согласился также для разведывательной работы в пользу СССР. Я ненавижу Германию и хотел бы работать против нее. Я знаю немецкий язык.

В 22 ч. 30 мин. объявляется перерыв до утра 23/ХІ-40 г.

В 10 ч. 30 мин. 23 ноября 1940 г. судебное заседание продолжается.

Трибунал ОПРЕДЕЛИЛ: Не оглашать показания подсудимого ЯГЛЯЖ, данные им в отсутствие остальных подсудимых, т.к. эти показания не связаны с ГРУШКОВСКИМ, КЛЕЦАН и ГАТТОВСКИМ.

Председатель спрашивает подсудимых, чем они могут дополнить судебное следствие.

Подсудимый ЯГЛЯЖ: Дополнить судебное следствие ни чем не имею.

Подсудимый ГРУШКОВСКИЙ: Дополнить судебное следствие ничем не имею.

Подсудимая КЛЕЦАН: Дополнить судебное следствие ничем не имею.

Подсудимый ГАТТОВСКИЙ: Дополнить судебное следствие ничем не имею.

Судебное следствие объявляется законченным.

Предоставляется последнее слово подсудимым.

Подсудимый ЯГЛЯЖ: Прошу раз'яснить мне значение пред'явленных мне ст.ст. 54-2, 54-1 п. „а” и 54-11.

Трибунал, совещаясь на месте, ОПРЕДЕЛИЛ: Раз'яснить подсудимому ЯГЛЯЖ значение пред'явленных ему ст.ст. УК 54-2, 54-1 п. „а” и 54-11.

Na pytania przewodniczącego oskarżony JAGLARZ pod nieobecność pozostałych oskarżonych zeznał:

18 stycznia 1940 roku zostałem zaproszony do NKWD i zaproponowano mi pracę w zakresie działalności państwowej dla ZSRS. Miała miejsce długa rozmowa i zgodziłem się przyjąć warunki, które nie były sprzeczne z moim obowiązkiem Polaka.

Zgodziłem się napisać referat o sytuacji kościołów na Zachodniej Ukrainie i miałem odbyć spotkanie z pracownikami NKWD. Później zostałem aresztowany, zabrali kosztowności i pieniądze i ani ja, ani w mojej sprawie nie ma żadnego pokwitowania. W czasie śledztwa odnoszono się do mnie niekulturalnie i byłem zmuszony odmówić zeznań.

Swą pracą dla NKWD chciałem udowodnić pragnienie odkupienia swojej działalności k.r. wobec ZSRS. Tak było przed aresztowaniem, a później po nim dano mi bolszewickie słowo, że zostanę uwolniony i będę pracował w Niemczech na rzecz ZSRS, ponieważ jestem przeciwnikiem Niemiec. W czasie całego śledztwa mówiłem prawdę.

W Kijowie zgodziłem się również na pracę wywiadowczą na rzecz ZSRS. Nienawidzę Niemiec i chciałem pracować przeciwko nim. Znam język niemiecki.

O godzinie 22³⁰ ogłasza się przerwę do rana w dniu 23/XI-40 r.

O godzinie 10³⁰ 23 listopada 1940 r. wznawia się posiedzenie sądowe.

Trybunał ORZEKŁ: Nie ogłaszać zeznań oskarżonego JAGLARZA, które złożył pod nieobecność oskarżonych, ponieważ zeznania te nie mają związku z GRUSZKOWSKIM, KLECAN i GATTOWSKIM.

Przewodniczący pyta oskarżonych, czy mogą uzupełnić śledztwo sądowe.

Oskarżony JAGLARZ: Nie mam nic do uzupełnienia.

Oskarżony GRUSZKOWSKI: Nie mam nic do uzupełnienia.

Oskarżona KLECAN: Nie mam nic do uzupełnienia.

Oskarżony GATTOWSKI: Nie mam nic do uzupełnienia.

Śledztwo sądowe ogłasza się za zakończone.

Udziela się oskarżonym ostatniego słowa.

Oskarżony JAGLARZ: Proszę o wyjaśnienie znaczenia okazanych mi art. art. 54-2, 54-1 p. „a” i 54-11.

Trybunał naradzając się na miejscu, ORZEKŁ: Wyjaśnić oskarżonemu JAGLARZOWI znaczenie okazanych mu art. art. KK 54-2, 54-1 p. „a” i 54-11.

После раз'яснения указанных статей, подсудимый ЯГЛЯЖ в последнем слове сказал:

Я не стал бы на путь борьбы с Советской властью, если бы я не был отвергнут Советской властью. Мне все говорили, что из-за того, что я был священником для меня нет работы в СССР, никто не хотел знать, что я был врагом социальной несправедливости.

Вторая причина – это мне не была известна политика СССР, методы и тактика. Жизнь в СССР за границей представлялась как обман, как диктатура части партии. В первые дни прихода Советских войск в Западную Украину тактика государственных деятелей, пришедших из СССР, не опровергала пропаганды буржуазии об СССР.

Третья причина – не хотел стать на к.р. путь против СССР, но я был завербован для борьбы с Германией, с которой я боролся, начиная с 1939 года. Меня все время убеждали, что работа нашей организации направлена не против СССР, с которым можно договориться, а против Германии. Когда я понял, что организация вступила на путь борьбы с СССР, я ушел из организации и начал ее ликвидировать.

Меня обвиняют, что я не сказал об этом НКВД. Я не мог это сделать. Я видел многочисленные аресты НКВД, я знаю и люблю свой народ и понимаю, что такие методы для польского народа непригодны.

Прошу суд учесть, что моя деятельность с моей стороны была ошибкой, вражды к СССР у меня не было, и свою ошибку я понял.

Я отрицаю, что принадлежал к к.р. организации, ставившей своей целью вооруженное восстание. СССР стоит перед вопросом борьбы с Германией и я хочу принять участие в этой борьбе с немецким фашизмом. У меня для этого есть много возможностей.

Я прошу суд решить вопрос о моем имуществе и деньгах, прошу оставить для меня книги и мои записки, являющиеся плодом десятилетнего труда. Прошу для меня условного наказания. Думаю, что ход следствия доказал, что я был правдив и честно относился к СССР.

Подсудимый ГРУШКОВСКИЙ: Я признаю свою вину перед СССР, но меня обманули и втянули в организацию.

Подсудимая КЛЕЦАН: Я признаю свою вину, но с буржуазией ничего общего не имела. Я всю жизнь свою работала. Прошу суд быть ко мне милостивым.

Подсудимый ГАТТОВСКИЙ: Я прошу дать мне возможность в будущем не на словах, а на работе доказать свое отношение к СССР.

В 11 час. 30 мин. Трибунал удаляется для вынесения приговора.

В 14 час. 30 мин. Трибунал возвращается, председательствующий оглашает приговор, раз'ясняет осужденным сущность такового, также право подачи просьбы о помиловании.

Po wyjaśnieniu znaczenia wymienionych artykułów oskarżony JAGLARZ w ostatnim słowie powiedział:

Nie wstąpiłbym na drogę walki z Władzą Sowiecką gdyby Władza Sowiecka nie odrzuciła mnie. Wszyscy mówili mi, że ponieważ byłem duchownym, nie ma dla mnie pracy w ZSRS, nikt nie chciał zrozumieć, że byłem wrogiem niesprawiedliwości społecznej.

Druą przyczyna – to nieznamość polityki ZSRS, metod i taktyki. Za granicą życie w ZSRS było przedstawiane kłamliwie jako dyktatura części partii. W pierwszych dniach po nadejściu wojsk sowieckich na Zachodnią Ukrainę taktyka działaczy państwowych, którzy przybyli z ZSRS nie zdemontowała propagandy burżuazyjnej o ZSRS.

Trzecia przyczyna – Nie chciałem wstąpić na drogę k.r. przeciwko ZSRS, zostałem zwerbowany do walki z Niemcami, z którymi walczyłem od 1939 roku. Przez cały czas przekonywano mnie, że działalność naszej organizacji jest skierowana nie przeciwko ZSRS, z którym można się porozumieć, ale przeciwko Niemcom. Opuściłem organizację i rozpocząłem jej likwidację, gdy tylko zrozumiałem, że wstąpiła ona na drogę walki z ZSRS.

Oskarża się mnie, że nie powiedziałem o tym NKWD. Nie mogłem tego zrobić. Widziałem liczne aresztowania przeprowadzane przez NKWD, znam i kocham mój naród i zdaję sobie sprawę, że takie metody wobec narodu polskiego są niestosowne.

Proszę, aby sąd uwzględnił, iż moja działalność była pomyłką, nie czułem wrogości wobec ZSRS i swój błąd rozumiałem.

Zaprzeczam przynależności do organizacji k.r. mającej na celu powstanie zbrojne. ZSRS stoi przed problemem walki z Niemcami i chcę wziąć udział w tej walce z niemieckim faszyzmem. Mam ku temu wiele możliwości.

Zwracam się do sądu z prośbą o podjęcie decyzji w sprawie mego majątku i pieniędzy, proszę zostawić mi książki i moje notatki, które są owocem dziesięcioletniej pracy. Proszę o karę warunkową. Myślę, że przebieg śledztwa udowodnił moją szczerść i uczciwość wobec ZSRS.

Oskarżony GRUSZKOWSKI: Przyznaję się do winy wobec ZSRS, ale zostałem okłamany i wciągnięty do organizacji.

Oskarżona KLECAN: Przyznaję się do winy, ale z burżuazją nie miałam nic wspólnego. Przez całe swe życie pracowałam. Proszę, aby sąd był dla mnie łaskawy.

Oskarżony GATTOWSKI: Proszę dać mi możliwość udowodnienia w przyszłości, nie w słowach a pracą, mego stosunku do ZSRS.

O godzinie 11³⁰ Trybunał oddała się, aby wydać wyrok.

O godzinie 14³⁰ Trybunał wraca, przewodniczący orzeka wyrok, wyjaśnia oskarżonym jego treść, jak również prawo złożenia prośby o ułaskawienie.

Меру пресечення осужденим ЯГЛЯЖ, ГРУШКОВСКОМУ, КЛЕЦАН и ГАТТОВСКОМУ до вступлення приговора в законную силу – оставить прежнюю, т.е. содержание под стражей.

ПРЕДСЕДАТЕЛЬСТВУЮЩИЙ (ДУБИНИН)
СЕКРЕТАРЬ ж (—) (ДУМАНСКИЙ)

СПРАВКА

Приговор Военного Трибунала КОВО от 22–23 ноября 1940 г. в отношении осужденных к РАССТРЕЛУ:

1. ЯГЛЯЖ Юрия Францишковича
2. ГРУШКОВСКОГО Мечеслава Яновича
3. КЛЕЦАН Елены (она-же Ирина) Антоновны
4. ГАТТОВСКОГО Чеслава Станиславовича – приведен в исполнение 16 января 1941 г. в г. Киеве.

ОСНОВАНИЕ – Акт 1-го спецотдела НКВД УССР.

СУД. СЕКРЕТАРЬ ВТ КОВО
(—) ТЕХНИК-ИНТЕНДАНТ 2 РАНГА д

Примітки

- а-а Вписано від руки.
- б-б Підкреслено від руки.
- в-в Текст відзначений від руки вертикальною рисою на полях.
  - г На заповненій анкеті косо приписка від руки: Документи згідні з описом під час обшуку я отримала. Ірена Клецан.
  - д Нерозбірлива кругла печатка.
  - е Перекреслено: Ірена.
  - є Нерозбірливий текст.
  - ж Кругла гербова печатка з написом довкола: Військовий трибунал Київського Особливого Військового Округу.

¹ Біографічні дані про Є. Ягляжа і решту обвинувачених знаходяться в опублікованому далі протоколі судового засідання.

² Гарцимістр ЗГП Лешек Чарнік разом з групою передових львівських інструкторів, спираючися на скаутизм, утворив восени (жовтень?) 1939 конспіративну групу в рамках Польської організації боротьби за волю (ПОВВ). (Дяв. Частина перша *Спеціальні повідомлення*, примітка 50, с. 88).

Środki prewencyjne wobec osądzonych JAGLARZA, GRUSZKOWSKIEGO, KLECAN i GATTOWSKIEGO do uprawomocnienia się wyroku pozostawić jak dotychczas, to znaczy areszt.

PRZEWODNICZĄCY

(DUBININ)

SEKRETARZ

h

(—) (DUMAŃSKI)

INFORMACJA

Wyrok Trybunału Wojennego KOWO z 22–23 listopada 1940 r. dotyczący skazanych na ROZSTRZELANIE:

1. JAGLARZA Jerzego syna Franciszka
2. GRUSZKOWSKIEGO Mieczysława syna Jana
3. KLECAN Heleny (*ona-że* Irena) córki Antoniego
4. GATTOWSKIEGO Czesława syna Stanisława – został wykonany 16 stycznia 1941 r. w m. Kijowie.

PODSTAWA – Akt 1 Oddziału Specjalnego NKWD USRS.

SEKRETARZ SĄD[OWY] WT KOWO

(—) TECHNIK-INTENDENT 2 RANGI

e

Przypisy

a-a wpisano odręcznie

b-b podkreślono odręcznie

c-c tekst zaznaczony odręcznie pionową kreską na marginesie

d na wypełnionej ankiecie ukosem odręczna adnotacja: Dokumenty zgodne z opisem w czasie rewizji otrzymałam. Irena Klecan

e pieczęć okrągła nieczytelna

f skreślono: Irena

g tekst nieczytelny

h pieczęć okrągła z godłem w środku i napisem w otoku: Trybunał Wojenny Kijowskiego Specjalnego Okręgu Wojskowego

¹ Obszerne dane biograficzne dot. J. Jaglarza i pozostałych oskarżonych znajdują się w opublikowanym dalej protokole posiedzenia sądowego.

² Harcmistrz ZHP Leszek Czarnik wraz z grupą czołowych instruktorów lwowskich w oparciu o harcerstwo utworzył jesienią (październik?) 1939 grupę konspiracyjną w ramach Polskiej Organizacji Walki o Wolność (POWW). Zob. *Część pierwsza Meldunki specjalne*, przypis 50, s. 89.

³ Tak w dokumencie. W większości materiałów występuje jako Helena Klecan. Nie można wykluczyć, że „Irena” był to jej pseudonim konspiracyjny. Porównaj dok. nr 8, s. 767.

³ Так в документі. В більшості матеріалів фігурує як Гелена Клецан. Не можна виключити, що „Дрена” це був її конспіративний псевдонім. Порівняй док. № 8, с. 766.

⁴ Комарський Мечислав, псевдо „Мак” або „Макс”, працівник Відділу II Головного штабу, прибув до Львова з Румунії 2.12.1939 разом з Яном Кольбушевським з наказом встановлення зв'язку з генералом Боруюю-Спеховичем. У зв'язку з арештом генерала встановив зв'язок з полк. Єжи Добровольським. 10.1.1940 виїхав через Раву-Руську до Варшави.

⁵ Кольбушевський Ян, інженер, колишній віце-президент м. Львова, виїхав до Румунії 12.9.1939 і повернувся до Львова разом з Комарським. Копія протоколу допиту Я. Кольбушевського знаходиться серед документів справи. Спираючись на доступні матеріали, неможливо встановити дату й обставини арешту.

⁶ Правильно: Міхал Лянґ-Белецький. Ймовірно йдеться про Революційний союз незалежності і волі, політичну організацію, утворену у Львові 10.1939, яка мала на меті боротьбу „за національне й суспільне визволення”, як стверджує Міхал Лянґ у своєму звіті, даному у Куйбишеві 17.4.1942. З огляду на арешт, вже в 2.1940, багатьох членів цього угруповання, не розвинуло воно ширшої діяльності. Звіт Міхала Лянґа у зборі СПП в Лондоні. (Див. також J. Lerski *Emisariusz Jur*, Londyn 1984, с. 17).

⁷ Мабуть ПОВВ, в якій полковник Владислав Жебровський був начальником штабу, а після нього ці обов'язки виконував полковник Єжи Добровольський, майбутній комендант. Саме в цій організації заступником коменданта, а після арешту полковника Єжи Добровольського комендантом був майор Зигмунт Добровольський.

⁸ Правдоподібно Гаас Єжи, студент медичного факультету.

⁹ Правдоподібно Цетіс або Цетіс Роман, студент медичного факультету.

¹⁰ Альбрехт Кристина, нар. 1920 у Львові, до вибуху війни – курсантка в Школі сільського господарства в Снопках, потім працювала медсестрою. Заарештована УНКВД Львівської обл. 9.7.1940, утримувана в тюрмі у Львові. Обвинувачена за ст. 54-2-11, засуджена ОСО НКВД СРСР до 8 років ИТЛ. Заслана до Севвостлагу. ДА СБУ, № П-14364 (ЦА МВСіА, № У 1/280/Ф); ЦА МВСіА, № У 1/121/Ф.

¹¹ Адамський Юзеф, студент, підхорунжий запасу, працював столярем. В 1.1940 відійшов за кордон.

¹² Правдоподібно інженер Казімеж Ернест, викладач кафедри ботаніки Львівського політехнічного інституту.

¹³ Стшельбіцький Еугенюш, син Яна, нар. 1903 в Бучачі, поштовий службовець у Львові. Кур'єр майора Добровольського зі Львова до Бухаресту, псевдо „Щербіцький”. Під час поворотного шляху, коли його супутником був „Пілат”, затриманий на кордоні, „Пілата” вбито, а його поранено. Копія протоколу допиту знаходиться серед документів справи.

¹⁴ Правильно: генерал Міхал Токажевський-Карашевич.

¹⁵ Згідно із свідченнями Ч. Гаттовського, це був капітан артилерії Новак, його знайомий з Варшави.

¹⁶ В II Речі Посполитій не було партії з такою назвою. Можливо, йдеться про концепції, висунуті КПП в 1934–1936, які передбачали утворення міжпартійної коаліції, яка б складалася з соціалістів, народників і національних меншин. З огляду на те, що цих ідей не підтримала ППС, коаліція така не постала.

¹⁷ Дипломований полковник Тадеуш Пелчинський двічі був начальником Відділу II Головного штабу – перший раз у період 5.1927–3.1932, вдруге 10.1935–1.1939.

¹⁸ В II Речі Посполитій не було офіцера з таким прізвищем. Можливо, йдеться про генерал-полковника Станіслава Веронського.

⁴ Komarski Mieczysław, ps. „Mak” lub „Maks”, pracownik Oddz. II Szt. Gł., przybył do Lwowa z Rumunii 2.12.1939 wraz z Janem Kolbuszewskim z rozkazem skontaktowania się z gen. Borutą-Spiechowiczem. W związku z aresztowaniem generała nawiązał kontakt z płk. Jerzym Dobrowolskim. 10.1.1940 wyjechał przez Rawę Ruską do Warszawy.

⁵ Kolbuszewski Jan, inżynier, były wiceprezydent m. Lwowa, wyjechał do Rumunii 12.9.1939 i wrócił do Lwowa wraz z Komarskim. Odpis protokołu z przesłuchania J. Kolbuszewskiego znajduje się w aktach sprawy. Niemożliwe jest, w oparciu o dostępne materiały, ustalenie daty i okoliczności aresztowania.

⁶ Właściwie Michał Lang-Bielecki. Prawdopodobnie chodzi o Rewolucyjny Związek Niepodległości i Wolności, organizację polityczną utworzoną we Lwowie w 10.1939, mającą na celu walkę „o wyzwolenie narodowe i społeczne” — jak stwierdza Michał Lang w swym sprawozdaniu złożonym w Kujbyszewie 17.4.1942. Wobec aresztowania już w 2.1940 wielu członków tego ugrupowania, nie rozwinęło ono szerszej działalności. Sprawozdanie Michała Langa w zbiorach SPP w Londynie. Zob. także J. Lerski *Emisariusz Jur*, Londyn 1984, s. 17.

⁷ Zapewne POWW, w której płk Władysław Żebrowski był szefem sztabu a po nim funkcję tę pełnił płk Jerzy Dobrowolski, późniejszy komendant. W tejże organizacji zcą komendanta, a po aresztowaniu płk. Jerzego Dobrowolskiego komendantem, był mjr Zygmunt Dobrowolski.

⁸ Prawdopodobnie Haas Jerzy, student medycyny.

⁹ Prawdopodobnie Cetis lub Cetyś Roman, student medycyny.

¹⁰ Albrecht Krystyna ur. 1920 we Lwowie, przed wybuchem wojny kursantka w Szkole Gospodarstwa Wiejskiego w Snopkach, pracowała potem jako pielęgniarka. Aresztowana przez UNKWD obw. lwowskiego 9.7.1940, więziona we Lwowie. Oskarżona z § 54-2-11, skazana przez OSO NKWD ZSRS na 8 lat ITŁ. Zestana do Siewwostłagu. PA SBU, sygn. P-14364 (CA MSWiA, sygn. U I/280/F); CA MSWiA, sygn. U I/121/F.

¹¹ Adamski Józef, student, pchor. rez., pracował jako stolarz. W 1.1940 odszedł za granicę.

¹² Prawdopodobnie inż. Kazimierz Ernest, wykładowca w katedrze botaniki Politechniki Lwowskiej.

¹³ Strzelbicki Eugeniusz s. Jana ur. 1903 w Buczaczu, urzędnik pocztowy we Lwowie. Kurier mjr. Z. Dobrowolskiego ze Lwowa do Bukaresztu, ps. „Szczerbicki”. W drodze powrotnej, którą odbywał wraz z „Pilate” zatrzymany na granicy — „Pilate” został zabity, a on sam ranny. Odpis protokołu przesłuchania znajduje się w aktach sprawy.

¹⁴ Właściwie gen. Michał Tokarzewski-Karaszewicz.

¹⁵ Według zeznania Cz. Gattowskiego był to kpt. art. Nowak, jego znajomy z Warszawy.

¹⁶ W II Rzeczypospolitej nie było partii o tej nazwie. Być może chodzi o koncepcje wysuwane przez KPP w l. 1934–1936 zmierzające do utworzenia koalicji międzypartyjnej złożonej z socjalistów, ludowców i mniejszości narodowych. Z powodu niepodtrzymania tych idei przez PPS koalicja taka nie powstała.

¹⁷ Płk dypl. Tadeusz Pełczyński był dwukrotnie szefem Oddziału II Szt. Gen. — po raz pierwszy w okresie 5.1927–3.1932, powtórnie 10.1935–1.1939.

¹⁸ W II Rzeczypospolitej nie było oficera o takim nazwisku. Być może chodzi o gen. bryg. Stanisława Wierońskiego.

¹⁹ Ppłk dypl. Tadeusz Zakrzewski, attaché wojskowy w Bukareszcie.

²⁰ Być może jest to por. Tadeusz Barszczewski, wówczas zapewne na placówce w Bukareszcie.

²¹ Józef Panaś ur. 23.11.1887, ksiądz ppłk st. sp. W l. 1914–1916 kapelan Legionów Polskich. Następnie szef duszpasterstwa wojskowego DOK X. Działacz PSL „Piast” i SL. W l. 1939–1940 członek Komitetu Politycznego, a także przedstawiciel Stronnictwa Ludowego w cywilnym Wydziale Społeczno-Politycznym Komendy Obszaru Nr 3 Lwów ZWZ-1. Aresztowany w 4.1940 we Lwowie. Okoliczności śmierci nie są znane. J. Węgierski *Lwów...*, s. 69, 343, 377 i in.

¹⁹ Дипломований підполковник Тадеуш Закшевський, військовий аташе в Бухаресті.

²⁰ Можливо, що це поручник Тадеуш Барщевський, в той час мабуть у представництві в Бухаресті.

²¹ Юзеф Панась, нар. 23.11.1887, ксьондз, відставний підполковник. В 1914–1916 капелан Польських легіонів. Потім начальник військового пастирства ДОК Х. Діяч ПСЛ „Пяст” і СЛ. В 1939–1940 член Політичного комітету, а також представник Народної партії в цивільному Суспільно-політичному відділі Командування Регіону № 3 Львів СЗБ-1. Заарештований в 4.1940 у Львові. Обставини смерті невідомі. (*J. Węgiński Lwów...*, с. 69, 343, 377 та ін).

²² Загородзький Роман, псевдо „Рогач”.

²³ ОУН – Організація Українських Націоналістів – нелегальна українська організація, постала у Відні в 1929. Мала на меті утворення самостійної української держави.

²⁴ Йдеться про Союз польських гарцерів (ЗГП), виховну організацію дітей і молоді, утворену 1.11.1916 внаслідок об'єднання польських скаутських організацій. В 1918 Союз налічував 24 тис. дівчат і 9 тис. хлопців. Перед своїми членами він ставив як головне завдання самовдосконалення та службу державі. Ця служба повинна була спиратись на національній традиції. Модель гарцерського виховання відбилася на багатьох поколіннях поляків, що особливо виявилось у період II світової війни, коли Союз, який налічував тоді близько 200 тис. членів приєднався до боротьби за визволення. З 27.9.1939 постали конспіративні структури під криптонімом „Сірі лави”. Гарцерська організація зазнала великих втрат внаслідок активної участі в підпіллі та збройній боротьбі.

²⁵ Можливо, йдеться про Союз сімей залізничників. Доктор Лешек Чарнік працював лікарем у Страховому товаристві залізничників.

²⁶ Козьлінський Антоні, псевдо „Бяли”, працював тоді бухгалтером.

²⁷ Гауствальд, асистент на юридичному факультеті УЯК.

22 Zagrodzki Roman, ps. „Rogacz”.

23 OUN – Organizacja Ukraińskich Nacjonalistów — nielegalna organizacja ukraińska powstała w Wiedniu w 1929. Dążyła do utworzenia suwerennego państwa ukraińskiego.

24 Chodzi o Związek Harcerstwa Polskiego (ZHP), organizację wychowawczą dzieci i młodzieży utworzoną 1.11.1916 w wyniku zjednoczenia polskich organizacji skautowych. W 1918 liczył 24 tys. dziewcząt i 9 tys. chłopców. Stawiał przed swymi członkami szczytne cele samodoskonalenia się oraz służby dla państwa opartej na wzorach z tradycji narodowej. Model wychowania harcerskiego odbił się na wielu pokoleniach Polaków, co szczególnie uwidoczniło się w latach II wojny światowej, kiedy to liczący ok. 200 tys. członków Związek włączył się do walki o wyzwolenie. Od 27.9.1939 powstają konspiracyjne struktury pod kryptonimem „Szare Szeregi”. Organizacja harcerska poniosła ogromne straty na skutek czynnego uczestnictwa w konspiracji oraz w walce z bronią w rękę.

25 Być może chodzi o Związek Rodzin Kolejowych. Dr Leszek Czarnik pracował jako lekarz w Kolejowej Kasie Chorych.

26 Koźliński Antoni, ps. „Biały”, pracował wówczas jako buchalter.

27 Haustwald, asystent na wydziale prawa UJK.

№ 4

1.III.1940–15.IV.1941, Львів

Справа капітана доктора Густава Брухнальського

ДА СБУ (Львів), справа № П-28867

Nr 4

1 III 1940–15 IV 1941 Lwów

Sprawa kapitana doktora Gustawa Bruchnalskiego

PA SBU (Lwów), sygn. arch. P-28867

„УТВЕРЖДАЮ”
Зам-а НАЧ.
ДТО НКВД ЛЬВОВСКОЙ Ж. Д.
КАПИТАН ГОСБЕЗОПАСНОСТИ
(—) (КЛЕПОВ)
„1” марта 1940 г.

АРЕСТ
БРУХНАЛЬСКОГО Густава
Вильгельмовича
САНКЦИОНИРУЮ:
ПРОКУРОР ЛЬВОВСКОЙ Ж. Д.
(—) (ДЕРЕВЯНКО)
а-1/Ш.40 г.-а

ПОСТАНОВЛЕНИЕ
(на арест)

1940 года марта 1-го дня. Я, Зам. Нач. 2-го отделения ДТО НКВД Львовской ж. д. Мл. Лейтенант Госбезопасности **КАЗАКОВ**, рассмотрев материал на **БРУХНАЛЬСКОГО Густава Вильгельмовича**¹, 1894 г. рождения, урож. села Бискупца Мельштынская повит Бжеско Краковского воеводства (Германия), по национальности поляк, служил в польской армии с 1918 по 1928 год врачом в чине капитана, работает врачом больницы гор. Львова. Проживает гор. Львов, ул. Зибликевича 5.

НАШЕЛ:

БРУХНАЛЬСКИЙ Г.В. является одним из руководителей подпольной к-р повстанческой организации гор. Львова, ставящей своей задачей свержение Сов. власти вооруженным путем, редактировал, печатал и распространял листовки контрреволюционного характера, а потому —

ПОСТАНОВИЛ:

БРУХНАЛЬСКОГО Густава Вильгельмовича подвергнуть аресту и привлечь к уголовной ответственности по ст. 54 п.п. 4, 10, 11 УК УССР.

Зам. Нач. 2 отдел. ДТО НКВД Львовской ж.д.
Мл. Лейтенант Госбезопасности

(—) (КАЗАКОВ)

СОГЛАСЕН:

Нач. 2 отдел. ДТО НКВД Львовской ж.д.
Мл. Лейтенант Госбезопасности

(—) (ПЕНКИН)

„ZATWIERDZAM”
^aZas[tepca]-^a NACZ[ELNIKA]
DTO NKWD KOLEI LWOWSKIEJ
KAPITAN BEZPIECZEŃSTWA
PAŃST[WOWEGO]
(—) (KLEPOW)
„1” marca 1940 r.

ARESZTOWANIE
BRUCHNALSKIEGO Gustawa
syna Wilhelma
SANKCJONUJE:
PROKURATOR KOLEI LWOWSKIEJ
(—) (DIERIEWIANKO)
^a 1/III.40 r.^a

POSTANOWIENIE
(o aresztowaniu)

Dnia 1 marca 1940 roku. Ja, Zas[tepca] Nacz[elnika] 2 Wydziału DTO NKWD Kolei Lwowskiej Mł[odszy] Lejtenant Bezpieczeństwa Państ[wowego] KAZAKOW, po zapoznaniu się z materiałami dotyczącymi BRUCHNALSKIEGO Gustawa syna Wilhelma¹, ur. w 1894 r. we wsi Biskupice Mel-sztyńskie powiatu brzeskiego województwo krakowskie (Niemcy), Polaka, służył w armii polskiej od 1918 do 1928 roku jako lekarz w stopniu kapitana, pracuje w charakterze lekarza w szpitalu w m. Lwowie. Zamieszkuje w m. Lwowie, ul. Zyblikiewicza 5.

STWIERDZIŁEM:

BRUCHNALSKI G.W. jest jednym z przywódców podziemnej powstańczej organizacji k-r w mieś[cie] Lwowie, której zadaniem jest zbrojne obalenie Władzy Sow[ieckiej], redagował, drukował i rozpowszechniał ulotki o charakterze kontrrewolucyjnym i dlatego –

POSTANOWIŁEM:

BRUCHNALSKIEGO Gustawa syna Wilhelma aresztować i pociągnąć do odpowiedzialności karnej z art. 54 p.p. 4, 10, 11 KK USRS.

Zas[tepca] Nacz[elnika] 2 Wydziału DTO NKWD Kolei Lwowskiej
Mł[odszy] Lejtenant Bezpieczeństwa Państ[wowego] (—) (KAZAKOW)

WYRAŻAM ZGODĘ

Nacz[elnik] 2 Wydziału DTO NKWD Kolei Lwowskiej
Mł[odszy] Lejtenant Bezpieczeństwa Państ[wowego] (—) (PIENKIN)

„УТВЕРЖДАЮ”

КОПИЯ

Нач. ДТО НКВД Львовской ж.д.
Майор Гос. Безопасности
(—) (КЛЕПОВ)
19 Ноября 1940 г.

ОБВИНИТЕЛЬНОЕ ЗАКЛЮЧЕНИЕ

По следственному делу № 247

По обвинению:

БРУХНАЛЬСКОГО Густава Вильгельмовича
в совершении преступления, предусмотренного
ст. 54 п.п. 2 и 11 УК УССР.

В Феврале месяце 1940 года ДТО НКВД Львовской жел. дороги вскрыта и ликвидирована польская антисоветская военно-повстанческая организация, ставившая своей целью вооруженным путем и с помощью других государств свергнуть Советскую власть в Западной Украине. (л.д. 25, 40, 43, 44, 332, т. 1).

Произведенным расследованием установлено, что на территории гор. Львова и Львовской ж.д. по заданию так называемого „правительства Сикорского” из Парижа была создана антисоветская польская военно-повстанческая организация под руководством офицеров бывшей польской армии **ОСТРОВСКОГО** Болеслава², **СОКОЛОВСКОГО** Яна³ и других (скрываются) (л.д. 42, 43, 50, 52, 53, 54, 332, том 1).

Обвиняемый по настоящему делу **БРУХНАЛЬСКИЙ** Густав Вильгельмович показал, что он с декабря 1939 года принадлежал к польской военно-повстанческой организации, в которую был привлечен вместе с **ПЕЧКЕ** Яном, он же **КШЕШКОВСКИЙ** Базиль (арестован и проходит по другому делу) – руководителем данной организации поручиком бывш. польской армии **ОСТРОВСКИМ** Болеславом (скрывается), который установил связь с последними через поручика б. польской армии – **ВАШКОВА** Сташека (арестован и проходит по другому делу) (л.д. 41, 44, том 1).

ОСТРОВСКИЙ, **БРУХНАЛЬСКИЙ** и **ПЕЧКЕ** дали друг другу присягу на верность повстанческой организации и договорились о совместных действиях по сколачиванию кадров для борьбы за восстановление Польши. Позже **ОСТРОВСКИЙ** сообщил **БРУХНАЛЬСКОМУ**, что он установил контакт с полковником **СОКОЛОВСКИМ** Яном, имеющим, якобы, мандат от польского „правительства Сикорского” и возглавляющего работу польской военной организации во Львове и в дальнейшем связал **БРУХНАЛЬСКОГО** с **СОКОЛОВСКИМ** для практической деятельности в организации (л.д. 43, 44, том 1).

Для концентрации деятельности организации, **БРУХНАЛЬСКИЙ** предоставил **ОСТРОВСКОМУ** свой собственный врачебный кабинет, где

„ZATWIERDZAM”

KOPIA

Nacz[elnik] DTO NKWD Kolei Lwowskiej
Major Bezpieczeństwa Państ[wowego]
(—) (KLEPOW)
19 listopada 1940 r.

WNIOSEK OSKARŻAJĄCY

Do sprawy śledczej Nr 247

Z oskarżenia:

BRUCHNALSKIEGO Gustawa syna Wilhelma
o popełnienie przestępstwa przewidzianego art. 54
p.p. 2 i 11 KK USRS.

W lutym 1940 roku DTO NKWD Kolei Lwowskiej wykrył i zlikwidował polską antysowiecką organizację wojskowo-powstańczą, której celem było zbrojne obalenie Władzy Sowieckiej na Zachodniej Ukrainie przy pomocy innych państw (k.s. 25, 40, 43, 44, 332 t.1).

Przeprowadzone dochodzenie ustaliło, że na terenie mias[ta] Lwowa i Kolei Lwowskiej na polecenie tak zwanego „rządu Sikorskiego” z Paryża, została utworzona polska antysowiecka organizacja wojskowo-powstańska kierowana przez oficerów byłej armii polskiej **OSTROWSKIEGO** Bolesława², **SOKOŁOWSKIEGO** Jana³ i innych (ukrywają się) (k.s. 42, 43, 50, 52, 53, 54, 332 t. 1).

Oskarżony w niniejszej sprawie **BRUCHNALSKI** Gustaw syn Wilhelma zeznał, że od grudnia 1939 roku należał do polskiej organizacji wojskowo-powstańczej, do której został wciągnięty razem z **PIECZKĄ** Janem *on-że* **KRZESZKOWSKI** Bazyli (aresztowany i występuje w innej sprawie), przez kierownika wspomnianej organizacji porucznika był[ej] armii polskiej **OSTROWSKIEGO** Bolesława (ukrywa się), który nawiązał kontakt z tymi ostatnimi przez porucznika b[ylej] armii polskiej **WASZKOWA** Staszka (aresztowany i występuje w innej sprawie) (k.s. 41, 44 tom 1).

OSTROWSKI, **BRUCHNALSKI** i **PIECZKA** złożyli sobie nawzajem przysięgę na wierność organizacji powstańczej i umówili się, że będą starali się pozyskać nowe kadry do walki o przywrócenie Polski. Po pewnym czasie **OSTROWSKI** powiadomił **BRUCHNALSKIEGO**, że nawiązał kontakt z pułkownikiem **SOKOŁOWSKIM** Janem, mającym rzekomo pełnomocnictwo polskiego „rządu Sikorskiego” i kierującym pracą polskiej organizacji wojskowej we Lwowie, następnie zaś skontaktował **BRUCHNALSKIEGO** z **SOKOŁOWSKIM** w celu prowadzenia praktycznej działalności organizacji (k.s. 43, 44 tom 1).

Aby usprawnić działalność organizacji **BRUCHNALSKI** udostępnił **OSTROWSKIEMU** własny gabinet lekarski, w którym **OSTROWSKI**

ОСТРОВСКИЙ также принимал присяги на верность этой организации от вновь завербованных лиц.

Свою работу **ОСТРОВСКИЙ** контактировал с **БРУХНАЛЬСКИМ**, который присутствовал при приеме участников организации **ОСТРОВСКИМ** и сам лично проводил вербовку в организацию и принимал присяги на верность организации от последних по паролю от руководства повстанческой организации. Таким образом квартира **БРУХНАЛЬСКОГО** являлась главной явочной квартирой организации.

Далее **БРУХНАЛЬСКИЙ** показал, что он принимал активное участие в выпуске нелегального а/с. бюллетеня, издаваемого руководством военно-повстанческой организации, который им лично печатался на пишущей машинке и распространялся среди повстанцев (л.д. 26, 26-а, 45, 46, 47, 48, том 1).

БРУХНАЛЬСКИЙ также показал, что он сохранял денежные средства организации, которая финансировалась из Франции от польского „правительства Сикорского” и что указанные средства **ОСТРОВСКИМ** раздавались участникам организации (л.д. 55, том 1).

С целью сохранения участников организации от разоблачения, **БРУХНАЛЬСКИМ** приобретались фиктивные документы и выдавались на руки последним, которые скрывались от ареста (л.д. 197, том 1).

НА ОСНОВАНИИ ВЫШЕИЗЛОЖЕННОГО ОБВИНЯЮТСЯ:

1. **БРУХНАЛЬСКИЙ** Густав Вильгельмович, рождения 1894 года, уроженец с. Бискупица, Краковского воеводства, поляк, образование высшее в прошлом легионист, служил в б. польской армии воен. врачом в чине капитана, женат, работал врачом в больнице гор. Львова, проживал гор. Львов, ул. Зибликевича № 5, кв. 2.

В ТОМ, ЧТО:

Он являлся участником польской антисоветской военно-повстанческой организации, ставившей своей целью вооруженным путем с помощью других государств свергнуть Советскую власть в областях Западной Украины и восстановлении бывшей Польши, т.е. совершили преступление предусмотренное ст. 54 п.п. 2-11 УК УССР.

Руководствуясь ст. 204 УПК УССР, следственное дело № 247 по обвинению **БРУХНАЛЬСКОГО** по ст. 54 п.п. 2 и 11 УК УССР направить Прокурору Львовской жел. дороги для предания обвиняемого суду.

Составл. 19/ХІ. 40 г.

Следователь ДТО НКВД Львовской ж. д.
Сержант Гос. Безопасности

(—) (ВЕДМЕДЕВ)

СОГЛАСЕН:

Зам. Нач. Следчасти ДТО НКВД
Лейтенант Гос. Безопасности

(—) (БОНДАРЕНКО)

przyjmował od nowo zwerbowanych osób przysięgę na wierność tej organizacji.

W pracy swej OSTROWSKI kontaktował się z BRUCHNALSKIM, który był obecny podczas przyjmowania przez OSTROWSKIEGO członków organizacji i osobiście werbował do niej, jak również odbierał przysięgę na wierność organizacji od tych ostatnich na *parol* kierownictwa organizacji powstańczej. W ten sposób mieszkanie BRUCHNALSKIEGO stało się głównym lokalem konspiracyjnym organizacji.

Następnie BRUCHNALSKI zeznał, iż brał aktywny udział w wydawaniu nielegalnego biuletynu a/s publikowanego przez kierownictwo organizacji wojskowo-powstańczej, który osobiście przepisywał na maszynie i który następnie był rozpowszechniany wśród powstańców (k.s. 26, 26-a, 45, 46, 47, 48 tom 1).

BRUCHNALSKI zeznał również, że przechowywał fundusz organizacji, która była finansowana przez polski „rząd Sikorskiego” z Francji i że powyższy fundusz OSTROWSKI dzielił pomiędzy członków organizacji (k.s. 55 tom 1).

Ażeby chronić członków organizacji przed zdemaskowaniem, BRUCHNALSKI zdobywał fikcyjne dokumenty i dawał je ukrywającym się przed aresztowaniem (k.s. 197 tom 1).

NA PODSTAWIE POWYŻSZEGO OSKARŻA SIĘ:

1. BRUCHNALSKIEGO Gustawa syna Wilhelma, ur. w 1894 roku we w[si] Biskupice województwa krakowskiego, Polaka, wykształcenie wyższe, w przeszłości legionistę, służył w b[ylej] armii polskiej jako lekarz w stopniu kapitana, żonaty, pracował jako lekarz w szpitalu w m. Lwowie, mieszka w mie[ście] Lwowie, ul. Zyblikiewicza Nr 5 m 2.

O TO, ŻE:

Był członkiem polskiej antysowieckiej organizacji wojskowo-powstańczej, której celem było zbrojne obalenie Władzy Sowieckiej w obwodach Zachodniej Ukrainy przy pomocy innych państw oraz przywrócenie byłej Polski, to znaczy o popełnienie przestępstwa przewidzianego art. 54 pp. 2–11 KK USRS.

Zgodnie z art. 204 KPK USRS sprawę śledczą Nr 247 z oskarżenia BRUCHNALSKIEGO z art. 54 pp. 2 i 11 KK USRS skierować do Prokuratora Kolei Lwowskiej w celu przekazania oskarżonego sądowi.

Sporządził 19/XI 40 r.

Śledczy DTO NKWD Kolei Lwowskiej
Sierżant Bezpieczeństwa Państ[wowego] (—) (WIEDMIEDIEW)

WYRAŻAM ZGODĘ:

Zas[łupca] Nacz[elnika] Jednostki Śled[czej] DTO NKWD
Lejtenant Bezpieczeństwa Państ[wowego] (—) (BONDARIENKO)

СПРАВКА: 1. Вещдоказательства:

а. бюллетень № 5 изданный антисоветской организацией под руководством Брухнальского и при участии Дзеконского

б. Фиктивный документ на имя „Волынец Михаила”, выдан организацией Дзеконскому,

в. Фиктивный пропуск на ПВРЗ – Львов, выданный организацией Стельмаховскому

находятся в деле в отдельном пакете⁴.

2. Брухнальский Густав Вильгельмович арестован 1/III-40 г. содержится под стражей в тюрьме № 1 – Львов.

Следователь ДТО НКВД Львовской ж.д.

Сержант Государственной Безопасности (ВЕДМЕДЕВ)

Справа № 774

1940 р.

КОПІЯ

**ВИРОК КРИМІНАЛЬНИЙ
ІМ'ЯМ УКРАЇНСЬКОЇ РАДЯНСЬКОЇ
СОЦІАЛІСТИЧНОЇ РЕСПУБЛІКИ**

1940 року Грудня 29 дня Львівський Обласний Суд в м. Львові в складі:

Головуючого – члена облсуду т. Сенчик

Народних засідателів т.т. Антіпова та Світого

з секретарем т. Гедз

з участю прокурора т. Новіцького

та адвоката т. Криштальського – перекладач т. Друкер

розглянув у закритому судовому засіданні справу про обвиня БРУХНАЛЬСКОГО Густава Вільгельмовича 1894 року народження, по соціальному походженню і стану службовця – зубного лікаря, з 1918 по 1928 рік служив в бувшій польській армії в чині капітана і врачом, позапартійного, по національності поляка, одруженого, з вищою освітою, родом с. Біскупице Краковського воєводства, проживав м. Львів вул. Зіблікевича № 5, із слів не судимого, обвинувачується по ст. 54-2 і 54-11 КК УРСР.

ВСТАНОВИВ:

По завданню із Парижа бувшого генерала польської армії Сікорського у м. Львові була організована із польських офіцерів кадрового состава і запаса контрреволюційна військово повстанческа організація де по договоренності із бувшими офіцерами польської армії Островським і Соколовським у грудні м-ці 1939 року в цю контррево-

INFORMACJA: 1. Dowody rzeczowe:

a. Biuletyn Nr 5 wydany przez antysowiecką organizację pod kierownictwem Bruchnalskiego i przy udziale Dziekońskiego

b. Fikcyjny dokument na nazwisko „Wołyniec Michał”, który organizacja wydała Dziekońskiemu

c. Fikcyjna przepustka do PWRZ-Lwów wydana przez organizację Stelmachowskiemu

znajdują się w sprawie w osobnym pakiecie⁴.

2. Bruchnalski Gustaw syn Wilhelma aresztowany 1/III-40 r. znajduje się w areszcie w Więzieniu Nr 1 – Lwów.

Śledczy DTO NKWD Kolei Lwowskiej
Sierżant Bezpieczeństwa Państwowego (WIEDMIEDIEW)

Sprawa Nr 774
1940 r.

KOPIA

**WYROK KRYMINALNY
W IMIENIU UKRAIŃSKIEJ SOCJALISTYCZNEJ
REPUBLICI SOWIECKIEJ**

Dnia 29 grudnia 1940 roku Lwowski Sąd Obwodowy w m. Lwowie w składzie:
Przewodniczący – członek Sądu Obw[odowego] t. Senczyk
Ławnicy ludowi t.t. Antipow i Swityj
Sekretarz t. Gedz
z udziałem prokuratora t. Nowickiego
i adwokata t. Kryształskiego – tłumacz t. Druker

rozpatrzył na zamkniętym posiedzeniu sądowym sprawę z osk[arże]nia BRUCHNALSKIEGO Gustawa syna Wilhelma ur. w 1894 roku, pochodzenie społeczne i stan urzędnik – lekarz dentyista, od 1918 do 1928 roku służył w byłej armii polskiej w stopniu kapitana jako lekarz, bezpartyjny, Polak, żonaty, wykształcenie wyższe, rodem ze w[si] Biskupice w województwie krakowskim, mieszkał m. Lwów, ul. Zybliekiewicza Nr 5, ze słów nie karanego, oskarżonego z art. art. 54-2 i 54-11 KK USRS.

USTALIŁ:

Na polecenie byłego generała armii polskiej Sikorskiego z Paryża została zorganizowana w m. Lwowie z polskich oficerów zawodowych i rezerwy kontrrewolucyjna wojskowa organizacja powstańcza, do której w porozumieniu z byłymi oficerami armii polskiej Ostrowskim i Sokołowskim

люційну організацію вступив підсудний БРУХНАЛЬСКИЙ Г.В., яка ставила перед собою завдання через збройне повстання в західних областях України, повалити Радянську Владу і поновити бувшу буржуазну Польщу.

Як встановлено матеріалами справи та судослідством, що підсудний БРУХНАЛЬСКИЙ був одним із активних членів штабу цієї контрреволюційної організації де для місця зборів к-р. організації відпустив свій робочий кабінет-квартиру, випускав та розповсюджував бюлетень к-р. змісту у його переховувалась каса-гроші які прибували із Парижа на організаційні витрати к-р. організації та мав тісний зв'язок з представниками інших контрреволюційних організацій.

Підсудний БРУХНАЛЬСКИЙ на попереднім слідстві, в пред'явленому йому йому обвинуваченні цілком визнав себе за винного, а на судслідстві частково⁵.

Облсуд знаходить, що інкремінований йому злочин по ст.ст. 54-2 і 54-11 КК цілком доведено.

Підходячи до обрання міри покарання Обласний Суд зважив, що підсудний БРУХНАЛЬСЬКИЙ і в минулому вів активну боротьбу проти робітничого класу будучи в 1918–1920 році легіонером і капітаном польської армії і зараз його злочин направлений для відновлення влади буржуазії, тому до його слід примінити найвищу міру покарання, – і керувачись ст.ст. 296, 297 КПК і на підставі ст. 54-2, 54-11 і 43 КК УРСР

ПРИГОВОРИВ:

БРУХНАЛЬСЬКОГО Густава Вільгельмовича визнати винним по ст.ст. 54-2, 54-11 КК УРСР і підвергнути до найвищої міри покарання – розстрілу, з конфіскацією всього належного йому майна.

Вирок може бути оскаржений в касаційному порядку до Найвищого Суду УРСР м. Київ протягом 5 днів з дня одержання копії вироку засудженням.

СЕНЧИК

АНТИПОВ

СВІТИЙ

З оригіналом згідно:

ЗАСТ. ГОЛОВИ ОБЛСУДУ:

(ЧОРПИТА)

Секретар:

(ГОНЧАРЕНКО)

w m-cu grudniu 1939 roku wstąpił oskarżony BRUCHNALSKI G.W. [Organizacja ta] postawiła sobie zadanie obalenia Władzy Sowieckiej w zachodnich obwodach Ukrainy drogą powstania zbrojnego i przywrócenia byłej burżuazyjnej Polski.

Jak ustalono na podstawie materiałów sprawy i podczas śledztwa sądowego, oskarżony BRUCHNALSKI był jednym z aktywnych członków sztabu tej organizacji kontrrewolucyjnej, udostępnił na miejsce spotkań organizacji k-r swój gabinet i mieszkanie, wydawał i rozpowszechniał biuletyn o treści k-r, przechowywał kasę – pieniądze przysyłane z Paryża na wydatki organizacyjne; organizacja k-r miała ścisły związek z przedstawicielami innych organizacji kontrrewolucyjnych.

Oskarżony BRUCHNALSKI podczas śledztwa wstępnego przyznał się w pełni do stawianych mu zarzutów, a podczas śledztwa sądowego – częściowo.⁵

Sąd Obw[odowy] uznał, że inkryminowane mu przestępstwo z art. art. 54-2 i 54-11 KK zostało w pełni udowodnione.

Przechodząc do wyboru wymiaru kary Sąd Obwodowy wziął pod uwagę, że oskarżony BRUCHNALSKI także w przeszłości prowadził aktywną walkę z klasą robotniczą będąc w latach 1918–1920 legionistą i kapitanem armii polskiej, a obecnie jego przestępstwo miało doprowadzić do przywrócenia władzy burżuazji, toteż należy zastosować wobec niego najwyższy wymiar kary i kierując się art. art. 296, 297 KPK i na podstawie art. 54-2, 54-11 i 43 KK USRS

ORZEKŁ:

BRUCHNALSKIEGO Gustawa syna Wilhelma uznać winnym z art. art. 54-2, 54-11 KK USRS i skazać na najwyższy wymiar kary – rozstrzelanie z konfiskatą całego należącego do niego mienia.

Wyrok może być zaskarżony do Sądu Najwyższego USRS w m. Kijowie w trybie kasacji w ciągu 5 dób od dnia otrzymania przez skazanego kopii wyroku.

SENCZYK   ANTIPOW   SWITYJ

Za zgodność z oryginałem:

ZAST[ĘPCA] PRZEWODNICZĄCEGO
SĄDU OBW[ODOWEGO]:

(CZORPITA)

Sekretarz:

(GONCZARENKO)

ВЕРХОВНЫЙ СУД
Союза Советских
Социалистических Республик
„7” апреля 1941 г.
№ Д-259/35-41 г.
При ответе ссылайтесь на и/№
Москва, Пуштинская улица д. 15а
Тел. К 5-24-24

Председателю
Львовского Облсуда
гор. Львов
КОПИЯ – Верхсуд УССР
г. Киев
На № 311 от 4/II-41г.

В дополнение к письму № 35/42274 сс от 31/III-41 г. направляется дело вместе с выпиской из протокола № 7/97 – заседания Президиума Верховного Совета Союза ССР от 31/III-41 г., согласно которой приговор о применении высшей меры наказания к Брухнальському Густаву Вильгельмовичу оставлен в силе.

Приложение: дело, выписка.

Отп. 3 экз.
№ № 1-2 – адр.
№ 3 – в дело

За Председатель Судебной Коллегии
по уголовным делам Верхсуда СССР:
(—) (Камерон)

УРСР НКЮ
ЛЬВІВСЬКИЙ
ОБЛАСНИЙ СУД
„15”/IV 1941 р.
№ 774
м. Львів

До Нач. № 1 тюрми

Львівський Облсуд повідомляє, що вирок на засудженого Брухнальського Густава Вільгельмовича від „31”/I 1941 року набув правової чинності та належить до негайного виконання.⁶

Заст. Голови Облсуду
Секретар (—)

Примітки

-а Вписано від руки.

⁶ Косо приписка від руки: Справу до архіву НКВС...14/IV.

⁸ Документ надрукований на машинці на фірмовому бланку Верховного Суду СРСР з гербом Радянського Союзу.

b, c

Ścisłe tajne
egz. Nr 1

SĄD NAJWYŻSZY
Związku Socjalistycznych
Republik Sowieckich

„7” kwietnia 1941 r.
Nr D-259/35 – 41 r.

Przy odpowiedzi powołać się na n/Nr
Moskwa, ulica Puszkłńska, d. 15a
tel. K 5-24-24

Do Przewodniczącego
Lwowskiego Sądu Obwodowego
mias[to] Lwów
KOPIA – Sąd Najwyższy USRS
m. Kijów
Na Nr 311 z 4/II-41 r.

Jako uzupełnienie do pisma Nr 35/42274 ss z 31/III-41 r. wysyłamy akta
razem z wyciągiem z protokołu Nr 7/97 posiedzenia Prezydium Rady Naj-
wyższej Związku SRS z 31/III-41 r., zgodnie z którym wyrok skazujący na
najwyższy wymiar kary Bruchnalskiego Gustawa syna Wilhelma pozostawić
w mocy.

Załącznik: akta, wyciąg.

Wydr[ukowano] 3 egz.
Nr Nr 1-2 – ad[re]sat[us]
Nr 3 – do akt

^a-Za-^a Przewodniczącego Kolegium Sądowego
do Spraw Karnych Sądu Najwyższego ZSRS:
(—) (Kamieron)

USRS NKJ
LWOWSKI
SĄD OBWODOWY
„15” /IV 1941 r.
Nr 774
m. Lwów

Do Nacz[elnika] Nr 1 więzienia

Lwowski Sąd Obw[odowy] informuje, że wy-
rok na skazanego Bruchnalskiego Gustawa syna
Wilhelma
od „31”/I 1941 roku nabrał mocy prawnej
i podlega natychmiastowemu wykonaniu.⁶

Zast[ępc]a Przewodniczącego Sądu Obw[odowego]
Sekretarz (—)

Przypisy

^a-^a wpisano odręcznie

^a ukosem odręczna adnotacja: Sprawę do archiwum NKWD... 14/IV

^b dokument napisany maszynowo na firmowym papierze Sądu Najwyższego ZSRS opa-
trzonym godłem Związku Sowieckiego

¹ Брухнальський Густав Тадеуш, нар. 25.7.1894 в Біскупіцах-Мельштинських Краківського воєводства, відставний капітан, д-р медичних наук. В 1913 розпочав навчання на медичному факультеті УЯК у Львові, припинене внаслідок вступу до Польських легіонів. З 31.7.1914 до 1.5.1915 в 3 пп II Бригади, потім в 4 пп III Бригади, а після ліквідування Польського допоміжного корпусу призначений асистентом до Червоного Хреста, де ніс службу на різних постах в епідемічних госпіталях на території Галичини і колишнього Польського Королівства. З 1.11.1918 у ВП, надалі в госпіталях у Рогатині, Кам'янці-Бузькій і Львові. У 1921–1925 відряджений на університетське навчання, отримав на УЯК диплом д-ра медичних наук із стоматології. 1926–1929: головний лікар Районної лікарні у Золочові, потім головний лікар 6 автомобільного дивізіону, з 8.8.1929 лікар 6 Окружної лікарні у Львові, пізніше в запасі цього госпіталя.

Після капітуляції Львова в 1939 займався конспіративною діяльністю як близький співробітник підполковника Яна М. Соколовського, псевдо „Тшаска”. (ЦВА, Ап. 7223; J. Węgiński *Lwów...*, с. 66, 70–77, 352).

² Островський Болеслав, капітан, псевдо „Болек”. Офіцер вузького кола осіб у штабі підполковника Яна М. Соколовського, псевдо „Тшаска” (Львівське воєводське Командування СЗП, потім Командування Регіону № 3 СЗБ-2), виконував обов'язки коменданта м. Львова. Як впливає з документів ряду карно-слідчих справ, він дуже активно діяв у період 11.1939–2.1940. S. Rempel *ZWZ-AK we Lwowie 1939–1945*, с. 13–14, 129; ДА СБУ, №: П-30194, П-30380, П-30547/1+4 (ЦА МВСіА, №: У І/100/Ф, У І/28/Ф, У І/9+12/Ф).

³ Соколовський Ян Максиміліан, нар. 12.10.1895 у Варшаві, дипломований підполковник запасу піхоти. Гарцер і член Союзу національно-визвольної молоді, з 8.1915 в 5 пп Польських легіонів. Після присягової кризи 1915 інтернований у Щипіорні, а після звільнення у 4.1918 комендант району ПОВ Томашув-Люблінський. З 26.11.1918 у ВП, спершу командир чоти (в 3.1919 важко поранений), потім командир роти в 23 пп, пізніше у складі штабу 3 ДП Легіонів. В 1923–1925 слухач ВВШ, після закінчення якої в 1925–1938 начальник штабу 27 ДП і заст. командира 48 пп. З 1.1939 в запасі, близько півроку пізніше мобілізований, у вересневій кампанії 1939 начальник штабу 35 ДП запасу і учасник оборони Львова. Після втечі з радянського полону воєводський комендант СЗП у Львові, потім щонайменше до 3.1940 в.о. коменданта Регіону № 3 і коменданта Округу Львів СЗБ-2, псевдо „Тшаска”, „Ян”, „Ясь”. Пізніше, після виходу з СЗБ, організатор і командуючий конспіративною організацією „Вірні Польщі”, а з 9.1942 у складі президії управління Конвенту національно-визвольних організацій (КОН), крім того організатор і керівник КОН у Львові.

Зі Львова виїхав в 3.1945 як Людвік Желеховський і опинився у Кракові, де був заарештований УБ і засуджений на 6 років ув'язнення. Звільнений 5.10.1946 поселився у Вроцлаві, де помер 13.11.1986.

Поширена біографія Я.М. Соколовського див.: G. Mazur, J. Węgiński *Konspiracja lwowska...*

⁴ Серед документів справи не збереглися речові докази.

⁵ Як впливає зі спогадів співув'язнених: Адама Мічковського, Романа Нітарського, Владислави Пеховської, Владислава Руга і Яніни Кашубської – капітан Брухнальський пройшов дуже важке слідство; він був так побитий, що не міг самостійно рухатися і його треба було носити на допити. J. Węgiński *Lwów...* с. 77.

⁶ Серед документів справи не зберігся протокол про страту капітана Г. Брухнальського. За Є. Венгерським, смертну кару замінено 10 роками ИТЛ. (J. Węgiński *Lwów...*, с. 77). У світлі публікованих тут матеріалів, це не є можливим.

¹ Bruchnalski Gustaw Tadeusz ur. 25.7.1894 w Biskupicach Melsztyńskich w woj. krakowskim, kpt. st. sp., dr nauk medycznych. W 1913 rozpoczął studia medyczne na UJK we Lwowie przerwane wobec wstąpienia do Legionów Polskich. Od 31.7.1914 do 1.5.1915 w 3 pp II Brygady, następnie w 4 pp III Brygady, a po rozwiązaniu Polskiego Korpusu Posiłkowego przydzielony w charakterze asystenta do Czerwonego Krzyża, gdzie pełnił służbę na różnych stanowiskach w szpitalach epidemicznych na terenie Galicji i b. Królestwa Polskiego. Od 1.11.1918 w WP nadal w szpitalach wojskowych: w Rohatynie, Kamionce Strumiłowej i Lwowie. W l. 1921–1925 odkomenderowany na studia uniwersyteckie, uzyskał na UJK dyplom dr. n. med. ze specjalnością dentystryczną. 1926–1929: ordynator Szpitala Rejonowego w Złoczowie, następnie lekarz naczelny 6 dyonu samochodowego, od 8.8.1929 lekarz 6 Szpitala Okręgowego we Lwowie, później w kadrze zapasowej tego szpitala.

Po kapitulacji Lwowa w 1939 podjął działalność konspiracyjną jako bliski współpracownik ppłk. Jana M. Sokołowskiego, ps. „Trzaska”. CAW, Ap. 7223; J. Węgierski *Lwów...*, s. 66, 70–77, 352.

² Ostrowski Bolesław, kpt., ps. „Bolek”. Oficer ścisłego sztabu ppłk. Jana M. Sokołowskiego, ps. „Trzaska” (lwowska wojewódzka Komenda SZP, następnie Komenda Obszaru Nr 3 ZWZ-2), pełnił obowiązki komendanta m. Lwowa. Jak wynika z akt szeregu spraw karno-śledczych był bardzo czynny organizacyjnie w okresie 11.1939–2.1940. S. Pempel *ZWZ-AK we Lwowie 1939–1945*, s. 13–14, 129; PA SBU, sygn.: P-30194, P-30380, P-30547/1+4 (CA MSWiA, sygn.: U I/100/F, U I/28/F, U I/9+12/F).

³ Sokołowski Jan Maksymilian ur. 12.10.1895 w Warszawie, ppłk dypl. piech. rez. Harcerz i członek Związku Młodzieży Niepodległościowej, od 8.1915 w 5 pp Legionów Polskich. Po kryzysie przysięgowym internowany w Szczypiornie, a po zwolnieniu od 4.1918 komendant obwodu POW Tomaszów Lubelski. Od 26.11.1918 w WP, początkowo dowódca plutonu (w 3.1919 ciężko ranny), potem dowódca kompanii w 23 pp, następnie w składzie sztabu 3 DP Leg. W l. 1923–1925 słuchacz WSWoj., po której ukończeniu w l. 1925–1938 m.in. szef sztabu 27 DP i zca dowódcy 48 pp. Od 1.1939 w rezerwie, ok. pół roku później zmobilizowany, w kampanii wrześniowej 1939 szef sztabu 35 DP rez. i uczestnik obrony Lwowa. Po ucieczce z niewoli sowieckiej komendant wojewódzki SZP we Lwowie, następnie co najmniej do 3.1940 p.o. komendanta Obszaru Nr 3 i komendant Okręgu Lwów ZWZ-2, ps. „Trzaska”, „Jan”, „Jaś”. Później, po wycofaniu się z ZWZ, organizator i dowódca organizacji konspiracyjnej „Wierni Polsce”, a od 9.1942 w składzie prezydium zarządu Konwentu Organizacji Niepodległościowych (KON), ponadto organizator i kierownik KON we Lwowie.

Ze Lwowa wyjechał w 3.1945 jako Ludwik Żelechowski i zatrzymał się w Krakowie, gdzie został aresztowany przez UB i skazany na 6 lat więzienia. Zwolniony 5.10.1946 osiadł we Wrocławiu, tam też zmarł 13.11.1986.

Obszerny biogram J.M. Sokołowskiego zob. G. Mazur, J. Węgierski *Konspiracja lwowska...*

⁴ W aktach sprawy nie zachowały się dowody rzeczowe.

⁵ Jak wynika z relacji współwięźniów: Adama Miczkowskiego, Romana Nitarskiego, Władysława Piechowskiej, Władysława Roga i Janiny Kaszubskiej — kpt. Bruchnalski przeszedł bardzo ciężkie śledztwo; był zbity tak, że nie mógł poruszać się o własnych siłach i noszono go na przesłuchania. J. Węgierski *Lwów...*, s. 77.

⁶ W aktach sprawy nie zachował się protokół wykonania wyroku na kpt. G. Bruchnalskim. Wg J. Węgierskiego karę śmierci zamieniono na 10 lat ITŁ. J. Węgierski *Lwów...*, s. 77. W świetle publikowanych materiałów nie jest to możliwe.